

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ 6

- Նպատակը և խնդիրները..... 6
- Պետական ծախսերի միջնաժամկետ ծրագրման մոտեցումները 7
- ՀՀ 2006 – 2008 թթ ՄԺԾԾ-ի մշակման կազմակերպչական հիմքերը..... 8
- Միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրավորման բարելավմանն ուղղված բարեփոխումները 8

ՄԱՍ Ա. ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ 10

ԳԼՈՒԽ 1. ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ԵՎ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ..... 11

ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ԵՎ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ 11

ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳՐԻ ՆՊԱՏԱԿԸ..... 11

ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐԸ ԵՎ ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐԸ 12

- Երկարաժամկետ հարկաբյուջետային սկզբունքներ 12
- Կարճաժամկետ և միջնաժամկետ հարկաբյուջետային ցուցանիշները..... 12

ԳԼՈՒԽ 2. ՀՀ 2006-2008 թթ ՄԺԾԾ ՄԱԿՐՈՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԱԿԸ 13

ԻՐԱԿԱՆ ՀԱՏՎԱԾ 14

- Համախառն ներքին արդյունքը՝ ըստ տնտեսության առանձին ճյուղերի..... 14
- Համախառն ներքին արդյունքը՝ ըստ ծախսային բաղադրիչների 15
- Սպառողական գներ..... 15

ԱՐՏԱՔԻՆ ՀԱՏՎԱԾ 16

- Արտահանում..... 16
- Ներմուծում 16
- Գործոնային եկամուտներ և տրանսֆերտներ..... 17
- Ընթացիկ հաշիվ 17

ԳԼՈՒԽ 3. ՀՀ 2006 – 2008 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵՆԵՐԻ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ 18

ՀՀ 2006 - 2008 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵՆԵՐԻ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԻ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄԸ 21

ԳԼՈՒԽ 4. ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿ 27

ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ԴԵՖԻՑԻՏԸ 27

ՀՀ ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՐՏՔԸ.....	29
Արտաքին պարտք.....	29
Ներքին պետական պարտք.....	32
ՀՀ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ՌԵՍՈՒՐՍՆԵՐԻ ԵՎ ԾԱԽՍԵՐԻ ՓԱԹԵԹՈՒՄ 2006-2008 թթ ԿԱՆԽԱՏԵՍՎՈՂ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ	34
2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵՆԵՐԻ ԾԱԽՍԵՐԻ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄԸ՝ ԸՍՏ ԳՈՐԾԱՌԱԿԱՆ ԴԱՍԱԿԱՐԳՄԱՆ ԽՈՇՈՐԱՑՎԱԾ ԽՄԲԵՐԻ	36
ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵՆԵՐԻ ԾԱԽՍԵՐԻ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄԸ՝ ԸՍՏ ՏՆՏԵՍԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴԱՍԱԿԱՐԳՄԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՀՈԳՎԱԾՆԵՐԻ	44
2006-2008 թթ ՄԺԾԾ ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՌԻՍԿԵՐԸ.....	46
Ռիսկերի աղբյուրները	46
Հնարավոր հետևանքները և ճշգրտումների ուղղվածությունը.....	47
Փոխհատուցման հնարավորությունները.....	47
ՄԱՍ Բ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ԶԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ.....	49

Գ Լ Ո Ւ Խ 5. ՀՀ 2006-2008 թթ ԲՅՈՒՋԵՆԵՐԻ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ..... 50

Գ Լ Ո Ւ Խ 6. ՀՀ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳ 53

6.1. ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ	53
6.2. ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ, ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ ԵՎ ԾԱԽՍԵՐԻ ՎՐԱ ԱԶԴՈՂ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ	55
6.2.1. Նպատակները.....	55
6.2.2. Գերակայությունները.....	56
6.2.3. Ծախսերի մակարդակի վրա ազդող գործոնները.....	56
6.3. ԳՈՅՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ	57

Գ Լ Ո Ւ Խ 7. ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ..... 61

7.1. ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ.....	61
7.1.1 ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏԻ ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ	61
7.1.2. ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ, ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎ ԾԱԽՍԵՐԻ ՎՐԱ ԱԶԴՈՂ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ	69
7.1.3.ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	74
7.1.4. ՈԼՈՐՏՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԵԼԻՔ ԾՐԱԳՐԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐԻ ՄԱԿԱՐԴԱԿԻ ՎՐԱ ԱԶԴՈՂ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԸ.....	76
7.1.5. ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԵԼԻՔ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԸ.....	78
7.2 ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ.....	91
7.2.1.ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏԻ ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ	91
7.2.2. ՈԼՈՐՏԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ, ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎ ԾԱԽՍԵՐԻ ՎՐԱ ԱԶԴՈՂ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ.....	92
7.2.3. ՈԼՈՐՏՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԵԼԻՔ ԾՐԱԳՐԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐԻ ՄԱԿԱՐԴԱԿԻ ՎՐԱ ԱԶԴՈՂ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԸ	93

Գ Լ Ո Ւ Խ 8. ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅՈՒՆ	95
8.1 ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ	95
8.2. ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ.....	99
8.3. ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏԻ ԾՐԱԳՐԱՅԻՆ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ	100
8.4. ԾԱԽՍԵՐԻ ՎՐԱ ԱԶԴՈՂ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԸ.....	104
8.5. ԳՈՅՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ	105
Գ Լ Ո Ւ Խ 9. ՀՀ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹՅՈՒՆ	113
9.1. ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ	113
9.2. ՈԼՈՐՏԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ, ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎ ԾԱԽՍԵՐԻ ՎՐԱ ԱԶԴՈՂ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ	125
9.2.1. Նպատակները.....	125
9.2.2. Գերակայությունները.....	125
9.2.3. Ծախսերի մակարդակի վրա ազդող գործոնները.....	126
9.3. ԳՈՅՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ	127
Գ Լ Ո Ւ Խ 10. ՄՇԱԿՈՒՅԹ, ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՍՊՈՐՏ 144	
10.1. ՄՇԱԿՈՒՅԹ.....	144
10.1.1. Իրավիճակի նկարագրություն.....	144
10.1.2. Ոլորտի նպատակները, գերակայությունները և ծախսերի վրա ազդող գործոնները ՄԺԾԾ ժամանակահատվածում	151
10.1.3. Գերակայությունները	154
10.1.3. Ծախսերի մակարդակի վրա ազդող գործոնները.....	155
10.1.4. Գոյություն ունեցող ծախսային պարտավորությունները	156
10.2. ՀԵՌՈՒՄՏԱՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՌԱԴԻՈ	172
10.2.1. ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ	172
10.2.2. ՀԵՌՈՒՄՏԱՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՌԱԴԻՈՅԻ ՈԼՈՐՏԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ, ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎ ԾԱԽՍԵՐԻ ՎՐԱ ԱԶԴՈՂ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ	176
10.2.3. Համակարգում իրականացվելիք ծրագրերի գծով ծախսերի մակարդակի վրա ազդող գործոնները.....	177
10.2.4. ԳՈՅՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ. 178	
10.2.5. ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՏՎԱԾԻ ԵԿԱՍՈՒՏՆԵՐԸ (ԲԱՅԱՌՈՒԹՅԱՄԲ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻՑ ՍՏԱՅՎՈՂ ԵԿԱՍՈՒՏՆԵՐԻ).....	180
10.3. ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ԿՈՒՆՏՐԱԿՏ ԵՎ ՍՊՈՐՏ.....	183
10.3.1. ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ	183
10.3.2. ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ԿՈՒՆՏՐԱԿՏԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ՈԼՈՐՏԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ, ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎ ԾԱԽՍԵՐԻ ՎՐԱ ԱԶԴՈՂ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ	185
10.3.3 ԳՈՅՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ..	187
Գ Լ Ո Ւ Խ 11. ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆԸ	193
11.1. ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ.....	193
11.1.1. Գյուղատնտեսության զարգացման միտումները.....	193

11.1.2. Գյուղատնտեսության հիմնական խնդիրները	194
11.2. ՈԼՈՐՏԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ, ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎ ԾԱԽՍԵՐԻ ՎՐԱ ԱԶԳՈՂ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ	194
11.2.1 Նպատակները	194
11.2.2. Գերակայությունները	195
11.2.3. Ծախսերի մակարդակի վրա ազդող գործոնները.....	196
11.3. ՈԼՈՐՏԻ ԳՈՅՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ	197

Գ Լ Ո Ւ Խ 12. ԲՆԱՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ 2 1 4

12.1. ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ	214
12. 2. ՈԼՈՐՏԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ, ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎ ԾԱԽՍԵՐԻ ՎՐԱ ԱԶԳՈՂ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ.....	218
12.2.1. Նպատակները	218
12.2.2. Գերակայությունները	219
12.2.3. Ծախսերի մակարդակի վրա ազդող գործոնները.....	220
12.3. ԳՈՅՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ	220

Գ Լ Ո Ւ Խ 13. ՏՐԱՆՍՊՈՐՏ ԵՎ ԿԱՊ 2 3 0

13.1. ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ	230
13.2. ՈԼՈՐՏԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ , ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎ ԾԱԽՍԵՐԻ ՎՐԱ ԱԶԳՈՂ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ.....	232
13.2.1.Նպատակները	232
13.2.2. Գերակայությունները	232
13.2.3.Ծախսերի մակարդակի վրա ազդող գործոնները.....	233
13.3. ԳՈՅՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ	233

Գ Լ Ո Ւ Խ 14. ԶՐԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ 2 3 6

14.1. ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ	236
14.2. ՈԼՈՐՏԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ, ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎ ԾԱԽՍԵՐԻ ՎՐԱ ԱԶԳՈՂ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԾԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ	240
14.2.1.Նպատակները	240
14.2.2 Գերակայությունները.....	240
14.2.3. Ոլորտում իրականացվելիք ծրագրերի գծով ծախսերի մակարդակի վրա ազդող գործոնները.....	240
14.3. ԳՈՅՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ.....	241

Գ Լ Ո Ւ Խ 15. ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱ 2 5 4

15.1 Իրավիճակի նկարագրություն	254
15.1.1 Նպատակները	254
15.1.2 Խնդիրները.....	254
15.1.3 Ծրագրերը.....	254

Գ Լ Ո Ւ Խ 16. 1. ՀՀ ԱՌԵՎՏՐԻ ԵՎ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՈԼՈՐՏ	257
16.1.1. Իրավիճակի նկարագրությունը և հիմնախնդիրները.....	257
16.1.2. Հիմնական նպատակները և գերակայությունները.....	259
16.1.3. Ծախսերի վրա ազդող գործոնները	260
 Գ Լ Ո Ւ Խ 16.2. ԱՆՇԱՐԺ ԳՈՒՅՔԻ ԿԱԴԱՍՏՐ	264
16.2.1. Իրավիճակի նկարագրություն	264
Հիմնական գերակայությունները.....	270
Ծրագրվող ծախսերը և ակնկալվող արդյունքները.....	271
 Գ Լ Ո Ւ Խ 16.3. ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ	277
16.3.1. ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ	277
16.3.2. ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ, ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎ ԾԱԽՍԵՐԻ ՎՐԱ ԱԶԴՈՂ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ.....	278
Ծախսերի վրա ազդող գործոնները	280
16.3.3 ԳՈՅՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՅՈՂ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ	280
 Գ Լ Ո Ւ Խ 17. 2006-2008 թթ պետական կապիտալ ծախսերի ծրագիր	282
17.1. Պետական կապիտալ ծախսերի ծրագրման հիմնադրույթները.....	282
17.2. 2000 - 2005 թթ հիմնական զարգացումները.....	286
17.3 .Պետական կապիտալ ծախսերի անհրաժեշտությունը.....	288
17.4. Կապիտալ ծախսերի ծրագրման սկզբունքները.....	288
17.5 2006-2008 թթ պետական կապիտալ ծախսերի շրջանակը.....	290
17.6 2006-2008 թթ պետական կապիտալ ծախսերը՝ ըստ ոլորտների.....	291

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Հայաստանի Հանրապետության տնտեսության վերջին տարիների տնտեսության զարգացումները վկայում են, որ առաջիկա տարիներին զարգացման հետագծի վրա էական ազդեցություն կարող է ունենալ պետական միջամտության շրջանակների հստակեցումն ու համապատասխան մեխանիզմների ներդրումը: Դա վերաբերում է ինչպես շուկայի բացերի մեղմմանը, այնպես էլ եկամուտների վերաբաշխմանն ուղղված պետական կարգավորման գործառույթներին: Միևնույն ժամանակ, տնտեսության զարգացման ներկա փուլում է՛լ ավելի է կարևորվում միջնաժամկետ (նաև՝ երկարաժամկետ) ռազմավարական ծրագրավորման անհրաժեշտությունը: Մասնավորապես, ներկայումս ՀՀ իշխանությունների գերակա խնդիրներից մեկը երկրում աղքատության կրճատումն է: Ինչպես հայտնի է այդ նպատակով դեռևս 2003 թվականին ինչպես իշխանության տարբեր մակարդակների, այնպես էլ մի շարք հասարակական կազմակերպությունների և անկախ փորձագետների մասնակցությամբ արդեն իսկ մշակվել և ՀՀ կառավարության կողմից հաստատվել է Աղքատության հաղթահարման ռազմավարական ծրագիրը: Խնդրի համակողմանի լուծման առումով իր ուրույն դերն ունի բյուջետային գործընթացում պետական ծախսերի միջնաժամկետ ծրագրումը, որը կանոնավոր կերպով սկսել է կիրառվել 2003 թվականից:

Այդ կապակցությամբ հարկ է նշել, որ արդեն երրորդ տարին է ինչ ՀՀ պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրավորման գործընթացն օրենքով ճանաչվել է ընդհանուր բյուջետային գործընթացի բաղկացուցիչ մաս և իրականացվում է օրենքով սահմանված ընթացակարգով:

ՀՀ բյուջետային գործընթացում պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրման հստակ առանձնացումն ընդգծեց փաստաթղթի քաղաքական կարևորությունը: Հարկ է նշել, որ համապարփակ, համաձայնեցված պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագիրն այն ռազմավարական հենքն է, որի շրջանակներում վարվում են միջազգային ֆինանսական օժանդակության ներգրավման հիմնահարցերին առնչվող բանակցությունները:

Նպատակը և խնդիրները

Հայաստանի Հանրապետության բյուջետային գործընթացի պրակտիկայում պետական բյուջեի նախագիծը, որպես կանոն, մշակվում է տարեկան կտրվածքով: Մակայն պետական ծախսերի քաղաքականությունը, որակական առումով, հստակ ձևակերպելու համար, անհրաժեշտ է հաշվի առնել մակրոտնտեսական միջավայրի ակնկալվող զարգացումները, հասանելի բյուջետային միջոցների ծավալը, պետական ծախսերի ծրագրային պահանջները միջնաժամկետ (հնարավորության դեպքում՝ նաև երկարաժամկետ) հեռանկարի կտրվածքով: Պետական ծախսերի կառավարման առումով, տարեկան կտրվածքով մշակվող և իրականացվող պետական բյուջեներն ունեն որոշակի սահմանափակումներ: Մասնավորապես, դրանց հիմքում դրվում են կարճաժամկետ մակրոտնտեսական կանխատեսումները, իրականացվող քաղաքականությունների և տարեկան բյուջետային ծախսերի միջև կապը ժամանակային անհամապատասխանության պատճառով հստակ չէ, որպես կանոն, վերահսկման առարկա է հանդիսանում ծախսերի չափը և ոչ թե ակնկալվող արդյունքը (նաև մատուցվող ծառայության որակը): Իրավիճակը բարելավելու համապատասխան գործիք է պետական ծախսերի միջնաժամկետ ծրագրման պրակտիկայի կիրառումն ու զարգացումը բյուջետային գործընթացում:

Պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրի հիմնական նպատակը **պետական ծախսերի կառավարման համակարգի արդյունավետության բարձրացումն է:**

Ըստ էության, պետական ծախսերի կառավարման արդյունավետության գնահատականները կարելի է տալ հետևյալ երեք հայտանիշներով՝

- (i) Համընդհանուր հարկաբյուջետային կարգապահություն, բյուջետային ռեսուրսների փաթեթը պետք է լինի հստակ և համապարփակ ձևակերպված, ձևավորվի նախքան ծախսերի բաշխումն ըստ առանձին ուղղութ-

յունների և հիմնավորված լինի միջնաժամկետ կայուն մակրոտնտեսական կանխատեսումներով: Ծախսերի բաշխումը հատկորեն պետք է իրականացվի վերը նշված բյուջետային ռեսուրսների շրջանակներում, իսկ դրանց հետագա կատարումը՝ սահմանված ծախսային գերակայություններին համապատասխան ընտրված ծրագրերի գծով նախատեսված բյուջետային հատկացումների սահմանաքանակների շրջանակներում:

(ii) Տեղաբաշխման արդյունավետություն. պետական ծախսերը պետք է համահունչ լինեն պետական քաղաքականության գերակայություններին, և համակարգը պետք է հնարավորություն ընձեռի իրականացնել միջոցների միջոլորտային և ներոլորտային վերաբաշխում՝ նվազ գերակայություններից դեպի առավել կարևորները և ցածր արդյունավետություն ունեցող ծրագրերից դեպի բարձր արդյունավետություն ունեցողները:

(iii) Տեխնիկական (արտադրական) արդյունավետություն. ճյուղային նախարարությունները (գերատեսչությունները) պետք է ապահովեն արդյունավետության հասանելի առավելագույն մակարդակ, որը պետք է համադրելի լինի մասնավոր հատվածի արտադրողականության հետ:

Պետական ծախսերի միջնաժամկետ ծրագրման համակարգի ներդրումը նպատակ է հետապնդում լուծել հետևյալ խնդիրները՝

(i) բարելավել մակրոտնտեսական հաշվեկշիռն՝ ի հաշիվ ռեսուրսների (եկամուտների) իրատեսական և համապարփակ փաթեթի ձևավորման,

(ii) նպաստել միջոցների միջոլորտային և ներոլորտային վերաբաշխմանը՝ ըստ գերակա ուղղությունների,

(iii) որոշակիորեն մեղմել քաղաքականությունների և ֆինանսավորման առումով առկա անորոշությունները՝ նպաստելով ապագա ծրագրերի մշակման որակի բարձրացմանը,

(iv) ըստ ոլորտների սահմանել կոշտ բյուջետային սահմանափակումներ՝ ճյուղային նախարարությունների (գերատեսչությունների) համար պայմաններ և խթաններ ստեղծելով հասանելի միջոցների նպատակային և արդյունավետ օգտագործման համար,

(v) բարելավել բյուջետային ծրագրերի գնահատման համակարգը և մեծացնել պետական ֆինանսների կառավարման թափանցիկության աստիճանը:

Պետական ծախսերի միջնաժամկետ ծրագրման մոտեցումները

Պետական ծախսերի միջնաժամկետ ծրագրումը շարունակական գործընթաց է և, ըստ էության, ներկայացնում է «քաղաքականությունների ձևակերպում - պլանավորում - բյուջետավորում» տրամաբանական ամբողջական շղթա: Այն հնարավորություն է ընձեռում մեղմել հասանելի բյուջետային ռեսուրսների և պահանջվող ծախսերի միջև հնարավոր անհամապատասխանությունը, ինչպես նաև առանձին բնագավառներում պետական քաղաքականության փոփոխությունները համապատասխանորեն արտացոլել պետական ծախսերում: Այս առումով արդարացված է, որ ՄԺԾԾ-ի մշակումը (և/կամ վերանայումը), ըստ ժամանակի, նախորդում է տարեկան պետական բյուջեի նախագծի մշակմանը՝ դառնալով տարեկան պետական բյուջեների կազմման ուղեցույց:

Պետական ծախսերի միջնաժամկետ ծրագրումը ենթադրում է՝

(i) մակրոտնտեսական կայուն միջավայրին համապատասխանող բյուջետային ռեսուրսների (մուտքերի) համապարփակ գնահատական,

(ii) քաղաքականությունների իրականացման նպատակով կատարվող ծախսերի՝ վարից վեր մոտեցմամբ գնահատական,

(iii) համապատասխան մեխանիզմների օգնությամբ հասանելի բյուջետային ռեսուրսների և պահանջվող ծախսերի ներդաշնակության ապահովում:

ՀՀ 2006–2008 թթ ՄԺԾԾ-ի մշակման կազմակերպչական հիմքերը

ՀՀ 2006–2008 թթ ՄԺԾԾ-ի մշակման գործընթացի կանոնակարգումն իրականացվել է «Հայաստանի Հանրապետության բյուջետային համակարգի մասին» ՀՀ օրենքով, ՀՀ վարչապետի՝ 2004 թվականի դեկտեմբերի 2-ի «Հայաստանի Հանրապետության 2006 թվականի բյուջետային գործընթացն սկսելու մասին» N 790-Ն որոշմամբ և այդ որոշման հանձնարարականների հիման վրա ՀՀ ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարության կողմից մշակված մեթոդական ցուցումներով:

Ըստ էության, խնդրին նման մոտեցումը վկայում է այն մասին, որ ՀՀ իշխանությունները պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագիրը դիտում են որպես բյուջետային գործընթացի բաղկացուցիչ մաս՝ դրանով իսկ կարևորելով նաև երևույթի քաղաքական նշանակությունը:

Ծրագրի մշակման ամենակարևոր նախապայմաններից մեկը համապատասխան ինստիտուցիոնալ կառուցվածքի ձևավորումն է, որի աստիճանական զարգացումը կնպաստի ծրագրման հաջորդ փուլերի ընթացքում ծրագրերի որակի բարձրացմանը:

Ընթացիկ տարում, ինչպես և վերջին երկու տարում ՀՀ պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրի մշակման գործընթացը կառավարվել, վերահսկվել և համակարգվել է ՀՀ վարչապետի որոշմամբ ստեղծված ստորև նշված երկու մարմինների կողմից.

(i) ՀՀ պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրերի՝ մշտապես գործող բարձրագույն խորհուրդ (խորհրդի նախագահ՝ ՀՀ վարչապետ), որը ապահովում է ռազմավարական որոշումների կայացումը և մշակման գործընթացի վերահսկողությունը

(ii) ՀՀ պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրերի մշակման աշխատանքները համակարգող՝ մշտապես գործող խումբ (խմբի ղեկավար՝ ՀՀ ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարի առաջին տեղակալ), որը ապահովում է պետական միջնաժամկետ ծրագրի մշակման աշխատանքների համակարգումը:

Նման մոտեցումը ընդգծում է բյուջետային գործընթացում ճյուղային նախարարությունների (գերատեսչությունների) մասնակցության դերը, որը պետք է նպաստի ճյուղային մակարդակում բյուջետային ծրագրման բարելավմանը և ռազմավարական հիմնավոր որոշումների կայացմանը՝ հնարավորին չափով ապահովելով նախանշված քաղաքականությունների և հասանելի ֆինանսական միջոցների համապատասխանությունը: Այս համատեքստում կարևորվում է ՀՀ ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարության ու ճյուղային նախարարությունների (գերատեսչությունների) գործողությունների փոխհամաձայնեցումը, որից մեծապես կախված է ոչ միայն պետական բյուջեի նախագծի մշակման ընթացքը, այլ նաև պետական բյուջեների կատարումը:

Դրա հետ մեկտեղ, հարկ է նշել, որ ՀՀ պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրերի մշտապես գործող բարձրագույն խորհրդի աշխատանքներին ՀՀ վարչապետի առաջարկությամբ և իշխող քաղաքական կոալիցիայի մեջ մտնող քաղաքական կուսակցությունների ներկայացմամբ ներգրավված են այդ կուսակցությունները ՀՀ Ազգային ժողովում ներկայացնող մի շարք պատգամավորներ: Նման մոտեցումը ենթադրում է քաղաքական ուժերի մասնակցությունը բյուջետային գործընթացում արդեն իսկ ՄԺԾԾ-ի մշակման նախնական փուլից, որը հնարավորություն է ընձեռում արդեն իսկ վաղ ժամանակահատվածում համադրել ՀՀ կառավարության և քաղաքական ուժերի մոտեցումները և կողմնորոշումները ՀՀ պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրերով նախատեսվելիք առանձին ռազմավարությունների և ծախսային գերակայությունների ընտրության հարցերում:

Միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրավորման բարելավմանն ուղղված բարեփոխումները

Ծրագրի նպատակների իրագործումը ապահովելու համար ՀՀ կառավարությունն իրականացնում է բարեփոխումներ նաև ծրագրային բյուջետավորումը հանրապետությունում ներմուծելու ուղղությամբ: Ծրագրային բյուջետավորման բարեփոխման գերակա նպատակը՝ պետական ծախսերի տնտեսական և ֆինանսական

արդյունավետության բարձրացումն է՝ ռեսուրսներն առաջնահերթ ծախսային ուղղություններին հատկացնելու ուղղությամբ ՀՀ կառավարությանն աջակցելու միջոցով: Ծրագրային բյուջետավորման շրջանակներում այն իրականացվում է ՀՀ կառավարությանը պետական ծախսերի հատկացումների և պետական աշխատանքների գծով գերակայությունների սահմանման վերաբերյալ ավելի ճշգրիտ տեղեկատվություն տրամադրելու միջոցով: Մասնավորապես, ՀՀ կառավարությանը և հանրությանը տրամադրվում է տեղեկատվություն՝ պետական ֆինանսավորման դիմաց տրամադրվող ծառայությունների կամ անմիջական արդյունքների վերաբերյալ: Հետևաբար, ծրագրային բյուջետավորումը հանդիսանում է գործիք քաղաքականության գործընթացները շաղկապելու համար, ինչպես օրինակ, աղքատության հաղթահարման ռազմավարությունը պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրերի և պետական բյուջեների հետ: Նշվածը կօգնի հասկանալ ծախսերի վերաբերյալ կայացված որոշումների նպատակաուղղվածությունը և հետևաբար ռեսուրսներն ուղղել այն ոլորտներին և ծրագրերին, որոնք առավելապես կնպաստեն կառավարության նպատակների իրագործմանը:

Ներկայումս ծրագրային բյուջետավորման բարեփոխումների փորձնական աշխատանքներն իրականացվում են սոցիալական ոլորտի չորս նախարարություններում: Փորձնական աշխատանք կատարող այդ նախարարություններում փորձարկվում են ծրագրային բյուջետավորման բարեփոխման մեթոդաբանությունը և մոտեցումները հանրապետությունում դրանց կիրառելիությունը հաստատելու համար՝ մինչ այդ բարեփոխումների տարածումը ՀՀ պետական կառավարման ամբողջ համակարգում:

ՄԱՍ Ա.

ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

**ԳԼՈՒԽ 1. ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ԵՎ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ
ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՆ ՈՒ ԴՐԱՆՑ ԱՊԱՀՈՎՈՒՄԸ**

ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ԵՎ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ՀՀ կառավարության հիմնական ռազմավարական գերակայությունները սահմանված են «Աղքատության հաղթահարման ռազմավարական ծրագրով» և 2003 թվականի հունիսի 12-ին ՀՀ Ազգային ժողովի հավանությանն արժանացած՝ ՀՀ կառավարության գործունեության ծրագրով: Վերը նշված փաստաթղթերի համաձայն՝ ՀՀ կառավարությունն առաջիկա տարիներին առավել կարևորում է պետական բյուջեի հիմնական ծախսային հետևյալ գերակայությունները (սույն ծրագրի իմաստով գերակայություն են համարվում այն ոլորտները, որոնց հատկացվում են լրացուցիչ բյուջետային ռեսուրսների զգալի մասը կամ որոնց ֆինանսավորման համար ներգրավում են վարկային ռեսուրսներ):

(i) սոցիալական ոլորտի առանձին ճյուղերում (մասնավորապես՝ կրթություն, առողջապահություն, սոցիալական ապահովություն և սոցիալական ապահովագրություն), ինչպես նաև պետական կառավարման բնագավառում դրանց գործունեության արդյունավետության, նպատակաուղղվածության և հասցեականության մակարդակի բարձրացման, բնակչության համար ավելի մատչելի դարձնելու նպատակով իրականացվող բարեփոխումների ֆինանսական ապահովում,

(ii) հանրապետության տարածքային ամբողջականությունը, տարածաշրջանում կայունությունը և Ղարաբաղյան հակամարտության կողմերի ուժերի հավասարակշռությունը պահպանելու նպատակով պաշտպանության և ազգային անվտանգության կառույցների կենսագործունեության համար անհրաժեշտ ֆինանսական ապահովում,

(iii) տնտեսության առանձին ոլորտներում (մասնավորապես՝ գյուղատնտեսություն, ջրային տնտեսություն, ճանապարհային տնտեսություն և էներգետիկա) ենթակառուցվածքների վերականգնման և զարգացման ծրագրերի իրականացում:

Դրա հետ մեկտեղ հարկ է նշել, որ ինչպես կարճաժամկետ, այնպես էլ միջնաժամկետ և երկարաժամկետ հեռանկարում կպահպանվի վերը նշված գերակայությունների համաձայն իրականացվելիք ծրագրերի ֆինանսավորման համար հանրապետության բյուջետային ռեսուրսները համալրելու պահանջը այլ՝ հիմնականում արտաքին աղբյուրներից պաշտոնական տրանսֆերտների և փոխառու միջոցների ներգրավման միջոցով: Վերը նշվածը, հաշվի առնելով նաև պետական պարտքի ցուցանիշները խելամիտ սահմաններում պահելու խնդիրը, էականորեն սահմանափակում է ՀՀ կառավարության հնարավորությունները:

ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳՐԻ ՆՊԱՏԱԿԸ

Միջնաժամկետ ծախսերի ծրագիրը ՀՀ կառավարության նպատակների իրագործման հիմնական գործիքներից մեկն է: Հարկաբյուջետային քաղաքականությունը ներկայացնող այս փաստաթուղթը, ոլորտների միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրերի հետ միասին, կազմում է ՀՀ կառավարության պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագիրը:

Սույն ծրագրի հարկաբյուջետային քաղաքականությունը շարադրող մասը ներկայացնում է ՀՀ կառավարության ընդհանուր երկարաժամկետ հարկաբյուջետային սկզբունքները, միջնաժամկետ և կարճաժամկետ հարկաբյուջետային ցուցանիշները և ռազմավարական ծախսային գերակայությունները: Դրանք տնտեսական և հարկաբյուջետային այն չափանիշներն են, որոնք դրվելու են ՀՀ 2006 թվականի պետական բյուջեի նախագծի մշակման հիմքում:

ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՄԿՁԲՈՒՆՔՆԵՐԸ ԵՎ ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐԸ

Երկարաժամկետ հարկաբյուջետային սկզբունքներ

Ընդունելով կայուն հարկաբյուջետային քաղաքականության անհրաժեշտությունը՝ ՀՀ կառավարությունը Ծրագրի (և հետագայում նաև ՀՀ 2006 թվականի պետական բյուջեի նախագծի) մշակման ընթացքում առաջնորդվելու է ՀՀ կառավարության 2003 թվականի օգոստոսի 8-ի N 994-Ն որոշմամբ հաստատված Աղքատության հաղթահարման ռազմավարական ծրագրում ամրագրված հարկաբյուջետային սկզբունքներով: Քանի որ բյուջետային մուտքերի սղությունը և ծախսերի վրա ազդող գործոնները սահմանափակում են կարճաժամկետ հեռանկարում այդ սկզբունքների իրագործման հնարավորությունները, ՀՀ կառավարությունը մտադիր է կիրառել այդ սկզբունքները երկարաժամկետ հեռանկարում: Դրանք հիմք կծառայեն ընթացիկ քաղաքականությունների և ՀՀ կառավարության երկարաժամկետ նպատակների համաձայնեցվածությունը գնահատելու համար:

Կարճաժամկետ և միջնաժամկետ հարկաբյուջետային ցուցանիշները

ՀՀ կառավարությունը առկա ծախսային գերկայությունները համադրել է երկարաժամկետ հարկաբյուջետային սկզբունքների հետ՝ հաջորդ 3 տարիների ընդհանուր ծախսային մակարդակը որոշելու համար: Որպես հիմք ընդունելով 2006 թվականի՝ ՀՆԱ-ի 16.2%-ի չափով կանխատեսված պետական բյուջեի եկամուտների մակարդակը և ելնելով ՀՆԱ-ի 2.9%-ի չափով դեֆիցիտի ֆինանսավորման հնարավորություններից ՀՀ կառավարությունը ծրագրում է պահպանել ծախսերի մակարդակը ՀՆԱ-ի 19.1%-ի կամ 439.9 մլրդ դրամի չափով: Միջին ժամկետ հեռանկարում նախատեսվում է ՀՆԱ-ի նկատմամբ պետական բյուջեի դեֆիցիտի հարաբերակցության 2.9% պահպանումը նաև 2007 և 2008 թվականներին:

Միաժամանակ կշարունակվի ՀՆԱ-ի նկատմամբ պետական բյուջեի եկամուտների հարաբերության աճը՝ 2006 թվականի՝ ՀՆԱ-ի 16.2% հարաբերության դիմաց այն 2007-2008 թթ կկազմի ՀՆԱ-ի 16.6%: Արդյունքում ՀՆԱ-ի նկատմամբ պետական բյուջեի ծախսերի հարաբերակցությունը 2006 թվականի համեմատությամբ 2007 և 2008 թվականներին կավելանա 0.3 տոկոսային կետով:

Նշված պայմաններում դրական միտումները կշարունակվեն նաև պետական պարտքի բնագավառում: Ոչ արտոնյալ վարկերի արդեն իսկ վերաձևակերպման պայմաններում արտաքին պարտքի աճը էական ազդեցություն չի ունենա երկրի վճարունակության վրա, որովհետև մի շարք որակական ցուցանիշներ հիմնականում չեն փոփոխվի կամ կփոխվեն դրական ուղղությամբ:

ԳԼՈՒԽ 2. ՀՀ 2006-2008 թթ ՄԺԾԾ ՄԱԿՐՈՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԱԿԸ

Վերջին տասը տարիներին հանրապետությունում արձանագրվել է անընդմեջ տնտեսական աճ՝ միջինը կազմելով տարեկան 7.9%: 2004 թվականի վերջին, ինչպես և կանխատեսվում էր, ՀՆԱ-ի մակարդակը գերազանցեց 1990 թվականի մակարդակը 5.5 տոկոսային կետով:

Վերջին տարիների տնտեսական զարգացումները հիմքեր են տալիս ենթադրելու, որ մակրոտնտեսական կայուն միջավայրը և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության կողմից իրականացվող կառուցվածքային բարեփոխումները, ուղեկցվելով արտաքին ֆինանսական աջակցությամբ, կարող են ծրագրային ժամանակաշրջանի համար ապահովել տնտեսական աճի բարձր տեմպեր (միջին տարեկան՝ 6 տոկոս):

Մակրոտնտեսական կանխատեսումների հիմնական սցենարը կառուցված է ՀՀ կառավարության, Համաշխարհային բանկի և Արժույթի միջազգային հիմնադրամի համագործակցությամբ իրականացվող ԱՀԱՎ, ԱԿՏԱ և ԱՀՌԾ ծրագրերի, ինչպես նաև Հայաստանի Հանրապետության կառավարության գործունեության ծրագրի հենքի վրա և ենթադրում է դրանցով նախանշված քաղաքականությունների և միջոցառումների հետևողական և ամբողջական իրագործում:

Ծրագրային ժամանակահատվածում հիմնական մակրոտնտեսական ցուցանիշների կանխատեսումները ներկայացված են ստորև բերված աղյուսակում:

Աղյուսակ 2. 1. Հիմնական մակրոտնտեսական ցուցանիշներ

Ցուցանիշներ	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	փաստացի				ծրագիր	կանխատեսում		
Տնտեսական աճ,%	9.6	13.2	14.0	10.1	8.0	6.0	6.0	6.0
Մղած, տարեկան միջին,%	3.1	1.1	4.7	7.0	2.2	3.0	3.0	3.0
ՀՆԱ դեֆլյատոր,%	4.1	0.7	4.6	6.0	3.0	3.0	3.0	3.0
Պետական բյուջեի դեֆիցիտ/ՀՆԱ,%	4.3	2.6	1.3	1.7	2.3	2.9	2.9	2.9
Ընթացիկ հաշիվ (առանց պաշտոնական տրանսֆերտների) /ՀՆԱ,%	-12.9	-8.5	-8.9	-6.4	-7.5	-7.6	-7.5	-7.2
Փոխարժեք, ՀՀ դրամ/ԱՄՆ դոլար	555.1	573.4	578.8	533.5	500.05	-	-	-

Ծրագրային ժամանակահատվածում հիմնական մակրոտնտեսական ցուցանիշների գծով կանխատեսվում են հետևյալ զարգացումները.

(i) Իրական ՀՆԱ-ն ունենալու է կայուն աճի միտում: 2005 թվականին ծրագրվել է իրական ՀՆԱ-ի 8% աճ: 2006-2008 թվականներին իրական ՀՆԱ-ի տարեկան աճը կկազմի 6%:

(ii) Սպառողական գները կցուցաբերեն կայուն վարքագիծ՝ տարեկան միջին հաշվով աճելով 3 տոկոսով:

(iii) Ներդրումներ/ՀՆԱ հարաբերակցությունը 2006-2008 թվականներին կկազմի միջինը 22.5%:

ՀՀ 2008 թվականի պետական բյուջեի ընդհանուր եկամուտները, 2004 թվականի փաստացի ցուցանիշի նկատմամբ կավելանան 0.6 տոկոսային կետով՝ կազմելով 16.6%: Այդուհանդերձ, զգալի տեղաշարժեր կլինեն բյուջետային եկամուտների կառուցվածքում՝ ի հաշիվ հարկային եկամուտների առաջանցիկ աճի (հարկեր/ՀՆԱ հարաբերակցությունը 2004 թվականի նկատմամբ կավելանա 2.1 տոկոսային կետով՝ 2008 թվականին կազմելով 16.3%): 2006-2008 թվականներին պետական բյուջեի դեֆիցիտը կպահպանի կայուն մակարդակ՝ չգերազանցելով 3 տոկոսը: Ապրանքների և ծառայությունների արտահանումը 2006-2008 թվականներին (դոլարային արտահայտությամբ) կաճի ավելի արագ, քան ներմուծումը (միջին հաշվով՝ տարեկան 9.6 և 7.1 տոկոս): Դա կհանդիսանա ընթացիկ հաշվի բարելավման հիմնական գործոններից մեկը:

ԻՐԱԿԱՆ ՀԱՏՎԱԾ

Համախառն ներքին արդյունքը՝ ըստ տնտեսության առանձին ճյուղերի

Վերջին երեք տարիների միջին տնտեսական աճը կազմել է 12.4%: Այսպիսի բարձր տնտեսական աճի պայմաններում կառուցվածքային տեղաշարժեր են տեղի ունեցել ՀՆԱ-ի կազմում: Տնտեսական աճի մեջ ներդրում են ունեցել տնտեսության բոլոր ճյուղերը: Վերջին տարիներին շինարարության ճյուղի աճի տեմպերն աչքի են ընկնում անհամեմատ բարձր ցուցանիշներով: Շինարարության ճյուղի տեսակարար կշիռը ՀՆԱ-ի կառուցվածքում 1994 թվականի 6.7% մակարդակից աճել է մինչև 15.5 տոկոս՝ 2004 թվականին:

Ծրագրային ժամանակահատվածում տնտեսության հիմնական ճյուղերի մասնաբաժինը ՀՆԱ-ում ներկայացված է Աղյուսակ 2.2-ում:

Աղյուսակ 2.2. ՀՆԱ-ի կառուցվածքը՝ ըստ տնտեսության հիմնական ճյուղերի (%՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ)

Ցուցանիշներ	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	փաստացի			ծրագիր	կանխատեսում		
Արդյունաբերություն	18.9	19.3	19.1	19.2	19.4	19.6	19.7
Գյուղատնտեսություն	23.4	21.5	22.6	21.6	21.0	20.4	19.8
Շինարարություն	12.6	15.7	15.5	15.9	16.3	16.6	16.8
Տրանսպորտ և կապ	6.1	5.9	6.0	5.9	5.9	5.9	5.8
Առևտուր և հանրային սնունդ	10.6	10.9	11.2	11.1	11.1	11.1	11.1
Այլ ոլորտներ	18.7	17.6	17.2	17.0	17.0	17.1	17.4
Չուտ անուղղակի հարկեր	9.7	9.1	8.4	9.3	9.3	9.3	9.3
Ընդամենը ՀՆԱ՝ շուկայական գներով	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Արդյունաբերության ճյուղում 2004 թվականին ստեղծված ավելացված արժեքը աճել է 2.1%-ով: Նման աճի տեմպը պայմանավորված է եղել աղամանդի արտադրության ծավալների կրճատմամբ: Այս երևույթը կունենա ժամանակավոր բնույթ և 2005 թվականին արդյունաբերության ծավալները աստիճանաբար կվերականգնվեն: Վերջին տարիներին, բացի արդյունաբերական ավանդական ճյուղերից, ինչպիսիք են ոսկերչական արտադրատեսակների արտադրությունը և սննդի արդյունաբերությունը, բարձր աճ է արձանագրվել նաև մետաղագործական և քիմիական արդյունաբերություններում, ինչպես նաև հանքագործական արդյունաբերությունում և շինանյութերի արտադրությունում:

Արդյունաբերության ճյուղի իրական աճը 2006 - 2008 թվականների համար կանխատեսվում է միջինը տարեկան 6.5%: Առավել արագ կզարգանան արտահանման ուղղվածություն ունեցող ճյուղերը:

2004 թվականին գյուղատնտեսությունում ավելացված արժեքն աճել է 14.5%-ով և ապահովել ՀՆԱ-ի աճի 3.1 տոկոսային կեսը: Գյուղատնտեսության համախառն արտադրանքի աճը պայմանավորված է եղել բուսաբուծական հիմնական մշակաբույսերի (բացառությամբ՝ բոստանի) (+20.1%) և անասնաբուծական հիմնական մթերքի համախառն արտադրության ավելացմամբ (+8.0%): Վերջին տարիներին գյուղատնտեսությանը բնորոշ միտումներից է անասնապահական մթերքների արտադրության կայուն աճը: Վերջինիս հաշվին ապահովվում է անասնապահական արտադրանքի տեղական սպառման մեծ մասը: 2006-2008 թվականների համար գյուղատնտեսության ճյուղի աճը կանխատեսվում է տարեկան 3.0%-ի չափով:

2005 թվականին կանխատեսվում է 8.0% տնտեսական աճ՝ 3.0% դեֆլյատորի պայմաններում: 2006-2008 թվականների համար ՀՆԱ-ի միջին տարեկան աճը կանխատեսվում է 6.0%-ի սահմաններում: Նման աճը կապահովվի ինչպես ներքին, այնպես էլ արտաքին պահանջարկի մեծացման հաշվին:

Ծրագրային ժամանակահատվածում տնտեսության հիմնական ճյուղերի իրական աճերը%-ով ներկայացված են Աղյուսակ 2.3-ում:

Աղյուսակ 2. 3. Տնտեսության հիմնական ճյուղերի իրական աճերը (տոկոս)

Ցուցանիշներ	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	փաստացի			ծրագիր	կանխատեսում		
ՀՆԱ իրական աճ,%, այդ թվում՝	13.2	14.0	10.1	8.0	6.0	6.0	6.0
Արդյունաբերություն	13.9	15.6	2.1	7.5	7.0	6.5	6.0
Գյուղատնտեսություն	3.8	4.2	14.5	3.0	3.0	3.0	3.0
Շինարարություն	41.5	45.5	13.4	12.0	9.0	8.5	8.0
ՀՆԱ-ի դեֆլատոր,%	0.7	4.6	6.0	3.0	3.0	3.0	3.0

Համախառն ներքին արդյունքը՝ ըստ ծախսային բաղադրիչների

Ըստ ծախսային բաղադրիչների՝ ՀՆԱ-ի մեջ սպառումը 2002 թվականին առաջին անգամ փոքր եղավ ՀՆԱ-ից և կազմեց ՀՆԱ-ի 99.1 տոկոսը: Այդ միտումը շարունակվեց նաև հաջորդ տարիներին: 2008 թվականին կանխատեսվում է, որ ՀՆԱ-ն կգերազանցի սպառումը մոտ 13 տոկոսային կետով: Սակայն կլանումը (սպառում գումարած ներդրումներ) կմնա ՀՆԱ-ից մեծ, որը ենթադրում է զուտ արտահանման բացասական մեծության առկայություն: Չուտ արտահանման բացասական մեծությունը կորստի նվազման միտում և 2008 թվականին կկազմի ՀՆԱ-ի մոտ 10.0 տոկոսը: Ներդրումները ՀՆԱ-ի մեջ 2006-2008 թվականների համար կկազմեն միջինը 22.5%, որոնք կֆինանսավորվեն ինչպես ներքին, այնպես էլ արտաքին միջոցների հաշվին:

Ծրագրային ժամանակահատվածում անվանական ՀՆԱ-ի ծախսային կառուցվածքը ներկայացված է Աղյուսակ 2.4-ում:

Աղյուսակ 2. 4. Անվանական ՀՆԱ ծախսային կառուցվածքը (%՝ ՀՆԱ նկատմամբ)

Ցուցանիշներ	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	փաստացի			ծրագիր	կանխատեսում		
ՀՆԱ	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Սպառում	99.1	93.5	94.7	87.8	88.8	88.2	87.2
Ներդրումներ	21.7	24.3	23.9	24.0	22.5	22.5	22.5
Չուտ արտահանում	-17.2	-17.9	-15.1	-11.8	-11.3	-10.7	-9.7
Վիճ. շեղում	-3.5	0.1	-3.6	0.0	0.0	0.0	0.0

Սպառողական գներ

Վերջին տարիների ընթացքում սպառողական գների ինդեքսը համարվում է կանխատեսելի և կառավարելի և չի գերազանցել 3% մակարդակը: Բացառություն է կազմել 2003 թվականը, երբ սպառողական գների ինդեքսի մակարդակը տարեվերջին կազմեց 8.6%, իսկ տարեկան միջինը՝ 4.7%, որը պայմանավորված էր արտաքին գործոններով: Մասնավորապես, Հայաստանի Հանրապետության սպառողական զամբյուղում 18.3% տեսակարար կշիռ ունեցող «Հաց և հացամթերք» ապրանքախմբի գնի 31.3%-ով աճը պայմանավորել է տարվա վերջին գրանցված 8.6% սղաճի 5.7 տոկոսային կետը: Ուստի եթե բացառենք հացի գնի անսպասելի աճը, սղաճը կկազմեր մոտ 3.0%: Պարենային ապրանքների (ներառյալ ոգելից խմիչք և ծխախոտ) գների ինդեքսը կազմել է 112.4%, ոչ պարենային ապրանքներինը՝ 100.4%, ծառայությունների սակագներինը՝ 102.1%:

2004 թվականի դեկտեմբերին 2003 թվականի դեկտեմբերի համեմատ սղաճի հավելվածը կազմել է 2.0%՝ ծրագրված մինչև 3.0%-ի դիմաց, իսկ միջին տարեկան սղաճը կազմել է 7.0%, ծրագրված 7.7%-ի դիմաց, որը չի գերազանցել սղաճի ծրագրված մակարդակը:

2006-2008 թվականների ընթացքում Հայաստանի Հանրապետության դրամավարկային քաղաքականությունն ուղղված է լինելու սղաճի տարեկան շուրջ 3% մակարդակի պահպանմանը:

ԱՐՏԱԿԻՆ ՀԱՏՎԱԾ

Վերջին տարիներին արտաքին հատվածի տնտեսական ծրագրերը մշակելիս, նկատի ունենալով բարենպաստ ներդրումային միջավայրի ստեղծման և կառուցվածքային բարեփոխումների իրականացման արդյունքում արտահանման ընդլայնման հնարավորությունը, շեշտը դրվում էր միջնաժամկետ հատվածում վճարային հաշվեկշռի ընթացիկ հաշվի բարելավման վրա: Այդ խնդիրը Հայաստանում թեև դժվարությամբ, բայց հաղթահարվում է: Արտահանման աճին նպաստող քաղաքականություններից ամենակարևորը, թերևս, 2003 թվականին Հայաստանի անդամակցությունն էր Առևտրի համաշխարհային կազմակերպությանը, որը հնարավոր դարձավ հատկապես առևտրի քաղաքականությունը միջազգային կանոններին համապատասխանեցնելու արդյունքում: Թեև այս իրադարձությունը կարճաժամկետ հատվածում արտահանման աճի վրա մեծ ազդեցություն չի թողնի, սակայն երկարաժամկետ հատվածում կդառնա արտահանման կարողությունների զարգացման հիմնական շարժիչը:

Վերջին տարիներին բնորոշ են գուտ արտահանման մեծացման դրական միտումները, որոնք մի կողմից պայմանավորված են ներմուծման կրճատմամբ (ներմուծվող ապրանքները փոխարինվում են հայրենական արտադրության ապրանքներով), մյուս կողմից՝ արտահանման ընդլայնմամբ: Միջնաժամկետ հատվածում կշարունակվեն բացահայտվել տնտեսության այն ճյուղերի հարաբերական առավելությունները, որոնք ունեն ընդգծված արտահանման ուղղվածություն: Կմշակվեն և կներդրվեն նշված ճյուղերին օժանդակելու նոր մեխանիզմներ և կզարգացվեն գոյություն ունեցողները:

Արտահանում

2000-2004 թվականներին ապրանքների արտահանման միջին տարեկան ծավալը կազմել է 521 մլն ԱՄՆ դոլար և 1999 թվականի համեմատ աճել է ավելի քան երկու անգամ՝ հիմնականում պայմանավորված «Թանկարժեք և կիսաթանկարժեք քարեր, թանկարժեք մետաղներ և դրանցից իրեր» հոդվածի ցուցանիշների աճով: Սակայն պետք է նշել, որ արդյունաբերության տարբեր ենթաճյուղերի աճը նպաստավոր պայմաններ է ստեղծել արտահանման բազմազանեցման (դիվերսիֆիկացման) համար: 2005-2008 թվականներին ակնկալվում է ապրանքների արտահանման ծավալների շուրջ 926 մլն ԱՄՆ դոլարի (ՖՕԲ) միջին տարեկան մակարդակ և միջին տարեկան 9.8% աճ (դոլարային արտահայտությամբ): Նույն ցուցանիշը ապրանքների և ծառայությունների համար կլինի 9.6%, այսինքն՝ ապրանքների արտահանումն ավելի արագ է աճելու, քան ծառայություններինը:

Ներմուծում

2000-2004 թվականներին ներմուծման միջին տարեկան մակարդակը կազմել է 951 մլն ԱՄՆ դոլար (ՖՕԲ)՝ 1999 թվականի համեմատ աճելով մոտ 32%-ով: Միջնաժամկետ հատվածում ներմուծման ծավալների աճը կպայմանավորվի ինչպես համախառն տնօրինվող եկամուտների աճով, այնպես էլ տեղական արտադրությունը կազմակերպելու համար հումքի ներկրման և օտարերկրյա ուղղակի ներդրումներով ֆինանսավորվող տեխնոլոգիաների ներմուծման անհրաժեշտությամբ: Մյուս կողմից, կնվազեն ներմուծվող ապրանքները տեղական արտադրության ապրանքներով փոխարինելու՝ նախորդ տարիներին նկատված տեմպերը՝ պայմանավորված ներմուծվող ապրանքների փոխարինման հնարավորությունների սահմանափակությամբ: Արդյունքում՝ 2005-2008 թվականներին ապրանքների ներմուծման միջին տարեկան աճը (դոլարային արտահայտությամբ) կկազմի շուրջ 7.5%, իսկ ապրանքների և ծառայությունների համար՝ շուրջ 7.3%:

Գործոնային եկամուտներ և տրանսֆերտներ

Գործոնային եկամուտների և մասնավոր տրանսֆերտների ընդհանուր ծավալները 1999 թվականից դրսևորել են աճի միտում՝ վերջին հինգ տարիներին կազմելով միջինը 215 մլն ԱՄՆ դոլար: 2006 - 2008 թվականներին նշված հոդվածների ցուցանիշների վարքագծի վրա էական ազդեցություն կունենան Հայաստանի Հանրապետության արտաքին պարտքի սպասարկումը, ուղղակի ներդրումներից ստացվող շահույթի վերադրումը և Հայաստանի Հանրապետության հիմնական գործընկեր երկրներում ակնկալվող տնտեսական աճի միտումները: Արդյունքում՝ զուտ գործոնային եկամուտների և տրանսֆերտների աճի տեմպը միջնաժամկետ հատվածում կդրսևորի նվազման միտում:

Կառուցվածքային բարեփոխումների իրականացման նախնական փուլում օտարերկրյա պաշտոնական տրանսֆերտներն էական դեր էին խաղում համախառն պահանջարկի ֆինանսավորման հարցում: 1995-2004 թվականների ընթացքում պաշտոնական տրանսֆերտների տեսակարար կշիռը ՀՆԱ-ում 12 տոկոսից (1995 թ.) նվազել է մինչև 1.7% (2004 թ.): Միջնաժամկետ հեռանկարում ընթացիկ պաշտոնական տրանսֆերտները տարեկան կկազմեն ՀՆԱ-ի միջինը 2.3 տոկոսը:

Ընթացիկ հաշիվ

1995-1998 թվականներին ընթացիկ հաշվի (առանց պաշտոնական տրանսֆերտների) պակասուրդը մեծացել էր՝ 1995 թվականի 368 մլն ԱՄՆ դոլարից 1998 թվականին հասնելով 515.7 մլն ԱՄՆ դոլարի: ՀՆԱ-ի նկատմամբ ընթացիկ հաշվի պակասուրդի հարաբերակցությունը 1995-1998 թվականներին կազմել է միջինը 27%: 1999 թվականին, պայմանավորված գերազանցապես արտաքին առևտրի հոսքերով (մասնավորապես՝ ներմուծման ծավալների կտրուկ նվազմամբ), ընթացիկ հաշվի պակասուրդը (առանց պաշտոնական տրանսֆերտների) կազմեց 400.7 մլն ԱՄՆ դոլար, իսկ ՀՆԱ-ում՝ 21.7%: 2000-2004 թվականներին ընթացիկ հաշվի պակասուրդը էապես կրճատվեց՝ 2004 թվականին հասնելով շուրջ 227 մլն ԱՄՆ դոլարի: ՀՆԱ-ում ընթացիկ հաշվի պակասուրդը (առանց պաշտոնական տրանսֆերտների) 2004 թվականին հասավ 6.4 տոկոսի:

2006-2008 թվականներին ընթացիկ հաշվի պակասուրդը առանց պաշտոնական տրանսֆերտների կկազմի ՀՆԱ-ի շուրջ 7.4%, իսկ ներառյալ պաշտոնական տրանսֆերտները՝ 5.1%:

ԳԼՈՒԽ 3. ՀՀ 2006 – 2008 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵՆԵՐԻ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԻ ԶԱՎԱԿՄԱՆ ԵՎ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄ

ՀՀ 2006 – 2008 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵՆԵՐԻ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԻ ԶԱՎԱԿՄԱՆ ԵՎ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ՄԺԾԾ մշակման փուլում էական նշանակություն ունեցող խնդիրներից է պետական եկամուտների կանխատեսելիությունը, որն իր հերթին հնարավորություն է տալիս գնահատել միջնաժամկետ բյուջետային ծախսերի իրատեսական ծավալները: ՄԺԾԾ իրականացման փուլում կարևորվում է եկամուտների քաղաքականության արդյունավետությունը, քանի որ ծրագրված բյուջետային ծախսերի կատարման առաջին նախապայմանն անհրաժեշտ ֆինանսական միջոցների առկայությունն է: Այս առումով առավել ընդգծվում է հատկապես հարկային քաղաքականության դերը, քանի որ պետական եկամուտների գերակշիռ մասը՝ մոտ 90%-ը կազմում են հարկային եկամուտներն ու պետական տուրքերը: Համեմատության համար հարկ է նշել, որ հարկային եկամուտների ու պետական տուրքերի հաշվին 2004 թվականին ֆինանսավորվել է ծախսերի 88.4%-ը, 1995 թվականի 44.1%-ի դիմաց:

2006-2008թթ եկամտային քաղաքականությունն ուղղված կլինի պետական եկամուտների հավաքագրման մակարդակի բարձրացմանը: Եկամուտների քաղաքականության նման միտումը բխում է ՀՀ 2005-2007 թթ պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով, ԱՀՌԾ և ՀՀ կառավարության գործունեության ծրագրով ամրագրված երկարաժամկետ հարկաբյուջետային սկզբունքներից: Մասնավորապես.

առաջիկա տարիներին պետական եկամուտների հավաքագրման աստիճանի բարձրացումը կլինի հարկաբյուջետային քաղաքականության գերակա ուղղություններից մեկը: ՀՆԱ-ի նկատմամբ հարկային եկամուտների հարաբերությունը կավելացվի տարեկան միջին հաշվով **0.3-0.4** տոկոսային կետով:

ՀՀ կառավարությունը հարկային եկամուտների ավելացման հիմնական նպատակին կհասնի հատկապես տնտեսության ստվերային հատվածի կրճատման հաշվին՝ բացառելով տնտեսվարող սուբյեկտների հանդեպ օրենքի պահանջներով չպայմանավորված վարչարարական ճնշումները,

կրթարձակի հարկային վարչարարության արդյունավետությունը,

կիրականացվեն միջոցառումներ կուտակված գերավճարների և սպառքների մարման ուղղությամբ, ինչպես նաև ձեռք կառնվեն միջոցառումներ՝ նոր գերավճարների և սպառքների առաջացումը թույլ չտալու համար,

պետական բյուջեի ծախսերն առավելապես ապահովված կլինեն ներքին ռեսուրսներով և որոշ չափով կփոքրանա պետական ծախսերի կախվածությունը արտաքին ֆինանսավորման աղբյուրներից:

Այսպիսով, 2006-2008թթ եկամուտների քաղաքականության (հատկապես՝ հարկային քաղաքականության) առաջիկա տարիների զարգացումները կընթանան վերը նշված սկզբունքների համաձայն:

2006-2008թթ իրականացվելիք հարկային քաղաքականությունը չի նախատեսում հարկերի դրույքաչափերի այնպիսի փոփոխություններ, որոնք կարող են էական ազդեցություն ունենալ ՀՀ պետական բյուջեի հարկային եկամուտների հավաքագրման մակարդակի վրա: Սա նշանակում է, որ այդ տարիներին հարկային եկամուտների հավաքագրման մակարդակի բարձրացմանը կնպաստեն հարկային համակարգի բարեփոխումները՝ հիմնականում ի հաշիվ ՀՀ հարկային և մաքսային մարմինների կողմից իրականացվելիք վարչարարության կատարելագործման: Մասնավորապես, ՀՀ պետական բյուջեի հարկային եկամուտների հավաքագրումն ապահովող հիմնական միջոցառումների ծրագիրն, ըստ առանձին տարիների հետևյալն է.

Աղյուսակ 3.1. Հարկային եկամուտների հավաքագրումն ապահովող 2006-2008թթ իրականացվելիք միջոցառումները

Միջոցառման անվանումը	Միջոցառման նպատակը
Հարկային քաղաքականության բարեփոխումներ (2006 թվական)	
«Եկամտահարկի մասին» ՀՀ օրենքում փոփոխություններ կատարելու վերաբերյալ համապատասխան օրենքի ընդունում	Գյուղատնտեսության ոլորտի համար սահմանված արտոնությունների վերանայում
«Պարտադիր սոցիալական ապահովագրության վճարների մասին» ՀՀ օրենքում փոփոխություններ կատարելու վերաբերյալ համապատասխան օրենքի ընդունում ¹	Պարտադիր սոցիալական ապահովագրության վճարների դրույքաչափերը մեկ հարթ դրույքաչափով փոխարինում
«Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքում փոփոխություններ կատարելու վերաբերյալ համապատասխան օրենքի ընդունում	2009 թվականից գյուղատնտեսության ոլորտի արտոնությունների վերացում
«Ավելացված արժեքի հարկի մասին» ՀՀ օրենքում փոփոխություններ կատարելու վերաբերյալ համապատասխան օրենքի ընդունում	Գրքերի, հրապարակումների, գիտահետազոտական գործունեության և թերթերի համար նախատեսված արտոնությունների վերանայում
Առանձին դեպքերում ԱԱՀ-ի և մաքսատուրքի գումարի հաստատագրման նպատակով համապատասխան օրենքների ընդունում	Անհատ ձեռնարկատեր չհանդիսացող ֆիզիկական անձանց կողմից ավտոմեքենաների ներմուծման համար ԱԱՀ-ի և մաքսատուրքի գումարի հաստատագրված վճարի սահմանում
Բենզինի, դիզելային վառելիքի և ծխախոտի համար համապատասխան օրենքներում կամ «Ավելացված արժեքի հարկի մասին» ՀՀ օրենքում փոփոխություններ կատարելու վերաբերյալ համապատասխան օրենքների ընդունում	Բենզինի, դիզելային վառելիքի և ծխախոտի հաստատագրված վճարները հաստատագրված մաքսատուրքով, սպեցիֆիկ ակցիզային հարկով և արժեքային հիմքով հաշվարկվող ԱԱՀ-ով փոխարինում կամ հաստատագրված վճարի չափի համարժեք ինդեքսավորում
«Անշարժ գույքի միասնական հարկի մասին» հայեցակարգի ընդունում	Անշարժ գույքի միասնական հարկի ներմուծում
«Գույքահարկի մասին» ՀՀ օրենքում փոփոխություններ կատարելու վերաբերյալ օրենքի ընդունում	Փոխադրամիջոցների գույքահարկի դրույքաչափերի վերանայում
Հարկային մարմինների կողմից իրականացվելիք միջոցառումներ (2007 թվական)	
Դոնորների աջակցությամբ կիրառել ռիսկի կառավարման մոտեցումներ ստուգումների, ապառքների գանձման և ԱԱՀ-ի վերադարձի ոլորտներում (ներառյալ ստուգումների համար հարկատուների ընտրություն և խոշոր հարկատուների ռիսկային պրոֆիլների մշակում)	Ստուգումների, ապառքների գանձման և ԱԱՀ-ի վերադարձի ոլորտներում ռիսկի կառավարում
Հարկային տարածքային տեսչությունների համակարգի հետագա զարգացման և պահպանման ապահովում	Հարկային տարածքային տեսչությունների աշխատանքների կատարելագործում
Հետամուտ լինել դոնորների շարունակական աջակցությանը՝ ԱՄՆ ՄՁԳ կամ այլ դոնոր գործակալությունների միջոցով	Հարկային տարածքային տեսչությունների համակարգի հետագա զարգացում
Հարկադիր հավաքագրման ծառայության կառավարմանը և անմիջական գործառնություններին նպաստող տեղեկատվական համակարգի մշակում	Հավաքագրման ծառայության արդյունավետության բարձրացում

¹ Պարտադիր սոցիալական ապահովագրության վճարները չեն հանդիսանում պետական բյուջեի եկամուտ, սակայն այս բնագավառում իրականացվող միջոցառումները մի կողմից ամուղակիորեն նպաստում են պետական բյուջեում եկամտահարկից մուտքերի ավելացմանը, մյուս կողմից հանդիսանում են պետական սոցիալական ապահովագրության բնագավառում իրականացվող քաղաքականության ֆինանսավորման աղբյուր: Այդ իսկ պատճառով սույն ծրագրում ընդգրկված է նաև այս վճարներին առնչվող միջոցառումները:

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Միջոցառման անվանումը	Միջոցառման նպատակը
Ռ-ազմավարական ծրագրի մշակում և գործառնական պլանավորման կատարելագործում՝ անհրաժեշտության դեպքում վերանայելով նաև հարկային մարմնի առանձին ստորաբաժանումների գործառնականությունը	Բիզնեսի վերանայված գործընթացների և տարածքային տեսչությունների համակարգչային սարքավորումների և ծրագրային ապահովման ծրագրերի իրականացում
Վերադաս հարկային մարմնի և հարկային տարածքային տեսչությունների միջև միասնական համակարգչային ցանցի ստեղծում, անհատական համակարգիչների անհրաժեշտ քանակության հագեցվածության ապահովում	Հարկային մարմինների գործունեության արդյունավետության բարձրացում
Պարտադիր սոցիալական ապահովագրության վճարների, հավաքագրված գումարների, ապառքների, ապահովադիրների համակարգչային հաշվառում, միասնական տեղեկատվական բազայի ստեղծում	Պարտադիր սոցիալական ապահովագրության վճարների բնագավառում հարկային մարմինների գործունեության արդյունավետության բարձրացում
Հարկային հաշիվների ավտոմատացված մշակում, անհրաժեշտ բազայի ստեղծում և շահագործում	Հանդիպակաց և խաչաձև ստուգումների համատարած կիրառում
Ուժեղացնել հարկային վնասներ հայտարարագրած կազմակերպությունների կողմից հաշվարկների, հաշվետվությունների ընդունման ժամանակ այդ կազմակերպությունների նկատմամբ հարկային հսկողությունը	Չհիմնավորված հարկային վնասների հայտարարագրման դեպքերի առավելագույնս բացառում
2007 թվական	
Վերադաս հարկային մարմնի և հարկային տարածքային տեսչությունների միջև միասնական համակարգչային ցանցի ստեղծում, անհատական համակարգիչների անհրաժեշտ քանակության հագեցվածության ապահովում	Հարկային մարմինների գործունեության արդյունավետության բարձրացում
Պարտադիր սոցիալական ապահովագրության վճարների, հավաքագրված գումարների, ապառքների, ապահովադիրների համակարգչային հաշվառում, միասնական տեղեկատվական բազայի ստեղծում	Պարտադիր սոցիալական ապահովագրության վճարների բնագավառում հարկային մարմինների գործունեության արդյունավետության բարձրացում
Հարկային հաշիվների ավտոմատացված մշակում, անհրաժեշտ բազայի ստեղծում և շահագործում	Հանդիպակաց և խաչաձև ստուգումների համատարած կիրառում
Ուժեղացնել հարկային վնասներ հայտարարագրած կազմակերպությունների կողմից հաշվարկների, հաշվետվությունների ընդունման ժամանակ այդ կազմակերպությունների նկատմամբ հարկային հսկողությունը	Չհիմնավորված հարկային վնասների հայտարարագրման դեպքերի առավելագույնս բացառում
2008 թվական	
Չկատարած հարկային պարտավորությունների մարման ծրագրի իրականացում	Ապառքների առաջացման հնարավորինս բացառում
Հարկային պարտավորություններից ավելի վճարված գումարների խնդրի լուծում	Գերավճարների առաջացման հնարավորության բացառում
«Հարկային հսկողության մասին» ՀՀ օրենքի կիրարկում	Հարկային իրավախախտումների դեպքերի նվազեցում
Մաքսային մարմինների կողմից իրականացվելիք միջոցառումներ	
2006 թվական	
Մաքսային պետական կոմիտեի գործառնական դիտարկման ավարտում	Մաքսային գործի կատարելագործում
Զննման համար ընտրված դեղին և կարմիր ուղիներով ներմուծվող ապրանքների քանակի աստիճանական կրճատում	

Հաշվի առնելով ներկայացված միջոցառումների գնահատման բնագավառում առկա խնդիրները (առանձին դեպքերում միջոցառումներն ընդգրկում են հարկային հարաբերությունների մեծ ոլորտ կամ առկա է

գնահատականների համար անհրաժեշտ տվյալների անբավարարություն), վերջիններս ներկայացված են որպես ծրագրային քայլեր, առանց քանակական բնութագրերի:

Հարկ է նշել, որ ներկայացված միջոցառումներից բացի, 2006-2008թթ հարկային եկամուտների հավաքագրման մակարդակի բարձրացման վրա որոշակի ազդեցություն կունենան հարկային քաղաքականության և վարչարարության բնագավառներում 2005 թվականի իրականացվելիք բարեփոխումները: Մասնավորապես նախատեսվում է

- 2005 թվականի ընթացքում կատարել օրենսդրական փոփոխություն, որի արդյունքում 2006 թվականի հունվարի 1-ից կկրճատվի ներմուծման պահին մաքսային սահմանին ԱԱՀ-ով չհարկվող ապրանքների ցանկը,
- Խոշոր պարտապաններից ապառքները հավաքագրելու համար մինչև 2005 թվականի հոկտեմբերի երրորդ տասնօրյակը բարձրաստիճան պետական պաշտոնյաներից պետք է կազմավորվի աշխատանքային խումբ: Ապառքների հավաքագրման նախանիշերը սահմանվելու են 2005-2006թթ համար,

ՀՀ 2006 - 2008 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵՆԵՐԻ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԻ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄԸ

ՀՀ 2006-2008 թթ պետական բյուջեների եկամուտները կանխատեսվել են համապատասխանաբար՝ 373.2 մլրդ դրամի, 415.3 մլրդ դրամի և 455.1 մլրդ դրամի չափով: Եկամուտների տարեկան ծավալների նման մակարդակը կապահովվի հիմնականում հարկային եկամուտների գծով ակնկալվող բյուջետային մուտքերի ծավալի մեծացման հաշվին:

Աղյուսակ 3. 2. 2006-2008 թթ ծրագրված բյուջետային եկամուտները (մլրդ դրամներով)

Եկամտատեսակը	2006թ	2007թ	2008թ
Պետական բյուջեի եկամուտներ և պաշտոնական տրանսֆերտներ (մլրդ դրամներով)	373.2	415.3	455.1
<i>%-ով ՀՆԱ-ի նկատմամբ</i>	<i>16.2%</i>	<i>16.5%</i>	<i>16.6%</i>
Հարկային եկամուտներ և պետական տուրք (մլրդ դրամներով)	358.4	400.7	448.2
<i>%-ով ՀՆԱ-ի նկատմամբ</i>	<i>15.5%</i>	<i>15.9%</i>	<i>16.3%</i>
Ոչ հարկային եկամուտներ (մլրդ դրամներով)	5.9	6.6	5.6
<i>%-ով ՀՆԱ-ի նկատմամբ</i>	<i>0.3%</i>	<i>0.3%</i>	<i>0.2%</i>
Կապիտալի գործառնություններից եկամուտներ (մլրդ դրամներով)	1.15	0.32	0.32
<i>%-ով ՀՆԱ-ի նկատմամբ</i>	<i>0.050%</i>	<i>0.013%</i>	<i>0.012%</i>
Պաշտոնական տրանսֆերտներ (մլրդ դրամներով)	7.7	7.7	1.1
<i>%-ով ՀՆԱ-ի նկատմամբ</i>	<i>0.34%</i>	<i>0.31%</i>	<i>0.04%</i>

Ինչպես երևում է աղյուսակ 3.2-ից, արտաքին աղբյուրներից (պաշտոնական տրանսֆերտներ) ստացվող եկամուտները նվազման միտում ունեն և 2006-2008թթ բյուջետային մուտքերի աճը կապահովվի ներքին աղբյուրներից հավաքագրվող եկամուտների հաշվին: Եթե հաշվի առնվի այն հանգամանքը, որ ոչ հարկային եկամուտներն ու կապիտալի գործառնություններից եկամուտները ուղղակիորեն կապված չեն տնտեսության զարգացման միտումների հետ, ձևավորվում են հարաբերականորեն ինքնուրույն սցենարով և առաջիկա 3 տարիներին աչքի չեն ընկնի աճի ընդգծված տեմպերով, սպա պարզ է դառնում, որ ներքին աղբյուրներից եկամուտների աճի հիմնական աղբյուրը հարկային եկամուտներն են:

ՀՀ 2006-2008թթ պետական բյուջեների եկամուտները ծրագրելիս օգտագործվել են այն մակրոտնտեսա-

կան ցուցանիշների կանխատեսումները, որոնք էական ազդեցություն ունեն առանձին եկամտատեսակների բազայի ձևավորման կամ հաշվարկման վրա: Պայմանագրերով (համաձայնագրերով) կամ այլ իրավական ակտերով ուղղակիորեն կարգավորվող եկամուտներից յուրաքանչյուրի դեպքում հաշվի է առնվել համապատասխան իրավական ակտով նախատեսված նորմերը, ինչպես նաև գանձման համար պատասխանատու պետական կառավարման մարմինների կողմից ներկայացված համապատասխան հայտերը:

Հ ա ր կ ա յ ի ն ե կ ա մ ու տ ն ե ր ի ² գծով 2006-2008թթ բյուջետային մուտքերը ծրագրվել են՝ հարկային եկամուտներ/ՀՆԱ ցուցանիշի տարեկան 0.3-0.4% աճ ապահովելու սկզբունքի կիրառմամբ: Հարկային եկամուտների այս կերպ հաշվարկված և ըստ նախորդ տարիների հավաքագրման միտումների ու մակրոտնտեսական միջավայրի փոփոխության (առաջին գործոն) գնահատված գումարների տարբերության առկայությունը ենթադրում է, որ ինչպես նախորդ տարիներին, 2006-2008թթ ծրագրային ցուցանիշներն ապահովելու համար հարկ կլինի իրականացնել հարկային քաղաքականության և վարչարարության բարեփոխումներ (երկրորդ գործոն):

Կանխատեսման այսպիսի երկգործոն սցենարով 2006-2008թթ հարկային եկամուտների ընդհանուր պատկերն ըստ առանձին գործոնների հետևյալն է.

Աղյուսակ 3.3. Հարկային եկամուտների կանխատեսումն ըստ առանձին գործոնների (մլրդ դրամներով)

Ցուցանիշը	2006թ	2007թ	2008թ
Ընդամենը, որից՝	358.4	400.7	448.2
Ըստ նախորդ տարիների հավաքագրման միտումների ու մակրոտնտեսական միջավայրի փոփոխության գործոնի ³	339.7	371.3	405.0
Ըստ հարկային օրենսդրության հնարավոր փոփոխության և հարկային (այդ թվում՝ մաքսային) վարչարարության բարելավման գործոնի ⁴	18.7	29.4	43.2

Ըստ առաջին գործոնի ծրագրված գումարները շիսկային չեն: Ավելին, մակրոմիջավայրի բարենպաստ զարգացումները (մակրոշրջանակի արձանագրվելիք փաստացի մակարդակների գերազանցումը կանխատեսվածի համեմատ) եկամուտների այս խմբի հաշվին կարող են առաջացնել բյուջետային այլ եկամուտների չստացման հետ կապված ռիսկերի փոխհատուցման ռեզերվներ: Այս փաստարկի օգտին է վկայում հաշվարկներում կիրառված 2006-2008թթ կանխատեսումային և վերջին 3 տարիների փաստացի որոշ մակրոտնտեսական ցուցանիշների համեմատությունը (տես՝ Աղյուսակ 3.6-ը):

Հարկային եկամուտների՝ երկրորդ գործոնի ազդեցությամբ ծրագրված գումարները տեսականորեն պարունակում են ռիսկի որոշակի աստիճան: Ընդհանուր առմամբ, վարչարարական միջոցառումների իրականացման հաշվին մուտքեր ծրագրելն արտահայտում է ՀՀ կառավարության նպատակաուղղվածությունը չհաշվառվող և չհարկվող տնտեսության ծավալների կրճատմանը միտված կոնկրետ քայլերի իրականացմանը: Այս դեպքում տնտեսության ստվերային հատվածի կրճատման և լրացուցիչ բյուջետային մուտքերի հավաքագրման գրավականը հարկային և մաքսային մարմինների կողմից իրականացվելիք միջոցառումների բարեհաջող ընթացքն է:

² Այստեղ և այսուհետ հարկային եկամուտների կազմում ներառված է նաև պետական տուրքը:
³ 2007 և 2008թթ ցուցանիշներում ներառված չեն համապատասխանաբար 2006 թվականի և 2006, 2007թթ հարկային օրենսդրության հնարավոր փոփոխության և հարկային (այդ թվում՝ մաքսային) վարչարարության բարելավման արդյունքում ակնկալվող համապատասխան մուտքերը:
⁴ 2007, 2008թթ ցուցանիշներում ներառված են համապատասխանաբար 2006 թվականի և 2006, 2007թթ հարկային օրենսդրության հնարավոր փոփոխության և հարկային (այդ թվում՝ մաքսային) վարչարարության բարելավման արդյունքում ակնկալվող համապատասխան մուտքերը:

Հաշվարկներում լրացուցիչ ենթադրվել է, որ հարկային եկամուտների գծով բյուջետային մուտքերի 2005 թվականի ծրագրային մակարդակը (310.5 մլրդ դրամ) իրատեսական է և առկա օրենսդրական նախադրյալներն ու կիրառվելիք վարչարարական միջոցառումները բավարար հիմքեր կստեղծեն այն հավաքագրելու համար:

2006-2008 թվականների հարկային եկամուտների հավաքագրման առաջարկվող մակարդակների իրատեսական լինելը գնահատելու համար հարկ է դիտարկել այն բնութագրող մի քանի ցուցանիշներ:

Աղյուսակ 3.4. ՀՀ 2004-2008թթ պետական բյուջեների հարկային եկամուտների վերաբերյալ առանձին ցուցանիշներ

Ցուցանիշներ	2004թ	2005թ	2006թ	2007թ	2008թ
	փաստ	կանխատեսում			
Անվանական ՀՆԱ (մլրդ դրամ)	1 896.4	2 109.6	2 303.3	2 514.7	2 745.6
Հարկային եկամուտներ և պետական տուրքեր (մլրդ դրամ)	267.0	310.5	358.4	400.7	448.2
<i>աճը նախորդ տարվա նկատմամբ (%-ով)</i>	17.4	16.3	15.4	11.8	11.9
<i>հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%-ով)</i>	14.1	14.7	15.6	15.9	16.3
<i>հարկային սահունության գործակից</i>	1.0	1.4	1.7	1.3	1.3

Ըստ աղյուսակ 3.4-ի տվյալների 2006-2008թթ հարկային եկամուտների հավաքագրման միջին տարեկան աճը կանխատեսվող սցենարի համաձայն կկազմի 13.0%, իսկ հարկային սահունության գործակիցը՝ միջին տարեկան 1.4: Հարկային սահունության նման բարձր ցուցանիշ ծրագրելը, ինչպես և նախորդ տարիներին, ենթադրում է հարկային եկամուտների հավաքագրման ծրագրային մակարդակն ապահովելու ուղղությամբ հարկային և մաքսային մարմինների կողմից վարչարարական միջոցառումների իրականացման անհրաժեշտություն:

2006-2008թթ հարկային եկամուտների ծրագրային մակարդակի ապահովման որոշակի ռեզերվներ է պարունակում տնտեսության զարգացման կանխատեսվող սցենարը: 2001-2008թթ մակրոտնտեսական ցուցանիշների փաստացի և կանխատեսումային մեծությունների համեմատությունից կարելի է եզրակացնել, որ մակրոտնտեսական ցուցանիշների կանխատեսումները կրում են պահպանողական բնույթ և տնտեսական զարգացումներում ծրագրայինի նկատմամբ դրական տեղաշարժերը կարող են նպաստել հարկային եկամուտների աճին:

Աղյուսակ 3.5. 2001-2008թթ փաստացի և կանխատեսումային մակրոտնտեսական ցուցանիշները

Ցուցանիշը	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Անվանական ՀՆԱ (մլրդ դրամ)	1 175.9	1 362.5	1 624.6	1 896.4	2 109.6	2 303.3	2 514.7	2 745.6
<i>աճը նախորդ տարվա նկատմամբ</i>	14.0%	15.9%	19.2%	16.7%	11.2%	9.2%	9.2%	9.2%
ՀՆԱ-ի իրական աճ	9.6%	13.2%	14.0%	10.1%	8.0%	6.0%	6.0%	6.0%
ՀՆԱ-ի դեֆլյատոր	4.1%	0.7%	4.6%	6.0%	3.0%	3.0%	3.0%	3.0%
1 ԱՄՆ դոլարի միջին տարեկան փոխարժեքը դրամով	555.1	573.4	578.8	533.5	468.2	468.2	468.2	468.2
1 եվրոյի միջին տարեկան փոխարժեքը դրամով	497.2	541.7	653.8	662.3	626.2	626.2	626.2	626.2
Ապրանքների ներմուծում (մլն ԱՄՆ դոլար)	773.3	882.5	1 130.2	1 195.4	1 288.6	1 387.2	1 493.4	1 595.7
<i>աճը նախորդ տարվա նկատմամբ</i>	0.0%	14.1%	28.1%	5.8%	7.8%	7.7%	7.7%	6.8%

ՀՀ 2005-2007թթ պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրի հիմքում դրված հարկային եկամուտների համեմատությամբ ՀՀ 2006-2008թթ ՄԺԾԾ շրջանակներում համապատասխան ցուցանիշների կանխատեսումները բացարձակ արժեքով կրել են որոշակի փոփոխություններ՝ պայմանավորված.

կիրառված մակրոտնտեսական ցուցանիշների կանխատեսումային մեծությունների փոփոխությամբ, փաստացի գանձումների տվյալների բազայում 2004 թվականի փաստացի ցուցանիշների թարմացմամբ:

Աղյուսակ 3. 6. ՀՀ 2006-2008թթ պետական բյուջեների հարկային եկամուտների կանխատեսումները

Ցուցանիշներ	2006թ	2007թ	2008թ
1. Ըստ 2005-2007 թթ ՄԺԾԾ (մլրդ դրամներով)	333.3	373.2	x
%-ով ՀՆԱ-ի նկատմամբ	15.6%	16.0%	x
2. Ըստ թարմացված կանխատեսումների (մլրդ դրամներով)	358.4	400.7	448.2
%-ով ՀՆԱ-ի նկատմամբ	15.6%	15.9%	16.3%
3. Հարկային եկամուտների գծով ըստ 2006-2008թթ ՄԺԾԾ-ի և ըստ 2005-2007 թթ ՄԺԾԾ-ի կանխատեսումների միջև տարբերությունը	25.1	27.5	x
%-ով ՀՆԱ-ի նկատմամբ	-0.0%	-0.1%	x

Ոչ հարկային եկամուտներ: Ոչ հարկային եկամուտները ներառում են ՀՀ կենտրոնական բանկի շահույթից մասհանումները, բանկերում և ֆինանսավարկային հաստատություններում պետական բյուջեի ժամանակավոր ազատ միջոցների տեղաբաշխումից և դեպոզիտներից ստացվող տոկոսավճարները, իրավաբանական անձանց կապիտալում կատարված ներդրումներից ստացվող շահաբաժինները, պետական ձեռնարկությունների գույքի և համայնքների վարչական սահմաններից դուրս գտնվող պետական պահուստի հոդերի վարձակալությունից ստացվող վարձավճարները, պետության կողմից տրված վարկերի օգտագործման դիմաց վճարները (տոկոսավճարները), բռնագրավված, տիրագուրկ, նվիրատվության կամ ժառանգության իրավունքով պետությանն անցած հիմնական միջոց կամ ոչ նյութական ակտիվ չհանդիսացող գույքի իրացումից մուտքերը, իրավախախտումների համար գործադիր և դատական մարմինների կողմից կիրառվող պատժամիջոցներից ստացվող մուտքերը և այլ ոչ հարկային եկամուտները:

Ոչ հարկային եկամուտները 2006-2008թթ համար ծրագրվել են համապատասխանաբար 5.9 մլրդ դրամի, 6.6 մլրդ դրամի և 5.6 մլրդ դրամի չափով: Կանխատեսումներում հաշվի է առնվել գանձման համար պատասխանատու պետական կառավարման մարմինների կողմից ՀՀ 2006 թվականի բյուջետային գործընթացի շրջանակում ներկայացված համապատասխան հայտերը, ինչպես նաև առանձին եկամտատեսակների գծով նախորդ տարիներին արձանագրված հավաքագրման միտումները:

Ոչ հարկային եկամուտների գծով մուտքերի 2005-2007թթ ՄԺԾԾ-ի շրջանակներում կատարվածի նկատմամբ նոր 2006, 2007թթ կանխատեսումները կրել են փոփոխություններ ինչպես բացարձակ արժեքով, այնպես էլ կառուցվածքային առումով, որոնց ընդհանուր պատկերը հետևյալն է.

Աղյուսակ 3.7. ՀՀ 2006-2008թթ պետական բյուջեների ոչ հարկային եկամուտների կանխատեսումները (մլրդ դրամով)

Եկամտատեսակը	2006թ	2007թ	2008թ
1. Ոչ հարկային եկամուտների կանխատեսումներն ըստ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ	5.2	5.4	x
2. Ոչ հարկային եկամուտներն ըստ 2006-2008թթ ՄԺԾԾ	5.9	6.6	5.6
3. Ոչ հարկային եկամուտների գծով 2006-2008թթ ՄԺԾԾ և 2005-2007թթ ՄԺԾԾ-ի կանխատեսումների միջև տարբերությունը	0.7	1.2	x

Ոչ հարկային եկամուտների կազմում տեղի ունեցած էական կառուցվածքային փոփոխությունները ներկայացվում են հետևյալ աղյուսակում:

Աղյուսակ 3.8. Ոչ հարկային եկամուտների կազմում առանձին եկամտատեսակների գծով 2005-2007թթ ՄԺԾԾ-ի և 2006-2008թթ ՄԺԾԾ-ի կանխատեսումների տարբերությունները

մլն դրամ

Եկամտատեսակը	Ըստ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ		Ըստ 2006-2008թթ ՄԺԾԾ		Տարբերության պատճառը
	2006	2007	2006	2007	
ա) ՀՀ կենտրոնական բանկի ծախսերի նկատմամբ եկամուտների գերազանցումից պետական բյուջե մուտքագրվող գումարներ	1000.0	1000.0	0.0	0.0	Ֆինանսական շուկայում 2003-2004թթ արձանագրված զարգացումները
բ) բանկերում և այլ ֆինանսավարկային հաստատություններում բյուջեի ժամանակավոր ազատ միջոցների տեղաբաշխումից և դեպոզիտներից ստացվող տոկոսավճարներ	350.0	350.0	1041.2	915.5	նախատեսվում է գանձապետական միասնական հաշվի օրական մնացորդի մի մասը ներդնել ՀՀ ԿԲ-ում որպես ժամկետային ավանդ
գ) բռնագրավված, տիրագուրկ, նվիրատվության կամ ժառանգության իրավունքով պետությանն անցած հիմնական միջոց կամ ոչ նյութական ակտիվ չհանդիսացող գույքի իրացումից մուտքեր	40.0	40.0	508.2	1210.6	ՀՀ կառավարության 04.11.2004 N 1480-Ա որոշման 3-րդ կետի համաձայն «Դ-Տելեկոմ» ՓԲԸ բաժնետիրոջ կողմից վճարման ենթակա գումարները (իր առաջարկության համաձայն)
դ) օրենքով և այլ իրավական ակտերով սահմանված պետական բյուջե մուտքագրվող այլ ոչ հարկային եկամուտներ	1 387.8	1 470.7	1 954.4	2 043.5	«Արմավիա» ՍՊԸ կողմից օդուղիների հատկացման դիմաց վճար

Կ ա ա ի տ ա յ ի գ ո ը ծ ա ռ ն ո թ յ ո ն ն ե ռ ի գ ս տ ա գ վ ո ղ ե կ ա մ ու տ ն ե ռ ի գծով 2006-2008թթ ծրագրվել է տարեկան համապատասխանաբար 1.2 մլրդ դրամ, 0.3 մլրդ դրամ և 0.3 մլրդ դրամ՝ բյուջետային հիմնարկների հաշվեկշիռներում հաշվառվող գույքի օտարումից ակնկալվող մուտքերի մասով: 2006-2008թթ համար կանխատեսված վերը նշված գումարների կազմում համապատասխանաբար 1,000 մլն դրամը, 200 մլն դրամը և 200 մլն դրամը ծրագրվել են պետական սեփականություն համարվող հողերի (Երևան քաղաքում տեղաբաշխված) օտարման, 46.8 մլն դրամը, 13.6 մլն դրամը, 15.6 մլն դրամը՝ պետական սեփականություն հանդիսացող շենքերի և շինությունների նախորդ տարիների առուվաճառքի պայմանագրերից բխող տարածամեկտ վճարումների, իսկ 102.2-ական մլն դրամը՝ պետական սեփականություն հանդիսացող այլ գույքի օտարման գծով:

Կապիտալի գործառնություններից ստացվող եկամուտների գծով մուտքերի 2005-2007թթ ՄԺԾԾ-ի շրջանակներում կատարված կանխատեսումների համաձայն 2006, 2007թթ ակնկալվում էր 300-ական մլն դրամ մուտքեր: Նշված գումարները ծրագրված էին Երևան քաղաքում պետական սեփականություն հանդիսացող հողերի օտարման մասով:

Պ ա շ տ ո ն ա կ ա ն տ ր ա ն ս ֆ ե ռ տ ն ե ռ ը 2006-2008թթ ծրագրվել են համապատասխանաբար 7.7 մլրդ դրամի, 7.7 մլրդ դրամի, 1.1 մլրդ դրամի չափով՝ հաշվի առնելով դոնորների հետ ձեռքբերված նախնական համաձայնությունները:

Պաշտոնական տրանսֆերտների գծով մուտքերի 2005-2007թթ ՄԺԾԾ-ի շրջանակներում կատարվածի նկատմամբ էական փոփոխություն է կրել հատկապես 2006 թվականի կանխատեսումները:

Աղյուսակ 3. 9. 2005-2008 թթ ծրագրված պաշտոնական տրանսֆերտները (մլրդ դրամներով)

Դոնորը	2005թ	2006թ	2007թ	2008թ
	ծրագիր	կանխատեսում		
1. Ընդամենը պաշտոնական տրանսֆերտներ ըստ 2005-2007 թթ ՄԺԾԾ	8.9	9.3	7.6	x
2. Ընդամենը պաշտոնական տրանսֆերտներ ըստ 2006-2008թթ ՄԺԾԾ	12.1	7.7	7.7	1.1
որից՝				
Նիդեռլանդների Թագավորության կառավարությունից	1.1	1.1	1.1	1.1
Եվրոհանձնաժողովից	7.6	6.2		
Ճապոնիայի կառավարությունից	0.5	0.4	0.4	
Տրանսֆերտներ այլ աղբյուրներից	2.8		6.2	0.0
3. Պաշտոնական տրանսֆերտների գծով 2006-2008թթ թարմացված և 2005-2007 թթ ՄԺԾԾ-ի կանխատեսումների միջև տարբերությունը	3.2	- 1.6	0.1	x

Հարկ է նշել, որ հաշվարկներում կիրառված տվյալների բազայի հետագա թարմացման հետ կապված հնարավոր է 2006-2008թթ բյուջետային եկամուտների կանխատեսումների վերահաշվարկում (2006 թվականին՝ ՀՀ 2006 թվականի պետական բյուջեի նախագծի մշակման, 2007, 2008թթ՝ ՀՀ 2007-2009թթ ՄԺԾԾ-ի մշակման փուլում):

2006-2008թթ բյուջետային եկամուտների կանխատեսումների ճշգրտումների հետագա հաշվարկներում էական կլինեն նաև հետևյալ լրացուցիչ տեղեկությունների օգտագործումը.

հաշվարկներում կիրառված մակրոտնտեսական ցուցանիշների փոփոխություն,

ՀՀ 2006 թվականի բյուջետային գործընթացի շրջանակում բյուջետային եկամուտների զանձման համար պատասխանատու մարմինների կողմից ստացվելիք լրացուցիչ տեղեկություններ,

ազգային հաշիվների համակարգի 2004թ որոշ մակրոտնտեսական ցուցանիշների փաստացի տարեկան տվյալներ,

2004թ վիճակագրական այլ ցուցանիշներ:

ԳԼՈՒԽ 4. ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿ

ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ԴԵՖԻՑԻՏԸ

Առաջիկա տարիներին ևս պետական բյուջեի ձևավորումն ընթանալու է բյուջետային եկամուտների նկատմամբ ծախսերի գերազանցմամբ, ընդ որում՝ բյուջետային դեֆիցիտի ֆինանսավորման համար միջոցների ներգրավումն իրականացվելու է ինչպես ներքին, այնպես էլ արտաքին աղբյուրներից: Պետական բյուջեի դեֆիցիտի ֆինանսավորման համար ներգրավվող միջոցների գերակշիռ մասը կազմելու են փոխառու միջոցները, ընդ որում՝ արտաքին աղբյուրներից ներգրավվող փոխառու միջոցների հիմնական մասը կունենա նպատակային բնույթ և կուղղվի սոցիալական ոլորտներում և հասարակական ենթակառուցվածքներում ներդրումային ծրագրերի ֆինանսավորմանը: Պետական բյուջեի դեֆիցիտի ՀՆԱ-ի նկատմամբ հարաբերակցությունը 2006-2008 թվականներին կպահպանվի 2.9% մակարդակում՝ 2005 թվականի համար նախատեսված ՀՆԱ 2.3%-ի դիմաց (տե՛ս Աղյուսակ 4.1):

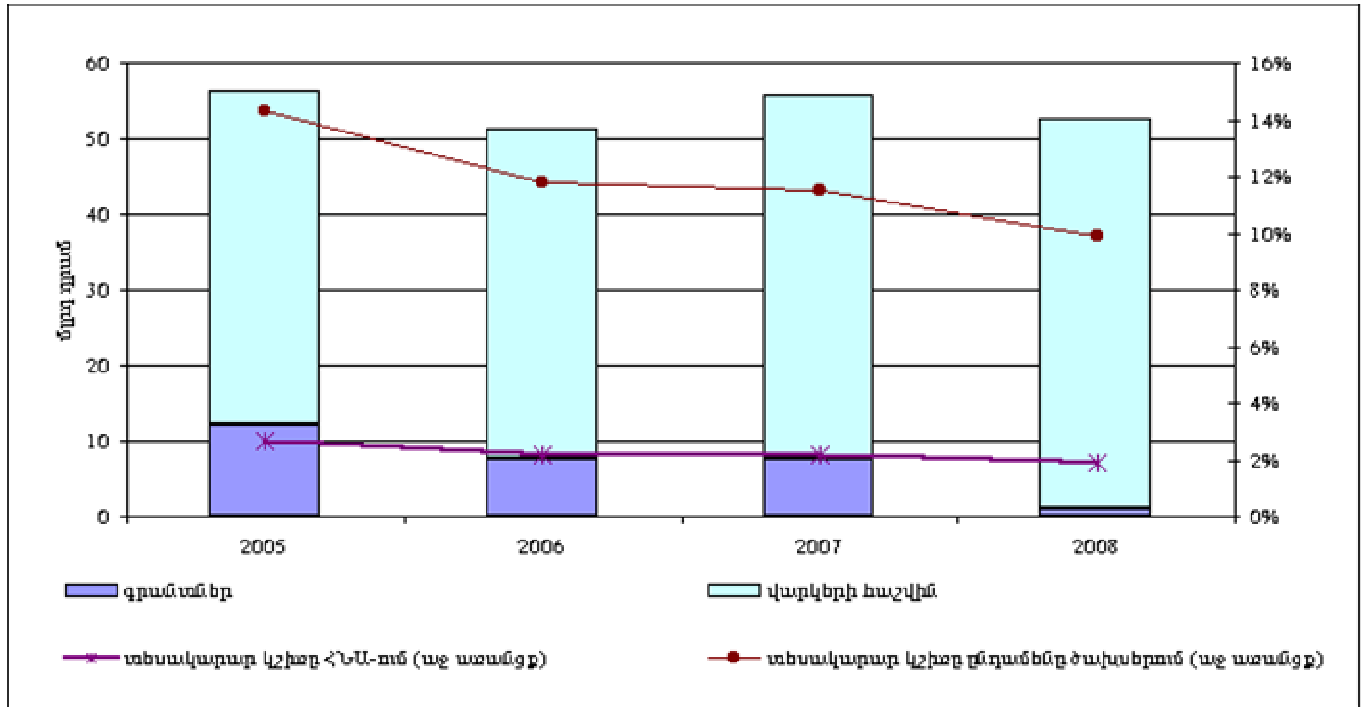
Աղյուսակ 4.1. ՀՀ 2004-2008 թթ պետական բյուջեի դեֆիցիտի ֆինանսավորման աղբյուրները (մլն դրամ)

Ցուցանիշներ	2004	2005	2006	2007	2008
	փաստացի	հաստատված պետական բյուջե	ծրագիր		
Դեֆիցիտի ֆինանսավորման աղբյուրներ՝ ընդամենը	31,720.8	49,253.9	66,688.8	72,810.8	79,494.8
այդ թվում՝					
1. Ներքին աղբյուրներ	(3,139.5)	14,599.4	31,220.2	32,550.4	34,629.1
- պետական արժեթղթեր	5,582.7	6,000.0	7,000.0	8,000.0	10,000.0
- այլ ներքին աղբյուրներ	(8,722.2)	8,599.4	24,220.2	24,550.4	24,629.1
2. Արտաքին աղբյուրներ	34,860.2	34,654.5	35,468.6	40,260.4	44,865.7
- վարկերի ստացում	45,935.4	44,222.3	43,585.3	48,239.9	51,599.8
- վարկերի մարում	(11,075.2)	(9,567.8)	(8,116.7)	(7,979.5)	(6,734.1)

Պետական բյուջեի դեֆիցիտի ֆինանսավորման ներքին աղբյուրների տեսակարար կշիռը դեֆիցիտի ֆինանսավորման աղբյուրներում 2006-2008 թվականներին կտատանվի 46.8%-ից 43.6%՝ 2005 թվականի ծրագրային 29.6%-ի դիմաց (դեֆիցիտի ֆինանսավորմանն ուղղվող պետական արժեթղթերի թողարկումից ստացվելիք մուտքերի, ինչպես նաև այլ ներքին աղբյուրներից՝ մուտքերի ծավալների ավելացման հաշվին):

Ինչպես Արևելյան Եվրոպայի և ԱՊՀ երկրների մեծ մասի, այնպես էլ Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջեի բնորոշ առանձնահատկություններից մեկը նրա որոշակի կախվածությունն է արտաքին ֆինանսավորման աղբյուրներից (արտասահմանյան վարկերից և պաշտոնական տրանսֆերտներից), որը կկրի շարունակական բնույթ: (տե՛ս Գծանկար 4.1):

Գծանկար 4.1 Պետական բյուջեի ֆինանսավորումը արտաքին աղբյուրների հաշվին

Քանի որ պետական բյուջեի դեֆիցիտը գերազանցապես ֆինանսավորվում է փոխառու միջոցների հաշվին, ապա դրա մեծությունը և կառուցվածքը էապես առնչվում են պետական ներքին և արտաքին պարտքը բնութագրող ցուցանիշների հետ:

Պետական բյուջեի, մասնավորապես՝ դրա դեֆիցիտի ֆինանսավորումը դեռևս շարունակում է էական կախվածության մեջ մնալ արտաքին վարկերից և դրամաշնորհներից: Տարբեր մեթոդներով հաշվարկված դեֆիցիտների համեմատական վերլուծությունները նույնպես հաստատում են այդ փաստը (տե՛ս Աղյուսակ 4.2):

Աղյուսակ 4.2. Կոնվենցիոնալ, ոչ կոնվենցիոնալ, առաջնային և ընթացիկ դեֆիցիտները 2004-2008 թթ (%՝ ՀՆԱ նկատմամբ, ընդ որում բացասական նշանով՝ հավելյորդի համանման ցուցանիշները)

Ցուցանիշներ	2004 փաստացի	2005 հաստատված պետական բյուջե	2006 ծրագիր	2007 ծրագիր	2008 ծրագիր
Ոչ կոնվենցիոնալ դեֆիցիտ՝ Ընդհանուր եկամուտների և ծախսերի տարբերությունը	1.67	2.33	2.90	2.90	2.90
Կոնվենցիոնալ դեֆիցիտ՝ Ընդհանուր եկամուտների (առանց դրամաշնորհների) և ծախսերի տարբերությունը	3.53	3.74	3.62	3.52	2.98
Ընթացիկ դեֆիցիտ՝ Ընդհանուր եկամուտների և ընթացիկ ծախսերի տարբերությունը	-2.08	-2.38	-2.04	-2.24	-2.67
Առաջնային դեֆիցիտ՝ Ընդհանուր եկամուտների (առանց դրամաշնորհների) և ծախսերի (առանց տոկոսավճարների) տարբերությունը	3.01	3.16	3.09	3.05	2.55

Աղյուսակում բերված ցուցանիշների համադրումից երևում է, որ կոնվենցիոնալ դեֆիցիտը միջին

տարեկան մոտ 16.3%-ով գերազանցում է ոչ կոնվենցիոնալ դեֆիցիտը, ընդ որում դրամաշնորհների ազդեցությունը դեֆիցիտի վրա միջին հաշվով կազմում է տարեկան ՀՆԱ-ի 0.45%ը:

Եթե հաշվարկենք ընթացիկ դեֆիցիտը միայն ընթացիկ եկամուտներով, ապա նկատի ունենալով այն հանգամանքը, որ դիտարկվող ՄԺԾԾ ժամանակահատվածում ծրագրավորվում է ընթացիկ հավելուրդ, պարզ կդառնա, որ պետական բյուջեի սեփական եկամուտները 2005-2008թթ քաղաքար են ամենաանհրաժեշտ ընթացիկ ծախսերը ծածկելու համար:

Պետական պարտքի սպասարկման հետ կապված տոկոսավճարների ազդեցությունը դեֆիցիտի վրա երևում է կոնվենցիոնալ և առաջնային դեֆիցիտների համադրումից: Մասնավորապես 2006-2008թթ ժամանակահատվածում կոնվենցիոնալ դեֆիցիտում տոկոսավճարների տեսակարար կշռի տարեկան միջինը կկազմի 14.13%՝ 2005 թվականի ծրագրավորված 15.5%-ի դիմաց:

Կանխատեսման համաձայն՝ առաջիկա տարիներին Հայաստանի Հանրապետությունում ներքին խնայողությունները կավելանան, որը հնարավորություն կտա աստիճանաբար ավելացնել ներքին աղբյուրների հաշվին պետական բյուջեի դեֆիցիտի ֆինանսավորումը՝ միաժամանակ իջեցնելով տոկոսավճարները: Պետական բյուջեի դեֆիցիտը 2006-2008 թվականներին կկազմի ՀՆԱ-ի միջին տարեկան 2.9%: Այն կշարունակի ֆինանսավորվել հիմնականում արտաքին աղբյուրների հաշվին: Մասնավորապես՝ արտադրական և սոցիալական ենթակառուցվածքների զարգացման համար անհրաժեշտ կապիտալ ծախսերը հիմնականում կշարունակեն ֆինանսավորվել արտաքին վարկերի հաշվին:

ՀՀ ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՐՏՔԸ

Ստորև ներկայացվում է ՀՀ պետական պարտքի առկա կառուցվածքի և միջնաժամկետ հատվածում դրա փոփոխության կանխատեսվող միտումները.

Աղյուսակ 4.3 ՀՀ պետական պարտքը 2004-2008 թթ (մլն ԱՄՆ դոլար)

Ցուցանիշներ	2004	2005	2006	2007	2008
	<i>փաստացի</i>	<i>ծրագիր</i>	<i>կանխատեսում</i>		
Պետական պարտք՝ ընդամենը	1278.0	1298.6	1363.5	1442.6	1533.3
%՝ ՀՆԱ նկատմամբ	35.9	30.8	27.7	26.9	26.1
այդ թվում՝					
- արտաքին պարտք	1182.9	1194.2	1237.1	1299.1	1368.4
որից՝ ՀՀ կենտրոնական բանկի պարտք	217.6	181.5	148.6	124.6	98.1
- ներքին պարտք	95.1	104.4	126.4	143.5	164.9

Առաջիկա տարիներին հարկաբյուջետային քաղաքականությունը Հայաստանի Հանրապետությունում պետք է ուղղված լինի բյուջետային ոչ տոկոսային ծախսերի առավելագույն մեծացմանը: Սա նշանակում է, որ 2006-2008թթ պետական պարտքի աճը պետք է ուղեկցվի պետական բյուջեի հարկային եկամուտների առաջանցիկ աճով:

Արտաքին պարտք

Չնայած ՀՀ արտաքին պետական պարտքի բացարձակ մեծության աճին, որակական առումով արտաքին պարտքի կառուցվածքում վերջին տարիներին արձանագրվել են դրական տեղաշարժեր: Վերջինս արդյունք է ոչ միայն պայմանագրերի համաձայն կատարված ոչ արտոնյալ վարկերի մարումների, այլև արտաքին պարտքի ձևավորման ոլորտում վարվող քաղաքականության՝ ոչ արտոնյալ պայմաններով նոր վարկային

միջոցներ չներգրավելուն, ինչպես նաև ոչ արտոնյալ վարկերի վաղաժամկետ մարման:

1999-2003թթ ՀՀ կառավարությանը հաջողվեց բանակցությունների միջոցով վերաձևակերպել Թուրքմենստանի և Ռուսաստանի կողմից տրամադրված ոչ արտոնյալ վարկերը, որոնք հնարավոր դարձրին դրանք մարել Հայաստանի Հանրապետության համար առավել ընդունելի պայմաններով՝ առանց վտանգելու երկրի վճարունակությունը (երկարացվեց թուրքմենական վարկի մարման ժամկետը, ընդ որում մարման մի մասը կատարվեց ապրանքների առաքման ճանապարհով, իսկ ռուսական վարկերը (94 մլն ԱՄՆ դոլար) մարվեցին պարտքի դիմաց Ռուսաստանի Գաշնությանը որոշակի ձեռնարկություններ տրամադրելով:

Աղյուսակ 4.4 ՀՀ պետական արտաքին պարտքը 2004-2008 թթ (մլն ԱՄՆ դոլար)

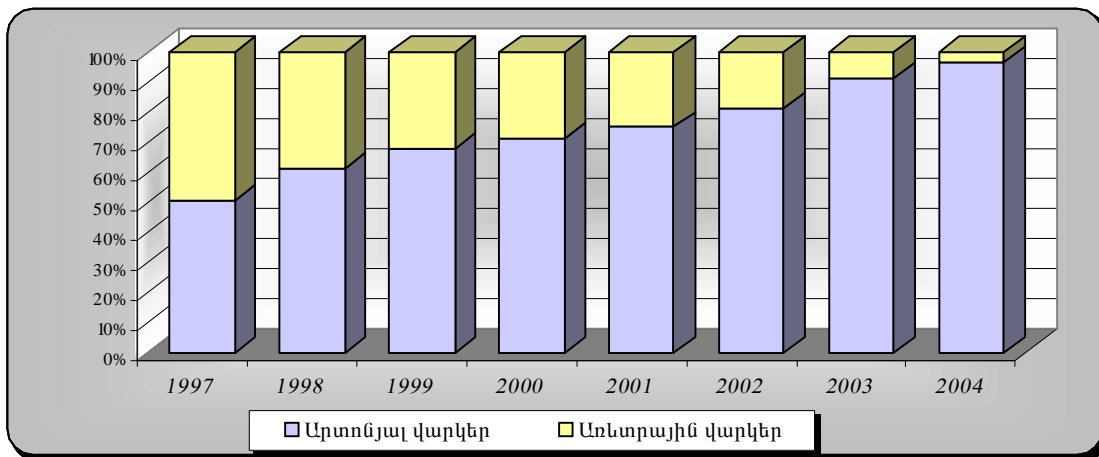
Ցուցանիշներ	2004 փաստացի	2005 ծրագիր	2006	2007	2008
			կանխատեսում		
Կառավարության արտաքին պարտքը և նրա կողմից տրամադրված երաշխիքներ	965.3	1012.7	1088.5	1174.5	1270.3
Սպասարկում*	59.686	28.792	27.723	27.46	24.935
- տոկոսավճար	8.306	9.658	10.387	10.417	10.552
- մարում**	51.380	19.134	17.336	17.043	14.383
Տոկոսավճար / հարկային եկամուտներ (%)	1.8	1.6	1.4	1.2	1.1
Տոկոսավճար / պետական բյուջեի ծախսեր (%)	1.3	1.2	1.1	1.0	0.9

* Սպասարկումը (տոկոսավճար և մարում) առանց ՀՀ կենտրոնական բանկի կողմից սպասարկվող KfW-ի կողմից տրամադրված Փոքր և միջին ձեռնարկությունների զարգացման համար տրամադրված վարկի

** Այդ թվում «գույք պարտքի դիմաց» բանաձևով 2004թ. ռուսաստանական վարկերի մարում՝ 31 մլն ԱՄՆ դոլար գումարի չափով:

Հարկ է նշել, որ ՀՀ արտաքին պետական պարտքի մեջ արտոնյալ պայմաններով ստացված վարկերի տեսակարար կշիռը ունի աճման միտում:

Գծանկար 4.2 Արտաքին պարտքի արտոնյալության դինամիկան

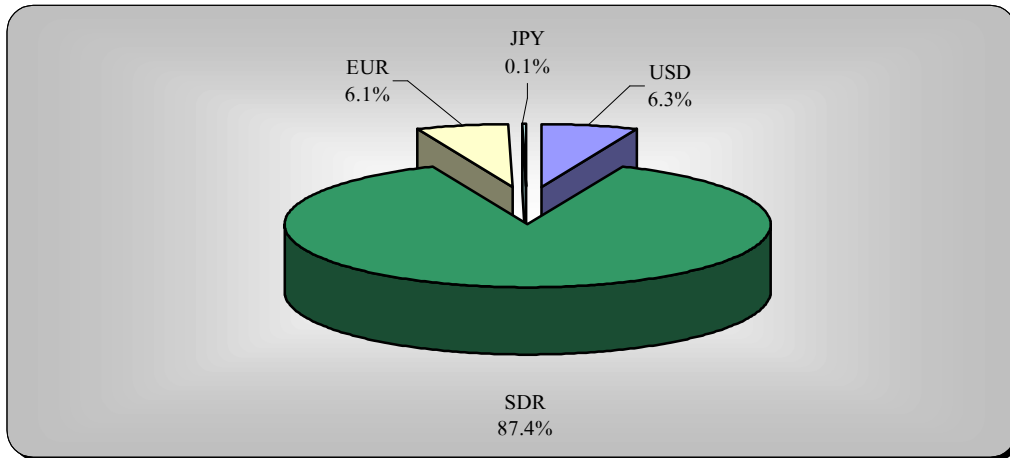

Արտաքին պետական պարտքի կառավարման տեսանկյունից ոչ պակաս կարևորություն ունի նաև պարտքային զամբյուղի կառուցվածքն ըստ վարկերի տրամադրման արժույթի, քանի որ համապատասխան փոխարժեքների տատանումները էական ազդեցություն կարող են ունենալ ոչ միայն պարտքի բեռի բացարձակ արժեքի վրա, այլ նաև պարտքի սպասարկման բեռի վրա: Դիտել է, մինչև այժմ այդ խնդիրը էական (բացա-

սական) ազդեցություն չի ունեցել ՀՀ արտաքին պարտքի և նրա սպասարկման բեռի վրա⁵:

Ելնելով վերը շարադրվածից՝ անհրաժեշտ է առավել ուշադիր հետևել միջազգային արժույթային շուկաներում տեղի ունեցող գործընթացներին (ռիսկերը արդյունավետ կառավարելու նկատառումով):

Գծանկար 4.3 31.12.2004թ. դրությամբ ՀՀ արտաքին պարտքի կառուցվածքը ըստ վարկերի տրամադրման արժույթի

Աղյուսակ 4.5 ՀՀ արտաքին պետական պարտքի հիմնական բնութագրերը 2004-2008թթ (մլն ԱՄՆ դոլար)

Ցուցանիշներ	2004թ. փաստացի	2005թ. ծրագիր	կանխատեսում		
			2006թ.	2007թ.	2008թ.
Արտաքին պետական պարտք	1182.9	1194.2	1237.1	1299.1	1368.4
ՀՆԱ-ի նկատմամբ, %	33.4	28.3	25.1	24.2	23.3
Միջին արդյունավետ տոկոսադրույք	0.96	0.92	0.88	0.83	0.8
Արտոնյալ վարկերի կշիռը (%)	97.3	98.2	99.0	99.6	99.7
Սպասարկում / արտահանում (%) *	9.9	6.2	5.3	4.1	3.7
Տոկոսավճար / արտահանում (%)	1.0	1.0	1.0	0.9	0.8
Սպասարկում / ՀՆԱ (%)	2.7	1.6	1.3	1.0	0.9

* 2004թ. սպասարկման մեջ ներառված է գույք պարտքի դիմաց բանաձևով ռուսական վարկերի մարումը

2006-2008թթ նպատակահարմար է պետական բյուջեի դեֆիցիտը արտաքին աղբյուրներից ֆինանսավորել բացառապես արտոնյալ աղբյուրների հաշվին (2006-2008թթ նախատեսվում է վարկային զամբյուղում արտոնյալ վարկերի տեսակարար կշռի մեծացում), հետագայում՝ արտաքին արտոնյալ աղբյուրներից օգտվելու հնարավորության նվազման և ներքին շուկայում տոկոսադրույքների նվազմանը զուգընթաց, կարևորել նաև ֆինանսավորման ներքին աղբյուրները: Արտաքին պարտքի աճը պետք է ուղեկցվի արտաքին պարտքի բեռը գնահատող ցուցանիշների հարաբերական կայունությամբ, կամ, նվազագույնը, արտաքին պարտքի բեռի աճը պետք է համահունչ լինի ներքին պարտքի բեռի նվազմանը: Սա նշանակում է, որ վերցված նոր պարտքի տոկոսադրույքը չպետք է գերազանցի պարտքի փաստացի միջին տոկոսադրույքը: Այսպիսով, 2006-2008թթ նախատեսվում է վերցնել վարկեր, որոնց տոկոսադրույքը չի գերազանցի 1.5%-ը (միջինը՝ 1%):

Միաժամանակ ցանկալի է, որ ստացվող նոր վարկերն ունենան մարման երկար ժամանակահատված, որը կփոքրացնի պարտքի ամենամյա մարումների ծավալը և հնարավորություն կտա պահել երկրի վճարու-

⁵ 2004թ. պետական պարտքի աճը պայմանավորված է եղել պետական պարտքի զամբյուղում եվրոյի և SDR-ի մեծ տեսակարար կշռով (ավելի քան 93.5%) և ԱՄՆ դոլարի նկատմամբ դրանց փոխարժեքների արժեքավորմամբ, սակայն արտաքին պետական պարտքի սպասարկման տեսանկյունից վերջինս բացասական ազդեցություն է ունեցել միայն տոկոսավճարների առումով:

նակությունը:

Տարեկան մոտ 6% տնտեսական աճը և ՀՆԱ-ում հարկային եկամուտների՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ հարաբերության միջին տարեկան 0.4 տոկոսային կերով մեծացումը հնարավորություն կընձեռեն նվազեցնել արտաքին պարտքի սպասարկման ծախսերի տեսակարար կշիռը պետական բյուջեի ընդհանուր ծախսերում:

Արտահանման կայուն աճը արտաքին պարտքի սպասարկմանն ու մարմանն ուղղվող միջոցների համեմատաբար կայուն մեծության պայմաններում կհանգեցնի արտաքին պարտքի տոկոսավճար/արտահանում և արտաքին պարտքի սպասարկում/արտահանում ցուցանիշների էական բարելավման:

Ինչ վերաբերում է արտարժութային հոսքերին և արտաքին պարտք/արտահանում, արտաքին պարտքի սպասարկում/արտահանում հարաբերություններին, ապա արտահանման աճի պայմաններում, երբ արտաքին տոկոսավճարների էական աճ չի սպասվում (ի հաշիվ բացառապես արտոնյալ վարկերից օգտվելու), պարտքի կառավարման լրացուցիչ բարդություններ չեն առաջանա:

Ներքին պետական պարտք

Միջնաժամկետ հատվածում ներքին պետական պարտքի կառավարման բնագավառում, բացի ռազմավարական հիմնական նպատակներից (պարտքի ժամկետների երկարաձգում և էժանցում), ուրվագծվում են հետևյալ խնդիրները.

- ◆ օրենսդրական դաշտի կատարելագործում, այսինքն պետական արժեթղթերի շուկան կարգավորող իրավական դաշտի համապատասխանեցում «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի պահանջներին,
- ◆ շուկայի թափանցիկության ապահովման և ներդրողների մոտ վստահության ամրապնդման նպատակով պետական արժեթղթերի թողարկումների տարեկան ծրագրերի հստակեցում՝ ըստ առանձին թողարկումների ժամկետների և ծավալների: Այս ուղղությամբ որպես առաջին քայլ 2005թ-ի համար հրապարակվել է տարվա ընթացքում երկարաժամկետ պարտատոմսերի թողարկումների գրաֆիկը և ներկայացվել է կարճաժամկետ ու միջնաժամկետ պարտատոմսերի թողարկումների ծրագիրը (թողարկումների պարբերականությունը, մոտավոր ծավալը),
- ◆ նոր՝ խնայողական տիպի պարտատոմսերի նախագծում և թողարկում: Այստեղ նպատակը բնակչության մոտ խնայողությունների ձևավորման խթանումն է, և դրանց ներգրավումը պետական պարտատոմսերի մեջ,
- ◆ պետական պարտատոմսերի իրացվելությունը մեծացնելու նպատակով երկրորդային շուկայի զարգացման շրջանակներում առևտրային հարթակի ստեղծման գործընթացին աջակցում, այդ շրջանակներում նաև գործակալների կողմից կատարվող գնանշումների մեխանիզմի գործունակության բարձրացում:

Դեռևս 2002թ-ին ընդունված «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի պահանջով պետական պարտատոմսերի շուկայում սուբյեկտների իրավունքների սահմանափակում պարունակող դրույթները պետք է ամրագրվեն օրենքով: Առաջիկա ծրագրերի թվում է այս բնագավառում հարաբերությունները կարգավորող օրենքի նախագծի մշակումը և ընդունումը մինչև 2007թ-ի հունվարի 1-ը: Պետք է նշենք, որ ներկայումս խնդիրը ստացել է ժամանակավոր լուծում՝ ՀՀ Կառավարության 2004թ-ի հունիսի 3-ին ընդունած N 1103-Ն որոշմամբ են կարգավորվում կարճաժամկետ, միջին ժամկետայնության և երկարաժամկետ պարտատոմսերի թողարկումը, շրջանառությունն ու մարումը:

Նշենք, որ 2004 թվականի ընթացքում արդեն թողարկվել ու շրջանառության մեջ են գտնվում միջին ժամ-

կետայնության արժեկտրոնային և երկարաժամկետ արժեկտրոնային պարտատոմսերը, որոնց շնորհիվ էական շեղում է գրանցվել 2004թ-ի համար նախկինում ծրագրված ժամկետայնության և եկամտաբերության ցուցանիշներում:

Աղյուսակ 4.6. ՀՀ ներքին պետական պարտքի հիմնական բնութագրերը 2004-2008 թթ (մլն դրամ)

Ցուցանիշներ	2004	2005	2006	2007	2008
	վիաստացի	ծրագիր	կանխատեսում		
Ներքին պարտք	46 197.1	52 197.1	59 197.1	67 197.1	77 197.1
% ՀՆԱ-ի նկատմամբ	2.5	2.5	2.6	2.7	2.8
Երկարաժամկետ պարտատոմսեր	2 809.5	8 609.5	14 000.0	20 000.0	26 000.0
Միջնաժամկետ պարտատոմսեր	34 663.6	33 815.7	33 357.7	34 757.7	38 073.6
Կարճաժամկետ պարտատոմսեր	8 724.0	9 771.9	11 839.4	12 439.4	13 123.5
Միջին տոկոսադրույք(%)	9.01	13.00	13.00	12.50	12.50
Միջին ժամկետայնություն(օր)	754	950	1050	1200	1400
Տոկոսավճար	5 408.2	7 300.0	7 300.0	7 100.0	7 000.0

Վերոհիշյալ աղյուսակում սպասարկման ծախսերի տնտեսումը 2004թ-ին պայմանավորված էր եկամտաբերության աննախադեպ անկմամբ՝ մինչև 5% կարճաժամկետների համար և միջնաժամկետների համար՝ 9.5%: Բացի դրանից, տարվա վերջում գրեթե կրկնապատկվել է մարման միջին ժամկետայնությունը, որի հետևանքով մեծացել է մարման ցրվածությունն ըստ տարիների: Հետագայում սպասարկման ծախսերի աստիճանական նվազումը կարելի է բացատրել նույն կերպ, այդուհանդերձ պետք է հաշվի առնել, որ ներքին պարտքում երկարաժամկետ պարտատոմսերի ծավալների հետագա աճի պարագայում հնարավոր է պարտքի միջին եկամտաբերության փոքր-ինչ աճ, ինչն իր արտացոլումը կգտնի սպասարկման ծախսերում: Միջին ժամկետ հատվածում նախատեսվում է նաև ՆՊՊ-ի աճ, որը պայմանավորված է արտաքին պարտքային աղբյուրներից ստացվող միջոցների աստիճանական նվազմամբ և փոխարենը ներքին աղբյուրներից միջոցների ներգրավման ծավալների մեծացմամբ:

2004 թվականին ներքին պարտքի կառավարման կիրառված ռազմավարության տրամաբանական շարունակությունն է 2005թ-ի և 2006-2008 թթ համար ծրագրվող քաղաքականությունը: 2006-2008 թթ-ին ներքին պարտքի կառավարման ռազմավարության մեջ գերակայող են լինելու ձևավորված երկարաժամկետ միտումների պահպանումը, ոչ բանկային ներդրողների թվի շարունակական աճը ու կառուցվածքի որակական բարելավումը: Միջին ժամկետ հատվածում նախատեսվում է ապահովել թողարկումների այնպիսի քաղաքականություն, որը հնարավորություն կտա էական տատանումներից զերծ պահել ներքին պարտքի տոկոսադրույքները, շուկայում ապահովել կայունություն, կանխատեսելիություն և նվազեցնել սպասարկման ծախսերը՝ զուգահեռաբար մեծացնելով պարտատոմսերի թողարկման ժամկետայնությունը և դեֆիցիտի ֆինանսավորման հնարավորությունը: Անհրաժեշտության դեպքում, պետական բյուջեի կարճաժամկետ խնդիրների լուծման և դրամական հոսքերի կառավարման նպատակով կարող են կատարվել պարտատոմսերի լրացուցիչ թողարկումներ: Այս խնդիրների լուծումը զուգակցվելու է պարտատոմսերի հետգնումների շարունակական իրականացմամբ, որը հնարավորություն կտա շրջանառությունից դուրս բերել թանկ պարտքը, հարթել մարումների գրաֆիկը:

2003թ-ից սկսած ՀՀ կառավարությունը վերսկսել է 1993-94թթ-ին թողարկված ներքին շահող փոխառության պարտատոմսերի հետգնման գործընթացը, որը շարունակվելու է մինչև 2014թ-ը: 2003-2004թթ-ի ընթացքում հետ են գնվել 13.2 մլն. դրամի պարտատոմսեր: 2006-2008թթ-ի ընթացքում նախատեսվում է շարունակել պարտատոմսերի հետգնումը, որի համար միջնաժամկետ հատվածում նախատեսվում է միջոցներ տրամադրել հետևյալ ծավալներով.

Աղյուսակ 4.7 ՀՀ ներքին շահող փոխառության պարտատոմսերի մարում (մլն. դրամ)

	2005թ	2006թ	2007թ	2008թ
Ընդամենը	40.0	25.0	17.0	10.0

ՀՀ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ՌԵՍՈՒՐՍՆԵՐԻ ԵՎ ԾԱԽՍԵՐԻ ՓԱԹԵԹՈՒՄ 2006-2008 թթ ԿԱՆԽԱՏԵՍՎՈՂ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

2006 - 2008 թթ ՀՀ պետական բյուջեների կանխատեսվող մուտքերի վերլուծությունից երևում է, որ 2005 թվականի մակարդակի համեմատ, 2006 թվականի անվանական ՀՆԱ-ի շուրջ 9.2% աճի պայմաններում, 2006 թվականի պետական բյուջեի մուտքերի ծավալը ծրագրավորվում է շուրջ 10.4% կամ 41.3 մլրդ դրամ ավելացումով (հիմնականում հարկային եկամուտների հավելաճի հաշվին): Միաժամանակ 2006 թվականի մակարդակի համեմատ պետական բյուջեի մուտքերի ծավալի 11.0% աճ է կանխատեսվում 2007 թվականին (անվանական ՀՆԱ-ի 9.2% կանխատեսվող աճի պայմաններում) և 2007 թվականի մակարդակի համեմատ՝ 2008 թվականին՝ 9.6%-ով (անվանական ՀՆԱ-ի 9.2% կանխատեսվող աճի պայմաններում):

Աղյուսակ 4.8. Բյուջետային ռեսուրսների փաթեթում 2006-2008 թթ կանխատեսվող փոփոխությունները

(մլն դրամ)

Ցուցանիշներ	2005 հաստատված պետական բյուջե	2006 ծրագիր	2007 ծրագիր	2008 ծրագիր
1. Եկամուտներ և պաշտոնական տրանսֆերտներ	345,346.2	373,200.8	415,309.1	455,103.9
Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	16.4	16.2	16.5	16.6
2. Բյուջետային վարկերի վերադարձից մուտքեր	4417.0	440.4	595.6	984.5
Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	0.21	0.02	0.02	0.04
3. Դեֆիցիտի ֆինանսավորման աղբյուրներ	49,254.0	66,688.8	72,810.8	79,494.8
Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	2.33	2.90	2.90	2.90
ԸՆԴԱՄԵՆԸ ՍՈՒՏՔԵՐ	399,017.1	440,330.0	488,715.5	535,583.2
Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	18.9	19.12	19.43	19.51
ԸՆԴԱՄԵՆԸ ՍՈՒՏՔԵՐ ըստ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ	x	390,695.5	433,935.8	x
Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%) ըստ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ	x	18.3	18.6	x
ՍՈՒՏՔԵՐԻ ՀԱՎԵԼԱՃ (նախորդ տարվա մուտքերի մակարդակի նկատմամբ)	x	41,312.9	48,385.5	46,867.7
Մուտքերի հավելաճը %-ով՝ նախորդ տարվա մուտքերի մակարդակի նկատմամբ	x	10.4	11.0	9.6
4. Ոլորտային կտրվածքով նախորդ տարվա մակարդակի նկատմամբ ազատված զուտ միջոցներ	x	11,695.4	7,992.9	19,054.7
ԸՆԴԱՄԵՆԸ ՀԱՎԵԼՅԱԼ ՌԵՍՈՒՐՍՆԵՐ (նախորդ տարվա ռեսուրսների մակարդակի նկատմամբ)	x	53,008.2	56,378.4	65,922.4
Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	x	2.3	2.24	2.4
ԸՆԴԱՄԵՆԸ ՀԱՎԵԼՅԱԼ ՌԵՍՈՒՐՍՆԵՐ (նախորդ տարվա ռեսուրսների մակարդակի նկատմամբ) ըստ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ	x	43,639.7	45,035	x
Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%) ըստ 2004-2006թթ ՄԺԾԾ	x	2.05	1.93	x
Հավելյալ բյուջետային ռեսուրսների կանխատեսվող բաշխումը 2006-2008 թթ՝ ըստ ոլորտների		53,008.2	56,378.4	65,922.4
այդ թվում՝				

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Ցուցանիշներ	2005 հաստատված պետական բյուջե	2006 ծրագիր	2007 ծրագիր	2008 ծրագիր
1. Սոցիալ – մշակութային ճյուղեր և գիտություն	x	21,033.2	24,095.1	24,764.7
ըստ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ	x	18,768.1	26,457.7	x
2. Պաշտպանության, ազգային անվտանգության, հասարակական կարգի պահպանության, քրեակատարողական և արտակարգ իրավիճակների համակարգեր	x	16,528.7	9,661.5	9,005.90
ըստ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ	x	4,034.4	5,607.3	x
3. Տնտեսության ճյուղեր	x	1,260.5	9,179.0	4,344.5
ըստ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ	x	9,323.2	6,413.4	x
4. Պետական կառավարում	x	2,366.8	7,066.2	830.10
ըստ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ	x	4,608.2	1,901.9	x
5. Համայնքների բյուջեներին ֆինանսական համահարթեցման սկզբունքով տրամադրվող դոտացիաների և ՀՀ օրենքներով արտոնությունների տրամադրման հետ կապված համայնքների բյուջեներին եկամուտների կորուստների փոխհատուցման աջակցություն	x	3,972.0	2,124.0	124.00
ըստ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ	x	120.0	1,453.7	x
6. Այլ ոլորտներ	x	7,847.0	4,252.6	26,853.2
ըստ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ	x	3,336.2	126.6	x

Ինչպես երևում է աղյուսակից 2006-2008թթ ՄԺԾԾ-ի 2006-2007 թվականների ծրագրավորվող բյուջետային մուտքերի հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ գերազանցում է 2005-2007թթ ՄԺԾԾ-ով 2006-2007 թթ համար նախատեսված մակարդակին (յուրաքանչյուր տարվա գծով 0.8 տոկոսային կետով): Դրա հետ մեկտեղ ըստ 2006-2008թթ ՄԺԾԾ-ի 2006-2007 թվականներին՝ նախորդ տարվա համեմատ ծրագրավորվող հավելյալ մուտքերը գերազանցում են նույն տարիներին 2005-2007թթ ՄԺԾԾ-ով նախատեսված հավելյալ մուտքերի գումարները (համապատասխանաբար 9.4 մլրդ դրամով և 11.3 մլրդ դրամով):

Ինչպես երևում է աղյուսակից, 2006-2008 թվականներին, նախորդ տարվա համեմատ, ստացվելիք լրացուցիչ մուտքերի զգալի մասը 84.7 մլրդ դրամը կամ ընդհանուրի 48.3%-ը նախատեսվում է ուղղել սոցիալ-մշակութային և տնտեսության ճյուղերի ֆինանսավորմանը, ընդ որում՝ սոցիալ-մշակութային և գիտության ճյուղերին բաժին կհասնի լրացուցիչ մուտքերի ընդհանուր գումարի 39.9%-ը: 2006-2008 թթ նախատեսվում է շարունակել բյուջետային ծախսերի սոցիալական ուղղվածության ավելացումը:

Սոցիալ-մշակութային ճյուղերին և գիտությանը հատկացված հավելյալ միջոցների շուրջ 46.7%-ը կտրամադրվի կրթության բնագավառին, շուրջ 15.4%-ը՝ սոցիալական ապահովության և ապահովագրության բնագավառին և 34.0%-ը՝ առողջապահությանը (հիմնականում առաջնային՝ ամբուլատոր-պոլիկլինիկական և հիվանդանոցային բուժօգնությանը):

Պաշտպանության, ազգային անվտանգության, հասարակական կարգի պահպանության համակարգերի պահպանման և արտակարգ իրավիճակների համակարգի ծախսերին կուղղվի հավելյալ միջոցների ընդհանուր գումարի 20.1%-ը, որը պայմանավորված է վերոհիշյալ համակարգի մարմինների կենսագործունեության ապահովման համար համապատասխան միջոցների հատկացման անհրաժեշտությամբ:

Տնտեսության ճյուղերին 2006-2008 թվականներին կհատկացվի հավելյալ միջոցների ընդհանուր գումարի 8.4%-ը, ընդ որում՝ այդ գումարների գերակշիռ մասը՝ 58.8%-ը, կտրվի էներգետիկ համակարգին (նշված միջոցների աղբյուր են արտաքին աղբյուրներից նպատակային վարկային ծրագրերի շրջանակներում ստացվելիք փոխառու միջոցները), 7.2%-ը՝ ճանապարհային տնտեսությանը, 8.5%-ը՝ գյուղատնտեսության ոլորտին, 4.8%-ը՝

բնակարանային կոմունալ տնտեսությանը և 20.6%-ը տնտեսության այլ ճյուղերին:

Պետական կառավարման ոլորտին նախատեսվում է հատկացնել հավելյալ միջոցների ընդհանուր գումարի 5.9%-ը: Այդ միջոցներն ուղղվելու են քաղաքացիական ծառայության և դատական համակարգում իրականացվելիք բարեփոխումների գործընթացի ապահովմանը:

Տեղական ինքնակառավարման բնագավառին 2006-2008 թվականներին համայնքների բյուջեներին ֆինանսական համահարթեցման սկզբունքով տրամադրվող դոտացիաների և ՀՀ օրենքներով արտոնությունների տրամադրման հետ կապված համայնքների բյուջեներին եկամուտների կորուստների փոխհատուցման աջակցության նպատակով պետական բյուջեից կհատկացվի հավելյալ միջոցների ընդհանուր գումարի 3.55%-ը:

2006-2008 ԹԹ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵՆԵՐԻ ԾԱԽՍԵՐԻ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄԸ՝ ԸՍՏ ԳՈՐԾԱՌԱԿԱՆ ԴԱՍԱԿԱՐԳՄԱՆ ԽՈՇՈՐԱՅՎԱԾ ԽՄԲԵՐԻ

ՀՀ 2006-2008 թվականների պետական բյուջեների ծախսերի կանխատեսումները՝ ըստ բյուջետային ծախսերի գործառական դասակարգման խոշորացված խմբերի, բնութագրվում են ստորև ներկայացված աղյուսակի ցուցանիշներով⁶:

Աղյուսակ 4.9. ՀՀ 2004-2008 թթ պետական բյուջեների ծախսերը՝ ըստ բյուջետային ծախսերի գործառական դասակարգման խոշորացված խմբերի (մլն դրամ)

Ցուցանիշներ	2004 փաստացի ⁷	2005 հաստատված պետական բյուջե ⁸	2006 ծրագիր	2007 ծրագիր	2008 ծրագիր
ԸՆԴԱՍԵՆԸ ԾԱԽՍԵՐ	333,969.7	394,600.1	439,889.6	488,119.9	534,598.7
Նույնը ըստ ՀՀ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ	329,001.7	355,433.1	390,052.1	433,269.5	x
<i>այդ թվում՝</i>					
1. Սոցիալ – մշակութային ճյուղեր և գիտություն	113,849.5	149,209.7	170,242.9	194,338.0	219,102.7
- հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ	6.0	7.1	7.4	7.7	8.0
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	34.1	37.8	38.7	39.8	41.0
Նույնը ըստ ՀՀ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ	117,013.8	142,937.5	161,705.5	188,059.9	x
- հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ	6.5	7.3	7.6	8.1	x
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	35.6	40.2	41.5	43.4	x
2. Պաշտպանություն, ազգային անվտանգություն, հասարակական կարգի պահպանության, քրեակատարողական և արտակարգ իրավիճակների համակարգեր	71,955.6	86,444.6	102,973.2	112,634.7	120,690.6
- հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ	3.8	4.1	4.5	4.5	4.4
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	21.5	21.9	23.4	23.1	22.6
Նույնը ըստ ՀՀ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ	68,725.7	73,600.3	77,634.7	83,241.9	x
- հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ	3.8	3.8	3.6	3.6	x
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	20.9	20.7	19.9	19.2	x

⁶ Այսուհետև սույն գլխում «Սոցիալ-մշակութային ճյուղեր», «Տնտեսության ճյուղեր» և «Այլ ոլորտներ» խմբերը ներկայացվում են առանց պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային մարմինների ապարատների պահպանման ծախսերի, որոնք միավորված են «Պետական կառավարում» խմբում

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Ցուցանիշներ	2004 փաստացի ⁷	2005 հաստատված պետական բյուջե ⁸	2006 ծրագիր	2007 ծրագիր	2008 ծրագիր
3. Տնտեսության ճյուղեր	60,109.2	76,237.1	67,765.5	69,399.7	55,793.3
- հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ	3.2	3.6	2.9	2.8	2.0
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	18.0	19.3	15.4	14.2	10.4
Նույնը ըստ ՀՀ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ	71,525.9	59,156.8	57,342.2	62,109.8	x
- հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ	4.0	3.0	2.7	2.7	x
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	21.7	16.6	14.7	14.3	x
4. Պետական կառավարում	31,361.9	33,043.5	35,410.3	42,476.5	43,306.6
- տեսակարար կշիռը ՀՆԱ-ում (%)	1.7	1.6	1.5	1.7	1.6
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	9.4	8.4	8.0	8.7	8.1
Նույնը ըստ ՀՀ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ	28,536.0	32,259.2	36,867.5	38,769.3	x
- տեսակարար կշիռը ՀՆԱ-ում (%)	1.6	1.7	1.7	1.7	x
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	8.7	9.1	9.5	8.9	x
5. Աջակցություն տեղական ինքնակառավարման մարմիններին	10,696.00	13,752.0	14,668.0	16,792.0	16,916.0
- հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	0.6	0.7	0.6	0.7	0.6
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	3.2	3.5	3.3	3.4	3.2
Նույնը ըստ ՀՀ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ	10,696	13,748.0	13,868.0	15,321.8	x
- հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	0.6	0.7	0.7	0.7	x
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	3.3	3.9	3.6	3.5	x
6. Այլ ոլորտներ	45,997.61	35,913.17	48,829.7	52,479.0	78,789.46
- հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ	2.4	1.7	2.1	2.1	2.9
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	13.8	9.1	11.1	10.8	14.7
Նույնը ըստ ՀՀ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ	32,504.5	33,731.33	42,634.35	45,766.73	x
- հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ	1.8	1.7	2.0	2.0	x
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	9.9	9.5	10.9	10.9	x

⁷ Աղյուսակի այս սյունակում «Նույնը ըստ ՀՀ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ» և դրան հաջորդող երկու համապատասխան տողերում ներկայացված են ՀՀ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ-ով նախատեսված ցուցանիշները

⁸ Աղյուսակի այս սյունակում «Նույնը ըստ ՀՀ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ» և դրան հաջորդող երկու համապատասխան տողերում ներկայացված են ՀՀ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ-ով նախատեսված ցուցանիշները

Սոցիալ-մշակութային ճյուղերի և գիտության խմբում 2006-2008 թվականներին ևս կարևորվելու է հատկապես կրթության, առողջապահության և սոցիալական ապահովության բնագավառների զարգացման ռազմավարական ծրագրերի իրականացումը:

Աղյուսակ 4.10. Սոցիալական ոլորտի 2004-2008 թթ բյուջետային ծախսերը՝ ճյուղային կտրվածքով

(մլն դրամ)

Ցուցանիշներ	2004 փաստացի ⁹	2005 հաստատված պետական բյուջե ¹⁰	2006 ծրագիր	2007 ծրագիր	2008 ծրագիր
ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ-ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԴՅՈՒՂԵՐ ԵՎ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ՝ ընդամենը	113,849.5	149,209.7	170,242.9	194,338.0	219,102.7
Նույնը ըստ ՀՀ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ	117,013.8	142,737.5	161,705.5	188,059.9	x

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Ցուցանիշներ	2004 փաստացի ⁹	2005 հաստատված պետական բյուջե ¹⁰	2006 ծրագիր	2007 ծրագիր	2008 ծրագիր
այդ թվում՝					
1. ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ	43,934.7	57,460.8	65,706.6	74,990.5	90,094.7
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	2.3	2.7	2.9	3.0	3.3
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	13.2	14.6	14.9	15.4	16.9
Նույնը ըստ ՀՀ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ	45,508.1	54,645.6	59,389.6	67,714.6	x
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	2.5	2.8	2.8	2.9	x
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	13.8	15.4	15.2	15.6	x
2. ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԱՊԱՀՆՎԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԱՊԱՀՆՎՈՒԹՅՈՒՆ	34,314.3	45,882.3	52,355.2	55,467.6	56,642.4
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	1.8	2.2	2.3	2.2	2.1
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	10.3	11.6	11.9	11.4	10.6
Նույնը ըստ ՀՀ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ	35,804.8	44,834.2	52,210.4	56,580.5	x
- տեսակարար կշիռը ՀՆԱ-ում (%)	2.0	2.3	2.4	2.4	x
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	10.9	12.6	13.4	13.1	x
3. ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅՈՒՆ	24,185.5	31,651.3	36,627.5	47,546.4	55,433.1
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	1.3	1.5	1.6	1.9	2.0
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	7.2	8.0	8.3	9.7	10.4
Նույնը ըստ ՀՀ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ	24,508.6	31,012.4	35,788.5	49,072.4	x
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	1.4	1.6	1.7	2.1	x
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	7.4	8.7	9.2	11.3	x
4. ՄՇԱԿՈՒՅԹ, ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ, ՍՊՈՐՏ ԵՎ ԿՐՈՆ	8,094.9	10,112.7	11,324.7	11,596.7	11,739.1
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	0.4	0.5	0.5	0.5	0.4
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	2.4	2.6	2.6	2.4	2.2
Նույնը ըստ ՀՀ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ	7,870.7	8,667.3	10,111.2	10,007.9	x
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	0.4	0.4	0.5	0.4	x
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	2.4	2.4	2.6	2.3	x
5. ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ	3,320.1	4,102.6	4,228.9	4,736.8	5,193.4
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
Նույնը ըստ ՀՀ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ	3,321.6	3,777.9	4,205.7	4,684.4	x
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	0.2	0.2	0.2	0.2	x
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	1.0	1.1	1.1	1.1	x

⁹ Աղյուսակի այս սյունակում «Նույնը ըստ ՀՀ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ» և դրան հաջորդող երկու համապատասխան տողերում ներկայացված են ՀՀ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ-ով նախատեսված ցուցանիշները

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

¹⁰ Աղյուսակի այս սյունակում «Նույնը ըստ ՀՀ 2005-2006թթ ՄԺԾԾ» և դրան հաջորդող երկու համապատասխան տողերում ներկայացված են ՀՀ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ-ով նախատեսված ցուցանիշները

Առաջիկա տարիներին կրթական ոլորտում պետական քաղաքականության գերակայությունը կլինի հանրակրթական համակարգի բարեփոխումների խնդիրը (որին կուղղվի ոլորտի ծախսերի գերակշիռ մասը): Առողջապահության բնագավառում 2006-2008 թվականներին բյուջետային միջոցները կնպատակաուղղվեն առաջնային բուժօգնության ամրապնդման և զարգացման ծրագրերին:

Սոցիալական ապահովության և սոցիալական ապահովագրության բնագավառում առաջիկա տարիներին շեշտը կդրվի ընտանեկան նպաստների համակարգի կատարելագործման, սոցիալական ապահովության ծրագրերի իրականացման, ինչպես նաև կենսաթոշակների բարձրացման վրա:

Տնտեսության ճյուղերի 2006-2008 թվականների ծախսերը նպատակաուղղված են լինելու արտադրական ենթակառուցվածքների զարգացման ծրագրերին:

Աղյուսակ 4.11. Տնտեսության ճյուղերի 2004-2008 թթ բյուջետային ծախսերը՝ ճյուղային կտրվածքով (մլն դրամ)

Ցուցանիշներ	2004 փաստացի ¹¹	2005 հաստատված պետական բյուջե ¹²	2006 ծրագիր	2007 ծրագիր	2008 ծրագիր
ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԴՅՈՒՂԵՐ՝ ընդամենը	60,109.2	76,237.1	67,765.5	69,399.7	55,793.3
Նույնը ըստ ՀՀ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ	71,525.9	59,156.8	57,342	62,109.8	x
<i>այդ թվում՝</i>					
1. ՎԱՍԵԼԻԻՔԱՅԻՆ ԵՎ ԷՆԵՐԳԵՏԻԿ ՀԱՍԱԿԱՐԳ	9,249.8	10,736.7	6,371.3	15,067.2	2,596.4
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	0.5	0.5	0.3	0.6	0.1
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	2.8	2.7	1.4	3.1	0.5
Նույնը ըստ ՀՀ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ	13,201.9	12,426.6	6,486.0	9,902.0	x
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	0.7	0.6	0.3	0.4	x
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	4.0	3.5	1.7	2.3	x
2. ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ, ԱՆՏԱՌԱՅԻՆ ԵՎ ԶՐԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ, ՉԿՆԱԲՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ	16,154.5	15,438.8	16,699.6	16,081.2	10,484.0
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	0.9	0.7	0.7	0.6	0.4
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	4.8	3.9	3.8	3.3	2.0
Նույնը ըստ ՀՀ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ	15,287.6	12,647.3	18,834.4	17,877.7	x
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	0.9	0.6	0.9	0.8	x
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	4.6	3.6	4.8	4.1	x
3. ՏՐԱՆՍՊՈՐՏ, ԴԱՆԱՊԱՐՀԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԿԱՊ	18,184.5	20,925.8	16,808.5	13,073.0	14,142.6
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	1.0	1.0	0.7	0.5	0.5
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	5.4	5.3	3.8	2.7	2.6
Նույնը ըստ ՀՀ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ	17,763.6	11,556.8	14,687.6	17,018.8	x
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	1.0	0.6	0.7	0.7	x
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	5.4	3.3	3.8	3.9	x
4. ԲՆԱԿԱՐԱՆԱՅԻՆ-ԿՈՄՈՒՆԱԼ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ	11,968.2	23,334.8	21,813.6	18,355.9	19,069.3
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	0.6	1.1	0.9	0.7	0.7

Ցուցանիշներ	2004 փաստացի ¹¹	2005 հաստատված պետական բյուջե ¹²	2006 ծրագիր	2007 ծրագիր	2008 ծրագիր
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	3.6	5.9	5.0	3.8	3.6
Նույնը ըստ ՀՀ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ	17,215.6	14,677.9	11,815.3	11,080.6	x
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	1.0	0.8	0.6	0.5	x
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	5.2	4.1	3.0	2.6	x
5. ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԱՅԼ ԴՅՈՒՂԵՐ	4,552.2	5,801.0	6,072.5	6,822.4	9,501.0
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	0.2	0.3	0.3	0.3	0.3
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	1.4	1.5	1.4	1.4	1.8
Նույնը ըստ ՀՀ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ	8,057.2	7,848.2	5,518.9	6,230.8	x
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	0.5	0.4	0.3	0.3	x
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	2.4	2.2	1.4	1.4	x

¹¹ Աղյուսակի այս սյունակում «Նույնը ըստ ՀՀ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ» և դրան հաջորդող երկու համապատասխան տողերում ներկայացված են ՀՀ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ-ով նախատեսված ցուցանիշները

¹² Աղյուսակի այս սյունակում «Նույնը ըստ ՀՀ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ» և դրան հաջորդող երկու համապատասխան տողերում ներկայացված են ՀՀ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ-ով նախատեսված ցուցանիշները

Պետության կողմից հատկապես կկարևորվեն գյուղատնտեսության, էներգետիկայի, տրանսպորտի, ճանապարհային, ջրային և բնակարանային-կոմունալ տնտեսության ծախսերը, որոնց զգալի մասը նախատեսվում է իրականացնել արտաքին ֆինանսական աջակցությամբ:

Պաշտպանության, ազգային անվտանգության, հասարակական կարգի պահպանության, քրեակատարողական և արտակարգ իրավիճակների համակարգերի պահպանման ծախսերի աճը պայմանավորված է լինելու նշված կառույցների կենսագործունեության ապահովման համար բավարար պայմանների ստեղծման և դրա շնորհիվ այդ կառույցների պատրաստականության բարձր մակարդակի պահպանման անհրաժեշտությամբ:

Պետական կառավարման բնագավառում ծախսերը, 2005 թվականի համեմատությամբ, 2006-2008 թվականներին կունենան բացարձակ կայուն աճ՝ պայմանավորված պետական կառավարման համակարգում իրականացվող բարեփոխումների ֆինանսական ապահովման անհրաժեշտությամբ:

Պետական կառավարման համակարգի բոլոր ոլորտներում առաջնահերթ խնդիրներից է կոռուպցիայի դեմ պայքարը, օրենքի առջև բոլորի հավասարության ապահովումը: Պետական կառավարման բարեփոխումները նախատեսվում է իրականացնել երեք ուղղություններով, այն է՝ պետական կառավարման համակարգի կառուցվածքային և գործառնության վերափոխումներ, քաղաքացիական ծառայության և ֆինանսական կառավարման բարեփոխումներ:

Նշված ծրագրի ֆինանսավորումը ապահովելու նպատակով առաջիկա տարիներին պետական կառավարման բնագավառում լրացուցիչ ֆինանսական ներդրումների անհրաժեշտություն կառաջանա, մասնավորապես՝ պետական ծառայողների վերապատրաստման, նրանց աշխատանքի վարձատրության և սոցիալական ապահովման երաշխիքների ստեղծման, պետական կառավարման մարմինների կենսագործունեության անհրաժեշտ այլ կանոնավոր կարիքների բավարարման համար: Դրանով պայմանավորված՝ 2006-2008 թթ ժամանակահատվածի վերջում նախատեսվող հատկացումների ծավալները, 2005 թվականի ծրագրային մակարդակի համեմատ, կաճեն շուրջ 10.3 մլրդ դրամով կամ 1.3 անգամ, ընդ որում՝ 2006 թվականին՝ 1.1 անգամ, իսկ 2006-

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

2008 թվականներին միջին տարեկան աճը նախորդ տարվա նկատմամբ կկազմի 22.3%:

2006-2008 թվականներին, 2005 թվականների մակարդակի համեմատ, տեղական ինքնակառավարման քննազավառին 2006-2008 թվականներին համայնքների բյուջեներին ֆինանսական համահարթեցման սկզբունքով տրամադրվող դրուսացիաների և ՀՀ օրենքներով արտոնությունների տրամադրման հետ կապված համայնքների բյուջեներին եկամուտների կորուստների փոխհատուցման գծով նախատեսվող ծախսերի աճը պայմանավորված է օրենքով տեղական ինքնակառավարման մարմիններին վերապահված պարտադիր լիազորությունների շրջանակներում առկա հիմնախնդիրների իրագործման համար բավարար ֆինանսական բազայի սպահովման անհրաժեշտությամբ:

Այլ ոլորտներ խմբի համար 2006-2008 թվականներին նախատեսվող ծախսերի գերակշիռ մասը բաժին կընկնի պետական պարտքի սպասարկման և արտաքին տնտեսական աջակցություն ծախսերին:

Աղյուսակ 4.12. Այլ ոլորտների 2004-2008 թթ բյուջետային ծախսերը՝ ճյուղային կտրվածքով (մլն դրամ)

Ցուցանիշներ	2004 փաստացի ¹ 3	2005 հաստատված պետական բյուջե ¹⁴	2006 ծրագիր	2007 ծրագիր	2008 ծրագիր
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	45,997.61	35,913.17	48,829.7	52,479.0	78,789.46
Նույնը ըստ ՀՀ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ	32,504.5	33,731.33	42,634.35	45,766.73	x
<i>այդ թվում՝</i>					
1. ՀՀ ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՐՏՔԻ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒՄ (տոկոսավճարներ)	9,834.97	12,130.7	12,158.5	11,977.2	11,940.4
- հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	0.5	0.6	0.5	0.5	0.4
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	2.9	3.1	2.8	2.5	2.2
Նույնը ըստ ՀՀ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ	13,231.5	13,014.9	12,847.7	12,855.5	x
- հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	0.7	0.7	0.6	0.6	x
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	4.0	3.7	3.3	3.0	x
2. ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՎԱՐԿԻ ՏՐԱՍՊՐՈՒՄԼՂՀ-ին	11,200.00	13,636.6	15,064.7	16,706.5	17,987.3
- հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	0.6	0.6	0.7	0.7	0.7
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	3.4	3.5	3.4	3.4	3.4
Նույնը ըստ ՀՀ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ	11200,0	12,436.6	13,788.0	15,633.9	x
- հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	0.6	0.6	0.6	0.7	x
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	3.4	3.5	3.5	3.6	x
3. Երևանի համաքաղաքային նշանակության ծախսեր*			4,000.0	5,000.0	6,000.0
- հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)			0.2	0.2	0.2
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)			0.9	1.0	1.1
4. Չբաշխված կապիտալ ծախսեր	x	x	5,406.0	7,179.6	31,249.5
<i>որից նպատային վարկային ծրագրերի հաշվին ֆինանսավորվող ծրագրեր</i>					14,981.4
- հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	x	x	0.2	0.3	1.1
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	x	x	1.2	1.5	5.8
5. ԱՅԼ	24,962.6	10,145.9	12,200.5	11,615.7	11,612.3
- հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	1.3	0.5	0.5	0.5	0.4
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	7.5	2.6	2.8	2.4	2.2

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Ցուցանիշներ	2004 փաստացի ¹ 3	2005 հաստատված պետական բյուջե ¹⁴	2006 ծրագիր	2007 ծրագիր	2008 ծրագիր
Նույնը ըստ ՀՀ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ	8,073.0	8,279.8	15,998.6	17,277.3	x
- հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	0.5	0.4	0.7	0.7	x
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	2.5	2.3	4.1	4.0	x

¹³ Աղյուսակի այս սյունակում «Նույնը ըստ ՀՀ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ» և դրան հաջորդող երկու համապատասխան տողերում ներկայացված են ՀՀ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ-ով նախատեսված ցուցանիշները

¹⁴ Աղյուսակի այս սյունակում «Նույնը ըստ ՀՀ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ» և դրան հաջորդող երկու համապատասխան տողերում ներկայացված են ՀՀ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ-ով նախատեսված ցուցանիշները

* Երևանի համաքաղաքային նշանակության ծախսերը 2006-2008թթ պայմանականորեն ներառված են «Այլ ոլորտներ»-ում: Ծախսերի ուղղությունների հստակեցումից հետո դրանք կբաշխվեն ըստ համապատասխան ոլորտների:

ՆԵՐՈՒԻՐ 0.1. Պետական աջակցությունը տեղական ինքնակառավարման համակարգին

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրության (1995 թ.) և «Տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենքի (1997 թ.) ընդունմամբ սահմանվեցին Հայաստանի Հանրապետության տեղական ինքնակառավարման համակարգի գործունեության օրենսդրական հիմքերը: Հաշվի առնելով վերը նշված օրենսդրական ակտերի ընդունումից հետո հաջորդած ժամանակահատվածում ձեռքբերված փորձը՝ 2002 թվականին նոր «Տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենքի ընդունմամբ ընդլայնվեցին և առավել հստակեցվեցին տեղական ինքնակառավարման մարմինների իրավասությունները, նրանց փոխհարաբերությունները պետության (կենտրոնական իշխանության) հետ: 1996 թվականին կայացած տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրություններից հետո, մինչ օրս, այդ մարմինների գործունեության արդյունքները վկայում են, որ չնայած համակարգում ներկայումս առկա մի շարք լուրջ հիմնախնդիրներին, այն գործնականում կայացել է և ի վիճակի է ապահովել օրենքով իրեն վերապահված լիազորությունների կատարումը: Մասնավորապես դրա մասին է վկայում է համայնքների ֆինանսական հնարավորությունների շարունակական բարելավման, իսկ մյուս կողմից՝ պետության աջակցության ծավալների տարեց-տարի ընդլայնման մասին:

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	փոփոխությունը նախորդ տարվա նկատմամբ					
Համայնքների բյուջեների սեփական եկամուտներ (առանց պետական բյուջեից համայնքների բյուջեներին տրամադրված պաշտոնական տրանսֆերտների գումարների)	3.9%	0.2%	-3.8%	8.3%	37.5%	11.9%
Պետական բյուջեից համայնքների բյուջեներին տրամադրված պաշտոնական տրանսֆերտներ	-42.8%	136.9%	31.0%	76.6%	-22.3%	32.1%
Համայնքների բյուջեների ծախսեր	0.9%	9.9%	23.7%	21.7%	16.0%	22.9%

Հաշվի առնելով հանրապետության համայնքների ֆինանսական հնարավորությունների միջև առկա տարբերությունը տեղական ինքնակառավարման համակարգին պետական ֆինանսական աջակցության հիմնական նպատակն է ֆինանսապես օժանդակել համայնքների ներդաշնակ զարգացմանը: Նշված աջակցությունը մեծապես ցուցաբերվելու է ֆինանսական համահարթեցման դրուստացման տրամադրման եղանակով, ինչպես նաև, Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ, ՀՀ սոցիալական ներդրումների հիմնադրամի կողմից համայնքների ենթակառուցվածքների վերականգնման և զարգացման ծրագրերի իրականացման միջոցով:

Հայաստանի Հանրապետության օրենքներով հարկային արտոնությունների տրամադրմամբ պայմանավորված կշարունակվի պետական բյուջեի միջոցների հաշվին համայնքների բյուջեների եկամուտների կորուստների փոխհատուցումը: Դրա հետ մեկտեղ, հարկ է նշել, որ միջոցներ կծեռնարկվեն համայնքների բյուջեներին պետական ֆինանսական օժանդակության ճկունությունը բարձրացնելու ուղղությամբ: Կծեռնարկվեն ֆինանսական համահարթեցման մեխանիզմների կատարելագործման միջոցառումներ՝ համապատասխան հիմքեր ստեղծելով համայնքներին ցուցաբերվող օժանդակությունը ըստ աղքատության աստիճանի, եկամուտների կամ ծախսերի ցուցանիշների տարբերակելու համար (նշվածին կնպաստի նաև Հայաստանի Հանրապետությունում 2001 թվականին կայացած մարդահամարի արդյունքում ձեռքբերված բազմաբնույթ տեղեկատվությունը): Փոքր համայնքների հիմնախնդիրների լուծման նպատակով միջհամայնքային միավորումների ստեղծմանն աջակցելու քայլեր կծեռնարկվեն: Այսպես, պետական բյուջեից նպատակային հատկացումներ նախատեսվելիս առաջնահերթությունը կտրվի միջհամայնքային միավորումներին, նրանց ենթակառուցվածքների ցանցերի զարգացմանը: Ուշադրություն է դարձվելու սահմանամերձ, լեռնային և բարձր լեռնային համայնքների զարգացմանը:

2006-2008թթ ժամանակահատվածում նույնպես, ինչպես և նախկինում, պետական բյուջեների ծախսերի ընդհանուր ծավալն էական կախվածության մեջ կլինի արտաքին հոսքերից:

Աղյուսակ 4.13. Արտաքին աղբյուրներից 2004-2008 թթ ստացվելիք միջոցների (վարկերի և պաշտոնական տրանսֆերտների) հաշվին ֆինանսավորվող ծախսերը

Ցուցանիշներ	2004 փաստացի	2005 հաստատված պետական բյուջե	2006 ծրագիր	2007 ծրագիր	2008 ծրագիր
Արտաքին աղբյուրների հաշվին ֆինանսավորվող ծախսերի ծավալը (մլրդ դրամ)	48.6	56.3	51.3	56.0	52.7
Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	2.6	2.7	2.2	2.2	1.9
Տեսակարար կշիռը պետական բյուջեի ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	14.5	14.3	11.2	11.5	9.9
Նույնը ըստ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ (մլն դրամ)	56.6	54.3	54.0	56.1	x
Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	3.2	2.8	2.5	2.4	x
Տեսակարար կշիռը պետական բյուջեի ծախսերի ամբողջ	17.2	15.3	13.8	12.9	x

ՀՀ 2006-2008 ԹԹ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Ցուցանիշներ	2004 փաստացի	2005 հաստատված պետական բյուջե	2006 ծրագիր	2007 ծրագիր	2008 ծրագիր
ծավալում (%)					

Այդ մասին է վկայում արտաքին աղբյուրներից վարկերի և պաշտոնական տրանսֆերտների տեսքով ստացվելիք միջոցների հաշվին կանխատեսվող 2006-2008 թթ ծախսերի մեծ տեսակարար կշիռը (միջին տարեկան) բյուջետային ծախսերի ամբողջ ծավալում՝ 11.0% և ՀՆԱ-ի նկատմամբ՝ 2.1%: Միաժամանակ հարկ է նշել, որ 2006-2007թթ գծով 2006-2008թթ ՄԺԾԾ-ով նախատեսված աղբյուրներից ստացվող մուտքերի ցուցանիշները զիջում են 2005-2007թթ ՄԺԾԾ-ով 2006-2007թթ գծով նախատեսված մակարդակին: Այսինքն դիտվում է որոշակի միտում ծախսերում ներքին աղբյուրներից ստացվող մուտքերի հաշվին ֆինանսավորվող մասին տեսակարար կշռի ավելացման ուղղությամբ:

ՀՀ 2006-2008 ԹԹ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵՆԵՐԻ ԾԱԽՍԵՐԻ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄԸ՝ ԸՍՏ ՏՆՏԵՍԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴԱՍԱԿԱՐԳՍԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՀՈԴՎԱԾՆԵՐԻ

Դիտարկվող 2006-2008 թթ ժամանակահատվածում պետական բյուջեի ծախսերի հարաբերակցությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ կլինի կայուն և կտատանվի 19.1% -19.5%-ի միջակայքում: Նույն միտումը բնորոշ է նաև ընթացիկ ծախսերին՝ 14.2-13.9%: Այրուհանդերձ, կապիտալ (ներառյալ վարկավորում՝ հանած մարումը) ծախսերի և ՀՆԱ-ի հարաբերակցություններին այդ տարիներին բնորոշ կլինի տատանման ավելի մեծ միջակայք. համապատասխանաբար՝ 4.9-5.6%: Կապիտալ (առանց գուտ վարկավորման) և ընթացիկ ծախսերի հարաբերակցությանը բնորոշ կլինի աճի միտում՝ 0.298-ից մինչև 0.353:

Աղյուսակ 4.14. 2004-2008 թթ ընթացիկ և կապիտալ ծախսերի փոփոխության և հարաբերակցության միտումները

Ցուցանիշներ	2004 փաստացի ¹⁵	2005 պետական բյուջե ¹⁶	2006 ծրագիր	2007 ծրագիր	2008 ծրագիր
ԸՆԴԱՄԵՆԸ ԾԱԽՍԵՐ, մլն դրամ	333,969.7	394,600.1	439,889.6	488,119.9	534,598.7
այդ թվում՝					
- ընթացիկ ծախսեր, մլն դրամ	262,812.5	295,157.7	326,258.4	359,014.6	381,841.7
%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	13.9	14.0	14.2	14.3	13.9
- կապիտալ ծախսեր, մլն դրամ	60,618.5	89,372.8	97,265.0	111,396.1	134,811.5
%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	3.2	4.2	4.2	4.4	4.9
Կապիտալ և ընթացիկ ծախսերի հարաբերակցությունը	0.231	0.303	0.298	0.310	0.353
- վարկավորում՝ հանած մարումը, մլն դրամ	10,538.8	10,069.6	16,366.2	17,709.17	17,945.5
%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	0.6	0.5	0.7	0.70	0.7
Նույնը ըստ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ ԸՆԴԱՄԵՆԸ ԾԱԽՍԵՐ, մլն դրամ	329,001.7	355,433.1	390,052.1	433,269.5	x
այդ թվում՝					
- ընթացիկ ծախսեր, մլն դրամ	245,954.1	293,067.1	312,732.2	345,621.4	x
%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	13.7	15.0	14.7	14.8	x
- կապիտալ ծախսեր, մլն դրամ	71,734.3	52,701.9	64,025.2	72,580.5	x
%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	4.0	2.7	3.0	3.12	x

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Ցուցանիշներ	2004 փաստացի ¹⁵	2005 պետական բյուջե ¹⁶	2006 ծրագիր	2007 ծրագիր	2008 ծրագիր
Կապիտալ և ընթացիկ ծախսերի հարաբերակցությունը	0.29	0.18	0.2	0.22	x
- վարկավորում՝ հանած մարումը, մլն դրամ	11,313.4	9,664.1	13,294.7	15,067.6	x
%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	0.63	0.49	0.62	0.65	x

¹⁵ Աղյուսակի այս սյունակում «Նույնը ըստ ՀՀ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ» և դրան հաջորդող երկու համապատասխան տողերում ներկայացված են ՀՀ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ-ով նախատեսված ցուցանիշները

¹⁶ Աղյուսակի այս սյունակում «Նույնը ըստ ՀՀ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ» և դրան հաջորդող երկու համապատասխան տողերում ներկայացված են ՀՀ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ-ով նախատեսված ցուցանիշները

2006-2008 թվականների ծախսերի ընդհանուր ծավալի միջին տարեկանի շուրջ 73.0%-ը կկազմեն ընթացիկ ծախսերը (2005 թվականին այդ ցուցանիշը ծրագրվել է 74.8%): 2006-2008 թվականներին ընթացիկ ծախսերի անվանական մեծությունների աճի միջին տարեկան տեմպը կապիտալ ծախսերի և վարկավորում՝ հանած մարումը ծախսերի աճի տեմպին կզերազանցի 26.9 տոկոսային կետով:

Գիտարկվող ժամանակահատվածում **ընթացիկ ծախսերի** մեծ մասի կատարումը ուղղված կլինի պետական կարիքների համար ապրանքների և ծառայությունների գնումներին, բնակչությանը նպաստների և փոխհատուցումների վճարմանը, ՀՀ պետական ներքին և արտաքին պարտքի սպասարկմանը, տնտեսության որոշ ճյուղերում բնակչությանը ջրամատակարարման, ռոտզման և փոխադրումների բնագավառում ծառայություններ մատուցող առանձին ընկերությունների սուբսիդավորմանը, պետական ավտոճանապարհների պահպանությանը և շահագործմանը, տեղական ինքնակառավարման մարմիններին պետական աջակցության տրամադրմանը և պետական կառավարման մարմինների աշխատակիցների աշխատանքի վարձատրությանը:

2006-2008 թվականների ընթացքում կանխատեսվող 343.5 մլրդ դրամ կապիտալ ծախսերի ընդհանուր ծավալի 67.2%-ը (230.8 մլրդ դրամ) կֆինանսավորվի ներքին աղբյուրների հաշվին: Կապիտալ ծախսերի իրականացման գերակայությունները ինչպես և նախկինում լինելու են էներգետիկայի, ճանապարհային, տրանսպորտային, ջրային տնտեսության, գյուղատնտեսության և բնակչինարարության, դպրոցաշինության ու առողջապահության ոլորտները: Առանձնակի տեղ է տրվելու նաև միջազգային ֆինանսական կառույցներում (Վերակառուցման և զարգացման Եվրոպական բանկ, Բազմակողմ ներդրումների միջազգային գործակալություն, Առևտրի և զարգացման սևծովյան բանկ, Վերակառուցման և զարգացման միջազգային բանկ, Ասիական զարգացման բանկ) կապիտալում մասնակցության ապահովմանը (համաձայն այդ կառույցներին անդամակցելու համար Հայաստանի Հանրապետության ստանձնած պարտավորությունների):

Միաժամանակ հարկ է նշել, որ գիտարկվող ՄԺԾԾ ժամանակահատվածում հարկաբյուջետային ռիսկերի նվազագույն ազդեցության պայմաններում «Լինսի» հիմնադրամի կողմից, ինչպես նաև ԱՄՆ կառավարության կողմից Հազարամյակի մարտահրավերների հիմնադրամի ծրագրի շրջանակներում Հայաստանի Հանրապետությունում ծրագրի իրականացման դեպքում՝ այդ առնչությամբ հանրապետությանը ֆինանսական ռեսուրսների հատկացման պարագայում, հնարավորություն կընձեռվի առանձին ոլորտային զարգացման ծրագրերի համապատասխան սահմանված կարգով կապիտալ ծախսերի լրացուցիչ ծավալների ֆինանսավորման համար:

Գիտարկվող ժամանակահատվածում կանխատեսվող բյուջետային ծախսերի ընդհանուր ծավալում **գուտ վարկավորման** ծախսերի միջին տարեկան տեսակարար կշիռը կկազմի 3.6%: Վարկավորումը հիմնականում կրելու է արտաքին տնտեսական աջակցության բնույթ:

2006-2008 թթ ՄԺԾԾ ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՌԻՍԿԵՐԸ

2006-2008 թթ ՄԺԾԾ իրատեսականության տեսանկյունից կարևորվում են ծրագրային սցենարից հնարավոր շեղումները, որոնք հարկաբյուջետային շրջանակի վրա կարող են ունենալ ինչպես դրական, այնպես էլ բացասական ազդեցություն: Հատկապես էական են բացասական հետևանքներ առաջացնող շեղումները, որոնք հանգեցնելու են ծախսերի ծրագրերում համապատասխան վերանայումներ (կրճատումներ) կատարելուն: Այս առումով ռիսկային գործոնների բացահայտումը և դրանց ազդեցության գնահատումը էական կարող է որոշակիացնել ծրագրում կատարվելիք հնարավոր ճշգրտումների շրջանակները: Նման վերլուծության անհրաժեշտությունն առավել կարևորվում է 2006 թվականի համար՝ ՀՀ 2006 թվականի պետական բյուջեի նախագծի մշակման աշխատանքների շրջանակում անհրաժեշտության դեպքում տարեկան բյուջեի հիմքում դրվող կանխատեսումները համակարգված վերանայելու համար:

Ռիսկերի աղբյուրները

2006-2008 թթ ՄԺԾԾ շրջանակներում կարելի է տարանջատել ռիսկերի հետևյալ աղբյուրները, որոնք կարող են հանգեցնել ծրագրային ռեսուրսային փաթեթից բացասական շեղումների.

- (i) ներքին ռեսուրսների գծով,
- (ii) արտաքին օժանդակության գծով:

Ներքին ռեսուրսների մասով 2006-2008 թթ բյուջետային ռեսուրսների փաթեթի համալրում նախատեսվում է հիմնականում ապահովել հարկային եկամուտների հավաքագրման հաշվին: Վերջիններիս հավաքագրումն մեծապես կախվածության մեջ կլինի մի կողմից հանրապետությունում տնտեսական միջավայրի վրա ներքին քաղաքական դաշտում զարգացումների և արտաքին գործոնների ազդեցության արդյունքներից և մյուս կողմից հարկահավաքման բնագավառում ՀՀ կառավարության վարչարարական միջոցառումների իրականացման արդյունավետությունից:

Ներքին քաղաքական դաշտում զարգացումների և արտաքին գործոնների ազդեցություն. Ռիսկը հնարավոր է ներքին քաղաքական լարվածության սրման կամ արտաքին գործոնների (արտաքին տնտեսական շուկաներում, ինչպես նաև սահմաններում իրավիճակի սրում) ազդեցության արդյունքում հանրապետությունում տնտեսական միջավայրի կտրուկ վատթարացման դեպքում և գնահատման չի ենթարկվում.

Վարչարարական միջոցառումների իրականացում. ՀՀ կառավարության նպատակաուղղվածությունը չհաշվառվող և չհարկվող տնտեսության ծավալների կրճատմանը միտված կոնկրետ քայլերի իրականացման արդյունավետությունը էական ազդեցություն կունենա տնտեսական դաշտում տնտեսվարողների իրավունքների հավասարության և նրանց միջև հարկային բեռի առավել արդարացի բաշխման գործընթացի վրա, դրանով իսկ նպաստելով հարկային եկամուտների հավաքագրման բնագավառում իրավիճակի բարելավմանը և պետական բյուջե լրացուցիչ մուտքերի հավաքագրմանը: Այս կապակցությամբ հարկային եկամուտների մասով 2006-2008 թթ ռիսկի գործոնն առկա է և գնահատվում է 2006 թվականի համար՝ 18.7 մլրդ դրամ, 2007 թվականի համար՝ 29.4 մլրդ դրամ⁷ և 2008 թվականի համար՝ 43.2 մլրդ դրամ⁸: Այս դեպքում տնտեսության ստվերային հատվածի կրճատման և լրացուցիչ բյուջետային մուտքերի հավաքագրման գրավականը հարկային և մաքսային մարմինների կողմից իրականացվելիք միջոցառումների բարեհաջող ընթացքն է, որն ըստ նախորդ տարիների միտումների կարելի է համարել հուսալի:

⁷2007, 2008թթ ցուցանիշներում ներառված են համապատասխանաբար 2006 թվականի և 2006, 2007թթ հարկային օրենսդրության հնարավոր փոփոխության և հարկային (այդ թվում՝ մաքսային) վարչարարության բարելավման արդյունքում ակնկալվող համապատասխան մուտքերը:

Արտաքին օժանդակության մասով 2006-2008 թթ բյուջետային ռեսուրսների փաթեթի համալրում նախատեսվում է ապահովել ինչպես պաշտոնական տրանսֆերտների, այնպես էլ վարկերի հաշվին:

Պաշտոնական տրանսֆերտների մասով. Այդ միջոցների հատկացման հարցը, ներկայումս բանակցման փուլում է: Այդ կապակցությամբ պաշտոնական տրանսֆերտների մասով 2006-2008 թվականներին ռիսկի գործոնն առկա է և գնահատվում է 2006 թվականի համար՝ 7.7 մլրդ դրամ, 2007 թվականի համար՝ 7.7 մլրդ և 2008 թվականի համար՝ 1.1 մլրդ դրամ:

Վարկերի մասով ռիսկերը հիմնականում պայմանավորված են ծրագրային ցուցանիշներից փաստացի կատարվելիք հատկացումների հնարավոր շեղումներով:

Հնարավոր հետևանքները և ճշգրտումների ուղղվածությունը

Ներքին ռեսուրսների մասով մուտքերի ծրագրվածից ցածր մակարդակը ենթադրում է ծախսերի վերանայում՝ կրճատման ուղղությամբ: Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ հարկային եկամուտները ամրագրված չեն որոշակի ծախսատեսակի կամ ծրագրի, ծախսերի ծրագրի վերանայումն իրականացվելու է՝ հիմք ընդունելով գերակայության սկզբունքը. այն է՝ առաջին հերթին կրճատվելու են այն ծախսատեսակների կամ ծրագրերի գծով ծախսերը, որոնք ունեն գերակայության ավելի ցածր աստիճան:

Արտաքին օժանդակության գծով մուտքերի թերստացման պայմաններում ծախսերի ծրագրի վերանայման մոտեցումները լինելու են տարբեր՝ կախված արտաքին օժանդակության բնույթից: Այս առումով կարևոր հանգամանքներից է ապավելիք արտաքին օժանդակության կառուցվածքն՝ ըստ նշանակության: Համաձայն կանխատեսումների, ծրագրային ժամանակահատվածում արտաքին օժանդակության կառուցվածքում գերկշռելու են ծրագրային (նպատակային) բնույթի պաշտոնական տրանսֆերտներն ու վարկերը (2006 թվականին՝ 40.4%, 2007 և 2008 թվականներին՝ միջինը շուրջ 24.9%):

Աղյուսակ 4.15. Արտաքին օժանդակությունը՝ ըստ նշանակության (մլրդ դրամ)

Ցուցանիշներ	2006	2007	2008
Ընդհանուր բնույթի բյուջետային օժանդակություն	16.7	7.3	1.1
Պաշտոնական տրանսֆերտներ	7.3	7.3	1.1
Վարկեր	9.4		
Ծրագրային (նպատակային) օժանդակություն	34.6	48.6	51.6
Պաշտոնական տրանսֆերտներ	0.4	0.4	
Վարկեր	34.2	48.2	51.6
Ընդամենը արտաքին օժանդակություն	51.3	55.9	52.7

Բյուջետային փաթեթում ընդհանուր բնույթի բյուջետային օժանդակության թերստացման պայմաններում ծախսերի ծրագրի վերանայումն իրականացվելու է՝ ելնելով դրանց գերակայության աստիճանից, մինչդեռ ծրագրային (նպատակային) պաշտոնական տրանսֆերտների և վարկերի թերստացումը հանգեցնելու է այն ծրագրերի գծով մասհանումների կրճատմանը, որոնք անմիջականորեն կապակցված են ֆինանսավորման այդ աղբյուրներին (մասնավորապես, ծրագրային վարկերի կառուցվածքում գերակշռում են սոցիալական և արտադրական ենթակառուցվածքների ոլորտներում Համաշխարհային բանկի կողմից ֆինանսավորվող նպատակային ծրագրերը):

Փոխհատուցման հնարավորությունները

2006-2008 թթ ՄԺԾՆ հարկաբյուջետային շրջանակի վրա դրական հետևանքներ կարելի է ակնկալել բարենպաստ մակրոտնտեսական զարգացումներից, որոնք կարող են որոշ չափով փոխհատուցել արտաքին օժանդակության (հատկապես պաշտոնական տրանսֆերտների և Համաշխարհային բանկի կողմից տրամադր-

վելիք աղքատության հաղթահարման ռազմավարությանն օժանդակող վարկի) և հարկային վարչարարության գծով գնահատվող հնարավոր «կորուստները»: 2006-2008 թթ պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրի մակրոտնտեսական զարգացման սցենարի կանխատեսումները կատարվել են 2005 թվականի սկզբներին: Տարվա ընթացքում նախատեսվածի դիմաց մակրոտնտեսական միջավայրի բարելավումը բարենպաստ պայմաններ կատեղծի լրացուցիչ հարկային եկամուտների հավաքագրման համար: Դրա հետ մեկտեղ հարկ է նշել, որ «Լինսի» հիմնադրամի կողմից, ինչպես նաև ԱՄՆ կառավարության կողմից Հազարամյակի մարտահրավերների հիմնադրամի ծրագրի շրջանակներում Հայաստանի Հանրապետությունում ծրագրի իրականացման դեպքում՝ այդ առնչությամբ հանրապետությանը ֆինանսական ռեսուրսների հատկացման պարագայում, հարկաբյուջետային ռիսկերի ազդեցությունը 2006-2008թթ ՄԺԾԾ ցուցանիշների կատարման ընթացքի վրա էականորեն կնվազի:

ՄԱՍ Բ

**ԾԱԽՍԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ**

ԳԼՈՒԽ 5. ՀՀ 2006-2008 թթ ԲՅՈՒՋԵՆԵՐԻ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ԳԵՐԱԿԱՅԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Ծախսային քաղաքականության ռազմավարությունը շարադրող փաստաթղթում ընդհանուր գծերով ներկայացվում են 2006-2008թթ ժամանակահատվածում պետական բյուջեի ծախսերի գործառնական դասակարգման յուրաքանչյուր խմբի գծով քաղաքականության գերակայությունները: Այս գերակայությունները բխում են ՀՀ կառավարության ընդհանուր ռազմավարական գերակայությունների համատեքստից և պետք է ծառայեն որպես հիմք՝ ՀՀ 2006 թվականի պետական բյուջեի նախագծի մշակման համար:

Ինչպես արդեն վերը նշվել էր ՀՀ կառավարությունն առաջիկա տարիների համար առավել կարևորում է պետական բյուջեի հիմնական ծախսային հետևյալ գերակայությունները.

(i) սոցիալական ոլորտի առանձին ճյուղերում (մասնավորապես՝ կրթություն, առողջապահություն, սոցիալական ապահովություն և սոցիալական ապահովագրություն), ինչպես նաև պետական կառավարման բնագավառներում դրանց գործունեության արդյունավետության, նպատակատրոփվածության և հասցեականության մակարդակի բարձրացման, բնակչության համար ավելի մատչելի դարձնելու նպատակով իրականացվող բարեփոխումների ֆինանսական ապահովում,

(ii) հանրապետության տարածքային ամբողջականությունը, տարածաշրջանում կայունությունը և Ղարաբաղյան հակամարտության կողմերի ուժերի հավասարակշռությունը պահպանելու նպատակով պաշտպանության և ազգային անվտանգության կառույցների կենսագործունեության համար անհրաժեշտ ֆինանսական ապահովում,

(iii) տնտեսության առանձին ոլորտներում (մասնավորապես՝ գյուղատնտեսություն, ջրային տնտեսություն, ճանապարհային տնտեսություն և էներգետիկա) ենթակառուցվածքների վերականգնման և զարգացման ծրագրերի իրականացում:

Աղյուսակ 5.1. ՀՀ պետական բյուջեի ռեսուրսների և ծախսերի փաթեթում 2006-2008 թթ կանխատեսվող փոփոխությունները նախորդ տարվա համեմատությամբ (մլն դրամ)

Ցուցանիշներ	2006	2007	2008
Հավելյալ բյուջետային ռեսուրսների կանխատեսվող բաշխումը 2006-2008 թթ՝ ըստ ոլորտների	53,008.2	56,378.4	65,922.4
<i>այդ թվում՝</i>			
1. Սոցիալ – մշակութային ճյուղեր և գիտություն	21,033.2	24,095.1	24,764.7
2. Պաշտպանության, ազգային անվտանգության, հասարակական կարգի պահպանության, քրեակատարողական և արտակարգ իրավիճակների համակարգեր	16,528.7	9,661.5	9 005.9
3. Տնտեսության ճյուղեր	1,260.5	9,179.0	4,344.5
4. Պետական կառավարում	2,366.8	7,066.2	830.10
5. Աջակցություն տեղական ինքնակառավարման մարմիններին (ֆինանսական համահարթեցման դոտացիաներ և հարկային արտոնությունների կորուստների դիմաց փոխհատուցում)	3,972.0	2,124.0	124.0

Ինչպես երևում է աղյուսակից, 2006-2008 թվականներին, նախորդ տարվա համեմատ, ստացվելիք լրացուցիչ մուտքերի 84.7 մլրդ դրամը կամ ընդհանուրի 48.3%-ը նախատեսվում է ուղղել սոցիալ-մշակութային և տնտեսության ճյուղերի ֆինանսավորմանը, ընդ որում՝ սոցիալ-մշակութային ճյուղերին և գիտությանը բաժին կհասնի լրացուցիչ մուտքերի ընդհանուր գումարի 39.9%-ը: Նշվածը վկայում է այն բանի մասին, որ 2006-2008 թթ նախատեսվում է զգալի ավելացնել բյուջետային ծախսերի սոցիալական ուղղվածությունը:

Սոցիալ-մշակութային ճյուղերին և գիտությանը հատկացված հավելյալ միջոցների շուրջ 46.7%-ը կտրա-

մադրվի կրթության բնագավառին, շուրջ 15.4%-ը՝ սոցիալական ապահովության և ապահովագրության բնագավառին և 34.0%-ը՝ առողջապահությանը (հիմնականում առաջնային՝ ամբուլատոր-պոլիկլինիկական և հիվանդանոցային բուժօգնությանը):

Պաշտպանության, ազգային անվտանգության, հասարակական կարգի պահպանության համակարգերի պահպանման և արտակարգ իրավիճակների համակարգի ծախսերին կուղղվի հավելյալ միջոցների ընդհանուր գումարի 20.1%-ը, որը պայմանավորված է վերոհիշյալ համակարգի մարմինների կենսագործունեության ապահովման համար համապատասխան միջոցների հատկացման անհրաժեշտությամբ:

Տնտեսության ճյուղերին 2006-2008 թվականներին կհատկացվի հավելյալ միջոցների ընդհանուր գումարի 8.4%-ը, ընդ որում՝ այդ գումարների գերակշիռ մասը՝ 58.8%-ը, կտրվի էներգետիկ համակարգին (նշված միջոցների աղբյուր են արտաքին աղբյուրներից նպատակային վարկային ծրագրերի շրջանակներում ստացվելիք փոխառու միջոցները), 7.2%-ը ճանապարհային տնտեսությանը, 8.5%-ը գյուղատնտեսության ոլորտին, 4.8%-ը՝ բնակարանային կոմունալ տնտեսությանը և 20.6%-ը տնտեսության այլ ճյուղերին:

Պետական կառավարման ոլորտին նախատեսվում է հատկացնել հավելյալ միջոցների ընդհանուր գումարի 5.9%-ը: Այդ միջոցներն ուղղվելու են քաղաքացիական ծառայության և դատական համակարգում իրականացվելիք բարեփոխումների գործընթացի ապահովմանը:

Տեղական ինքնակառավարման բնագավառին 2006-2008 թվականներին տեղական ինքնակառավարման բնագավառին 2006-2008 թվականներին համայնքների բյուջեներին ֆինանսական համահարթեցման սկզբունքով տրամադրվող դոտացիաների և ՀՀ օրենքներով արտոնությունների տրամադրման հետ կապված համայնքների բյուջեներին եկամուտների կորուստների փոխհատուցման աջակցության նպատակով պետական բյուջեից կհատկացվի հավելյալ միջոցների ընդհանուր գումարի 3.55%-ը:

Ստորև ներկայացվում է 2006-2008 թթ կանխատեսվող պետական ծախսերի ընդհանուր պատկերը՝ ըստ բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման խմբերի:

Աղյուսակ 5.2. ՀՀ 2004-2008 թթ պետական բյուջեների ծախսերը՝ ըստ գործառնական դասակարգման խմբերի

(մլն դրամ)

Գործառնական դասակարգման խմբերի անվանումները	2004	2005	2006	2007	2008
	փաստացի	հաստատված պետական բյուջե	ծրագիր		
Ընդամենը ծախսեր	333,969.7	394,600.1	439,889.6	488,119.9	534,598.7
այդ թվում՝					
01 Ընդհանուր բնույթի պետական ծառայություն	36,573.1	39,306.0	44,452.8	52,826.9	53,942.0
02 Պաշտպանություն	52,315.8	61,004.6	74,063.9	80,754.5	87,792.6
03 Հասարակական կարգի պահպանություն, ազգային անվտանգություն և դատական գործունեություն	24,587.9	30,972.8	33,109.0	35,515.6	36,567.0
04 Կրթություն և գիտություն	4,744.5	61,758.3	70,204.9	80,030.7	95,641.3
05 Առողջապահություն	24,691.2	32,162.0	37,339.8	48,398.9	56,434.2
06 Սոցիալական ապահովություն և սոցիալական ապահովագրություն	3,498.5	46,754.5	53,568.1	56,838.0	58,201.7
07 Մշակույթ, տեղեկատվություն, սպորտ և կրոն	8,485.5	10,526.8	11,834.8	12,179.2	12,402.8
08 Բնակարանային-կոմունալ տնտեսություն	11,968.2	23,334.8	20,813.3	18,355.9	19,069.0
09 Վառելիքային և էներգետիկ համալիր	9,551.9	11,213.9	6,894.3	15,620.5	3,182.7
10 Գյուղատնտեսություն, անտառային և	16,429.9	15,735.2	17,170.9	16,633.0	11,121.2

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Գործառական դասակարգման խմբերի անվանումները	2004	2005	2006	2007	2008
	փաստացի	հաստատված պետական բյուջե	ծրագիր		
զրային տնտեսություն					
11 Արդյունաբերություն, հանքային հանածոներ (բացառությամբ վառելիքի), շինարարություն և բնապահպանություն	3,137.8	4,180.8	4,470.9	5,468.8	8,048.0
12 Տրանսպորտ, ճանապարհային տնտեսություն և կապ	18,474.45	21,229.2	17,121.1	13,441.6	14,573.8
13 Տնտեսական այլ ծառայություններ	2,774.2	3,024.6	3,415.2	3,444.8	3,844.3
14 Հիմնական խմբին չդասվող ծախսեր	42,546.7	33,396.6	44,430.6	48,611.5	73,778.2

Ինչպես երևում է աղյուսակից, քննարկվող ժամանակահատվածում, ինչպես և նախորդ տարիներին, պետական բյուջեից կատարվելիք ծախսերի ամենամեծ ծավալները բաժին են ընկնելու «Պաշտպանություն», «Կրթություն ու գիտություն» և «Սոցիալական ապահովություն և սոցիալական ապահովագրություն» խմբերին, համապատասխանաբար՝ 16.6%-ը, 16.8%-ը և 11.5%-ը: Միաժամանակ հարկ է նշել, որ 2006-2008 թթ կանխատեսվում է ընդհանուր ծախսերի ծավալում հիշյալ խմբերին դասվող ծախսերի տեսակարար կշռի աճ: Ընդ որում, «Կրթություն ու գիտություն» և «Առողջապահություն» խմբերին դասվող ծախսերի գծով կանխատեսվում է տեսակարար կշռի կայուն աճ՝ 2005 թվականի համար ծրագրված մակարդակի համեմատ: Այսպես. «Կրթություն ու գիտություն» խմբի գծով ծախսերի՝ 2005 թ. 15.7% տեսակարար կշռի դիմաց այն 2006 թ. կկազմի 16.0% և, աստիճանաբար աճելով, 2008 թ. կկազմի 17.9%: Համանման պատկեր է նկատվում նաև «Առողջապահություն» խմբին դասվող ծախսերի գծով. 2005 թ. 8.2% տեսակարար կշռի դիմաց այն 2006 թ. կկազմի 8.5% և, աստիճանաբար աճելով, 2008 թ. կկազմի 10.6%:

Հարկ է նշել, որ նախատեսվում է 2006-2008 թթ զգալի ավելացնել բյուջետային ծախսերի սոցիալական ուղղվածությունը: Այսպես. ընդհանուր ծախսերի ծավալում «Առողջապահություն», «Կրթություն ու գիտություն» և «Սոցիալական ապահովություն և սոցիալական ապահովագրություն» խմբերին դասվող ծախսերի հանրագումարի՝ 2005թ. 35.6% տեսակարար կշռի դիմաց կանխատեսվում է, որ նույն ցուցանիշը 2006թ. կկազմի 36.6% և, աստիճանաբար աճելով, 2008թ. կկազմի 39.3%, որը համահունչ է աղքատության նվազեցման ռազմավարության հիմնադրույթներին:

2006-2008 թթ ծախսերի ընդհանուր ծավալի ավելացման պայմաններում տեսակարար կշռի կայուն մակարդակի պահպանում է կանխատեսվում նաև «Ընդհանուր բնույթի պետական ծառայություններ» խմբի ծախսերի գծով (2005 թ.՝10.0%, 2008 թ.՝ 10.1%):

Տնտեսական ճյուղերին վերաբերող բյուջետային ծախսերի գործառական դասակարգման խմբերից ծախսերի առավել մեծ ծավալներ բաժին կընկնեն, ինչպես արդեն նշվել է, «Վառելիքային և էներգետիկ համակարգ», «Տրանսպորտ, ճանապարհային տնտեսություն և կապ», «Բնակարանային-կոմունալ տնտեսություն» և «Գյուղատնտեսություն, անտառային և ջրային տնտեսություն, ձկնաբուծություն» խմբերին:

Բյուջետային ծախսերի գործառական դասակարգման վերը նշված և մնացած մի շարք այլ խմբերի 2006-2008 թթ պետական ծախսերի քաղաքականությունը ներկայացվում է հաջորդ գլուխներում:

ԳԼՈՒԽ 6. ՀՀ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳ

Սույն հատվածը մշակվել է 2006-2008 թվականների ՄԺԾԾ շրջանակներում Հայաստանի Հանրապետությունում պետական միջնաժամկետ ծախսային ծրագրերի մշակման մշտապես գործող բարձրագույն խորհրդի կողմից սահմանված կողմնորոշիչ չափաբանակների ու աշխատանքները համակարգող մշտապես գործող խմբի կողմից արված առաջարկությունների և դիտողությունների հիման վրա: Մշակման հիմքում դրվել են ՀՀ կառավարության 2003 թվականի օգոստոսի 8-ի N 994-ն որոշմամբ հաստատված Աղքատության հաղթահարման ռազմավարական ծրագրի՝ պետական կառավարմանը վերաբերող դրույթները:

6.1. ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Անցումային ժամանակաշրջանի դժվարությունները և ինստիտուցիոնալ խնդիրների բազմազանությունը քույլ չտվեցին, որպեսզի պետական կառավարման համակարգում (ներառյալ դատաիրավական համակարգը) ընթացող բարեփոխումները տային արագ և շոշափելի արդյունքներ: Դրան նպաստեց նաև այն հանգամանքը, որ, ի տարբերություն այլ ոլորտների, այս բնագավառում բարեփոխումներն սկսվեցին իրականացվել համեմատաբար ավելի ուշ և իրենց վրա կրում էին նախկին կենտրոնացված կառավարման համակարգի ազդեցությունը:

Այս ամենը բացասաբար է անդրադարձել պետական կառավարման համակարգի արդյունավետության վրա: Քաղաքականության իրականացման, որոշումների կայացման գործընթացում շարունակում է բարձր մնալ կենտրոնացվածության աստիճանը (բացակայում է թափանցիկությունը, չի գործում հաշվետվելիության արդյունավետ համակարգ, չի ապահովվում քաղաքացիական հասարակության լիարժեք մասնակցությունը):

Հանրային ծառայությունների մատուցման աղյուսակետության տեսանկյունից, դեռևս ցածր է դրանց մատուցման որակը և մատչելիությունը բնակչության, հատկապես՝ աղքատ շերտերի համար:

Հանրային կառավարման և դատաիրավական համակարգի անկատարությունը, անցումային այլ հիմնախնդիրների հետ զուգակցված, պայմանավորեցին ստվերային տնտեսության և կոռուպցիայի երևույթի տարածումը Հայաստանում:

Հանրային կառավարման համակարգի արդյունավետության, ծառայությունների որակի և մատչելիության, թափանցիկության և հաշվետվելիության, վերահսկելիության բարձրացման ուղղությամբ ՀՀ կառավարությունը վերջին տարիներին որդեգրել է բարեփոխումների նոր ռազմավարություն, որն իրականացվում է հետևյալ երեք ուղղություններով՝

- (i) պետական կառավարման համակարգի կառուցվածքային և գործառութային վերափոխումներ,
- (ii) քաղաքացիական ծառայության ներդրում,
- (iii) ֆինանսական կառավարման համակարգի բարեփոխումներ:

Պետական կառավարման համակարգի կառուցվածքային և գործառութային վերափոխումները ընթացել են «Պետական կառավարչական հիմնարկների մասին», «Պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունների մասին» ՀՀ օրենքների և այլ իրավական ակտերի հիման վրա, որի արդյունքում, հիմնականում 2002-2003 թվականներին, իրականացվել և ներկայումս շարունակվում է պետական կառավարման համակարգի բարեփոխումների և պետական կառավարման առանձին մարմինների վերակազմակերպման գործընթացը: ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական կառավարման մի շարք հանրապետական մարմիններ, ինչպես նաև նախարարությունների ենթակայության առանձին պետական հիմնարկներ վերակազմակերպվել են նախարարու-

թյունների աշխատակազմերում գործող առանձնացված ստորաբաժանումների՝ գերատեսչությունների և տեսչությունների, իսկ առանձին մարմիններ էլ վերակազմակերպվել են պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունների: Այսինքն, կառավարչական գործառնություններ իրականացնող մարմինները տարանջատվել են պետական գործառնություններ իրականացնող մարմիններից: Բացի այդ, ստեղծվել են պետական կառավարման նոր մարմիններ, հստակեցվել են նախարարությունների կանոնադրական խնդիրները և միասնականացվել նրանց աշխատակազմերի կառուցվածքը: Նշված բարեփոխումները հանգեցրել են պետական կառավարման մարմինների աշխատողների ընդհանուր թվաքանակի աճի, որը 2003 թվականի համեմատ ավելացել է 2528 միավորով և 2005 թվականի հունիսի 1-ի դրությամբ կազմել է 14601 հաստիքային միավոր, ինչը դրվել է ՀՀ 2006-2008 թվականների պետական ՄԺԾ ծրագրերի հաշվարկների հիմքում:

Քաղաքացիական ծառայության ոլորտում բարեփոխումներն իրականացվել են «Քաղաքացիական ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի և մի շարք այլ իրավական ակտերի հիման վրա: Ըստ դրանց, քաղաքացիական ծառայողները տարանջատվել են քաղաքական, հայեցողական, քաղաքացիական և տեխնիկական սպասարկում իրականացնողներից, սահմանվել են քաղաքացիական ծառայության մուտքի և ծառայությունից ազատվելու հավասար պայմանները, ապահովվել են մասնագիտական առաջխաղացման հնարավորությունները, քաղաքացիական ծառայության կայունությունը, հրապարակայնությունը, հստակեցվել է քաղաքացիական ծառայության պաշտոնների յուրաքանչյուր խմբի ընդհանուր նկարագիրը, քաղաքացիական ծառայության պաշտոններ զբաղեցնող անձանց պատասխանատվության սահմանները և քաղաքացիական ծառայողների վարձատրության համակարգը:

Պետական կառավարման համակարգի բարեփոխումների կարևորագույն ուղղություններից մեկը, որը նաև ՀՀ կառավարության հակակոռուպցիոն ծրագրի հիմնական միջոցառումներից մեկն է, պետական ծառայողների աշխատավարձերի բարձրացումն է, որն իրականացվում է «Քաղաքացիական ծառայողների վարձատրության մասին», «Հայաստանի Հանրապետության օրենսդիր, գործադիր և դատական իշխանության մարմինների ղեկավար աշխատողների պաշտոնային դրույքաչափերի մասին», «Գատավորի կարգավիճակի մասին», «Գատախազության մասին», «ՀՀ Ազգային ժողովի աշխատակազմում պետական ծառայության մասին», «Հարկային ծառայության մասին», «Մաքսային ծառայության մասին» և «Գատական ակտերի հարկադիր կատարումն ապահովող ծառայության մասին» ՀՀ օրենքների պահանջներին համապատասխան:

Ֆինանսական կառավարման համակարգի բարեփոխումները միտված են եղել բյուջետային կառավարման արդյունավետության բարձրացմանը և միջնաժամկետ հեռանկարում իրականացվելու են հետևյալ հիմնական ուղղություններով.

(i) Բյուջեն սերտորեն շաղկապված է ՀՀ կառավարության միջին ժամկետ ռազմավարության հետ: Այս առումով, Կառավարության միջին ժամկետ ռազմավարության կարևորագույն փաստաթուղթը միջին ժամկետ ծախսերի ծրագիրն է, որտեղ արտացոլվում են մակրոտնտեսական, դրամավարկային, հարկաբյուջետային և պետական ներդրումային քաղաքականության հիմնական ուղղությունները: Հետևաբար, ՀՀ կառավարության քաղաքականության և միջոցառումների առավելագույն հնարավոր ընդգրկումը միջին ժամկետ ծախսերի ծրագրում առավել իրատեսական կդարձնի նրա իրագործումը: Մյուս կողմից, այս գործընթացի շարունակականությունը և անընդհատությունը ապահովելու համար ՄԺԾ-ն ընդգրկված է բյուջետային գործընթացում և ամրագրվել է նաև օրենսդրորեն՝ «Հայաստանի Հանրապետության բյուջետային համակարգի մասին» ՀՀ օրենքում:

(ii) Բյուջետային ողջ գործընթացի հրապարակայնության բարձրացում: Նշվածը կապահովվի առաջիկա տարիներին ՀՀ կառավարության կողմից հաստատվող ՄԺԾԾ-ն հասարակության համար մատչելի դարձնելու միջոցով՝ դրանով իսկ նախադրյալներ ստեղծելով պետական նշանակության հարցերի (որոնք իրենց արտացոլումը կարող են ստանալ նաև պետական բյուջեում) քննարկումներում քաղաքացիների և քաղաքացիական հասարակության մասնակցության համար:

(iii) Բյուջեի ընդգրկվածության մեծացում: Բյուջեն պետք է ներառի բոլոր կանխիկ և անկանխիկ պետական ֆինանսական հոսքերը, այդ թվում՝ արտաբյուջետային միջոցները և արտաքին ֆինանսավորման հետ կապված գործառնությունները: Այդ ուղղությամբ ՀՀ կառավարությունը ձգտում է առկա տեղեկատվության հիման վրա հնարավորինս կրճատել արտաբյուջետային շրջանառությունը, հաշվի առնելով ստացվող ֆինանսական միջոցների նպատակային օգտագործման առանձնահատկությունները:

(iv) Բյուջեի կատարման ընթացքում վերահսկողության ուժեղացում: Այստեղ կարևորվում է բոլոր նախարարությունների և գերատեսչությունների պատասխանատվության բարձրացումը իրենց հատկացված բյուջեների կատարման և դրանց հաշվետվությունների ժամանակին ներկայացման գործում: Այս առնչությամբ կբարձրացվի ԱԺ Վերահսկիչ պալատի դերը և նշանակությունը, որը նաև հակակոռուպցիոն քաղաքականության կարևոր քայլ է: «Պետական հատվածի արդիականացման ծրագրի» բաղադրիչներից մեկը ԱԺ Վերահսկիչ պալատի ուժեղացումն է, որի հիմնական նպատակը վերահսկողության գործունեության արդյունավետության մեծացումն է:

(v) Բյուջեի կանխատեսելիության բարձրացում: Այս հարցում կարևոր նշանակություն ունի ոչ միայն բյուջեի կապը միջին ժամկետ ծախսերի ծրագրի հետ, այլև բյուջեի բոլոր ծրագրված ցուցանիշների գծով լիարժեք փաստացի կատարողականների ապահովումը, ինչպես նաև ծրագրային բյուջետավորման անցնելու համար օրենսդրական և մեթոդաբանական հիմքերի նախապատրաստման ապահովումը, որի գծով աշխատանքները ներկայումս ընթացքի մեջ են:

(vi) Բյուջեն պետք է նաև լինի պարզ և հստակ, մատչելի բոլոր օգտվողների համար, որը հնարավորություն կտա հասարակայնության լայն խավերին հսկողություն իրականացնել նրա կատարման նկատմամբ: Նշվածը կապահովվի ծրագրային բյուջետավորման անցնելու գործընթացի զարգացումներին համահունչ Ազգային ժողովին և հասարակությանը պետական բյուջեի նախագծի և ծրագրերի ներկայացման ձևերի կատարելագործմամբ, որի կապակցությամբ ՀՀ կառավարությունը նպատակաուղղված աշխատանքներ է իրականացնում:

6.2. ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ, ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ ԵՎ ԾԱԽՍԵՐԻ ՎՐԱ ԱԶԴՈՂ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ

6.2.1. Նպատակները

ՀՀ պետական կառավարման համակարգին ուղղվող ծախսերի հիմնական նպատակը պետական ծառայողների կողմից հանրության համար առավել մատչելի, որակյալ և անաչառ ծառայությունների մատուցման համար անհրաժեշտ նախադրյալների ստեղծումն է: Դրանց շարքին կարելի է դասել պետական ծառայողների ֆինանսական և իրավական պաշտպանվածությունն ապահովող երաշխիքների արմատավորումը, ինչպես նաև պարբերաբար պարտադիր վերապատրաստման և ատեստավորման ընթացակարգերի ներդրումը, պետական կառավարման մարմինների տեխնիկական վերազինումը:

6.2.2. Գերակայությունները

Կառավարման ապարատում և դատական համակարգում բարեփոխումների իրականացման հաջողության հիմնական գրավականը և այդ ոլորտներում կոռուպցիայի դեմ պայքարի կարևորագույն ուղղություններից է պետական ծառայողների աշխատավարձերի բարձրացումը: Այն նաև ՀՀ կառավարության հակակոռուպցիոն ծրագրի հիմնական միջոցառումներից մեկն է:

Պետական կառավարման համակարգի արդյունավետության բարձրացման կարևոր ուղղություններից է կառավարման մարմինների և նրանցում յուրաքանչյուր աշխատատեղի վերազինումը ժամանակակից տեխնիկայի և կապի միջոցներով:

Պետական կառավարման համակարգի բարեփոխումներում կարևորվում է նաև դատական համակարգի բարեփոխումների իրականացումը: Այդ առումով, միջնաժամկետ ժամանակահատվածում շարունակվելու է դատական բնագավառի կառավարման և դատական ակտերի հարկադիր կատարման ծառայության ամրապնդման, դատական գործավարության գործընթացների բարելավման, դատավորների ու իրավական ոլորտի մասնագետների հմտությունների ու կարողությունների կատարելագործման, ինչպես նաև գործարար հասարակությանն ու քաղաքացիներին մատչելի ու համապարփակ իրավական տեղեկատվական համակարգով ապահովման, դատարանների շենքերի կառուցման և վերակառուցման աշխատանքների իրականացումը:

ՀՀ կառավարությունը միջնաժամկետ ժամանակահատվածում իր ուշադրությունը կենտրոնացնելու է նաև քաղաքացիական ծառայության կառավարման, գնումների համակարգի, ֆինանսական կառավարման, քաղաքականության մշակման և ծառայությունների մատուցման բնագավառներում պետական հատվածի թափանցիկության, հաշվետվելիության և գործունեության արդյունավետության բարելավման նպատակով իրականացվող միջոցառումների վրա:

6.2.3. Ծախսերի մակարդակի վրա ազդող գործոնները

Պետական կառավարման համակարգում 2006-2008թթ իրականացվելիք ծախսերի կառուցվածքի և ծավալների վրա ազդեցություն կունենան հետևյալ գործոնները.

- (i) քաղաքացիական ծառայողների բազային պաշտոնային դրույքաչափերի բարձրացումը,
- (ii) «Քաղաքացիական ծառայողների վարձատրության մասին», «Դատավորի կարգավիճակի մասին», «Դատախազության մասին», «Հարկային ծառայության մասին», «Մաքսային ծառայության մասին» և «Դատական ակտերի հարկադիր կատարումն ապահովող ծառայության մասին» ՀՀ օրենքների պահանջների ապահովումը,
- (iii) մաքսային և հարկային մարմինների աշխատողների և քաղաքացիական ծառայողների ֆինանսական անկախության ապահովման ուղղությամբ իրականացվելիք հաջորդ քայլերը,
- (iv) պետական կառավարման մարմինների կենսագործունեության, ինչպես նաև տեխնիկական վերազինման համար անհրաժեշտ կարիքների բավարարման համար ապրանքների, ծառայությունների և աշխատանքների գնումների գծով ծախսերը 2005 թվականի մակարդակի համեմատությամբ առավել մեծ ծավալներով կատարելու նպատակահարմարության և հնարավորության ընդունումը,
- (v) քաղաքացիական ծառայության կառավարման, գնումների համակարգի, ֆինանսական կառավարման, քաղաքականության մշակման և ծառայությունների մատուցման բնագավառներում պետական հատվածի թափանցիկության, հաշվետվելիության և գործունեության արդյունավետության բարելավման անհրաժեշտությունը,

(vi) դատական բնագավառի կառավարման և դատական ակտերի հարկադիր կատարման ծառայության ամրապնդման, դատական գործավարության գործընթացների բարելավման, դատավորների ու իրավական ոլորտի մասնագետների հմտությունների ու կարողությունների կատարելագործման, ինչպես նաև գործարար հասարակությանն ու քաղաքացիներին մատչելի ու համապարփակ իրավական տեղեկատվական համակարգով ապահովման, դատարանների շենքերի կառուցման և վերակառուցման աշխատանքների իրականացման անհրաժեշտությունը:

(vii) պետական կառավարման մարմինների կապի և կոմունալ ծախսերի, ինչպես նաև ծառայողական ավտոմեքենաների սահմանաքանակների հաստատման և դրանց սպասարկման գործընթացի կանոնակարգումը:

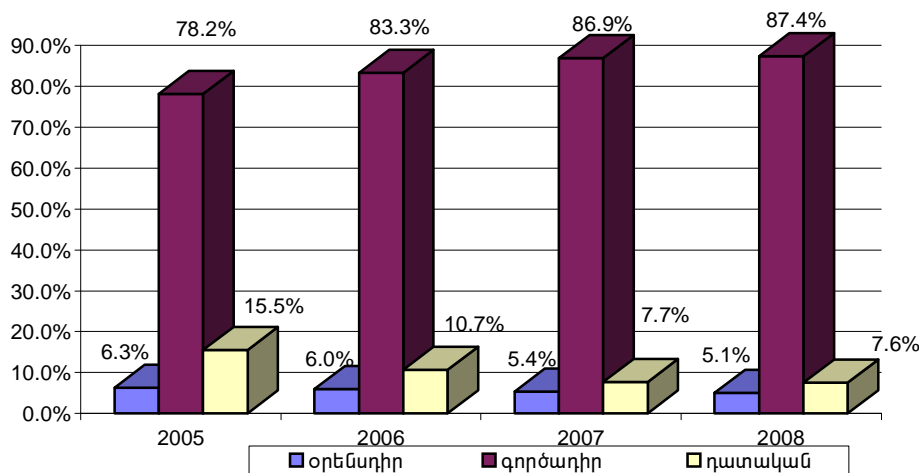
Պետական կառավարման մարմինների արդյունավետության բարձրացման տեսանկյունից կարևորվում է ծառայողների պահանջվող թվաքանակի հստակեցումը: Նշված հարցը դիտվելու է պետական կառավարման մարմինների կառուցվածքը հնարավորին չափով պարզեցնելու, կառուցվածքային ստորաբաժանումները խոշորացնելու, դրանց խնդիրներն ու գործառնությունները հստակեցնելու ուղղությամբ նախատեսվող համապատասխան միջոցառումների իրականացման համատեքստում: Այդուհանդերձ, ՄԺԾԾ հեռանկարում աշխատողների թվաքանակի էական փոփոխություն չի կանխատեսվում:

6.3. ԳՈՅՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՅՈՂ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Պետական կառավարման համակարգի բնականոն գործունեության համար անհրաժեշտ պետական ֆինանսավորման ծավալների պահպանումը առաջնահերթ խնդիր է:

Ընդհանուր պետական կառավարման գծով պետական ծախսերի բաշխումն ըստ օրենսդիր, գործադիր և դատական իշխանության մարմինների ներկայացված է ստորև բերված գծանկարում:

Գծանկար 6.3.1. Ընդհանուր պետական կառավարման գծով պետական ծախսերի բաշխումը՝ ըստ իշխանության մարմինների (% ընդամենի նկատմամբ)

Ծախսերը, 2005 թվականի համեմատությամբ, 2006 թվականին կաճեց 2.4 մլրդ դրամով, 2007 թվականին, 2006 թվականի համեմատությամբ՝ 7.1 մլրդ դրամով և 2008 թվականին, 2007 թվականի համեմատությամբ՝ 0.8 մլրդ դրամով:

Ծախսերի (անվանական արտահայտությամբ) աճը կազմակերպվի նաև ՀՆԱ-ի նկատմամբ դրանց հարաբերակցության փոփոխությամբ: Այսպես, 2005 թվականի համար ծրագրված մակարդակի դիմաց (ՀՆԱ 1.6%)

պետական կառավարման համակարգի համար պետական բյուջեով նախատեսված ծախսերը 2006-2008 ՄԺԾԾ ժամանակահատվածի համար կկազմեն համապատասխանաբար՝ ՀՆԱ-ի 1.5, 1.7 և 1.6%-ը:

Նշված ծախսերի տեսակարար կշիռը պետական բյուջեի ծախսերի ամբողջ ծավալում կփոփոխվի հետևյալ կերպ՝ 2005 թվականի համար ծրագրված մակարդակի փոխարեն (8.4%) պետական կառավարման համակարգի ծախսերի տեսակարար կշիռը պետական բյուջեի ծախսերի ամբողջ ծավալում 2006 թվականին կկազմի 8.0 %, 2007 թվականին՝ 8.7% և 2008 թվականին՝ 8.1%:

Ըստ բյուջետային ծախսերի տնտեսագիտական դասակարգման, պետական կառավարման համակարգի ծախսերի կառուցվածքում գերակշռողը ընթացիկ ծախսերն են՝ կազմելով այդ համակարգի ծախսերի 2006-2008թթ ընդհանուր ծավալի 84.1%-ը: Ընթացիկ ծախսերում գերակշռող մասը կազմում են աշխատավարձը և պարտադիր սոցիալական ապահովագրության վճարները:

2006-2008 թթ ՄԺԾԾ ժամանակահատվածի համար քաղաքացիական ծառայողների բազային պաշտոնային դրույքաչափը 2005 թ. 20.0 հազար դրամի նկատմամբ սահմանվել է համապատասխանաբար՝ 2006 թ. 30.0 հազար դրամ, 2007 թ. 35.5 հազար դրամ, 2008 թ. 42.0 հազար դրամ, հարկադիր կատարողների բազային պաշտոնային դրույքաչափը 2005 թվականի 25.0 հազար դրամի նկատմամբ սահմանվել է համապատասխանաբար՝ 2006 թ. 30.0 հազար դրամ, 2007 թ. 35.5 հազար դրամ, 2008 թ. 42.0 հազար դրամ, իսկ հարկային և մաքսային ծառայողների բազային պաշտոնային դրույքաչափը թողնվել է 2005 թ. մակարդակով՝ 55.5 հազար դրամ:

2006 թվականին, 2005 թվականի համեմատ, աշխատավարձի ֆոնդը (վրահեկով) կավելանա շուրջ 2.4 մլրդ դրամով: Աճը պայմանավորված է՝ քաղաքացիական ծառայողների աշխատավարձի հաշվարկման բազային պաշտոնային դրույքաչափի բարձրացմամբ՝ 2006 թ. համար ընդունվել է 30.0 հազար դրամ /ՀՀ 2005թ. պետական բյուջեով սահմանված է 20.0 հազ. դրամ/, «Քաղաքացիական ծառայողների վարձատրության մասին» ՀՀ օրենքի պահանջներին համապատասխան քաղաքացիական ծառայողների աշխատավարձի բնականոն աճով, «Հարկային ծառայության մասին» և «Մաքսային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքների պահանջներին համապատասխան հարկային և մաքսային ծառայողների աշխատավարձի բնականոն աճով, «Դատավորի կարգավիճակի մասին» և «Դատախազության մասին» ՀՀ օրենքների պահանջներին համապատասխան դատավորների և դատախազների պաշտոնային դրույքաչափերի նկատմամբ հաշվարկվող հավելավճարների ավելացմամբ, ինչպես նաև «Դատական ակտերի հարկադիր կատարումն ապահովող ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի պահանջներին համապատասխան հարկադիր կատարողների աշխատավարձի հաշվարկման բազային պաշտոնային դրույքաչափի բարձրացմամբ՝ 2006 թ. համար ընդունվել է 30.0 հազար դրամ /2005թ. սահմանված է 25.0 հազ. դրամ/:

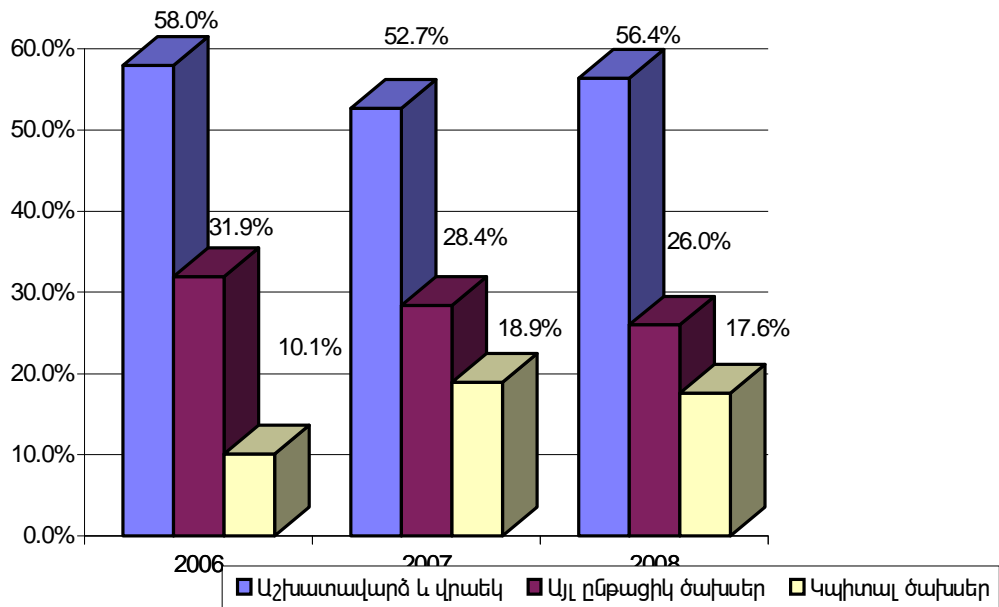
Պետական կառավարման մարմինների կապի և կոմունալ ծախսերի, ինչպես նաև ծառայողական ավտոմեքենաների սահմանաքանակների հաստատման և դրանց սպասարկման գործընթացը կանոնակարգելու նպատակով բյուջետային ծախսերի տնտեսագիտական դասակարգման համապատասխան հոդվածներով նախատեսված ծախսերը կավելանան շուրջ 1.2 մլրդ.դրամով:

2007 թվականին, 2006 թվականի համեմատ, աշխատավարձի ֆոնդը (վրահեկով) կավելանա շուրջ 1.8 մլրդ դրամով: Աճը պայմանավորված է՝ քաղաքացիական ծառայողների աշխատավարձի հաշվարկման բազային պաշտոնային դրույքաչափի բարձրացմամբ՝ 2007 թ. համար ընդունվել է 35.5 հազար դրամ /ՀՀ 2006թ. պետական բյուջեով սահմանված է 30.0 հազ. դրամ/, «Քաղաքացիական ծառայողների վարձատրության մասին» ՀՀ օրենքի պահանջներին համապատասխան քաղաքացիական ծառայողների աշխատավարձի բնականոն աճով,

«Հարկային ծառայության մասին» և «Մաքսային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքների պահանջներին համապատասխան հարկային և մաքսային ծառայողների աշխատավարձի բնականոն աճով, «Գատավորի կարգավիճակի մասին» և «Գատախազության մասին» ՀՀ օրենքների պահանջներին համապատասխան դատավորների և դատախազների պաշտոնային դրույքաչափերի նկատմամբ հաշվարկվող հավելավճարների ավելացմամբ, ինչպես նաև «Գատական ակտերի հարկադիր կատարումն ապահովող ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի պահանջներին համապատասխան հարկադիր կատարողների աշխատավարձի հաշվարկման բազային պաշտոնային դրույքաչափի բարձրացմամբ՝ 2007 թ. համար ընդունվել է 35.5 հազար դրամ /2006թ. սահմանված է 30.0 հազ. դրամ/:

2008 թվականին, 2007 թվականի համեմատ, աշխատավարձի ֆոնդը (վրահեկով) կավելանա շուրջ 2.0 մլրդ դրամով: Աճը պայմանավորված է՝ քաղաքացիական ծառայողների աշխատավարձի հաշվարկման բազային պաշտոնային դրույքաչափի բարձրացմամբ՝ 2008 թ. համար ընդունվել է 42.2 հազար դրամ /ՀՀ 2007թ. պետական բյուջեով սահմանված է 35.5 հազ. դրամ/, «Քաղաքացիական ծառայողների վարձատրության մասին» ՀՀ օրենքի պահանջներին համապատասխան քաղաքացիական ծառայողների աշխատավարձի բնականոն աճով, «Հարկային ծառայության մասին» և «Մաքսային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքների պահանջներին համապատասխան հարկային և մաքսային ծառայողների աշխատավարձի բնականոն աճով, «Գատավորի կարգավիճակի մասին» և «Գատախազության մասին» ՀՀ օրենքների պահանջներին համապատասխան դատավորների և դատախազների պաշտոնային դրույքաչափերի նկատմամբ հաշվարկվող հավելավճարների ավելացմամբ, ինչպես նաև «Գատական ակտերի հարկադիր կատարումն ապահովող ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի պահանջներին համապատասխան է՝ հարկադիր կատարողների աշխատավարձի հաշվարկման բազային պաշտոնային դրույքաչափի բարձրացմամբ՝ 2008 թ. համար ընդունվել է 42.0 հազար դրամ /2007թ. սահմանված է 35.5 հազ. դրամ/:

Գծանկար 6.3.2 Ընդհանուր պետական կառավարման գծով պետական ծախսերի բաշխումը՝ ըստ տնտեսագիտական դասակարգման հոդվածների խոշորացված խմբերի (%)

Ընդհանուր առմամբ, 2006-2008թթ ժամանակահատվածում ՀՀ պետական կառավարման մարմինների պահպանման ծախսերի հավելանքի գումարը 2005 թվականի նկատմամբ կկազմի 10.3 մլրդ դրամ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՄԲ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎՈՂ ԾՐԱԳՐԵՐ

Պետական հատվածի արդիականացման ծրագիր - Պետական հատվածի արդիականացման ծրագիրը զարգացման վարկային համաձայնագիրը ստորագրվել է 2004 թվականի հուլիսի 30-ին Հայաստանի Հանրապետության և Ջարգացման Միջազգային Ասոցիացիայի միջև: Վարկի գումարը կազմում է 6.8 մլն SDR (10,150,000.0 ԱՄՆ դոլար): Ծրագրի ավարտման ժամկետը 2009թ. մարտի 31-ն է:

Ծրագրի նպատակը պետական հատվածի մի քանի առանցքային մարմիններում նորամուծությունների կատարումն է, որը պետք է շարժիչ ուժ լինի պետական հատվածի արդիականացման ուղղությամբ տարվող հետագա աշխատանքներում:

Ծրագրի շրջանակներում 2006-2008 թվականներին նախատեսվում է իրականացնել հետևյալ աշխատանքները՝

Քաղաքացիական ծառայության կառավարման հզորացում: Նախատեսվում է մշակել քաղաքացիական ծառայության համակարգի զարգացման երկարաժամկետ պլան և վերջնականապես ձևավորել քաղաքացիական ծառայության կառավարման համակարգը:

Էլեկտրոնային գնումների համակարգի ներդրում: Նախատեսվում է էլեկտրոնային գնումների համար տեղեկատվական տեխնոլոգիաների համակարգի մշակում և ձևավորում:

Վերահսկիչ պալատի հզորացում: Նախատեսվում է տեխնիկական և խորհրդատվական ծառայությունների տրամադրում և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների և գրասենյակային սարքավորումների մատակարարում:

Քաղաքականության մշակման և իրականացման բարելավում: Նախատեսվում է նախարարություններում քաղաքականության մշակման և իրականացման ընթացակարգերի նախնական գնահատման համար տեխնիկական աջակցության և խորհրդատվական ծառայությունների տրամադրում:

Տեղական ինքնակառավարման մարմինների կարողությունների զարգացում: Նախատեսվում է միջհամայնքային միավորումների հիմնադրման և գործունեության իրավական և հայեցակարգային համակարգի մշակում:

Դատաիրավական բարեփոխումների ծրագիր (ՀԲ ՁՄԸ) - Դատաիրավական բարեփոխումների ծրագրի

զարգացման վարկային համաձայնագիրը Հայաստանի Հանրապետության և Միջազգային Ջարգացման Ընկերակցության միջև ստորագրվել է 2000 թվականի դեկտեմբերի 14-ին, Ազգային ժողովի կողմից վավերացվել է 2001 թվականի մարտի 7-ին և գործող է ճանաչվել 2001 թվականի մայիսի 31-ից: Վարկի գումարը կազմում է 8,6մլն SDR (11.4 մլն ԱՄՆ դոլար): Ծրագրի ավարտման ժամկետը 2006 թվականի հունիսի 30-ն է:

2006 թվականին վարկային միջոցներից նախատեսվում է օգտագործել 526,000.0 հազար դրամ:

Ծրագրի նպատակն է՝ իրականացնել դատարանների շենքերի կառուցման և վերակառուցման աշխատանքներ, ամրապնդել դատական կառավարումը՝ դատարանների նախագահների խորհրդին աջակցություն ցույց տալու միջոցով, բարելավել դատական գործավարության գործընթացները, ամրապնդել դատական ակտերի հարկադիր կատարման ծառայությունը, կատարելագործել դատավորների ու իրավական մասնագետների հմտություններն ու կարողությունները, ինչպես նաև գործարար հասարակությանն ու քաղաքացիներին ապահովել մատչելի ու համապարփակ իրավական տեղեկատվական համակարգով:

Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է 2006 թվականին ավարտին հասցնել Երևան քաղաքի Շենգավիթ համայնքի առաջին ատյանի դատարանի նոր շենքի կառուցման աշխատանքները, ինչպես նաև վերոհիշյալ դատարանի համար ձեռք բերել կահույք՝ գրասենյակային և դատական նիստերի դահլիճների համար:

ԳԼՈՒԽ 7. ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

7.1. ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ

Սույն փաստաթղթի հիմքում դրվել է «Աղքատության հաղթահարման ռազմավարական ծրագրի» կրթության ոլորտին վերաբերող դրույթները, 2005-2007 թվականների պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրի 2006-2007 թվականներին վերաբերող ցուցանիշները, ինչպես նաև կրթության ոլորտին առնչվող Հայաստանի Հանրապետության գործող համապատասխան օրենքները, կառավարության առանձին որոշումներն ու դրանցից բխող ծախսային առանձնահատկությունները:

7.1.1 ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՈՒՈՐՏԻ ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Հայաստանում շարունակում է պետական ու ազգային կարևորագույն խնդիր համարվել կրթության համակարգի պահպանումը, զարգացումը և միջազգային ասպարեզում նրա մրցունակության ապահովումը: Որակյալ կրթության ապահովումը և դրա մատչելիության բարձրացումը միջին և երկարաժամկետ հատվածում տնտեսական աճի և աղքատության ու անհավասարության մեղմման կարևորագույն գործոններից մեկն է, ինչն ամրագրված է նաև «Աղքատության հաղթահարման ռազմավարական ծրագրում»:

Կրթության համակարգի հետագա զարգացումը ՀՀ կառավարության կողմից դիտվում է որպես տնտեսության առաջընթացի առաջնային գերակայություն:

Վերջին տարիներին կրթությանն ուղղվող պետական ծախսերի դինամիկայում արձանագրվել են դրական տեղաշարժեր: Այսպես, 2004 թվականին կրթության ոլորտին պետական բյուջեով նախատեսված ծախսերը կազմել են ՀՆԱ-ի 2.33%-ը՝ 2003 թվականի 1.96%-ի դիմաց, իսկ 2005 թվականին՝ 2.74% (ՏՀԶԿ երկրներում կրթությանն ուղղված պետական ծախսերը միջինում կազմում են ՀՆԱ-ի 4.7%-ը: Տես՝ աղյուսակ 7.1-ը):

Միևնույն ժամանակ, կրթության տարբեր մակարդակների պետական միջոցների բաշխման կառուցվածքը համեմատելի է ՏՀԶԿ երկրների ցուցանիշներին. 2004 թվականին կրթության ոլորտին ուղղված պետական հատկացումների շուրջ 83.6%-ն ուղղվել է հանրակրթության ոլորտին, իսկ 14.1%-ը մասնագիտական կրթական ծրագրերի ֆինանսավորմանը, 2005 թվականին համապատասխանաբար՝ 84.22% և 12.44%՝ ՏՀԶԿ երկրների 72% և 20%-ի դիմաց:

Աղյուսակ 7.1. Հանրակրթական և մասնագիտական կրթական ծրագրերի 2003-2005 թվականների պետական ծախսերի տեսակարար կշիռը ՀՆԱ -ում և համեմատությունը ՏՀԶԿ երկրների հետ

	2003թ.	2004թ.	2005թ.	ՏՀԶԿ երկրների միջին
Ընդամենը կրթություն	1.96	2.33	2.74	4.7
այդ թվում՝				
Հանրակրթական ծրագրեր	1.54	1.95	2.31	3.3
Մասնագիտական կրթական ծրագրեր	0.37	0.33	0.34	0.9

Ծանոթություն. Հանրակրթական ծրագրերը ներառում են տարրական, հիմնական և միջնակարգ ընդհանուր կրթությունը և հատուկ ընդհանուր կրթությունը: Մասնագիտական կրթական ծրագրերը ներառում են նախնական մասնագիտական /արհեստագործական/ կրթությունը, միջին մասնագիտական, բարձրագույն և հետրոուհական մասնագիտական և լրագույն կրթության ծրագրերը:

ՀԱՆՐԱԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ

2004 թվականին հանրապետությունում գործել են 1413 հանրակրթական դպրոցներ, որոնցից 11-ը՝ տարրական, 173-ը՝ հիմնական և 1229-ը՝ միջնակարգ: Գասարանների թիվը կազմել է 22866:

Ներկայումս հանրապետությունում գործում են 1409 հանրակրթական դպրոցներ, որոնցից 10-ը՝ տարրական, 165-ը՝ հիմնական և 1234-ը միջնակարգ դպրոցներ են: Գասարանների թիվը կազմել է 22235:

Հանրակրթական հաստատություններում ներկայումս սովորում է 491477 աշակերտ, 2004 թվականի 505101-ի դիմաց: Հանրապետությունում ծնելիության անկման հետևանքով դպրոցահասակ երեխաների թիվը շարունակում է նվազել:

Չնայած վերջին տարիներին դրսևորված անկման միտումներին, հիմնական ընդհանուր կրթության մակարդակում ընդգրկվածությունը բավականին բարձր է և, ըստ էության, լուրջ խնդիրներ չի հարուցում: Նման եզրահանգման տեղիք են տալիս ընդգրկվածության ինչպես համախառն, այնպես էլ զուտ ցուցանիշների վերլուծությունը: Ավագ դպրոցում այն վերջին տարիներին տատանվել է 71-76%-ի շրջակայքում:

Վերջին տարիներին կառավարության կողմից կրթության ոլորտում իրականացված միջոցառումները, մասնավորապես՝ հանրակրթության կառավարման ապակենտրոնացում, հաստատությունների ինքնավարության աճ, անցում ըստ աշակերտների թվի ֆինանսավորման համակարգի, աշխատուժի օգտագործման արդյունավետության բարելավում, ուղղված են եղել համակարգի կառավարման ու բովանդակության բարեփոխմանը, արդյունավետության բարձրացմանն ու հանրակրթության որակի բարելավմանը: Որոշակիորեն բարելավվել է նաև հատկացվող պետական ֆինանսական միջոցների օգտագործման արդյունավետությունը՝ ի հաշիվ դպրոցների օպտիմալացման և ուսուցիչների շաբաթական ծանրաբեռնվածության բարձրացման:

Համակարգի բարեփոխման ուղղությամբ 2003-2005 թվականներին իրականացվել են հետևյալ միջոցառումները.

Ø Համաձայն ՀՀ կառավարության 2002 թվականի ապրիլի 25-ի թիվ 444 որոշման, բյուջետային միջոցների արդյունավետ ու նպատակային օգտագործման նպատակով, 2005 թվականին ավարտվել է հանրակրթական բոլոր դպրոցների անցումը ֆինանսավորման նոր ձևի և խորհուրդներով կառավարման համակարգի: Ֆինանսավորման՝ ըստ աշակերտների թվի բանաձևով հաշվարկը չի կիրառվում ՀՀ կառավարության 2001 թվականի օգոստոսի 25-ի թիվ 773 որոշմամբ հաստատված ցանկում ընդգրկված՝ աշակերտների թվից անկախ ֆինանսավորվող հանրակրթական դպրոցների նկատմամբ, որոնց ֆինանսավորման չափը որոշվում է ըստ դասարան-կոմպլեկտների թվի:

Ø Հանրակրթության ոլորտում առաջնահերթ խնդիր համարելով ուսուցիչների աշխատավարձի բարձրացումը՝ պետությունը հետևողական իրականացնում է աշխատավարձերի բարձրացման քաղաքականությունը՝ այն դիտելով որպես կրթության որակի բարձրացման գրավական: Մասնավորապես, ուսուցիչների միջին ամսական աշխատավարձը 2003 թվականին բարձրացվել է 20 տոկոսով, 2004 թվականին՝ 66.5 տոկոսով, իսկ 2005 թվականին՝ 65.3 տոկոսով՝ հասցնելով շուրջ 50.5 հազար դրամի՝ ապահովելով ուսուցիչների տարեկան աշխատավարձի հասցումը մեկ շնչին բաժին ընկնող տարեկան ՀՆԱ-ի չափին: Ուսուցիչների տարեկան աշխատավարձ/շնչային ՀՆԱ հարաբերակցությունը Հայաստանում 2003 թվականին կազմել է 0.49, 2004 թվականին՝ 0.7, իսկ 2005 թվականին 1.0՝ կապված կրթական մակարդակից և ստաժից, ՏՀԶԿ երկրների 0.97-1.45 -ի դիմաց:

Ø Տնօրենների և փոխտնօրենների միջին ամսական աշխատավարձը 2003 թվականին բարձրացվել է 2.1 անգամ, 2004 թվականին՝ 66.5 տոկոսով, իսկ 2005 թվականին՝ 65.3 տոկոսով՝ հասցնելով 51.7 հազ. դրամի: Բարձրացվել են նաև հանրակրթական հաստատությունների ուսումնաօժանդակ և տնտեսական աշխատողների աշխատավարձերը, որի արդյունքում 2005 թվականին այն կհասցվի 21.2 հազ. դրամի:

Ø Դպրոցների ջեռուցման բարելավման նպատակով 2003 թվականից բարձրացվել են ջեռուցման նպատակով տրվող վառելիքի չափը և ջեռուցման սեզոնում տաքացվող օրերի թիվը՝ դրանք տարբերակելով ըստ հարթավայրային, լեռնային և բարձր լեռնային բնակավայրերում գտնվող դպրոցների: Իսկ 2005 թվականին վառելիքի և ջեռուցման գծով լրացուցիչ միջոցներ են նախատեսվել՝ կապված սեփական կաթսայատների միջոցով ջեռուցման կազմակերպման հետ:

Ø 2003-2005 թվականներին միջոցներ են նախատեսվել ՀՀ հեռավոր, սահմանամերձ, լեռնային և բարձր լեռնային բնակավայրերի պետական հանրակրթական ուսումնական հաստատությունները մանկավարժական կադրերով համալրման նպատակով:

Ø 2005 թվականին համապատասխան միջոցներ են նախատեսվել հանրապետության 180 դպրոցների ինտերնետային ցանցի սպասարկման և համակարգչային սարքավորումների պահպանման նպատակով:

Ø Դպրոցների ջեռուցման համակարգերի և շենքային բարենպաստ պայմանների ապահովման նպատակով՝ 2003-2005 թվականներին պետությունից զգալի միջոցներ են նախատեսվել կրթական օբյեկտների հիմնանորոգման և կապիտալ շինարարության ուղղությամբ: Միաժամանակ, Հայաստանի սոցիալական ներդրումների հիմնադրամի երկրորդ վարկային ծրագրի շրջանակներում շարունակվում են մի շարք համայնքների դպրոցների շենքերի վերանորոգման, դպրոցների սեփական կաթսայատների կառուցման, ինչպես նաև դպրոցները աշակերտական սեղան-նստարաններով ապահովման աշխատանքները:

Ø Գիշերօթիկ և հատուկ դպրոցների երեխաների սննդի կազմակերպման համար նախատեսված հաշվարկային նորմատիվը 2005 թվականին բարձրացվել է 20 տոկոսով:

Չնայած ոլորտում արձանագրված դրական տեղաշարժերին, կրթության արդյունավետությունը բնութագրող ստորև բերված ցուցանիշները դեռևս ցածր են ՏՀՁԿ երկրների համապատասխան միջին ցուցանիշներից, մասնավորապես՝

- հանրակրթական դպրոցներում աշակերտ/ ուսուցչական դրույք և աշակերտ/ոչ ուսուցիչ հարաբերակցությունների մակարդակը. 2003 թվականին այդ հարաբերակցությունները կազմել են, համապատասխանաբար, 11.0 և 21.2, 2004 թվականին՝ 13.1 և 19.7, իսկ 2005 թվականին՝ 14.5 և 20.15:
- Ուսուցիչների ուսումնական ծանրաբեռնվածության մակարդակը, որը 2003 թվականին կազմել է շաբաթական 18 ժամ, վարժարաններում՝ 16 ժամ, 2004 թվականին 20 ժամ, իսկ 2005 թվականին՝ 22 ժամ: Հաշվի առնելով նաև արտադասարանական աշխատանքների կատարումը (դասերի նախապատրաստում, տետրերի ստուգում և այլն)՝ ուսուցիչների ծանրաբեռնվածության ցուցանիշը կարող է կազմել շաբաթական մինչև 27 ժամ: Համեմատության կարգով նշենք, որ ՏՀՁԿ երկրներում նշված ցուցանիշը կազմում է շաբաթական 38 ժամ, իսկ ՀՀ պետական հատվածում՝ 40 ժամ:
- Դասարանների խտությունը, որը 2003 թվականին կազմել է 21.0 աշակերտ, 2004 թվականին 22.2, իսկ 2005 թվականին՝ 22.3: Համաձայն միջնակարգ կրթության չափորոշիչների՝ այն պետք է կազմի 25-30 երեխա (ավագ դպրոցներում՝ 20-25):
- Չնայած դպրոցների շենքային պայմանների բարելավման նպատակով ՀՀ կառավարության կողմից ձեռնարկվող միջոցառումներին, այնուամենայնիվ շենքերի պահպանության, շահագործման, կոմունալ-կենցաղային և ուսումնականության բազայի համալրման և ջեռուցման գծով նախատեսված հատկացումները դեռևս անբավարար են իրական պահանջարկից:
- Ցածր է նաև գիշերօթիկ և հատուկ դպրոցների երեխաների սննդի կազմակերպման համար նախատեսված հաշվարկային նորմատիվը:

Բարելավման կարիք ունի ուսուցիչների մասնագիտական որակը և ուսուցչի մասնագիտության վարկանիշը: Մինչև 2003 թվականը հանրակրթական համակարգում աշխատող ուսուցիչներից տարեկան վերապատրաստում են անցել միայն 4-5%-ը, իսկ 2004 թվականին՝ 8-9%-ը. 2005 թվականին այն նախատեսվում է հասցնել մոտ 20%-ի: Դա բավարար է վերապատրաստման 5-ամյա պարբերաշրջանն ապահովելու համար, բացի այդ, բուն վերապատրաստման գործընթացը կարիք ունի բարեփոխման:

Հանրակրթության ներկա խնդիրներից է դրա որակի բարձրացումը և արդի պահանջներին համապատասխանության ապահովումը: Այդ խնդրի լուծման համար վերջին երկու տարիների ընթացքում, «Կրթության որակի և համապատասխանության» վարկային ծրագրի շրջանակներում, սկսվել է հանրակրթության բովանդակության նորացումը: Մասնավորապես, 2004 թվականին ՀՀ կառավարության 2004 թվականի մայիսի 27-ի թիվ 20 արձանագրային որոշմամբ հավանության է արժանացել հանրակրթության պետական նոր կրթակարգը: ՀՀ կառավարության 2004 թվականի մայիսի 27-ի թիվ 771-Ն որոշմամբ հաստատվել է «Հանրակրթության պետական կրթական չափորոշիչների ձևավորման և հաստատման կարգը»: ՀՀ կառավարության 2004 թվականի հունիսի 17-ի թիվ 900-Ն որոշմամբ հաստատվել է «Միջնակարգ կրթության պետական չափորոշիչը»:

Հայաստանի Հանրապետության կրթության ոլորտում գնահատման միասնական համակարգի ստեղծման և կրթության բնագավառի միջազգային զարգացումներին ինտեգրման գործընթացն իրականացնելու նպատակով՝ 2004 թվականին ստեղծվել է «Գնահատման և թեստավորման կենտրոն» պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունը:

ՀՀ կառավարության 2005 թվականի ապրիլի 14-ի թիվ 14 արձանագրային որոշմամբ հավանության է արժանացել սովորողների գնահատման հայեցակարգը: Հայեցակարգով նախատեսվում է ներդնել գնահատման նոր համակարգ, որը կոչված է հանրակրթության համակարգում սովորողների ընթացիկ առաջադիմության և նրանց ուսումնառության արդյունքների՝ գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների գնահատման գործընթացի բարեփոխմանը:

Մշակվել և փորձարկվել են դպրոցի ավարտական ու բուհական ընդունելության առարկայական քննական թեստերը:

Ընթացքի մեջ է դպրոցներին համակարգչային սարքավորումների տրամադրման գործընթացը: ՀՀ բոլոր մարզերից ընտրվել են 50-60 դպրոց-կենտրոններ, որոնք կկազմակերպեն հարակից դպրոցների ուսուցիչների վերապատրաստման գործընթացը: ՀՀ կառավարության 2004 մարտի 11-ի թիվ 408-Ն որոշմամբ ստեղծվել է Կրթական Տեխնոլոգիաների Ազգային Կենտրոնը (ԿՏԱԿ), որը կապահովի համակարգիչների տրամադրման գործընթացի շարունակականությունը՝ համակարգիչների շրջանառու համակարգի ներդրման միջոցով, և կկառավարի համադպրոցական համակարգչային ցանցը:

Սկսվել է հանրակրթական հաստատությունների օպտիմալացման արդյունքում աշխատանքից ազատված ուսուցիչների համար սոցիալական աջակցության ծրագրերի իրականացումը:

Վերափոխվող կառավարման համակարգը, կրթության բովանդակությունը, ուսուցման մեթոդները առաջ են բերել մանկավարժական կադրերի շարունակական վերապատրաստման անհրաժեշտություն:

Վերջին երկու տարիների զարգացումների հիմնական միտումներն են.

- հանրակրթության պետական կրթակարգի և կրթական չափորոշիչների մշակում և հաստատում, առարկայական չափորոշիչների մշակում /4 առարկա/, նոր առարկաների (3 անուն) ծրագրերի ստեղծում, փորձարկում և դրանց համապատասխան ուսումնական, մեթոդական և ուսումնաօժանդակ ձեռնարկների (35 անուն) պատրաստում,
- մանկավարժական կադրերի վերապատրաստում (տարեկան 9800 ուսուցիչ ընդգրկվել են դասընթաց-

ներում),

• բարեփոխումների գործընթացի ակտիվացում մարզերում (2003 թվականին ստեղծվել է Կրթության ազգային ինստիտուտի 6 մասնաճյուղ, իսկ 2004 թվականին ստեղծվել է ևս 7 մասնաճյուղ, և արդեն բոլոր մարզերում գործում են ընդհանուր թվով 13 մասնաճյուղեր):

Այս ուղղությամբ հիմնական խնդիրներն են.

• ՀՀ կրթության զարգացման 2001-2005 թվականների պետական ծրագրի շարունակականության ապահովումը և նախագծվող 2006-2010 թվականների պետական ծրագրի միջոցառումների իրականացումը,

• կրթության որակի համապատասխանեցումը ՀՀ հանրակրթության պետական կրթակարգով նախատեսված չափանիշներին,

• հանրակրթության արդյունքների համեմատելիության ապահովումը միջազգային կրթական համակարգում,

• մասնագիտական (միջին և բարձրագույն) կրթության արդյունքների գնահատման, համեմատելիության և ճանաչման ուղղությամբ միջոցառումների իրականացումը,

• բարեփոխումների (հանրակրթության, միջին և բարձրագույն մասնագիտական կրթության) նորմատիվային դաշտի ապահովումը,

• ատեստավորման (մանկավարժական կադրերի և հանրակրթական հաստատությունների) համակարգի գործունեության ապահովումը:

ՀՀ կրթության և գիտության նախարարությունը շարունակաբար իրականացնում է սփյուռքահայ ուսուցիչների վերապատրաստումը: 2003 թվականին վերապատրաստվել է 26 ուսուցիչ, 2004-2005 թվականներին՝ 50-ական ուսուցիչ:

Հայաստան-Սփյուռք կրթական հարաբերությունները վերաիմաստավորվել են և նոր հիմքերի վրա են դրվել 1999 թվականին Հայաստան-Սփյուռք առաջին խորհրդաժողովից, այնուհետև 2004 թվականին Համահայկական առաջին կրթական խորհրդաժողովից հետո: Ծրագրերի մշակման և իրականացման ընթացքում, որպես գլխավոր խնդիրների, հատուկ ուշադրություն է դարձվել՝

- հայության տարբեր հատվածների ընդհանրական, միևնույն նպատակները հետապնդող ազգային հնարավոր միասնական կրթական դաշտի ձևավորման,
- Սփյուռքի ինքնապահպանման,
- Հայաստան-Սփյուռք կրթական բոլոր մակարդակներում հարաբերությունների աշխուժացման վրա:

Որպես գործունեության ելակետ ընդունված էր գործընկերության սկզբունքը՝ փոխադարձ պարտականությունների ճանաչմամբ:

2003-2005 թվականներին բուհերի անվճար համակարգ են ընդունվել յուրաքանչյուր տարի 70 սփյուռքահայ դիմորդներ:

2003-2005 թվականներին Սփյուռքի համար տպագրվել են համապատասխանաբար 46300, 53347 և 55000 դասագրքեր:

Հանրապետության կրթական համակարգում ներկայումս գործում են 89 արտադպրոցական հիմնարկներ՝ մարզադպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղծագործական, տեխնիկական, բնապահպանական, գեղագիտական կենտրոններ, որոնցում ընդգրկված են շուրջ 26178 դպրոցականներ:

Այս համակարգը միաժամանակ կոչված է իրականացնելու երեխաների նախասիրական և լրացուցիչ կրթական պահանջումները:

Արտադարձակական կրթությունը, որպես աճող սերնդի դաստիարակության հիմնական օղակ, կարիք ունի հետագա զարգացման: Տարեց-տարի կավելանա նշված ծրագրերում ընդգրկված երեխաների թիվը, կօգտագործվի ինչպես պետական ֆինանսավորումը, այնպես էլ՝ վճարովի ծառայություններից առաջացած միջոցները:

ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ

Չնայած անցումային շրջանում կրթության ոլորտին ուղղվող բյուջետային ֆինանսավորման ծավալների, ինչպես նաև բնակչության թվաքանակի կրճատմանը, անկախության տարիներին հիմնականում հաջողվեց պահպանել մասնագիտական կրթության համակարգը և նույնիսկ ընդլայնել բարձրագույն կրթության համակարգը, ինչին նպաստեց նաև 90-ականներից վճարովի ուսուցման համակարգի ներդրումը:

Մասնագիտական կրթության համակարգի ընդգրկվածության աստիճանով (բուհերում և միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատություններում սովորողների քանակի հարաբերությունը 1000 հոգի բնակչությանը) Հայաստանի ցուցանիշը համապատասխանում է զարգացած երկրների ցուցանիշներին. 2001 թվականին այն կազմել է 3.2՝ համաշխարհային միջին 1.5-ի դիմաց: Համեմատության համար նշենք նաև, որ ցածր և միջին եկամուտներով երկրների համար այդ ցուցանիշը կազմում է 0.98, Եվրոպայի և Կենտրոնական Ասիայի երկրներում՝ 2.4 և զարգացած երկրներում՝ 4.1:

Մակայն մասնագիտական կրթության ֆինանսավորման ծավալներով Հայաստանն էականորեն հետ է մնում նույնիսկ ցածր եկամուտ ունեցող երկրներից: Մասնագիտական կրթության ոլորտի ծախսերը 2004 և 2005 թվականներին կազմել են ընդհանուր կրթության ծախսերի 14.1 և 12.44 տոկոսը, որը կազմում է ՀՆԱ-ի 0.33 և 0.34 տոկոսը: Համեմատության համար նշենք, որ մասնագիտական կրթությանը հատկացվող ՀՆԱ-ի համաշխարհային միջինը ցածր և միջին եկամուտներով երկրների համար կազմում է 0.47, Եվրոպայի և Կենտրոնական Ասիայի երկրների համար՝ 0.92 և զարգացած երկրների համար 0.91%:

Բարձրագույն մասնագիտական կրթության ներկա համակարգը կազմավորվել է Հայաստանի առաջին հանրապետության օրոք, երբ 1919 թվականին բացվեց Երևանի Պետական Համալսարանը, և զարգացել է խորհրդային իշխանության, այնուհետև անկախության տարիներին:

Անցած տասնամյակում հանրապետության բարձրագույն կրթության համակարգը հիմնովին վերափոխվել է: Մի կողմից համակարգը ստիպված է եղել դիմակայել անցումային տարիների, հատկապես առաջին տարիների աննախադեպ ցնցումներին՝ տնտեսական ճգնաժամով պայմանավորված պետական ֆինանսավորման ծավալների կրճատմանը, բնակչության աղքատացմանն ու շերտավորմանը և աշխատանքային շուկայի պահանջարկի ծավալների զգալի նվազմանը: Մյուս կողմից չափազանց կարճ ժամկետներում համարժեքորեն արձագանքել է ձևավորվող նոր հասարակարգի և տնտեսակարգի պահանջներին:

Հայաստանում ներկայումս բարձրագույն մասնագիտական կրթությունն իրականացվում է պետական բուհերում՝ անվճար և վճարովի հիմունքներով և ոչ պետական բուհերում՝ վճարովի հիմունքներով: Վերջին տարիներին բարձրագույն կրթության համակարգի ընդլայնմանը նպաստեց նաև 90-ականների սկզբին ներդրված վճարովի ուսուցման համակարգը: Այն ժամանակ սկսեցին գործել նաև առաջին մասնավոր բուհերը:

Անվճար ուսուցման միջոցով պետությունն ապահովում է մրցութային կարգով անվճար բարձրագույն կրթություն ստանալու Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիների սահմանադրական իրավունքը: Բարձրագույն կրթության մասնագետների պատրաստումը բուհերում իրականացվում է 16 ՀՀ պետական և դրանց 10 մասնաճյուղերում:

Համաձայն «Հայաստանի Հանրապետության կրթության զարգացման 2001-2005 թվականների պետական ծրագիր» ՀՀ օրենքի՝ որոշակի աշխատանք է կատարվել բարձրագույն մասնագիտական համա-

կարգի օրենսդրական դաշտի ստեղծման և կատարելագործման ուղղությամբ: ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից 2004 թվականի դեկտեմբերին ընդունվել է «Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՀՀ օրենքը: Վերոհիշյալ օրենքն ուժի մեջ մտնելուց հետո անհրաժեշտ է մշակել և հաստատել օրենքի կիրարկումն ապահովող մի շարք իրավական ակտեր:

«Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն՝ 2004/2005 ուսումնական տարվանից սկսած՝ ՀՀ պետական բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում ուսուցումն իրականացվում է երկաստիճան համակարգով (բակալավրիատ և մագիստրատուրա):

Բուհերում մասնագետներ պատրաստվում են շուրջ 220 մասնագիտությունների գծով, ուսուցման առկա և հեռակա ձևերով, անվճար և վճարովի հիմունքներով:

Իրականացվում է ՀՀ բարձրագույն մասնագիտական կրթության մասնագիտությունների գործող ցանկի վերլուծություն՝ մասնագիտությունների խոշորացման, ինչպես նաև աշխատանքային շուկայի պահանջներին համապատասխանության տեսանկյունից: Հանրապետության բուհերում ներդրվել են մի շարք ժամանակակից նոր մասնագիտություններ, որոնք հիմքեր կստեղծեն գերակա ուղղությունների զարգացման համար:

Ավարտվում են աշխատանքները ՀՀ բուհերում ներդրված մասնագիտությունների չափորոշիչների մշակման և հաստատման ուղղությամբ:

ՀՀ պետական բուհերում այսօր սովորում է 51.3 հազար ուսանող, որոնցից 30.7 հազարը՝ վճարովի համակարգում, իսկ 65 ոչ պետական ԲՈՒՀ-երում՝ 22.8 հազար ուսանող: Ոչ պետական բուհերից 30-ը հավատարմագրված է ամբողջությամբ, իսկ 3-ը՝ առանձին մասնագիտություններով:

Միջին մասնագիտական կրթությունը իրականացվում է միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատություններում՝ քոլեջներում և ուսումնարաններում, ինչպես նաև մի շարք բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում՝ առանձին կրթական ծրագրի ձևով: Միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատությունների ավարտական ատեստավորումն անցած շրջանավարտներին շնորհվում է միջին մասնագիտական՝ կրտսեր մասնագետի որակավորում:

Ներկայումս Հայաստանում գործում է 81 միջին մասնագիտական պետական ուսումնական հաստատություն:

Ուսուցումը միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատություններում իրականացվում է ինչպես անվճար, այնպես էլ վճարովի հիմունքներով (վերջինս կիրառվում է 1992 թվականից):

ՀՀ պետական ՄՄՈՒՀ-ներում սովորում է շուրջ 29000 ուսանող, որոնց շուրջ 77.0%-ը սովորում է վճարովի հիմունքով: Ներկայումս միջին մասնագիտական կրթության համակարգում ընդգրկված է բնակչության 0.29%-ը:

2002 թվականին ՀՀ կառավարությունը հաստատել է միջին մասնագիտական կրթության մասնագիտությունների նոր ցանկը, որը ներառում է 257 մասնագիտություն, որոնք ընդգրկված են 28 մասնագիտական խմբերում: Ներկայումս հանրապետության միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատություններում ուսուցանվում է շուրջ 100 մասնագիտություն:

2001-2003 թվականներին վերանայվել և հաստատվել են միջին մասնագիտական կրթության ուսուցանվող մասնագիտությունների ուսումնական պլաններն ու առարկայական ծրագրերն ըստ ուսումնական հաստատությունների (շուրջ 4200 ուսումնական պլան և 22000 առարկայական ծրագիր):

Միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատություններում դասավանդում է շուրջ 4000 դասախոս, որից 3088-ը՝ հիմնական աշխատողներ են: Դասախոսների միջին տարիքը կազմում է 55 տարեկան: Միջինում մեկ դասախոսին ընկնում է 7,0 ուսանող:

Նախնական մասնագիտական կրթությունը Հայաստանում իրականացվում է նախնական մասնագիտական ուսումնական հաստատություններում՝ արհեստագործական ուսումնարաններում և միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատություններում՝ քոլեջներում:

Մինչև 2001 թվականը նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) կրթությունը (նախկինում՝ մասնագիտական-տեխնիկական կրթություն) իրականացվում էր մասնագիտական-տեխնիկական ուսումնարաններում (ՄՏՈՒ): 2001 թվականին Հայաստանում առկա էր 58 ՄՏՈՒ, որոնցից 19-ը՝ ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության, իսկ 39-ը՝ ՀՀ մարզպետարանների (այդ թվում նաև Երևանի քաղաքապետարանի) ենթակայության ներքո:

Սակայն, քանի որ 1999 թվականին ընդունված «Կրթության մասին» ՀՀ օրենքով ՄՏՈՒ-ն՝ որպես ուսումնական հաստատության առանձին տիպ այլևս նախատեսված չէր, ՀՀ կառավարության կողմից հաստատված՝ Հայաստանի Հանրապետության նախնական և միջին մասնագիտական կրթության համակարգի ռացիոնալացման ծրագրի շրջանակներում Հայաստանում գործող ՄՏՈՒ-ները վերակազմակերպվեցին արհեստագործական հոսքով ավագ դպրոցների (45 ՄՏՈՒ), միացվելով միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատություններին (9 ՄՏՈՒ), կամ լուծարվեցին (4 ՄՏՈՒ):

ՀՀ կառավարության 2004 թվականի հուլիսի 1-ի թիվ 1210-Ն որոշմամբ արհեստագործական հոսքով մի շարք ավագ դպրոցներ վերակազմակերպվեցին նախնական մասնագիտական ուսումնական հաստատությունների՝ արհեստագործական ուսումնարանների: Ներկայումս գործող 26 նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) ուսումնական հաստատություններում անվճար ուսուցման հիմքով սովորում են 3661 սովորողներ:

ՀՀ կառավարության 2003 թվականի մայիսի 22-ի N 637-Ն որոշմամբ հաստատվել է նախնական մասնագիտական կրթության մասնագիտությունների ցանկը, որը ներառում է 50 մասնագիտություն՝ 229 որակավորմամբ:

Այսօր արհեստագործական ուսումնարաններում սովորողները 1-3 տարիների ընթացքում մասնագիտանում են մետաղամշակման, շինարարության, գյուղատնտեսության, տրանսպորտային, ռադիոէլեկտրոնիկայի, սննդի ու կենցաղային սպասարկման և այլ ոլորտների 28 մասնագիտության գծով: Շրջանավարտները ստանում են արհեստագործի (որակյալ բանվորի կամ վարպետի) որակավորում, իսկ հիմնական ընդհանուր կրթության հիմքի վրա ընդունված սովորողները՝ նաև միջնակարգ (լրիվ) ընդհանուր կրթություն:

Նախնական մասնագիտական կրթության համակարգում ընդգրկված է բնակչության 0.11%-ը: Առավելագույն ցուցանիշն այստեղ գրանցվել է 1980 թվականին՝ 1.73%:

Միջին և նախնական մասնագիտական ուսումնական հաստատությունների ապահովվածությունը համապատասխան ուսումնանյութական բազայով՝ լաբորատոր և արհեստանոցային սարքերով ու սարքավորումներով, դիդակտիկ պարագաներով, ուսումնական և ուսումնամեթոդական գրականությամբ, դեռևս մնում է խիստ անբավարար:

Միաժամանակ, ՀՀ կառավարության կողմից հավանության արժանացած «ՀՀ նախնական /արհեստագործական/ և միջին մասնագիտական կրթության և ուսուցման ռազմավարությամբ» սահմանվել են ՀՀ նախնական և միջին մասնագիտական կրթության և ուսուցման բարեփոխումների ռազմավարական խնդիրները, որոնք են՝

- Բաց և ժողովրդավարական համակարգի ստեղծումը,
- Կրթության շարունակականության ապահովումը,
- Կրթական ծառայությունների մատուցման որակի բարձրացումը,

- Հմտությունների ապահովումը՝ ըստ տնտեսության և աշխատանքի շուկայի կարիքների, ըստ անհատական կարողությունների,
- Ծախսերի արդյունավետության բարձրացումը,
- Մասնագիտական կրթության և ուսուցման տարբեր ձևերի ներառումը միասնական օրենսդրական շրջանակում,
- Մասնագիտական ուսումնական հաստատությունների կառավարման և ղեկավարման ռացիոնալացումը,
- Սոցիալական գործընկերության զարգացումը,
- Թափանցիկության ապահովումը և ուսումնական հաստատությունների հավատարմագրման կատարելագործումը,
- Ինտեգրումը կրթության բնագավառի միջազգային զարգացումներին,
- Ողջ կյանքի ընթացքում ուսումնառության երաշխավորումը:

7.1.2. ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՈՒՈՐՏԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ, ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎ ԾԱԽՍԵՐԻ ՎՐԱ ԱԶԳՈՂ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ

ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ

2006-2008 թթ ժամանակահատվածում կրթության ոլորտում՝ համակարգի բարեփոխումների ուղղությամբ իրականացվող միջոցառումները նպատակ ունեն ապահովել «Աղքատության հաղթահարման ռազմավարական ծրագրով» կրթության ոլորտով նախատեսված հիմնական ցուցանիշների կատարումը: Այս ուղղությամբ իրականացվող միջոցառումները դիտվում են որպես կրթության որակի բարձրացման գրավական:

ՀԱՆՐԱԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ

Հանրակրթության ոլորտում ծրագրային ժամանակահատվածում կշարունակվեն բարեփոխումները՝ ուղղված համակարգի գործունեության և կառավարման արդյունավետության բարձրացմանը, բյուջետային միջոցների արդյունավետ և նպատակային օգտագործմանը, ոլորտի աշխատողների գիտելիքների, հմտությունների և կարողությունների զարգացմանը՝ հանրապետական, մարզային, համայնքային և դպրոցական մակարդակներում:

Որպես միջազգային կրթական համակարգին ինտեգրվելու առաջին քայլերից մեկը՝ նախատեսվում է 2006/2007 ուսումնական տարվանից անցում կատարել 12-ամյա կրթական համակարգի:

«Կրթության որակի և համապատասխանության» վարկային ծրագրի շրջանակներում, ըստ առանձին ծրագրային ուղղությունների, կիրականացվեն՝

- Հանրակրթության կրթակարգի, առարկայական ուսումնական ծրագրերի և գնահատման նոր համակարգի ստեղծում, որի նպատակն է բարձրացնել հանրակրթության որակը՝ արդիականացնելով հանրակրթության բովանդակությունը և ներդնելով որակի վերահսկման ու գնահատման միասնական նոր համակարգ:
- Տեղեկատվական հաղորդակցման տեխնոլոգիաների (ՏՀՏ) ներդրում հանրակրթության համակարգում, որի նպատակն է ՏՀՏ-ն ներդնել կրթության գործընթացում որպես ուսուցման և դասավանդման ժամանակակից միջոց՝ նպաստելով սովորողների առաջադիմության բարձրացմանը:

Բնագիտական, մաթեմատիկայի և ինֆորմատիկա, օտար լեզուներ առարկաների համար կստեղծվեն հայալեզու համակարգչային ուսումնական ծրագրեր, որոնք կօգտագործվեն այդ առարկաների դասավանդման

գործընթացում:

- Ուսուցիչների մասնագիտական կատարելագործում, որի նպատակն է բարելավել ուսուցիչների մանկավարժական գիտելիքներն ու հմտությունները:

- Հանրակրթության համակարգի կառավարում և արդյունավետության բարձրացում, որի նպատակն է՝

- շարունակել հանրակրթության ոլորտում բարեփոխումները,

- բարձրացնել հանրակրթական համակարգի գործունեության արդյունավետությունը և զարգացնել հանրակրթության ոլորտի կառավարիչների գիտելիքները, հմտությունները և կարողությունները՝ կենտրոնական, մարզային, համայնքային և դպրոցական մակարդակներում:

Կընդլայնվի և կզարգանա Կրթության կառավարման տեղեկատվական համակարգը:

Կշարունակվեն օպտիմալացման արդյունքում կրճատված ուսուցիչներին տրամադրվող սոցիալական աջակցության ծրագրերը:

- Մանկավարժական կադրերի առարկայական և մեթոդական վերապատրաստում տարեկան 20%-ի չափով: Դա ենթադրում է.

- հանրակրթական դպրոցների ուսուցիչների 1/5-րդ մասի վերապատրաստում,

- ուսուցիչներին հատկացվող մեթոդական նյութերի ավելացում 30%-ի չափով,

- ինտերնետային կապի միջոցով վերապատրաստում անցած ուսուցիչների դպրոցների հետ հետադարձ կապի սպաստում,

- ուսուցման նոր մեթոդների, նոր տեխնոլոգիաների մշակում և ներդրում,

- վերապատրաստման արդյունքների գնահատում և հետադարձ կապի սպաստում մանկավարժական մամուլի միջոցով, գործնական աշխատանքների ավելացում:

- Կրթության բովանդակային սպասարկում և նորմատիվ դաշտի բարելավում, որը ենթադրում է.

- ուսումնական պլանների, ծրագրերի, չափորոշիչների, ձեռնարկների վերամշակում և փորձարկում,

- սփյուռքի հայկական դպրոցների համար ուսումնական ծրագրերի և ձեռնարկների մշակում,

- ուսուցման արդյունքների գնահատման նյութերի պատրաստում, փորձարկում և ներդրում,

- կրթության բնագավառը կանոնակարգող նորմատիվ փաստաթղթերի մշակում:

- Մարզերում մեթոդական վերապատրաստումների սպաստում, ուսումնական նյութերի տեղայնացում, սփյուռքահայ դպրոցների բովանդակային և մեթոդական սպասարկում:

Նախատեսվում է նաև ներկայումս հրատարակվող և ուսումնական հաստատություններին բաշխվող 1 տեղեկագրի և 6 ամսյա ամսագրերի (տարեկան 4 համար պարբերությամբ) փոխարեն ամսագրերի պարբերականությունը դարձնել տարեկան 6 համար, ինչպես նաև ստեղծել ևս 3 նոր ամսագրեր, որոնք կընդգրկեն հետևյալ բնագավառները՝ հասարակական գիտություններ (հիմնադրումը 2006 թ.), օտար լեզուներ (հիմնադրումը 2007 թ.) և մշակույթ (հիմնադրումը 2008 թ.):

Աշխատանքներ կծավալվեն համայնքային և ծնողական լայն հասարակությանը դպրոցի կառավարման և զարգացման գործընթացին մասնակից դարձնելու ուղղությամբ:

Հայաստանի Հանրապետության քաղաքաշինության նախարարության կողմից մշակված և ՀՀ կառավարության 2002 թվականի մայիսի 20-ի թիվ 593 որոշմամբ հաստատված «Հայաստանի Հանրապետության հանրակրթական դպրոցների հիմնանորոգման և բարելավման համալիր ծրագիրը» հիմք է ընդունվել 2006-2008 թվականների միջնաժամկետ ծախսային ծրագրի կրթական հաստատությունների ուսումնական շենքերով ապահովվածության և դրանց հիմնանորոգման անհրաժեշտության վերաբերյալ հաշվարկների համար:

Նախատեսվում է շարունակել գազով աշխատող կաթսայատների կառուցումը:

Ուսումնական գույքի մասով առավել առաջնային է մնում դպրոցներն աշակերտական սեղան-նստարաններով ապահովելու հարցը:

2006-2008 թվականներին կշարունակվի Հայաստանում սփյուռքահայ ուսուցիչների վերապատրաստումը:

Կշարունակվեն Վրաստանի և Աբխազիայի հայկական դպրոցներին դասագրքերով ապահովման աշխատանքները, կստեղծվի հայ գրականությունից ուսումնական ձեռնարկ Սփյուռքի համար, կբավարարվի մնացած երկրների ուսումնական գրականության հայտերը՝ առնվազն 15000 օրինակ:

Արտադպրոցական դաստիարակության ոլորտում նախատեսվում է արտադպրոցական կրթական հիմնարկների տարբեր տեսակների զարգացում, կրթության բովանդակության բարելավում, ըստ հետաքրքրությունների դպրոցականների պահանջարկի բավարարում, լրացուցիչ ծառայությունների ոլորտի ընդլայնում:

Արտադպրոցական կրթադաստիարակչական հաստատությունների զարգացման հիմնական նախադրյալը պետական պատվերի համակարգի պահպանումն է: Այն կխթանի լրացուցիչ վճարովի ծառայությունների զարգացմանը, որն էլ հիմք կդառնա համակարգի զարգացման ծրագրի մշակման և իրականացման համար:

ՄԱՄՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ

Լուծելով հիմնական ընդհանուր կրթության որակի բարձրացման խնդիրները՝ պետությունը, դրանով իսկ, բավարար հիմքեր է ստեղծում մասնագիտական կրթության ոլորտում ընդգրկվածության մակարդակների բարձրացման համար՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով հավասարության խնդիրներին:

Մասնագիտական կրթական համակարգի մատչելիությունը բնակչության աղքատ խավերի համար ունի հիմնարար նշանակություն ինչպես հասարակության կայուն զարգացման, այնպես էլ աղքատության կրճատման և աղքատանալու ռիսկի նվազման համար:

Թեև միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրի շրջանակներում միջին մասնագիտական և բարձրագույն կրթության բնագավառները դիտվում են նպատակների երկրորդ մակարդակում, այդուհանդերձ, այս ոլորտներում քաղաքականության հիմնական նպատակներն են շուկայական տնտեսությանը համապատասխանության ապահովումը, որակի բարձրացումը և միջազգային չափանիշներին համադրելիությունը, մատչելիության և հավասարության բարձրացումը:

Առաջիկա տարիներին Հայաստանի Հանրապետությունում բարձրագույն մասնագիտական կրթության զարգացումները պայմանավորված են «Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՀՀ օրենքի դրույթներով, ինչպես նաև Բոլոնիայի գործընթացին ՀՀ բարձրագույն կրթական համակարգի ինտեգրվելով:

Կարևորելով Եվրոպական բարձրագույն կրթական տարածքին միանալու անհրաժեշտությունը՝ 2004 թվականի դեկտեմբերին ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից վավերացվել է Եվրոպական տարածաշրջանում բարձրագույն կրթության որակավորումների ճանաչման մասին 1997 թվականի ապրիլի 11-ին Լիսաբոնում ստորագրված կոնվենցիան:

Կոնվենցիայի վավերացումից հետո սահմանվում են ՀՀ բարձրագույն կրթության բարեփոխումների հետևյալ ռազմավարական նպատակները.

- Ապահովել Հայաստանի բարձրագույն կրթության որակավորման աստիճանների և դիպլոմների ճանաչելիությունը եվրոպական բարձրագույն կրթական տարածքում և դրանց համեմատելիությունը եվրոպական համապատասխան բուհական որակավորումների և դիպլոմների հետ.
- Իրականացնել ծրագրային նորացման գործընթաց ՀՀ պետական բուհերում, նպատակ ունենալով մերձեցնելու ուսումնական պլաններն ու առարկայական ծրագրերը եվրոպական ստանդարտներին:
- Ստեղծել բարձրագույն կրթության արտասահմանյան որակավորումների ճանաչման ազգային գրասենյակ (տեղեկատվական կենտրոն):
- Ապահովել Հայաստանի մասնակցությունը ENIC/NARIC ցանցին և Լիսաբոնի կոնվենցիայի հիմնական դրույթների իրականացումը:
- Համապատասխանեցնել ՀՀ բուհական դիպլոմների հավելվածը (Diploma Supplement) եվրոպական մշակված ստանդարտին:
- Կանոնակարգել ՀՀ պետական բուհերի մագիստրատուրա ընդունելության և մագիստրոսի որակավորման աստիճանի շնորհման պայմանները:
- ՀՀ բուհերում ներդնել կրեդիտների կուտակման և փոխանցման միասնական համակարգ, որը համադրելի կլինի կրեդիտների փոխանցման եվրոպական համակարգին (ECTS).
- Ստեղծել ECTS-ի ազգային գրասենյակ, նշանակել կոորդինատորներ, ձևավորել անհրաժեշտ ECTS տեղեկատվական փաթեթ և մեթոդական նյութեր:
- Ձևակերպել բարձրագույն կրթության որակավորման աստիճաններին ներկայացվող պահանջները կրեդիտների փոխանցման եվրոպական համակարգի ECTS միավորների տեսքով, ձևավորել անհրաժեշտ տեղեկատվական փաթեթ և մեթոդական նյութեր:
- Սահմանել ՀՀ բուհերում միասնական կրեդիտային համակարգի ներդրման ժամանակացույց-պլան, սկսելով այս գործընթացը մագիստրատուրայից:
- Մշակել կրթական օրենսդրական փոփոխությունների անհրաժեշտ փաթեթ՝ ստեղծելով նպաստավոր պայմաններ հայաստանյան ուսանողների անարգել միջբուհական տեղափոխումների և միջազգային շարժունության համար.
- Մշակել միջոցառումներ ուսանողական շարժունությանն ուղղորդված Եվրոհամայնքի ծրագրերում ՀՀ բուհերի ուսանողների ընդլայնված մասնակցության համար:
- Միանալ եվրոպական համագործակցության ծրագրերին բարձրագույն կրթության որակի արժևորման և հավատարմագրման ասպարեզում.
- Ջարգացնել համագործակցություն որակի գնահատման եվրոպական ցանցի (ENQA) հետ, ստեղծել հիմքեր՝ հետագայում ցանցին անդամակցելու համար:
- Ստեղծել բարձրագույն կրթության որակի արժևորման և որակավորումների ճանաչման ազգային ինֆորմացիոն կենտրոն և ապահովել վերջինիս մասնակցությունը ENIC / NARIC ցանցերում:
- Համապատասխանեցնել հավատարմագրման առկա չափանիշներն ու մեխանիզմները հավատարմագրման համաեվրոպական պլատֆորմի շրջանակներում ձևավորվող եվրոպական ստանդարտներին:
- Աշխատանքներ իրականացնել Հայաստանի բարձրագույն կրթության համակարգում եվրոպական չափայնության ներմուծման ուղղությամբ:

- Իրականացնել ծրագրային նորացման գործընթաց ՀՀ պետական բուհերում, նպատակ ունենալով մերձեցնելու ուսումնական պլաններն ու առարկայական ծրագրերը եվրոպական ստանդարտներին:

Ներկայումս վերափոխման անհրաժեշտություն ունեն նաև բարձրագույն կրթության ֆինանսավորման սկզբունքներն ու մեխանիզմները:

Բարձրագույն կրթության համակարգի մատչելիության ապահովման խնդիրը նպատակահարմար է բաժանել երկու մասի՝ համակարգ մուտք գործելու, մասնագիտություն ընտրելու և փոփոխելու ազատության աստիճանի ավելացումը և սոցիալապես անապահով խավերի մուտքի հնարավորությունների ավելացումը: Առաջին խնդիրը պայմանավորված է ընդունելության քննությունների համակարգի փոփոխման խնդրով: Նշված խնդիրը նպատակահարմար է լուծել քայլ առ քայլ:

Սոցիալապես անապահով խավերի մուտքը բարձրագույն կրթության համակարգ հեշտացնելու խնդիրը նպատակահարմար է լուծել ուսանողական վարկեր տրամադրող կառույցների ստեղծմամբ: Ուսանողական վարկերի և նպաստների գաղափարը արդեն ամրագրված է «Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՀՀ օրենքում և «Բարձրագույն կրթության ռազմավարության» ծրագրում:

Մասնավորապես, պետական պատվերի միջոցով ֆինանսավորումը կփոխարինվի **ուսումնական նպաստներով**՝ ելնելով բացառապես ուսանողների առաջադիմության ցուցանիշից:

Ուսանողական նպաստների ներդրումից հետո կրթաթոշակների գործող համակարգն իրեն ամբողջովին կսպառի, և պետք է անհրաժեշտաբար վերացվի: Դրա արդյունքում, տնտեսված միջոցների տնօրինումն ավելի հասցեագրված և արդյունավետ դարձնելու համար, նպատակահարմար է դրանք տրամադրել թերևս ավելի քիչ թվով ուսանողների, բայց ավելի մեծ գումարով, որը հնարավորություն կտա վճարել ուսման վարձը: Այդ գումարները պետք է նախ և առաջ տրամադրվեն անապահով ուսանողներին՝ վերադարձելիության սկզբունքով, այսինքն՝ **արտոնյալ վարկերի** տեսքով, որը, բարձրացնելով վարկառու ուսանողների պատասխանատվությունը, լրացուցիչ խթան կհանդիսանա ուսման առաջադիմությունը բարձրացնելու ուղղությամբ:

Միջին և նախնական մասնագիտական կրթության ոլորտի հիմնական նպատակներն են լինելու հասարակական կյանքի տարբեր բնագավառների համար, պետական կրթական չափորոշիչներին համապատասխան, ՀՀ աշխատանքային շուկայի արդի պահանջների բավարարմանը նպատակաուղղված կրտսեր մասնագետների և արհեստագործների պատրաստումը, անհատի մասնագիտական կրթության, նրա հոգևոր ու ֆիզիկական զարգացման պահանջմունքների բավարարումը:

Նախնական և միջին մասնագիտական կրթության ժողովրդավարական և արդյունավետ համակարգի ստեղծման միջոցով ակնկալվում է՝

- ապահովել որակյալ մասնագետների պատրաստումը, նրանց կարողությունների և հմտությունների կայացմանն ուղղված համակարգի արդյունավետությունը՝ մասնագիտական կրթական չափորոշիչների մշակման, օրենսդրական և նորմատիվային համապատասխան դաշտի մշակման ու ներդրման ճանապարհով:
- ապահովել մրցունակությունը աշխատաշուկայում՝ նոր մասնագիտությունների ներդրման, դրանց նյութատեխնիկական և ուսումնամեթոդական ապահովման, դասախոսների և ղեկավար աշխատողների վերապատրաստման ու որակավորման բարձրացման ճանապարհով,
- մասնագիտական կրթության ուսուցման արդիականացման իրականացման ու մոնիտորինգի ազգային կարողությունների զարգացում,
- մասնագիտական կրթության ուսուցման հաստատությունների տնօրենների ու դասավանդողների մասնագիտական հմտությունների ամրապնդում:

Արդյունքում նախատեսվում է ունենալ.

- Ø միջին և նախնական մասնագիտական կրթության բաց և ժողովրդավարական համակարգ,
- Ø ուսումնական հաստատությունների ռացիոնալ համակարգ,
- Ø աշխատաշուկայի պահանջներին միտված մասնագիտական կրթություն և ուսուցում, կրթական ծառայությունների մատուցման բարձր որակ,
- Ø ծախսերի կատարման մեծ արդյունավետություն, սոցիալական գործընկերության ապահովում,
- Ø ուսումնական գործընթացի կազմակերպման թափանցիկություն,
- Ø կրթության բնագավառի միջազգային զարգացումներին ինտեգրում:

Պետությունը հատուկ ուշադրություն է դարձնելու նաև լրացուցիչ կրթությանն ու վերապատրաստման ծրագրերին՝ նպատակ ունենալով մեղմել աշխատուժի հնարավորությունների (առաջարկի) և աշխատանքի շուկայի պահանջների միջև առկա ճեղքվածքը:

7.1.3.ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Կրթության բնագավառի զարգացումը ՀՀ կառավարության կողմից դիտվում է որպես տնտեսության առաջընթացի առաջնային գերակայություն, այդ իսկ պատճառով կպահպանվի կրթության ոլորտի գերակա վիճակը 2006-2008թթ միջնաժամկետ ծախսային ծրագրի ողջ ժամանակահատվածում:

ՀԱՆՐԱԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ

Ինչպես նշված է նաև «Աղքատության հաղթահարման ռազմավարական ծրագրում», միջնաժամկետ ծրագրի շրջանակներում կրթության ոլորտի հիմնական գերակայություն է համարվում տարրական, հիմնական և միջնակարգ ընդհանուր կրթությունը՝ ոլորտում մատուցվող ծառայությունների որակի և արդյունավետության բարձրացման տեսանկյունից:

Վերջինիս կարևորությունը պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ միջնակարգ կրթությունը միայն կարող է երաշխիք լինել հետագա մասնագիտական կրթություն ստանալու համար: Հավասարապես մատչելի և որակյալ հիմնական ընդհանուր կրթությունը հանդիսանում է հասարակության կրթվածության և գրագիտության մակարդակի բարելավման, աշխատանքի շուկա մտնելու համար անհրաժեշտ առաջնային գիտելիքների ապահովման, և կրթությունը հետագայում շարունակելու կարևոր նախապայման:

Կրթության ոլորտում գերակայությունների ընտրությունը, մասնավորապես, պայմանավորվում է նաև նրանով, որ հանրակրթության ոլորտն իր ընդգրկվածությամբ ունի ամենամեծ շահառուների խումբը և, ըստ էության, կրթական այս մակարդակում ծառայությունները գրեթե հավասարաչափ մատչելի են սպառման բոլոր խմբերի ներկայացուցիչների համար:

Հանրակրթության ոլորտի հիմնական գերակայություն են շարունակում մնալ կրթության բովանդակալային բարեփոխումը, նորմատիվ դաշտի բարելավումը, աշխատավարձերի բարձրացումը, մանկավարժական կադրերի վերապատրաստումների իրականացումը, հանրակրթությունից մասնագիտական կրթության անցումն ապահովող նյութերի և նորմատիվային փաստաթղթերի մշակումը և ներդրումը:

Հաշվի առնելով այս գործոնները, առաջիկա տարիներին ևս կրթության բնագավառում պետության հիմնական գերակայություն է հանդիսանալու հանրակրթության ոլորտը, որին էլ կուղղվեն կրթության բնագավառին նախատեսվող պետական հատկացումների գերակշիռ մասը (Տես՝ Աղյուսակ N 7. 2):

Հատուկ ուշադրություն է պահանջում Սփյուռքի հայկական դպրոցները դասագրքերով ապահովման խնդիրը: Այն հանդիսանում է Հայաստան-Սփյուռք քաղաքականության առանցքային ուղղություններից մեկը: Սփյուռքի դպրոցները դասագրքերով ապահովելու հարցը շատ է կարևորվում Սփյուռքի կողմից և հանդիսանում

է կրթօջախների գոյատևման, աճող սերնդի ազգային ինքնագիտակցության ձևավորման և հայկական պետականության նկատմամբ կողմնորոշվածության հիմնական միջոցներից մեկը:

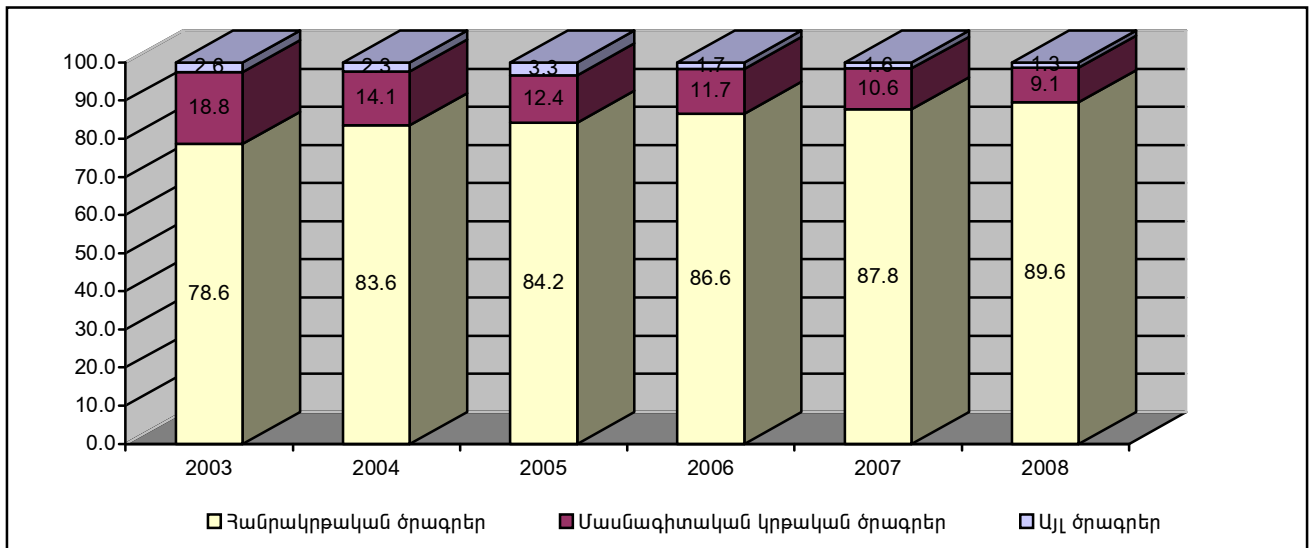
ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ

Թեև ծրագրային ժամանակահատվածում կրթության ոլորտի ծախսերի գերակշիռ մասն ուղղվելու է հանրակրթության ոլորտ, այդուհանդերձ տնտեսությունում տեղի ունեցող կառուցվածքային փոփոխությունների պայմաններում հատուկ կարևորություն են ստանում մասնագիտական և վերապատրաստման ծրագրերի որակի բարձրացումը և համապատասխանեցումը երկրի սոցիալ-տնտեսական զարգացման նպատակներին:

Հաշվի առնելով մասնագիտական կրթության համակարգի արտակարգ կարևորությունը երկրի ապագա արդյունավետ զարգացման համար, դրա համալիր բարեփոխումները դառնում են հույժ կարևոր և անհետաձգելի:

Հանրակրթության և մասնագիտական ծրագրերի ծախսերի կառուցվածքը՝ ըստ կրթական տարբեր մակարդակների, ներկայացված է Գ-ծանկար 7. 1. -ում:

Գ-ծանկար 7.1. Կրթության բնագավառում պետական ծախսերը 2003-2008 թվականներին՝ ըստ կրթական մակարդակների (%՝ բնագավառի ընդհանուր ծախսերի նկատմամբ)

Ծանոթություն. Հանրակրթական ծրագրերը ներառում են տարրական, հիմնական և միջնակարգ ընդհանուր և հատուկ ընդհանուր կրթությունը: Մասնագիտական կրթական ծրագրերը ներառում են նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) կրթությունը, միջին մասնագիտական, բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական ու լրացուցիչ կրթության ծրագրերը:

Աղյուսակ 7.2. Կրթության բնագավառի 2005-2008 թվականների պետական ծախսերը 2005-2007 թվականների և 2006-2008 թվականների միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով

Ծախսերի գործառական դասակարգման խմբերի, ենթախմբերի անվանումները	2005թ.		2006թ.		2007թ.		2008թ.
	հաստատված բյուջե	2005-07թթ ՄԺԾԾ	2005-07թթ ՄԺԾԾ	2006-08թթ ՄԺԾԾ	2005-07թթ ՄԺԾԾ	2006-08թթ ՄԺԾԾ	2006-08թթ ՄԺԾԾ
ԸՆԴԱՍԵՆԸ ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ	57655.7	54907.9	59759.1	65975.9	68099.8	75293.9	90447.9
այդ թվում՝							
Գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանում	194.9	262.3	369.4	269.4	385.2	303.4	353.2

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Տարրական, հիմնական և միջնակարգ ընդհանուր կրթություն	45075.6	43734.4	47557.4	52927.7	55628.1	61676.1	76177.0
Հատուկ ընդհանուր կրթություն	3481.6	3478.7	4062.1	4187.9	4173.3	4423.9	4833.8
Արտադպրոցական դաստիարակություն	1732.5	805.8	827.8	884.0	827.8	884.0	884.0
Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) կրթություն	669.6	523.7	628.6	986.7	752.7	1261.0	1405.8
Միջին մասնագիտական կրթություն	1454.5	1462.8	1540.3	1567.7	1559.2	1592.7	1640.1
Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթություն	4305.5	4015.7	4132.6	4572.8	4132.6	4562.5	4557.5
Լրացուցիչ կրթություն	741.5	624.5	640.9	579.7	640.9	590.3	596.5

Թեև ինչպես 2005-2007 թվականների, այնպես էլ 2006-2008 թվականների միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրերով կրթության բնագավառի հիմնական գերակայությունը հանրակրթության ոլորտն է, և ծախսերի հիմնական ուղղությունները երկու ՄԺԾ ծրագրերով փոփոխությունների չեն ենթարկվել, այնուամենայնիվ 2006-2008 ՄԺԾ-ով նախատեսված 2006 և 2007 թվականների ծախսերը 2005-2007 ՄԺԾ-ի նկատմամբ աճել են՝ պայմանավորված հետևյալով.

Ø ուսուցիչների աշխատավարձը մեկ շնչին ընկնող տարեկան ՀՆԱ-ի չափին հասցնելու հետ կապված, այն 2005-2007 թվականների ՄԺԾ-ով 2006 թվականի համար նախատեսված 9.2%-ով բարձրացման փոխարեն՝ 2006-2008 թվականների ՄԺԾ-ով 2006 թվականին բարձրացվել է 16.1%-ով (բարձրացումների նույն մոտեցումը կիրառվել է նաև վարչական աշխատողների աշխատավարձերի նկատմամբ),

Ø 2006-2008 թթ ՄԺԾ-ով զգալի միջոցներ են նախատեսվել կրթական օբյեկտների հիմնանորոգման գծով:

7.1.4. ՈՒՈՐՏՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԵԼԻՔ ԾՐԱԳՐԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐԻ ՄԱԿԱՐԴԱԿԻ ՎՐԱ ԱԶԳՈՂ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԸ

ՀԱՆՐԱՎՐԹՈՒԹՅՈՒՆ

2006-2008 թվականների միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով նախատեսվող կրթության ոլորտի ծախսերի աճի հիմնական մասը կուղղվի հանրակրթության ոլորտին, որը հնարավորություն կտա ապահովելու նշված ոլորտում «Աղքատության հաղթահարման ռազմավարական ծրագրով» նախատեսված հիմնական ցուցանիշների կատարումը, ՀՀ կառավարության ստանձնած պարտավորությունների իրականացումը, ինչպես նաև համակարգի արդյունավետության բարձրացման և հանրակրթության ռացիոնալացման ուղղությամբ ձեռնարկվող միջոցառումների շարունակումն ու խորացումը:

Մասնավորապես 2006-2008 թվականներին նախատեսվում է՝

Ø բարձրացնել ուսուցիչների միջին ամսական աշխատավարձը՝ 2006 թվականին 16.1%-ով և հասցնել շուրջ 58.8 հազ. դրամի՝ 2005 թվականի 50.5 հազ. դրամի դիմաց, 2007 և 2008 թվականներին՝ 9.18%-ով և հասցնել՝ 2007 թվականին 64.2 հազ. դրամի; 2008 թվականին՝ 70.1 հազ. դրամի: Նույն համամասնություններով 2006 և 2007 թվականներին կբարձրացվի վարչական անձնակազմի միջին ամսական աշխատավարձը, հասցնելով շուրջ 60.1 և 65.6 հազ. դրամի, իսկ 2008 թվականին, «Աղքատության հաղթահարման ռազմավարական ծրագրի» համաձայն, այն 2.5 անգամ կզերազանցի մանկավարժների 2008 թվականի միջին ամսական աշխատավարձը՝ կազմելով 175.2 հազ. դրամ: Ռիստմնաօժանդակ և տնտեսական անձնակազմի միջին ամսա-

կան աշխատավարձը 2006-2008 թվականներին կբարձրացվի, համապատասխանաբար ըստ տարիների, 9.19 ; 9.18 և 9.18 տոկոսներով:

Ø 2006-2007 ուսումնական տարվանից 12-ամյա ուսուցման անցման հետ կապված՝ նախատեսել միջոցներ ուսումնական ձեռնարկների, ծրագրերի, չափորոշիչների մշակման գծով:

Ø Հանրապետությունում գործող մինչև 15 դասարան ունեցող 420 դպրոցների համար, որտեղ միջինը 8 առարկաների գծով ժամերի թիվը 1 դրույքից պակաս է, պարտադիր սոցիալական ապահովագրության վճարների գծով լրացուցիչ նախատեսել տարեկան 80.6 մլն դրամ:

Ø Բարձրացնել գրասենյակային ապրանքների, այլ ծախսերի ձեռքբերման, կապի ծառայությունների, էլեկտրաէներգիայի, այլ կոմունալ ծախսերի և այլ ծառայությունների գծով ծախսերը:

Ø Ապահովել տարրական դասարանների աշակերտներին անվճար դասագրքերով:

Ø Նախատեսել միջոցներ հատուկ դպրոցների համար նախատեսված ծրագրերի, դասագրքերի, ձեռնարկների, ուսումնական այլ նյութերի մշակման և հրատարակման նպատակով, որի հաշվին կիրականացվի հատուկ կրթական հաստատությունների երեխաներին անվճար դասագրքերով ապահովումը՝ «Կրթության մասին» ՀՀ օրենքին համաձայն: Նշված նպատակով 2006-2008 թվականներին ըստ տարիների նախատեսվել է 90.0 ; 120.0 և 110.0 մլն դրամ:

Ø Նախատեսել միջոցներ հանրապետության դպրոցների ինտերնետային ցանցի սպասարկման և համակարգչային սարքավորումների պահպանման նպատակով: Հանրակրթական դպրոցների ինտերնետային ցանցի սպասարկումը 2006 թվականի հուլիս ամսից պետք է իրականացվի արդեն 330 դպրոցների համար՝ 2005 թվականի 180 դպրոցի դիմաց, իսկ 2007 թվականին՝ 480 դպրոցի համար:

Ø Նախատեսել միջոցներ կրթական հաստատությունների հիմնանորոգման և շինարարության գծով:

Ø Շարունակել սեփական կաթսայատներով ջեռուցման համակարգի ներդրումը (համաձայն ՀՀ կառավարության 2002 թվականի մայիսի 20-ի թիվ 593 որոշման), և լրացուցիչ միջոցներ նախատեսել վառելիքի և ջեռուցման ծախսերի գծով, կապված սեփական կաթսայատների միջոցով ջեռուցման կազմակերպման և հեղուկ վառելիքի գնի թանկացման հետ:

Ø Ապահովել դպրոցներն աշակերտական սեղան-նստարաններով:

Ø 2006 թվականին 30%-ով բարձրացնել հատուկ դպրոցներում սովորողների սննդի կազմակերպման համար նախատեսված հաշվարկային նորմատիվը, որը գիշերող սաների համար կկազմի 783 դրամ, երթևեկների համար՝ 472 դրամ, 2005թ. համապատասխան 605 և 365 դրամի դիմաց:

Վերոնշյալ խնդիրների իրականացումն ապահովելու նպատակով անհրաժեշտ է շարունակել կրթական համակարգի ռացիոնալացման ուղղությամբ ձեռնարկվող միջոցառումները, որոնք ուղղված են լինելու կրթության ոլորտում մարդկային և ֆիզիկական կապիտալի ավելի արդյունավետ օգտագործմանը, ինչպես նաև համակարգի կառավարման արդյունավետության բարձրացմանը:

Հանրակրթության ոլորտում արդյունավետության բարձրացման ուղղությամբ 2006-2008 թվականներին կիրականացվեն ներքոնշյալ միջոցառումները.

Ø աշակերտ/ուսուցչական դրույք հարաբերակցությունը 2008 թվականին կհասցվի 16-ի (2006 թվականին՝ 14.65; 2007թվականին՝ 15.32), իսկ աշակերտ/ ոչ ուսուցչական դրույք հարաբերակցությունը 2008 թվականին կհասցվի 24-ի (2006 թվականին՝ 21.43; 2007թվականին՝ 22.71),

Ø 2006-2008 թվականներին դասարանների միջին խտությունն ըստ տարիների կլինի, համապատասխանաբար, 22.44, 22.44, 22.52:

Ø դպրոցներում սահմանել աշակերտների օպտիմալ թվաքանակ, անհրաժեշտության դեպքում իրականացնել դպրոցների միավորում (ՀՀ կառավարության 2001 թվականին դեկտեմբերի 24-ի N

1236 և 2002 թվականի դեկտեմբերի 5-ի թիվ 2047-Ն որոշումների կատարումը /թերհամալրված դասարանների վերահամալրում, խիստ թերհամալրված դասարանների դեպքում՝ երկու, երեք դասարանների համախմբում, դպրոցների միավորում, դպրոցների տիպերի փոփոխություն/, պահպանելով ՀՀ կառավարության 2001թվականի օգոստոսի 25-ի N 773 և 2002 թվականի դեկտեմբերի 5-ի թիվ 1937-Ն որոշումներով սահմանված սկզբունքները):

- Օ կրթական չափորոշիչների փոփոխություն, ուսուցման նոր մեթոդների ներդրում, ուսումնական նոր նյութերի անհրաժեշտություն, որոնց հետ կապված կավելանան ուսուցիչներին հատկացվող նոր նյութերի ստեղծման և ծառայությունների իրականացման ծախսերը:

ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ

2006-2008 թվականներին նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) ուսումնարաններում և հիմնական ընդհանուր կրթության հիմքի վրա ուսուցում իրականացնող միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատություններում աշխատավարձերի բարձրացումը կիրականացվի հանրակրթության համակարգում իրականացվող բարձրացումների ընդհանուր սկզբունքներով:

Միաժամանակ, հիմնական ընդհանուր կրթության հիմքի վրա ուսուցում իրականացնող միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատություններում 2005 թվականի նկատմամբ 30%-ով կբարձրացվի մեկ սանի հաշվով սննդի նորմատիվը, կազմելով՝ գիշերող սաների համար 783 դրամ, երթևեկների համար՝ 472 դրամ, 2005թ. համապատասխան 605 և 365 դրամի դիմաց:

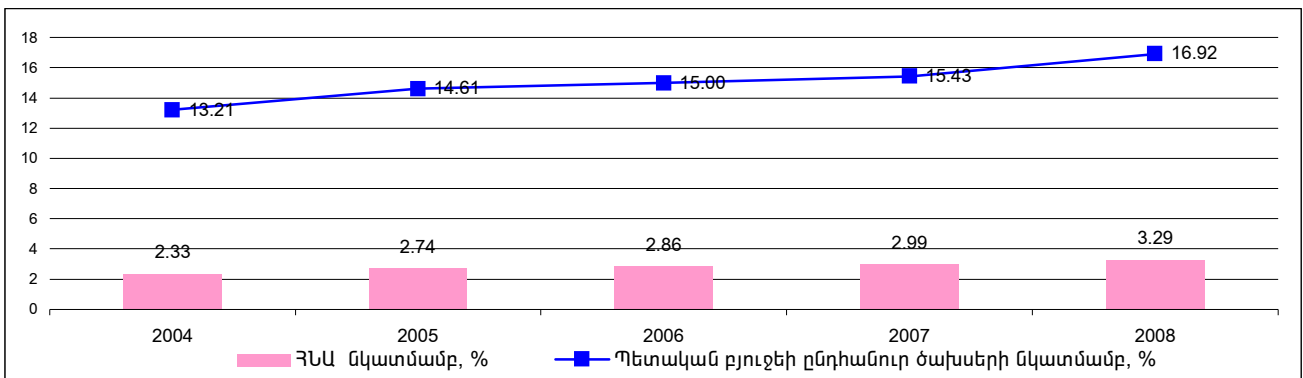
7.1.5. ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԵԼԻՔ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ԾՐԱԳԵՐԸ

Կրթության բնագավառի պետական ֆինանսավորման ծավալների աճը և վիճակի բարելավումը դիտվելու է որպես առաջնահերթ խնդիր նաև ՀՀ 2006-2008 թվականների պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրի ողջ ժամանակահատվածում:

2006-2008 թվականների պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրի նախագծով կրթության ոլորտի գծով (ներառյալ կառավարման ապարատի, հիմնանորոգման, կապիտալ շինարարության, վարկային ծրագրի և ՀՄՆՀ-ի գծով ծախսերը) նախատեսվել են ծախսեր՝ 2006 թվականին՝ 65975.9 մլն, 2007 թվականին՝ 75293.9 մլն և 2008 թվականին՝ 90447.9 մլն դրամի չափով: Ծախսերի աճը նախորդ տարիների նկատմամբ կկազմի՝ 2006 թվականին 14.4%, 2007 թվականին՝ 14.1%, 2008 թվականին՝ 20.1%:

2006-2008 թվականների միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով կրթության ոլորտին պետական բյուջեով նախատեսված ծախսերը 2006 թվականին կկազմեն ՀՆԱ-ի 2.86%-ը, 2007 թվականին՝ 2.99%-ը և 2008 թվականին՝ 3.29%-ը:

Գծանկար 7. 3. Պետական բյուջեի ծախսերի ծրագրային ցուցանիշները կրթության բնագավառում

Աղյուսակ 7. 4. Կրթության ոլորտի պետական ծախսերը 2004-2008 թվականներին՝ ըստ ուղղությունների

(մլն դրամ)

Ենթախմբերի անվանումը	2004 թ. պետ. բյուջե փաստ	2005 թ. հաստատված պետ. բյուջե	ըստ 2006-2008թթ ՄԺԾԾ-ի		
			2006 թ.	2007 թ.	2008 թ.
ԸՆԴԱՄԵՆԸ ԾԱԽՍԵՐ՝	44125.4	57655.7	65975.9	75293.9	90447.9
04.01 Կրթության և գիտության բնագավառում պետական կառավարում	190.6	194.9	269.4	303.4	353.2
04.03 Տարրական, հիմնական և միջնակարգ ընդհանուր կրթություն	34369.6	45075.6	52927.7	61676.1	76177.0
04.04 Հատուկ ընդհանուր կրթություն	2505.2	3481.6	4187.9	4423.9	4833.8
04.05 Արտադպրոցական դաստիարակություն	826.1	1732.5	884.0	884.0	884.0
04.06 Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) կրթություն	357.6	669.6	986.7	1261.0	1405.8
04.07 Միջին մասնագիտական կրթություն	1235.4	1454.5	1567.7	1592.7	1640.1
04.08 Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթություն	3852.9	4305.5	4572.8	4562.5	4557.5
04.09 Լրացուցիչ կրթություն	787.9	741.5	579.7	590.3	596.5
	փոփոխությունը նախորդ տարվա նկատմամբ, %				
ԸՆԴԱՄԵՆԸ ԾԱԽՍԵՐ		30.7	14.4	14.1	20.1
04.01 Կրթության և գիտության բնագավառում պետական կառավարում		2.3	38.2	12.6	16.4
04.03 Տարրական, հիմնական և միջնակարգ ընդհանուր կրթություն		31.1	17.4	16.5	23.5
04.04 Հատուկ ընդհանուր կրթություն		39.0	20.3	5.6	9.3
04.05 Արտադպրոցական դաստիարակություն		109.7	- 49.0	0.0	0.0
04.06 Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) կրթություն		87.2	47.3	27.8	11.5
04.07 Միջին մասնագիտական կրթություն		17.7	7.8	1.6	3.0
04.08 Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթություն		11.7	6.2	- 0.2	- 0.1
04.09 Լրացուցիչ կրթություն		-5.9	- 21.8	1.8	1.1

Աղյուսակ 7. 5 Կրթության բնագավառում պետական ծախսերի կառուցվածքը 2004-2008 թվականներին՝ ըստ մակարդակների (%՝ բնագավառի ընդհանուր ծախսերի նկատմամբ)

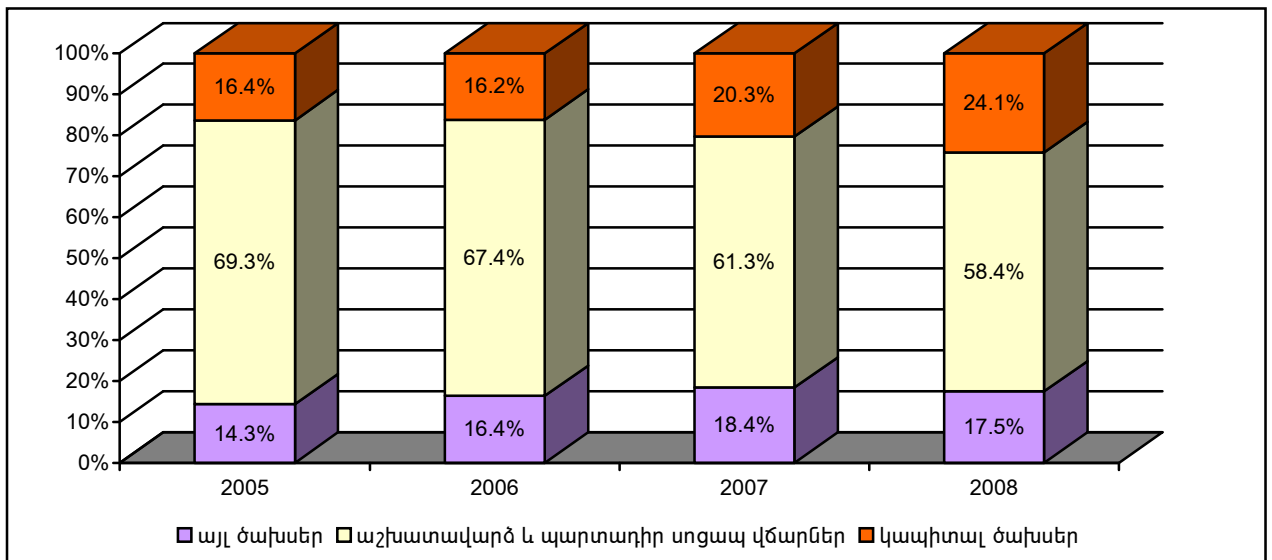
Ենթախմբերի անվանումը	2004 թ.	2005 թ.	2006 թ.	2007 թ.	2008 թ.
Ընդամենը	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
04.01 Կրթության և գիտության բնագավառում պետական կառավարում	0.4	0.3	0.4	0.4	0.4
04.03 Տարրական, հիմնական և միջնակարգ ընդհանուր կրթություն	77.9	78.2	80.2	81.9	84.2

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Ենթախմբերի անվանումը	2004 թ.	2005 թ.	2006 թ.	2007 թ.	2008 թ.
04.04 Հատուկ ընդհանուր կրթություն	5.7	6.0	6.4	5.9	5.3
04.05 Արտադպրոցական դաստիարակություն	1.9	3.0	1.3	1.2	1.0
04.06 Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) կրթություն	0.8	1.2	1.5	1.7	1.6
04.07 Միջին մասնագիտական կրթություն	2.8	2.5	2.4	2.1	1.8
04.08 Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթություն	8.7	7.5	6.9	6.0	5.0
04.09 Լրացուցիչ կրթություն	1.8	1.3	0.9	0.8	0.7

Ծրագրային ժամանակահատվածի վերջում, կրթության ոլորտի ծախսերի կառուցվածքում *ընթացիկ ծախսերին* բաժին կընկնի ընդհանուր մասհանումների 75.9%-ը, իսկ *կապիտալ ծախսերին`* 24.1%-ը: Ընթացիկ ծախսերում գերակշռող մասը կազմում են աշխատավարձի և պարտադիր սոցիալական ապահովագրության վճարները:

Գծանկար 7.3. Կրթության ոլորտի 2005-2008 թվականների պետական ծախսերը` ըստ տնտեսագիտական դասակարգման հոդվածների (%` բնագավառի ընդհանուր ծախսերի նկատմամբ)

Աղյուսակ 7.6 Կրթության ոլորտի պետական ծախսերը 2006-2008 թվականներին` ըստ գոյություն ունեցող և նոր ծրագրերի (հազար դրամներով)

	2006թ.	2007թ.	2008թ.
Գոյություն ունեցող պարտավորությունների ընդհանուր ծախսերը	65885937.8	75173927.8	90337912.1
Նոր նախաձեռնությունների ընդհանուր ծախսերը	90000.0	120000.0	110000.0
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	65975937.8	75293927.8	90447912.1

Կրթության և գիտության բնագավառում պետական կառավարում

2006-2008 թվականներին, նշված ենթախմբով նախատեսվող ծախսերն ըստ տարիների կազմում են 269.4 ; 303.4 և 353.2 մլն դրամ, որոնք կազմում են կրթության ընդհանուր պետական ծախսերի 0.4%-ը: Ծախսերի

աճը նախորդ տարվա նկատմամբ կազմում են՝ 2006 թվականին 38.2%, 2007 թվականին 12.6% և 2008 թվականին՝ 16.4%:

2006-2008 թվականներին կրթության բնագավառում պետական կառավարման ծախսերի աճը հիմնականում պայմանավորված է քաղաքացիական ծառայողների բազային աշխատավարձի բարձրացմամբ:

Տարրական, հիմնական և միջնակարգ ընդհանուր կրթություն

Ծրագրային ժամանակահատվածում կրթության ոլորտի պետական ծախսերի ավելացումները գրեթե ամբողջությամբ ուղղվելու են հանրակրթության ոլորտ:

2006 թվականին տարրական, հիմնական և միջնակարգ ընդհանուր կրթության գծով ծախսերը 2005 թվականի նկատմամբ կաճեն 17.4%-ով և կկազմեն 52927.7 մլն դրամ կամ կրթության ընդհանուր պետական ծախսերի 80.2%-ը: 2007 թվականին այս ենթախմբի ծախսերը 2006 թվականի նկատմամբ կաճեն 16.5%-ով և կկազմեն 61676.1 մլն դրամ կամ կրթության ընդհանուր պետական ծախսերի 81.9%-ը, իսկ 2008 թվականին՝ 2007 թվականի նկատմամբ ծախսերը կաճեն 23.5% -ով՝ կազմելով 76177.0 մլն դրամ, կամ կրթության ընդհանուր պետական ծախսերի 84.2%-ը:

Հանրակրթության ոլորտում պետական ծախսերի ծրագրվող աճը կհանգեցնի մեկ աշակերտի հաշվով կատարվող ծախսերի զգալի ավելացման: Չարգացումների ներկայացվող սցենարի պարագայում, 2008 թվականին մեկ աշակերտի հաշվով ծախսերը, 2005 թվականի համապատասխան ցուցանիշի համեմատ, կաճեն 79.2 տոկոսով: Սակայն, անհրաժեշտ է նշել, որ մեկ աշակերտի հաշվով ծախսերի նման վարքագիծը մասամբ պայմանավորված է նաև բնակչության ժողովրդագրական կառուցվածքում կանխատեսվող փոփոխություններով:

Աղյուսակ 7.7. Մեկ աշակերտի հաշվով պետական ծախսերը հանրակրթության ոլորտում

	2005	2006	2007	2008
Ինդեքս (2005թ. = 100)	100.0	118.4	139.2	179.2
Հուշագրային հոդվածներ				
Աշակերտների թվաքանակը (2005թ. = 100)	100.0	99.1	98.3	94.3
Պետական ծախսերը հանրակրթության ոլորտում (2005թ. = 100)	100.0	117.4	136.8	169.0

Հանրակրթության ոլորտում առաջնահերթ խնդիրներից են ուսուցիչների աշխատավարձի բարձրացումը և վերապատրաստումը: Այս ուղղությամբ իրականացվող միջոցառումները դիտվում են որպես կրթության որակի բարձրացման գրավական: Պետությունը շարունակելու է աշխատավարձերի բարձրացման քաղաքականությունը:

Հանրակրթության գծով 2006-2008 թվականներին նախատեսված միջոցները հնարավորություն կտան ուսուցիչների տարեկան աշխատավարձի չափը պահել մեկ շնչին ընկնող տարեկան ՀՆԱ-ի չափով: Աշխատավարձերի բարձրացումները կնպաստեն հանրակրթական դպրոցները որակյալ մասնագետներով համարելու գործընթացին. այդ խնդիրներն ավելի սուր են դրված գյուղական բնակավայրերում և սահմանամերձ շրջաններում, որոնք լինելու են իշխանությունների ուշադրության կենտրոնում: Բարձրացումների արդյունքում ուսուցիչների միջին ամսական աշխատավարձը 2006 թվականին կհասցվի շուրջ 58.8 հազ. դրամի՝ 2005 թվականի 50.5 հազ. դրամի դիմաց, 2007 թվականին՝ 64.2 հազ. դրամի; 2008 թվականին՝ 70.1 հազ. դրամի:

Զգալի բարձրացվելու են նաև հանրակրթական հաստատությունների վարչական, ուսումնասօժանդակ և տնտեսական անձնակազմի միջին ամսական աշխատավարձի մակարդակները:

Ծրագրային ժամանակահատվածում աշխատավարձերի նման քաղաքականության արդյունքում աշխատավարձին ուղղվող միջոցները կկազմեն հանրակրթության ոլորտում ընթացիկ ծախսերի մոտ 81.0%-ը:

Պետությունը շարունակելու է տարրական դպրոցի աշակերտներին անվճար դասազրքերով ապահո-

վելու քաղաքականությունը:

Դպրոցների շենքերի վերակառուցումը և ջեռուցման հետ կապված հարցերը ևս գտնվելու են առաջնահերթ լուծում պահանջող խնդիրների շարքում: Մասնավորապես, ջեռուցման համակարգերի անհամապատասխանությունը և շենքային ոչ բարենպաստ պայմանները խաթարում են կրթական գործընթացի անընդհատությունը՝ հանգեցնելով որակի զգալի կորուստների: Ուստի կապիտալ ծախսերն առաջնահերթ կարգով կուղղվեն դպրոցների ջեռուցման խնդիրների լուծմանը, սանհանգույցների և տանիքների վերանորոգմանը, սպակեպատմանը, հիդրոմեկուսացման և ջրահեռացման միջոցառումների իրականացմանը, ինչպես նաև դպրոցաշինության աշխատանքների իրականացմանը:

Զգալի միջոցներ են նախատեսվել նաև վառելիքի և ջեռուցման ծախսերի գծով՝ կապված սեփական կաթսայատների միջոցով ջեռուցման կազմակերպման և հեղուկ վառելիքի գնի թանկացման հետ: Հաշվարկներում հաշվի է առնվել նաև ջրի սակագնի բարձրացումը:

2006 թվականին գրասենյակային ապրանքների, այլ ծախսերի ձեռքբերման, կապի ծառայությունների, էլեկտրաէներգիայի, այլ կոմունալ ծախսերի, այլ ծառայությունների ձեռքբերման գծով ծախսերը բարձրացվել են շուրջ 2 անգամ, իսկ 2007 թվականից կրկնակի բարձրացվել են նաև վառելիքի և ջեռուցման գծով ծախսերը:

Միևնույն ժամանակ, հատուկ ուշադրություն է դարձվելու հանրակրթական դպրոցների նյութատեխնիկական բազայի բարելավմանը:

Մասնավորապես, կարևորվում են դպրոցները ժամանակակից տեղեկատվական տեխնոլոգիաներով համալրելու խնդիրները: Այս նպատակով նախատեսվող գումարները կուղղվեն դպրոցները տեխնիկական սարքավորումներով վերազինման, ցանցի հիմնական ենթակառուցի շահագործման ապահովման, դպրոցներում Ինտերնետ կապի տեղադրման, սպասարկման, Ինտերնետ համակարգչային կենտրոնների հիմնման ու այլ աշխատանքների իրականացմանը:

Հանրապետության դպրոցների ինտերնետային ցանցի սպասարկման և համակարգչային սարքավորումների պահպանման գծով 2006-2008 թվականների համար, ըստ տարիների, նախատեսվել է 179.1, 432.6 և 432.6 մլն դրամ: Նշված ծախսերը նախատեսվում են 2006 թվականին 330 դպրոցի հաշվով /2005 թվականի 180 դպրոցի դիմաց/, իսկ 2007 թվականին 480 դպրոցի համար:

Դպրոցները ժամանակակից տեղեկատվական տեխնոլոգիաներով համալրելու խնդիրների լուծման ուղղությամբ նշանակալի կլինի արտաքին աղբյուրներից ակնկալվող ծրագրային օժանդակությունը:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՄԲ ԻՐԱԿԱՆԱՅՎՈՂ ԾՐԱԳՐԵՐ

«Կրթության որակի և համապատասխանության» վարկային համաձայնագիրը Հայաստանի Հանրապետության և Միջազգային Զարգացման Ընկերակցության միջև ստորագրվել է 2004 թվականի մարտի 24-ին, վավերացվել է ՀՀ Նախագահի թիվ ՆՀ-97-Ն հրամանագրով 2004 թվականի հունիսի 1-ին և գործող է ճանաչվել 2004 թվականի հուլիսի 23-ից: Վարկի գումարը կազմում է 13.2 մլն. SDR (19 մլն. ԱՄՆ դոլար): Ծրագրի ավարտման ժամկետը 2008 թվականի նոյեմբերի 30-ն է:

Ծրագրի նպատակն է՝ բարձրացնել հանրակրթության որակը՝ արդիականացնելով հանրակրթության բովանդակությունը և ներդնելով որակի վերահսկման ու գնահատման միասնական համակարգ, ներդնել տեղեկատվական հաղորդակցման տեխնոլոգիաները (SՀՏ) հանրակրթության բնագավառում, բարելավել ուսուցիչների մանկավարժական գիտելիքները, շարունակել բարեփոխումները հանրակրթության ոլորտում:

Ծրագրի շրջանակներում 2006-2008 թվականների ընթացքում նախատեսվում են իրականացնել հետևյալ աշխատանքները.

Հանրակրթության պետական չափորոշիչների և հենքային ուսումնական պլանի համալիր

փաստաթղթի (Հանրակրթության պետական կրթակարգ) և գնահատման նոր համակարգի ստեղծում, որի շրջանակներում կմշակվեն և գործածության մեջ կդրվեն հանրակրթության հիմնական առարկաների ծրագրերը և սովորողների գիտելիքների գնահատման նոր համակարգը: Կգործի «Գնահատման և թեստավորման կենտրոնը», որը կիրականացնի դպրոցի ավարտական և բուհերի ընդունելության քննությունները՝ աշխարհի առաջավոր փորձի կիրառմամբ:

Տեղեկատվական հաղորդակցման տեխնոլոգիաների մշակում և ներդրում դպրոցներում, որի շրջանակներում 2006-08թթ ընթացքում մոտ 700 դպրոցներում կհիմնվեն դպրոցական համակարգչային կենտրոններ և մոտ 150 դպրոցներ կմիացվեն համադպրոցական միասնական ցանցին և կստանան ինտերնետային կապ:

Ուսուցիչների մասնագիտական կատարելագործում, որի շրջանակներում հանրակրթության հիմնական առարկաների մոտ 35000 ուսուցիչներ կվերապատրաստվեն նոր առարկայական ծրագրերի և գնահատման նոր համակարգի կիրառման ուղղությամբ, բնագիտական առարկաների մոտ 10000 ուսուցիչներ կվերապատրաստվեն տեղեկատվական հաղորդակցման տեխնոլոգիաների կիրառման գծով:

Համակարգի կառավարում և արդյունավետություն, որի շրջանակներում 2006-2008 թվականների ընթացքում կվերապատրաստվեն մոտ 200 դպրոցի տնօրեն և խորհրդի 1200 անդամ: Կընդլայնվի և կզարգանա Կրթության կառավարման տեղեկատվական համակարգը (ԿԿՏՀ):

Օպտիմալացման արդյունքում կրճատված ուսուցիչներին կտրամադրվի սոցիալական աջակցություն:

Կրթության ոլորտում, վերոնշյալ վարկային ծրագրից բացի, 2006 թվականի ընթացքում աշխատանքներ կիրականացվեն նաև **Հայաստանի սոցիալական ներդրումների հիմնադրամի երկրորդ վարկային ծրագրի** շրջանակներում՝ 207.9 մլն դրամի չափով:

Այս վարկային ծրագրով նախատեսվում են, մասնավորապես, մի շարք համայնքների դպրոցների շենքերի վերանորոգման և դպրոցների սեփական կաթսայատների կառուցման աշխատանքներ, ինչպես նաև դպրոցներն ապահովել աշակերտական սեղան-նստարաններով:

Հատուկ ընդհանուր կրթություն

2006 թվականին հատուկ ընդհանուր կրթության գծով ծախսերը 2005 թվականի նկատմամբ կավելանան 20.3%-ով և կկազմեն 4187.9 մլն դրամ կամ կրթության ընդհանուր պետական ծախսերի 6.4%-ը: 2007 թվականին այս ենթախմբի ծախսերը 2006 թվականի նկատմամբ կավելանան 5.6%-ով՝ կազմելով 4423.9 մլն դրամ կամ կրթության ընդհանուր պետական ծախսերի 5.9%-ը, իսկ 2008 թվականին ծախսերը 2007 թվականի նկատմամբ կաճեն 9.3%-ով՝ կազմելով 4833.8 մլն դրամ, որը կկազմի կրթության ընդհանուր պետական ծախսերի 5.3%-ը:

Հատուկ կրթության գծով ծախսերի աճը 2006-2008 թվականներին հիմնականում պայմանավորված է համակարգի աշխատողների աշխատավարձերի բարձրացմամբ, որը կիրականացվի հանրակրթության համակարգում իրականացվող բարձրացումների ընդհանուր սկզբունքներով, ինչպես նաև մեկ սանի հաշվով սննդի հաշվարկային նորմատիվի 30%-ով բարձրացմամբ՝ կազմելով գիշերող սաների համար 783 դրամ, երթևեկների համար՝ 472 դրամ, 2005 թվականի համապատասխան 605 և 365 դրամի դիմաց: Հաշվարկներում հաշվի է առնվել նաև հեղուկ վառելիքի և ջրի սակագնի բարձրացումը:

Հատուկ ընդհանուր կրթության 2006-2008 թվականների ծախսերում **նոր ծրագրի** գծով ըստ տարիների նախատեսվել է 90.0 ; 120.0 և 110.0 մլն դրամ: Առաջարկվող գումարը կուղղվի **«Հատուկ դպրոցների համար նախատեսված ծրագրերի, դասագրքերի, ձեռնարկների, ուսումնական այլ նյութերի մշակում և հրատարակում»** նոր ծրագրի իրականացմանը, որով կապահովվի հատուկ կրթական հաստատությունների երեխաներին

անվճար դասագրքերով ապահովումը՝ «Կրթության մասին» ՀՀ օրենքին համաձայն:

Արտադպրոցական դաստիարակություն

Արտադպրոցական դաստիարակության գծով ծախսերը 2006-2008 թվականներին կրթության ընդհանուր պետական ծախսերում կկազմեն, համապատասխանաբար՝ 1.3; 1.2 և 1.0% կամ 884.0 մլն դրամ՝ յուրաքանչյուր տարի:

Հաշվարկներում լրացուցիչ միջոցներ են նախատեսվել ՀՀ կառավարությանն առընթեր ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական կոմիտեի ենթակայության մարզադպրոցների ջեռուցումը կաթսայատների միջոցով կազմակերպելու նպատակով:

Ծախսերի հաշվարկներում հաշվի է առնվել հեղուկ վառելիքի և ջրի սակագնի բարձրացումը:

Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) կրթություն

2006 թվականին նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) կրթության գծով ծախսերը 2005 թվականի նկատմամբ կավելանան 47.3%-ով և կկազմեն 986.7 մլն դրամ կամ կրթության ընդհանուր պետական ծախսերի 1.5%-ը: 2007 թվականին այս ենթախմբի ծախսերը 2006 թվականի նկատմամբ կավելանան 27.8%-ով՝ կազմելով 1261.0 մլն դրամ կամ կրթության ընդհանուր պետական ծախսերի 1.7%-ը, իսկ 2008 թվականին ծախսերը 2007 թվականի նկատմամբ կաճեն 11.5%-ով՝ կազմելով 1405.8 մլն դրամ, կամ կրթության ընդհանուր պետական ծախսերի 1.6%-ը:

Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) կրթության գծով 2006-2008 թվականների ծախսերի աճը հիմնականում պայմանավորված է համակարգի աշխատողների աշխատավարձերի բարձրացմամբ, որը կիրականացվի հանրակրթության համակարգում իրականացվող բարձրացումների ընդհանուր սկզբունքներով:

Հաշվարկներում հաշվի է առնվել նաև հեղուկ վառելիքի և ջրի սակագնի բարձրացումը:

Միջին մասնագիտական կրթություն

Միջին մասնագիտական կրթության գծով ծախսերը 2006-2008 թվականներին, ըստ տարիների, կրթության ընդհանուր պետական ծախսերում համապատասխանաբար կկազմեն 2.4, 2.1 և 1.8%, կամ՝ 1567.7, 1592.7 և 1640.1 մլն դրամ:

Հիմնական ընդհանուր կրթության հիմքի վրա ուսուցում իրականացնող միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատություններում աշխատավարձերի բարձրացումը հաշվարկվել է հանրակրթության համակարգում առաջարկվող բարձրացումների ընդհանուր սկզբունքներով: Մեկ սանի հաշվով սննդի նորմատիվը 2005 թվականի նկատմամբ բարձրացվել է 30 տոկոսով, կազմելով՝ գիշերող սաների համար 783 դրամ, երթևեկների համար՝ 472 դրամ, 2005 թվականի համապատասխան 605 և 365 դրամի դիմաց: Հաշվարկներում լրացուցիչ միջոցներ են նախատեսվել Երևանի օլիմպիական հերթափոխի ուսումնարանի ջեռուցումը կաթսայատներով կազմակերպելու հետ կապված: Հաշվի է առնվել նաև հեղուկ վառելիքի և ջրի սակագնի բարձրացումը:

Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթություն

Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության գծով ծախսերը 2006 թվականին կկազմեն 4572.8 մլն դրամ, 2007 թվականին՝ 4562.5 մլն դրամ և 2008 թվականին՝ 4557.5 մլն դրամ, որը կրթության ընդհանուր պետական ծախսերում կկազմի, համապատասխանաբար՝ 6.9, 6.0 և 5.0%:

Հաշվարկներում յուրաքանչյուր տարվա համար 38.0 մլն դրամ է նախատեսվել Մ.Հերացու անվան

պետական բժշկական համալսարանի ռազմաբժշկական ֆակուլտետի և Գյումրու մանկավարժական ինստիտուտի զինվորական ամբիոնների զինծառայողների և զինվորական կոչում չունեցող աշխատողների ամսական լրավճարների հատկացման գծով: Հաշվի է առնվել ջրի սակագնի բարձրացումը:

Միաժամանակ, Ռուս-հայկական համալսարանի շինարարության համար, կապիտալ ծախսերի գծով յուրաքանչյուր տարվա համար նախատեսվել է 100.0 մլն դրամ:

Լրացուցիչ կրթություն

Լրացուցիչ կրթության գծով ծախսերը 2006 թվականին կկազմեն 579.7 մլն դրամ կամ կրթության ընդհանուր ծախսերի 0.9 տոկոսը, 2007 թվականին՝ 590.3 մլն դրամ կամ 0.8 տոկոսը, 2008 թվականին՝ 596.5 մլն դրամ կամ 0.7 տոկոսը:

Վերապատրաստումների գծով 2005 թվականի նկատմամբ աճել են ՀՀ ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարությանը և ՀՀ արդարադատության նախարարությանը նախատեսված ծախսերը: Հաշվարկներում հաշվի է առնվել ջրի սակագնի բարձրացումը:

ՀԱՎԵԼՎԱԾ 1 . Կրթության ոլորտի 2004-2008 թվականների ծախսերը ըստ կատարող պետական մարմինների, ծախսերի գործառնական դասակարգման խմբերի և ենթախմբերի /մլն դրամով/

Խումբ	Ենթախումբ ենթախմբերի անվանումներն ըստ կատարող պետական մարմինների և գոյություն ունեցող ու նոր ծրագրերի	2004 թ.			2005 թ.			2006 թ.			2007թ.			2008 թ.		
		Ֆինանսացի			հաստատված			ՄԺԾԾ			ՄԺԾԾ			ՄԺԾԾ		
		ընդամենը	այդ թվում՝		ընդամենը	այդ թվում՝		ընդամենը	այդ թվում՝		ընդամենը	այդ թվում՝		ընդամենը	այդ թվում՝	
	ընթացիկ ծախսեր	կապիտալ ծախսեր		ընթացիկ ծախսեր	կապիտալ ծախսեր		ընթացիկ ծախսեր	կապիտալ ծախսեր		ընթացիկ ծախսեր	կապիտալ ծախսեր		ընթացիկ ծախսեր	կապիտալ ծախսեր		
04	ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ, որից	44125.4	35609.0	8516.4	57655.7	48228.3	9427.4	65975.9	55261.8	10714.1	75293.9	60024.0	15269.9	90447.9	68614.4	21833.5
01	<u>Գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանում</u>	190.6	188.1	2.5	194.9	194.9	0.0	269.4	269.4	0.0	303.4	303.4	0.0	353.2	353.2	0.0
	ՀՀ կրթության և գիտության նախարարություն	190.6	188.1	2.5	194.9	194.9		269.4	269.4		303.4	303.4		353.2	353.2	
03	<u>Տարրական, հիմնական և միջնակարգ ընդհանուր կրթություն</u>	34369.6	26596.2	7773.4	45075.6	36856.2	8219.4	52927.7	42313.6	10614.1	61676.1	46506.2	15169.9	76177.0	54443.4	21733.5
	ՀՀ կրթության և գիտության նախարարություն	1712.5	1658.8	53.7	3390.9	2126.2	1264.7	3608.0	2937.6	670.4	4814.9	4098.3	716.5	5201.0	4330.5	870.5
	ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարություն	87.8	87.8		130.5	130.5		150.3	150.3		158.7	158.7		170.8	170.8	
	ՀՀ քաղաքաշինության նախարարություն	822.1		822.1	2683.2		2683.2	9705.8		9705.8	14423.4		14423.4	20833.0		20833.0
	ՀՀ կառավարության աշխատակազմ	1470.2		1470.2	1017.4		1017.4	307.9	70.0	237.9	100.0	70.0	30.0	100.0	70.0	30.0
	Երևանի քաղաքապետարան	5797.9	5623.6	174.4	7944.0	7944.0		9061.9	9061.9		9874.5	9874.5		11593.8	11593.8	
	ՀՀ Արագածոտնի մարզպետարան	2069.4	1677.6	391.8	2601.3	2320.3	281.0	2607.9	2607.9		2777.1	2777.1		3290.9	3290.9	
	ՀՀ Արարատի մարզպետարան	2703.5	2174.3	529.2	3453.7	3054.2	399.5	3238.3	3238.3		3426.3	3426.3		3997.3	3997.3	
	ՀՀ Արմավիրի մարզպետարան	2781.4	2231.5	549.9	3448.5	3155.3	293.2	3513.7	3513.7		3736.7	3736.7		4324.9	4324.9	
	ՀՀ Գեղարքունիքի մարզպետարան	3126.3	2668.8	457.5	3830.2	3604.7	225.5	4172.3	4172.3		4463.6	4463.6		5277.1	5277.1	
	ՀՀ Լոռու մարզպետարան	3009.4	2434.6	574.7	3683.8	3365.5	318.3	3935.5	3935.5		4223.7	4223.7		5147.9	5147.9	
	ՀՀ Կոտայքի մարզպետարան	2480.1	2082.6	397.4	3149.0	2894.2	254.8	3267.6	3267.6		3498.4	3498.4		4106.9	4106.9	
	ՀՀ Շիրակի մարզպետարան	3317.3	2651.0	666.3	3975.7	3690.3	285.4	3964.5	3964.5		4241.2	4241.2		4954.9	4954.9	
	ՀՀ Սյունիքի մարզպետարան	2007.8	1488.0	519.8	2249.4	2019.1	230.3	2311.2	2311.2		2504.6	2504.6		2904.3	2904.3	
	ՀՀ Վայոց ձորի մարզպետարան	1265.8	642.7	623.1	1283.9	898.0	385.9	1024.3	1024.3		1070.3	1070.3		1310.6	1310.6	

ՀՀ 2006-2008 ԹԹ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՍԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Խումբ	Ենթախումբ Ենթախմբերի անվանումներն ըստ կատարող պետական մարմինների և գոյություն ունեցող ու նոր ծրագրերի	2004 թ.			2005 թ.			2006 թ.			2007թ.			2008 թ.		
		Ֆաստագի			հաստատված						ՄԺԾԾ					
		ընդամենը	այդ թվում՝		ընդամենը	այդ թվում՝		ընդամենը	այդ թվում՝		ընդամենը	այդ թվում՝		ընդամենը	այդ թվում՝	
			ընթացիկ ծախսեր	կապիտալ ծախսեր		ընթացիկ ծախսեր	կապիտալ ծախսեր		ընթացիկ ծախսեր	կապիտալ ծախսեր		ընթացիկ ծախսեր	կապիտալ ծախսեր			
	ՀՀ Տավուշի մարզպետարան	1718.1	1174.9	543.3	2233.9	1653.7	580.2	2058.5	2058.5		2362.7	2362.7		2963.6	2963.6	
04	<u>Հատուկ ընդհանուր կրթություն</u>	2505.2	2414.4	90.9	3481.6	3441.6	40.0	4187.9	4187.9	0.0	4423.9	4423.9	0.0	4833.8	4833.8	0.0
	ՀՀ կրթության և գիտության նախարարություն	1008.6	1008.6		1505.0	1505.0		1898.4	1898.4		2033.4	2033.4		2229.8	2229.8	
	այդ թվում՝	0.0			0.0			0.0			0.0	0.0		0.0	0.0	
	- գոյություն ունեցող ծրագրեր	1008.6	1008.6		1505.0	1505.0		1808.4	1808.4		1913.4	1913.4		2119.8	2119.8	
	- նոր ծրագրեր	0.0			0.0			90.0	90.0		120.0	120.0		110.0	110.0	
	ՀՀ կառավարության աշխատակազմ	0.0			40.0		40.0	0.0			0.0			0.0		
	ՀՀ քաղաքաշինության նախարարություն	35.4		35.4	0.0			0.0			0.0			0.0		
	Երևանի քաղաքապետարան	447.4	447.4		598.8	598.8		723.2	723.2		754.4	754.4		820.6	820.6	
	ՀՀ Արագածոտնի մարզպետարան	75.6	75.6		115.8	115.8		117.7	117.7		120.4	120.4		136.3	136.3	
	ՀՀ Արմավիրի մարզպետարան	111.4	111.4		151.4	151.4		184.9	184.9		198.6	198.6		217.5	217.5	
	ՀՀ Գեղարքունիքի մարզպետարան	28.7	28.7		41.3	41.3		47.6	47.6		51.2	51.2		59.6	59.6	
	ՀՀ Լոռու մարզպետարան	160.0	160.0		229.3	229.3		263.9	263.9		286.7	286.7		319.4	319.4	
	ՀՀ Կոտայքի մարզպետարան	76.9	76.9		112.8	112.8		131.2	131.2		143.0	143.0		160.5	160.5	
	ՀՀ Շիրակի մարզպետարան	280.1	224.6	55.5	317.9	317.9		380.5	380.5		394.4	394.4		427.7	427.7	
	ՀՀ Սյունիքի մարզպետարան	245.9	245.9		319.5	319.5		382.2	382.2		380.2	380.2		393.4	393.4	
	ՀՀ Տավուշի մարզպետարան	35.3	35.3		49.8	49.8		58.4	58.4		61.5	61.5		68.9	68.9	
05	<u>Արտադրարտգական դաստիարակություն</u>	826.1	741.5	84.6	1732.5	828.5	904.0	884.0	884.0	0.0	884.0	884.0	0.0	884.0	884.0	0.0
	ՀՀ կրթության և գիտության նախարարություն	181.4	181.4		207.1	207.1		207.6	207.6		207.6	207.6		207.6	207.6	
	ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարություն	11.6	11.6		14.3	14.3		14.3	14.3		14.3	14.3		14.3	14.3	
	ՀՀ քաղաքաշինության նախարարություն	84.6		84.6	904.0		904.0	0.0			0.0			0.0	0.0	

ՀՀ 2006-2008 ԹԹ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՍԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Խումբ	Ենթախումբ Ենթախմբերի անվանումներն ըստ կատարող պետական մարմինների և գոյություն ունեցող ու նոր ծրագրերի	2004 թ.			2005 թ.			2006 թ.			2007թ.			2008 թ.		
		Ֆաստագի			հաստատված			ՄԺԾԾ			ՄԺԾԾ			ՄԺԾԾ		
		ընդամենը	այդ թվում՝		ընդամենը	այդ թվում՝		ընդամենը	այդ թվում՝		ընդամենը	այդ թվում՝		ընդամենը	այդ թվում՝	
			ընթացիկ ծախսեր	կապիտալ ծախսեր		ընթացիկ ծախսեր	կապիտալ ծախսեր		ընթացիկ ծախսեր	կապիտալ ծախսեր		ընթացիկ ծախսեր	կապիտալ ծախսեր			
	ՀՀ կառավարությանն առընթեր ֆինանսական կուլտուրայի և սպորտի պետական կոմիտե	450.6	450.6		511.3	511.3		578.0	578.0		578.0	578.0		578.0	578.0	
	Երևանի քաղաքապետարան	28.1	28.1		33.7	33.7		21.6	21.6		21.6	21.6		21.6	21.6	
	ՀՀ Արագածոտնի մարզպետարան	4.3	4.3		5.2	5.2		5.2	5.2		5.2	5.2		5.2	5.2	
	ՀՀ Արմավիրի մարզպետարան	3.8	3.8		4.6	4.6		4.6	4.6		4.6	4.6		4.6	4.6	
	ՀՀ Գեղարքունիքի մարզպետարան	2.4	2.4		3.0	3.0		3.0	3.0		3.0	3.0		3.0	3.0	
	ՀՀ Կոտայքի մարզպետարան	35.5	35.5		15.2	15.2		15.3	15.3		15.3	15.3		15.3	15.3	
	ՀՀ Շիրակի մարզպետարան	7.8	7.8		9.3	9.3		9.3	9.3		9.3	9.3		9.3	9.3	
	ՀՀ Սյունիքի մարզպետարան	5.4	5.4		12.5	12.5		12.6	12.6		12.6	12.6		12.6	12.6	
	ՀՀ Վայոց ձորի մարզպետարան	10.4	10.4		12.5	12.5		12.5	12.5		12.5	12.5		12.5	12.5	
06	<u>Նահանգական մասնագիտական (արհեստագործական) կրթություն</u>	357.6	357.6	0.0	669.6	669.6	0.0	986.7	986.7	0.0	1261.0	1261.0	0.0	1405.8	1405.8	0.0
	ՀՀ կրթության և գիտության նախարարություն	178.5	178.5		427.2	427.2		652.0	652.0		834.5	834.5		927.1	927.1	
	ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն	12.1	12.1		17.5	17.5		21.7	21.7		27.9	27.9		29.6	29.6	
	Երևանի քաղաքապետարան	57.9	57.9		89.6	89.6		130.1	130.1		165.6	165.6		185.5	185.5	
	ՀՀ Արագածոտնի մարզպետարան	14.9	14.9		23.0	23.0		35.4	35.4		45.1	45.1		50.3	50.3	
	ՀՀ Արմավիրի մարզպետարան	5.9	5.9		16.2	16.2		25.7	25.7		33.1	33.1		36.7	36.7	
	ՀՀ Գեղարքունիքի մարզպետարան	12.3	12.3		15.1	15.1		20.7	20.7		26.3	26.3		30.7	30.7	
	ՀՀ Լոռու մարզպետարան	4.2	4.2		0.0			0.0			0.0			0.0		
	ՀՀ Կոտայքի մարզպետարան	21.7	21.7		30.7	30.7		46.0	46.0		58.3	58.3		66.7	66.7	
	ՀՀ Շիրակի մարզպետարան	27.7	27.7		25.2	25.2		26.2	26.2		33.3	33.3		38.0	38.0	
	ՀՀ Վայոց ձորի մարզպետարան	6.3	6.3		4.5	4.5		0.0			0.0			0.0		
	ՀՀ Տավուշի մարզպետարան	15.9	15.9		20.5	20.5		28.9	28.9		36.9	36.9		41.1	41.1	
07	<u>Միջին մասնագիտական կրթություն</u>	1235.4	1212.7	22.8	1454.5	1454.5	0.0	1567.7	1567.7	0.0	1592.7	1592.7	0.0	1640.1	1640.1	0.0

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Խումբ	Ենթախումբ Ենթախմբերի անվանումներն ըստ կատարող պետական մարմինների և գոյություն ունեցող ու նոր ծրագրերի	2004 թ.			2005 թ.			2006 թ.			2007թ.			2008 թ.		
		Ֆաստագի			հաստատված						ՄԺԾԾ					
		ընդամենը	այդ թվում՝		ընդամենը	այդ թվում՝		ընդամենը	այդ թվում՝		ընդամենը	այդ թվում՝		ընդամենը	այդ թվում՝	
			ընթացիկ ծախսեր	կապիտալ ծախսեր		ընթացիկ ծախսեր	կապիտալ ծախսեր		ընթացիկ ծախսեր	կապիտալ ծախսեր		ընթացիկ ծախսեր	կապիտալ ծախսեր			
	ՀՀ կրթության և գիտության նախարարություն	593.7	593.7		659.8	659.8		663.8	663.8		663.5	663.5		663.1	663.1	
	ՀՀ առողջապահության նախարարություն	154.0	154.0		166.6	166.6		167.8	167.8		167.8	167.8		167.8	167.8	
	ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն	157.3	157.3		174.6	174.6		176.2	176.2		178.4	178.4		178.4	178.4	
	ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարություն	75.8	75.8		115.8	115.8		125.4	125.4		131.6	131.6		151.6	151.6	
	ՀՀ էներգետիկայի նախարարություն	19.7	19.7		20.8	20.8		21.2	21.2		21.5	21.5		21.5	21.5	
	ՀՀ քաղաքաշինության նախարարություն	22.8		22.8	0.0			0.0			0.0			0.0	0.0	
	ՀՀ կառավարությանն առընթեր ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական կոմիտե	212.2	212.2		316.8	316.8		413.4	413.4		429.9	429.9		457.8	457.8	
08	<u>Բարձրագույն և հետրոնիական մասնագիտական կրթություն</u>	3852.9	3672.7	180.1	4305.5	4205.5	100.0	4572.8	4472.8	100.0	4562.5	4462.5	100.0	4557.5	4457.5	100.0
	ՀՀ կրթության և գիտության նախարարություն	2971.3	2871.7	99.5	3223.1	3123.1	100.0	3271.0	3171.0	100.0	3227.9	3127.9	100.0	3195.0	3095.0	100.0
	ՀՀ պաշտպանության նախարարություն	580.6	500.0	80.6	729.5	729.5		729.5	729.5		729.5	729.5		729.5	729.5	
	ՀՀ կառավարությանն առընթեր ոստիկանություն	250.0	250.0		300.4	300.4		322.2	322.2		355.0	355.0		382.9	382.9	
	ՀՀ կառավարությանն առընթեր ազգային անվտանգության ծառայություն	51.0	51.0		52.5	52.5		250.1	250.1		250.1	250.1		250.1	250.1	
09	<u>Լրագուցիչ կրթություն</u>	787.9	425.8	362.0	741.5	577.5	164.0	579.7	579.7	0.0	590.3	590.3	0.0	596.5	596.5	0.0
	ՀՀ կրթության և գիտության նախարարություն	198.3	148.3	50.0	209.0	157.0	52.0	189.6	189.6		190.8	190.8		192.1	192.1	
	ՀՀ առողջապահության նախարարություն	62.3	62.3		70.4	70.4		72.7	72.7		72.7	72.7		72.7	72.7	
	ՀՀ ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարություն	52.0	52.0		58.6	58.6		84.0	84.0		89.0	89.0		94.0	94.0	
	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	12.2	12.2		12.3	12.3		18.0	18.0		22.3	22.3		22.3	22.3	

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Խումբ	Ենթախումբ Ենթախումբերի անվանումներն ըստ կատարող պետական մարմինների և գոյություն ունեցող ու նոր ծրագրերի	2004 թ.			2005 թ.			2006 թ.			2007թ.			2008 թ.		
		Վաստացի			հաստատված						ՄԺԾԾ					
		ընդամենը	այդ թվում՝		ընդամենը	այդ թվում՝		ընդամենը	այդ թվում՝		ընդամենը	այդ թվում՝		ընդամենը	այդ թվում՝	
			ընթացիկ ծախսեր	կապիտալ ծախսեր		ընթացիկ ծախսեր	կապիտալ ծախսեր		ընթացիկ ծախսեր	կապիտալ ծախսեր		ընթացիկ ծախսեր	կապիտալ ծախսեր			
	ՀՀ կառավարությանն առընթեր արտակարգ իրավիճակների վարչություն	20.6	20.6	48.8	48.8		48.9	48.9		48.9	48.9		48.9	48.9		
	ՀՀ քաղաքացիական ծառայության խորհուրդ	116.3	116.3	118.6	118.6		119.3	119.3		119.3	119.3		119.3	119.3		
	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	14.1	14.1	0.0	0.0		0.0	0.0		0.0			0.0			
	ՀՀ կառավարության աշխատակազմ	279.1	0.0	279.1	176.5	64.5	112.0	0.0	0.0		0.0		0.0			
	ՀՀ վճռաբեկ դատարան	32.9		32.9	35.3	35.3		35.3	35.3		35.3	35.3		35.3	35.3	
	ՀՀ դատախազություն	0.0			12.0	12.0		12.0	12.0		12.0	12.0		12.0	12.0	

7.2 ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

7.2.1. ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՈՒՈՐՏԻ ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

2000թ. ընդունվեց «Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության մասին» ՀՀ օրենքը, որտեղ հաստատագրվեցին գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության բազային, նպատակային-ծրագրային և պայմանագրային (թեմատիկ) ֆինանսավորման ձևերը: Նշված երեք ձևերը սահմանող՝ գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության բազային, պայմանագրային (թեմատիկ) ֆինանսավորման ու գիտական և գիտատեխնիկական պետական ծրագրերի նպատակային-ծրագրային ֆինանսավորման կարգերը, հաստատվել են ՀՀ կառավարության 2001 թվականի նոյեմբերի 17-ի համապատասխանաբար NN 1121.1122 և 1123 որոշումներով:

Գիտության ֆինանսավորման համակարգը կատարելագործելու նպատակով խնդիր դրվեց ընդլայնել գիտության ոլորտի բազային ֆինանսավորման ծավալը և ներդնել պետական նպատակային-ծրագրային ֆինանսավորման ձևը, որը բացակայում էր նախորդ տարիներին:

2004 թվականին սկսվել է գիտական և գիտատեխնիկական պետական ծրագրերի նպատակային-ծրագրային ֆինանսավորման կարգին համապատասխան 2003 թվականին ՀՀ կառավարության կողմից հաստատված 5 նպատակային ծրագրերի ֆինանսավորումը: 2004 թվականի ընթացքում պարբերաբար իրականացվել է հաստատված 4 նպատակային ծրագրերի կատարման մոնիտորինգ:

Սկսած 2003 թվականից պետական բյուջեով բազային ֆինանսավորման չորս բաղկացուցիչ մասերից արդեն երեքը դրվեցին գործածության մեջ: Նախկինում գործող գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ենթակառուցվածքի պահպանման ու զարգացման /782644.1 հազար դրամ/, ազգային արժեք ներկայացնող գիտական օբյեկտների պահպանման ծրագիրը /81058.9 հազար դրամ/ և գիտական կադրերի պատրաստման /54455.3 հազար դրամ/ ծրագրերից բացի 2005 թ. ավելանում է չորրորդը՝ հիմնարար և կարևորագույն կիրառական հետազոտությունների իրականացման ծրագրերը: «Գիտական և գիտատեխնիկական պետական նպատակային-ծրագրային ֆինանսավորման կարգ»-ին համապատասխան 2004 թվականից ֆինանսավորվում են 5 պետական նպատակային ծրագրեր (551 մլն. դրամ): Դրանք իրենցից ներկայացնում են համալիր նախագծեր գիտության և տեխնիկայի զարգացման ոլորտի գերակա ուղղությունների վերաբերյալ, 3-ից 5 տարի տևողությամբ:

2002 թվականի «Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության պայմանագրային (թեմատիկ) ֆինանսավորման կարգ»-ին համապատասխան ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության կողմից սկսվեց 2002-2004 թվականների համար նախատեսվող պայմանագրային (թեմատիկ) ֆինանսավորման գործընթացը: Համապատասխան ժամկետներով պայմանագրեր կնքվեցին գիտական թեմաների ղեկավարների հետ:

2005թ. պետական բյուջեից գիտությանը հատկացված է 4102622.1 հազար դրամ:

Պայմանագրային /թեմատիկ/ ֆինանսավորմանը 2005թ կտրամադրվի 1 մլրդ. 77.7 մլն. դրամ գումար: Կֆինանսավորվի ընդամենը 737 գիտական թեմա 2650 հաստիքով: 2005 թ. նախատեսվել է գիտնականների և գիտական աշխատողների միջինը մեկ հաստիքի հաշվարկով 37.5% աշխատավարձի բարձրացում: Բացի այդ, 2004 թվականից (թեմատիկ) ֆինանսավորման մեջ ընդգրկված գիտական աշխատողներին գիտությունների դոկտոր և գիտությունների թեկածու գիտական աստիճանի համար ՀՀ կառավարության կողմից սահմանվել է հավելավճար՝ համապատասխանաբար 10 և 5 հազ. դրամի չափով: Մշակվել և շրջանառության մեջ է դրվել գիտական ոլորտի բարեփոխումների ծրագիրը, որը կքննարկվի ՀՀ կառավարության կողմից 2005 թվականին:

Գիտության ոլորտի գիտնականի գիտությամբ զբաղվելու ազատականացման շնորհիվ արտերկրից և

միջազգային տարբեր կազմակերպություններից հանրապետության գիտության ոլորտին ուղղված դրամաշնորհային ծրագրերի ընդհանուր ֆինանսական ծավալը 2004թ-ին կազմել է 8 մլն. 452 հազ. ԱՄՆ դոլար:

Գիտության ոլորտում առկա են հետևյալ խնդիրները.

- գիտության կառավարման արդյունավետ համակարգի ձևավորման դանդաղ գործընթացը և միասնական պետական կառավարման համակարգի ոչ լիակատար ձևավորված լինելը,

- գիտական ոլորտի բաժանվածությունը երեք մասի՝ ակադեմիական, բուհական, ճյուղային,

առկա ֆինանսավորման միջոցների սահմանափակությունը և օգտագործման ցածր արդյունավետությունը,

- գիտական ոլորտի կառուցվածքային ցրվածությունը, գիտական ուղղությունների անհարկի բազմազանությունը, արդյունքում՝ գիտական ներուժի ոչ արդյունավետ օգտագործումը,

- գիտական կազմակերպություններում և բուհերում կադրերի երիտասարդացման անբավարար մակարդակը, երիտասարդ կադրերի հերթափոխի հարցը,

- ՀՀ-ից որակյալ գիտական կադրերի, առաջին հերթին երիտասարդների արտահոսքը,

- ՀՀ գիտության գերակա ուղղություններում գիտական հետազոտությունների արդյունավետության բարձրացման անհրաժեշտությունը,

- մշտական գործող անկախ փորձագիտական համակարգի բացակայությունը,

- գիտությանը հասցեագրված՝ պետության կողմից պատվերի բացակայությունը՝ կոնկրետ ձևակերպված խնդիրների լուծման առումով,

- գիտական աշխատողների ֆինանսավորման վիճակի բարելավման հարցը,

- ասպիրանտների և դոկտորանտների կրթաթոշակների բարձրացման հարցը,

- կրթության և գիտության ինտեգրման և արտադրության հետ համագործակցության խնդիրը,

- ՀՀ-ում ինովացիոն գործունեության համար համատասխան օրենսդրական դաշտի դանդաղ ձևավորման պայմաններում գիտական արդյունքների ներդրման արդյունավետ համակարգի բացակայությունը,

- համապարփակ միասնական գիտական տեղեկատվական համակարգի բացակայությունը,

- գիտական ոլորտում ժամանակակից գիտատեխնիկական բազայի բացակայությունը:

- գիտական ոլորտի արդյունքների առևտրայնացման ցածր մակարդակը:

Վերը նշված խնդիրներից առաջնահերթ են՝

ա/ Գիտական ոլորտի բարեփոխումների խնդիրը: Այդ բարեփոխումները նպատակ ունեն գիտության կառավարման բոլոր մակարդակներում անհրաժեշտ միջոցառումների իրականացում՝ միասնական պետական կառավարման համակարգի ստեղծմամբ:

բ/ Աշխատավարձի էական բարձրացումը:

գ/ Գիտական ներուժի վերարտադրության խնդիրը:

7.2.2. ՈւՈՐՏԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ, ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎ ԾԱԽՍԵՐԻ ՎՐԱ ԱԶԳՈՂ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ

ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ

Գիտության ոլորտի հիմնական նպատակն է Հայաստանի Հանրապետության տնտեսական զարգացման մեջ գիտության գործուն դեր ունենալը, գիտական հետազոտությունների արդյունքները տնտեսության մեջ արդյունավետ օգտագործելը, համաշխարհային ընկերակցության մեջ մեր երկրի կայուն տեղն ապահովելը:

ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Ելնելով վերոհիշյալ խնդիրներից առաջիկա երեք տարվա ընթացքում գերակայությունները հետևյալն

են:

1. Գիտական ոլորտի բարեփոխումները,
2. Գիտական աշխատողների աշխատավարձի բարձրացում,
3. Գիտական ներուժի վերարտադրություն,
4. Մշտական գործող անկախ փորձագիտական կառույցի ստեղծում,
5. Գիտատեխնիկական տեղեկատվական և վերլուծական կենտրոնի աշխատանքների համակարգված կազմակերպում:

Աղյուսակ 7.7. Գիտության 2005-2008 թվականների պետական ծախսերը 2005-2007թթ և 2006-2008թթ միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով (մլն դրամներով)

Ծախսերի գործառնական դասակարգման խմբերի, ենթախմբերի անվանումները	2005թ.		2006թ.		2007թ.		2008թ.
	հաստատված բյուջե	2005-07թթ ՄԺԾԾ	2005-07թթ ՄԺԾԾ	2006-08թթ ՄԺԾԾ	2005-07թթ ՄԺԾԾ	2006-08թթ ՄԺԾԾ	2006-08թթ ՄԺԾԾ
Գիտություն, ընդամենը	4102.6	3777.9	4205.7	4228.9	4684.4	4736.8	5193.4
այդ թվում՝							
Պայմանագրային (թեմատիկ)	1077.7	1285.8	1285.8	1077.7	1285.8	1157.2	1246.3
Բազային	2217.7	1941.1	2157.6	2394.0	2402.8	2772.4	2989.9
Նպատակային-ծրագրային	551.0	551.0	762.3	551.0	995.8	601.0	751.0
Գիտաաշխատողներին գիտական աստիճանների համար տրվող հավելավճարներ	206.2	-	-	206.2	-	206.2	206.2
Այլ օբյեկտների հիմնանորոգում (ՀՀ ԳԱԱ «Փորձագիտական ազգային լաբորատորիա» ՊՈԱԿ-ին պետական աջակցություն վարչական շենքի հիմնանորոգման համար)	50.0	-	-	-	-	-	-

2006-2008թթ միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով ծախսերի աճը 2005-2007թթ միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրի նկատմամբ պայմանավորված է բյուջեի եկամտային մասի ավելի բարձր աճով, որի հետ կապված աճել են նաև գիտության ծախսերը, համաձայն «Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության մասին» ՀՀ օրենքի:

7.2.3. ՈՒՈՐՏՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԵԼԻՔ ԾՐԱԳՐԵՐԻ ԳԾՈՎ ԾԱԽՍԵՐԻ ՄԱԿԱՐԴԱԿԻ ՎՐԱ ԱԶԴՈՂ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԸ

Համաձայն «Գիտության և գիտատեխնիկական գործունեության մասին» ՀՀ օրենքի հոդված 23-ի պետությունը յուրաքանչյուր տարի ՀՀ պետական բյուջեի ծախսային մասում նախատեսում է նախորդ տարվա համեմատ բյուջեի եկամտային մասի աճին համամասնորեն ավելացող գումարից ոչ պակաս հատկացումներ:

Ելնելով վերոհիշյալից, միջնաժամկետ ժամանակահատվածում գիտության ոլորտի համար հատկացվող գումարները՝ ըստ տարիների աճի դեպքում կուղղվեն գիտական աշխատողների աշխատավարձի բարձրացմանը, գիտական ներուժի վերարտադրմանը, «Գիտական ոլորտի բարեփոխումների ծրագրի» իրականացմանը

ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԻ ԱՄՓՈՓՈՒՄ 2006-2008 թթ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾԻ ՀՄԱՐ

2006-2008 թթ պետական բյուջեից գիտության ֆինանսավորմանն ուղղված լրացուցիչ գումարները նախատեսվում են ուղղել բազային ֆինանսավորմամբ նոր ծրագրերի ֆինանսավորմանը:

2007-2008 թթ պետական բյուջեից գիտության ֆինանսավորմանն ուղղված լրացուցիչ գումարները նախատեսվում են առաջին հերթին ուղղել գիտական աշխատողների միջին աշխատավարձի բարձրացմանը՝

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

ամենամյա մոտ 10%-ով մեկ հաստիքի հաշվարկով:

Նման ֆինանսավորման աճի դեպքում հասնել նախկինում դրված նպատակին՝ բազային 50%, նպատակային-ծրագրային 30%, պայմանագրային (թեմատիկ) 20% ծրագրային ֆինանսավորման իրականացմանը:

2006–2008 թթ բազային ֆինանսավորման կներկայացվեն նոր նախագծեր հիմնարար և կարևորագույն նշանակություն ունեցող կիրառական հետազոտությունների, գիտական գործունեության ենթակառուցվածքի պահպանման ու զարգացման, ազգային արժեք ներկայացնող գիտական օբյեկտների պահպանման:

2007թ. կրթության և գիտության նախարարությունը կսկսի կիրառել համաֆինանսավորման սկզբունքը, որով մասամբ կհաղթահարվի պետությունից գիտությանը հատկացվելիք սուղ միջոցների խնդիրը: Այդ առումով անհրաժեշտաբար պետք է դիտարկվի գիտության հիմնադրամի ստեղծման հարցը: Համաֆինանսավորման սկզբունքը գիտական հետազոտությունների և մշակումների ժամանակակից բարձր մակարդակ ապահովելու լրացուցիչ խթան կհանդիսանա, ներկայացվող առավելագույնս գրավիչ գիտական նախագծերի տարբեր աղբյուրներից ֆինանսավորման համար:

2007 թ. նախատեսվում է իրականացնել նոր մրցույթ արդեն ավարտված պետական նպատակային ծրագրերի փոխարեն:

2006թ. նախատեսվում է ստեղծել անկախ փորձագիտական կառույց: Անկախ փորձագիտական կառույցի գործունեության հիմքում պետք է լինի բազային, պայմանագրային (թեմատիկ) և այլ գիտական ծրագրերի անկախ փորձաքննությունը:

Միասնական գիտական տեղեկատվական դաշտի ստեղծման նպատակով, որպես առաջին քայլ, պետք է հանդիսանա ՀՀ առևտրի և տնտեսական զարգացման նախարարության «Գիտատեխնիկական լրատվության հայկական կենտրոն»-ի պետական միասնական կառավարման մարմնին ենթարկելը, և այդ կենտրոնի արդյունավետ աշխատանքների կազմակերպումը:

Աղյուսակ 7.8. 2005-2008 թվականների գիտության ոլորտի ծախսերը՝ ըստ ծրագրերի /հազ. դրամներով/

	2005թ.	2006թ.	2007թ.	2008թ.
Գիտություն, ընդամենը	4102622.1	4228924.2	4736812.8	5193445.0
այդ թվում՝				
1. Պայմանագրային (թեմատիկ)	1077689.8	1077689.8	1157189.8	1246329.8
տեսակարար կշիռը գիտության ընդհանուր ծախսերի մեջ (%)	26.3	25.5	24.5	24.0
2. Բազային, այդ թվում	2217687.9	2393990.0	2772378.6	2989870.8
տեսակարար կշիռը գիտության ընդհանուր ծախսերի մեջ (%)	54.0	56.6	58.5	57.6
3. Նպատակային-ծրագրային	551000	551000	601000	751000
տեսակարար կշիռը գիտության ընդհանուր ծախսերի մեջ (%)	13.4	13.0	12.7	14.5
4. Գիտաշխատողներին գիտական աստիճանների համար տրվող հավելավճարներ	206244.4	206244.4	206244.4	206244.4
5. Այլ օբյեկտների հիմնանորոգում (ՀՀ ԳԱԱ «Փորձագիտական ազգային լաբորատորիա» ՊՈԱԿ-ին պետական աջակցություն վարչական շենքի հիմնանորոգման համար)	50000.0	-	-	-

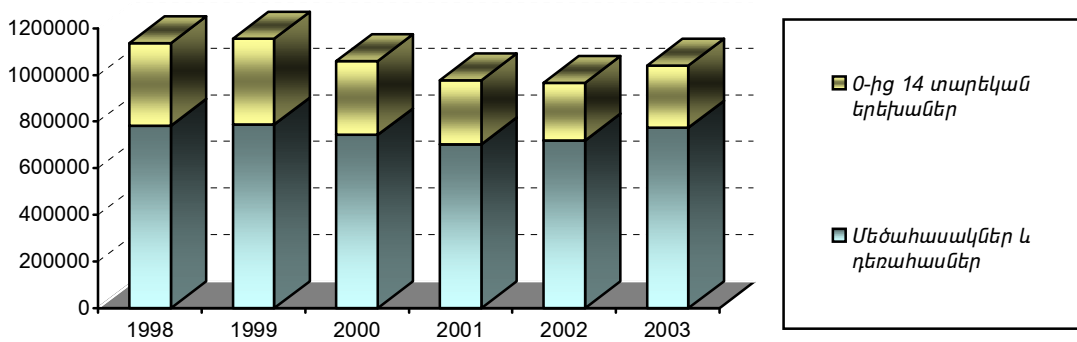
ԳԼՈՒԽ 8. ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅՈՒՆ

Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության ոլորտի 2006-2008 թվականների միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրի կազմման հիմքում դրվել են Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2003 թվականի օգոստոսի 8-ի «Աղքատության հաղթահարման ռազմավարական ծրագիրը հաստատելու մասին» թիվ 994-Ն որոշմամբ ամրագրված առողջապահությանն վերաբերող դրույթները, հաշվի են առնվել նաև «Հայաստանի Հանրապետության 2005-2007 թվականների պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագիրը հաստատելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2004 թվականի հունիսի 17-ի թիվ 985-Ն որոշմամբ հաստատված 2005-2007թթ պետական միջնաժամկետ ծախսերի, ինչպես նաև 2005 թվականին արդեն իսկ իրականացվող ծրագրերի ցուցանիշները:

8.1 ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Հայաստանի Հանրապետության բնակչության առողջական վիճակի դինամիկան բնութագրող այնպիսի ցուցանիշներ ինչպիսիք են զանազան հիվանդություններով հիվանդացությունը և մահացությունը, ենթարկվել են էական ներկառուցվածքային և տարաբնույթ փոփոխությունների: Վիճակագրական հետազոտությունները հիմք են տալիս նշելու, որ ընդհանուր հիվանդացության մակարդակը իջել է: 1998 թվականին բնակչության ընդհանուր հիվանդացությունը կազմել է 1135723 դեպք, այդ թվում մեծահասակները և դեռահասները կազմել են 64.8 տոկոսը, իսկ 0-ից 14 տարեկան երեխաները 35.2 տոկոսը, իսկ 2003 թվականին այն կազմել է 1039331 դեպք:

Գծանկար 8.1. Բնակչության ընդհանուր հիվանդացությունը, այդ թվում 0-ից 14 տարեկան երեխաներ և մեծահասակներ և դեռահասներ

Սակայն այս պատկերին զուգահեռ բնակչության առողջական վիճակը բնութագրող այնպիսի ցուցանիշներ ինչպիսիք են զանազան հիվանդություններով հիվանդացությունը և մահացությունը ենթարկվել են էական ներկառուցվածքային և տարաբնույթ փոփոխությունների: Նկատվում է որոշ սոցիալական հատուկ նշանակություն ունեցող հիվանդությունների և այդ հիվանդացությամբ մահացության աճ:

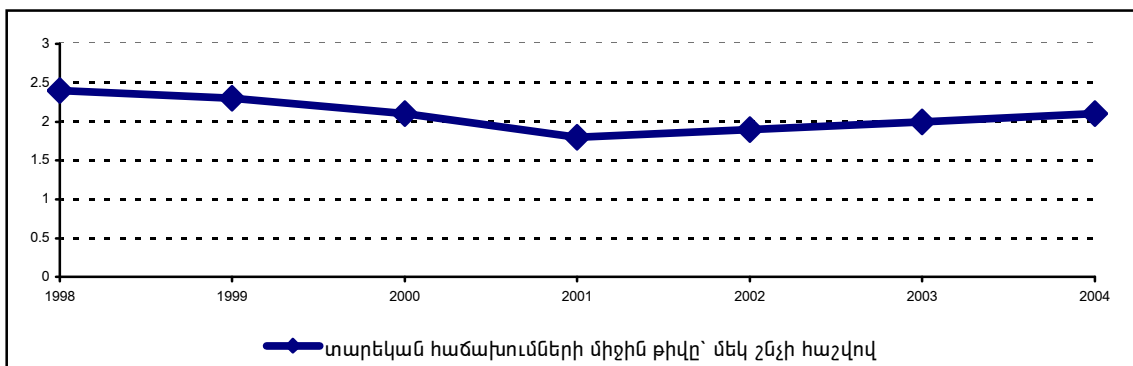
Վերջին տարիների ընթացքում ծնելիությունը կտրուկ կրճատվել է և նվազել 2.5 անգամ: Եթե 1986 թ. Հայաստանում ծնվել էր 81192 երեխա ապա՝ 2001թ.՝ 32065, իսկ ծնելիության ցուցանիշը նվազել է համապատասխանաբար 24-ից մինչև 10-ի 1000 բնակչին, իսկ 2003թ.՝ 11.2: Ընդհանուր մահացությունը աճել է 5.7-ից (1986թ.) մինչև 8,1 (2003թ.) 1000 բնակչին, իսկ բնակչության բնական աճի ցուցանիշը նվազել է համապատասխանաբար 18.3-ից մինչև 3.1: Միևնույն ժամանակ անհրաժեշտ է նշել, որ այդ ֆոնի վրա. սկսած 2002 թ. նկատվում է ծնելիության աճ, իսկ մանկական մահացությունը նվազել է գրեթե 2 անգամ և 23.6-ից (1986թ.) իջել է մինչև 12.0 (2003թ.) 1000 կենդանածինների:

Աղյուսակ 8.1. Ծնվածները, մահացածները և բնակչության հավելանք

	1986թ.	1992թ.	1997թ.	2000թ.	2001թ.	2002թ.	2003թ.
1. Ծնվածներ`							
բազարձակ թվով	81192	70581	43929	34276	32065	32229	35793
ըստ 1000 բնակչի	24.0	19.9	13.5	10.6	10.0	10.1	11.2
2. Մահացածներ`							
բազարձակ թվով	19410	25824	23985	24025	24003	25554	26014
ըստ 1000 բնակչի	5.7	7.3	7.4	7.5	7.5	8.0	8.1
3. Բնական հավելանք`							
բազարձակ թվով	61782	44757	19944	10251	8062	6675	9779
ըստ 1000 բնակչի	18.3	12.6	6.1	3.1	2.5	2.1	3.1
4. Մանկական մահացություն`							
բազարձակ թվով	1914	1336	678	540	497	450	422
ըստ 1000 բնակչի	23.6	18.5	15.4	15.6	15.4	14.0	12.0

Մայրական մահացության 2003 թվականի ցուցանիշը կազմել է 18.0 (100 000 կենդանածնության նկատմամբ) վերջին տարիներին դրսևորում է նվազման միտում: Սակայն այն դեռևս երկու և ավելի անգամ գերազանցում է Եվրոպական միջին ցուցանիշից՝ 8.8, թեև զգալի ցածր է ԱՊՀ երկրների միջին մակարդակից՝ 40.0: 1998 թվականին բնակչության առողջապահական կարիքներին, մեկ շնչի հաշվով, պետական բյուջեից փաստացի ուղղվել է 3.6 հազ դրամ, 2000թ. այն իջել է մինչև 2.5 հազ դրամի, իսկ 2003թ. հասել 5.9 հազ դրամի: 2004թ. ֆինանսական հատկացումները լուրջ աճի տենդենց ունեն, պետական բյուջեից առողջապահական կարիքներին, մեկ շնչի հաշվով, ուղղվել է՝ 7.8 հազ դրամ, 2005թ.՝ մոտ 10.0 հազ դրամ: Հաշվի առնելով, հիվանդանոցային բուժօգնության համեմատ, առաջնային (ամբուլատոր-պոլիկլինիկական) բուժօգնության գերակայությունը, մատչելիության ավելի բարձր մակարդակը և ազգաբնակչությանը տարածքային կտրվածքով հասանելիության ավելի մեծ աստիճանը, առողջապահության պետական ծախսերի ֆինանսավորման կառուցվածքում նախատեսվել է առաջնային բուժօգնության ֆինանսավորման բարձր աճի առաջանցիկ տեմպերի ապահովում, նպատակ ունենալով, առողջության կանխարգելումը և վաղ հայտնաբերումը, որը կենթադրի ընդհանուր հիվանդացության իջեցման աջակցություն: Եթե 1998թ. պետական բյուջեի առողջապահությանն ուղղվող ներդրումների 56.6 տոկոսը հատկացվել է հիվանդանոցային բուժօգնության կազմակերպմանը, իսկ 19.0 տոկոսը առողջության առաջնային պահպանմանը, ապա 2004թ. ծախսային հարաբերակցության փոփոխությունը համապատասխանաբար կազմել է՝ 51.7% և 34.9%, 2005թ.՝ 43.5% և 38.7%: Առողջապահության ոլորտում ներդրումային աճի տենդենցը ենթադրում է, որ բնակչության համար ամենամատչելի և իր գործունեության հիմքում կանխարգելման կարևորագույն գործառույթ իրականացնող առաջնային բուժօգնության ոլորտը սկսում է գործել առավել արդյունավետ, ամբուլատոր-պոլիկլինիկական հաստատություններում հաճախումները, հետևաբար և մեկ շնչին ընկնող տարեկան միջին հաճախումները ավելացման միտում ունեն:

Գծանկար 8.2. Ամբուլատոր-պոլիկլինիկական հաստատություններում բնակչության մեկ շնչին ընկնող տարեկան միջին հաճախումները

2005թ. նախատեսվել է ամբուլատոր-պոլիկլինիկական մեկ հաճախման գնի 11.1% բարձրացում (նախորդ տարվա 900 դրամի դիմաց նախատեսվում է 1000 դրամ, ներառված չէ 300 դրամ անվճար և արտոնյալ պայմաններով դեղորայքային ապահովման ծախսը, որը ընդգրկված է տեղամասերի աշխատանքների ապահովման համար նախատեսված ծախսերում): Բժշկական անձնակազմի աշխատողների ամսական աշխատավարձը նախատեսվել է 46800 դրամ նախորդ տարվա 36000 դրամի դիմաց, իսկ միջին բուժանձնակազմի աշխատողների ամսական աշխատավարձը՝ 29900 դրամ նախորդ տարվա 23000 դրամի դիմաց:

2005 թվականին Մարզական բժշկության և հակադոպինգային հսկողության հանրապետական կենտրոն» պետական ոչ առևտրային կազմակերպության գծով պետական պատվեր» ծրագրով նախատեսվել է 75.2 մլն դրամ, այդ թվում 53.1 մլն դրամ՝ բժշկական սարքավորումների և գործիքների ձեռքբերման համար:

Կենտրոնացված կարգով դեղորայքի ձեռքբերման գծով պետական պատվեր» ծրագրով նախատեսվել է 1585.0 մլն դրամ, նախորդ տարվա 1500.0 մլն դրամի դիմաց կամ աճը կազմում է 5.7%:

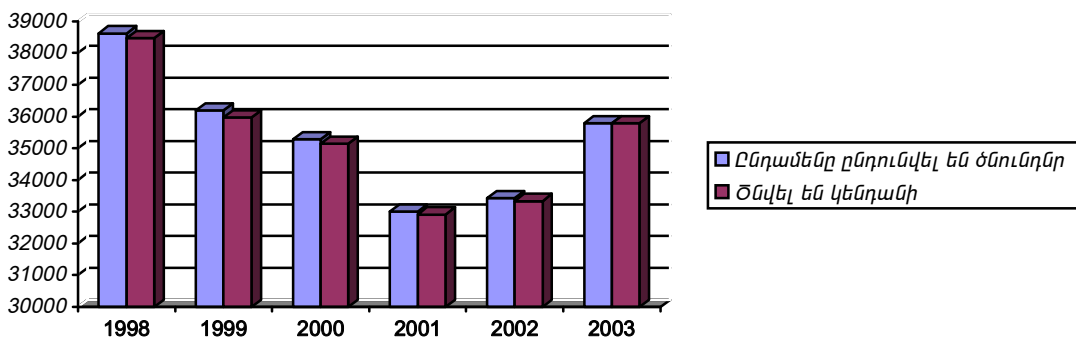
2003թ. նոյեմբերի 13-ին ՀՀ կառավարության կողմից հաստատվեց «Հայաստանի Հանրապետության բնակչության առողջության առաջնային պահպանման 2003-2008թթ ռազմավարությունը և Հայաստանի Հանրապետությունում առողջության առաջնային պահպանման կազմակերպման ու ֆինանսավորման նոր մեթոդների մշակման 2003-2004թթ փորձարարական ծրագիրը հաստատելու մասին» N 1533-Ն որոշումը, որով ամրագրվում է առողջության առաջնային պահպանման զարգացման խնդրում ՀՀ կառավարության քաղաքականությունը:

Հիվանդանոցային բուժօգնության շրջանակներում 2005 թվականին նախատեսվում է տասնմեկ ծրագրերի իրականացման միջոցով՝ 186238 հիվանդանոցային դեպքի բուժօգնություն: Հիվանդանոցային բուժօգնություն իրականացնող բուժհաստատություններում մեկ հիվանդի մեկ օրվա բուժման միջինացված արժեքը նախատեսվում է 8700 դրամ նախորդ տարվա 8300 դրամի դիմաց կամ աճը կազմում է 4.8%, որը պայմանավորված է աշխատավարձի բարձրացմամբ, դեղորայքի, բժշկական պարագաների և լաբորատոր-գործիքային ախտորոշիչ ծախսերի ավելացմամբ: Բժշկական անձնակազմի աշխատողների ամսական աշխատավարձը նախատեսվում է հասցնել մինչև 37500 դրամ (նախորդ տարվա 33500 դրամի դիմաց), իսկ միջին բուժանձնակազմի աշխատողների ամսական աշխատավարձը՝ մինչև 29300 դրամ (նախորդ տարվա 24550 դրամի դիմաց):

Ներծրագրային ավելացումները ուղղվել են մոր և մանկան առողջության պահպանմանը, ինֆեկցիոն և սոցիալական կարևորություն ունեցող ոչ ինֆեկցիոն հիվանդությունների և բնակչության սոցիալապես անապահով և հատուկ խմբերում ընդգրկվածների բժշկական օգնությանը:

Վերջին տարիների արձանագրվել է ծնունդների աճի միտում, ինչպես նաև ավելացել են վերջինիս ֆինանսական հատկացումները՝

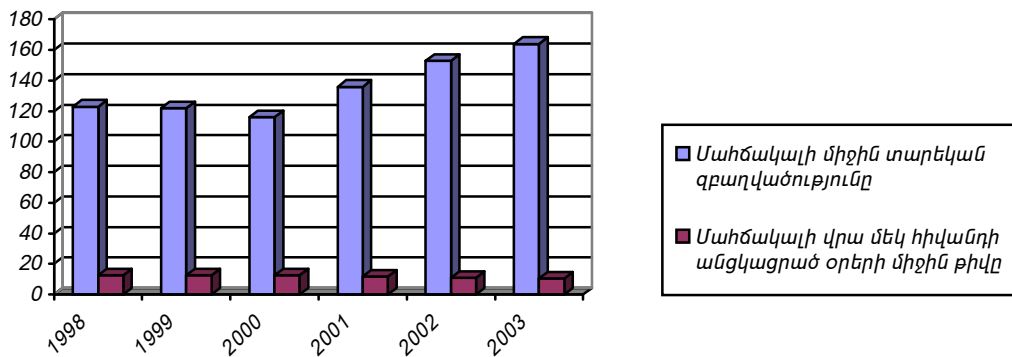
Գծանկար 8.3 Ընդամենը ծնունդներ, որից ծնվել են կենդանի

Մոր և մանկան առողջության պահպանման հիմնախնդիրները և հետագա ռազմավարության հիմնական դրույթները հաստատվել են «Մոր և մանկան առողջության պահպանման 2003-2015 թվականների ռազմավարությունը հաստատելու մասին» 2003թ. օգոստոսի 8-ի N1000-Ն, «Աղքատության հաղթահարման ռազմավարական ծրագիրը հաստատելու մասին» 2003թ. օգոստոսի 8-ի N 994-Ն, «Հայաստանի Հանրապետությունում երեխայի իրավունքների պաշտպանության 2004-2015 թվականների ազգային ծրագիրը հաստատելու մասին» 2003թ. դեկտեմբերի 18-ի N1745-Ն ՀՀ կառավարության որոշումների դրույթներով:

Առաջիկա տարիներին կշարունակվի առողջապահության համակարգի օպտիմալացման գործընթացի խորացումը, որը նպատակ կունենա շարունակելու իրականացնել այնպիսի ռազմավարություն, որը կբարձրացնի համակարգի արդյունավետությունը, որը կենթադրի հիվանդանոցային մահճակալային ֆոնդի կրճատում, մահճակալների տարեկան միջին զբաղվածության ավելացում և այլն:

Գծանկար 8.4 Մահճակալի միջին տարեկան զբաղվածությունը

Առկա խնդիր է դիտարկվում առողջապահության ոլորտին ուղղվող պետական ծախսերի շարունակական ավելացման պայմաններում առավել նպատակային և արդյունավետ ծախսային ուղղվածության ապահովումը, ինչպես նաև բուժօգնության ծառայությունների մատչելիության բարձրացումը: Առողջապահության ոլորտում պետական ծախսերի աճը հանդիսանում է ոլորտում իրավիճակի բարելավման առաջնահերթ ուղղություններից մեկը: Ծրագրային ամբողջ ժամանակահատվածի ընթացքում առողջապահության ոլորտի պետական ծախսերն ունենալու են աճի միտում:

2000-2004թթ հանրապետությունում իմունոկանխարգելման, մալարիայի, խոլերայի դեմ պայքարի և կանխարգելման համալիր հակահամաճարակային միջոցառումների իրականացման շնորհիվ, որոշ վարակիչ հիվանդությունների առումով համաճարակային իրավիճակը բարելավվել է: Մալարիայով հիվանդացությունը 2003 թվականին՝ 1998 թվականի հետ համեմատած, նվազել է մոտավորապես 2,0 անգամ, 2000-2003թթ հանրապետությունում չեն արձանագրվել խոլերայի, պոլիոմիելիտի դեպքեր: Եզակի է դարձել դիֆթերիայի, կապույտ հագի, կարմրուկի, փայտացման դեպքերի արձանագրումը: 1994թ սկսած Իմունոկանխարգելման ազգային ծրագրում ընդգրկված հիվանդությունների առումով հասել ենք հիվանդացության և մահացության նվազման:

Երկրում չի գործում ժամանակակից պահանջները բավարարող առողջապահության վիճակագրական, տեղեկատվական-վերլուծական համակարգ: Ինֆեկցիոն հիվանդությունների կանխարգելման և մոնիտորինգի ուղղությամբ նորմատիվ փաստաթղթերի մշակման, ինչպես նաև վերլուծական և կազմակերպական աշխատանքները դեռևս բավարար մակարդակով չեն կատարվում:

Առողջապահության ոլորտի համար շարունակում է խնդիր դիտարկվել ընդհանուր հիվանդացության կազմում տուբերկուլյոզով, շաքարային դիաբետով, սրտամկանի սուր ինֆարկտով, ինչպես նաև շարորակ նորագոյացություններով հիվանդների թվի ավելացումը:

8.2. ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ

Առողջապահության ոլորտում պետության կողմից իրականացվող ծրագրերի նպատակներն են՝

1. Բնակչության հիգիենիկ-հակահամաճարակային անվտանգության ապահովումը:
2. Բնակչության առողջության առաջնային պահպանման ապահովումը:
3. Մոր և մանկան առողջության պահպանման ապահովումը:
4. Բնակչության սոցիալապես անապահով և առանձին (հատուկ) խմբերում ընդգրկված անձանց բժշկական օգնության ապահովումը:
5. Սոցիալական հատուկ նշանակություն ունեցող հիվանդություններից բուժվողների բուժօգնության ապահովումը:

Առաջնային (ամբուլատոր-պոլիկլինիկական) բուժօգնություն

- սիրտ-անոթային հիվանդությունների հիվանդացության մակարդակի իջեցում 10%-ով,
- միկրոանոթային և մակրոանոթային բարդություններով, շաքարային դիաբետով հիվանդների հոսպիտալացման դեպքերի նվազեցում՝ 5%-ով,
- ուռուցքային հիվանդությունների վաղ ախտորոշման ցուցանիշի բարձրացում՝ 15%-ով,
- առաջնային բուժկանխարգելիչ միջոցառումների մեջ, կանխարգելիչ միջոցառումների տեսակարար կշռի ավելացում,
- տարեկան մոտ 150 ընտանեկան բժիշկի և 150 ընտանեկան բուժքրոջ պատրաստում,
- ժամանակակից լաբորատոր-գործիքային ախտորոշիչ սարքավորումներով և տեխնոլոգիաներով, դեղորայքային և բուժարագաններով հագեցվածության բարձրացում,
- իրականացվող բժշկական օգնության որակի բարձրացում,
- բնակչության անվճարունակ հատվածի համար բուժօգնության մատչելիության մակարդակի բարձրացում:

Մոր և մանկան առողջության պահպանում

- հղի կանանց վաղաժամ կոնսուլտացիոն հսկողության ապահովումը, առնվազն 70%-ով,
- նվազեցնել մայրական մահացության մակարդակը 1/3-ով,
- տնային պայմաններում ծննդաբերության դեպքերի նվազեցումը՝ ապահովելով ծննդաբերության 100% ընդգրկվածությունը ստացիոնար պայմաններում,
- նվազեցնել պերինատալ և վաղ նեոնատալ մահացությունը 10%-ով,
- նվազեցնել մանկական մինչև 1 տարեկան և մինչև 5 տարեկան մահացության մակարդակը՝ նվազագույնը 1/4-ով, այդ թվում շնչառական հիվանդություններից 15%-ով, իսկ փորլուծային հիվանդություններից 20%-ով,
- ցածր քաշով և անհաս նորածինների թիվը կրճատել 1/4-ով,
- ապահովել երեխաների պատվաստումների 90%-ով ընդգրկվածությունը

- ապահովել մինչև 4 ամսական երեխաների 55%-ի և մինչև 6 ամսական երեխաների 30%-ի բացառապես կրծքով սնուցումը և պահպանել դրա շարունակականությունը երեխայի կյանքի երկրորդ տարվա ընթացքում
- սակավարյունության հետևանքով առաջացած խանգարումները կրճատել 20%-ով
- ապահովել հաշմանդամություն ունեցող երեխաների 35%-ի ընդգրկվածության ապահովում անհատական վերականգնողական ծրագրերում՝ վաղ մշջամտության ծրագրերի իրականացման ճանապարհով

Հիգիենիկ և համաճարակային անվտանգության ապահովում

- վերացնել դիֆթերիայի առաջացման տեղական դեպքերը,
- նվազեցնել հեպատիտ «Բ» վիրուսակիրների թիվը՝ առնվազն 40%-ով,
- տուբերկուլյոզի հիվանդացությունը և մահացությունը իջեցնել 10%-ով,
- նվազեցնել մալարիայի առաջացման դեպքերը՝ 5-ից ցածր մակարդակի (100 000 բնակչի հաշվով) և պատրաստվել վերացնելու այս հիվանդությունը,
- նվազեցնել ու պահպանել դիարեայի հիվանդությունների ցածր մակարդակը և մահվան դեպքերը,
- վերացնել կարմրուկը և հոչակել կարմրուկից ազատված գոտի՝ հավաստագրման համար:

Սոցիալական հատուկ նշանակություն ունեցող հիվանդությունների դեմ պայքարի ծրագիր

- իրականացվող բուժօգնության և սպասարկման փոխհատուցման մոտեցումը իրական ծախսերին,
- բնակչության բուժօգնության մատչելիության բարձրացումը,
- բժշկական օգնության կազմակերպման համար անհրաժեշտ որոշ բաղադրիչների (դեղամիջոցներ, բժշկական պարագաներ և այլն) հազեցվածության բարձրացումը,
- ոչ պաշտոնական ծախսերի նվազեցումը,
- ժամանակակից սարքավորումներով հազեցվածության մակարդակի բարձրացումը:

8.3. ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏԻ ԾՐԱԳՐԱՅԻՆ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության ոլորտի ծրագրային գերակայություններն են համարվում բնակչության հիգիենիկ և համաճարակային անվտանգության ապահովման, ամբուլատոր-պոլիկլինիկական բուժօգնության դերի իրական բարձրացման, մոր և մանկան առողջության ապահովման, սոցիալական հատուկ նշանակություն ունեցող հիվանդությունների կանխարգելման և բնակչության աղքատ խավերի կարիքների բավարարման ծրագրերը:

2006 թվականից առողջապահության պետական բյուջեն անցնում է ծրագրային բյուջետավորման և դրա արդյունքում նախորդ տարվա հինգ ենթախմբի փոխարեն 2006 թվականին առողջապահության պետական բյուջեն կազմված կլինի վեց ենթախմբից, որոնցում ընդգրկված կլինեն համապատասխանաբար նոր ծրագրերը՝

- 01. Առողջապահության բնագավառում պետական կառավարում,
 - Առաջնային (ամբուլատոր-պոլիկլինիկական) բուժօգնություն,
 - Հիվանդանոցային բուժօգնություն,
 - Հիգիենիկ և հակահամաճարակային ծառայություններ,
 - Կենտրոնացված կարգով գնումների իրականացում,
 - Առողջապահական հարակից ծառայություններ և ծրագրեր:

Առաջնային (ամբուլատոր-պոլիկլինիկական) բուժօգնություն

Ինչպես բնակչության աղքատության հաղթահարման համատեքստում, այնպես էլ 2006-2008թթ Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության համակարգի ֆինանսավորման միջին ժամկետ ծրագրի համատեքստում առողջապահության ոլորտի գերակա ուղղություն է շարունակում դիտվել առողջապահական ծառայությունների մատչելիության բարձրացումը՝ հիմնական ուշադրությունը կենտրոնացնելով բուժօգնության առաջնային օղակի վրա:

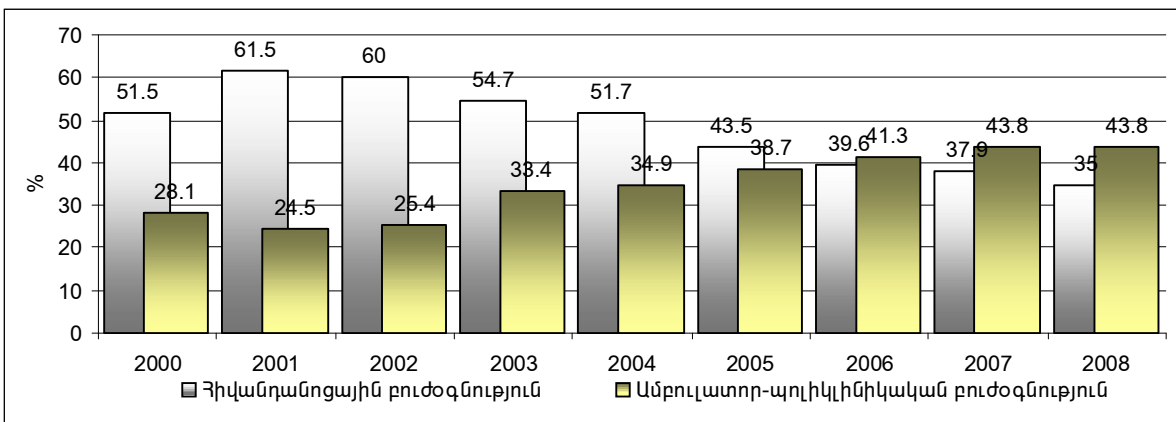
Հաշվի առնելով առաջնային (ամբուլատոր-պոլիկլինիկական) բուժօգնության մատչելիության ավելի բարձր մակարդակը և ազգաբնակչությանը տարածքային կտրվածքով հասանելիության ավելի մեծ աստիճանը՝ պետական բյուջեի կառուցվածքում ավելացվելու է առաջնային բուժօգնության բաժինը՝ ի հաշիվ հիվանդանոցային բուժօգնությանը տրամադրվող միջոցների տեսակարար կշռի կրճատման և ընդհանուր ծախսերի ավելացման:

Առաջնային (ամբուլատոր-պոլիկլինիկական) բուժօգնությանն ուղղվող գումարները 2006 թվականին կկազմի 15434.1 մլն դրամ, այդ թվում 2020.0 մլն դրամ կենտրոնացված կարգով դեղորայքի ձեռքբերման ծախսեր կամ 2005թ. հաստատված բյուջեի նկատմամբ կաճի 24.0%-ով և կկազմի առողջապահությանն ուղղվող ծախսերի 41.3 տոկոսը:

Աղքատության հաղթահարման ռազմավարության ծրագրով նախատեսվում է առաջնային (ամբուլատոր-պոլիկլինիկական) բուժօգնության բաժինը առողջապահության բնագավառի ծախսերի կառուցվածքում 2006թ. հասցնել 40 տոկոսի: Համաձայն վերոնշյալ ծրագրի առողջության առաջնային պահպանմանն ուղղվող ծախսերի տոկոսադրույքը հաշվարկելիս կենտրոնացված կարգով դեղորայքի ձեռքբերման ծախսերը ընդգրկված էին առողջության առաջնային պահպանմանն ուղղվող ծախսերի կազմում: Ուստի համադրելի համարելու համար՝ առաջնային պահպանման տոկոսադրույք հաշվարկելիս, Կենտրոնացված կարգով գնումների իրականացում ենթախմբում ընդգրկված դեղորայքային ապահովման ծախսերը, ընդգրկում ենք առողջության առաջնային պահպանմանն ուղղվող ծախսերի մեջ:

2006թ.-ից սկսած ՄԺԾԾ-ում ընդգրկվել է Սպոտային բժշկությանը և հակադոպինգային ծառայությանն ուղղվող նոր ծրագիր, որը ընդգրկված է նաև 2005թ. հաստատված բյուջեով: Ծրագրի նպատակն է՝ Հայաստանի Հանրապետության հավաքական թիմերում ընդգրկված մարզիկների բժշկակենսաբանական, հոգեբանական, կենսաքիմիական ուսումնասիրությունների արդյունավետությունը բարձրացնելու նպատակով սպորտային բժշկության և հակադոպինգային հսկողության աշխատանքների բարելավումը:

Գծանակը 8.5. Ամբուլատոր և հիվանդանոցային բուժօգնության ֆինանսավորումը (առողջապահության ընդհանուր ծախսերի նկատմամբ,%)

Ծրագրվում է շարունակել ընտանեկան բժշկության համակարգի ներդրումը հանրապետության ողջ

տարածքում, առողջության առաջնային պահպանման ծառայությունների բարելավման գործում անհրաժեշտ է ապահովել նաև ախտորոշիչ ծառայությունների մատչելիությունը՝ այդ նպատակով դժվարամատչելի ախտորոշիչ հետազոտությունների գծով պետական պատվերը մասնագիտացված արտահիվանդանոցային ախտորոշիչ կենտրոններում տեղաբաշխելու միջոցով:

Մոր և մանկան առողջության պահպանում

Կանանց և երեխաների առողջության պահպանման, այդ թվում՝ վերարտադրողական առողջության խնդիրներին համարժեք ուշադրության ցուցաբերումը սկզբունքային նշանակություն ունի առողջ սերունդ ունենալու և բնակչության առողջական վիճակի բարելավման առումով: Այդ նպատակով վերահաստատվել է կանանց և երեխաների առողջության հարցերի գերակայությունը: Մոր և մանկան առողջության պահպանման ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է զգալիորեն ավելացնել ինչպես հիվանդանոցային, այնպես էլ առաջնային բուժօգնության հիմնարկների՝ մանկաբարձագինեկոլոգիական բժշկական օգնության գծով պետական ծախսերը: Մասնավորապես՝ ամբուլատոր-պոլիկլինիկական բուժօգնության շրջանակներում մանկաբարձագինեկոլոգիական բուժօգնության ծախսերը մեկ հիվանդի հաշվով: Երեխաների բուժօգնության ուղղությամբ հատուկ ուշադրություն է դարձվելու հիվանդությունների կանխարգելման միջոցառումներին՝ ներառյալ պատվաստումների իրականացմանը:

Հիգիենիկ և համաճարակային անվտանգության ապահովում

Բնակչության հիգիենիկ և համաճարակային անվտանգության ապահովումը պետական կարևորագույն խնդիրներից է և երաշխավորվում է «Հայաստանի Հանրապետության բնակչության սանիտարահամաճարակային անվտանգության ապահովման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով: Այս համակարգի անխափան գործունեության ապահովումը կենսական նշանակություն ունի երկրի սոցիալ-տնտեսական զարգացման և բնակչության առողջության պահպանման համար:

Բնակչության հիգիենիկ և համաճարակային անվտանգության ապահովման առումով՝ ծրագիրը նախատեսում է երկրում ապահովել հիգիենիկ և հակահամաճարակային հսկողությունը, բնակչության առողջության պահպանմանն ուղղված միջոցառումների իրականացումը, ինֆեկցիոն և զանգվածային ոչ ինֆեկցիոն հիվանդությունների կանխարգելումը, հասարակական առողջապահության համակարգի զարգացումը:

Տարափոխիկ հիվանդությունների և ՄԻԱՎ/ՉԻԱՀ-ի կանխարգելումը

Անհրաժեշտ է մեծացնել ինֆեկցիոն հիվանդությունների, այդ թվում՝ տուբերկուլյոզի, սեռավարակների և ՉԻԱՀ-ի կանխարգելման, վաղ հայտնաբերման և լիարժեք բուժման արդյունավետությունը:

Բնակչության սոցիալապես անապահով և առանձին (հատուկ) խմբերում ընդգրկված անձանց բժշկական օգնության ապահովումը

Ծրագրի նպատակն է 2006-2008 թթ բնակչության աղքատ խավերի, սոցիալապես անապահով և առանձին (հատուկ) խմբերում ընդգրկված անձանց բժշկական օգնության և սպասարկման մատչելիության բարձրացումը և առավելագույնս ապահովումը: Նախատեսվում է բուժօգնություն ստացողների շարքում ընդլայնել սոցիալապես անապահով խմբերը ներկայացնող անձանց թիվը: Ծրագիրը նախատեսում է 2006-2008 թթ ընթացքում իրականացնել կանխարգելիչ, ախտորոշիչ և բժշկական օգնության ամենալայն ծավալ՝ հիվանդությունների բոլոր հիմնական խմբերի գծով, առողջապահության համակարգի բոլոր օղակներում՝ առանց մասնագետների ցանկի, հաճախումների, լաբորատոր-գործիքային ախտորոշիչ հետազոտությունների թվի սահմանափակման:

Հիվանդանոցային բուժօգնության գծով ծախսերը

2006 թվականի համար, 2005թ. համեմատությամբ, մոտ 17%-ով կավելանան տուրերկույրովի բուժմանը, 4 ական %-ով կավելանան աղիքային և այլ ինֆեկցիոն հիվանդությունների բուժմանը, մանկաբարձագինեկոլոգիական օգնությանը, մինչև 7 տարեկան երեխաներին բուժօգնությանն ուղղվող գումարները (մանրամասն՝ ըստ ստորև ներկայացված աղյուսակի):

Աղյուսակ 8.2. Հիվանդանոցային բուժօգնության ֆինանսավորումը 2005-2008 թթ՝ ըստ ծրագրերի (մլն դրամ)

Ֆինանսավորվող ծրագրեր	2005 ծրագիր*	2006	փոփոխության %-ը	տարբերություն	2007	փոփոխության %-ը	տարբերություն	2008	փոփոխության %-ը	տարբերություն
1	2	3	3/2	3-2	4	4/3	4-3	5	5/4	5-4
Հիվանդանոցային բուժօգնություն, այդ թվում՝	13,954.3	14,785.5	6.0	831	18,340.0	24.0	3,555	19,748.3	7.7	1,408
Տուրերկույրովի բժշկական օգնության գծով պետական պատվեր	771.2	902.0	17.0	130.8	1,117.8	23.9	215.8	1,203.6	7.7	86
Աղիքային և այլ ինֆեկցիոն հիվանդությունների բժշկական օգնության գծով պետական պատվեր	503.0	523.1	4.0	20.1	648.2	23.9	125.1	698.0	7.7	50
Մեռական ճանապարհով փոխանցվող հիվանդությունների բժշկական օգնության գծով պետական պատվեր	71.4	74.3	4.0	2.9	92.0	23.9	17.8	99.1	7.7	7
Հոգեկան հիվանդների բժշկական օգնության գծով պետական պատվեր	1,170.3	1,389.6	18.7	219.3	1,722.0	23.9	332.4	1,854.2	7.7	132
Շտապ բժշկական օգնության գծով պետական պատվեր	1,088.9	1,132.5	4.0	43.6	1,403.3	23.9	270.9	1,511.1	7.7	108
Նարկոլոգիական հիվանդների բժշկական օգնության գծով պետական պատվեր	62.9	80.4	27.8	18	99.7	23.9	19	107.3	7.7	8
Հեմոդիալիզի անցկացման գծով պետական պատվեր	650.3	676.3	4.0	26	838.0	23.9	161.8	902.4	7.7	64
Մանկաբարձագինեկոլոգիական բժշկական օգնության գծով պետական պատվեր	1,929.7	2,006.9	4.0	77	2,486.9	23.9	480	2,677.9	7.7	191
Ամենտաձգելի բժշկական օգնության գծով պետական պատվեր	2,914.0	3,030.6	4.0	117	3,755.4	23.9	725	4,043.8	7.7	288
Բնակչության սոցիալապես անապահով և հատուկ խմբերում ընդգրկվածների բժշկական օգնության գծով պետական պատվեր	2,298.0	2,375.4	3.4	77	2,961.5	24.7	586	3,188.9	7.7	227
Մինչև 7 տարեկան երեխաների հիվանդանոցային բուժօգնության գծով պետ. պատվեր	1,576.0	1,639.1	4.0	63	2,031.1	23.9	392	2,187.1	7.7	156
Չորակոչային և նախազորակոչային տարիքի անձանց բժշկական օգնության և փորձաքննության գծով պետական պատվեր	918.7	955.4	4.0	37	1,184.0	23.9	229	1,274.9	7.7	91

* 2005թ. ծրագրում ներառված չէ 40.0 մլն դրամ կապիտալ շինարարությանն ուղղված գումարը:

Առաջնային բուժօգնության գծով ծախսերը

Ծախսերի հիմնական ավելացումը պայմանավորված է ամբուլատոր-պոլիկլինիկական հաճախումների և հետազոտությունների գների ավելացմամբ: 2006 թվականին ամբուլատոր-պոլիկլինիկական մեկ հաճախման գինը կկազմի 1200 դրամ, 2005 թվականի 1000 դրամի դիմաց, 2007թ.՝ 1800 դրամ, 2008թ.՝ 2000 դրամ:

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Սկսած 2006 թվականից, ամբուլատոր-պոլիկլինիկական անվճար բուժօգնության ծավալներում ընդգրկվի ամբողջ ազգաբնակչությունը՝ անկաժ տարիքից և սոցիալական կարգավիճակից:

ՀՀ առողջապահության համակարգի օպտիմալացման ծրագրի շրջանակներում 2005 թվականին կշարունակվի գյուղական բժշկական ամբուլատորիաների կցումը տարածաշրջանային պոլիկլինիկաներին, մանկական և մեծահասակների պոլիկլինիկաների միավորումը, ինչը կբերի ֆինանսական ռեսուրսների և ամբուլատոր-պոլիկլինիկական ներուժի ռացիոնալ և արդյունավետ օգտագործմանը:

Գիսպաներային մասնագիտացված բժշկական օգնությունը ևս ամբողջ բնակչության համար կլինի պետական պատվերի շրջանակներում:

Աղյուսակ 8. 3 Առաջնային բուժօգնության ֆինանսավորումը 2005-2008 թթ՝ ըստ ծրագրերի (մլն դրամ)

Ֆինանսավորվող ծրագրեր	2005 ծրագիր	2006	փոփոխության%-ը	տարբերությունը	2007	փոփոխության%-ը	տարբերությունը	2008	փոփոխության%-ը	տարբերությունը
1	2	3	3/2	3-2	4	4/3	4-3	5	5/4	5-4
Առաջնային (ամբուլատոր-պոլիկլինիկական) բուժօգնություն, այդ թվում	10,857.5	13,414.1	24	2,557	18,625.1	39	5,211	21,511.9	15	2,887
Բնակչության առողջության առաջնային պահպանման գծով պետական պատվեր	7,274.5	9,163.3	26.0	1,889	12,236.6	39.1	3,439	14,150	15.6	1,914
Մասնագիտացված բժշկական օգնության գծով պետական պատվեր	2,006.5	2,198.7	9.6	192	3,546.8	38.3	982	4,079	15.0	533
Մանկաբարձագինեկոլոգիական բժշկական օգնության գծով պետական պատվեր	700.0	945.0	35	245	1,314.4	39.1	369	1,520	15.6	206
Զորակոչային և նախազորակոչային տարիքի անձանց բժշկական օգնության և փորձաքննության գծով պետական պատվեր	801.3	1,080.0	34.8	279	1,502.2	39.1	422	1,737	15.6	235
Սպորտային բժշկության և հակադոպինգային հսկողության գծով պետական պատվեր	75.2	27.1	(64.0)	(48)	25.1	(7.4)	(2)	25.1	-	-

8.4. ԾԱԽՍԵՐԻ ՎՐԱ ԱԶԴՈՂ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԸ

2006 թվականին, 2005 թվականի համեմատ, առողջապահությանը պետական բյուջեից հատկացումները կավելանան 5151.7 մլն դրամով: Ելնելով ոլորտում վարվող պետական քաղաքականությունից և հիմնական գերակայություններից՝ այդ գումարի 58.1 տոկոսը՝ մոտ 2991.6 մլն դրամ կուղղվի բնակչության առողջության առաջնային պահպանման ապահովմանը (այդ թվում՝ կենտրոնացված կարգով դեղորայքի ձեռքբերմանն ուղղվող ծախսերի ավելացումը կկազմի 435.0 մլն դրամ), որը կկազմի առողջապահության ընդհանուր ծախսերի 41.4 տոկոսը, 2006թ.՝ 43.8 տոկոսը, 2007թ.՝ 43.9 տոկոսը:

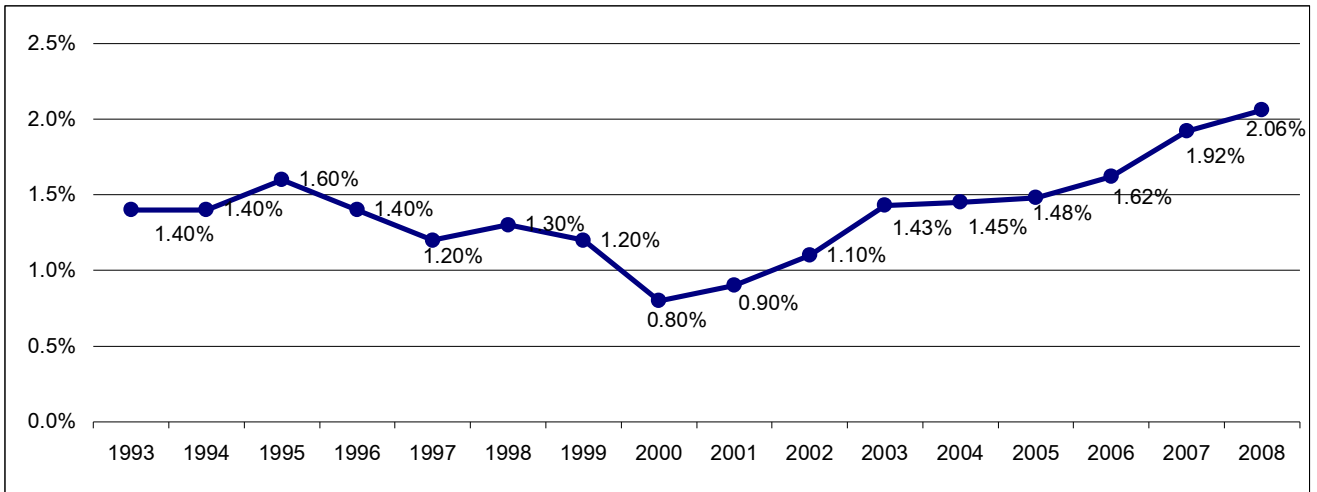
Ընդհանուր ավելացման 12.4 տոկոսը կամ մոտ 637.0 մլն դրամ կուղղվի բնակչության հիգիենիկ-հակահամաճարակային անվտանգության ապահովմանը. վերջինիս հատկացվող պետական ծախսերը 2005 թ. համեմատ կավելանան մոտ 37.6%-ով և կկազմի առողջապահության ընդհանուր ծախսերի 6.2 տոկոսը, 2007թ.՝ 6.0 տոկոսը, 2008թ.՝ 5.1 տոկոսը:

2006թ. հիվանդանոցային բուժօգնությանը հատկացվող ծախսերը 2005 թ. համեմատ կավելանան մոտ 791.2 մլն դրամով, այն կկազմի ընդհանուր ավելացման 15.4 տոկոսը և կկազմի առողջապահության ընդհանուր ծախսերի 39.6 տոկոսը, 2007թ.՝ 37.9 տոկոսը, 2008թ.՝ 35.0 տոկոսը:

8.5. ԳՈՅՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

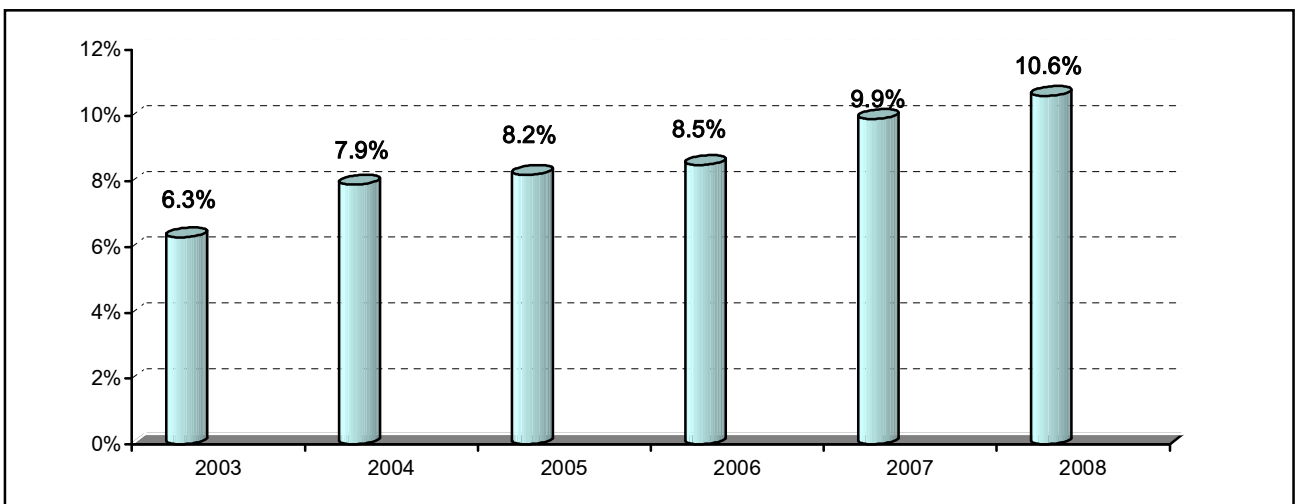
2006-2008թթ Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության համակարգի ֆինանսավորման միջին ժամկետ ծրագրով առողջապահության պետական ծախսերի տեսակարար կշիռը ՀՆԱ-ի նկատմամբ կունենա ավելացման միտում՝ ըստ ստորև ներկայացված գծանկարի:

Գծանկար 8. 6 Առողջապահության ոլորտի պետական ծախսերի մակարդակը (%՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ)

2006-2008թթ Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության համակարգի ֆինանսավորման միջին ժամկետ ծրագրով առողջապահության պետական ծախսերի տեսակարար կշիռը պետական ընդհանուր ծախսերում ևս կունենա ավելացման միտում՝ ըստ ստորև ներկայացված գծանկարի:

Գծանկար 8. 7 Առողջապահության բնագավառին հատկացվող ծախսերը՝ ընդհանուր բյուջետային ծախսերի նկատմամբ (%)

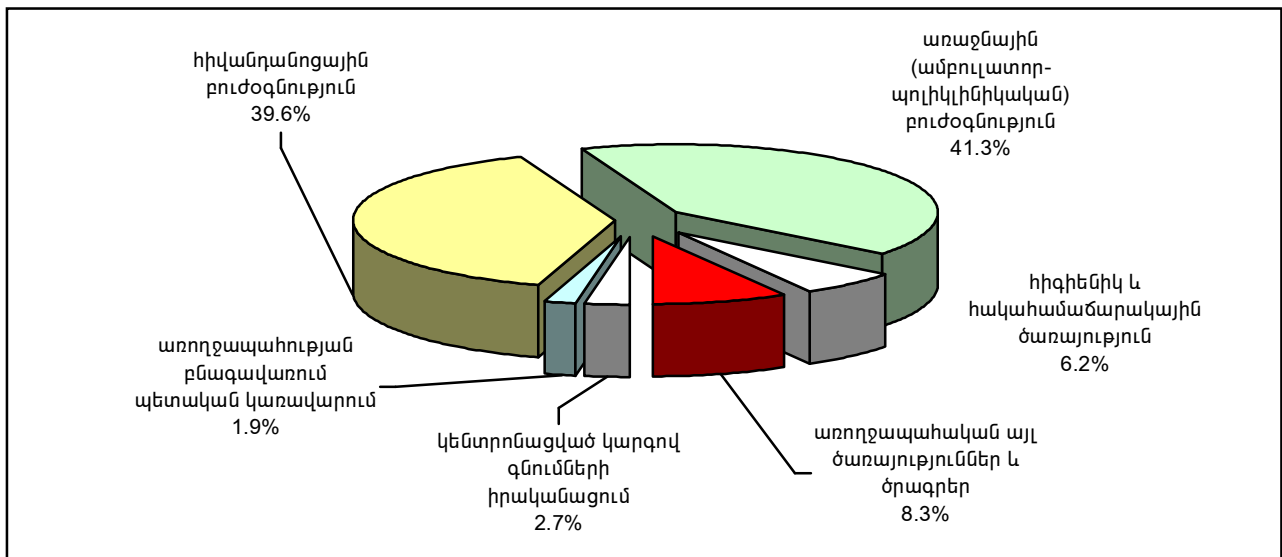
Բյուջետային հատկացումների աճը մասնավորապես ուղղվելու է առողջապահության միջոցառումներին և ներդրումներին ծրագրային գերակայություններով պայմանավորված նպատակների իրականացմանը:

Միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրի հիմնարար դրույթ է հանդիսացել, առկա ֆինանսական ռեսուրսների պայմաններում, բնակչության ամենաաղքատ և սոցիալապես առավել անպաշտպան խմբերի՝ բժշկական ծառայություններից օգտվելու մատչելիության աստիճանի բարձրացումը՝ առաջնահերթ ուշադրություն դարձնելով ազգաբնակչության բուժապասարկման վիճակի բարելավմանը:

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

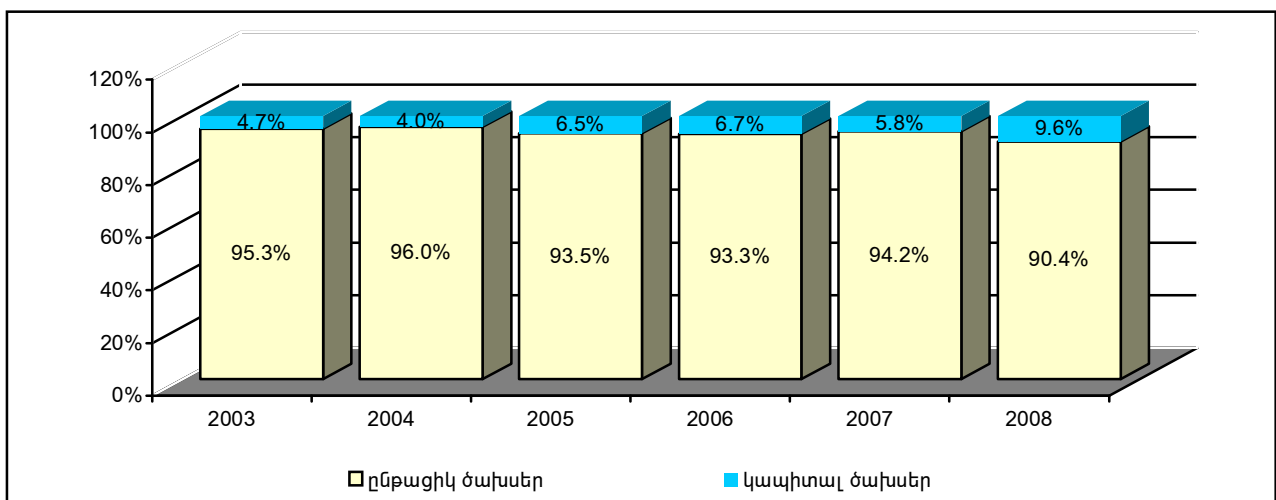
2006-2008 թթ միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով առողջապահության ոլորտին (ներառյալ կառավարման ապարատի, առողջապահական օբյեկտների հիմնանորոգման, կապիտալ շինարարության համար կատարվող ծախսերը, վարկային ծրագրին ՀՀ կառավարության մասնակցությունը և վարկային ծրագրերը) նախատեսվում է 2006 թվականին հատկացնել 37339.8 մլն դրամ, այդ թվում՝ ընթացիկ ծախսերի մասով՝ 34850.1 մլն դրամ, կապիտալ ծախսերի մասով՝ 2489.7 մլն դրամ, 2007 թվականին՝ 48398.9 մլն դրամ, այդ թվում՝ ընթացիկ ծախսերի մասով՝ 45569.8 մլն դրամ, կապիտալ ծախսերի մասով՝ 2829.1 մլն դրամ, 2008 թվականին՝ 56434.2 մլն դրամ, այդ թվում՝ ընթացիկ ծախսերի մասով՝ 50996.3 մլն դրամ, կապիտալ ծախսերի մասով՝ 5437.9 մլն դրամ: Ծախսերի աճը նախորդող տարիների նկատմամբ կկազմի՝ 2006 թվականին՝ 16.1% կամ 5177.8 մլն դրամ, 2007 թվականին՝ 29.6% կամ 11059.1 մլն դրամ, 2008 թվականին՝ 16.6% կամ 8035.3 մլն դրամ:

Գծանկար 8. 8 2006 թ. առողջապահության ոլորտի ծախսերի կառուցվածքը՝ ըստ ենթախմբերի (%)

Ստորև ներկայացված է առողջապահության ոլորտի ընդհանուր ծախսերի տարանջատումը՝ ըստ ընթացիկ և կապիտալ ծախսերի:

Գծանկար 8. 9 առողջապահության ոլորտի պետական ծախսերը՝ ըստ տնտեսագիտական դասակարգման

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Աղյուսակ 8.4 Առողջապահության բնագավառի պետական ծախսերը՝ ըստ գործառնական և տնտեսագիտական դասակարգման հոդվածների (վն դրամ)

	2004 փաստ		2005		2006		2007		2008	
	Ընթացիկ	Կապիտալ	Ընթացիկ	Կապիտալ	Ընթացիկ	Կապիտալ	Ընթացիկ	Կապիտալ	Ընթացիկ	Կապիտալ
05.01. Առողջապահության բնագավառում պետական կառավարում	505.7	-	510.7	-	712.3	-	852.5	-	1001.1	-
տեսակարար կշիռը բնագավառի ծախսերի նկատմամբ, %	2.05		1.6		1.9		1.8		1.8	
05.02. Առողջության առաջնային պահպանում	6485.7		10804.4	53.1	13409.1	5.0	18622.1	3.0	21509.0	3.0
տեսակարար կշիռը բնագավառի ծախսերի նկատմամբ, %	26.3		33.6	0.17	35.9		38.5		38.1	
Կենտրոնացված կարգով դեղորայքի ձեռքբերում	1494.4	-	1585	-	2020		2583.4	-	3230	-
Առողջության առաջնային պահպանման, այդ թվում կենտրոնացված կարգով դեղորայքի ձեռքբերմանը ուղղվող գումարը	7980.1		12389.4	53.1	15429.1	5.0	21205.5	3.0	24739.0	3.0
տեսակարար կշիռը բնագավառի ծախսերի նկատմամբ, %	32.3		38.5	0.2	41.3	0.0	43.8	0.0	43.8	0.0
05.03. Հիվանդանոցային բուժօգնություն	12895.0	59.6	13954.3	40.0	14,785.5	-	18340.0	-	19748.3	-
տեսակարար կշիռը բնագավառի ծախսերի նկատմամբ, %	52.2	0.2	43.4	0.1	39.6		37.9		35.0	
05.04. Հիգիենիկ հակահամաճարակային ծառայություն	992		1694.5	-	2331.5	-	2903	-	2903	-
տեսակարար կշիռը բնագավառի ծախսերի նկատմամբ, %	4.0		5.3		6.2		6.0		5.1	
05.05. Կենտրոնացված կարգով գումաների իրականացում	1494.4	953.0	1585	993.0	2020	994.8	2583.4	1,214.7	3230	1,898.3
տեսակարար կշիռը բնագավառի ծախսերի նկատմամբ, %	6.1	3.9	4.9	3.1	5.4	2.7	5.3	2.5	5.7	3.4
05.06. Առողջապահական հարակից ծառայություններ և ծրագրեր	925	380.8	1515.9	1011.1	1591.7	1489.9	2268.9	1611.4	2604.9	3536.6
տեսակարար կշիռը բնագավառի ծախսերի նկատմամբ, %	3.7	1.5	4.7	3.1	4.3	4.0	4.7	3.3	4.6	6.3
այդ թվում՝ արտաքին ֆինանսավորմամբ իրականացվող ծրագրեր	100.1	380.8	673.6	1011.1	428.7	1489.9	816.6	1611.4	1152.6	3536.6
Ընդամենը ծախսեր՝ ըստ ծախսատեսակների	23297.8	1393.4	30064.8	2097.2	34850.1	2489.7	45569.8	2829.1	50996.3	5437.9
Ընդամենը ծախսեր	24691.2		32162.0		37339.8		48398.9		56434.2	

Առաջնային (ամբուլատոր-պոլիկլինիկական) բուժօգնություն

Այս օղակը, որպես գերակա ուղղություն, բյուջեի ծախսերում ունի առաջանցիկ աճ:

2006 թվականին առաջնային (ամբուլատոր-պոլիկլինիկական) բուժօգնության գծով պետական բյուջեից նախատեսվում է հատկացնել 13414.1 մլն դրամ՝ նախորդ տարվա 10857.5 մլն դրամի դիմաց. աճը կազմում է

23.5% կամ 2556.6 մլն դրամ (առանց կենտրոնացված կարգով դեղորայքի ձեռքբերմանն ուղղվող գումարի): 2007 թ. հատկացումները կկազմեն 18625.1 մլն դրամ կամ 2006 թ. համեմատ կավելանան 38.8 տոկոսով, 2008 թ.՝ 21512.0 մլն դրամ, կամ 2007 թ. համեմատ ավելացումը կկազմի 15.5%:

2006թ. ամբուլատոր պոլիկլինիկական համակարգում մեկ հիվանդի մեկ հաճախման միջինացված գինը կկազմի 1200 դրամ, նախորդ տարվա 1000-ի դիմաց կամ աճը կկազմի 20.0%, որի արդյունքում հնարավոր կլինի բարձրացնել բժիշկների, բուժքույրերի և կրտսեր բուժանձնակազմի աշխատավարձը, մասնավորապես տեղամասային թերապևտների (մանկաբույժների) ամսական աշխատավարձը 46800 դրամի դիմաց նախատեսվում է հասցնել մինչև 58400 դրամի, տեղամասային բուժքույրերի ամսական աշխատավարձը 29900-ի դրամի դիմաց՝ 37400 դրամի: 2006թ. մանկաբարձագինեկոլոգիական ամբուլատոր-պոլիկլինիկական բուժօգնության ոլորտում ծախսերի ավելացումը կկազմի՝ 35.0%:

2007թ. ամբուլատոր պոլիկլինիկական համակարգում մեկ հիվանդի մեկ հաճախման միջինացված գինը կկազմի 1800 դրամ, 2006թ. 1200-ի դիմաց կամ աճը կկազմի 50.0%, որի արդյունքում հնարավոր կլինի բարձրացնել բժիշկների, բուժքույրերի և կրտսեր բուժաշխատողների աշխատավարձը, մասնավորապես տեղամասային թերապևտների (մանկաբույժների) ամսական աշխատավարձը 58400-ի դրամի դիմաց նախատեսվում է հասցնել մինչև 83400 դրամի, տեղամասային բուժքույրերի ամսական աշխատավարձը 37400-ի դրամի դիմաց հասցնել 53400 դրամի: Մանկաբարձագինեկոլոգիական ամբուլատոր-պոլիկլինիկական օգնության ոլորտում ծախսերի ավելացման միտումը կկազմի 2007թ. 39.1%:

2008թ. ամբուլատոր պոլիկլինիկական համակարգում մեկ հիվանդի մեկ հաճախման միջինացված գինը կկազմի 2000 դրամ, 2007թ. 1800-ի դիմաց կամ աճը կկազմի 11.1%, որի արդյունքում հնարավոր կլինի բարձրացնել բժիշկների, բուժքույրերի և կրտսեր բուժաշխատողների աշխատավարձը, մասնավորապես տեղամասային թերապևտների (մանկաբույժների) ամսական աշխատավարձը 83400 դրամի դիմաց նախատեսվում է հասցնել մինչև 91700 դրամի, տեղամասային բուժքույրերի ամսական աշխատավարձը 53400 դրամի դիմաց հասցնել մինչև 58700 դրամի: Մանկաբարձագինեկոլոգիական ամբուլատոր-պոլիկլինիկական բուժօգնության ոլորտում ծախսերի ավելացման միտումը կկազմի 2008թ. 15.6%:

Կենտրոնացված կարգով ձեռքբերվող դեղորայքի գումարը կկազմի 2006թ.՝ 2020.0 մլն դրամ, 2007թ.՝ 2583.4 մլն դրամ, 2008թ.՝ 3230.0 մլն դրամ:

Հիվանդանոցային բուժօգնություն

Հիվանդանոցային բուժօգնության գծով 2006 թ. նախատեսվում է հատկացնել 14785.5 մլն դրամ՝ 2005 թվականի 13994.3 մլն դրամի դիմաց, աճը կազմում է 5.7% կամ 791.2 մլն դրամ:

2006թ. հիվանդանոցային բուժօգնություն կստանան 189994 հիվանդանոցային դեպք, նախորդ տարվա 186238-ի դիմաց: 2006թ. արտահիվանդանոցային շտապ բժշկական օգնությանն կուղղվի 1132.5 մլն դրամ: 2006 թ. նախատեսվում է 2005 թ. համեմատությամբ գները հիվանդանոցային օղակում ավելացնել մոտ 3.4%-ով նախորդ տարվա 8700 դրամի դիմաց նախատեսվում է 9000 դրամ: Արդյունքում հնարավոր կլինի բժիշկների աշխատավարձը պետական պատվերի մասով՝ 37500 դրամից հասցնելու մինչև 38700 դրամի, բուժքույրերինը՝ 29300 դրամից մինչև 30300 դրամի:

2007թ. հիվանդանոցային բուժօգնությանն կուղղվի 18340.0 մլն դրամ, այդ թվում՝ 1403.3 մլն դրամ արտահիվանդանոցային բուժօգնության կազմակերպմանը: Մեկ օրվա միջին գինը կունենա ավելացման միտում նաև 2007թ., այն կկազմի 11000 դրամ, որը հնարավորություն կտա բժիշկների աշխատավարձը պետական պատվերի մասով 2007թ. հասցնել մինչև 43900 դրամի, բուժքույրերինը՝ 34300 դրամի: 2007թ. հիվանդանոցային համակարգում պետական պատվերի շրջանակներում բուժօգնություն ստացողների կանխատեսվող թիվը կկազ-

մի 193600 դեպք:

2008թ. հիվանդանոցային բուժօգնությանն կուղղվի 19748.3 մլն դրամ, այդ թվում՝ 1511.1 մլն դրամ արտահիվանդանոցային բուժօգնության կազմակերպմանը: Մեկ օրվա միջին գինը կունենա ավելացման միտում նաև 2008թ., այն կկազմի 12300 դրամ, որը հնարավորություն կտա բժիշկների աշխատավարձը պետական պատվերի մասով 2008թ. հասցնելու մինչև 49400 դրամի, բուժքույրերինը՝ 38600 դրամի: 2008թ. հիվանդանոցային համակարգում պետական պատվերի շրջանակներում բուժօգնություն ստացողների կանխատեսվող թիվը կկազմի 193600 դեպք:

Հիգիենիկ և հակահամաճարակային ծառայություն

Ենթախմբում ընդգրկված ծրագրերի շրջանակներում նախատեսվում է իրականացնել բնակչության սանիտարահամաճարակային անվտանգության ապահովում, հանրային առողջության պահպանման նպատակով փորձագիտական հետազոտությունների անցկացում, ուսումնասիրություններ, լաբորատոր և գործիքային հետազոտություններ: Հիգիենիկ և հակահամաճարակային ծառայությունը իրականացնում է հանրապետության տարածքում գործող ձեռնարկությունների, հիմնարկների, կազմակերպությունների (անկախ սեփականության ձևից) կողմից սանիտարահամաճարակաբանական անվտանգության ապահովմանն ուղղված միջոցառումների կազմակերպում, ինչպես նաև բնակչության առողջության վրա արտաքին աշխարհի վնասակար և վտանգավոր գործոնների ազդեցության կանխարգելում:

2006 թ. «Հիգիենիկ և հակահամաճարակային ծառայություն» ենթախմբի ծրագրային ծախսերը նախատեսվում են 2331.5 մլն դրամ, այդ թվում՝

- Հիգիենիկ և հակահամաճարակային փորձագիտական միջոցառումների իրականացման գծով պետական պատվեր ծրագրի ծախսերը կազմում են 1800.0 մլն դրամ՝ նախորդ տարվա 1270.0 մլն դրամի դիմաց, աճ է նախատեսվել 41.7%-ով,

- Հիգիենիկ-հակահամաճարակային ծառայության գծով պետական պատվեր ծրագրի ծախսերը կազմել են 200.0 մլն դրամ՝ նախորդ տարվա 170.0 մլն դրամի դիմաց, կամ աճ է նախատեսվել 17.6%-ով,

- Հատուկ վտանգավոր վարակների կանխարգելման ծառայությունների ձեռքբերման գծով պետական պատվեր ծրագրի ծախսերը կազմում են 201.5 մլն դրամ՝ նախորդ տարվա 155.0 մլն դրամի դիմաց, կամ աճ է նախատեսվել 30.0%-ով,

- ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ կանխարգելման ծառայությունների ձեռքբերման գծով պետական պատվեր ծրագրի ծախսերը կազմում են 80.0 մլն դրամ՝ նախորդ տարվա 50.0 մլն դրամի դիմաց, կամ աճ է նախատեսվել 60%-ով,

- Ախտահանման ծառայությունների ձեռքբերման գծով պետական պատվեր ծրագրի ծախսերը կազմում են 50.0 մլն դրամ՝ նախորդ տարվա 49.5 մլն դրամի դիմաց:

Վերոնշյալ ծրագրերի շրջանակներում նախատեսվում է համաճարակաբանական հետազոտություններ անցկացնել վարակային հիվանդությունների օջախներում, իրականացնել ազգաբնակչության իմունիզացիայի կատարման նկատմամբ հսկողություն, մանրէաբանական, սանիտարա-քիմիական հետազոտություններ, նախագծային սանիտարական հսկողություն, նախագծերի հիգիենիկ փորձաքննություն, կառուցվող և վերակառուցվող օբյեկտների շահագործման ընդունում, հատուկ վտանգավոր վարակների՝ աղիքային, կաթիլային վարակիչ հիվանդությունների, խոլերայի, բրուցելյոզի, կատաղության, սիբիրախտի և այլ հատուկ վտանգավոր ինֆեկցիաների օջախներում հակահամաճարակային համալիր միջոցառումների կազմակերպում, ՁԻԱՀ/ՄԻԱՎ կանխարգելման վերաբերյալ կազմ-լուսավորչական աշխատանքները, ռիսկի խմբի անձանց հսկողությունը և հետազոտությունների անցկացումը: Վերոնշյալ ծրագրերի իրականացումը հնարավորություն կտա ապահովել

ՀՀ բնակչության համաճարակային անվտանգությունը, նվազեցնել բնակչության հիվանդացությունը տարափոխիկ հիվանդություններից:

2007 թ. «Հիգիենիկ և հակահամաճարակային ծառայություն» ենթախմբի ծրագրային ծախսերը նախատեսվում են 2903.0 մլն դրամ նույն մակարդակը կապահպանվի 2008թ.:

«Կենտրոնացված կարգով գնումների իրականացում» ենթախումբ

«Կենտրոնացված կարգով գնումների իրականացում» ենթախմբի մեջ ընդգրկվել են 03 ենթախմբի 03 «Կենտրոնացված կարգով դեղորայքի ձեռքբերման գծով պետական պատվեր» և 05 ենթախմբի 03 «Կենտրոնացված կարգով նորագույն բժշկական սարքավորումների, գործիքների և ավտոտրանսպորտի ձեռքբերման գծով պետական պատվեր» ծրագրերը:

2006թ. կենտրոնացված կարգով նորագույն բժշկական սարքավորումներ ձեռքբերելու համար նախատեսվում է 994.8 մլն դրամ, 2007թ. համապատասխանաբար՝ 1214.7 մլն դրամ, 2008թ.՝ 1898.3 մլն դրամ:

Կենտրոնացված կարգով ձեռքբերվող դեղորայքի գումարը կկազմի 2006թ.՝ 2020.0 մլն դրամ, 2007թ.՝ 2583.4 մլն դրամ, 2008թ.՝ 3230.0 մլն դրամ:

«Առողջապահական հարակից ծառայություններ և ծրագրեր» ենթախումբ

2006 թ. ենթախմբի ծրագրային ծախսերը նախատեսվում են 3081.6 մլն դրամ, այդ թվում՝ ընթացիկ ծախսերի մասով՝ 1591.7 մլն դրամ, կապիտալ ծախսերի մասով՝ 1489.9 մլն դրամ:

2007 թ. ենթախմբի ծրագրային ծախսերը նախատեսվում են 3880.3 մլն դրամ, այդ թվում՝ ընթացիկ ծախսերի մասով՝ 2268.9 մլն դրամ, կապիտալ ծախսերի մասով՝ 1611.4 մլն դրամ:

2008 թ. ենթախմբի ծրագրային ծախսերը նախատեսվում են 6141.5 մլն դրամ, այդ թվում՝ ընթացիկ ծախսերի մասով՝ 2604.9 մլն դրամ, կապիտալ ծախսերի մասով՝ 3536.6 մլն դրամ:

Ենթախումբը ընդգրկում է հետևյալ ծրագրերը՝

- Պաթանատոմիական, դատաբժշկական և գենետիկ ծառայությունների ձեռքբերում,
- Հանրապետությունից դուրս բուժման ուղեգրված հիվանդների ճանապարհածախսի փոխհատուցում,
- Դժվարամատչելի ախտորոշիչ ծառայությունների ձեռքբերում,
- Արյան հավաքագրման և դրան առնչվող ծառայությունների ձեռքբերում,
- Դեղագործական շուկայի կանոնակարգման և դրան առնչվող ծառայություններ,
- Առողջապահական այլ ծառայություններ:

«Առողջապահական հարակից ծառայություններ և ծրագրեր» ենթախմբի ծրագրերի միջոցով իրականացվում է՝

- արյան հավաքագրումը, բաց թողումը և բուժկանխարգելիչ հիմնարկներին արյունով և դրա բաղադրիչներով ապահովումը, հակառեզուս-ինունոգլոբուլինի տրամադրումը ծննդատներին, դիսպանսեր հսկողության տակ գտնվող արյան չարորակ հիվանդություններով տառապող հիվանդների ամբուլատոր հետազոտումը և բուժումը,

- սեռական ճանապարհով փոխանցվող հիվանդություններով հիվանդների, վարակի աղբյուրների և կոնտակտավորների, մարմնավաճառների «ռիսկի խմբի» և թափառող անձանց նկատմամբ հսկողությունը,

- վաղ շրջանում նորագոյացությունների հայտնաբերումը, ախտորոշումը, հաշվառումը, դիսպանսեր հսկողությունը,

- դատաբժշկական փորձաքննության իրականացումը, գենի ճշտումը, ՆԳ համակարգի միջոցով հետազոտությունների իրականացումը,

- մանկական դիակների դիահերձումը, մահվան պատճառների ճշտումը,
- պրոֆեսիոնալ հիվանդությամբ հիվանդների ամբուլատոր-պոլիկլինիկական հսկողությունը, կանխարգելումը, բուժումը և փորձաքննությունը,
- մարդասիրական ճանապարհով ստացված դեղորայքի, բժշկական սարքավորումների և պարագաների հաշվառումը և բաշխումը:
- «Գլխարամատչելի ախտորոշիչ հետազոտությունների անցկացման գծով պետական պատվեր» ծրագիրը, որը նպատակաուղղված է յուրահատուկ ու բացառիկ բուժասարքավորումներով և տեխնոլոգիաներով (միջուկա-մագնիսական տոմոգրաֆի, համակարգչային տոմոգրաֆի, կորոնարոգրաֆիա, հորմոնալ հետազոտություններ և այլն) անվճար ախտորոշիչ հետազոտությունների իրականացմանը:
- «Հանրապետությունից դուրս բուժման ուղեգրված հիվանդների ճանապարհածախս» ծրագրի շրջանակներում տարեկան 150-200 հիվանդներ՝ ուղեկցողով, որոնց ախտորոշումը հնարավոր չէ կատարել հանրապետությունում, գործուղվում են Մոսկվա կամ ԱՊՀ երկրներ ախտորոշման և հետագա բուժման նշանակման համար:

Արտաքին ֆինանսավորմամբ իրականացվող ծրագրեր

2006-2008թ.թ. ժամանակահատվածում Համաշխարհային բանկի կողմից տրամադրված միջոցներով առողջապահության ոլորտում կիրականացվի Առողջապահության համակարգի երկրորդ վարկային ծրագիրը, որի նպատակն է բարելավել բուժօգնության որակն ու մատչելիությունը, իրականացնել առողջապահության համակարգի օպտիմալացման այնպիսի ռազմավարություն, որը կբարձրացնի համակարգի արդյունավետությունը:

Առողջապահության համակարգի արդիականացման ծրագիրը կտարանջատվի չորս հիմնական բաղադրիչի՝

- Ընտանեկան բժշկության զարգացում,
- Հիվանդանոցային համակարգի օպտիմալացում և արդիականացում,
- Ինստիտուցիոնալ զարգացում,
- Ծրագրի ղեկավարում:

Ծրագիրը շրջանակներում կվերապատրաստվեն առողջության առաջնային պահպանման ոլորտում աշխատող բժիշկները և բուժքույրերը, որպես ընտանեկան բժշկության մատուցողներ, ինչով և կավարտվի անցումային ժամանակաշրջանը՝ ներկայումս գործող ամբուլատոր-պոլիկլինիկական համակարգից դեպի ընտանեկան բժշկության: Ծրագիրը կաջակցի կրթական կենտրոնների բարելավմանը և ընդլայնմանը, վերջիններս կհագեցվեն անհրաժեշտ ուսումնական, գրասենյակային, բժշկական սարքավորումներով, տրանսպորտային միջոցներով: Կբարելավվի ընտանեկան բժշկության ծառայություններ մատուցողների աշխատանքային միջավայրը: Ծրագրի իրականացման ընթացքում ակնկալվում է վերանորոգել ԱԱՊ հաստատություններ և կառուցել ամբուլատորիաներ: Ծրագիրը կաջակցի նաև Երևանի նորաստեղծ հիվանդանոցային միավորումներից ընտրված մի քանի հիվանդանոցային ընկերություններում և մարզերում իրականացվող ներքին օպտիմալացմանը, վերջիններիս ղեկավարման և կառավարման համակարգերի ամրապնդման միջոցառումներին, կներդրվեն ղեկավարման տեղեկատվական համակարգեր և կիրականացվի ղեկավար աշխատակազմի ուսուցում: Հիվանդանոցային միավորումները կվերազինվեն նաև անհրաժեշտ սարքավորումներով, կիրականացվեն վերապատրաստման դասընթացներ բժշկական թափոնների վարման բնագավառում: Ծրագրի շրջանակներում կստեղծվեն կարողություններ առողջապահության ոլորտի գործունեության գնահատման համար, մասնավոր

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

րապես դրանք կհանդիսանան առողջապահության ազգային հաշիվները և առողջապահության համակարգի գործունեության հաշվետվությունները:

Աղյուսակ 8. 5 Ստորև ներկայացվում է Համաշխարհային Բանկի վարկային միջոցների և ՀՀ կառավարության մասնակցության գումարները ըստ տնտեսագիտական դասակարգման (մլն դրամ)

	2006		2007		2008	
	վարկ	համաֆինանսավորում	վարկ	համաֆինանսավորում	վարկ	համաֆինանսավորում
Ընթացիկ	412.8	15.9	801.9	14.7	1137.9	14.7
Կապիտալ	1450.0	39.9	1530.7	80.7	3508.7	27.9
Ընդամենը	1862.8	55.8	2332.6	95.4	4646.6	42.6

Աղյուսակ 8. 6 Առողջապահության ծախսերը՝ ըստ իրականացնող մարմինների (մլն դրամ)

	2006թ.	2007թ.	2008թ.
1. ՀՀ կառավարության աշխատակազմ	21.3	-	-
- ընթացիկ ծախսեր			
- կապիտալ ծախսեր	21.3	-	-
2. ՀՀ առողջապահության նախարարություն, այդ թվում՝	37182.7	48254.0	56280.0
- ընթացիկ ծախսեր	34719.3	45427.9	50845.1
- կապիտալ ծախսեր	2463.4	2826.1	5434.9
3. ՀՀ կառավարությանն առընթեր ոստիկանություն, այդ թվում՝	81.9	90.3	97.3
- ընթացիկ ծախսեր	81.9	90.3	97.3
- կապիտալ ծախսեր			
4. ՀՀ կառավարությանն առընթեր ազգային անվտանգություն, այդ թվում՝	26.8	29.5	31.8
- ընթացիկ ծախսեր	26.8	29.5	31.8
- կապիտալ ծախսեր			
5. ՀՀ կառավարությանն առընթեր ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական կոմիտե, այդ թվում՝	27.1	25.1	25.1
- ընթացիկ ծախսեր	22.1	22.1	22.1
- կապիտալ ծախսեր	5.0	3.0	3.0

ԳԼՈՒԽ 9. ՀՀ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹՅՈՒՆ

9.1. ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Սույն ոլորտում ընդգրկված են ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության համակարգի, ՀՀ կառավարությանն առընթեր միգրացիայի և փախստականների վարչության, ՀՀ ապահովագրության պետական հիմնադրամի, ՀՀ կապի և տրանսպորտի նախարարության այն ծրագրերը, որոնց համար ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարությունը գլխադասային է (տես Աղյուսակ 9.9):

ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության 2006-2008թ.թ. ՄԺԾԾ մշակվել է ծրագրային բյուջետավորման սկզբունքների հիման վրա:

Սոցիալական ապահովագրության և սոցիալական ապահովության բնագավառի պետական ֆինանսավորման ծավալների աճը և արդյունավետության բարձրացումը ծրագրային ողջ ժամանակահատվածում համարվելու է առաջնահերթ խնդիր:

Բնագավառում առավել կարևոր միջոցառումներ են՝ բնակչության կենսաթոշակային և առավել կարիքավոր ընտանիքներին աղքատության ընտանեկան նպաստով ապահովումը, հաշմանդամների և տարեցների սոցիալական պաշտպանության ապահովումը, այդ թվում՝ միայնակ տարեցների սոցիալական սպասարկման, հաշմանդամների հասարակություն ինտեգրման և վերականգնման հարցերը, ընտանիքի, կանանց և երեխաների սոցիալական պաշտպանության ու պետական աջակցության ցուցաբերումը, ինչպես նաև բնակչության զբաղվածության պետական կարգավորման հարցերը:

Պետության հիմնական խնդիրներից է սոցիալական պաշտպանության համակարգի զարգացումը և աղքատության կրճատման գործում դրա մասնակցության և արդյունավետության ավելացումը:

Որպես աղքատության զանգվածային հաղթահարման կարևորագույն գործիք առանձնահատուկ դեր և նշանակության ունի ՀՀ կառավարության կողմից սահմանված աղքատության ընտանեկան նպաստը:

2004 թվականին 2003թվականի նկատմամբ նպաստի միջին չափը բարձրացվել է 26.3%-ով, 2005 թվականին 2004 թվականի նկատմամբ՝ 25.5%-ով, պահպանելով նպաստառու ընտանիքների թվաքանակը

Վերջին երեք տարիների ընթացքում աղքատության ընտանեկան նպաստի համար պետական բյուջեով նախատեսված միջոցների փաստացի ավելացումը (2002 թվականին 12.250 մլն. դրամից 2004 թվականին 15915.4 մլն. դրամ), նպաստառու ընտանիքների թվի պահպանման պայմաններում հնարավորություն է տվել բարձրացնելու նպաստի միջին չափը, իսկ իրականացված մի շարք միջոցառումներ՝ վարչարարական բնույթի և ընտանիքների անապահովության գնահատման կարգի փոփոխություններ, բարձրացնելու ծրագրի հասցեականությունը:

2004 թվականից, ՀՀ պետական բյուջեում աղքատության ընտանեկան նպաստի և միանվագ դրամական օգնության համար նախատեսված միջոցների աճին զուգահեռ, տարբերակվեց ընտանեկան նպաստի չափը պայմանավորելով այն ընտանիքի անապահովության աստիճանով: ՀՀ ԱՎԾՀ իրականացրած տնային տնտեսությունների բյուջեների հետազոտության տվյալներով այս միջազատումների արդյունքում բարձրացել է ծրագրի հասցեականությունը, որը խոսում է ՀՀ կառավարության որդեգրած այս քաղաքականության արդարացիության մասին: Միաժամանակ այդ հետազոտության արդյունքներով երեխաները մնում են աղքատության տեսակետից ամենախոցելի խումբը և որպես առավել խոցելի խումբ առանձնանում են բարձր լեռնային և սահմանամերձ բնակավայրերում բնակվող ընտանիքները: Ուստի և հաշվի առնելով 2004 թվականի դրական փորձը, ինչպես նաև նշված հետազոտության արդյունքները 2005 թվականին աղքատության ընտանեկան

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

նպաստի իրավունք տրվող սահմանային միավորը նույնպես իջեցվեց մեկ միավորով՝ 35.00-ից դարձավ 34.00 և սահմանվեց, որ 34.01-ից մինչև 38.00 անապահովության միավորը ներառյալ ունեցող ընտանիքների անչափահաս անդամները հավելում կստանան 3000 դրամի չափով, իսկ բարձր լեռնային և սահմանամերձ բնակավայրերի նույն միավորն ունեցող ընտանիքների անչափահաս անդամները՝ 3500 դրամ, 38.01-ից մինչև 41.00 անապահովության միավորը ներառյալ ունեցող ընտանիքների անչափահաս անդամները հավելում կստանան 3500 դրամ, բարձր լեռնային և սահմամերձ բնակավայրերում՝ 4000 դրամ, 41.01 և ավելի բարձր միավոր ուցել ընտանիքներում՝ 4000 դրամ, իսկ բարձր լեռնային և սահմանամերձ բնակավայրերում՝ 4500 դրամ: Աղքատության ընտանեկան նպաստի բազային մասը սահմանվեց 6000 դրամ: Միաժամանակ սահմանվեց միանվագ դրամական օգնության նոր ձև՝ նպաստի իրավունք ունեցող ընտանիքում երեխայի ծննդյան կապակցությամբ տրվող միանվագ դրամական օգնություն 35 հազար դրամի չափով:

2004 թվականի ընթացքում աղքատության ընտանեկան նպաստի միջին չափը կազմել է շուրջ 9200 դրամ: Նպաստառու ընտանիքների միջին ամսական թիվը կազմել է շուրջ 135 հազար ընտանիք, իսկ միանվագ դրամական օգնություն ստացող ընտանիքները՝ միջինը՝ 25 հազար:

Երեխայի ծննդյան միանվագ նպաստ

Աղյուսակ 9.1. Երեխայի ծննդյան կապակցությամբ նպաստ ստացած անձանց թիվը

տարի	Նպաստառուներ (փաստացի ստացողներ)
1999թ	26200
2000թ	24500
2001թ	25674
2002թ	25707
2003թ	28884
2004թ.	30283
2005թ.	նախատեսվում է՝ 34500

2003 թվականի հոկտեմբերի 1-ից երեխայի ծննդյան կապակցությամբ տրվող միանվագ նպաստի չափը բարձրացավ սահմանվելով 35.0 հազար դրամ:

Մինչև 2 տարեկան երեխաների խնամքի նպաստ

Այս ծրագիրն իրականացվում է Հայաստանի Հանրապետության սոցիալական ապահովագրության տարածքային կենտրոնների կողմից՝ պետական բյուջեով նախատեսված միջոցների հաշվին: Մինչև 2 տարեկան երեխայի խնամքի համար տրվող նպաստի իրավունք մինչև 2005 թվականը ունեին միայն աշխատող մայրերը:

Աղյուսակ 9.2. Մինչև երկու տարեկան երեխայի խնամքի համար նպաստառու կանանց թիվն ըստ տարիների

Տարիներ	Նպաստառուներ
1999թ	10450
2000թ	10091
2001թ	8780
2002թ	7326
2003թ	7721
2004թ	7330

Ներկայումս մինչև 2 տարեկան երեխաներին խնամքի համար տրվող նպաստի չափը հավասար է 2300 դրամի, ընդ որում աշխատանքը շարունակող մայրերը ստանում են դրա 50%-ի չափով: 2004 թվականի ընթացքում աշխատանքը շարունակող և մինչև երկու տարեկան երեխայի խնամքի նպաստ ստացող մայրերի թիվը կազմել է 422:

Կենսաթոշակային ապահովություն

Կենսաթոշակային ապահովության բնագավառի միջնաժամկետ զարգացման միտումները պայմանավորված կլինեն կենսաթոշակային ոլորտում նախորդ 5 տարիների աշխատանքի վերլուծմամբ և գնահատմամբ, դրա հիման վրա կենսաթոշակային նոր ռազմավարության (հայեցակարգի) մշակմամբ, որի հիմքում կդրվի կենսաթոշակային ապահովության խառը համակարգի մերդրումը: Հայաստանի Հանրապետությունում կենսաթոշակային ապահովության համակարգի բարեփոխումների աշխատանքները կազմակերպելու և Հայաստանի Հանրապետության պետական մարմինների միջև համագործակցությունը համակարգելու նպատակով ՀՀ Նախագահի 2004թ. դեկտեմբերի 28-ի ՆԿ-327-Ա կարգադրությամբ ստեղծված աշխատանքային խումբը կմշակի և ՀՀ կառավարության հաստատմանը կներկայացնի կենսաթոշակային բարեփոխումների հայեցակարգային մոտեցումները և առաջիկա 3-5 տարիների միջոցառումների ծրագիր-ժամանակացույցը:

Իրականացվելիք աշխատանքները կարելի է բաժանել 2 հիմնական խմբի.

1. սերունդների համերաշխության սկզբունքով գործող կենսաթոշակային համակարգի շարունակական կատարելագործում,

2. համապատասխան ենթակառուցվածքների ստեղծում՝ կուտակային կենսաթոշակային ապահովագրության համակարգի ներդրման համար:

Առաջին ուղղությամբ կատարվելիք աշխատանքները հիմնականում նպատակաուղղված կլինեն կենսաթոշակային գործող օրենսդրության կատարելագործմանը, մասնավորապես, «Պետական կենսաթոշակների մասին» ՀՀ օրենքի բավարար կիրարկման ապահովմանը:

Ելնելով Աղքատության հաղթահարման ռազմավարական ծրագրի համապատասխան դրույթներից (կետ 7.1.3., ենթակետ 285, 292) հատկապես կարևորվում է պարտադիր սոցիալական ապահովագրության վճարների հաշվարկման բազան մեծացնելուն ուղղված միջոցառումների իրականացումը, որը նախ և առաջ հանգում է անհատական (անձնավորված) հաշվառման և անհատականացված հաշվետվությունների համակարգերի ներդրմանը՝ սոցիալական ապահովագրության վճարումներ կատարող ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց համար: Այս համակարգի ներդրումն ապահովող ՀՀ կառավարության որոշման ընդունումից հետո (ՀՀ կառավարության գործունեության միջոցառումների ծրագրով նախատեսված է 2005թ. ապրիլ ամսին) աշխատանքներ կտարվեն դրա կիրառումն ապահովելու ուղղությամբ. կընդունվեն համապատասխան իրավական ակտեր, յուրաքանչյուր աշխատող անձի համար կբացվի անհատական հաշիվ, գործատուների ու անհատ ձեռնարկատերերի կողմից կներկայացվեն անձնավորված հաշվետվություններ և դրանցում ներառված տվյալները կարտացոլվեն անհատական հաշիվներում: Նշված հանգամանքը հնարավորություն կտա նաև աշխատող քաղաքացիներին մասնակից դարձնել սոցիալական վճարումների ճշգրիտ կատարման գործընթացի վերահսկողությանը՝ ապահովելով սոցիալական վճարումների գանձման արդյունավետության բարձրացումը:

Անհատական (անձնավորված) հաշվառման համակարգի ներդրումը թույլ կտա իրականացնել ապահովագրվածների իրավունքների հստակ հաշվառում (յուրաքանչյուր աշխատողի աշխատավարձի չափը, գործատուի և վարձու աշխատողի կողմից կատարված սոցիալական վճարների չափը, ապահովագրական ստաժի տևողությունը և այլն) և կենսաթոշակ նշանակել՝ անհատական հաշվում պահպանվող անհատական հաշվառման տվյալների հիման վրա, ելնելով կենսաթոշակային օրենսդրությունից: Այս համատեքստում արդեն իսկ

կիրառվում է սոցիալական քարտերի համակարգը, որի հիմնական նպատակն է ապահովել հավաստի և օպերատիվ տեղեկատվություն, պարզեցնել տարբեր տեսակի նպաստների, կենսաթոշակների կամ այլ օգնությունների համար դիմելու ձևը, մեծացնել սոցիալական ծրագրերի հասցեականությունը, պարզեցնել և արագացնել հարկահավաքման գործընթացն ու սովերային շրջանառության փոքրացման հաշվին մեծացնել բյուջետային եկամուտները: Վերջին հանգամանքը լիովին իրացնելու համար կարևոր նշանակություն ունի նաև սոցիալական վճարների հավաքագրումը ՀՀ հարկային պետական ծառայությանը վերապահելը:

Այս մոտեցումը թույլ է տալիս նաև լուծել մի քանի հիմնախնդիրներ.

1) տնտեսվարող սուբյեկտների գործունեությունը ստուգելու իրավունք ունեցող մարմինների և իրակա-նացվող ստուգումների թվի կրճատում,

2) ստուգման իրավունք և ավելի մեծ վարչական լծակներ ունեցող մեկ մարմնի կողմից միևնույն հարկման բազայից գանձվող միջոցների (եկամտահարկ և սոցիալական վճար) հավաքագրում, որը թույլ կտա բարձրաց-նել դրա արդյունավետությունը՝ իր տրամադրության տակ եղած ամբողջական տեղեկատվությունն օգտա-գործելու միջոցով, միաժամանակ սահմանափակելով տնտեսվարողների հնարավորությունը կատարված ծախ-սերի վերաբերյալ, ըստ նպատակահարմարության, երկու տարբեր մարմինների տարբեր հաշվետվությունների ներկայացումը,

3) բացառել մեկ ստուգման միջոցով՝ չվճարված հարկի գանձման և սոցիալական վճարի չգանձման հնարավորությունը,

4) առանձնացնել ֆինանսական հոսքերը տեղեկատվական հոսքերից՝ ապահովելով փոխադարձ վերահսկելիություն:

Վերը նշվածի շրջանակներում օրենսդրորեն կկարգավորվի նաև հարկային ծառայության, հիմնադրամի և նախարարության միջև տեղեկատվության փոխանակությունը, որը թույլ կտա օպերատիվ և հավաստի տեղե-կատվություն օգտագործել թե ֆիսկալ նպատակներով և թե քաղաքացու սոցիալական ապահովության իրա-վունքն իրականացնելու նպատակով:

ԱՀՌԾ-ով նախանշված հաջորդ խնդիրը վերաբերում է աշխատանքային ստաժից կախված տարիքային կենսաթոշակների տարբերակման աստիճանի կտրուկ ավելացմանը: Նոր օրենքով կենսաթոշակառուի անձնա-կան գործակցի ներմուծմամբ որոշակիորեն ապահովվել է սոցիալական արդարության սկզբունքը, այն է՝ որքան շատ աշխատանքային ստաժ, այնքան ավելի բարձր կենսաթոշակ, որն արդյունք է ՀՀ կառավարության վերջին տարիների որդեգրած քաղաքականության հետևողական իրականացման, որի շրջանակներում վերջին 2 տարվա ընթացքում ապահովագրական ստաժի մեկ տարվա արժեքը բարձրացվեց 100 դրամից 160 դրամի:

Նախատեսվում է «Պարտադիր սոցիալական ապահովագրության վճարների մասին» ՀՀ օրենքում համա-պատասխան փոփոխություն կատարել և գյուղատնտեսական նշանակության հողերի սեփականատերերին, ինչպես նաև ֆիզիկական անձանց (ուսման տարիները, գործատուի կողմից վճարումներ չկատարած ժամանա-կահատվածները հաշվառելու համար) հնարավորություն ընձեռել կամավոր սոցիալական վճարումներ կատա-րել պարտադիր սոցիալական ապահովագրության համակարգին և հետագայում կենսաթոշակ ստանալ այդ համակարգից: Օրենքում համապատասխան փոփոխություն կատարելու միջոցով կսահմանվեն նաև ապահո-վագրական ստաժը հաշվառելու համար անհրաժեշտ սոցիալական վճարումների տարեկան չափը, որից հետո անհրաժեշտ կլինի մշակել և ՀՀ կառավարության որոշմամբ հաստատել այդ վճարումների կատարման և դրանց հաշվառման մեխանիզմները:

Համընդհանուր բաշխման համակարգից կենսաթոշակային ապահովության խառը համակարգին անցումը ենթադրում է կուտակային սկզբունքով պարտադիր կենսաթոշակային ապահովագրության իրականացում, որը

հնարավոր է միայն վերը թվարկված միջոցառումների իրականացումից և նշված համակարգերի ներդրումից հետո: Նախատեսվում է այն սահմանող՝ «Պարտադիր կենսաթոշակային ապահովագրության մասին» ՀՀ օրենքի նախագիծը ՀՀ կառավարության քննարկմանը ներկայացնել 2007 թվականին: Այս առումով հատկապես կարևորվում է կենսաթոշակային բարեփոխումների ռազմավարության (հայեցակարգի) մշակումն ու հաստատումը, և դրանով հաստատված միջոցառումների ծրագրի հետևողական իրականացումը:

Ինչ վերաբերում է ԱՀՌԾ-ով նախատեսված աշխատանքային կենսաթոշակների միջին չափի բարձրացմանը, ապա այն արդեն իսկ գերազանցում է աղքատության պարենային գիծը (ապահովագրական կենսաթոշակի միջին չափը կազմում է 9000 դրամ, իսկ աղքատության պարենային գիծը՝ 8000 դրամ է):

Սոցիալական ապահովագրության պետական ծրագրեր

Օրենքով կանոնակարգման կարիք ունեն ներկայումս իրականացվող սոցիալական ապահովագրության առանձին պետական ծրագրերը: Խնդիրը վերաբերում է հղիության և ծննդաբերության նպաստի, մինչև 2 տարեկան երեխա խնամող մասնակի վճարովի արձակուրդում գտնվող անձանց տրվող նպաստին, ծննդյան միանվագ նպաստին և աշխատողի մահվան դեպքում տրվող թաղման նպաստին: Դրանցից առաջին երեքը ներկայումս վճարվում են պետական բյուջեի միջոցներից, իսկ թաղման նպաստը պարտադիր սոցիալական ապահովագրության բյուջեի միջոցներից:

Մասնավորապես խնդրո առարկայի կարևորությունը բխում է այն հանգամանքից, որ այսօր ժամանակավոր անաշխատունակության նպաստների նշանակումն ու վճարումը կանոնակարգվում է 1992-1993թ. ընդունված՝ ՀՀ կառավարության որոշումներով, որոնք բազմիցս ենթարկվել են փոփոխությունների և ներկայումս պարունակում են բազմաթիվ հակասական, իրարամերժ և լրացուցիչ պարզաբանման կարիք ունեցող դրույթներ, ինչպես նաև չեն արտահայտում խնդրո առարկայի հետ կապված՝ հասարակական-տնտեսական և աշխատանքային առկա իրավահարաբերությունները: Հարցի կարևորությունը բխում է նաև նոր Աշխատանքային օրենսգիրք ընդունվելու, ինչպես նաև՝ սոցիալական ապահովագրության վճարների հավաքագրման գործառույթը ՀՀ սոցիալական ապահովագրության պետական հիմնադրամից ՀՀ հարկային պետական ծառայությանը փոխանցելու հանգամանքից:

Զբաղվածության, աշխատանքի և աշխատավարձի բնագավառ

Զբաղվածության, աշխատանքի և աշխատավարձի բնագավառում կարևորվում են նվազագույն ամսական աշխատավարձի և աշխատանքի ոլորտի պետական կարգավորման հարցերը:

Հայաստանի Հանրապետությունում 2004 թվականի հունվարին նվազագույն ամսական աշխատավարձը սահմանվել է 13000 դրամ: Գործող նվազագույն աշխատավարձը այլևս չի հանդիսանում պետության եկամտային քաղաքականության գործիք և փաստորեն կորցրել է իր գործառույթները (վերարտադրողական, խթանիչ, կարգավորիչ, սոցիալական), որի հետևանքով առկա է աշխատանքի մոտիվների, խթանների թույլ համակարգ, ինչպես նաև ազգաբնակչության ցածր կենսամակարդակ:

Վարձատրվող հասարակական աշխատանքներ

ՀՀ Կառավարության 2004 թվականի դեկտեմբերի 23-ի «Վարձատրվող հասարակական աշխատանքների կազմակերպման ոլորտները և անցկացման պայմանները հաստատելու մասին» N 1854-Ն որոշման 2-րդ ետի բ) ենթակետով սահմանվել է, որ «վարձատրվող հասարակական աշխատանքներում ընդգրկված անձանց յուրաքանչյուր աշխատանքային օրվա համար վճարվում է 1100 դրամ, որի նկատմամբ հաշվարկվում են պետական հարկերը և սոցիալական վճարները:

Դպրոցական աշխատակազմի օպտիմալացման և սոցիալական աջակցության ենթաձրագրի իրականացման ուղեցնման ծախսեր

2003 թվականին հաստատված «Աղքատության հաղթահարման ռազմավարական ծրագիրը» և «Սիջնա-ժամկետ ծախսերի 2004-2006 թվականների ծրագիրը» (ՄԺԾԾ) ապահովում են հանրակրթության ոլորտում կառուցվածքային բարեփոխումների քաղաքականության իրականացումը: Այդ ծրագրերում ՀՀ կառավարությունը սահմանել է աշակերտ-ուսուցիչ հարաբերության, դասարանների խտության, ուսուցիչների աշխատանքային ծանրաբեռնվածության օպտիմալ ցուցանիշներ:

2003 և 2004 թվականներին դպրոցների ուսուցիչների և այլ աշխատակազմի կրճատումը իրականացվել է ՀՀ կառավարության 5.12.2002թ. թիվ 2047-Ն «ՀՀ հանրակրթական համակարգի ռացիոնալացման և ՀՀ կառավարության 2001թվականի դեկտեմբերի 24-ի թիվ 1236 որոշման մեջ փոփոխություններ կատարելու մասին» որոշմամբ՝ հետևյալ առաջնահերթությամբ. 1) համատեղող ուսուցիչներ, 2) կենսաբոլակային տարիքի ուսուցիչներ, 3) ոչ մասնագիտական կրթությամբ ուսուցիչներ և այլն:

ՀՀ կառավարության կողմից «Կրթության որակի և համապատասխանության» վարկային ծրագրի շրջանակներում կրճատված ուսուցիչների համար նախատեսվում է իրականացնել «Դպրոցական աշխատակազմի օպտիմալացման և սոցիալական աջակցության» ենթաձրագիրը: Այն նպատակաուղղված է հանրակրթական համակարգի ռացիոնալացման ընթացքում կրճատված ուսուցիչների սոցիալական աջակցությանն ուղղված քաղաքականության մշակմանը և դրա ներքո, միջազգային լավագույն փորձին համահունչ, տարբեր միջոցառումների, այդ թվում՝ լրացուցիչ դրամական վճարների կատարմանը:

Ծրագրի հիմնական նպատակն է ապահովել կրճատված ուսուցիչների սոցիալական աջակցությանն ուղղված ծրագրերի իրականացումը՝ հիմք ընդունելով սոցիալական աջակցության հետևյալ ելակետային դրույթները.

- ա. սոցիալական արդարություն,
 - բ. հասցեականություն,
 - գ. կամավորություն,
 - դ. մատչելիություն,
 - ե. խնամառության բացառում:
- Ծրագրի ակնկալվող արդյունքն է.
- ա) պետական ֆինանսական միջոցների արդյունավետ օգտագործում,
 - բ) դպրոցական շենքերի և աշխատակազմի արդյունավետ օգտագործում,
 - գ) ուսուցիչների աշխատավարձերի բարձրացում և կենսապայմանների բարելավում,
 - դ) դպրոցների զարգացում,

«Պետական աջակցություն մանկական խնամակալական կազմակերպությունների շրջանավարտներին»

Սկսած 1991 թվականից հանրապետության այդ տարիներին գործող մանկատներից չափափաս դառնալու կապակցությամբ դուրս են գրվել շուրջ 300 շրջանավարտներ: Ուսումնասիրությունների արդյունքում նրանցից հայտնաբերվել են շուրջ 220-ը, որոնք բնակվում էին հիմնականում տարբեր հանրակացարաններում՝ Լամպերի գործարանի, Չեյթունի և Նոր Նորքի 2-րդ զանգվածի ուսանողական ավաններում, պատահական վայրերում, ծայրահեղ անբարենպաստ պայմաններում: Այժմ հանրապետությունում գործող մանկատներից տարեկան դուրս են գրվում 18 տարին լրացած 20-25 սան:

ՀՀ կառավարության 2003թ.-ի հոկտեմբերի 30-ի N 1419-Ն որոշմամբ հաստատվել և առաջին անգամ 2003թ. պետական բյուջե է ընդգրկվել «Պետական աջակցություն ՀՀ մանկական խնամակալական կազմակերպությունների շրջանավարտներին» ծրագիրը: Ծրագրի շրջանակներում շահառուների համար իրականացվելու են.

- ա) բնակելի տարածքով ապահովման,
- բ) մասնագիտական կողմնորոշման, ուսուցման, վերապատրաստման,
- գ) հիմնական կարիքները բավարարող եկամտի ապահովման,
- դ) բժշկական օգնության տրամադրման,
- ե) իրավաբանական աջակցության տրամադրման,
- զ) սոցիալական պատրոնաժ և այլ միջոցառումներ:

2003թ-ի սույն ծրագրի շահառուներ են ընտրվել 55 շրջանավարտներ: Նրանց համար նախատեսված 45 բնակարաններից 10-ը գնվեցին «Պետական գնումների գործակալության», 11-ը՝ մեկ աղբյուրից գնման միջոցով, իսկ մնացածը (որոնց համար կանխավճարի տեսքով կատարողներին է փոխանցվել բնակարանների արժեքը) կգնվեն մինչև ա/թ հուլիս ամիսը: 2004 թվականին ծրագրի 44 շահառուների և 2003թ. վարձով բնակվող 10 շահառուների համար 2004թ-ի սույն ծրագրով նախատեսված 54 բնակարաններից 5-ը գնվեցին «Պետական գնումների գործակալության» միջոցով, մնացածը կգնվեն մեկ աղբյուրից գնման միջոցով (որոնց համար կանխավճարի տեսքով կատարողներին է փոխանցվել բնակարանների արժեքը), մինչև տարվա վերջ: 2005թ. ծրագրով նախատեսված միջոցների հաշվին կգնվեն ևս 40 բնակարան: Այլ խոսքով, ուսումնասիրված 220 շահառուից մինչև ընթացիկ տարվա վերջ բնակարաններով կապահովվեն 139 շրջանավարտներ: Միաժամանակ, 2005-2007թ.թ. շրջանավարտների թիվը կավելանա ևս 75 մարդով:

Ի տարբերություն նախորդ տարիների, 2005 թվականի ծրագրի շահառուների համար որպես նոր միջոցառում՝ համաձայն ՀՀ կառավարության 30.10.2003թ N 1419-Ն որոշմամբ հաստատված «Պետական աջակցություն Հայաստանի Հանրապետությունում մանկական կազմակերպությունների շրջանավարտներին» ծրագրի 20-րդ և «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության լիազորած պետական կառավարման մարմին ճանաչելու և մանկատներում երեխաների խնամքի ու դաստիարակության համար պետական սոցիալական նվազագույն չափորոշիչները հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության 05.08.2004թ N 1324-Ն որոշմամբ հաստատված հավելվածի 49-րդ կետի, նախատեսվել է մանկատների շրջանավարտներին միանվագ դրամական օգնության տրամադրում՝ 50.0 հազ. դրամի չափով:

Երեխաների տուն-խնամատների ծառայությունների ձեռքբերում

Ներկայումս հանրապետության մանկատներում խնամվում են 1235 առանց ծնողական խնամքի մնացած երեխաներ, որոնցից 300-ը խնամվում են բարեգործական մանկատներում, իսկ ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության ենթակայության 8 մանկատներում խնամվում են 935 երեխաներ, որից 337-ը՝ մասնագիտացված մանկատներում:

Մանկական խնամակալական կազմակերպություններում պետության կողմից ստեղծված են բոլոր պայմաններն առանց ծնողական խնամքի մնացած երեխաների խնամքն ու դաստիարակությունն իրականացնելու համար:

ՀՀ 2005թ. պետական բյուջեով նախատեսվել է նաև մանկատներում խնամվող երեխաներին անձնական մանր ծախսերի համար անհրաժեշտ գումարով ապահովումը՝ «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության լիազորած պետական կառավարման մարմին ճանաչելու և մանկատներում երեխաների խնամքի ու դաստիարակության համար պետական սոցիալական նվազագույն չափորոշիչները հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության 05.08.2004թ N 1324-Ն որոշմամբ հաստատված հավելվածի 16-րդ կետով, համաձայն որի մանկա-

տների 7-12 տարեկան երեխաները կստանան ամսական 2000 դրամ, իսկ 13-18 տարեկանները՝ 3000 դրամ:

Մանկատների բեռնաթափման հետ կապված ծախսեր

Մանկատների ուսումնասիրության արդյունքները փաստում են 1998թ. համեմատությամբ խնամվող երեխաների թվի աճ մոտ 17%-ով՝ հատկապես մասնագիտացված մանկատներում, որը բնակչության խորացող աղքատության, դեղորայքի և բուժօժանոթությունների բարձր գների, ծնողների հմտությունների պակասի, երեխաներին ուղղված խնամքի ծառայությունների բացակայության համալիր ազդեցության արդյունք է: Մանկատներում խնամվող երեխաների թվի աճը գուժակցվում է, հիմնականում, սոցիալական որբություն վերապրող երեխաների թվի տեսակարար կշռի մեծացմամբ: Հարկ է նշել նաև, 2002թ. համեմատությամբ 2003թ. վերոհիշյալ մանկատներում խնամվող երեխաների թիվն ավելացել է ևս 50-ով:

2003թ. իրականացվել է ծրագրի երկրորդ փուլը՝ «Մանկատանը խնամվող երեխաների ընտանիքների ուսումնասիրությունը», որի նպատակն էր պարզել այդ ընտանիքների կարգավիճակները, երեխաներին մանկատուն հանձնելու դրդապատճառները և այն ընտանիքների ընտրությունը, որոնց հնարավոր կլինի վերադարձնել երեխաներին, պետության կողմից համապատասխան աջակցություն ցուցաբերելու միջոցով: Այդ կապակցությամբ մշակվել է մանկատներում խնամվող երեխաների ընտանիքների ուսումնասիրման հարցաշար, անցկացվել է ուսումնասիրությունն անցկացնողների վերապատրաստում և ընտրվել են մանկատներում խնամվող երեխաների 187 ընտանիքներ ուսումնասիրության համար: Ընտանիքների ուսումնասիրման համար հիմնական չափանիշներ են ընտրվել ընտանիքի սոցիալ-տնտեսական, բնակարանային և կենցաղային պայմանները, ընտանիքի անդամների առողջական վիճակը, նրանց զբաղվածության խնդիրները, ինչպես նաև ընտանիքի բարոյահոգեբանական իրավիճակը: Փաստացի ուսումնասիրվել են 168 ընտանիքներ, որոնցից 78-ը երկու ծնող ունեցող ընտանիքներ են, 90-ը՝ միածնող:

Ծրագրի իրականացումն ակնկալում էր մանկատան երեխաների թվի 10% կրճատում, սակայն, ուսումնասիրության արդյունքները չարդարացրին կանխատեսումները և մասնագետների կողմից ուսումնասիրված 168 ընտանիքներից միայն 13-ը ճանաչվեցին երեխաներին ընտանիք վերադարձնելու համար պայմանական բարենպաստ ընտանիքներ, որոնց սոցիալ-տնտեսական խնդիրների կարգավորման դեպքում հնարավոր կլինի երեխային վերադարձնել ընտանիք:

Մնացած ընտանիքները ճանաչվել են երեխաներին ընտանիք վերադարձնելու համար անբարենպաստ, հիմք ընդունելով նրանց սոցիալ-տնտեսական, կենցաղային ծայրահեղ վատ պայմանները:

2004թ. հուլիսի 1-ին ՀՀ կառավարության N 988-Ն որոշմամբ հաստատվեց «Մանկատների բեռնաթափում» փորձնական ծրագիրը, որի համաձայն 2004թ-ին 26 երեխաներ պետք է վերադարձվեին վերոհիշյալ 13 ընտանիքներ: Սակայն Եվրոպական Հանձնաժողովի Պարենային ապահովության ծրագրի ղեկավարության վերստուգիչ հանձնաժողովի և ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարի միջև կայացած հանդիպման ժամանակ որոշվեց ծրագրի իրականացումը կասեցնել մինչև բեռնաթափման նոր ռազմավարության մշակումը: Նախատեսվում է 2005թ-ին վերսկսել ծրագիրը: Ծրագրի ակնկալվող արդյունքներն են.

- ա/ Սոցիալական ծառայությունների մարզային և համայնքային տարածքային կենտրոնների աշխատակիցների վերապատրաստում երեխաների խնամքի և պաշտպանության ասպարեզում,
- բ/ Մանկատներում խնամվող երեխաների վերադարձը իրենց կենսաբանական ընտանիքներ,
- գ/ Կենսաբանական ընտանիքներում երեխաների խնամքի և դաստիարակության համար անհրաժեշտ պայմանների ստեղծում:

Երեխաների ցերեկային խնամքի կենտրոններում սոցիալ հոգեբանական վերականգնողական

Ծառայությունների մատուցում

Հայաստանի Հանրապետությունը այսօր իրականացնում է մանկության պաշտպանության համակարգի բարեփոխումների ռազմավարություն, որը ենթադրում է ռիսկի ենթակա երեխաների խնամքի և սոցիալական հոգածության ենթահամակարգի ապակենտրոնացում, ռիսկի ենթակա երեխաների խնամքի համակարգին ընտանիքահեն և համայնքահեն բնույթի հաղորդում, որը կնպաստի երեխաների լիարժեք սոցիալական ինտեգրացիային:

Ցերեկային կենտրոնների ստեղծումը նախատեսված է ՀՀ կառավարության 2003թ-ի դեկտեմբերի 18-ի N 1745-Ն որոշմամբ հաստատված «Հասաստանի Հանրապետությունում երեխայի իրավունքների պաշտպանության 2004-2015 թվականների ազգային ծրագրով», ըստ որի հանրապետությունում մինչև 2015 թվականը պետք է ստեղծվեն 25 նմանատիպ կենտրոններ:

Ներկայումս Ճապոնիայի Սոցիալական զարգացման հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող «Երեխաների խնամքի համակարգի բարեփոխումներ» ծրագրի միջոցով հանրապետությունում պետք է 2005 թվականին սկսեն գործել երեխաների սոցիալ-հոգեբանական վերականգնողական համայնքահեն 2 կենտրոններ՝ Երևանի Աջափնյակ համայնքում և Գյումրի քաղաքում, որոնց նպատակն է երեխաների պաշտպանության ռազմավարության իրականացումը հիմնականում տեղափոխել համայնքներ, քանի որ ներկայիս կենտրոնացված ծառայությունները բավարար չեն ռիսկի ենթակա երեխաների բարեկեցությունն ապահովելու և այնպիսի հիմնախնդիրների կանխարգելման համար, ինչպիսիք են կրթության, առողջապահության, հոգևոր-մշակութային ոլորտների ծառայություններից օգտվելու անմատչելիությունը:

Կենտրոնների նպատակն է կրթադաստիարակչական, առողջապահական, սոցիալ-հոգեբանական ծառայությունների և խորհրդատվությունների մատուցման միջոցով նպաստել ծնողական խնամքից զրկված, այդ վտանգի տակ գտնվող, ինչպես նաև աճի և զարգացման համար անբարենպաստ և վտանգավոր կենսապայմաններում գտնվող երեխաների հիմնախնդիրների լուծմանը:

Կենտրոնների խնդիրներն են՝

ա) Իրականացնել երեխաներին սպառնացող ռիսկերի սոցիալական ախտորոշում (պարզել ռիսկի պատճառները և միջավայրը), մշակել յուրաքանչյուր երեխային սպառնացող ռիսկերի վերացմանն ուղղված աշխատանքների անհատական ծրագրեր և ժամանակացույց:

բ) Նպաստել ռիսկի ենթակա երեխաների աշխատանքային հմտությունների ուսուցման և վերականգման աշխատանքների կազմակերպմանը:

գ) Մասնակցել ծնողական խնամքից զրկված և դրա զրկման տակ գտնվող երեխաների որդեգրման, խնամակալության (հոգաբարձության) հանձնելու, ինչպես նաև խնամատար ընտանիքներում տեղավորելու աշխատանքների կազմակերպմանը:

դ) Աջակցել կրթադաստիարակչական հաստատությունից դուրս մնացած երեխաներին կրթական հաստատություններում տեղավորելու աշխատանքներին:

ե) Աջակցել համայնքի ռիսկի խմբի երեխաների իրավունքների պաշտպանությանն ուղղված աշխատանքներին:

զ) Աջակցել առողջապահության, կրթական, մշակութային և այլ ոլորտների հաստատությունների ծառայություններից երեխաների օգտվելու հնարավորությունների մեծացմանը:

Տարեցների և հաշմանդամների սոցիալական պաշտպանության ապահովումը պետական հիմնական խնդիրներից է:

Հաշմանդամներին անվճար պրոթեզաօրթոպեդիկ պարագաներով, վերականգնման տեխնիկական միջոցներով

ապահովում և դրանց վերանորոգում.

Հաշմանդամների պրոթեզավորումը և վերականգնողական պարագաներով ապահովումը նպաստում է նրանց հասարակություն ինտեգրմանը: Վերականգնման արդյունքում նրանք հնարավորություն ունեն աշխատելու՝ մասամբ հոգալու իրենց, ինչպես նաև՝ ընտանիքի սոցիալական խնդիրները, որն այսօր մեր երկրի սոցիալական քաղաքականության ռազմավարության և աղքատության հաղթահարման ծրագրի պահանջներից է:

Նախարարության համակարգի երկու պրոթեզարանների միջոցով պատրաստվում և հաշմանդամներին անվճար տրամադրվում են վերին և ստորին վերջույթների պրոթեզներ, օրթեզներ, օրթոպեդիկ կոշիկներ, հենակներ, ձեռնափայտեր, բուժական սեղմիրաններ և աղեկապեր, սուպինատորներ և այլն: Նրանց միջոցով կազմակերպվում է նաև պետական բյուջեի միջոցներով գնված վերականգնողական պարագաների (սայլակներ, քայլակներ, լսողական ապարատներ և կրծքագեղձի պրոթեզներ) բաշխումը հաշմանդամներին:

Բացի այդ, նշված կազմակերպություններում իրականացվում է պրոթեզների վերանորոգումը:

2005թ. հունվարի 1-ի դրությամբ հաշվառված հաշմանդամների թիվը հանրապետությունում կազմում է շուրջ 130000 մարդ, որոնց 45%-ը կանայք են: Մինչև 18 տարեկան հաշմանդամ-երեխաների թիվը կազմում է մոտ 9000: Հայրենական Մեծ պատերազմի հաշմանդամ և հաշմանդամին հավասարեցված անձինք՝ շուրջ 8800 մարդ:

Բժշկատոցիալական վերականգնման, աշխատունակության փորձաքննության հիվանդանոցային ծառայությունների ձեռքբերում

«Հայաստանի Հանրապետությունում հաշմանդամների սոցիալական պաշտպանության մասին» ՀՀ օրենքում հաշմանդամների համար նախատեսված է նաև բժշկա-սոցիալական վերականգնում՝ նրանց հասարակություն ինտեգրելու, լիարժեք կյանքի վերադարձնելու նպատակով: Վերականգնման արդյունքում նրանք հնարավորություն կունենան հաղթահարել ընտանիքի համար «հոգս ու բեռ» լինելու իրենց հոգեբանական բարդույթը, կկարողանան աշխատել և գոնե մասամբ հոգալ իրենց կարիքները, ինչպես նաև ընտանիքի սոցիալական խնդիրները, որը բխում է մեր երկրի սոցիալական քաղաքականության ռազմավարության և աղքատության հաղթահարման ծրագրի պահանջներից:

Սույն ծրագրի իրականացումը անմիջական կապ ունի պրոթեզավորման ծրագրի հետ, քանի որ ծրագրով նախատեսված միջոցների մեծ մասը ծախսվում է պրոթեզավորվող հիվանդների նախա և հետ պրոթեզավորման բուժման վրա:

2005թ. ստացիոնար պայմաններում պրոթեզավորվել է 40 հաշմանդամով ավելի /հիմնականում մարզերից դիմաց հաշմանդամներ/, քան նախատեսված էր, ինչը հնարավորություն տվե՞ծ ևս 40 հաշմանդամին պրոթեզավորման համար նախապատրաստական և պրոթեզավորումից հետո ադապտացիոն փուլ անցնել:

Հոգեբանական առողջության վերականգնման ծառայությունների ձեռքբերում

Սույն ծրագրի շրջանակներում իրականացվում է մարդկանց հոգեկան առողջության պահպանման, բուժման և վերականգնման աշխատանքներ: Ծրագրի վերջնականատակն է հիվանդների բուժումն ու վերականգնումը, նրանց լիարժեք կյանք վերադարձնելը:

Հաշմանդամների տվյալների բազայի շահագործման և սպասարկման ծառայությունների ձեռքբերում

2002թ.-ից սկսած Նորք կենտրոնն իրականացնում է հաշմանդամների տեղեկատվական համակարգի ստեղծման և վարման աշխատանքները: 2002-2004թթ ընթացքում կազմակերպությունն իրականացրել է ԲՄՓՀ-ներից ստացվող տեղեկատվության մուտքագրում տեղեկատվական համակարգ, որի արդյունքում 2005թ. բազա-

յում առկա է շուրջ 13000 հաշմանդամի տվյալ: Ձուգահեռաբար իրականացվել են նաև տեղեկատվության ճշգրտումներ:

Գործազուրկների տվյալների բազայի շահագործման և սպասարկման ծառայությունների («Գործ» համակարգ) ձեռքբերում

2002թ.-ից սկսած իրականացվում են գործազուրկների տեղեկատվական համակարգի ստեղծման և վարման աշխատանքները: 2002-2005թթ ընթացքում համակարգի շահագործման համար ՀՀ պետական բյուջեյով հատկացվող գումարի չափը չի փոխվել:

2004թ.-ին մշակվել և 2005թ.-ին փորձնական շահագործման մեջ է դրվել Գործ ինտերնետային համակարգը, որը իրենից ներկայացնում է ամբողջովին նոր և անհամեմատ զարգացած համակարգ բոլոր առումներով: Նոր համակարգը ներառում է զբաղվածության ոլորտում իրականացվող բազմաթիվ գործառնություններ, որը մեծացնում է աշխատանքի ծավալը, մասնագետների թիվը, տեխնիկական ծախսերը: Մասնավորապես նոր համակարգում ավելացել են նախկինում մեխանիկական եղանակով իրականացվող գործառնություններ և ըստ այդմ համակարգը բաժանված է 9 ենթահամակարգերի՝ ըստ գործառնությունների բնույթի:

Համակարգի ստեղծման հիմքում դրված է զբաղվածության ոլորտի գործող օրենսդրությունը, մասնավորապես՝ «Բնակչության զբաղվածության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքը, ենթաօրենսդրական և այլ այլ իրավական ակտեր:

Համակարգի շահագործման աշխատանքները ներառում են նաև Ձբաղվածության ծառայություն գործակալության և 51 տարածքային կենտրոնների համակարգչային տեխնիկայի սպասարկումը, ինչպես նաև ինտերնետային կապի ապահովումը: 2002-2005թթ ընթացքում ՀՀ զբաղվածության ծառայություն գործակալության և տարածքային կենտրոնների կողմից շահագործվող համակարգչային տեխնիկայի թիվը մեծացել է՝ մի քանի տասնյակից հասնելով ավելի քան 250 միավորի:

Սոցիալապես անապահով քաղաքացիներին կամ ընտանիքներին դրամական օժանդակություն հրատապ օգնության համար

ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարությունը հրատապ դրամական օգնություն է տալիս սոցիալապես անապահով քաղաքացիներին կամ ընտանիքներին: 2005 թվականին այդ նպատակով նախատեսվել էր 2160 անձանց համար՝ միջինը 3500 դրամի չափով:

Մարդասիրական օգնության կարգով ստացվող սննդի բաշխման ծառայությունների ձեռքբերում

Համաշխարհային Պարենի Ծրագրի և ՀՀ կառավարության միջև 2000թ. հունիսի 9-ին ստորագրված և 2001թ. սեպտեմբերի 12-ին Ազգային Ժողովի կողմից վավերացված Հիմնական համաձայնագրի շրջանակներում ս.թ. հունիսի 2-ին Պարենի համաշխարհային ծրագրի հայաստանյան գրասենյակի ղեկավարի և ՀՀ կառավարության անունից ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարի կողմից ստորագրված «Օգնություն Հայաստանի անապահով խմբերին օգնության ու վերականգնման երկարատև միջոցառումների ծրագիր-Արմենիա 10053.1» համաձայնագրի 3.1 կետի համաձայն ՀՀ կառավարությունը ստանձնել է պարտավորություն՝ տրամադրել միջոցներ «Պարենի օգնության բաշխման» ծրագրով պարենի բեռնաթափման, պահպանման, պահեստավորման ու բաշխման աշխատանքների, շահառուների վերլուծության և ցուցակների տպագրման համար:

Ծրագիրը համապատասխանում է Հայաստանի հանրապետությունում աղքատության հաղթահարման ռազմավարական ծրագրի 3 հիմնական ոլորտներից մեկին՝ սոցիալական աջակցությանը, որը հնարավոր

րություն է տալիս պետությանը աղքատության ընտանեկան նպաստ ստացող 139000 ընտանիքներից ծայրահեղ աղքատ 35000 ընտանիքների կամ 21,87%-ի համար մեղմացնել սոցիալական լարվածությունը: ՄԱԿ-ՀՊԾ աջակցությամբ «Օգնության պարենի բաշխում» ծախսային ծրագիրը իրականացվում է յուրաքանչյուր 2 ամիսը մեկ անգամ Երևան քաղաքում, Շիրակի և Լոռու մարզերում, սոցիալական ծառայության տարածքային գործակալությունների միջոցով:

Տնային պայմաններում միայնակ տարեցների սոցիալական սպասարկման կենտրոնի ծառայությունների ձեռքբերում

Հանրապետությունում բնակվում է մոտ 11000 միայնակ անժառանգ կենսաթոշակառու, որոնց զգալի մասը ունի սոցիալական սպասարկման և խնամքի կարիք: Սկսած 2001թ. ՀՀ պետական բյուջեով նախատեսվել է 1200 անձի սոցիալական սպասարկում:

Մեթոդաբանական և սոցիալական ապահովության ոլորտի կադրերի վերապատրաստման ծառայությունների ձեռքբերում

Սույն ծրագրի նպատակն է կադրերի վերապատրաստման միջոցով բարձրացնել սոցիալական ոլորտի աշխատողների որակավորման մակարդակը, խորացնել գիտելիքները, կատարելագործել նրանց գործարար հատկանիշները, ինչպես նաև մեթոդական ձեռնարկների ու ցուցումների մշակման ու գործողության մեջ դնելու միջոցով ապահովել տեսականի և գործնականի ինտեգրումը, ՀՀ օրենքների, նորմատիվ իրավական ակտերի և դրանց փոփոխությունների մասին տեղեկացվածության ապահովումը՝ շահագրգիռ կազմակերպությունների աշխատողներին:

ՀՀ 2005թ. նախատեսվում է վերապատրաստել 440 աշխատողի:

ՀՄ պատերազմի վետերաններին, 25.11.1998թ. ՀՕ-258 օրենքի 13 հոդվածում. նշված պատճառներով հաշմանդամ դարձած զինծառայողներին, ինչպես նաև ծառայողական պարտականությունների կատարման ժամանակ զոհված (մահացած) զինծառայողների ընտանիքներին դրամական օգնության տրամադրում

Կարևորվում է Հայրենական մեծ պատերազմի մասնակիցներին, հաշմանդամներին և զոհվածների ընտանիքներին որոշ արտոնությունների դիմաց դրամական օգնության տրամադման հարցերի պետական կարգավորումը:

Համաձայն «Հայրենական մեծ պատերազմի վետերանների մասին» Հայաստանի Հանրապետության 2005թ. հունվարի 1-ից Հայրենական մեծ պատերազմի հաշմանդամներին տրամադրվող դրամական օգնության չափը սահմանվել է ամսական 4500 դրամի չափով, իսկ Հայրենական մեծ պատերազմի մասնակիցներինը՝ 3000 դրամ /2004 թվականի համեմատ բարձրացվել է 1000 դրամով/:

Հաշմանդամ զինծառայողներին և զոհված (մահացած) զինծառայողների ընտանիքներին որոշ արտոնությունների դիմաց դրամական օգնության տրամադրման հարցերը կարգավորելու նպատակով, «Զինծառայողների և նրանց ընտանիքների անդամների սոցիալական ապահովության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով 2005թ. հունվարի 1-ից հաշմանդամ զինծառայողների դրամական օգնությունը ամսական 3000 դրամից դարձել է 5000 դրամ:

Արտոնյալ պայմաններով երկարաժամկետ վարկերի տրամադրում բռնադատված քաղաքացիներին անհատական բնակարանային շինարարություն իրականացնելու համար

2000թ.-ից՝ իրականացվում է երկարաժամկետ վարկեր տրամադրելու գործընթացը («Բռնադատվածների մասին» ՀՀ օրենքը և ՀՀ կառավարության 2000թ. հուլիսի 20-ի թիվ 410 որոշումը), որի նպատակն է

բռնադատվածներին և նրանց առաջին հերթի ժառանգներին բնակարանային շինարարության համար արտոնյալ պայմաններով երկարաժամկետ վարկեր տրամադրելու հարցերի կարգավորումն է:

Այդ նպատակի համար 2005թ. պետական բյուջեում նախատեսել է 150 մլն դրամ, որը կլուծի 42 մարդու խնդիրը:

Ոլորտի գերակայությունները համընկնում են աղքատության հաղթահարման ռազմավարական ծրագրում ամրագրված գերակայությունների հետ, այն հիմնականում վերաբերում է սոցիալական աջակցության ծրագրերում հասցեականության մեծացմանը, սոցիալական ապահովության և ապահովագրության ծրագրերում արդյունավետության մեծացմանը, պետական ծրագրերում երեխաների նկատմամբ իրականացվող ծրագրերի առաջնահերթությանը:

9.2. ՈԼՈՐՏԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ, ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎ ԾԱԽՍԵՐԻ ՎՐԱ ԱԶԴՈՂ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ

9.2.1. Նպատակները

Սոցիալական ապահովագրության և սոցիալական ապահովության ոլորտի նպատակն է նպաստել հանրապետության բնակչության աղքատության նվազեցմանն ու հաղթահարմանը, կենսաթոշակների բարձրացման համար հնարավոր միջոցների ստեղծմանը, նպաստի միջին չափի բարձրացմանը, ինչպես նաև մեծացնել ֆինանսական միջոցների օգտագործման արդյունավետությունը ծրագրերի հասցեականության մեծացման և նպատակային ծրագրերի իրականացման միջոցով:

Ոլորտի հիմնական նպատակներն են.

- կենսաթոշակների ամենամյա բարձրացումը այն հաշվով, որ միջին կենսաթոշակը մոտենա մեկ շնչի համար աղքատության պարենային գծին,

- աղքատության ընտանեկան նպաստի բազային չափի և մինչև 18 տարին չլրացած անդամին տրվող ընտանիքների անապահովության միավորի տարբերակված հավելման չափերի բարձրացումը, հաշվի առնելով բարձր լեռնային և սահմաներձ բնակավայրերում գտնվող ընտանիքների թվաքանակը:

ԱՀՈՇ-ով սոցիալական պաշտպանության համակարգի հիմնական ուղղություններից են՝ կենսաթոշակների և ընտանեկան նպաստների չափերի բարձրացումը, նպաստառուների թվաքանակի կրճատումը, ընտանեկան նպաստների հասցեականության աստիճանի բարձրացումը, ընդհանուր աղքատության կրճատման պարագայում՝ ամենաաղքատ բնակչության սպառման մակարդակի՝ պարենային աղքատության գծից բարձրացում, ընտանեկան նպաստների ֆինանսավորման ծավալների աճ:

9.2.2. Գերակայությունները

Հաշվի առնելով սոցիալական ապահովագրության և սոցիալական ապահովության ոլորտի առանձնահատկությունները՝ 2006-2008 թվականների միջին ժամկետ ծախսային ծրագրերից առաջնահերթությունը տրվում է հետևյալ ծախսային ուղղություններին՝ աղքատության ընտանեկան նպաստներ, սոցիալական կենսաթոշակներ, տուն-ինտերնատների և մանկատների պահպանում, հաշմանդամներին պրոթեզաօրթոպեդիկ պարագաներով ապահովում, հղիության և ծննդաբերության նպաստ, երեխայի ծննդյան միանվագ նպաստ:

Գերակա ծրագրերն ուղղված են բնակչությանը պետական նպաստներով և կենսաթոշակներով ապահովմանը, տարեցներին և երեխաներին մատուցվող ծառայությունների մատուցմանը, որոնք բխում են «Պետական

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

կենսաթոշակների մասին», «Երեխաների իրավունքների մասին», «Առանց ծնողական խնամքի մնացած երեխաների սոցիալական պաշտպանության մասին», «Հաշմանդամների սոցիալական պաշտպանության մասին» ՀՀ օրենքներից, «Աղքատության հաղթահարման ռազմավարության ծրագրից» և ՀՀ կառավարության առանձին որոշումներից:

Աղյուսակ 9.3. Ծախսերի համեմատական աղյուսակ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ և 2006-2008թթ ՄԺԾԾ միջև ըստ ենթախմբերի (մլն դրամներով)

Ցուցանիշը	2005թ.		2006թ.		2007թ.		2008թ.
	2005-2007թթ ՄԺԾԾ	2005թ. ճշտված բյուջե	2005-2007թթ ՄԺԾԾ	2006-2008թթ ՄԺԾԾ	2005-2007թթ ՄԺԾԾ	2006-2008թթ ՄԺԾԾ	2006-2008թթ ՄԺԾԾ
Սոցիալական ապահովագրություն և սոցիալական ապահովություն	45731.9	46578.0	53506.6	53568.1	57915.8	56838.0	58201.7
Սոցիալական ապահովագրության և սոցիալական ապահովության բնագավառում պետական կառավարում	192.3	695.8	256.8	1212.8	264.8	1370.3	1559.2
Կենսաթոշակային ապահովում	15859	15476.4	16753	16598.2	17648	17567.8	18548.2
Պետ.նպաստներ բնակչությանը	23222.9	22267.8	28053.9	27400.3	29954.3	29649.7	30615.4
Սոցիալական ապահովության միջոցառումներ	3905.1	3792.7	4382.3	4542.3	4342.9	4525.3	4551.6
Այլ սոցիալական ծրագրեր	2552.6	4345.3	4060.6	3814.5	5705.8	3724.7	2927.3

2006-2008թթ ՄԺԾԾ ծախսերի նվազումը 2005-2007թթ ՄԺԾԾ նկատմամբ պայմանավորված են առանձին պետական ծրագրերի ֆինանսական հաշվարկների ճշտմամբ:

9.2.3. Ծախսերի մակարդակի վրա ազդող գործոնները

Կենսաթոշակային ապահովման ենթախումբ

1. Սպայական անճնակազմի զինծառայողների և նրանց ընտանիքների անդամների կենսաթոշակներ ծրագրի ծախսերի աճը 2006-2008թթ համապատասխանաբար կազմում է 781.1մլն. դրամ, 461.8մլն. դրամ, 479.6մլն. դրամ պայմանավորված 1990-1994թթ մարտական գործողությունների մասնակից զինծառայողների և նրանց ընտանիքի անդամների կենսաթոշակների չափերի նախատեսվող 20% չափով բարձրացմամբ և ՀՀ ոստիկանության համակարգի շարքային զինծառայողների կենսաթոշակների հաշվարկում սննդի դիսհաաուցման գումարի ներառմամբ:

2. Սոցիալական կենսաթոշակներ ծրագրի ծախսերի աճը 2006-2008թթ համապատասխանաբար կազմում է 267.4 մլն. դրամ, 357.2 մլն. դրամ, 349.0 մլն. դրամ պայմանավորված կենսաթոշակի հիմնական չափի բարձրացմամբ:

Պետական նպաստներ բնակչությանը ենթախումբ

1.Աղքատության ընտանեկան նպաստ և միանվագ դրամական օգնություն ծրագրի ծախսերի աճը 2006-2008թթ համապատասխանաբար կազմում է 4635.4մլն. դրամ, 1927.5մլն. դրամ, 578.4մլն. դրամ պայմանավորված նպաստի բազային և յուրաքանչյուր երեխային տրվող հավելման չափերի բարձրացմամբ՝ հաշվի առնելով ընտանեկան նպաստի համակարգում ընդգրկված բարձր լեռնային և սահմաններ՝ բնակավայրերում հաշվարկված ընտանիքների քանակը:

Միաժամանակ 2006-2008թթ կանխատեսվում է նաև ընտանիքների թվաքանակի նվազում (տվյալները բերված են 9.5 և 9.5.1 աղյուսակներում):

2.«Երեխայի ծննդյան միանվագ նպաստ» ծրագրով 2006-2008թթ ծախսերի աճը ըստ տարիների համապատասխանաբար կազմում է 58.0 մլն. դրամ, 60.7 մլն. դրամ, 63.7 մլն. դրամ, որը պայմանավորված է ծնելիության աճով:

Սոցիալական ապահովության միջոցառումներ ենթախումբ

1. Տարեցներին, ընտանիքներին, կանանց և երեխաներին մատուցվող ծառայություններ`

Ծերանոցների և տնային պայմաններում սպասարկվողների ծրագրերի ծախսերի աճը 2006թ. համապատասխանաբար կազմում է 128.0 մլն. դրամ և 3.3 մլն. դրամ, մանկատների ծրագրի ծախսերի աճը 2006թ.` 25.0մլն. դրամ պայմանավորված` սպասարկողների աշխատավարձի և ջրի սակագնի բարձրացմամբ իսկ ծերանոցների մատուցվող նաև խնամվողների և աշխատողների թվաքանակի ավելացմամբ:

2.Հաշմանդամներին մատուցվող ծառայություններ`

«Հաշմանդամներին մատուցվող ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում Հաշմանդամներին անվճար պրոթեզաօրթոպեդիկ պարագաներով, վերականգնման, տեխնիկական միջոցներով ապահովում և դրանց վերանորոգում» ծրագրով ծրագրով 2006թ. ծախսերի աճը կազմում է` 99.2 մլն. դրամ պայմանավորված հաշմանդամների համար պրոթեզաօրթոպեդիկ պարագաների և հաշմանդամների կյանքը թեթևացնող այլ պարագաների, լսողական ապարատների և հաշմանդամների սայլակների քանակների ավելացմամբ` 1129 պայմանական միավորի չափով:

«Հաշմանդամներին մատուցվող ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում «Բժշկա-սոցիալական վերականգնման, աշխատունակության փորձաքննության հիվանդանոցային ծառայությունների ձեռք բերում» ծրագրով 2006թ. ծախսերի աճը կազմում է` 12.3 մլն. դրամ պայմանավորված հիվանդների թվաքանակի ավելացմամբ:

«Պետական աջակցություն ՀՀ մանկական խնամակալական կազմակերպությունների շրջանավարտներին» ծրագրով 2006թ. ծախսերի աճը կազմում է` 106.5 մլն. դրամ պայմանավորված շահառուների թվաքանակով (56 մարդ) և անշարժ գույքի շուկայական գների բարձրացմամբ:

9.3. ԳՈՅՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՅՈՂ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Պետական կառավարման ապարատի ծախսեր

2006-2008թթ ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության ՀՀ պետական բյուջեի 06 խմբի 01 ենթախմբում նախատեսվում է ներառել «Երեխաների իրավունքների պաշտպանության ազգային և մարզային մարմինների պահպանում» ծրագիրը, որի հիմնական նպատակն է երեխաների պաշտպանության նոր համակարգի ստեղծումը, որը կապահովի երեխաների իրավունքների և շահերի պաշտպանությանն ուղղված մեկ միասնական մոտեցում:

Հայաստանի Հանրապետությունում երեխաների պաշտպանության ազգային և մարզային հանձնաժողովներ (Երևանի քաղաքային հանձնաժողով) կստեղծվեն համաձայն Հայաստանի Հանրապետությունում Եվրոպական Հանձնաժողովի Պարենային ապահովության ծրագրի 2003թ. դրամական միջոցների կազմավորման և օգտագործման ընդհանուր և հատուկ պայմանները սահմանող փոխըմբռնման հուշագրի:

Կենսաթոշակային ապահովում

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՍԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Այս ենթախմբով ՀՀ պետական բյուջեից նախատեսված ծախսերը կազմում են՝ 2006թ.՝ 16598.2 մլն. դրամ, 2007թ.՝ 17567.8մլն. դրամ, 2008թ.՝ 18548.2 մլն. դրամ: Ծախսերի աճը հիմնականում պայմանավորված է պետական բյուջեից ֆինանսավորվող միջին ամսական կենսաթոշակի հիմնական չափի և ապահովագրական ստաժի մեկ տարվա արժեքի բարձրացմամբ:

Կենսաթոշակային ապահովման հիմնական ցուցանիշերը ներկայացված են ստորև բերված աղյուսակներ 9.4.-ում և 9.4.1-ում:

Աղյուսակ 9.4. Պետական բյուջեի կենսաթոշակային ապահովման գծով ծախսերը 2004-2008թթ (մլն դրամ)

Խումբ/Ենթախումբ/Ծրագիր	2004	2005	% փոփ.	2006	% փոփ.	2007	% փոփ.	2008	% փոփ.
1	2	3		4		5		6	
06.02 Կենսաթոշակային ապահովում, այդ թվում՝	13041.5	15476.4	18.7	16598.2	7.2	17567.8	5.8	18548.2	5.6
01. Սպայական անձնակազմի զինծառայողների և նրանց ընտանիքների անդամների կենսաթոշակային ապահովում	7285.0	9249.8	27.0	10030.9	8.4	10492.6	4.6	10972.2	4.6
02. Շարքային զինծառայողների և նրանց ընտանիքների անդամների կենսաթոշակային ապահովում	2693.8	2463.5	-8.5	2405.8	-2.3	2377.7	-1.2	2350.5	-1.1
03. Սոցիալական կենսաթոշակներ	2161.8	2628.9	21.6	2896.3	10.2	3253.5	12.3	3602.5	10.7
04. «Պետական կենսաթոշակների մասին» ՀՀ օրենքի 45-րդ հոդվածի 4-րդ մասով 5-րդ մասին 1-ին 4-8 կետերով և 48 հոդվածով սահմանված կարգով հաշվարկված և ապահովագրական ստաժում հաշվարկված այլ բնույթի գործունեության համար բյուջեից տրվող հատուցում	834.7	953.9	14.3	1073.2	12.5	1252.0	16.7	1430.9	14.3
05. Աշխատողների աշխատանքային պարտավորությունների կատարման հետ կապված խելման, մասնագիտական հիվանդության և առողջության այլ վնասման հետևանքով պատճառված վնասի փոխհատուցում	12.9	45.6	253.6	45.6	0.0	45.6	0.0	45.6	0.0
06. ՀՀ օրենքներով և կառավարության որոշումներով նշանակված կենսաթոշակներ և ամենամսյա դրամական օժանդակություն	53.3	134.6	152.6	146.4	8.7	146.4	0.0	146.4	0.0

Աղյուսակ 9.4.1. Կենսաթոշակների ամենամսյա բարձրացումը 2004-2008թթ

Ցուցանիշներ	2004	2005	2006	2007	2008
Հիմնական կենսաթոշակի չափը /դրամ/	3000	4000	4250	4500	5000
Ապահովագրական ստաժի մեկ տարվա արժեքը /դրամ/	140	160	180	210	250
Աշխատանքային կենսաթոշակառուների թվաքանակը /հազար մարդ/	489.3	487.5	477.6	481.9	481.9
Կենսաթոշակի միջին ամսական չափը /դրամ/	8350	9898.0	11270.0	12525.0	14120.0
Սոցիալական կենսաթոշակառուների թվաքանակը /հազար մարդ/	46.1	45.0	44.3	43.9	43.3
Կենսաթոշակի միջին ամսական չափը /դրամ/	3900	4867.5	5452.2	5789.8	6486.6

Աղքատության ընտանեկան նպաստ

2006-2008թթ աղքատության ընտանեկան նպաստի համար նախատեսված ֆինանսական միջոցները կազմել են համապատասխանաբար՝ 24660.2 մլն. դրամ, 26587.7 մլն. դրամ, 27166.1 մլն. դրամ:

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Ծախսերի աճը 2006 թվականին 2005 թվականի նկատմամբ կազմում է 23.1%, 2007 թվականին 2006 թվականի նկատմամբ՝ 13.5%, 2008 թվականին 2007 թվականի նկատմամբ՝ 2.2%:

Վերը նշված միջոցառումների կատարման ընթացքում նախատեսվում է մաս աղքատության ընտանեկան նպաստների արդյունավետության բարձրացում, սոցիալական ծառայությունների տրամադրման համայնքային համակարգի ներդրման նախադրյալների ստեղծում, սոցիալական աշխատողների՝ ՄԾՏԳ դիմած քաղաքացիների ընտանիքների տնային այցելություններ կատարելու և նրանց մասնագիտական որակների ու հմտությունների բարձրացման միջոցով:

Ոլորտի գերակայությունները համընկնում են աղքատության ռազմավարական ծրագրում ամրագրված գերակայությունների հետ, այն հիմնականում վերաբերում է սոցիալական աջակցության ծրագրերում հասցեականության մեծացմանը, սոցիալական ապահովության և ապահովագրության ծրագրերում արդյունավետության մեծացմանը, պետական ծրագրերում երեխաների նկատմամբ իրականացվող ծրագրերի առաջնահերթությանը:

2006-2008թթ «Մինչև 2 տարեկան երեխա խնամող և մասնակի վճարովի արձակուրդում գտնվող անձանց տրվող ամենամսյա նպաստ» ծրագրով նախատեսված ֆինանսական միջոցները կազմել են 256.5- ական մլն. դրամ:

2006-2008թթ «Հղիության և ծննդաբերության նպաստ» ծրագրով նախատեսված ֆինանսական միջոցները կազմել են համապատասխանաբար՝ 1094.2 մլն.դրամ, 1355.4մլն. դրամ, 1679.0մլն. դրամ:

Հաշվի է առնվել վերջին տարիներին դիտվող ծնելիության մակարդակի և հանրապետությունում միջին տարեկան աշխատավարձի աճը:

2006-2008թթ «Երեխայի ծննդյան միանվագ նպաստ» ծրագրով նախատեսված ֆինանսական միջոցները կազմել են համապատասխանաբար՝ 1265.5 մլն.դրամ, 1326.2 մլն. դրամ, 1389.9 մլն. դրամ:

Սույն ծրագրով հաշվի է առնված ծնելիության աճը:

Երեխայի ծննդյան կապակցությամբ միանվագ նպաստի և մինչև 2 տարեկան երեխայի խնամքի նպաստի նշանակման և վճարման գործառնությունները նախատեսվում է փոխանցել և վերապահել սոցիալական ծառայության տարածքային գործակալություններին: Այդ պատճառով, 2006-2008թթ ՄԾԾԾ սույն ծրագրերի իրականացման իրավասությունը վերապահելու են ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարությանը:

Աղյուսակ 9.5 Ընտանեկան նպաստներ 2004-2008թթ (մլն դրամ)

Ծրագիր	2004	2005	% փոփ.	2006	% փոփ.	2007	% փոփ.	2008	% փոփ.
1	2	3	3/2	4	4/3	5	5/4	6	6/5
1. Աղքատության ընտանեկան նպաստներ	15915.2	20024.8	24.4	24660.2	23.1	26587.7	7.8	27166.1	2.2

Աղյուսակ 9.5.1. Ընտանեկան նպաստներ 2004-2008թթ

Ցուցանիշները	2004	2005	2006	2007	2008
Անձերի միջին թիվը մեկ ընտանիքի հաշվով (մարդ)	3.6	3.6	3.6	3.6	3.6
Նպաստառու ընտանիքների քանակը (հազար ընտանիք)	139	139	132.4	125.1	119.1
Աղքատության նպաստի գծով ծախսերը՝ ՀՆԱ նկատմամբ (%)	1	1	1.2	1.2	1.2
Նպաստի միջին ամսական չափը (դրամ)	9500	12115	15521.3	17612.4	19007.9
Աղքատության պարենային գիծը՝ մեկ շնչի հաշվով (դրամ) ըստ ԱՀՌԾ-ի	7827	8002	8207	8416.7	8626.3
Ամսական նպաստի չափը՝ մեկ շնչի հաշվով (դրամ)	2638.9	3365.3	4311.5	4892.3	5280.0
աղքատության պարենային գծի նկատմամբ (%)	33.7	42.1	52.5	58.1	61.2

Սոցիալական ապահովության միջոցառումներ

2006-2008 թվականներին սոցիալական ապահովության ծրագրերի գծով ծախսերը կկազմեն, համապատասխանաբար՝ 4542.3 մլն. դրամ, 4525.3մլն. դրամ, 4551.6 մլն. դրամ:

2006-2008թթ հիմնական ծրագրեր են՝ Տարեցներին մատուցվող ծառայություններ, ընտանիքին, կանանց և երեխաներին, հաշմանդամներին մատուցվող ծառայություններ:

Տարեցներին մատուցվող ծառայություններ

Միայնակ տարեցների և հաշմանդամների սոցիալական ապաստարկումը իրականացվում է ստացիոնար և տնային պայմաններում:

2006-2008թթ նախատեսվում է ապահովել տարեցների տուն-ինտերնատների խնամվողների թվաքանակի ավելացում՝ 80 խնամվողի հաշվով (ներկայումս՝ 920 խնամվող) և դրա հետ կապված աշխատողների թվաքանակի աճ՝ 30 մարդով, որը պայմանավորված է տուն-ինտերնատներ ընդունվելու համար նախարարությունում հերթագրված մարդկանց թվով, մասնավորապես հոգեկան հիվանդություններ ունեցողների, որոնք մշտական խնամքի և ապաստարկման կարիք ունեն, իսկ հանրապետությունում կա միայն մեկ նման մասնագիտացված տուն-ինտերնատ:

Նախատեսվում է նաև ապահովել աշխատողների աշխատավարձի բարձրացում 9% չափով ըստ տարիների՝ 29.9 հազ. դրամ, 32.6 հազ դրամ, 35.5 հազ. դրամ 2005թ.՝ 27.1 հազ.դրամի դիմաց, հաշվի է առնվել նաև ջրի սակագնի բարձրացումը:

2006թ. Թիվ 1 տուն-ինտերնատում և Վարդենիսի տուն-ինտերնատում շենքային պայմանների ընդլայնմամբ պայմանավորված նախատեսվում է կապիտալ ծախսերի հատկացում՝ 64.3 մլն. դրամի չափով:

Խնամվողները պետության լրիվ խնամքի տակ են:

Տնային պայմաններում ապաստարկվում են մոտ 1200 միայնակ ծերեր և հաշմանդամներ, որոնց սոցիալական ապաստարկման ամսական արժեքը մեկ ապաստարկվողի հաշվով կազմում է ըստ տարիների համապատասխանաբար շուրջ 4.8 հազ. դրամ, 5.1 հազ.դրամ, 5.4 հազ. դրամ, որը մոտավորապես ըստ տարիների 14.5, 14.1, 13.7 անգամ ավելի քիչ ծախսատար է, քան տուն-ինտերնատում: Տնային պայմաններում ապաստարկվողներին տրամադրվում են կենցաղային, իրավաբանական և հոգեբանական խորհրդատվության, առաջին բժշկական օգնության և այլ ծառայություններ:

2006-2008թթ նախատեսվում է ապահովել աշխատողների աշխատավարձի բարձրացում 9% չափով ըստ տարիների՝ 29.5 հազ. դրամ, 32.1 հազ դրամ, 35.0 հազ. դրամ 2005թ.՝ 27.1 հազ.դրամի դիմաց, հաշվի է առնվել նաև ջրի սակագնի բարձրացումը:

Ընտանիքին, կանանց և երեխաներին մատուցվող ծառայություններ

2006-2008 թվականներին ծրագրով նախատեսված ծախսերը համապատասխանաբար կկազմեն՝ 1401.9 մլն. դրամ, 1459.0 մլն. դրամ, 1459.0 մլն. դրամ:

ՀՀ աղքատության հաղթահարման ռազմավարական ծրագրով նախատեսվում է մանկատան շրջանավարտների սոցիալական պաշտպանության երաշխիքների ապահովում՝ ՀՀ մանկատաների շրջանավարտների սոցիալական պաշտպանությունը և նրանց ինտեգրումը հասարակության մեջ, բնակարանների հատկացումը, մասնագիտական կողմնորոշումը, ուսուցումը, վերապատրաստումը, բուժօգնության անվճար և իրավաբանական աջակցության տրամադրումը:

Այդ կապակցությամբ «Պետական աջակցություն ՀՀ մանկական խնամակալական կազմակերպությունների շրջանավարտներին» ենթաձրագրի իրականացման համար նախատեսվող ծախսերը կազմում են համապատասխանաբար՝ 328.8 մլն. դրամ, 323.2 մլն. դրամ, 323.2 մլն. դրամ:

Երեխաներին մատուցվող ծառայությունների (մանկատներ) սոցիալական սպասարկումը իրականացվում է ստացիոնար պայմաններում (935 երեխա):

2006-2008թթ նախատեսվում է ապահովել աշխատողների աշխատավարձի բարձրացում՝ 43.9 հազ. դրամ 2005թ.՝ 41.7 հազ. դրամի դիմաց, ինչպես նաև հաշվի է առնվել ջրի սակագնի թանկացումը:

«Մանկական խնամակալական կազմակերպությունների բեռնաթափում» ձրագրի ծախսերը 2006-2008թթ կազմում են 17.0-ական մլն. դրամ:

Ծրագրի ընդհանուր նպատակն է Հայաստանում երեխաների պաշտպանության համակարգի բարելավումը:

2006 և 2007թթ-ին ձրագրի իրականացման համար առաջարկվում է Լոռու մարզը: Նշված մարզն ընտրելու հիմքերն են.

Ծրագրում ընդգրկվելու հնարավորություն ունեցող 5 հաստատությունների առկայություն. 1 մանկատուն և 4 հատուկ հանրակրթական հաստատություն:

Երեխաների պաշտպանության գործող ենթակառուցվածքների առկայություն (որոնք հետագայում կարող են ծառայություն տրամադրող լինել):

2008թ.-ին ձրագրում կընգրկվի նաև Շիրակի մարզը:

Սույն ձրագրի իրականացման ընթացքում պետք է սահմանվեն տարածքային սոցիալական ծառայության կենտրոնների զարգացման հնարավորությունները, որպեսզի դրանք ի վիճակի լինեն հետագայում իրականացնել տվյալ ձրագրում նկարագրված համապատասխան գործառնությունները:

Հատուկ նպատակներ

Հանրության իրազեկման քարոզարշավ ընտրված մարզերում:

Երեխաների պաշտպանության այլընտրաքնային ձրագրի իրականացում - երեխաների բեռնաթափում Լոռու մարզում 2006թ.:

Հաստատությունում հայտնվելու ռիսկի տակ գտնվող երեխաների հաստատություն տեղավորման կանխարգելում Լոռու մարզում 2006թ.:

Ծրագրի իրականացումից ակնկալվող արդյունքներ

Ընտրված մարզերում երեխաների պաշտպանության համակարգի ներկայացուցիչների շրջանում իրազեկվածության բարձրացում:

Ընտանիքներ վերադարձաց երեխաներ (կենսաբանական ընտանիք, հարազատների ընտանիք):

Երեխաներին հաստատություն տեղավորելու ռիսկից դուրս բերված ընտանիքներ:

Շահառու ընտանիքներին առաջարկվող ծառայությունների մշակված փաթեթ:

Հանրապետության ամբողջ տարածքում կիրառելի մշակված մոդել:

Տվյալների հավաքագրման, գրանցման, վերլուծման մեխանիզմ և հաղորդման համակարգ նախագծված և պատրաստ հանրապետության ամբողջ տարածքում կիրառման համար:

Ծրագրի ակնկալվող արդյունքներին հասնելու համար նախատեսվում է իրականացնել հետևյալ միջոցառումները և ծառայությունները

Սոցիալ-հոգեբանական ծառայությունների տրամադրում (օրինակ. ընտանքի խորհրդատվություն և քերական, ծնողական հմտությունների ուսուցում և այլն):

Երեխաների կրթության ապահովում (օրինակ. տեղավորում հանրակրթական դպրոց, դասագրքերի և այլ պարագաների տրամադրում, տրանսպորտային ծախս և այլն):

Ընտանիքի նվազագույն կենսապայմանների ապահովում:

Ծառայությունների շարունակականության ապահովում:

Շահառու ընտանիքներին աջակցություն աղքատության ընտանեկան նպաստի համակարգի միջոցով:

Ծրագրի համակարգման և կառավարման աշխատանքները աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարությունը կպատվիրի հասարակական կազմակերպության:

2006-2008թթ կիրականացվի «Երեխաների խնամքի ցերեկային խնամքի կենտրոններում սոցիալ-հոգեբանական վերականգնողական ծառայությունների մատուցում» ծրագիրը, որի նպատակն է ապահովել փողոցում հայտնված երեխաների (2006թ. 200 երեխա, 2007-2008թթ` 300-ական երեխա) խնամքը:

Հաշմանդամներին մատուցվող ծառայություններ

«Հայաստանի Հանրապետությունում հաշմանդամների սոցիալական պաշտպանության մասին» ՀՀ օրենքին համապատասխան` հաշմանդամները օգտվում են պրոթեզաօրթոպեդիկ և վերականգնողական պարագաներով անվճար ապահովման իրավունքից, որը իրականացվում է «Հաշմանդամներին անվճար պրոթեզաօրթոպեդիկ պարագաներով, վերականգնման, տեխնիկական միջոցներ ով ապահովում և դրանց վերանորոգում» ծրագրով 2006-2008 թվականներին նախատեսված ծախսերը կկազմեն 649.6-ական մլն.դրամ:

Հաշմանդամների պրոթեզավորումը և վերականգնողական պարագաներով ապահովումը նպաստում է նրանց` հասարակությանը ինտեգրվելուն: Վերականգնման արդյունքում հաշմանդամները հնարավորություն ունեն աշխատելու` մասամբ հոգալու իրենց, ինչպես նաև իրենց ընտանիքի սոցիալական խնդրները, որն այսօր մեր երկրի սոցիալական քաղաքականության ռազմավարության և աղքատության հաղթահարման ծրագրի պահանջներից է:

Պատրաստվում և հաշմանդամներին անվճար տրամադրվում են վերին և ստորին վերջույթների պրոթեզներ, օրթեզներ, պրոթեզ և օրթոպեդիկ կոշիկներ, հենակներ, ձեռնափայտեր, բուժական սեղմիքաններ և աղեկապեր, սուպինատորներ և այլն: Նրանց միջոցով կազմակերպվում է նաև պետական բյուջեի միջոցներով գնված վերականգնողական պարագաների (սայլակներ, քայլակներ, լսողական ապարատներ և կրծքագեղձի պրոթեզներ) բաշխումը հաշմանդամներին (ընդհանուր առմամբ շուրջ 12,8 հազ. պայմանական միտր): Բացի այդ, իրականացվում է նաև պրոթեզների վերանորոգում:

Բժշկասոցիալական վերականգնման, աշխատունակության փորձաքննության հիվանդանոցային ծառայությունների ձեռքբերում

2006թ. նախատեսվում է նախա և հետ պրոթեզավորում անցնող հիվանդների թվաքանակի ավելացում` 98 մարդով:

Հաշմանդամների տվյալների բազայի շահագործման և սպասարկման ծառայությունների ձեռքբերում

2005թ. պատրաստվում է նոր համակարգ, որը հնարավորություն է տալու տեղեկատվության մուտքագրման գործընթացն իրականացնել տարածքային հանձնաժողովներում, և տեղեկատվությունը կենտրոնական տեղեկատվական բազա` Նորք կենտրոն փոխանցել ինտերնետային ցանցի միջոցով:

Համակարգի շահագործման աշխատանքների մեջ է մտնում նաև ԲՍՓՀ-գործակալության և նրա տարածքային մարմինների համակարգչային տեխնիկայի սպասարկումը:

Գործազուրկների տվյալների բազայի շահագործման և սպասարկման ծառայությունների («Գործ» համակարգ) ձեռքբերում

2005թ.-ին փորձական շահագործման մեջ է դրվել Գործ ինտերնետային համակարգը, որը իրենից ներկայացնում է ամբողջովին նոր և զարգացած համակարգ: Նոր համակարգը ներառում է զբաղվածության ոլորտում իրականացվող բազմաթիվ գործառույթներ, որը մեծացնում է աշխատանքի ծավալը, մասնագետների թիվը, տեխնիկական ծախսերը: Մասնավորապես նոր համակարգում ավելացել են նախկինում մեխանիկական եղանակով իրականացվող գործառույթներ և ըստ այդմ համակարգը բաժանված է 9 ենթահամակարգերի՝ ըստ գործառույթների բնույթի:

Սոցիալական ապահովության քարտերի համակարգի ներդրման, տեղեկատվական բազայի վարման և շահագործման գծով «Նորք» տեղեկատվալերլուծական կենտրոն» ՓԲԸ ծառայությունների ձեռքբերում

Սոցիալական ապահովության քարտերի համակարգի կիրառման համատեքստում նախատեսվում է 2006-2008թթ մշակել ու ներդնել տվյալների ինքնաշխատ փոխանակության մեխանիզմներ այն տեղեկատվական բազաների միջև, որտեղ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով կիրառվում են սոցիալական ապահովության քարտերի համարները: Խնդրի լուծումը հնարավորություն կընձեռի մի կողմից կրճատել բյուրոկրատական քաշքշուկը՝ քաղաքացիներին ազատելով պետական մի շարք մարմիններից տեղեկանքներ վերցնելու և պետական այլ՝ հաճախ համանման գործառույթներ իրականացնող մարմիններին ներկայացնելու պարտավորությունից, մյուս կողմից՝ էապես կրճատել ոլորտում չարաշահումների հնարավորությունը:

Դրա համար անհրաժեշտ է ամբողջությամբ ներդնել և կիրառել սոցիալական ապահովության քարտերի համակարգը (ընթացքի մեջ է), դրա շրջանակներում իրականացնելով հետևյալ աշխատանքները՝ շարունակել քաղաքացիներին սոցիալական քարտերի հատկացման աշխատանքները, ապահովել սոցիալական ապահովության քարտերի համակարգի կիրառումը՝ ՀՀ կառավարության 2004թ. հունիսի 25-ի թիվ 963-Ն որոշման համաձայն, սոցիալական քարտերի համարների կիրառումն ապահովելու համար ավարտել աղքատության ընտանեկան նպաստ ստացողների, կենսաթոշակառուների, գործազուրկների, հաշմանդամների, սոցիալական վճարումներ կատարողների, հարկ վճարող ֆիզիկական անձանց տեղեկատվական բազաներ քաղաքացիների սոցիալական ապահովության քարտերի համարների ներառումը և ապահովել սոցիալական քարտերի ու նշված տեղեկատվական բազաների միջև տվյալների ավտոմատ փոխանակության կատարումը, պետական կառավարման տարբեր մարմինների միջև տվյալների փոխանակությունը պատշաճ մակարդակով իրականացնելու համար ստեղծել ներհանրապետական ցանց՝ ապահովելով On-Line կապ, ապահովել վերը նշված կետերի իրականացման համար անհրաժեշտ սարքավորումների (համակարգիչներ, սերվերներ, տպիչներ և այլն) տեղակայումը:

Սոցիալապես անապահով քաղաքացիներին կամ ընտանիքներին դրամական օժանդակություն հրատապ օգնության համար

2006-2008թթ նախատեսվում է բարձրացնել միանվագ օգնության մեկ անգամվա հատկացվող գումարի միջին չափը՝ 3900 դրամ:

Այլ սոցիալական ծրագրեր

Վետերանների պատվովճար

2006-2008թթ նախատեսվում է բարձրացնել վետերանների պատվովճարի չափը 5000 դրամի չափով (ընդհանուր չափը կկազմի 9500 դրամ) 2005թ.՝ 4500 դրամի դիմաց:

Աղյուսակ 9.6. Տարեցներին, ընտանիքին, կանանց և երեխաներին, հաշմանդամներին մատուցվող ծառայություններ (մլն. դրամ)

Ենթախումբ/Ծրագիր	2004	2005	% փոփ.	2006	% փոփ.	2007	% փոփ.	2008	% փոփ.
Սոցիալական ապահովության միջոցառումներ	2622.6	3792.7	44.6	4542.3	19.8	4525.3	-0.4	4551.6	0.6
միայն ներքո նշված ծրագրերով, ընդամենը	1119.0	2674.3	139.0	3226.2	20.6	3186.2	-1.2	3215.8	0.9
Տարեցներին մատուցվող ծառայություններ	*	830.7		1054.1	26.9	952.0	-9.7	981.6	3.1
Ընտանիքին, կանանց և երեխաներին մատուցվող ծառայություններ, այդ թվում	*	1194.1		1401.9	17.4	1459.0	4.1	1459.0	0.0
Մանկատներ	*	897.4		922.4	2.8	922.4	0.0	922.4	0.0
Պետական աջակցություն ՀՀ մանկական խնամակալական կազմակերպությունների շրջանավարտներին	408.3	222.3	-45.5	328.8	47.9	323.2	-1.7	323.2	0.0
Հաշմանդամներին մատուցվող ծառայություններ, այդ թվում	710.7	649.5	-8.6	770.2	18.6	775.2	0.6	775.2	0.0
Հաշմանդամներին անվճար պրոթեզաօրթոպեդիկ պարագաներով, վերականգնման, տեխնիկական միջոցներով ապահովում և դրանց վերանորոգում	662.4	550.4	-16.9	649.2	18.0	649.2	0.0	649.2	0.0

Ծանոթություն * նշված ծրագրերը 2004թ. ներառված էին «Տուն-ինտերնատների ծառայությունների գնման գծով պետական պատվեր» ծրագրի ծախսերում, որը կազմում է 1241.3 մլն. դրամ:

Նոր ծրագրեր

1. Տարեցներին մատուցվող ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում «Անօթևան մարդկանց համար ժամանակավոր օթևանի ստեղծում» ծրագիր

2006թ. սույն ծրագրի ծախսը կազմում է 90.9 մլն. դրամ (կապիտալ ծախսեր՝ 51.0 մլն. դրամ), 2007-2008թթ 25.9-ական մլն. դրամ, որը ուղղված է Երևան քաղաքում 30 տեղանոց կենտրոն կազմակերպելու համար անօթևան մարդկանց ապաստան տրամադրելու նպատակով:

2. Աշխատակազմի աշխատանքների մեքենայացման ծառայությունների ձեռքբերում

2006-2008թթ ծախսը կազմում է 12.2-ական մլն. դրամ:

Սույն ծրագրի նպատակն է համապատասխան կառուցվածքային ստորաբաժանման համակարգչային և տեխնիկական սպասարկման աշխատանքների իրականացումը, «Նորք» տեղեկատվավերլուծական կենտրոն ՓԲԸ-ն կողմից ստեղծված համակարգչային ցանցի և սերվերի շահագործումը:

3. Ըտանիքներին, կանանց և երեխաներին մատուցվող ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում «Մամուլ» տեղեկատվական համակարգի շահագործման և վարման ծառայությունների ձեռքբերում» ծրագիր

2006-2008թթ սույն ծրագրի ծախսը կազմում է 5.8-ական մլն. դրամ, որի նպատակն է մանկատան երեխաների և որդեգրումների հաշվառման իրականացումը:

Աղյուսակ 9.7. Նոր ծրագրերի ֆինանսավորումը 2006-2008թթ (մլն դրամ)

ցուցանիշը	2006	2007	2008
Սոցիալական ապահովագրություն և սոցիալական ապահովություն	53568.1	56838.0	58201.7
նոր ծրագրեր, այդ թվում	97.9	32.9	32.9
Տարեցներին մատուցվող ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում «Անօթևան մարդկանց համար ժամանակավոր օթևանի ստեղծում» ծրագիր	90.9	25.9	25.9
Տարեցներին մատուցվող ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում աշխատանքների մեքենայացման ծառայությունների ձեռքբերում	1.2	1.2	1.2
Հաշմանդամներին մատուցվող ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում աշխատակազմի աշխատանքների մեքենայացման ծառայությունների ձեռքբերում	1.2	1.2	1.2
Զբաղվածության ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում աշխատակազմի աշխատանքների մեքենայացման ծառայությունների ձեռքբերում	3.7	3.7	3.7
Ըտանիքներին, կանանց և երեխաներին մատուցվող ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում աշխատանքների մեքենայացման ծառայությունների ձեռքբերում	2.4	2.4	2.4
Մարդասիրական օգնության կարգով ստացվող սննդի բաշխման ծառայությունների շրջանակներում աշխատանքների մեքենայացման ծառայությունների ձեռքբերում	1.2	1.2	1.2
Սոցիալական աջակցության ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում աշխատանքների մեքենայացման ծառայությունների ձեռքբերում	2.4	2.4	2.4
Ըտանիքներին, կանանց և երեխաներին մատուցվող ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում «Մանուկ» տեղեկատվական համակարգի շահագործման և վարման ծառայությունների ձեռքբերում	5.8	5.8	5.8
%-ով ոլորտի նկատմամբ	0.18	0.06	0.06
գոյություն ունեցող ծրագրեր	53470.2	56805.1	58168.8
%-ով ոլորտի նկատմամբ	99.82	99.94	99.94

2006-2008թթ ՄԺԾԾ-ով սոցիալական ապահովագրության և սոցիալական ապահովության ոլորտին ուղղվող ծախսերի կանխատեսումները՝ ըստ ուղղությունների, ներկայացված են ստորև բերված աղյուսակում:

Աղյուսակ 9.8. Պետական բյուջեից սոցիալական ապահովագրության և սոցիալական ապահովության գծով ծախսերը 2004-2008թթ (մլն. դրամ)

Ենթախմբի անվանումը	2004	2005	% փոփ.	2006	% փոփ.	2007	% փոփ.	2008	% փոփ.
Այն կազմում է ՀՆԱ-ի նկատմամբ%-ը	2.0	2.4	x	2.3	x	2.3	x	2.1	x
Այն կազմում պետական բյուջեի ծախսերի նկատմամբ %-ը	11.0	11.8	x	12.2	x	11.6	x	10.9	x
Սոցիալական ապահովագրություն և սոցիալական ապահովություն, այդ թվում՝	34987.5	46578.1	33.1	53568.1	15.0	56838.0	6.1	58201.7	2.4
Սոցիալական ապահովագրության և սոցիալական ապահովության բնագավառում պետական կառավարում	673.2	695.8	3.4	1212.8	74.3	1370.3	13.0	1559.2	13.6
տեսակարար կշիռն ամբողջ ծախսերի մեջ,%	1.9	1.5	x	2.3	x	2.4	x	2.7	x

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Ենթախմբի անվանումը	2004	2005	% փոփ.	2006	% փոփ.	2007	% փոփ.	2008	% փոփ.
Կենսաթոշակային ապահովում	13041.6	15476.5	18.7	16598.2	7.2	17567.8	5.8	18548.2	5.8
տեսակարար կշիռն ամբողջ ծախսերի մեջ,%	37.3	33.2	x	31.3	x	31.2	x	32.1	x
Պետ. նպաստներ բնակչությանը	16644.7	22267.8	33.8	27400.3	23.0	29649.7	8.2	30615.4	8.0
տեսակարար կշիռն ամբողջ ծախսերի մեջ,%	47.6	47.8	x	51.6	x	52.6	x	53.0	x
Սոցիալական ապահովության միջոցառումներ	2622.6	3792.7	44.6	4542.3	19.8	4525.3	-0.4	4551.6	3.6
տեսակարար կշիռն ամբողջ ծախսերի մեջ,%	7.5	8.1	x	8.6	x	8.0	x	7.9	x
Այլ սոցիալական ծրագրեր	2005.4	4345.3	116.7	3814.5	-12.2	3724.7	-2.4	2927.3	-2.4
տեսակարար կշիռն ամբողջ ծախսերի մեջ,%	5.7	9.3	x	7.1	x	6.6	x	5.0	x
ընթացիկ ծախսեր, այդ թվում	34798.1	45856.7	31.8	53094.8	15.8	56235.7	5.9	58101.7	3.3
տեսակարար կշիռն ամբողջ ծախսերի մեջ,%	99.5	98.5	x	99.1	x	98.9	x	99.8	x
կապիտալ ծախսեր, այդ թվում	130.1	571.4	339.2	323.0	-43.5	502.4	55.5	0.0	x
տեսակարար կշիռն ամբողջ ծախսերի մեջ,%	0.4	1.2	x	0.6	x	0.9	x	0.0	x
վարկավորում՝ հանած մարում, այդ թվում	59.3	150.0	153.0	150.0	0.0	100.0	-33.3	100.0	0.0
տեսակարար կշիռն ամբողջ ծախսերի մեջ,%	0.2	0.3	x	0.3	x	0.2	x	0.2	x
վարկային ծրագիր, այդ թվում	0.0	881.1	x	759.6	-13.8	763.7	0.5	0.0	x
տեսակարար կշիռն ամբողջ ծախսերի մեջ,%	0.0	1.9	x	1.4	x	1.3	x	0.0	x

ԱՐՏԱՔԻՆ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՄԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎՈՂ ԾՐԱԳՐԵՐ

Սոցիալական պաշտպանության ոլորտի կառավարման ծրագրի զարգացման վարկային համաձայնագիրը ստորագրվել է 2004 թվականի հուլիսի 30-ին Հայաստանի Հանրապետության և Ջարգացման Միջազգային Ասոցիացիայի միջև: Վարկի գումարը կազմում է 3,6 մլն SDR (5.4 մլն ԱՄՆ դոլար):

2006-2007թթ Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Սոցիալական պաշտպանության ոլորտի կառավարման ծրագրի ծախսը կազմում է 759.6 մլն. դրամ և 763.7 մլն. դրամ:

Ծրագրի ավարտման ժամկետը 2007թ. դեկտեմբերի 31-ն է:

Ծրագրով նախատեսվում է իրականացնել հետևյալ աշխատանքները՝

լրացնել ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական ապահովության նախարարության կառավարման և տեղեկատվական համակարգի կարողությունները,

ստեղծել աշխատանքի և զբաղվածության, կենսաթոշակների և սոցիալական աջակցության ավելի արդյունավետ և կայուն համակարգ,

մոնիտորինգի և գնահատման ճիշտ մեխանիզմների կիրառմամբ բարելավել ծրագրերի կառավարումը, ուժեղացնելով բնակչության աղքատ և խոցելի խմբերի սոցիալական պաշտպանվածությունը:

Աղյուսակ 9.9. 2004-2008թթ սոցիալական ոլորտի ծախսերը՝ ըստ պետական կառավարման մարմինների

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

ՀՀ պետական կառավարման մարմիններ			Նախագիծ		
	2004 փաստացի բյուջե	2005 ճշտված բյուջե	2006	2007	2008
Սոցիալական ապահովագրություն և սոցիալական ապահովություն, այդ թվում	34987.5	46578.1	53568.1	56838.0	58201.7
ՀՀ սոցիալական ապահովագրության պետական հիմնադրամ	14549.6	18408.4	20398.2	21585.2	22855.3
Սպայական անձնակազմի և նրանց ընտանիքների անդամների կենսաթոշակային ապահովում	7285.0	9249.8	10030.9	10492.6	10972.2
Շարքային զինծառայողների և նրանց ընտանիքների անդամների կենսաթոշակային ապահովում	2693.8	2463.5	2405.8	2377.7	2350.5
Սոցիալական կենսաթոշակներ	2161.8	2628.9	2896.3	3253.5	3602.5
ՀՀ պետական բյուջեից «Պետական կենսաթոշակների մասին» ՀՀ օրենքի 45-րդ հոդվածով նախատեսված ապահովագրական ստաժի համար ֆինանսավորում	834.7	953.9	1073.2	1252.0	1430.9
Աշխատողների աշխատանքային պարտավորությունների կատարման հետ կապված խեղման, մասնագիտական հիվանդության և առողջության այլ վնասման հետևանքով պատճառված վնասի փոխհատուցում	12.9	45.6	45.6	45.6	45.6
ՀՀ օրենքներով և ՀՀ կառավարության որոշումներով նշանակված կենսաթոշակներ և ամենամսյա դրամական օժանդակություն և կենսաթոշակի տարբերության հատուցում	53.3	134.6	146.4	146.4	146.4
Վետերանների պատվովճարներ	501.8	510.0	977.5	958.0	938.8
ՀՄ պատերազմի վետերաններին, 25.11.1998թ. ՀՕ-258 օրենքի 13 հոդվածում նշված պատճառներով հաշմանդամ դարձած զինծառայողներին, ինչպես նաև ծառայողական պարտականությունների կատարման ժամանակ զոհված (մահացած) զինծառայողների ընտանիքներին դրամական օգնության տրամադրում	1006.2	1642.9	1604.3	1579.9	1565.4
Հղիության և ծննդաբերության նպաստ	0.0	655.0	1094.2	1355.4	1679.0
Ֆինանսական աջակցություն գործազուրկներին ձեռնարկատիրական գործունեությամբ զբաղվելու և աշխատատեղեր ստեղծելու համար	0.0	50.0	50.0	50.0	50.0
Աշխատաշուկայում խոցելի խմբերին աշխատանքի ընդունելու դեպքում աշխատավարձի մասնակի փոխհատուցում գործատուին	0.0	74.0	74.0	74.0	74.0
ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	19857.3	25888.0	31825.7	33943.2	34787.7
ընթացիկ ծախսեր	19857.3	25888.0	31710.4	33943.2	34787.7
ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության պետական կառավարման ապարատ	613.7	633.6	1127.4	1273.6	1449.7
Աղքատության ընտանեկան նպաստ և	15788.5	20024.8	24660.2	26587.7	27166.1

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

ՀՀ պետական կառավարման մարմիններ			Նախագիծ		
	2004 փաստացի բյուջե	2005 ճշտված բյուջե	2006	2007	2008
միանվագ դրամական օգնություն					
Մինչև 2 տարեկան երեխա խնամող և մասնակի վճարովի արձակուրդում գտնվող անձանց տրվող ամենամսյա նպաստ	195.1	256.5	256.5	256.5	256.5
Երեխայի ծննդյան միանվագ նպաստ	0.0	1207.5	1265.5	1326.2	1389.9
Տարեցներին մատուցվող ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում այդ թվում	1241.3	830.7	1054.1	951.9	981.5
Տուն-ինտերնատների ծառայությունների գնման գծով պետական պատվեր	1241.3	0.0	0.0	0.0	0.0
Տարեցներին մատուցվող ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում «Տարեցների տուն-ինտերնատների ծառայությունների ձեռք բերում», այդ թվում	*	770.6	898.6	857.9	883.6
կապիտալ ծախսեր	0.0	0.0	64.3	0.0	0.0
Տարեցներին մատուցվող ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում «Տնային պայմաններում միայնակ տարեցների սոցիալական սպասարկման կենտրոնի ծառայությունների ձեռք բերում»	*	60.1	63.4	66.9	70.8
Տարեցներին մատուցվող ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում «Անօթևան մարդկանց համար ժամանակավոր օթևանի ստեղծում», այդ թվում	0.0	0.0	90.9	25.9	25.9
կապիտալ ծախսեր	0.0	0.0	51.0	0.0	0.0
Տարեցներին մատուցվող ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում աշխատանքների մեքենայացման ծառայությունների ձեռքբերում	0.0	0.0	1.2	1.2	1.2
Հաշմանդամներին մատուցվող ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում ,այդ թվում	710.7	649.5	770.2	775.2	775.2
Հաշմանդամներին մատուցվող ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում «Հոգեկան առողջության վերականգնման ծառայությունների ձեռք բերում»	0.0	45.0	45.0	50.0	50.0
Հաշմանդամներին մատուցվող ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում «Բժշկա-սոցիալական վերականգնման, աշխատունակության փորձաքննության հիվանդանոցային ծառայությունների ձեռք բերում»	48.3	35.5	47.8	47.8	47.8
Հաշմանդամներին մատուցվող ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում «Հաշմանդամների տվյալների բազայի շահագործման և սպասարկման ծառայությունների ձեռք բերում»	**	8.6	16.6	16.6	16.6
Հաշմանդամներին մատուցվող ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում Հաշմանդամներին անվճար պրոթեզա-	662.4	550.4	649.6	649.6	649.6

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

ՀՀ պետական կառավարման մարմիններ			Նախագիծ		
	2004 փաստացի բյուջե	2005 ճշտված բյուջե	2006	2007	2008
օրթոպեդիկ պարագաներով, վերականգնման, տեխնիկական միջոցներով ապահովում և դրանց վերանորոգում					
Հաշմանդամներին մատուցվող ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում «ԲՄՓ ձևաթղթի տպագրության ծառայությունների ձեռքբերում»	**	10.0	10.0	10.0	10.0
Հաշմանդամներին մատուցվող ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում աշխատակազմի աշխատանքների մեքենայացման ծառայությունների ձեռքբերում	0.0	0.0	1.2	1.2	1.2
Զբաղվածության ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում իրականացվող, այդ թվում	487.3	614.9	728.6	728.6	723.3
Զբաղվածության ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում իրականացվող Վարձատրվող հասարակական աշխատանքներ	487.3	600.0	700.0	700.0	700.0
Զբաղվածության ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում իրականացվող Գործազուկների տվյալների բազայի շահագործման և սպասարկման ծառայությունների / «Գործ» համակարգ/ ձեռքբերում	**	9.6	19.6	19.6	19.6
Զբաղվածության ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում իրականացվող «Դպրոցական աշխատակազմի օպտիմալացման և սոցիալական աջակցության ենթածրագրի իրականացման ուղեկցման ծախսեր»	0.0	5.3	5.3	5.3	0.0
Զբաղվածության ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում աշխատակազմի աշխատանքների մեքենայացման ծառայությունների ձեռքբերում	0.0	0.0	3.7	3.7	3.7
Սոցիալական ապահովագրության և սոցիալական ապահովության ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում , այդ թվում	120.0	116.4	131.4	131.4	131.4
Սոցիալական ապահովագրության և սոցիալական ապահովության ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում «Սոցիալական ապահովության քարտերի համակարգի ներդրման, տեղեկատվական բազայի վարման և շահագործման գծով «Նորք» տեղեկատվավերլուծական կենտրոն ՓԲԸ ծառայությունների ձեռքբերում	120.0	116.4	131.4	131.4	131.4
Լտանիքներին, կանանց և երեխաներին մատուցվող ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում ,այդ թվում	408.3	1194.1	1401.8	1459.0	1459.0
Լտանիքներին, կանանց և երեխաներին մատուցվող ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում «Երեխաների տուն-	*	897.4	922.4	922.4	922.4

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

ՀՀ պետական կառավարման մարմիններ			Նախագիծ		
	2004 փաստացի բյուջե	2005 ճշտված բյուջե	2006	2007	2008
ինտերնատների ծառայությունների ձեռքբերում»					
Ըտանիքներին, կանանց և երեխաներին մատուցվող ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում Պետական աջակցություն ՀՀ մանկական խնամակալական կազմակերպությունների շրջանավարտներին	408.3	222.3	328.8	323.2	323.2
Ըտանիքներին, կանանց և երեխաներին մատուցվող ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում «Մանկական խնամակալական կազմակերպությունների բեռնաթափման հետ կապված ծախսեր»	0.0	17.0	17.0	17.0	17.0
Ըտանիքներին, կանանց և երեխաներին մատուցվող ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում «Երեխաների ցերեկային խնամքի կենտրոնների սոցիալ-հոգեբանական վերականգնողական ծառայությունների ձեռք բերում»	0.0	57.4	125.4	188.2	188.2
Ըտանիքներին, կանանց և երեխաներին մատուցվող ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում աշխատանքների մեքենայացման ծառայությունների ձեռքբերում	0.0	0.0	2.4	2.4	2.4
Ըտանիքներին, կանանց և երեխաներին մատուցվող ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում «Մանուկ» տեղեկատվական համակարգի շահագործման և վարման ծառայությունների ձեռքբերում	0.0	0.0	5.8	5.8	5.8
Մարդասիրական օգնության կարգով ստացվող սննդի բաշխման ծառայությունների շրջանակներում	48.3	55.0	56.2	56.2	56.2
Մարդասիրական օգնության կարգով ստացվող սննդի բաշխման ծառայությունների ձեռք բերում	48.3	55.0	55.0	55.0	55.0
Մարդասիրական օգնության կարգով ստացվող սննդի բաշխման ծառայությունների շրջանակներում աշխատանքների մեքենայացման ծառայությունների ձեռքբերում	0.0	0.0	1.2	1.2	1.2
Սոցիալական աջակցության ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում , այդ թվում	180.8	288.3	347.0	370.2	377.1
Սոցիալական աջակցության ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում Աղքատության ընտանեկան նպաստի և միանվագ դրամական օգնություն վճարման հետ կապված փոստային ծառայությունների ձեռք բերում	173.9	240.3	295.9	319.1	326.0
Սոցիալական աջակցության ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում աղքատության ընտանեկան նպաստի տվյալների բազայի շահագործման և սպասարկման ծառայությունների ձեռք	**	28.8	28.8	28.8	28.8

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

ՀՀ պետական կառավարման մարմիններ			Նախագիծ		
	2004 փաստացի բյուջե	2005 ճշտված բյուջե	2006	2007	2008
բերում»					
Սոցիալական աջակցության ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում Սոցիալական աջակցության ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում «ՄԾՏԳ- ձևաթղթի տպագրություն ծառայությունների ձեռք բերում»	**	11.7	11.7	11.7	11.7
Սոցիալական աջակցության ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում Սոցիալապես անապահով քաղաքացիներին կամ ընտանիքներին դրամական օժանդակություն հրատապ օգնության համար	6.9	7.6	8.3	8.3	8.3
Սոցիալական աջակցության ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում աշխատանքների մեքենայացման ծառայությունների ձեռքբերում	0.0	0.0	2.4	2.4	2.4
Մեթոդաբանական և սոցիալական ապահովության ոլորտի կադրերի վերապատրաստման ծառայությունների ձեռք բերում	0.0	14.2	24.2	24.2	19.2
Կենտրոնացված կարգով աղքատության ընտանեկան նպաստի նշանակման, վճարման, ՄԾՏԿ-ների և ԲՄՓՀ-ների համար փաստաթղթերի ձևաթղթերի տպագրության, տեղեկատվական բազաների ճշգրտման, վարման և աշխատանքների շահագործման գծով պետական պատվեր	58.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Բռնադատված քաղաքացիներին պատճառված վնասի միանվագ դրամական փոխհատուցում	5.6	2.6	2.6	2.6	2.6
ՀՀ կառավարությանն առընթեր փախստականների և միգրացիայի վարչություն	88.8	92.2	114.5	125.8	138.6
ընթացիկ ծախսեր, այդ թվում	88.8	92.2	114.5	125.8	138.6
ՀՀ կառավարությանն առընթեր փախստականների և միգրացիայի վարչության պետական կառավարման ապարատ	59.5	62.2	85.5	96.7	109.5
Փախստականների սոցիալական խնդիրների լուծման միջոցառումներ	13.0	13.1	12.0	12.0	12.0
Փախստականների և նրանց ընտանիքների վերաբերյալ տեղեկատվության ծառայությունների գնման գծով ծրագրի շրջանակներում պետական աջակցություն «Համակարգչային կենտրոն» ՊՈԱԿ-ին	9.5	9.6	9.7	9.7	9.7
ՀՀ կառավարությանն առընթեր միգրացիայի և փախստականների վարչության «Հատուկ կացարան» ՊՈԱԿ-ին պետական աջակցություն	6.7	6.9	6.9	6.9	6.9

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

ՀՀ պետական կառավարման մարմիններ			Նախագիծ		
	2004 փաստացի բյուջե	2005 ճշտված բյուջե	2006	2007	2008
Փախստականի կարգավիճակ հայցողին տրվող մանվագ նպաստ	0.0	0.3	0.5	0.5	0.5
ՀՀ ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարություն	491.8	2154.5	1209.6	1163.7	400.0
ընթացիկ ծախսեր	302.4	1433.1	851.6	561.4	300.0
Միանվագ սոցիալական ապահովագրության վճարներ ՀՀ պաշտպանության ժամանակ հաշմանդամ դարձած զինծառայողներին և զոհված (մահացած) զինծառայողների ընտանիքներին	108.8	130.0	130.0	130.0	130.0
Վարժական հավաքների և զինծառայության ընթացքում մահացած (զոհված) զինծառայողների հուղարկավորության, գերեզմանների բարեկարգման, տապանաքարերի պատրաստման և տեղադրման հետ կապված ծախսերի փոխհատուցում	166.4	170.0	170.0	170.0	170.0
Միջազգային կազմակերպությունների և օտարերկրյա պետությունների կողմից հատկացվող մարդասիրական օգնության բեռներ փոխադրող օտարերկրյա օդանավերի, ՀՀ-ում աներոնավիզացիոն սպասարկումների, թռիչք-վայրեջքի, օդանավերի կանգառի և վերգետնյա սպասարկումների ու մատուցված ծախսերի փոխհատուցում	27.2	0.0	0.0	0.0	0.0
Անավարտ շինարարության բնակչին արարական կոոպերատիվ բնակելի տների փայտտերերի ներդրված միջոցների դիմաց առաջացած պետական պարտքի փոխհատուցում	0.0	462.0	0.0	0.0	0.0
Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երեխաների խնամքի համակարգում բարեփոխումների փորձարկման դրամաշնորհ, այդ թվում	130.1	361.5	0.0	0.0	0.0
կապիտալ ծախսեր	130.1	89.5	0.0	0.0	0.0
վարկավորում՝ հանած մարում, այդ թվում	59.3	150.0	150.0	100.0	100.0
Արտոնյալ պայմաններով երկարաժամկետ բյուջետային վարկերի տրամադրում բռնադատված քաղաքացիներին անհատական բնակարանային շինարարություն իրականացնելու համար	59.3	150.0	150.0	100.0	100.0
վարկային ծրագիր, այդ թվում	0.0	881.1	759.7	763.7	0.0
Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Սոցիալական պաշտպանության ոլորտի կառավարման ծրագիր, այդ թվում	0.0	881.1	759.7	763.7	0.0
կապիտալ ծախսեր	0.0	481.9	208.0	502.3	0.0
ՀՀ տրանսպորտի և կապի նախարարություն	0.0	20.0	20.0	20.0	20.0

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

ՀՀ պետական կառավարման մարմիններ			Նախագիծ		
	2004 փաստացի բյուջե	2005 ճշտված բյուջե	2006	2007	2008
ՀՀ ոչ ռեզիդենտ կազմակերպությունների կողմից գեղջ սակագնով կամ անվճար ծառայություններ մատուցելու հետևանքով չստացված եկամուտների փոխհատուցում	0.0	20.0	20.0	20.0	20.0
ՀՀ կրթության և գիտության նախարարություն	0.0	15.0	0.0	0.0	0.0
Փոխհատուցում գոհված ազատամարտիկների երեխաներին ԲՈՒՀ-երում վճարովի ուսուցման համար	0.0	15.0	0.0	0.0	0.0
Ընդամենը, այդ թվում	34987.5	46578.1	53568.1	56838.0	58201.7
ընթացիկ ծախսեր	34798.1	45856.7	53094.8	56235.7	58101.7
կապիտալ ծախսեր	130.1	571.4	323.3	502.3	0.0
վարկավորում՝ հանած մարում	59.3	150.0	150.0	100.0	100.0
վարկային ծրագիր	0.0	881.1	759.7	763.7	0.0

Ծանոթություն * նշված ծրագրերը 2004թ. ներառված էին «Տուն-ինտերնատների ծառայությունների գնման գծով պետական պատվեր» ծրագրի ծախսերում, որը կազմում է 1241.3 մլն. դրամ:

Ծանոթություն ** նշված ծրագրերը 2004թ. ներառված էին «Կենտրոնացված կարգով աղքատության ընտանեկան նպաստի նշանակման, վճարման, ՄՃՏԿ-ների և ԲՄՓՀ-ների համար փաստաթղթերի ձևաթղթերի տպագրության, տեղեկատվական բազաների ճշգրտման, վարման և աշխատանքների շահագործման գծով պետական պատվեր» ծրագրի ծախսերում, որը կազմում է 58.0 մլն. դրամ:

ԳԼՈՒԽ 10. ՄՇԱԿՈՒՅԹ, ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՍՊՈՐՏ

10.1. ՄՇԱԿՈՒՅԹ

Մշակույթի ոլորտում 2006-2008 թվականների միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով նախատեսված՝ հատկացումները կուղղվեն 35 գոյություն ունեցող և 1 նոր ծրագրերի իրականացմանը: Նշված ծրագրերը կիրականացվեն 26 պետական կառավարման մարմինների միջոցով, որոնց համար գլխադասային մարմին է հանդիսանում ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարությունը (տես Հավելված 10.1.)

ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարության 2006-2008 թվականների ՄԺԾԾ մշակվել է ծրագրային բյուջետավորման սկզբունքների հիման վրա (նոր դասակարգմամբ):

10.1.1. Իրավիճակի նկարագրություն

Մշակույթի ոլորտում վերջին տարիներին իրականացվող ծրագրերը ընդհանուր առմամբ նպատակ ունեն բարձրացնելու մշակույթի դերը, պահպանելու մշակութային ժառանգությունը և ներուժը, ապահովելու մշակութային ավանդական ձևերի զարգացումը:

Վերը նշված խնդիրները ներկայումս հիմնականում իրականացվում են 17 գրադարանների (10-ը՝ մարզային), 40 թանգարանների (11-ը՝ մարզային), 4 մշակութային կենտրոնների (3-ը՝ մարզային) և 40 թատերահամերգային կազմակերպությունների (8-ը՝ մարզային) միջոցով, որոնց պահպանմանն էլ ուղղվում են պետական հատկացումները:

Բացի այդ, 2004-2005 թվականների ընթացքում զգալի աշխատանքներ են կատարվել համակարգում իրավահարաբերությունների, իրավական դաշտի կարգավորման նպատակով: Մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարությունը պետական կառավարման այլ մարմինների, տեղական ինքնակառավարման մարմինների համագործակցությամբ իրականացրել է մշակութային 2 համահայկական, բազմաթիվ տարածքային մշակութային միջոցառումներ, մրցույթներ:

Բարեգործական հիմնադրամների աջակցությամբ, ինչպես նաև ՀՀ պետական բյուջեի միջոցներով վերանորոգվել են՝ ՀՀ մարզերում 4 մշակութային օբյեկտ, Երևանում՝ 3-ը:

Մշակույթի ոլորտի հիմնական խնդիրներն առնչվում են անհատի և հասարակության ստեղծագործական ներուժի խթանման, մշակույթի ոլորտում պետական աջակցության ցուցաբերման, իրավական հիմքերի մշակման, պատմամշակութային ժառանգության պահպանման, արդի և ժողովրդական արվեստի զարգացման, մշակութային նշանակալից նվաճումների խրախուսման, արտերկրում հայկական մշակույթն արժանավայել ներկայացնելուն ուղղված ծրագրերին, մշակութային կրթության կատարելագործման, ազգային փոքրամասնությունների սոցիալ-մշակութային ներդաշնակ զարգացման և միջմարզային մշակութային համագործակցության հետ, որոնք բխում են աղքատության հաղթահարման ռազմավարական ծրագրի գերակայություններից: Միևնույն ժամանակ.

Մշակույթի բնագավառում անբավարար է ժամանակակից տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ներդրումը, մշակված չեն հայկական համակարգչային ընդհանրական տառատեսակները, կանոնակարգված չէ դրանց կիրառությունը հանրապետության տարածքում:

Առաջնային է դարձել նոր մասնագիտությունների ներդրումը մշակութային կրթություն իրագործող ուսումնական հաստատությունների ծրագրերում:

Մշակութային կրթական համակարգում առկա են դժվարություններ՝ կապված նյութատեխնիկական միջոցների պակասի հետ:

Հանրապետությունում չի գործում մշակույթի ոլորտի մասնագետների վերապատրաստման և վերաորակավորման համակարգ:

Գրադարանների ոլորտ

Ոլորտում ընդգրկված են Հայաստանի Հանրապետության մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարության համակարգի 13, ՀՀ առևտրի և տնտեսական զարգացման նախարարության համակարգի 1, ՀՀ ԳԱԱ ենթակայության 2 գրադարանի «Գրադարաններին պետական աջակցություն» ծրագրերը, որոնց իրականացումը ներառում է նշված գրադարանների հիմնական գործառնությունների ընդգրկումը բնութագրող հետևյալ ցուցանիշները՝ տարածքային առումով՝ ք.Երևանը և հանրապետության 10 մարզը, ընթերցողների տարիքային խմբերի առումով՝ մանկապատանեկան և մեծահասակներ, ըստ տվյալ գրադարանի հավաքածուի գրականության ու տեղեկատվության բովանդակության՝ բազմաբնույթ կամ մասնագիտացված ուղղվածության, այդ թվում՝ երաժշտագիտական, գիտության, կենսաբժշկական, գիտատեխնիկական:

Ոլորտի հետագա զարգացումները և միտումները պայմանավորվում են ժամանակակից տեղեկատվական տեխնոլոգիաների կիրառման ազդեցությամբ, գրադարանային հավաքածուների արդիական գրականության համալրմամբ, ազգային և հանրային գրադարանների գործունեությունը կարգավորող օրենսդրական դաշտի ձևավորմամբ, գրադարանների շենքերի վերանորոգմամբ:

Ոլորտում շարունակվելու են գրադարանների նյութատեխնիկական վերազինման ու արդիական գրականության համալրման, գրադարանային հավաքածուների պահպանվածության հատուկ ջերմախոնավային կայուն սթեյբլի ստեղծման, գրքերի կոնսերվացման ու վերականգնման գործընթացները: Ֆինանսական միջոցներ կտրամադրվեն ընթերցողների իրազեկության ընդլայնման, բնակչության խոցելի խմբերի՝ հատկապես որբ, թափառական երեխաների, սակավաշարժ հաշմանդամների գրադարանային-տեղեկատվական սպասարկման մատչելիությունն ապահովող միջոցառումների իրականացմանը:

Ոլորտի հիմնախնդիրներից կարևորվում է 2000-2005 թվականներին Բաց հասարակության ինստիտուտի դրամաշնորհով իրականացվող հայաստանյան գրադարանների միացյալ ավտոմատացված ցանցի ստեղծման ծրագրի շարունակական գործընթացի ապահովումը, որում ընդգրկված են ոլորտի 4 գրադարան՝ Հայաստանի ազգային գրադարանը, ՀՀ ԳԱԱ հիմնարար գրադարանը, հանրապետական գիտատեխնիկական, հանրապետական գիտաբժշկական գրադարանները, ինչպես նաև Հայաստանի ազգային գրապալատը: Ծրագիրը Բաց հասարակայնության ինստիտուտի կողմից ֆինանսավորվել է 2000-2005 թթ 488 հազար ԱՄՆ դոլարի և «Իզմիրյան հիմնադրամի» կողմից 65 հազար ԱՄՆ դոլարի չափով: Ծրագրի ներկա փուլում կատարվում են մասնակից գրադարանների միջև լուսամանրաթելային կապուղու անցկացման, ՅՈՒՆԻԿՈԴ սկզբունքով աշխատող գրադարանային ավտոմատացման համակարգի կարգաբերման և ներդրման, Հայաստանի գրադարանների բազմալեզու համահավաք քարտարանի ստեղծման աշխատանքները: ՄԺԾԾ-ի ընթացքում հայաստանյան գրադարանների միացյալ ավտոմատացված ցանցի ստեղծման ծրագրի շարունակական գործընթացի իրականացումը առընչվում է մշակույթի, կրթության և տեղեկատվության բնագավառներում համագործակցելու մասին Սևծովյան տնտեսական համագործակցության դաշնության համաձայնագրով նախատեսված ՀՀ կառավարության պարտավորությունների կատարմանը:

Հանրապետությունում նախարարության ենթակայությամբ գործող գրադարանները 2004թ. համալրվել են 46330 նոր գրքերով, գրադարաններից օգտվել են 97034 այցելու, սպասարկվել են գրականությամբ 3109611,

(2003թ.՝ 3365820), հաճախումները կազմել են 1158040 (2003թ.՝ 999554), ՀՀ մարզերի, Արցախի, Ջավախքի և ՌԴ-ի հայ համայնքների գրադարաններին անվճար բաշխվել է 69632 կտոր գրականություն, 5 գրադարան իրականացրել են ինտերնետային և էլեկտրոնային 37947 սպասարկում (2003թ.՝ 31500): Գրադարաններում ինտերնետային և էլեկտրոնային սպասարկման թվի աճը պայմանավորված է ժամանակակից տեղեկատվական միջոցների պահանջարկի աճով և ապագա զարգացման հեռանկարում կարևորվում է գրադարանների համալրումը համակարգչային տեխնիկայով և ինտերնետ կապով:

2004-2005 թվականների ընթացքում շարունակվել են «Գրադարանների սուբսիդավորում» գործող ծրագրերը, որոնց շրջանակներում նախատեսված ֆինանսական միջոցները ոլորտի գլխադասային պետական կառավարման մարմնի մասով հիմնականում նպատակաուղղվել են գրադարանային հավաքածուների համալրմանը, 49 սարքավորումների (օդակարգավորիչ և համակարգիչներ) ձեռքբերմանը, ոլորտի գլխադասային պետական կառավարման մարմին չհանդիսացող այլ պետական մարմինների մասով գրադարանային հավաքածուների համալրմանը:

Թանգարանների ոլորտ

Ոլորտում ընդգրկված են Հայաստանի Հանրապետության մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարության համակարգի 48 (այդ թվում՝ մասնաճյուղ-թանգարանների, արգելոց-թանգարանների, Հայաստանի ազգային ֆիլմադարանի, ցուցահանդեսային կենտրոնի), ՀՀ բնապահպանության նախարարության համակարգի 1, ՀՀ պաշտպանության նախարարության համակարգի 2, ՀՀ քաղաքաշինության նախարարության համակարգի 2, Երևանի քաղաքապետարանի ենթակայության 4, Արարատի մարզպետարանի ենթակայության 2, Գեղարքունիքի մարզպետարանի ենթակայության 1, Լոռու մարզպետարանի ենթակայության 1, Շիրակի մարզպետարանի ենթակայության 3 (այդ թվում՝ 1 մասնաճյուղ-թանգարանի), Սյունիքի մարզպետարանի ենթակայության 1 և Վայոց ձորի մարզպետարանի ենթակայության 1 թանգարանի ծրագրերը:

Նշված թանգարաններում պահվում են 2 միլիոնից ավելի բազմաբնույթ թանգարանային առարկաներ, որոնք ներկայացնում են հայկական պատմությունն ու մշակույթը, կերպարվեստը, ճարտարապետությունը, բնական ժառանգությունը՝ ընդգրկելով մարդկության քաղաքակրթության ձևավորման ակունքներից մինչև արդի պատմական ժամանակահատվածները:

Ոլորտում ընդգրկված 66 թանգարանից 6 թանգարանի հավաքածուները պահվում են կիսավթարային շենքերում, 3 երկրագիտական թանգարան՝ շենքային պայմանների պատճառով չունեն մշտական ցուցադրություններ: «Լինսի» հիմնադրամի միջոցով վերանորոգված 13 թանգարանից 8-ը վերաբացվել է ամբողջական նոր մշտական ցուցադրությամբ, 5 թանգարանում ընթացքի մեջ է նոր մշտական ցուցադրության կազմակերպումը:

Թանգարանների գծով 2004թ. այցելուների թիվը կազմել է 177442 (2003թ.՝ 105325), հավաքածուները համալրվել են 19512 թանգարանային արժեքներով (2003թ.՝ 12973), հիմնական հավաքածուների ընդհանուր թիվը ներկայումս կազմում է 1925509, վերականգնվել է 1219 մշակութային իր, կոնսերվացվել՝ 6012, հրատարակվել են 12 կատալոգ, 16 գիտական հոդված և 5 գիրք, կազմակերպվել են 30 ցուցահանդես և միջոցառում: Թանգարանների ցուցանիշները 2003թ. համեմատ աճի ավելացումը պայմանավորված է «Լինսի» հիմնադրամի միջոցներով վերանորոգված թանգարաններում նոր ցուցադրությունների կազմակերպմամբ և հատկացված միջոցների արդյունավետ բաշխմամբ:

2004-2005 թվականներին թանգարանների ոլորտում ծրագրերը շարունակվել են պետական բյուջեով

նախատեսված ֆինանսավորման շրջանակներում: Ոլորտի գլխադասային պետական կառավարման մարմնի միջոցով իրականացվող ծրագրերով 4 թանգարանի նոր մշտական ցուցադրությունների կազմակերպմանը հատկացվել է 12219.6 հազ.դրամ, թանգարանների տեխնիկական վերազինման նպատակով՝ 143 սարքավորումների (օդաորակավորիչ սարքեր, համակարգիչներ) ձեռքբերմանը՝ 54276.1 հազ.դրամ: 2005 թվականից իրականացվել է «Թանգարան անիվների վրա» նոր ծրագիրը՝ տարեկան 5000.0 հազ.դրամ ֆինանսավորմամբ:

Ոլորտի գլխադասային պետական կառավարման մարմին չհանդիսացող այլ պետական մարմինների միջոցով իրականացվող ծրագրերը հիմնականում նպատակաուղղվել են թանգարանների պահպանման ընթացիկ ծախսերին:

Արխիվային գործի ոլորտ

2004թ. ՀՀ Ազգային ժողովը ընդունեց «Արխիվային գործի մասին» ՀՀ նոր օրենքը, որով կարգավորվում է արխիվային գործի ոլորտի առավել կարևորագույն հիմնախնդիրները, որոնք բացակայում էին նախկին օրենքում:

Հայաստանի Հանրապետության արխիվային հավաքածուի փաստաթղթերի պահպանությունը իրականացվում է ինչպես պետական մարմինների, պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների, պետական հիմնարկների և կազմակերպությունների աշխատակազմերի արխիվներում, այնպես էլ «Հայաստանի ազգային արխիվ» ՊՈԱԿ-ում:

Պետական արխիվի գծով 2004թ. վերականգնվել է 227 հազար թերթ արխիվային փաստաթուղթ, կարվել-կազմապատվել՝ 37 հազար արխիվային գործ, արկղավորվել՝ 100 հազար գործ (2003թ.՝ վերականգնվել է 165 հազար թերթ արխիվային փաստաթուղթ, կարվել-կազմապատվել՝ 25,5 հազար արխիվային գործ, արկղավորվել՝ 51,5 հազար գործ): Տարվա ընթացքում պետպահպանության է ընդունվել գործավարական ու գիտատեխնիկական բնույթի և անձնակազմի վերաբերյալ՝ 87500 գործ, մշակույթի ու գիտության, հասարակական ու քաղաքական գործիչների, 54000 գործ-փաստաթուղթ (2003թ.՝ պետպահպանության է ընդունվել 42 հազար գործավարական, 1100 գիտատեխնիկական և 1600 անձնակազմի վերաբերյալ գործ, 175 հազար թերթ անձնական ծագման փաստաթուղթ): Կատարվել է 14.5 հազար արխիվային գործերի ցուցակների կատարելագործում և 20 հազարից ավելի գործերի ցուցակների վերամշակում:

2005 թվականի հունվարի 1-ի դրությամբ ՀՀ արխիվային հավաքածուն կազմում է ավելի քան 3.1 միլիոն գործ, շուրջ 300 միլիոն փաստաթուղթ: Մինչև 2005 թվականի վերջը նախատեսվում է տեղակայել հրդեհային անվտանգության համակարգ, որը կապահովի 2433647 գործի հրդեհային անվտանգությունը:

Արվեստ (թատերարվեստ, երաժշտարվեստ, պարարվեստ)

Ազգային թատերարվեստի, օպերային և բալետային արվեստի ավանդույթների պահպանումը և զարգացումը իրականացվում է 40 թատերահամերգային կազմակերպությունների միջոցով: Արվեստի բնագավառի ծրագրերը նպաստում են հասարակական կյանքում բնակչության մասնակցության մեծացմանը՝ մշակույթին հաղորդակցվելու, մշակութային կյանքին մասնակցելու միջոցով:

2004 թվականին հանրապետությունում գործել են 24 թատրոն, որոնցից 16-ը ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարության ենթակայությամբ: 2004 թվականին ցուցադրել են 1939 ներկայացում, սպասարկել՝ 340605 հանդիսատես: Նույն ժամանակահատվածում գործել են 19 համերգային կազմակերպություն, այդ թվում ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարության՝ 16: Կազմակերպվել և իրականացվել է 557 համերգ՝ 446777 ունկնդրով:

Իրենց գործունեության համար անհրաժեշտ սեփական տարածքներ չունեն 6 համերգային կազմակերպություն և 3 թատրոն: Վերանորոգման կամ հիմնանորոգման կարիք ունեն 7 թատրոն:

ՀՀ պետական բյուջեից ստեղծագործական նպատակային պետատվերների համար հատկացվող միջոցների առավել արդյունավետ օգտագործման, թատերահամերգային կազմակերպությունների խաղացանկերը բարձրարժեք նոր ներկայացումներով ու համերգային ծրագրերով համալրման, ազգային ժամանակակից դրամատիկական, երաժշտական ստեղծագործությունների, ստեղծագործական նոր ձևերի ու նորամուտությունների խրախուսման նպատակով 2004թ. աջակցություն է ցուցաբերվել 18 նոր ստեղծագործական ծրագրերի իրականացմանը: Գնվել է 2 դրամատիկ և 24 երաժշտական նոր ստեղծագործություններ: Անցկացվել է 36 հոբելյանական միջոցառումներ, փառատոններ, մրցույթներ և այլ կարգի միջոցառումներ:

Միջազգային մշակութային համագործակցության ուղղությամբ մշակվել են 13 միջազգային պայմանագրեր և կնքվել 7 պայմանագիր: Արտերկրի 18 պետությունների հետ իրականացվել են 40 միջոցառում՝ համերգներ, ցուցահանդեսներ, հյուրախաղեր և այլն: Մշակութային փոխանակումներին մասնակցել են մոտ 3000 մարդ: Մշակութային համագործակցությունը իրականացվել է Եվրոպայի խորհրդի, ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի, ԱՊՀ և միջազգային այլ կազմակերպությունների և կառույցների հետ:

Միջազգային մշակութային համագործակցության կարևորագույն և անբաժանելի մասն են կազմում Հայաստան-Սփյուռք-Արցախ մշակութային կապերը, որոնք իրականացվում են «Մեկ ազգ, մեկ մշակույթ» համահայկական փառատոնի և «Ոսկե ծիրան» կինոփառատոնի ծրագրերի շրջանակներում:

Հասարակական կազմակերպությունների հետ մշակութային համագործակցության իրականացման նպատակով, նախարարությունում ստեղծվել է տեղեկատվական բանկ, ուր ընդգրկվել են մշակութային գործունեությամբ զբաղվող մոտ 30 ՀԿ-ներ և մեկ տասնյակ ստեղծագործական միություններ:

Կինոարվեստ

Կինոարվեստի բնագավառում Հայաստանի Հանրապետության պետական քաղաքականության ռազմավարությունը պայմանավորված է կինոարվեստի՝ որպես տեսալսողական հաղորդակցության տեսակի պահպանմամբ, տարածմամբ և զարգացմամբ, կինոարտադրությունն ապահովող տեխնոլոգիայի մշտական կատարելագործմամբ, միջազգային կինոփառատոններին և կինոշուկաներին Հայաստանի Հանրապետության մասնակցության ապահովմամբ:

1990-ական թվականների սկզբներին պետական կազմակերպությունների մասնավորեցման գործընթացի, տնտեսաշվարկային կինոձեռնարկությունների վերակազմակերպման, կինոարվեստի բնագավառում օրենսդրական ակտերի բացակայության հետևանքով կինոարվեստը հետընթաց ունեցավ՝ կրճատվեց արտադրող կինոնկարների քանակը, փլուզվեց կինոցանցի կառուցվածքային համակարգը, դադարեց գործել կինովարձույթը, կինոթատրոնների գերակշիռ մասը, գործողներում էլ էականորեն նվազեց հայրենական կինոնկարների ցուցադրությունը:

Հայաստանի Հանրապետությունում կինոարվեստի պահպանման, տարածման և զարգացման կարևոր գործոն է օրենսդրական և իրավական ակտերի մշակումը, «Կինեմատոգրաֆիայի մասին» ՀՀ օրենքի ընդունումը:

Ներկայումս ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարության ենթակայության Համո Բեկնազարյանի անվան «Հայֆիլմ» կինոստուդիան կինոարտադրության համար միակ տեխնիկական հենակետն է, որտեղ հնարավոր է կազմակերպել պրոֆեսիոնալ կինոարտադրություն: Կինոարտադրության զարգացման գերխնդիր է կինոստուդիայի շենքի վերանորոգումը, ժամանակակից կինոսարքավորումների ու նոր տեխ-

նյութիաների ներդրումը: Խնդրի լուծման համար ձեռնարկվում են միջոցներ՝ ներգրավելու ֆինանսավորման այլ աղբյուրներ:

«Հայֆիլմ» կինոստուդիայում է կենտրոնացված հանրապետության հիմնական կինոստեղծագործական ներուժը: Իր կառուցվածքային առանձնահատկություններով, արտադրատեխնիկական հնարավորություններով, կինոմասնագետներով, տեխնիկական և ստեղծագործական անձնակազմով խաղարկային և մուլտիպլիկացիոն կինոնկարների արտադրության կազմակերպման և իրականացման առավել ամբողջական կառույց է՝ արտադրության նախապատրաստական փուլից մինչև թողարկումը:

Փաստավավերագրական ֆիլմեր արտադրող բազային ստուդիան «Հայկ» կինոստուդիան է, որի բնականոն գործունեությունն ապահովված չէ համապատասխան ֆինանսավորմամբ, արդյունքում խիստ կրճատվել է ֆիլմերի քանակը, լիովին չի օգտագործվում ստեղծագործական ներուժը՝ տարվա գերակշիռ մասը մնալով պարապուրդի մեջ:

2003 թվականի ընթացքում «Հայֆիլմ» կինոստուդիայում նկարահանվել են 1 գեղարվեստական լիամետրաժ կինոնկար, 3 լիամետրաժ տեսաֆիլմ, 3 մուլտիպլիկացիոն կինոնկար, 5 գեղարվեստական կինոնկարի արտադրությունը տեղափոխված է 2004թ: 2004 թվականի ընթացքում նկարահանվել է 6 լիամետրաժ և կարճամետրաժ, 4 մուլտիպլիկացիոն և 3 կարճամետրաժ ֆիլմեր: Փաստավավերագրական ֆիլմերի «Հայկ» կինոստուդիայում 2003 թվականի նկարահանվել է 12 փաստավավերագրական ֆիլմ, իսկ 2004 թվականի ընթացքում՝ 13 ֆիլմ:

Պատմամշակութային հուշարձանների պահպանություն

Ոլորտն ապահովված է օրենսդրական դաշտով և անհրաժեշտ նորմատիվային ակտերով, մշակված են աշխատանքների կատարման մեթոդական սկզբունքներ: Նորմատիվային ակտերին համապատասխան պատրաստվել են ավելի քան 1000 հուշարձանների պահպանական գոտիները: Հաշվառվում և վավերագրվում են ինչպես Հայաստանի Հանրապետության, այնպես էլ Արցախի պատմամշակութային անշարժ հուշարձանները: Հրատարակության է պատրաստվել «Հուշարձան» տարեգրքի հերթական հատորը: Սահմանված կարգով պեղումներ են կատարվել վտանգված երկու հուշարձանների՝ Ներքին Նավերի և Շենգավիթ քաղաքատեղիի տարածքներում, որոնք հայ հին մշակույթի ու պատմության առանցքային հարցերը լուսաբանելու համար կարևորագույն տեղեկատվություն են պարունակում:

Ոլորտի հիմնական խնդիրներն են պատմամշակութային անշարժ հուշարձանների ուսումնասիրումը, դրանց վերականգնման ու պահպանության համար անհրաժեշտ փաստաթղթերի ստեղծումը, ինչը պետական քաղաքականության մի մասն է կազմում: Սա ոչ միայն կարող է էապես նպաստել հայագիտության այդ բնագավառի զարգացմանը, պատմամշակութային ժառանգության պահպանմանը, այլև Հայաստանում զբոսաշրջության զարգացման գործընթացին, որը հանրապետության զարգացման գերակա ուղղություններից է: Ծրագիրը նպաստում է ԱՀՌԾ-ի նպատակներին՝ փրկելով և բարեկարգելով ՀՀ մշակութային արժեքները՝ ստեղծելով նոր աշխատատեղեր և խթանելով զբոսաշրջության զարգացմանը: Պատմամշակութային հուշարձանների վերականգնումը և պեղումների կատարումը կարևորվում է որպես ԱՀՌԾ մշակութային զարգացման հայեցակետ:

Պատմամշակութային անշարժ հուշարձանների պահպանության բնագավառը ընդգրկում է այդ օբյեկտների պետական հաշվառումը, վկայագրումը, վավերագրումը, դրանց անխաթար պահպանության և նպատակային օգտագործման ապահովումը, հետազոտումը, ամրակայումը, վերականգնումը և գիտատեղեկատու համապարփակ շտեմարանի ստեղծումը:

Հանրապետության տարածքում ներկայումս հաշվառված են շուրջ 33.000 հուշարձան՝ խմբավորված մոտ 4500 տարածքային պահպանական միավորներում, դրանցից 700-ը հնագույն, հին և միջնադարյան Հայաստանի մայրաքաղաքներ, ամրոցներ ու բնակատեղիներ են, 1200-ը՝ վանական համալիրներ, եկեղեցիներ ու տաճարներ: Կան հարյուրավոր դամբարանադաշտեր, պատմական գերեզմանոցներ, տարաբնույթ աշխարհիկ կառույցներ, մեմորիալ և մոնումենտալ արվեստի նմուշներ: Հաստատվել են Արարատի, Արագածոտնի, Արմավիրի, Վայոց ձորի, Գեղարքունիքի, Կոտայքի, Լոռու և Շիրակի մարզերի պատմության և մշակույթի անշարժ հուշարձանների պետական ցուցակները: Հաշվառվել և վավերագրվել են նաև Արցախի տարածքի հուշարձանները:

Հուշարձաններն ըստ իրենց պատմամշակութային արժևորման չափանիշների դասակարգված են երկու խմբի՝ հանրապետական և տեղական նշանակության, իսկ ըստ բնույթի տարբերակվում են նաև հնագիտական, պատմական, քաղաքաշինական ու ճարտարապետական և մոնումենտալ արվեստի հուշարձաններ: 1995թ.-ից սկսած ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի «Համաշխարհային ժառանգության ցանկերում» հանրապետությունից ընդգրկվել են Հաղպատի և Մանահնի վանական համալիրները, Գեղարդի վանքը և Ազատ գետի հովիտը, Էջմիածնի եկեղեցիներն ու Զվարթնոց հնագիտական վայրը: 2005թ.-ին վերոհիշյալ ցանկի համալրման նպատակով առաջարկվել է Գնիշիկաձորի մշակութային լանդշաֆտը:

Այսօր արդեն բազմաթիվ միջնադարյան եկեղեցիներ հետ են վերադարձվել օրինական տիրոջը՝ Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցուն: Հայաստանյան հուշարձանները մատչելի են աշխարհի բոլոր երկրների զբոսաշրջիկների համար: 2004թ. նախատեսված միջոցներով վերականգնվել, ամրակայվել և բարեկարգվել է երեք հուշարձան, 2005թ. նախատեսվում են վեց հուշահամալիրներ:

Հրատարակչական գործ

Հրատարակչական ոլորտը հսկայական դեր ունի պետության և հասարակության առաջընթացի, ազգային հոգեմտավոր արժեքների ստեղծման, պահպանման և տարածման, համաշխարհային քաղաքականության մեջ հայ ժողովրդի ինտեգրման գործընթացում:

Գրահրատարակչությունը ազատ գործունեության ոլորտ է, որով զբաղվում են ավելի քան 200 հրատարակչություններ և շուրջ 50 պոլիգրաֆիական ձեռնարկություններ:

2000-2004 թվականներին գրքաշուկան արձանագրել է վերելքի միտումներ: Վերջին տարիներին տարեկան հրատարակվում է մոտավորապես 1130-1500 անուն գիրք: Այս թվերը ոլորտի իրական պատկերը չեն տալիս, քանի դեռ չի ընդունվել «Հրատարակումների պարտադիր օրինակների մասին» ՀՀ օրենքը: Եթե թեմատիկ լուծումների իմաստով ոլորտում առկա են ինքնակարգավորման միտումներ, ապա գրքի տպաքանակի և ինքնարժեքի, տարածման, քարոզչության, մատչելիության խնդիրները դեռևս հեռու են բավարար լինելուց:

2004 թվականին պետական աջակցությամբ և պետական պատվերով հրատարակվել է ըստ ծրագրերի՝

Անվանումը	Տպաքանակ /օրինակ/	Անուն գիրք
Մանկական գրականություն	28500	71
Հանրագիտարանային գրականություն	5750	7
Գիտահանրամատչելի գրականություն	11000	27
Այլ գրականություն	22550	58
Հոբելյանական գրականություն	6500	13

Ընդամենը	74300	176
----------	-------	-----

«2004թ. ՀՀ պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենքով ոչ պետական մամուլին նախատեսված սուբսիդիան բաշխվել է՝

- 6 անուն ազգային փոքրամասնության թերթերին,
- 29 անուն գրական-մշակութային, գիտական և այլ մամուլին,
- 26 անուն մարզային և հայրենակցական միությունների թերթերին:

2005թ. պետական աջակցությամբ կիրատարակվի մոտ 147 անուն գիրք 73000 տպաքանակով, 43 անուն թերթ և 18 անուն գրական-մշակութային լրատվության միջոցներ, որոնք կնպաստեն տպագիր արտադրանքի որակի բարձրացմանը և թեմատիկայի բազմազանությանը:

Երիտասարդության հարցեր

Ներկա պայմաններում կառուցվածքային բարեփոխումներին զուգահեռ երիտասարդական քաղաքականության արդյունավետ իրականացումը պահանջում է համակողմանիորեն մշակված համալիր ծրագիր, որը նպատակաուղղված կլինի երիտասարդների սոցիալական, հոգևոր-մշակութային և ֆիզիկական զարգացմանն աջակցելուն, հասարակության սոցիալ-տնտեսական, քաղաքական և մշակութային կյանքին երիտասարդների լիարժեք ներգրավման և նրանց ստեղծագործական ներուժի ամբողջական դրսևորման համար անհրաժեշտ պայմաններ ստեղծելուն, կնպաստի հանրապետությունում քաղաքացիական հասարակության կայացմանը, երիտասարդության շրջանում առողջ ապրելակերպի խթանմանը, կրթական և մշակութային մակարդակի բարձրացմանը և աղքատության հաղթահարմանը:

ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարության կողմից մշակվել է «Պետական երիտասարդական քաղաքականության մասին» ՀՀ օրենքի նախագիծը, որը շահագրգիռ նախարարությունների ու հասարակական կազմակերպությունների հետ քննարկելուց հետո ներկայացվել է ՀՀ կառավարություն: Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2004 թվականի դեկտեմբերի 23-ին կայացած նիստում «Պետական երիտասարդական քաղաքականության մասին» ՀՀ օրենքի նախագիծը հավանության արժանացավ և օրենքով սահմանված կարգով կներկայացվի ՀՀ Ազգային Ժողով:

Նշված ոլորտում 2003 թվականին կազմակերպվել և իրականացվել է 58 միջոցառում:

2004 թվականի ընթացքում կազմակերպվել և իրականացվել են 48 ծրագիր և միջոցառում, որոնք ուղղված են եղել «Պետական երիտասարդական քաղաքականության հայեցակարգում» ամրագրված դրույթների կատարմանը:

10.1.2. Ոլորտի նպատակները, գերակայությունները և ծախսերի վրա ազդող գործոնները ՄԺԾԾ ժամանակահատվածում

Նպատակները

Մշակույթի ոլորտի 2006-2008 թվականների միջնաժամկետ ծրագիրը միտված է ապահովելու մշակույթի տարբեր բնագավառներում հետևյալ նպատակների իրականացումը:

Գրադարանների ոլորտ

- ՀՀ գրադարանային հավաքածուներում ընդգրկված ավելի քան 11,5 միլիոն գրականության և հատկապես հնատիպ ու մշակութային նշանակության գրքերի պահպանվածության ապահովումը,
- գրադարանների հավաքածուների մատչելիության ընդլայնումը՝ սպասարկվող գրքերի քանակը տարեկան ավելացնելով 10000 միավորով, հաճախումների քանակը՝ 5000 միավորով, էլեկտրոնային սպասարկումների քանակը՝ 1500 միավորով,
- տպագիր նյութերի ազգային անձեռնմխելի ֆոնդերի համալրում և պահպանությունը,
- հրատարակչական բնագավառում միջազգային համակարգերին ինտեգրումը,
- ԱՀՌԾ-ի կրթական նպատակների իրականացման ուղղությամբ՝ գրադարանային-տեղեկատվական ծառայությունների արդյունավետության բարձրացման միջոցով քաղաքացիների կրթական մակարդակի ու տեղեկատվական իրազեկության աճի նպաստումը, որն իր հերթին կնպաստի հանրապետության սոցիալական և տնտեսական զարգացմանը, գործազրկության կրճատմանը, բնակչության խոցելի խմբերի մեկուսացման ու անհավասարության վերացմանը:

Թանգարանների ոլորտ

- § ապահովել ավելի քան 2 մլն թանգարանային առարկաների պահպանությունը,
- § նոր ցուցադրությունների ու ցուցահանդեսների կազմակերպմամբ տարեկան շուրջ 3000-ով ավելացնել ֆոնդապահոցներում պահվող ցուցանմուշների շրջանառությունը,
- § նոր ցուցադրությունների կազմակերպման և թանգարանային ծառայությունների արդյունավետության մակարդակի բարելավման միջոցով նպաստել թանգարանային այցելուների տարեկան 2000 թվաքանակի աճին,
- § նպաստել մշակութային զբոսաշրջության աճին, որն իր հերթին կարևոր ազդակ կհանդիսանա հանրապետության տնտեսության զարգացման գործընթացում,
- § աղքատության հաղթահարման ռազմավարական ծրագրով կատարվող միջոցառումների ուղղությամբ ապահովել մշակութային ժառանգության մատչելիությունը՝ նպաստելով հանրապետության բնակչության խոցելի խմբերի մեկուսվածության ու անհավասարության վերացմանը:

Արխիվային գործի ոլորտ

- արխիվային փաստաթղթերի հանրահռչակումը հասարակության լայն շրջանակների համար, դրանց մատչելիության ապահովումը,
- հասարակության տարբեր խավերի ինքնամեկուսացման կանխումը,
- քաղաքացիների կողմից տեղեկատվություն ստանալու իրավունքի իրականացման ապահովումը:

Արվեստ (թատերարվեստ, երաժշտարվեստ, պարարվեստ)

- արվեստի տարբեր ճյուղերի պահպանումը, զարգացումը և տարածումը,
- արվեստի զարգացման չափանիշի հասարակական գիտակցումը,
- նոր գաղափարների և արժեքների որոնումը, հասարակության ստեղծագործական ներուժի օգտագործման վերարտադրման և զարգացման համար պայմանների ստեղծումը,
- հայ դասական և ժամանակակից ստեղծագործությունների տարածման համար նպաստավոր պայմանների ստեղծումը,
- ազգային բանահյուսության, ազգագրության զարգացումն ու պրոպագանդումը,

- քաղաքացիական հասարակության ձևավորումը /ներառյալ՝ պատմական գիտակցության, լեզվի, գեղագիտության, սիրո, բարու, հայրենասիրության/:

Կիննատոգրաֆիա

- կինոարվեստի ավանդույթների պահպանումը, զարգացումն ու տարածումը,
- ստեղծագործական ծրագրերում արդիականությունն արտահայտող կինոնկարների ստեղծումը,
- կինոնախագծերը մրցութային հիմունքներով ընտրելու համար հավասար պայմանների ստեղծումը,
- մանուկների և պատանիների համար հայկական անիմացիոն կինոնկարների ստեղծումը,
- միջազգային չափորոշիչներին համապատասխան հայրենական խաղարկային, անիմացիոն, վավերագրական կինոարտադրության պայմանների ստեղծումը,
- հայրենական կինոնկարների տարածումը և պահպանումը,
- միջազգային կինոփառատոներին և միջազգային այլ կինոմիջոցառումներին մասնակցության ապահովումը:

Պատմամշակութային և մշակութային արժեքների պահպանություն

- ՀՀ պատմամշակութային ժառանգության պահպանում և փոխանցումը հետագա սերունդներին,
- Եվրոպական կառույցներին ինտեգրումը՝ համաեվրոպական մշակույթի մի մասը հանդիսացող ՀՀ պատմամշակութային ժառանգության պահպանման բնագավառում (համապատասխան կոնվենցիաների և չափանիշների պահպանմանը նպաստելու միջոցով),
- տնտեսական աճի խթանումը՝ զբոսաշրջության զարգացմանը նպաստելու միջոցով,
- կրթա-դաստիարակչական և հայրենասիրական նպատակների իրագործումը՝ երիտասարդների շրջանում համամարդկային արժեքներ սերմանելու և ուսումնական ծրագրերում հուշարձանների վերաբերյալ տեղեկատվություն ներառելու միջոցով,

Հրատարակչական ոլորտ

- համահայկական հրատարակչական դաշտի ձևավորումը, սփյուռքի հետ ակտիվ համագործակցությունը,
- Հայաստանի Հանրապետությունում հրատարակված գրքերի տարածումը և արտերկրում հայկական գրքարվեստի քարոզչությունը,
- այլ երկրների հրատարակչական արտադրանքը Հայաստան ներմուծումը, գրափոխանակության գործընթացների խթանումը,
- Հայաստանում լույս տեսած գրքերի ընթացիկ լիակատար կատալոգների հրատարակումը:

Երիտասարդական ոլորտ

- սոցիալ-տնտեսական, իրավաքաղաքական, հոգևոր-մշակութային, կազմակերպական պայմաններ ու երաշխիքներ ստեղծումը, երիտասարդների սոցիալական կայացման, նրանց ստեղծագործ ներուժը իշխող հասարակության առավել լիարժեք օգտագործման համար,

- աղքատության հաղթահարման ռազմավարական ծրագրի համատեքստում կառավարության ձևավորումը՝ երիտասարդներին առնչվող գործողությունների մի լայն շրջանակ, ըստ որի կառավարությունը նրանց բնորոշ գերակայություններ է սահմանում առաջիկա տարիների համար.
- (i) ծառայությունների և տեղեկատվության մատչելիության բարելավումը,
- (ii) հասարակական-քաղաքական կյանքին մասնակցության ակտիվացումը,
- (iii) երիտասարդների զբաղվածության մակարդակի բարձրացումը,
- (iv) երիտասարդների մարդկային և ինստիտուցիոնալ հնարավորությունների ընդլայնում և երիտասարդների մասին իրազեկության աստիճանի բարձրացումը:

10.1.3. Գերակայությունները

Մշակույթի ոլորտի առանձին զարգացման հիմնական գերակայություններն են.

- պատմամշակութային անշարժ հուշարձանների պահպանություն, ամրակայում, նորոգում, վերականգնում, բարեկարգում,
- թատերա-համերգային կազմակերպությունների ստեղծագործական գործունեության աջակցումն ու խթանումը սոցիալ-ստեղծագործական պատվերների իրականացման, բեմական լուսա-ձայնային սարքավորումների, ջեռուցման համակարգերի ներդրման և շահագործման ապահովման միջոցով,
- հայաստանյան գրադարանների հավաքածուների միացյալ ավտոմատացված ցանցի ստեղծման շարունակական գործընթացի ապահովում,
- Լինսի հիմնադրամի կողմից հիմնանորոգված մշակութային կազմակերպություններում նոր ցուցադրությունների ստեղծում,
- մշակութային ժառանգության՝ գրադարանային, թանգարանային, արխիվային, կինո-ֆոտո-ֆոնո հավաքածուների պահպանվածության և մատչելիության ապահովում՝ ավտոմատացված համակարգի ստեղծման միջոցով:

Մշակույթի ոլորտի 2005-2007թթ և 2006-2008թթ միջնաժամկետ ծրագրով նախատեսված հատկացումները ներկայացված են Աղյուսակ 10.1.-ում:

Աղյուսակ 10.1. Մշակույթի ոլորտի ծախսերի համեմատական աղյուսակ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ և 2006-2008թթ ՄԺԾԾ միջև ըստ ենթախմբերի (մլն դրամ)

Խումբ, ենթախումբ	Ծախսերի գործառնական դասակարգման խմբերի, ենթախմբերի և ծրագրերի անվանումները	2005 թ.		2006 թ.		2007թ.		2008թ.
		2005-2007թթ ՄԺԾԾ	ՀՀ հաստատված բյուջեի	2005-2007թթ ՄԺԾԾ	2006-2008թթ ՄԺԾԾ	2005-2007թթ ՄԺԾԾ	2006-2008թթ ՄԺԾԾ	2006-2008թթ ՄԺԾԾ
07.01.	Պետական կառավարում	233.1	165.6	330.5	236.2	343.0	278.6	324.8
07.02.	Գրադարաններ	617.1	601.3	720.7	727.3	720.7	741.3	767.6
07.03.	Թանգարաններ և ցուցահանդեսներ	883.9	1149.8	1029.1	1069.6	990.5	990.6	983.6
07.04.	Մշակույթի տներ, ակումբներ, կենտրոններ	15.3	114.4	18.0	18.0	18.0	19.1	18.6
07.05.	Այլ մշակութային հիմնարկներ	296.6	310.5	317.0	384.7	319.0	418.6	417.1
07.06.	Արվեստ	1473.9	1680.9	1594.7	2193.6	1594.7	1833.3	1870.5
07.07.	Կինեմատոգրաֆիա	469.5	447.6	482.9	482.9	482.9	482.9	482.9
07.08.	Հուշարձանների և մշակութային արժեքների վերականգնում և	37.3	603.3	38.4	760.9	38.4	905.9	960.9

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Խումբ, ենթախումբ	Ծախսերի գործառնական դասակարգման խմբերի, ենթախմբերի և ծրագրերի անվանումները	2005 թ.		2006 թ.		2007թ.		2008թ.
		2005-2007թթ ՄԺԾԾ	ՀՀ հաստատված բյուջեի	2005-2007թթ ՄԺԾԾ	2006-2008թթ ՄԺԾԾ	2005-2007թթ ՄԺԾԾ	2006-2008թթ ՄԺԾԾ	2006-2008թթ ՄԺԾԾ
	պահպանում							
07.10.	Հեռուստառադիոհաղորդումներ	1.0	0.0	1.0	0.0	1.0	0.0	0.0
07.11.	Հրատարակչություններ, խմբագրություններ	454.2	486.8	468.5	525.8	468.5	523.9	523.9
07.12.	Տեղեկատվության ձեռքբերում	52.3	52.3	53.9	53.9	53.9	53.9	53.9
07.14.	Երիտասարդական ծրագրեր	239.9	279.9	246.2	286.2	246.2	286.2	286.2
07.15.	Քաղաքական կուսակցություններ, հասարակական կազմակերպություններ, արհմիություններ	80.2	187.9	80.2	130.2	80.2	130.2	130.2
	Մշակութային օբյեկտների հիմնանորոգման և վերականգնման համալիր ծրագիր	100.0	0.0	1074.0	500.0	947.1	1000.0	1041.8
	ԸՆԴԱՄԵՆԸ	4954.4	6080.4	6455.1	7369.5	6304.1	7664.6	7861.9

2006-2008 թվականների ՄԺԾԾ ծախսերը 2005-2007 թվականների ՄԺԾԾ-ի նկատմամբ աճել են համապատասխանաբար՝ 914.4 և 1360.5 հազ.դրամով, որը հիմնականում պայմանավորված է ՀՀ 2005 թվականի պետական բյուջեով արդեն իսկ ընդգրկված ծրագրերի և ծախսերի հաշվարկմամբ, նոր ծրագրի ընդգրկմամբ, կապիտալ ակտիվների ձեռքբերմամբ, հուշարձանների և մշակութային օբյեկտների վերականգնման ծախսերի ավելացմամբ:

10.1.3. Ծախսերի մակարդակի վրա ազդող գործոնները

ՄԺԾԾ ժամանակաշրջանում մշակույթի ոլորտի ծախսային հիմնական գործոններն են.

(i) պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունների աշխատողների (բացառությամբ կինոարվեստի ոլորտի աշխատողների) աշխատավարձի բարձրացումը 2006 թվականին՝ 19 տոկոսով, ինչը հնարավորություն կընձեռնի միջին աշխատավարձը հասցնել 28330 դրամի՝ 2005 թվականին նախատեսված 23812 դրամի դիմաց .

(ii) գրադարանների, թանգարանների անձեռնմխելի ֆոնդերի, մշակութային արժեքների պահպանումը, ձայնալուսավորման համակարգերի տեղադրումը, գրքային հավաքածուների և մշակութային արժեքների համակարգչային տեղեկատվական շտեմարանների ստեղծման նպատակով սարքերի, սարքավորումների ձեռքբերումը, գրադարանային և թանգարանային հավաքացուների համալրումը, կենդանիների սննդի ծախսերի ավելացումը, կապիտալ ակտիվների ձեռքբերումը,

(iii) մշակութային օբյեկտների հիմնանորոգման և հուշարձանների վերականգնման համալիր ծրագրի իրականացումը,

(iv) նոր ծրագրի նախատեսումը («Հայաստանյան գրադարանների միացյալ ավտոմատացված ցանցի գործունեության ապահովում»):

2006-2008 թվականների մշակույթի ոլորտի գրադարանների գծով գոյություն ունեցող և նոր ծրագրերի իրականացմանը ուղղվող հատկացումները ներկայացված են Աղյուսակ 10.2:

Աղյուսակ 10.2. Գոյություն ունեցող և նոր ծրագրերը 2006-2008թթ (մլն դրամ)

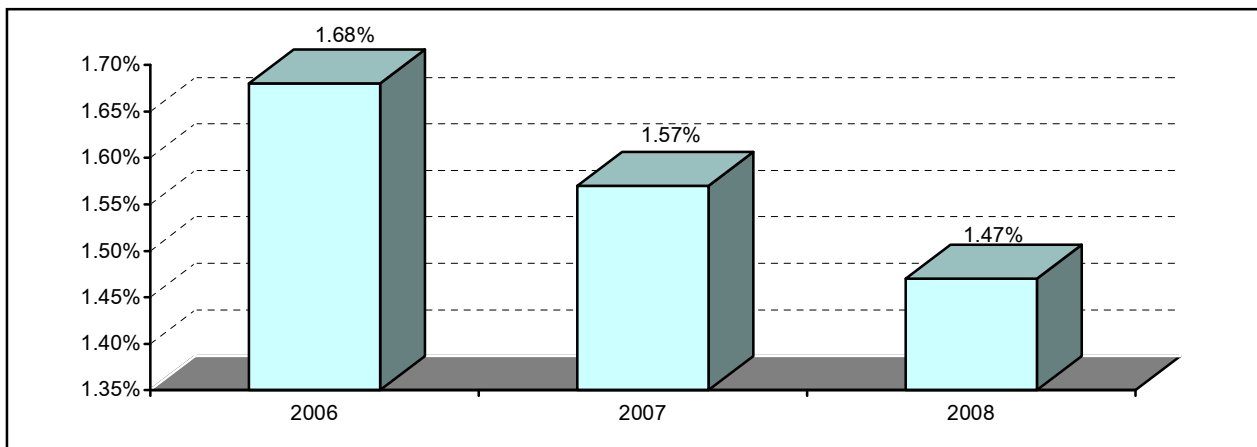
Ցուցանիշը	2006թ.	2007թ.	2008թ.
Գրադարանների ոլորտ, այդ թվում՝	727.317	727.317	727.317
Գոյություն ունեցող ծրագրեր	720.667	720.667	720.667
% ոլորտի նկատմամբ	0.099	0.099	0.099
Նոր ծրագիր	6.650	6.650	6.650
Հայաստանյան գրադարանների միացյալ ավտոմատացված ցանցի գործունեության ապահովում	6.650	6.650	6.650
% ոլորտի նկատմամբ	0.001	0.001	0.001

10.1.4. Գոյություն ունեցող ծախսային պարտավորությունները

2006-2008 թվականներին մշակույթի ոլորտի միջնաժամկետ ծրագրով՝ մշակույթի պետական ծախսերի տեսակարար կշիռը ՀՆԱ-ում կկազմի՝ 0.32, 0.30 և 0.29%:

2006-2008 թթ մշակույթի ոլորտի միջնաժամկետ ծրագրով՝ մշակույթի պետական ծախսերի տեսակարար կշիռը պետական բյուջեի ծախսերի մեջ ունի հետևյալ պատկերը.

Գծանկար 10.1. Պետական բյուջեի ծախսերը մշակույթի բնագավառում (%՝ բյուջեի ընդհանուր ծախսերի նկատմամբ)

2006-2008 թվականների միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով մշակույթի ոլորտին (ներառյալ կառավարման ապարատի և կապիտալ շինարարության ծախսերը) նախատեսվում է ուղղել՝ 2006 թվականին՝ 7369.5 մլն դրամ, 2007 թվականին՝ 7664.6 մլն դրամ, 2008 թվականին՝ 7861.9 մլն դրամ: Ծախսերի աճը նախորդ տարվա նկատմամբ 2005 թվականին կկազմի 39.2%, 2006 թվականին՝ 21.2%, 2007 թվականին՝ 4.0%, 2008 թվականին՝ 2.6%:

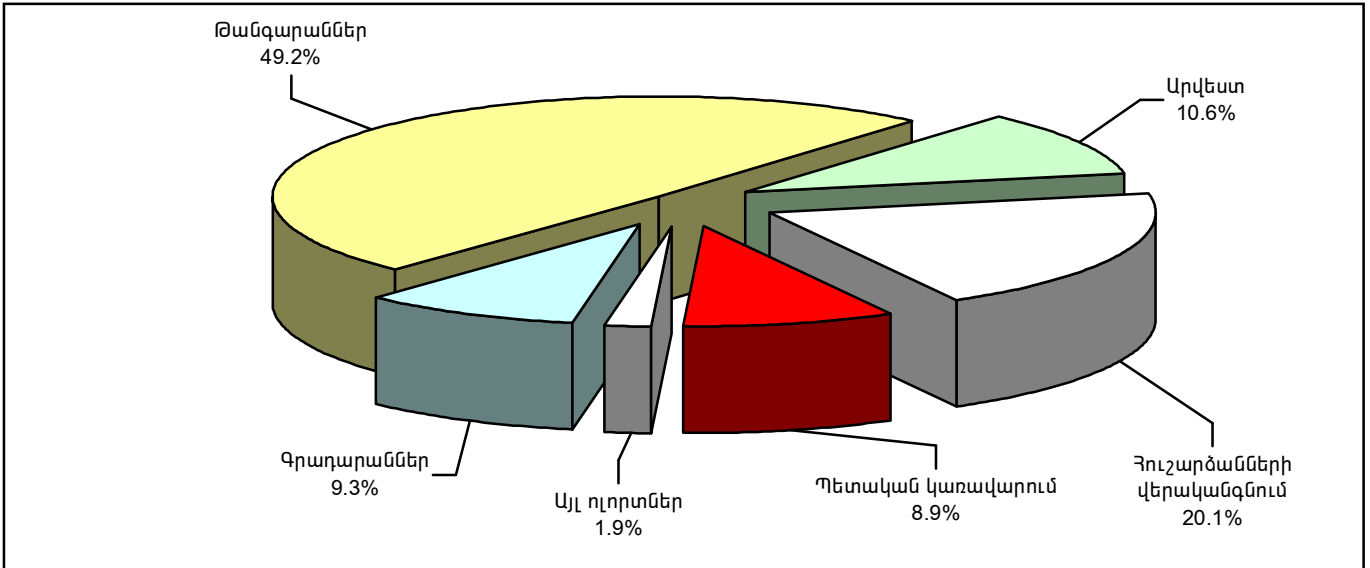
Ընդհանուր առմամբ, 2006-2008 թվականներին մշակույթի ոլորտին ուղղվող ծախսերի աճը կկազմի 1781.5 մլն դրամ, այդ թվում՝ կառավարման ապարատի գծով՝ 159.2 մլն դրամ, մշակութային օբյեկտների հիմնանորոգման և հուշարձանների վերականգնման գծով՝ 904.3 մլն դրամ: Մշակութային և երիտասարդական ծրագրերի իրականացման հետ կապված ծախսերի աճի կառուցվածքում աշխատավարձը կազմում է 19.9%, մշակութային օբյեկտների հիմնանորոգումը և հուշարձանների վերականգնումը՝ 50.8%:

2006 թվականին մշակույթի ոլորտի համար նախատեսված ծախսերի ավելացումը հիմնականում

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

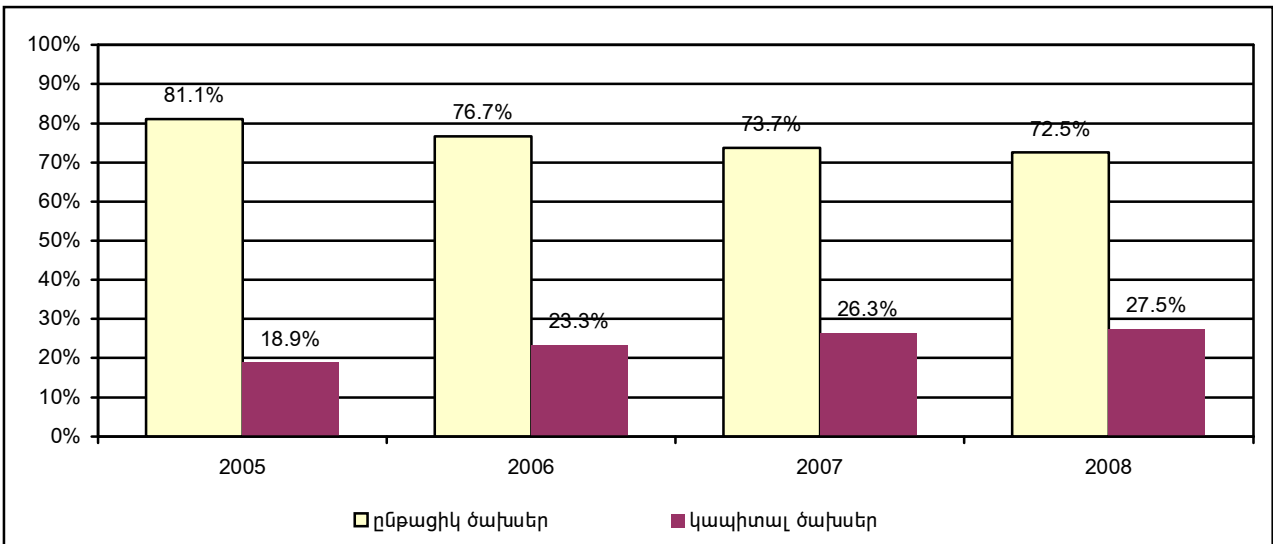
կուղղվի կառավարման ապարատի պահպանմանը՝ 8.9%, գրադարաններին՝ 9.3%, թանգարաններին՝ 49.2%, արվեստին՝ 10.6%, հուշարձանների վերականգնմանը՝ 20.1% և մյուս ոլորտներին՝ 1.9% (Գծանկար 10.2):

Գծանկար 10.2. Մշակույթի ոլորտում հավելյալ ծախսերի բաշխումը 2006-2008 թթ

Մշակույթի ծախսերի տարանջատումը՝ ըստ ընթացիկ և կապիտալ ծախսերի, ունի հետևյալ պատկերը.

Գծանկար 10.3. Մշակույթի ոլորտում պետական ծախսերի կառուցվածքը՝ ըստ տնտեսագիտական նշանակության (%՝ ոլորտի պետական ընդհանուր ծախսերի նկատմամբ)

Մշակույթի ոլորտում, պետական բյուջեից ստացված հատկացումների հետ մեկտեղ, ծախսերի իրականացման են ուղղվում նաև սեփական եկամուտները:

Սեփական եկամուտները գոյանում են հիմնականում վճարովի ծառայությունների մատուցումից, տոմսերի վաճառքից, կինոնկարների իրացումից:

Վճարովի ծառայությունների մատուցումից ստացված եկամուտներն ուղղվում են աշխատավարձի լրավճարներին, ապրանքների ձեռքբերմանը, կոմունալ ծառայությունների ծախսերի իրականացմանը, գրքային և թանգարանային հավաքածուների համարմանը, «Հայֆիլմ» կինոստուդիայի վերազինմանը:

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Ըստ առանձին ծրագրերի՝ ՀՀ պետական բյուջեից և սեփական եկամուտների հաշվին իրականացվող և կանխատեսվող ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարության ծախսերը ներկայացված են Աղյուսակ 10.3-ում:

Աղյուսակ 10.3. Ըստ առանձին ծրագրերի՝ ՀՀ պետական բյուջեից և վճարովի ծառայությունների մատուցումից իրականացվող և կանխատեսվող ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարության ծախսերը (մլն դրամ)

Ենթախմբերի անվանումները	2004թ.		2005թ.		2006թ.		2007թ.		2008թ.	
	բյուջեի միջոցներով	սեփական եկամուտների հաշվին	բյուջեի միջոցներով	սեփական եկամուտների հաշվին	բյուջեի միջոցներով	սեփական եկամուտների հաշվին	բյուջեի միջոցներով	սեփական եկամուտների հաշվին	բյուջեի միջոցներով	սեփական եկամուտների հաշվին
	փաստացի		ծրագիր		կանխատեսում					
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	2042.1	542.3	2663.6	606.7	2883.0	657.5	2965.9	694.0	2970.0	731.2
<i>տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերում, %</i>	79.0	21.0	81.4	18.6	81.4	18.6	81.0	19.0	80.2	19.8
07.02.01. Պետական աջակցություն գրադարաններին- ՀՀ ՄԵՀՆ	290.6	37.2	401.3	6.5	481.5	7.1	481.5	7.8	481.5	8.6
<i>տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերում, %</i>	88.7	11.3	98.4	1.6	98.5	1.5	98.4	1.6	98.2	1.8
07.02.02. Պետական աջակցություն ՀՀ ազգային պալատին- ՀՀ ՄԵՀՆ	22.7	3.4	29.8	3.5	34.0	3.5	34.0	3.5	34	3.6
<i>տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերում, %</i>	87.0	13.0	89.6	10.4	90.8	9.2	90.7	9.3	90.4	9.6
07.03.01. Պետական աջակցություն թանգարաններին- ՀՀ ՄԵՀՆ	474.1	64.4	608.0	70.8	747.0	77.9	706.5	85.7	712.5	94.3
<i>տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերում, %</i>	88.0	12.0	89.6	10.4	90.6	9.4	89.2	10.8	88.3	11.7
07.04.01. Պետական աջակցություն մշակույթի տներին, ակումբներին և կենտրոններին- ՀՀ ՄԵՀՆ			12.4	0.04	15.6	0.04	15.6	0.04	15.6	0.04
<i>տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերում, %</i>			99.8	0.2	99.8	0.2	99.8	0.2	99.8	0.2
07.05. 01. Պետական աջակցություն «Հայաստանի ազգային արխիվ» ՊՈԱԿ-ին- ՀՀ ՄԵՀՆ	115.1	24.3	158.4	26.8	181.1	29.4	197.2	32.4	195.3	35.6
<i>տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերում, %</i>	82.6	17.4	85.5	14.5	86.0	14.0	85.9	14.1	84.6	15.4
07.06. Արվեստ-ՀՀ ՄԵՀՆ	870.8	407.1	1153.2	493.2	1123.3	502.1	1222.3	502.1	1222.3	502.1
<i>տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերում, %</i>	68.1	31.9	70.0	30.0	69.1	30.9	70.9	29.1	70.9	29.1
07.07. Կինոարվեստի վճարովի ծառայությունների մատուցումից և աշխատանքների կատարումից	268.9	5.9	300.5	6.0	300.5	37.5	308.8	62.5	308.8	87
<i>տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերում, %</i>	97.9	2.1	98.0	2.0	88.9	11.1	83.2	16.8	78.0	22.0

2006-2008թթ մշակույթի ոլորտի բյուջետային հատկացումները՝ ըստ առանձին ենթախմբերի և ընթացիկ ու կապիտալ ծախսերի ներկայացված են Հավելված 10.1-ում:

ՀԱՎԵԼՎԱԾ 10.1. Մշակույթի ոլորտի բյուջետային հատկացումները 2004-2008 թթ՝ ըստ բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման ենթախմբերի, ըստ կատարող պետական մարմինների և ընթացիկ ու կապիտալ ծախսերի (մլն դրամ)

Ենթախումբ	Ծախսերի գործառնական դասակարգման խմբերի, ենթախմբերի և ծրագրերի անվանումները	2004թ.	2005թ.	2006թ.	2007թ.	2008թ.
		<i>փաստացի</i>	<i>ծրագիր</i>	<i>կանխատեսում</i>		
	Ը Ն Դ Ա Մ Ե Ն Ը, այդ թվում	4 368.0	6 080.4	7 369.5	7 664.6	7 861.9
	- ընթացիկ ծախսեր	3 870.0	4 934.2	5 649.9	5 646.3	5 695.9
	- կապիտալ ծախսեր	498.0	1 146.2	1 719.6	2 018.2	2 165.9
07.01.	Պետական կառավարում, այդ թվում	173.6	165.6	236.2	278.6	324.8
	- ընթացիկ ծախսեր	173.6	165.6	236.2	278.6	324.8
	- կապիտալ ծախսեր	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարություն	173.6	165.6	236.2	278.6	324.8
	- ընթացիկ ծախսեր	173.6	165.6	236.2	278.6	324.8
	- կապիտալ ծախսեր	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
07.02.	Գ-րադարաններ, այդ թվում	440.9	601.3	727.3	741.3	767.6
	- ընթացիկ ծախսեր	429.6	583.4	702.6	702.6	702.6
	- կապիտալ ծախսեր	11.3	17.9	24.8	38.8	65.0
07.02.01.	Պետական աջակցություն գրադարաններին	418.2	569.8	681.1	697.1	722.9
	- ընթացիկ ծախսեր	406.9	553.6	661.9	661.9	661.9
	- կապիտալ ծախսեր	11.3	16.2	19.2	35.2	61.0
-	ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարություն	301.9	417.5	500.7	516.7	542.5
-	- ընթացիկ ծախսեր	290.6	401.3	481.5	481.5	481.5
-	- կապիտալ ծախսեր	11.3	16.2	19.2	35.2	61.0
	ՀՀ առևտրի և տնտեսական զարգացման նախարարություն	66.7	83.4	99.7	99.7	99.7
	ՀՀ ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարություն	49.6	68.9	80.7	94.7	95.7
07.02.02.	Պետական աջակցություն ՀՀ ազգային գրապալատին	22.7	31.6	39.6	37.6	38.1
	- ընթացիկ ծախսեր	22.7	29.8	34.0	34.0	34.0
	- կապիտալ ծախսեր	0.0	1.7	5.6	3.6	4.0

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Ենթախումբ	Ծախսերի գործառնական դասակարգման խմբերի, ենթախմբերի և ծրագրերի անվանումները	2004թ.	2005թ.	2006թ.	2007թ.	2008թ.
		<i>փաստացի</i>	<i>ծրագիր</i>	<i>կանխատեսում</i>		
	ՀՀ մշակույթի, երիտասարդության հարցերի և սպորտի նախարարություն	22.7	31.6	39.6	37.6	38.1
	Նոր ծրագիր	0.0	0.0	6.7	6.7	6.7
	Հայաստանյան գրադարանների միացյալ ավտոմատացված ցանցի ստեղծման շարունակական գործընթացում ապահովում՝ ոլորտի 5 գրադարանի և գրապլատի մասնակցությամբ	0.0	0.0	6.7	6.7	6.7
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	0.0	0.0	6.7	6.7	6.7
	- <i>կապիտալ ծախսեր</i>	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարություն	0.0	0.0	6.7	6.7	6.7
07.03.	Թանգարաններ և ցուցահանդեսներ, այլ թվում	885.7	1 149.8	1 569.6	1 990.6	2 025.4
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	620.3	804.7	988.1	947.5	947.5
	- <i>կապիտալ ծախսեր</i>	265.3	345.1	581.6	1 043.1	1 077.9
07.03.01.	Պետական աջակցություն թանգարաններին	644.7	860.4	1 064.6	985.6	978.6
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	620.3	804.7	983.1	942.5	942.5
	- <i>կապիտալ ծախսեր</i>	24.4	55.7	81.6	43.1	36.1
	ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարություն	498.4	663.6	828.5	749.5	742.5
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	474.1	608.0	747.0	706.4	706.4
	- <i>կապիտալ ծախսեր</i>	24.4	55.7	81.6	43.1	36.1
	ՀՀ պաշտպանության նախարարություն	40.8	57.8	66.7	66.7	66.7
	ՀՀ քաղաքաշինության նախարարություն	13.0	17.0	22.1	22.1	22.1
	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն	10.2	14.8	17.4	17.4	17.4
	Երևանի քաղաքապետարան	46.8	60.2	73.8	73.8	73.8
	Արարատի մարզպետարան	4.6	6.2	8.0	8.0	8.0

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Ենթախումբ	Ծախսերի գործառնական դասակարգման խմբերի, ենթախմբերի և ծրագրերի անվանումները	2004թ.	2005թ.	2006թ.	2007թ.	2008թ.
		<i>փաստացի</i>	<i>ծրագիր</i>	<i>կանխատեսում</i>		
	Գեղարքունիքի մարզպետարան	5.4	7.3	8.4	8.4	8.4
	Լոռու մարզպետարան	3.4	4.3	5.3	5.3	5.3
	Շիրակի մարզպետարան	15.2	20.0	23.4	23.4	23.4
	Սյունիքի մարզպետարան	3.3	4.7	5.5	5.5	5.5
	Վայոց Ձորի մարզպետարան	3.4	4.5	5.5	5.5	5.5
07.03.02.	«Թանգարան անիվների վրա» ծրագրի իրականացման ապահովման գծով պետական պատվեր	0.0	5.0	5.0	5.0	5.0
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	0.0	0.0	5.0	5.0	5.0
	- <i>կապիտալ ծախսեր</i>	0.0	5.0	0.0	0.0	0.0
	ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարություն	0.0	5.0	5.0	5.0	5.0
07.03.03.	Մշակութային օբյեկտների հիմնանորոգում	241.0	216.4	500.0	1 000.0	1 041.8
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	- <i>կապիտալ ծախսեր</i>	241.0	216.4	500.0	1 000.0	1 041.8
	ՀՀ քաղաքաշինության նախարարություն	241.0	216.4	500.0	1 000.0	1 041.8
07.03.05.	Երևանի համաքաղաքային նշանակության ծախսեր	0.0	68.0	0.0	0.0	0.0
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	- <i>կապիտալ ծախսեր</i>	0.0	68.0	0.0	0.0	0.0
	Երևանի քաղաքապետարան	0.0	68.0	0.0	0.0	0.0
07.04.	Մշակույթի տներ, ակումբներ, կենտրոններ, այդ թվում	105.1	114.4	18.0	19.1	18.6
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	10.4	14.4	18.0	18.0	18.0
	- <i>կապիտալ ծախսեր</i>	94.7	100.0	0.0	1.0	0.5
07.04.01.	Պետական աջակցություն մշակույթի տներին, ակումբներին և կենտրոններին	10.4	14.4	18.0	19.1	18.6
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	10.4	14.4	18.0	18.0	18.0
	- <i>կապիտալ ծախսեր</i>	0.0	0.0	0.0	1.0	0.5

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Ենթախումբ	Ծախսերի գործառնական դասակարգման խմբերի, ենթախմբերի և ծրագրերի անվանումները	2004թ.	2005թ.	2006թ.	2007թ.	2008թ.
		<i>փաստացի</i>	<i>ծրագիր</i>	<i>կանխատեսում</i>		
	ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարություն	8.7	12.4	15.6	16.7	16.2
	Կոտայքի մարզպետարան	0.5	0.7	0.8	0.8	0.8
	Սյունիքի մարզպետարան	0.5	0.7	0.8	0.8	0.8
	Լոռու մարզպետարան	0.4	0.0	0.0	0.0	0.0
	Վայոց ձորի մարզպետարան	0.5	0.7	0.8	0.8	0.8
07.04.02.	Մշակութային օբյեկտների հիմնանորոգում	94.7	100.0	0.0	0.0	0.0
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	- <i>կապիտալ ծախսեր</i>	94.7	100.0	0.0	0.0	0.0
	ՀՀ քաղաքաշինության նախարարություն	94.7	100.0	0.0	0.0	0.0
07.05.	Այլ մշակութային հիմնարկներ, այդ թվում	208.2	310.5	384.7	418.6	417.1
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	208.2	296.1	384.7	396.7	396.7
	- <i>կապիտալ ծախսեր</i>	0.0	14.4	0.0	21.9	20.3
07.05.01.	Պետական աջակցություն «Հայաստանի ազգային արխիվ» ՊՈԱԿ-ին	115.1	158.4	181.1	197.2	195.3
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	115.1	158.4	181.1	181.1	181.1
	- <i>կապիտալ ծախսեր</i>	0.0	0.0	0.0	16.0	14.2
	ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարություն	115.1	158.4	181.1	197.2	195.3
07.05.02.	Պետական աջակցություն «Տեղեկատվական - վերլուծական և հասարակայնության հետ կապերի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ին	6.5	9.0	11.6	13.5	13.5
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	6.5	9.0	11.6	11.6	11.6
	- <i>կապիտալ ծախսեր</i>	0.0	0.0	0.0	1.9	1.9
	ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարություն	6.5	9.0	11.6	13.5	13.5
07.05.03.	Պետական աջակցություն «Երևանի	77.5	100.8	158.3	168.3	168.3

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Ենթախումբ	Ծախսերի գործառնական դասակարգման խմբերի, ենթախմբերի և ծրագրերի անվանումները	2004թ.	2005թ.	2006թ.	2007թ.	2008թ.
		փաստացի	ծրագիր	կանխատեսում		
	Կենդանաբանական այգի» ՊՈԱԿ-ին					
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	77.5	100.8	158.3	168.3	168.3
	- <i>կապիտալ ծախսեր</i>	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	Երևանի քաղաքապետարան	77.5	100.8	158.3	168.3	168.3
07.05.05.	Պետական աջակցություն «Ժողովրդական ստեղծագործության և արհեստագործության կենտրոն» ՊՈԱԿ-ին	9.2	12.8	15.7	17.2	17.6
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	9.2	12.8	15.7	15.7	15.7
	- <i>կապիտալ ծախսեր</i>	0.0	0.0	0.0	1.4	1.9
	ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարություն	9.2	12.8	15.7	17.2	17.6
07.05.06.	Պետական աջակցություն «Փորձագիտական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ին	0.0	15.0	18.0	22.5	22.4
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	0.0	15.0	18.0	20.0	20.0
	- <i>կապիտալ ծախսեր</i>	0.0	0.0	0.0	2.5	2.4
	ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարություն	0.0	15.0	18.0	22.5	22.4
07.05.07.	Հայաստանի ազգային արխիվի հակահրդեհային անվտանգության համակարգի ներդրում	0.0	14.4	0.0	0.0	0.0
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	- <i>կապիտալ ծախսեր</i>	0.0	14.4	0.0	0.0	0.0
	ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարություն	0.0	14.4	0.0	0.0	0.0
07.06.	Արվեստ, այդ թվում	1 208.1	1 680.9	2 193.6	1 833.3	1 870.5
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	1 188.0	1 645.9	1 800.3	1 784.9	1 788.3
	- <i>կապիտալ ծախսեր</i>	20.1	35.0	393.3	48.4	82.2
07.06.01.	Պետական աջակցություն «Ալ. Սպենդիարյանի անվան օպերայի և բալետի ակադեմիական թատրոն» ՊՈԱԿ-ին	221.7	283.0	629.7	355.3	389.0

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Ենթախումբ	Ծախսերի գործառնական դասակարգման խմբերի, ենթախմբերի և ծրագրերի անվանումները	2004թ.	2005թ.	2006թ.	2007թ.	2008թ.
		փաստացի	ծրագիր	կանխատեսում		
	- ընթացիկ ծախսեր	221.7	283.0	306.9	306.9	306.9
	- կապիտալ ծախսեր	0.0	0.0	322.9	48.4	82.2
	ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարություն	221.7	283.0	629.7	355.3	389.0
07.06.02.	Պետական աջակցություն «Գ. Սունդուկյանի անվան ազգային ակադեմիական թատրոն» ՊՈԱԿ-ին	100.4	125.4	135.1	135.1	135.1
	- ընթացիկ ծախսեր	100.4	125.4	135.1	135.1	135.1
	- կապիտալ ծախսեր	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարություն	100.4	125.4	135.1	135.1	135.1
07.06.03.	Պետական աջակցություն այլ թատրոններին և համերգային կազմակերպություններին	678.6	908.5	1 099.7	1 029.2	1 029.2
	- ընթացիկ ծախսեր	678.6	908.5	1 029.2	1 029.2	1 029.2
	- կապիտալ ծախսեր	0.0	0.0	70.4	0.0	0.0
	ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարություն	548.7	744.8	887.9	817.5	817.5
	- ընթացիկ ծախսեր	548.7	744.8	817.5	817.5	817.5
	- կապիտալ ծախսեր	0.0	0.0	70.4	0.0	0.0
	Երևանի քաղաքապետարան	80.1	95.0	136.1	136.1	136.1
	Սյունիքի մարզպետարան	12.9	17.2	19.0	19.0	19.0
	Շիրակի մարզպետարան	23.0	32.5	35.9	35.9	35.9
	Գեղարքունիքի մարզպետարան	13.9	18.9	20.8	20.8	20.8
07.06.04.	Պետական աջակցություն մշակութային միջոցառումների իրականացմանը	182.3	249.7	270.9	252.0	252.0
	- ընթացիկ ծախսեր	182.3	249.7	270.9	252.0	252.0
	կապիտալ ծախսեր	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարություն	157.6	216.5	236.6	217.8	217.8

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Ենթախումբ	Ծախսերի գործառնական դասակարգման խմբերի, ենթախմբերի և ծրագրերի անվանումները	2004թ.	2005թ.	2006թ.	2007թ.	2008թ.
		<i>փաստացի</i>	<i>ծրագիր</i>	<i>կանխատեսում</i>		
	Շիրակի մարզպետարան	3.3	3.4	3.5	3.5	3.5
	Լոռու մարզպետարան	2.5	2.6	2.7	2.7	2.7
	Արմավիրի մարզպետարան	0.2	0.4	0.5	0.5	0.5
	Կոտայքի մարզպետարան	2.3	2.3	2.4	2.4	2.4
	Տավուշի մարզպետարան	0.0	3.3	3.4	3.4	3.4
	Արարատի մարզպետարան	2.7	3.1	3.2	3.2	3.2
	Գեղարքունիքի մարզպետարան	0.0	3.2	3.3	3.3	3.3
	Վայոց Ձորի մարզպետարան	3.9	4.8	4.9	4.9	4.9
	Սյունիքի մարզպետարան	6.8	7.0	7.2	7.2	7.2
	Արագածոտնու մարզպետարան	3.1	3.2	3.3	3.3	3.3
07.06.05.	Մշակութային օբյեկտների հիմնանորոգում	20.1	35.0	0.0	0.0	0.0
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	- <i>կապիտալ ծախսեր</i>	20.1	35.0	0.0	0.0	0.0
	ՀՀ քաղաքաշինության նախարարություն	20.1	35.0	0.0	0.0	0.0
07.06.06.	Պետական աջակցություն Թբիլիսիի Պ.Ադամյանի անվան թատրոնին	4.9	20.0	23.8	23.8	23.8
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	4.9	20.0	23.8	23.8	23.8
	- <i>կապիտալ ծախսեր</i>	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարություն	4.9	20.0	23.8	23.8	23.8
07.06.07.	«Ժողովրդական» պատվավոր կոչման արժանացած անձանց ամենամսյա պատվովճար	0.0	44.4	34.4	37.8	41.2
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	0.0	44.4	34.4	37.8	41.2
	- <i>կապիտալ ծախսեր</i>	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	ՀՀ սոցիալական ապահովագրության պետական հիմնադրամ	0.0	44.4	34.4	37.8	41.2

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Ենթախումբ	Ծախսերի գործառնական դասակարգման խմբերի, ենթախմբերի և ծրագրերի անվանումները	2004թ.	2005թ.	2006թ.	2007թ.	2008թ.
		փաստացի	ծրագիր	կանխատեսում		
07.06.08.	Պետական աջակցություն Հ. Մաթևոսյանի ծննդյան 70-ամյակին նվիրված միջոցառումների իրականացմանը	0.0	14.9	0.0	0.0	0.0
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	0.0	14.9	0.0	0.0	0.0
	- <i>կապիտալ ծախսեր</i>	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարություն	0.0	14.9	0.0	0.0	0.0
07.07.	Կինեմատոգրաֆիա, այլ թվում	433.0	447.6	482.9	482.9	482.9
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	433.0	447.6	482.9	482.9	482.9
	- <i>կապիտալ ծախսեր</i>	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
07.07.01.	Պետական աջակցություն կինոնկարների արտադրությանը	424.2	415.0	450.0	450.0	450.0
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	424.2	415.0	450.0	450.0	450.0
	- <i>կապիտալ ծախսեր</i>	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարություն	424.2	415.0	450.0	450.0	450.0
07.07.04.	Պետական աջակցություն կինեմատոգրաֆիայի ոլորտում այլ ծառայություններին	8.8	32.7	32.9	32.9	32.9
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	8.8	32.7	32.9	32.9	32.9
	- <i>կապիտալ ծախսեր</i>	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարություն	8.8	32.7	32.9	32.9	32.9
07.08.	Հուշարձանների և մշակութային արժեքների վերականգնում և պահպանում, այլ թվում	142.9	603.3	760.9	905.9	960.9
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	36.2	37.3	40.9	40.9	40.9
	- <i>կապիտալ ծախսեր</i>	106.7	566.0	720.0	865.0	920.0
07.08.01.	Պետական աջակցություն «Պատմամշակութային ժառանգության գիտահետազոտական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ին	36.2	37.3	40.9	40.9	40.9

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Ենթախումբ	Ծախսերի գործառնական դասակարգման խմբերի, ենթախմբերի և ծրագրերի անվանումները	2004թ.	2005թ.	2006թ.	2007թ.	2008թ.
		փաստացի	ծրագիր	կանխատեսում		
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	36.2	37.3	40.9	40.9	40.9
	- <i>կապիտալ ծախսեր</i>	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարություն	36.2	37.3	40.9	40.9	40.9
07.08.02.	Նախագծային աշխատանքներ	0.0	50.0	0.0	0.0	0.0
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	- <i>կապիտալ ծախսեր</i>	0.0	50.0	0.0	0.0	0.0
	ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարություն	0.0	50.0	0.0	0.0	0.0
07.08.03.	Հուշարձանների վերականգնման գծով պետական պատվեր	49.7	516.0	720.0	865.0	920.0
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	- <i>կապիտալ ծախսեր</i>	49.7	516.0	720.0	865.0	920.0
	ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարություն	49.7	486.0	720.0	0.0	0.0
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	49.7	0.0	0.0	0.0	0.0
	- <i>կապիտալ ծախսեր</i>	0.0	486.0	0.0	0.0	0.0
	ՀՀ Արմավիրի մարզպետարան	0.0	30.0	0.0	0.0	0.0
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	- <i>կապիտալ ծախսեր</i>	0.0	30.0	0.0	0.0	0.0
07.08.04.	Մշակութային օբյեկտների հիմնանորոգում	57.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	- <i>կապիտալ ծախսեր</i>	57.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	ՀՀ քաղաքաշինության նախարարություն	57.0	0.0	0.0	0.0	0.0
07.11.	Հրատարակչություններ, խմբագրություններ, այլ թվում	425.9	486.8	525.8	523.9	523.9
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	425.9	476.6	525.8	523.9	523.9
	- <i>կապիտալ ծախսեր</i>	0.0	10.2	0.0	0.0	0.0
07.11.01.	Պետական աջակցություն գիտական ամսագրերի և մեմոգրությունների հրատարակմանը	19.1	30.0	33.3	33.3	33.3
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	19.1	30.0	33.3	33.3	33.3
	- <i>կապիտալ ծախսեր</i>	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Ենթախումբ	Ծախսերի գործառնական դասակարգման խմբերի, ենթախմբերի և ծրագրերի անվանումները	2004թ.	2005թ.	2006թ.	2007թ.	2008թ.
		<i>փաստացի</i>	<i>ծրագիր</i>	<i>կանխատեսում</i>		
	ՀՀ ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարություն	19.1	30.0	33.3	33.3	33.3
07.11.02.	Գրականության հրատարակման գծով պետական պատվեր	110.3	85.2	135.4	135.4	135.4
	ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարություն	110.3	85.2	135.4	135.4	135.4
07.11.03.	Պետական աջակցություն պետական մամուլի հրատարակմանը	49.9	57.4	58.6	58.6	58.6
	ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարություն	49.9	57.4	58.6	58.6	58.6
07.11.04.	Պետական աջակցություն «Էկոնոմիկա հանդես» ՓԲԸ-ին	24.5	30.2	30.8	30.8	30.8
	ՀՀ ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարություն	24.5	30.2	30.8	30.8	30.8
07.11.05.	Պետական աջակցություն ոչ պետական մամուլի հրատարակմանը	43.7	44.9	46.2	46.2	46.2
	ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարություն	43.7	44.9	46.2	46.2	46.2
07.11.06.	Պետական աջակցություն մանկական, մանկապատանեկան թերթերի և ամսագրերի հրատարակմանը	31.5	32.1	32.8	32.8	32.8
	ՀՀ կրթության և գիտության նախարարություն	31.5	32.1	32.8	32.8	32.8
07.11.07.	Հրատարակումների գծով պետական պատվեր	141.9	197.0	178.8	176.9	176.9
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	141.9	186.9	178.8	176.9	176.9
	- <i>կապիտալ ծախսեր</i>	0.0	10.2	0.0	0.0	0.0
	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	108.7	166.0	147.6	145.7	145.7

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Ենթախումբ	Ծախսերի գործառնական դասակարգման խմբերի, ենթախմբերի և ծրագրերի անվանումները	2004թ.	2005թ.	2006թ.	2007թ.	2008թ.
		<i>փաստացի</i>	<i>ծրագիր</i>	<i>կանխատեսում</i>		
	ՀՀ ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարություն	10.9	20.7	20.7	20.7	20.7
	ՀՀ արտաքին գործերի նախարարություն	22.4	10.3	10.5	10.5	10.5
07.11.13.	Պետական աջակցություն արտերկրում հայ մամուլի իրատարակմանը	5.0	10.0	10.0	10.0	10.0
	ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարություն	5.0	10.0	10.0	10.0	10.0
07.12.	Տեղեկատվության ձեռք- բերում, այդ թվում	50.8	52.3	53.9	53.9	53.9
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	50.8	52.3	53.9	53.9	53.9
	- <i>կապիտալ ծախսեր</i>	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
07.12.01.	Տեղեկատվության ձեռքբերման նպատակով պետական աջակցություն «Արմենայրես» ՓԲԸ-ին	50.8	52.3	53.9	53.9	53.9
	ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարություն	50.8	52.3	53.9	53.9	53.9
07.14.	Երիտասարդական ծրագրեր, այդ թվում	213.8	279.9	286.2	286.2	286.2
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	213.8	279.9	286.2	286.2	286.2
	- <i>կապիտալ ծախսեր</i>	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
07.14.01.	Պետական աջակցություն երիտասարդական ծրագրերի իրականացմանը	213.8	279.9	286.2	286.2	286.2
	ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարություն	213.8	279.9	286.2	286.2	286.2
07.15.	Քաղաքական կուսակցություններ, հասարակական կազմակերպություններ, արհմիություններ, այդ թվում	80.2	187.9	130.2	130.2	130.2
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	80.2	130.2	130.2	130.2	130.2
	- <i>կապիտալ ծախսեր</i>	0.0	57.7	0.0	0.0	0.0

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Ենթախումբ	Ծախսերի գործառնական դասակարգման խմբերի, ենթախմբերի և ծրագրերի անվանումները	2004թ.	2005թ.	2006թ.	2007թ.	2008թ.
		փաստացի	ծրագիր	կանխատեսում		
07.15.01.	Պետական աջակցություն ազգային փոքրամասնություններին	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0
	- <i>կապիտալ ծախսեր</i>	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	ՀՀ կառավարության աշխատակազմ	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0
07.15.02.	Նյութական աջակցություն ՀՀ ԱԺ ընտրություններում 3 և ավելի% ձայն հավաքած կուսակցություններին և կուսակցությունների դաշինքներին	70.2	70.2	70.2	70.2	70.2
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	70.2	70.2	70.2	70.2	70.2
	- <i>կապիտալ ծախսեր</i>	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	ՀՀ կառավարություն	70.2	70.2	70.2	70.2	70.2
07.15.03.	Մշակութային օբյեկտների հիմնանորոգում	0.0	57.7	0.0	0.0	0.0
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	- <i>կապիտալ ծախսեր</i>	0.0	57.7	0.0	0.0	0.0
	ՀՀ քաղաքաշինության նախարարություն	0.0	57.7	0.0	0.0	0.0
07.15.04.	Պետական աջակցություն հասարակական կազմակերպություններին	0.0	50.0	50.0	50.0	50.0
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	0.0	50.0	50.0	50.0	50.0
	- <i>կապիտալ ծախսեր</i>	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	ՀՀ Նախագահի աշխատակազմ	0.0	50.0	50.0	50.0	50.0
ընդամենի նկատմամբ, տոկոս						
	Ը Ն Դ Ա Մ Ե Ն Ը	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
07.01.	Պետական կառավարում, այդ թվում	4.0	2.7	3.2	3.6	4.1
07.02.	Գրադարաններ, այդ թվում	10.1	9.9	9.9	9.7	9.8
07.03.	Թանգարաններ և ցուցահանդեսներ, այդ թվում	20.3	18.9	21.3	26.0	25.8
07.04.	Մշակույթի տներ, ակումբներ, կենտրոններ, այդ թվում	2.4	1.9	0.2	0.2	0.2

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Ենթախումբ	Ծախսերի գործառական դասակարգման խմբերի, ենթախմբերի և ծրագրերի անվանումները	2004թ.	2005թ.	2006թ.	2007թ.	2008թ.
		<i>փաստացի</i>	<i>ծրագիր</i>	<i>կանխատեսում</i>		
07.05.	Այլ մշակութային հիմնարկներ, այդ թվում	4.8	5.1	5.2	5.5	5.3
07.06.	Արվեստ, այդ թվում	27.7	27.6	29.8	24.0	23.8
07.07.	Կինեմատոգրաֆիա, այդ թվում	9.9	7.4	6.6	6.3	6.2
07.08.	Հուշարձանների և մշակութային արժեքների վերականգնում և պահպանում, այդ թվում	3.3	9.9	10.3	11.8	12.2
07.11.	Հրատարակչություններ, խմբագրություններ, այդ թվում	9.7	8.0	7.1	6.8	6.7
07.12.	Տեղեկատվության ձեռք- բերում, այդ թվում	1.2	0.9	0.7	0.7	0.7
07.14.	Երիտասարդական ծրագրեր, այդ թվում	4.9	4.6	3.9	3.7	3.6
07.15.	Քաղաքական կուսակցություններ, հասարակական կազմակերպություններ, արհմիություններ, այդ թվում	1.8	3.1	1.8	1.7	1.7
փոփոխություն նախորդ տարվա նկատմամբ, տոկոս						
07.01.	Պետական կառավարում, այդ թվում		-4.6	42.6	17.9	16.6
07.02.	Գրադարաններ, այդ թվում		36.4	20.9	1.9	3.5
07.03.	Թանգարաններ և ցուցահանդեսներ, այդ թվում		29.8	36.5	26.8	1.7
07.04.	Մշակույթի տներ, ակումբներ, կենտրոններ, այդ թվում		8.9	-84.2	5.8	-2.6
07.05.	Այլ մշակութային հիմնարկներ, այդ թվում		49.1	23.9	8.8	-0.4
07.06.	Արվեստ, այդ թվում		39.1	30.5	-16.4	2.0
07.07.	Կինեմատոգրաֆիա, այդ թվում		3.4	7.9	0.0	0.0

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Ենթախումբ	Ծախսերի գործառական դասակարգման խմբերի, ենթախմբերի և ծրագրերի անվանումները	2004թ.	2005թ.	2006թ.	2007թ.	2008թ.
		<i>փաստացի</i>	<i>ծրագիր</i>	<i>կանխատեսում</i>		
07.08.	Հուշարձանների և մշակութային արժեքների վերականգնում և պահպանում, այդ թվում		322.2	26.1	19.1	6.1
07.11.	Հրատարակչություններ, խմբագրություններ, այդ թվում		14.3	8.0	-0.4	0.0
07.12.	Տեղեկատվության ձեռք- բերում, այդ թվում		3.0	3.0	0.0	0.0
07.14.	Երիտասարդական ծրագրեր, այդ թվում		30.9	2.2	0.0	0.0
07.15.	Քաղաքական կուսակցություններ, հասարակական կազմակերպություններ, արհմիություններ, այդ թվում		134.3	-30.7	0.0	0.0

10.2. ՀԵՌՈՒՄՏԱՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՌԱԴԻՈ

Հեռուստատեսության և ռադիոյի ոլորտում 2006-2008 թվականների միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով նախատեսված հատկացումները կուղղվեն 10 ծրագրերի իրականացմանը՝ 5 պետական կառավարման մարմինների միջոցով, ինչն ըստ բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման ենթախմբերի ներկայացված է Հավելված 10.2-ում:

10.2.1. ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Հանրային հեռուստաընկերությունը, որը գործունեություն է իրականացնում հեռուստահաղորդումների պատրաստման և հեռարձակման բնագավառում, 2004-2005 թվականներին պատրաստել և հեռարձակել է օրական 18 ժամ հեռուստահաղորդումներ ՀՀ տարածքում, արբանյակային կապուղով օրական 24 ժամ հեռարձակում Եվրոպայում, Մերձավոր Արևելքում, Հյուսիսային Աֆրիկայում և Հյուսիսային Ամերիկայում, ինչպես նաև 24 ժամ հեռարձակում դեցիմետրային տիրույթում Երևան քաղաքի տարածքում:

Հանրային ռադիոընկերությունը, որը գործունեություն է իրականացնում ռադիոհաղորդումների պատրաստման և հեռարձակման բնագավառում, 2004-2005 թվականներին պատրաստել և հեռարձակել է օրական 50 ժամ ռադիոհաղորդումներ ՀՀ տարածքում և արտասահմանում:

Շիրակի հանրային հեռուստառադիոն, որը հեռուստառադիոհաղորդումների պատրաստման և հեռարձակման գործունեություն է իրականացնում Շիրակի մարզում 2004-2005թվականներին պատրաստել և հեռարձակել է օրական 0.5 ժամ հեռուստահաղորդումներ և 0.5 ժամ ռադիոհաղորդումներ:

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

2004-2005թվականներին հեռուստահաղորդումները և ռադիոհաղորդումները պատրաստվել են ինը թեմատիկ ուղղություններով, ինչը ներկայացված է Աղյուսակներ NN 10.4, 10.5 –ում:

Աղյուսակ N 10.4. 2004-2005թթ հեռուստահաղորդումների ընդհանուր ժամերի մեջ թեմատիկ ուղղությունների տեսակարար կշիռը

hh/h	Հեռուստահաղորդումների թեմատիկ ուղղությունները	Տեսակարար կշիռը ընդհանուր ժամերի մեջ (%)	
		2004թ. փաստացի	2005թ. նախատեսված
1	Լրատվական վերլուծական	23.2	29.7
2	Մոցիալ-տնտեսական, հասարակական-քաղաքական	16.0	16.3
3	Մշակութային	22.0	20.5
4	Հոգևոր	0.1	0.3
5	Երաժշտական	7.3	7.4
6	Առողջապահական	0.3	0.9
7	Իրավական	0.5	0.9
8	Գիտահանրամատչելի ճանաչողական	9.6	5.5
9	Մանկապատանեկան, երիտասարդական, կրթական, մարզական	21.0	18.5

Աղյուսակ N 10.5. 2004-2005թթ ռադիոհաղորդումների ընդհանուր ժամերի մեջ թեմատիկ ուղղությունների տեսակարար կշիռը

hh/h	Ռադիոհաղորդումների թեմատիկ ուղղությունները	Տեսակարար կշիռը ընդհանուր ժամերի մեջ (%)	
		2004թ. փաստացի	2005թ. նախատեսված
1	Ռադիոլրատվական	7.7	8.1
2	Քաղական-տնտեսական	2.1	1.2
3	Մշակութային	5.2	2.1
4	Հոգևոր	2.7	2.6
5	Երաժշտական	27.7	30.7
6	Երիտասարդական	1.4	1.7
7	Ստերեոստուդիա	42.0	42.0
8	Արտասահմանի համար տրվող հաղորդումներ	10.3	10.3
9	Մանկապատանեկան	0.9	1.5

2004-2005 թվականներին Հանրային հեռուստաընկերությունը և Հանրային ռադիոընկերությունը իրականացրել են մշակութային և պատմական արժեք ներկայացնող հեռուստահաղորդումների և ռադիոհաղորդումների արխիվացման աշխատանքներ: Ընդհանուր առմամբ 2004 թվականին արխիվացվել են մոտ 2000 ժամ հեռուստահաղորդումներ և 960 ժամ ռադիոհաղորդումներ, 2005 թվականին կիրականացվեն նույն ծավալի աշխատանքներ:

2004-2005 թվականներին բացի հեռուստահաղորդումների և ռադիոհաղորդումների պատրաստումից և հեռարձակումից ոլորտում իրականացվել են նաև հեռուստաֆիլմերի արտադրության, ռադիոհեռուստատեսության պահուստային բազայի պահպանման, հասարակական կարծիքի ուսումնասիրման, ՀՀ կառավարության գործունեության, տնտեսական բարեփոխումների ընթացքի և ռազմավարական ծրագրերի լուսաբանման, պետական գնումների հրապարակայնության ապահովման աշխատանքներ:

2004 թվականին «Երևան ստուդիա» ՓԲԸ-ի սուբսիդավորում» ծրագրի շրջանակներում իրականացվել են 3 հեռուստաֆիլմերի և ավարտվել մեկ գեղարվեստական ֆիլմի արտադրության աշխատանքները: 2005

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

թվականին նախատեսվում է արտադրել երկու վավերագրական ֆիլմ` յուրաքանչյուրը 50 րոպե տևողությամբ /«Եվրոպայի դժվար ճանապարհին» և «Եղեռն» /:

ՀՀ կառավարության գործունեության, տնտեսական բարեփոխումների ընթացքի և ռազմավարական ծրագրերի լուսաբանման աշխատանքները իրականացնում է «Տնտեսական բարեփոխումների վերլուծական-տեղեկատվական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ը:

2004 թվականին նշված ՊՈԱԿ-ի կողմից պատրաստվել և Հ-1 հեռուստաալիքով ցուցադրվել է «Ձեռագիր» հեռուստահաղորդաշարի 52 հաղորդում, հիմնովին վերափոխվել և թարմացվել է ՀՀ կառավարության ինտերնետային հանգույցը, հրատարակվել է ՀՀ կառավարության 4 տարիների գործունեության գիրքը 3 լեզուներով, հանրապետական ՉԼՄ-ներով տրվել են տասնյակ վերլուծական նյութեր, հաղորդումներ:

2004 թվականին կենտրոնը շարունակել է համագործակցել ՄԱԿ-ի Չարգացման ծրագրի Հայաստանի գրասենյակի հետ: Համատեղ թողարկվել են «Հայաստանի սոցիալական միտումները» 2 տեղեկագրերը, «Հայացք Տնտեսությանը» պարբերականի 3 թողարկումները, ԱՀՌԾ իրականացման գործընթացի շրջանակում ՀՀ մարզերում անցկացվել են սեմինարներ, մարզային հեռուստաալիքների և թերթերի միջոցով իրականացվել են քարոզչական աշխատանքներ:

2004-2005 թվականներին Հանրային հեռուստառադիոընկերության խորհրդին պետական բյուջեից կատարված հատկացումները կազմել են համապատասխանաբար` 3051.0 և 3063.2 մլն դրամ, որոնց բաշխումը ներկայացված է Աղյուսակ N 10.6 - ում:

Աղյուսակ N 10.6. 2004-2005թթ Հանրային հեռուստառադիոընկերության խորհրդին պետական բյուջեից կատարված հատկացումները (մլն դրամ)

Միջոցների օգտագործման ուղղությունները	2004թ.
Հայաստանի հանրային հեռուստառադիոընկերության խորհրդի պահպանում	60.1
«Երևան ստուդիա» ՓԲԸ-ի սուբսիդավորում	30.8
«Հայաստանի հանրային հեռուստաընկերություն» ՓԲԸ-ի սուբսիդավորում	2258.6
«Հայաստանի հանրային ռադիոընկերություն» ՓԲԸ-ի սուբսիդավորում	677.4
«Շիրակի հանրային հեռուստառադիո» ՓԲԸ-ի սուբսիդավորում	15.9
«Եթեր ստեղծագործական տուն» ՓԲԸ-ի սուբսիդավորում	5.7
«Հասարակական կարծիքի ուսումնասիրման կենտրոն» ՓԲԸ-ի սուբսիդավորում	2.5
Ընդամենը	3051.0

(մլն դրամ)

Միջոցների օգտագործման ուղղությունները	2005թ.
Հայաստանի հանրային հեռուստառադիոընկերության խորհրդի պահպանում	60.1
Հեռուստաֆիլմերի արտադրության գծով պետական պատվեր	37.7
Հեռուստահաղորդումների պատրաստման և հեռարձակման նպատակով պետական աջակցություն «Հայաստանի հանրային հեռուստաընկերություն» ՓԲԸ-ին	2255.7
Ռադիոհաղորդումների պատրաստման և հեռարձակման նպատակով պետական աջակցություն «Հայաստանի հանրային ռադիոընկերություն» ՓԲԸ-ին	682.9
Ռադիոհեռուստատեսային հաղորդումների պատրաստման և հեռարձակման նպատակով պետական աջակցություն «Շիրակի հանրային հեռուստառադիո» ՓԲԸ-ին	15.9
Պահուստային բազայի պահպանման նպատակով պետական աջակցություն «Եթեր ստեղծագործական տուն» ՓԲԸ-ին	5.9

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Հասարակական կարծիքի ուսումնասիրման նպատակով պետական աջակցություն «Հասարակական կարծիքի ուսումնասիրման կենտրոն» ՓԲԸ-ին	5.0
Ընդամենը	3063.2

Հարկ է նշել, որ Հանրային հեռուստաընկերությանը և Հանրային ռադիոընկերությանը կատարվող հատկացումների գերակշռող մասը բաժին է ընկնում հեռուստահաղորդումների և ռադիոհաղորդումների հեռարձակմանը: Հեռարձակման աշխատանքները հիմնականում կատարվում են ՀՀ տրանսպորտի և կապի նախարարության ենթակայության ընկերությունների միջոցով: Հանրային հեռուստահաղորդումների և ռադիոհաղորդումների պատրաստման և հեռարձակման համար նախատեսված հատկացումների բաշխումը ներկայացված է Աղյուսակ N 10.7.-ում:

Աղյուսակ N 10.7. 2004-2005թթ Հանրային հեռուստահաղորդումների և ռադիոհաղորդումների պատրաստման և հեռարձակման համար նախատեսված հատկացումների բաշխումը (մլն դրամ)

Միջոցների օգտագործման ուղղությունները	2004թ.	2005թ.
Հեռուստահաղորդումներ՝ ընդամենը, այդ թվում՝	2258.6	2255.7
Հեռուստահաղորդումների հեռարձակում ՀՀ տարածքում	480.5	472.5
Հեռուստահաղորդումների հեռարձակում ԱՄՆ տարածքում	200.0	
Հեռուստահաղորդումների հեռարձակում Եվրոպայում, Միջին Ասիայում և Հյուսիսային Աֆրիկայում	552.0	526.7
Արբանյակային ընդունիչ-հաղորդիչ կայանի սպասարկում	27.7	27.6
Հեռուստահաղորդումների պատրաստում և հեռարձակման իրավունքների ձեռք բերում	998.4	1228.9
Ռադիոհաղորդումներ ընդամենը, այդ թվում՝	677.4	682.9
Ռադիոհաղորդումների հեռարձակում	425.5	387.3
Ռադիոհաղորդումների պատրաստում և հեռարձակման իրավունքների ձեռք բերում	251.7	295.6

Հանրային հեռուստառադիոընկերության կողմից վարված բանակցությունների արդյունքում հեռուստահաղորդումների հեռարձակումը ԱՄՆ տարածքում 2005 թվականից կիրականացվի առանց փոխհատուցման, որի արդյունքում կտնտեսվի այդ նպատակով նախատեսված 200.0 մլն դրամ գումար:

Հանրային հեռուստաընկերության կողմից տեխնիկական նոր միջոցների շահագործման արդյունքում ՀՀ տարածքում հեռարձակման ծախսերը կկրճատվեն 30.5 մլն դրամով: Տնտեսված միջոցներից 166.1 մլն դրամը կուղղվի հեռուստահաղորդումների պատրաստմանը և 64.4 մլն դրամը՝ ընկերության տեխնիկական վերազինմանը:

Հանրային հեռուստաընկերության ծախսերի աճը 2005 թվականին 2004 թվականի նկատմամբ կազմում է 16.6%: Ծախսերի աճի 56.4 տոկոսը կուղղվի հեռուստաընկերության աշխատողների միջին աշխատավարձի բարձրացմանը, ինչը հնարավորություն կտա լուծելու բարձր որակավորում ունեցող կադրերով ապահովման խնդիրը: Մնացած 44.6 տոկոսը կուղղվի այլ ծախսերին / արտագերատեսչական պահպանման, գույքահարկի, ամորտիզացիոն հատկացումների ծախսեր/:

Հանրային ռադիոընկերության հաղորդումների հեռարձակման համար նախատեսված հատկացումների մեջ 2004 թվականին ներառված էր նոր կառուցվող FM ցանցի շահագործման ծախսերը, սակայն այդ ցանցի կառուցման աշխատանքները կատարվել են մասնակի և այն չի շահագործվել և 70.0 մլն դրամը տնտեսվել և ուղղվել է «Հայաստանի հանրային հեռուստաընկերություն» ՓԲԸ-ի կանոնադրական կապիտալի ավելացմանը: 2005 թվականի հունվարից վերոհիշյալ ցանցը սկսել է շահագործվել և դա հնարավորություն է ընձեռել դադարեցնել մինչ այդ շահագործված բարոյապես մաշված տեխնիկական միջոցների շահագործումը և տնտեսել

հեռարձակման ծախսերը 38.3 մլն դրամով և այդ միջոցները ուղղել հաղորդումների պատրաստման ծախսերին:

Հանրային ռադիոընկերության ծախսերի աճը 2005թվականին 2004 թվականի նկատմամբ կազմում է 17.4%: Աճի 35.4 տոկոսը կուղղվի ռադիոընկերության աշխատողների միջին աշխատավարձի բարձրացմանը:

Մնացած 65.6 տոկոսը կուղղվի այլ ծախսերին / արտագերատեսչական պահպանման, գույքահարկի, ամորտիզացիոն հատկացումների ծախսերին/:

10.2.2. ՀԵՌՈՒՍՏԱՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՈՒԴԻՈՅԻ ՈՒՈՐՏԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ, ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎ ԾԱԽՍԵՐԻ ՎՐԱ ԱԶԳՈՂ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ

Նպատակները

Հանրային հեռուստառադիոընկերությունն իր 2006-2008 թվականների գործունեության ընթացքում առաջնորդվելու է հետևյալ նպատակների իրականացմամբ.

- Ապահովել քաղաքական, տնտեսական, կրթական, մշակութային, մանկապատանեկան, գիտալուսավորչական, հայոց լեզվի և պատմության, մարզական, զվարճալի և հանրության համար կարևոր ու նշանակալից այլ տեղեկատվությունը ազատորեն ստանալու ՀՀ քաղաքացիների սահմանադրական իրավունքը,
- Հեռուստառադիոընկերություն և ռադիոընկերություններին մատուցել այնպիսի հաղորդաշարեր և հաղորդումների տեսակներ, որոնցում հաշվի են առնվում հանրապետության տարբեր տարածաշրջանների, ազգային փոքրամասնությունների, հասարակական տարբեր շերտերի ու սոցիալական խմբերի շահերը:
- Ապահովել բնակչության լայն խավերին հուզող և նրանց կողմից պարզաբանում պահանջող խնդիրների վերաբերյալ հաղորդումներ և լրատվություն,
- Ապահովել բնակչությանն անկողմնակալ, հավաստի և օպերատիվ տեղեկատվությամբ,
- Բնակչության լայն խավերի շրջանում հեռուստատեսության և ռադիոյի դերը և նշանակությունը խրախուսող գործունեության իրականացում, հեռուստատեսության և ռադիոյի կողմից տրամադրվող տեղեկատվության նկատմամբ ունկնդրի վստահության ավելացում:

Գերակայությունները

Հանրային հեռուստառադիոընկերության խորհրդի 2006-2008 թվականների միջնաժամկետ ծախսային ծրագրերի քաղաքականության հիմքում դրված է «Հեռուստատեսության և ռադիոյի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով ամրագրված գործունեության ծավալման համար անհրաժեշտ ծրագրերի իրականացումը:

Հանրային հեռուստառադիոընկերությունն իր 2006-2008 թվականների գործունեության ընթացքում առաջնորդվելու է հետևյալ խնդիրների իրականացմամբ.

- Ապահովել «Հեռուստատեսության և ռադիոյի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով պահանջվող Հանրային հեռուստաընկերության օրական 18 ժամ և Հանրային ռադիոընկերության օրական 50 ժամ հաղորդումների պատրաստման և հեռարձակման ծավալները,
- Ապահովել Հանրային հեռուստաընկերության, Հանրային ռադիոընկերության և Շիրակի հանրային հեռուստառադիոյի կողմից պատրաստվող և հեռարձակվող հաղորդումների բազմազանությունը,
- Սոցիալ-տնտեսական ուղղվածության հաղորդումների շարքը համալրել աղքատության հաղթահարման ծրագրերի և դրանց ընթացքի վերաբերյալ հաղորդումներով,

• Ապահովել Հանրային հեռուստաընկերության և Հանրային ռադիոընկերության հաղորդումների սփռումը հանրապետության ամբողջ տարածքում և արտերկրում:

2006-2008 թվականներին Հանրային հեռուստառադիոընկերության զարգացման հիմնական ուղղություններն են.

• Հեռարձակվող հեռուստահաղորդումների և ռադիոհաղորդումների ընդհանուր ծավալում բնակչության լայն խավերին մատչելի հայալեզու, սեփական և հայրենական արտադրության հաղորդումների քանակի ավելացումը,

• Հեռուստաընկերության տեխնիկական բազայի վերազինման միջոցով հանրապետության ամբողջ տարածքում հեռարձակվող հաղորդումների բարձր որակի ապահովումը,

• Տեխնիկական վերազինման միջոցով Հանրային հեռուստաընկերության և Հանրային ռադիոընկերության արտադրական ծախսերի կրճատումը և աշխատակիցների սոցիալական վիճակի բարելավումը,

• Հեռարձակվող հաղորդումների արբանյակային հեռարձակման աստիճանական ավելացումը, որը հնարավորություն կընձեռի սփյուռքի մեր հայրենակիցներին ամենօրյա տեղեկատվություն ստանալ հայրենիքում տեղի ունեցող իրադարձությունների վերաբերյալ,

• Հանրային հեռուստաընկերության միացումը եվրոպական հեռարձակման ցանցին,

• Նոր տեխնոլոգիաների ներդրման և արբանյակային հեռարձակման միջոցով EBU (Եվրոպական հեռարձակողների միություն) հետ կապերի ընդլայնումը,

• Եվրոպական և այլ երկրների հեռուստաընկերությունների և ռադիոընկերությունների հետ փոխադարձ համագործակցության շրջանակների ընդլայնումը:

2005-2007 և 2006-2008 թվականների միջնաժամկետ ծրագրերով հեռուստատեսության և ռադիոյի ոլորտի համար նախատեսված հատկացումները ներկայացված են Աղյուսակ 10.8.-ում:

Աղյուսակ 10.8. Հեռուստատեսության և ռադիոյի ոլորտի բյուջետային հատկացումները 2005-2008թվականներին՝ ըստ բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման ենթախմբերի (մլն դրամ)

Խումբ, ենթախումբ	Ծախսերի գործառնական դասակարգման խմբերի, ենթախմբերի և ծրագրերի անվանումները	2005թ.		2006թ.		2007թ.		2008թ.
		2005-2007թթ ՄԺԾԾ	ՀՀ հաստատված բյուջե	2005-2007թթ ՄԺԾԾ	2006-2008թթ ՄԺԾԾ	2005-2007թթ ՄԺԾԾ	2006-2008թթ ՄԺԾԾ	2006-2008թթ ՄԺԾԾ
07.01.	Պետական կառավարում	167.2	164.2	153.2	156.0	153.2	168.0	183.5
07.10.	Հեռուստառադիոհաղորդումներ	3.056.8	3.108.7	3.099.2	3.108.9	3.099.2	3.113.0	3.115.5
	ԸՆԴԱՍԵՆԸ	3.224.0	3.272.9	3.252.4	3.264.9	3.252.4	3.281.0	3.299.0

Ծախսերի աճը 2006-2007 թվականներին առաջարկվող և հաստատված ՄԺԾԾ-ի գծով համապատասխանաբար՝ 12.5 և 28.6 մլն դրամով պայմանավորված է «Պետական աջակցություն «Տնտեսական բարեփոխումների վերլուծական-տեղեկատվական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ին» ծրագրով նախատեսված հատկացումների ավելացմամբ, համապատասխանաբար՝ 19.6 և 23.7 մլն դրամով, կառավարման ապարատի ծախսերի ավելացմամբ՝ 2006 թվականին 2.7 մլն դրամով, 2007 թվականին՝ 14.8 մլն դրամով:

Բացի այդ, հեռուստառադիոհաղորդումների ծախսերը նվազել են յուրաքանրյուր տարի՝ 9.9 մլն դրամով:

10.2.3. Համակարգում իրականացվելիք ծրագրերի գծով ծախսերի մակարդակի վրա ազդող գործոնները

2006-2008 թվականներին հեռուստատեսության և ռադիոյի ոլորտի հատկացումները կավելանան 26.1 մլն դրամով, որը կուղղվի.

- կառավարման ապարատի պահպանման ծախսերի ավելացմանը,
- ՀՀ կառավարության գործունեության, տնտեսական բարեփոխումների ընթացքի և ռազմավարական ծրագրերի լուսաբանման աշխատանքների իրականացմանը:

2006-2008 թվականների հեռուստատեսության և ռադիոյի ոլորտի պետական կառավարման ծախսերի աճը պայմանավորված է քաղաքացիական ծառայողների բազային աշխատավարձի բարձրացմամբ:

ՀՀ կառավարության գործունեության, տնտեսական բարեփոխումների ընթացքի և ռազմավարական ծրագրերի լուսաբանման աշխատանքների իրականացման գծով նախատեսված ծախսերի աճը հիմնականում պայմանավորված է 2006 թվականից մամուլի կենտրոնի գործունեությամբ:

Նշված կենտրոնի ստեղծումը կնպաստի ՀՀ կառավարության կողմից իրականացվող տնտեսական քաղաքականության, ռազմավարական ծրագրերի, մասնավորապես Աղքատության հաղթահարման ռազմավարական և Հակակոռուպցիոն ռազմավարության ծրագրերի իրականացման գործընթացներին քաղաքացիական հասարակության մասնակցության ապահովմանը և իրազեկվածության բարձրացմանը:

2006-2008 թվականներին կենտրոնի գործունեության նպատակով նախատեսված են հատկացումներ, համապատասխանաբար՝ 8.5, 9.5 և 10.0 մլն դրամ:

Հեռուստատեսության և ռադիոյի ոլորտում 2006-2008 թվականներին կշարունակվի հեռուստաընկերության տեխնիկական վերազինումը՝ այդ նպատակի համար նախատեսվում է հատկացնել հեռարձակման ծախսերից 144.4 մլն դրամ:

2006-2008 թվականներին նախատեսվում է աստիճանաբար թվայնացնել հեռուստաընկերության բոլոր տաղավարային սարքասրահները (որտեղ նկարահանվում են հեռուստահաղորդումները) և ձեռք բերել նոր շարժական հեռուստակայաններ, սարքասրահների համար ժամանակակից թվային տեսախցիկներ, տեսաձայնագրիչներ և այլ հեռուստատեսային տեխնիկա:

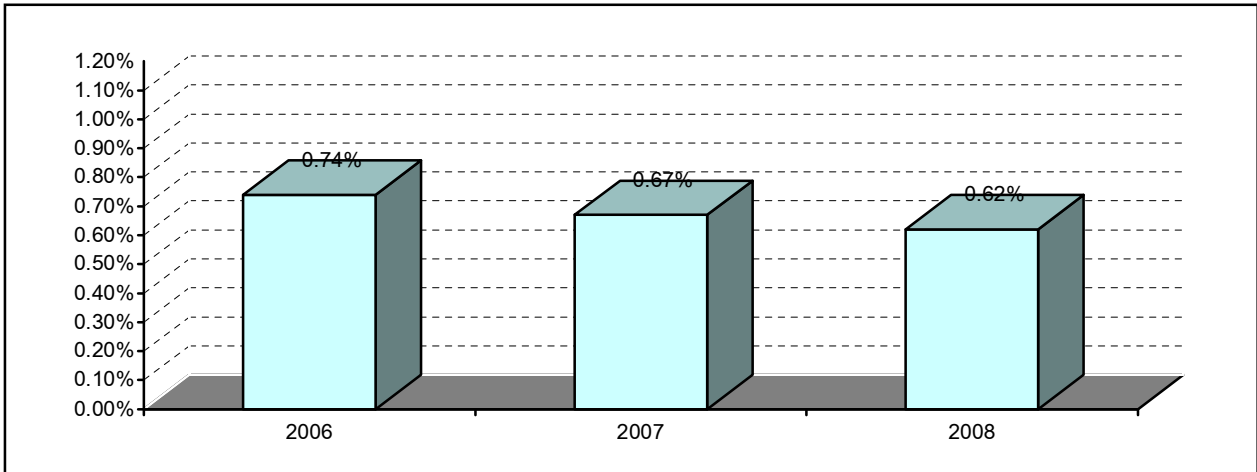
10.2.4. ԳՈՅՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՅՈՂ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

2006-2008 թվականների միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով հեռուստատեսության և ռադիոյի ոլորտին (ներառյալ կառավարման ապարատի ծախսերը) նախատեսվում է ուղղել՝ 2006 թվականին՝ 3264.9 մլն դրամ, 2007 թվականին՝ 3281.0 մլն դրամ և 2008 թվականին՝ 3299.0 մլն դրամ: Ծախսերի աճը կկազմի՝ 2005 թվականին 2004 թվականի փաստացի նկատմամբ՝ 4.3%, 2007 թվականին՝ 0.5% 2006 թվականի նկատմամբ, 2008թվականին՝ 0.5% 2007 թվականի նկատմամբ, իսկ 2006 թվականին ծախսերը կնվազեն 0.2%-ով 2005 թվականի նկատմամբ:

2006-2008 թվականներին հեռուստատեսության և ռադիոյի ոլորտի միջնաժամկետ ծրագրով ծախսերի տեսակարար կշիռը ՀՆԱ-ում կկազմի, համապատասխանաբար՝ 0.14, 0.13 և 0.12%:

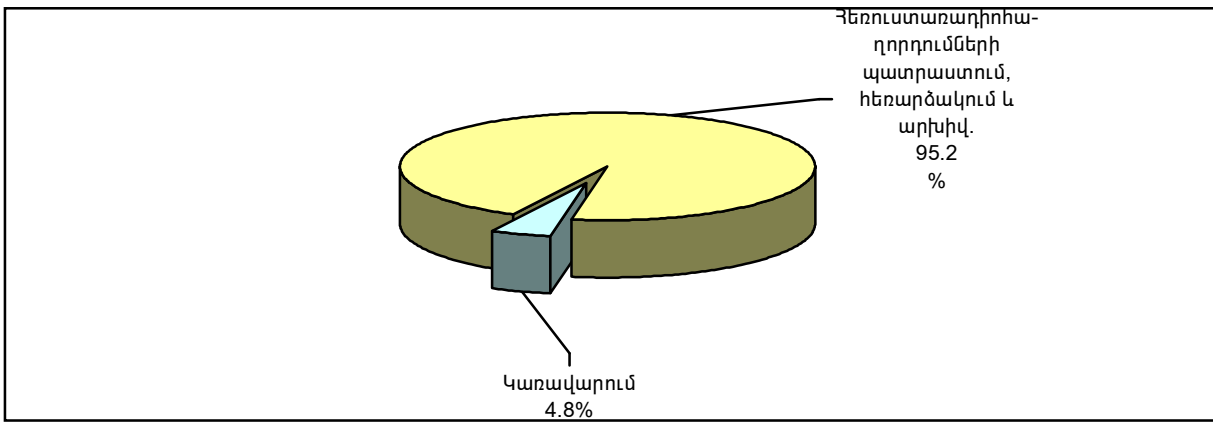
2006-2008 թվականներին հեռուստատեսության և ռադիոյի ոլորտի միջնաժամկետ ծրագրով պետական ծախսերի տեսակարար կշիռը պետական բյուջեի ծախսերում կունենա հետևյալ պատկերը.

Գծանկար 10.4. Պետական բյուջեի ծախսերը հեռուստատեսության և ռադիոյի բնագավառում (% բյուջեի ընդհանուր ծախսերի նկատմամբ)

Ըստ ենթախմբերի 2006 թվականին ծախսերի տեսակարար կշիռը հեռուստատեսության և ռադիոյի ոլորտին ուղղված հատկացումներում կունենա հետևյալ պատկերը.

Գծանկար 10.5. 2006 թվականին հեռուստատեսության և ռադիոյի ոլորտի պետական ծախսերի կառուցվածքը.

Հիմք ընդունելով հեռուստատեսության և ռադիոյի ոլորտի հիմնական գերակայությունները և նպատակները՝ 2006-2008 թվականներին առաջնահերթությունը կտրվի շարունակական աշխատանքների հետևյալ ուղղություններին.

- (i) Հանրային հեռուստառադիոընկերության խորհրդի պահպանում:
- (ii) Հանրային հեռուստաընկերության հաղորդումների պատրաստում և հեռարձակում (օրական 18 ժամ՝ 9 թեմատիկ ուղղություններով):
- (iii) Հանրային հեռուստաընկերության հաղորդումների հեռարձակում արտասահմանում՝ արբանյակի վարձակալությամբ:
- (iv) Հանրային ռադիոընկերության հաղորդումների պատրաստում և հեռարձակում ՀՀ տարածքում և արտասահմանում (օրական 50 ժամ՝ 9 թեմատիկ ուղղություններով):
- (v) Շիրակի հանրային հեռուստառադիոյի հեռուստահաղորդումների և ռադիոհաղորդումների պատրաստում և հեռարձակում (յուրաքանչյուրի գծով՝ օրական 0.5 ժամ):

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

(vi) Հանրային հեռուստաընկերության և Հանրային ռադիոընկերության մշակութային և պատմական արժեք ներկայացնող հաղորդումների արխիվացում՝ (համապատասխանաբար՝ 2000 ժամ և 960 ժամ):

(vii) ՀՀ ռադիոհեռուստատեսության պահուստային բազայի պահպանում:

(viii) Հանրային հեռուստաընկերությամբ եթեր հեռարձակելու համար հեռուստաֆիլմերի արտադրություն (2 ժամ տևողությամբ):

(ix) Հանրային հեռուստաընկերության և հանրային ռադիոընկերության հաղորդումների վերաբերյալ հասարակական կարծիքի ուսումնասիրություն:

(x) Հանրային հեռուստաընկերության տեխնիկական վերազինում:

(xi) ՀՀ կառավարության գործունեության, տնտեսական բարեփոխումների ընթացքի և ռազմավարական ծրագրերի լուսարանում:

10.2.5 ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՏՎԱԾԻ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԸ (ԲԱՅԱՈՒՌՅԱՄԲ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻՑ ՍՏԱՑՎՈՂ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԻ)

Բացի պետական բյուջեից ստացվող միջոցների հաշվին իրականացվող աշխատանքներից, ոլորտի կազմակերպություններն իրականացնում են նաև հովանավորչական հաղորդումների պատրաստման և հեռարձակման, առևտրային գովազդի հեռարձակման, վերահեռարձակման և այլ աշխատանքներ:

Վճարովի ծառայություններից ստացված եկամուտներն ուղղվում են կազմակերպությունների տեխնիկական վերազինմանը, աշխատողների աշխատավարձի վճարմանը:

Ըստ առանձին կազմակերպությունների ՀՀ պետական բյուջեից և սեփական եկամուտների հաշվին իրականացվող և կանխատեսվող ծախսերը ներկայացված են Աղյուսակ N 10.9-ում:

Աղյուսակ 10.9. Ըստ առանձին կազմակերպությունների ՀՀ պետական բյուջեից և սեփական եկամուտների հաշվին (վճարովի ծառայությունների մուտուցում) իրականացվող և կանխատեսվող ծախսերը (մլն դրամ)

Կազմակերպությունների անվանումը	2004թ. փաստ.		2005թ.		2006թ.		2007թ.		2007թ.	
	ՀՀ պետական բյուջեից հատկացված միջոցների հաշվին	սեփական եկամուտների հաշվին	ՀՀ պետական բյուջեից հատկացված միջոցների հաշվին	սեփական եկամուտների հաշվին	ՀՀ պետական բյուջեից հատկացված միջոցների հաշվին	սեփական եկամուտների հաշվին	ՀՀ պետական բյուջեից հատկացված միջոցների հաշվին	սեփական եկամուտների հաշվին	ՀՀ պետական բյուջեից հատկացված միջոցների հաշվին	սեփական եկամուտների հաշվին
07.10.01 «Երևան» ստուդիա ՓԲԸ	30.8	1.7	37.7	1.7	37.7	1.7	37.7	1.7	37.7	1.7
տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերում%	94.8	5.2	95.7	4.3	95.7	4.3	95.7	4.3	95.7	4.3
07.10.02 «Հայաստանի հանրային հեռուստաընկերություն» ՓԲԸ	2258.6	230.0	2255.7	230.0	2255.7	230.0	2255.7	230.0	2255.7	230.0
տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերում%	90.8	9.2	90.7	9.3	90.7	9.3	90.7	9.3	90.7	9.3
07.10.03 «Հայաստանի հանրային ռադիոընկերություն» ՓԲԸ	607.4	76.6	682.9	76.6	682.9	76.6	682.9	76.6	682.9	76.6
տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերում%	88.8	11.2	89.9	10.1	89.9	10.1	89.9	10.1	89.9	10.1
07.10.04 «Շիրակի հանրային հեռուստառադիո» ՓԲԸ	15.9	1.5	15.9	1.5	15.9	1.5	15.9	1.5	15.9	1.5
տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերում%	91.4	8.6	91.4	8.6	91.4	8.6	91.4	8.6	91.4	8.6
07.10.05 «Եթեր» ստեղծագործական տուն» ՓԲԸ	5.7	12.1	5.9	12.1	5.9	12.1	5.9	12.1	5.9	12.1
տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերում%	32.0	68.0	32.8	67.2	32.8	67.2	32.8	67.2	32.8	67.2

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻ

ազնակերպությունների անվանումը	2004թ. փաստ.		2005թ.		2006թ.		2007թ.		2007թ.	
	ՀՀ պետական բյուջեից հատկացված միջոցների հաշվին	սեփական եկամուտների հաշվին	ՀՀ պետական բյուջեից հատկացված միջոցների հաշվին	սեփական եկամուտների հաշվին	ՀՀ պետական բյուջեից հատկացված միջոցների հաշվին	սեփական եկամուտների հաշվին	ՀՀ պետական բյուջեից հատկացված միջոցների հաշվին	սեփական եկամուտների հաշվին	ՀՀ պետական բյուջեից հատկացված միջոցների հաշվին	սեփական եկամուտների հաշվին
07.10.08 «Տնտեսական բարեփոխումների վերլուծական տեղեկատվական կենտրոն» ՊՈԱԿ	22.5	12.3	21.5	2.3	33.1	3.5	37.2	4.8	39.7	5.2
տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերում%	64.7	35.3	90.3	9.7	90.4	9.6	88.6	11.4	88.4	11.6
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	2940.9	334.2	3019.6	324.2	3031.2	325.4	3035.3	326.7	3037.8	327.1
տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերում%	89.8	10.2	90.3	9.7	90.3	9.7	90.3	9.7	90.3	9.7

2006-2008 թվականների հեռուստատեսության և ռադիոյի ոլորտի բյուջետային հատկացումները՝ ըստ առանձին ենթախմբերի և ընթացիկ ու կապիտալ ծախսերի ներկայացված են Հավելված 10.2-ում:

ՀԱՎԵԼՎԱԾ 10.2. Ռադիոյի և հեռուստատեսության ոլորտի բյուջետային հատկացումները 2004-2008թթ՝ ըստ գործառնական դասակարգման ենթախմբերի և ընթացիկ ու կապիտալ ծախսերի (մլն դրամ)

N	Ենթախմբերի /ծրագրերի/ անվանումը	2004 թ. փաստացի	2005թ. հաստատված բյուջե	2006թ.	2007թ.	2008թ.
07.01.01	Պետական կառավարում	145.7	164.2	156.0	168.0	183.5
	ընթացիկ ծախսեր	145.7	147.2	156.0	168.0	183.5
	կապիտալ ծախսեր	0.0	17.0	0.0	0.0	0.0
	այդ թվում					
	Հայաստանի հանրային հեռուստառադիոընկերության խորհուրդ	58.8	60.1	66.6	66.6	66.6
	ընթացիկ ծախսեր	58.8	60.1	66.6	66.6	66.6
	Հեռուստատեսության և ռադիոյի ազգային հանձնաժողով	86.9	104.1	89.4	101.4	116.9
	ընթացիկ ծախսեր	86.9	87.1	89.4	101.4	116.9
	կապիտալ ծախսեր		17.0			
07.10	Հեռուստառադիոհաղորդումներ	2993.1	3108.7	3108.9	3113.0	3115.5
	ընթացիկ ծախսեր	2993.1	3108.7	2962.8	2966.2	2969.7
	կապիտալ ծախսեր	0.0	0.0	146.1	146.8	145.8
	այդ թվում					
07.10.01	Հեռուստաֆիլմերի արտադրության գծով պետական պատվեր	30.8	37.7	37.7	37.7	37.7
	ընթացիկ ծախսեր	30.8	37.7	37.7	37.7	37.7
	Հայաստանի հանրային հեռուստառադիոընկերության խորհուրդ	30.8	37.7	37.7	37.7	37.7
07.10.02	Հեռուստահաղորդումների պատրաստման և հեռարձակման նպատակով պետական աջակցություն «Հայաստանի հանրային հեռուստարձևերություն» ՓԲԸ-ին	2258.6	2255.7	2255.7	2255.7	2255.7
	ընթացիկ ծախսեր	2258.6	2255.7	2111.3	2111.3	2111.3
	կապիտալ ծախսեր	0.0	0.0	144.4	144.4	144.4
	Հայաստանի հանրային հեռուստառադիոընկերության խորհուրդ	2258.6	2255.7	2255.7	2255.7	2255.7
07.10.03	Ռադիոհաղորդումների պատրաստման և հեռարձակման նպատակով պետական աջակցություն «Հայաստանի հանրային ռադիոընկերություն» ՓԲԸ-ին	607.4	682.9	682.9	682.9	682.9

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

N	Ենթախմբերի /ծրագրերի/ անվանումը	2004 թ. փաստացի	2005թ. հաստատված բյուջե	2006թ.	2007թ.	2008թ.
	<i>ընթացիկ ծախսեր</i>	607.4	682.9	682.9	682.9	682.9
	Հայաստանի հանրային հեռուստառադիոընկերության խորհուրդ	607.4	682.9	682.9	682.9	682.9
07.10.04	Ռադիոհեռուստատեսային հաղորդումների պատրաստման և հեռարձակման նպատակով պետական աջակցություն «Շիրակի հանրային հեռուստառադիո» ՓԲԸ-ին	15.9	15.9	15.9	15.9	15.9
	<i>ընթացիկ ծախսեր</i>	15.9	15.9	15.9	15.9	15.9
	Հայաստանի հանրային հեռուստառադիոընկերության խորհուրդ	15.9	15.9	15.9	15.9	15.9
07.10.05	Պահուստային բազայի պահպանման նպատակով պետական աջակցություն «Եթեր ստեղծագործական տուն» ՓԲԸ-ին	5.7	5.9	5.9	5.9	5.9
	<i>ընթացիկ ծախսեր</i>	5.7	5.9	5.9	5.9	5.9
	Հայաստանի հանրային հեռուստառադիոընկերության խորհուրդ	5.7	5.9	5.9	5.9	5.9
07.10.06	«Միր» միջպետական հեռուստառադիոընկերության գործունեության ծախսերում ՀՀ մասնաբաժին	48.7	48.7	48.7	48.7	48.7
	<i>ընթացիկ ծախսեր</i>	48.7	48.7	48.7	48.7	48.7
	ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարություն	48.7	48.7	48.7	48.7	48.7
07.10.07	Հասարակական կարծիքի ուսումնասիրման նպատակով պետական աջակցություն «Հասարակական կարծիքի ուսումնասիրման կենտրոն» ՓԲԸ-ին	2.5	5.0	5.0	5.0	5.0
	<i>ընթացիկ ծախսեր</i>	2.5	5.0	5.0	5.0	5.0
	Հայաստանի հանրային հեռուստառադիոընկերության խորհուրդ	2.5	5.0	5.0	5.0	5.0
07.10.08	Պետական աջակցություն «Տնտեսական բարեփոխումների վերլուծական տեղեկատվական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ին	22.5	21.5	33.1	37.2	39.7
	<i>ընթացիկ ծախսեր</i>	22.5	21.5	31.4	34.8	38.3
	<i>կապիտալ ծախսեր</i>			1.7	2.4	1.4
	ՀՀ կառավարության աշխատակազմ	22.5	21.5	33.1	37.2	39.7
07.10.09	Պետական գնումների հրապարակայնության ապահովման գծով պետական պատվեր	1.0	35.4	24.0	24.0	24.0
	- <i>ընթացիկ ծախսեր</i>	1.0	35.4	24.0	24.0	24.0
	ՀՀ ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարություն					
	ԸՆԴԱՄԵՆԸ	3138.8	3272.9	3264.9	3281.0	3299.0
	<i>ընթացիկ ծախսեր</i>	3138.8	3255.9	3118.8	3134.2	3153.2
	<i>կապիտալ ծախսեր</i>	0.0	17.0	146.1	146.8	145.8
	<i>ընդամենի նկատմամբ, տոկոս</i>					
07.01.01	Պետական կառավարում	4.6	5.0	4.8	5.1	5.6
07.10	Հեռուստառադիոհաղորդումներ	95.4	95.0	95.2	94.9	94.4
	<i>փոփոխ. նախորդ տարվա նկատմամբ, տոկոս</i>					
07.	Ընդամենը		4.3	-0.5	0.5	0.5
07.01.01	Պետական կառավարում		12.7	-10.3	8.1	9.7

N	Ենթախմբերի /ծրագրերի/ անվանումը	2004 թ. փաստացի	2005թ. հաստատված բյուջե	2006թ.	2007թ.	2008թ.
07.10	Հեռուստառադիոհաղորդումներ		3.9	0.0	0.1	0.1

10.3. ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ԿՈՒՆՏՐԱԻՐԱ ԵՎ ՍՊՈՐՏ

ՀՀ ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի ոլորտի 2006-2008թթ միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով նախատեսված հատկացումները կուղղվեն 21 գոյություն ունեցող և 5 նոր ծրագրերի իրականացմանը: Նշված ծրագրերը կիրականացվեն երեք պետական կառավարման մարմինների միջոցով, ինչն ըստ բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման ենթախմբերի ներկայացված է Հավելված 10.3-ում:

10.3.1. ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ներկայումս ՀՀ ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի համակարգի պետական կառավարման հանրապետական լիազորված մարմինը ՀՀ կառավարությանն առընթեր ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական կոմիտեն է, որը մշակում ու կենսագործում է ոլորտի ընդհանուր քաղաքականությունը, ապահովում ոլորտի գիտամեթոդական ղեկավարումը: Պետական կառավարման մարմնի հետ համատեղ, ոլորտի առջև դրված խնդիրների լուծմամբ զբաղվում են նաև մի շարք հասարակական կազմակերպություններ, այդ թվում՝ Հայաստանի ազգային օլիմպիական կոմիտեն (ՀԱՕԿ), շուրջ 60 մարզաձևերի ազգային ֆեդերացիաներ, միություններ, ընկերություններ ու մարզական ակումբներ:

Օլիմպիական հերթափոխի և բարձրակարգ մարզիկների պատրաստման ծրագիրը նպատակաուղղված է եղել 2004 թվականին Աթենքի 28-րդ օլիմպիական խաղերի վարկանիշային միջազգային մրցումներին, աշխարհի, Եվրոպայի առաջնություններին լավագույն ձևով նախապատրաստվելու և մասնակցելու ուղղությամբ տարվող աշխատանքների իրականացմանը: Օլիմպիական մարզաձևերի ֆեդերացիաների և կամավոր մարզական ընկերությունների համագործակցությամբ 31 մարզաձևերի գծով անց են կացվել Հայաստանի Հանրապետության 54 առաջնություններ, որոնց մասնակցել են 5278 մարզիկներ: Աշխարհի, Եվրոպայի առաջնություններին, գավաթի խաղարկություններին և միջազգային մրցումներին /այդ թվում վարկանիշային/ նախապատրաստվելու նպատակով ՀՀ հավաքական թիմերում ընդգրկված մարզիկների համար կազմակերպվել են 107 ուսումնա-մարզական հավաքներ, որոնցում ընդգրկվել են 1210 մարզիկներ: ՀՀ հավաքական թիմերում ընդգրկված 153 մարզիկներ 32 անգամ մասնակցել են աշխարհի, Եվրոպայի առաջնությունների և գավաթի խաղարկությունների, իսկ 838 մարզիկներ մասնակցել են 44 միջազգային մրցումների /այդ թվում վարկանիշային/:

Օլիմպիական մարզաձևերի ՀՀ հավաքական թիմերում ընդգրկված մարզիկները աշխարհի, Եվրոպայի առաջնություններում և գավաթի խաղարկություններում նվաճել են 22 մեդալ /7ոսկե, 7արծաթե, և 8բրոնզե/, նրանցից 18-ը մասնակցել են օլիմպիական խաղերին, որոնցից 2-ը զբաղեցրել են 4-րդ, 1-ը՝ 5-րդ, 2-ը՝ 7-րդ, 3-ը՝ 8-րդ տեղեր և պարգևատրվել են միջազգային օլիմպիական կոմիտեի պատվոգրերով:

Վերոհիշյալ ծրագիրն իրականացվել է ամբողջությամբ: ՀՀ մարզիկների օլիմպիական խաղերի մասնակցության արդյունքները քննարկվել են կոմիտեի և մարզաձևերի ֆեդերացիաների ընդլայնված նիստում, բացահայտվել են թերությունները, ձեռք են առնվել համապատասխան միջոցներ:

ՀՀ հավաքական թիմերում ընդգրկված մարզիկների բժշկականսարքանական, հոգեբանական և հակադոպինգային ուսումնասիրությունների համար անհրաժեշտ պայմաններ ստեղծելու նպատակով 2005 թվականից գործելու է սպորտային բժշկության և հակադոպինգային ծառայության հանրապետական կենտրոնը:

Ավելացել է ՀՀ առաջնություններին մասնակցող մարզիկների սննդի և պարզևատրման գումարի չափը:

Հայաստանի Հանրապետությունում մանկապատանեկան սպորտի ոլորտում մատաղ սերնդի առողջության պահպանման ու ամրապնդման, ընտրված մարզաձևերում պարապրոների սպորտային ընդունակությունների կատարելագործման, ՀՀ հավաքական թիմերի համար մարզական հերթափոխի պատրաստման խնդիրները կոչված են լուծելու ՀՀ կառավարությանն առընթեր ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական կոմիտեի ենթակայության 22 մանկապատանեկան մարզադպրոց, 2 օլիմպիական հերթափոխի ուսումնարան և հեծանվային սպորտի «Էրեբունի» մարզական կենտրոնը, ինչպես նաև «Գինամո» ու ՀԱՕԿ մարզական հասարակական կազմակերպությունների 23 մարզադպրոցներ: 2004 թվականին ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական կոմիտեին նախատեսված հատկացումների շրջանակներում մարզիչ-մանկավարժների ամսական միջին աշխատավարձը 2003 թվականի համեմատ բարձրացվել է շուրջ 40% և կազմել է 27800 դրամ:

Կոմիտեի կողմից ֆինանսավորվող մարզադպրոցների մեկ սովորողի հաշվով նախահաշվային միջին գինը 2004 թվականին կազմել է 31569 դրամ:

«Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի միջոցների հաշվին 2005 թվականին սկսվեց Երևան քաղաքի մարզակառույցների հիմնանորոգման աշխատանքների ծրագրի իրականացումը:

Արտադպրոցական ուսուցում

Մարզական կազմակերպությունների 46 մանկապատանեկան մարզադպրոցներում և «Գինամո» ՄՀԿ մարզական խմբակներում գործում են 97 բաժանմունքներ՝ 26 մարզաձևերից, մարզադպրոցներում աշխատող 575 մարզիչ-մանկավարժների ղեկավարությամբ, 1220 ուսումնամարզական խմբերում մարզվում են 13288 սովորողներ, որը միջին հաշվարկով կազմում է մեկ ուսումնամարզական խմբում շուրջ 11 պարապրո, կամ 1 մարզիչ-մանկավարժը աշխատում է 23 մարզիկների հետ:

Կոմիտեի կողմից ֆինանսավորվող մարզադպրոցներում ավելի լայն տարածում են ստացել հունահռոմեական և ազատ ոճի ըմբշամարտ, ծանրամարտ, բռնցքամարտ և ձյուդո մարզաձևերը, որոնց բաժանմունքների թիվը կազմում է ընդհանուր թվի 70,1%-ը:

Հարկ է նշել, որ նշված մարզաձևերով մարզվում են 7981 մարդ կամ պարապրոների ընդհանուր թվի 60%-ը:

2004 թվականի դեկտեմբերի 30-ի ՀՀ կառավարության որոշմամբ ստեղծվեցին կոմիտեի ենթակայության Քաջարանի համալիր և Գյումրու աթլետիկայի մանկապատանեկան մարզադպրոցները: Այս-պիսով, կոմիտեի ենթակայության մանկապատանեկան մարզադպրոցների թիվը հասավ 24-ի:

Միջին մասնագիտական կրթություն

Ներկայումս հանրապետությունում գործող Երևանի և Գյումրու օլիմպիական հերթափոխի ուսումնարաններում /այսուհետ՝ ուսումնարան/ սովորում են համապատասխանաբար 446 և 287 աշակերտներ:

Օլիմպիական հերթափոխի ուսումնարանը եզակի նշանակություն ունեցող միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատություն է՝ գիշերօթիկ ուղղվածությամբ, որը կոչված է ապահովել մարզական որակյալ մասնագետների և հանրապետության հավաքական թիմերի թեկնածուների պատրաստումը:

Յուրաքանչյուր ուսումնական տարվա սկզբում ուսումնարանները համալրվում են հանրապետության մանկապատանեկան մարզադպրոցների սաներով՝ մարզական առումով առավել հեռանկարային 100-150 պատանիներով ու աղջիկներով:

Ուսումնարանը ուսումնական աշխատանքները կազմակերպում է ավագ դպրոցի և միջին մասնագիտական ծրագրերի «Ֆիզիկական կուլտուրա» «0307» մասնագիտությամբ:

Ուսումնական ծրագրերի դասավանդումը և շուրջամյա ուսումնամարզական աշխատանքները երկու ուսումնարաններում կազմակերպում են 57 ուսուցիչ ու դասախոս և 41 մարզիչ-մանկավարժներ:

10.3.2. ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ԿՈՒՆՏՐԱՅԻ ԵՎ ՄՊՈՐՏԻ ՈՒՈՐՏԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ, ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎ ԾԱԽՍԵՐԻ ՎՐԱ ԱԶԳՈՂ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ

Նպատակները

ՀՀ 2006-2008թվականների միջնաժամկետ ծախսային ծրագրով ՀՀ ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի ոլորտի հիմնական նպատակներն են.

- բնակչության առողջության ամրապնդումը, անհատի ներդաշնակ զարգացումը, աշխատունակության բարձրացումն ու երկարակեցության ապահովումը,
- տարիքային և սոցիալական տարբեր խմբերի անձանց համար ֆիզիկական դաստիարակության անընդհատությունը և ֆիզիկական կուլտուրայով և սպորտով զբաղվելու մատչելիությունը,
- հայրենիքի պաշտպանությանը պատրաստ երիտասարդության ֆիզիկական պատրաստականության ապահովումը,
- բարձրակարգ մարզիկների պատրաստումը, Օլիմպիական խաղերում, աշխարհի և Եվրոպայի առաջնություններում և այլ միջազգային մրցասպարեզներում երկրի վարկանիշի բարձրացման նպատակով ՀՀ հավաքական թիմերի և մարզիկների մասնակցության ապահովումը:

Գերակայությունները

ՀՀ 2006-2008թվականների միջնաժամկետ ծախսային ծրագրով ՀՀ ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի ոլորտի հիմնական գերակայություններն են.

- օլիմպիական հերթափոխի և բարձրակարգ մարզիկների պատրաստումը,
- ազգաբնակչության ֆիզիկական դաստիարակության ապահովումը:

Օլիմպիական հերթափոխի և բարձրակարգ մարզիկների պատրաստումը ապահովելու նպատակով ՀՀ 2006-2008 թվականների միջնաժամկետ ծախսային ծրագրով նախատեսված հատկացումները կուղղվեն.

ա/ 2006 թվականին Թուրինի /Իտալիա/ 20-րդ ձմեռային և 2008թվականին Պեկինի /Չինաստան/ 29-րդ օլիմպիական խաղերին նախապատրաստությանը և մասնակցությանը,

բ/ աշխարհի և Եվրոպայի առաջնություններում մասնակցության ապահովմանը,

գ/ օլիմպիական խաղերին, աշխարհի, Եվրոպայի առաջնություններին ու միջազգային մրցաշարերին լավագույն ձևով նախապատրաստվելու նպատակով ուսումնամարզական հավաքների կազմակերպմանը,

ե/ ՀՀ առաջնությունների անցկացմանը, ՀՀ պատանեկան առաջնություններում առավել մեծ թվով պատանի մարզիկների ընդգրկմանը,

ժ/ 2006 թվականին ՀՀ տարածքում անցկացվող գնդակային հրաձգության Եվրոպայի առաջնության անցկացմանը,

զ/ 2007 թվականին համահայկական 4-րդ խաղերի անցկացմանը:

Բացի վերը նշվածից, ՀՀ 2006-2008թվականների միջնաժամկետ ծախսային ծրագրով նախատեսված հատկացումները կուղղվեն.

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

ա/ ֆիզիկոլտուրային առողջարարական զանգվածային հանրապետական և մարզային միջոցառումների անցկացմանը՝ ՀՀ մարզերում, մարզերի և Երևան քաղաքի հանրակրթական դպրոցների միջև սպորտային խաղեր, «Հուտ գավաթ» հանրապետական ֆուտբոլային փառատոն, հանրակրթական դպրոցների 1-6-րդ դասարանցիների միջև ՀՀ Ազգային Ժողովի գավաթի խաղարկություն, նախագորակոչային և գորակոչային տարիքի երիտասարդության հանրապետական ռազմամարզական խաղեր, «Լավագույն մարզական ընտանիք» մրցույթ,

բ/ հաշմանդամների և մտավոր թույլ զարգացում ունեցող անձանց շրջանում ֆիզիկոլտուրային առողջարարական աշխատանքների բարելավմանը՝ «Հատուկ օլիմպիադաներ» միջազգային կազմակերպության ձեռնարկին խաղերին մասնակցության ապահովում, Հաշմանդամների հանրապետական մարզական խաղերի և «Հատուկ օլիմպիադաներ» միջազգային կազմակերպության ծրագրի շրջանակներում մարզական փառատոնի անցկացում,

գ/ մարզադպրոցներին, հանրակրթական դպրոցներին անհրաժեշտ, պահանջարկին համապատասխան, մարզագույքով ապահովմանը:

2005-2007 և 2006-2008 թվականների միջնաժամկետ ծրագրերով ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի ոլորտի համար նախատեսված հատկացումները ներկայացված են Աղյուսակ 10.10.-ում:

Աղյուսակ 10.10. Ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի ոլորտի բյուջետային հատկացումները 2005-2008թթ՝ ըստ բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման ենթախմբերի (մլն դրամ)

Խումբ, ենթախումբ	Ծախսերի գործառնական դասակարգման խմբերի, ենթախմբերի և ծրագրերի անվանումները	2005 թ.		2006 թ.		2007 թ.		2008թ.
		2005-2007թթ ՄԺԾԾ	ՀՀ հաստատված բյուջեի	2005-2007թթ ՄԺԾԾ	2006-2008թթ ՄԺԾԾ	2005-2007թթ ՄԺԾԾ	2006-2008թթ ՄԺԾԾ	
07.01.	Պետական կառավարում	110.4	84.2	153.5	117.9	160.9	136.0	155.5
07.09.	Սպորտային միջոցառումներ	889.3	1,089.3	887.5	1,082.5	947.7	1,097.7	1,086.4
	ԸՆԴԱՄԵՆԸ	999.6	1,173.5	1,041.0	1,200.4	1,108.6	1,233.7	1,241.9

Ծախսերի աճը 2006-2008 թվականների առաջարկվող և հաստատված ՄԺԾԾ-ի գծով համապատասխանաբար՝ 159.4 և 125.1 մլն դրամով հիմնականում պայմանավորված է սպորտային միջոցառումների ծախսերի աճով:

Ծախսերի վրա ազդող գործոնները

ՀՀ 2006-2008 թվականներին ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի ոլորտին ուղղվող հատկացումները կավելանան 68.4 մլն դրամով, ինչը պայմանավորված է.

- Կառավարման ապարատի ծախսերի աճով՝ 71.2 մլն դրամով,
- Գոյություն ունեցող ծրագրերի գծով ծախսերի աճով՝ 3.4 մլն դրամով / 2006 թվականին Կ. Դեմիրճյանի անվան մարզամշակութային կենտրոնի աշխատողների միջին աշխատավարձը աճել է 19%-ով /,
- Նոր ծրագրերի նախատեսման հետ կապված ծախսերի աճով՝ 91.8 մլն դրամով:

Բացի այդ, ծախսերը նվազել են 98.0 մլն դրամով, ինչը պայմանավորված է առանձին ծրագրերի ավարտմամբ:

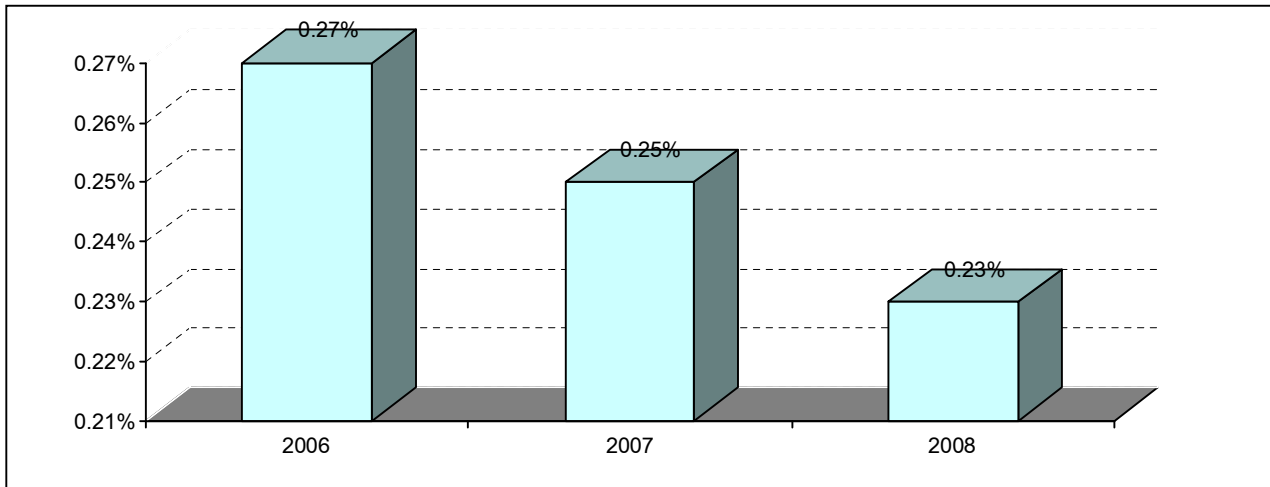
10.3.3 ԳՈՅՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ՀՀ 2006-2008 թվականների միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով ՀՀ ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի ոլորտին (ներառյալ կառավարման ապարատի ծախսերը) նախատեսվում է ուղղել՝ 2006 թվականին՝ 1200.4 մլն դրամ, 2007թվականին՝ 1233.7 մլն դրամ, 2008 թվականին՝ 1241.9 մլն դրամ: Ծախսերի աճը կկազմի՝ 2005 թվականին՝ 19.9% 2004 թվականի փաստացիի նկատմամբ, 2006 թվականին՝ 2.3% 2005 թվականի նկատմամբ, 2007 թվականին՝ 2.8% 2006 թվականի նկատմամբ, 2008թվականին՝ 0.7% 2007 թվականի նկատմամբ:

ՀՀ 2006-2008 թվականների միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով ՀՀ ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի ոլորտի պետական ծախսերի տեսակարար կշիռը ՀՆԱ-ում կկազմի 2005-2006թվականներին, յուրաքանչյուր տարի՝ 0.05%:

ՀՀ 2006-2008 թվականների միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով ՀՀ ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի ոլորտին ուղղված ծախսերի տեսակարար կշիռը պետական բյուջեի ծախսերում կունենա հետևյալ պատկերը.

Գծանկար 10.6. Ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի ոլորտին ուղղվող պետական ծախսերը (%՝ բյուջեի ընդհանուր ծախսերի նկատմամբ)

ՀՀ 2006-2008 թվականների միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի ոլորտի հատկացումները նախատեսվում է ուղղել.

- կառավարման ապարատի պահպանմանը՝ 117.9, 136.0 և 155.5 մլն դրամ,
 - աշխարհի և Եվրոպայի առաջնություններին, միջազգային մրցաշարերին Հայաստանի Հանրապետության հավաքական թիմերի մասնակցության, ուսումնասնարգական հավաքների, Հայաստանի Հանրապետության առաջնությունների անցկացման, ՀՀ հավաքական թիմերին անհրաժեշտ մարզական գույքով ու հանդերձանքով, Օլիմպիական խաղերում, աշխարհի ու Եվրոպայի առաջնություններում և գավաթի խաղարկություններում հաղթողների և մրցանակակիրների դրամական պարգևների վճարման ապահովմանը, յուրաքանչյուր տարի՝ 638.9 մլն դրամ,
 - ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի զարգացման պետական ծրագրի իրականացմանը, յուրաքանչյուր տարի՝ 180.0 մլն դրամ,
 - այլ սպորտային միջոցառումների անցկացմանը՝ 175.8, 198.8 և 175.7 մլն դրամ,
 - 5 նոր ծրագրերի իրականացմանը՝ 87.8, 80.0 և 91.8 մլն դրամ, այդ թվում
1. Պեկինի 29-րդ օլիմպիական խաղերին մասնակցության ապահովում 2008թվականին՝ 89.0 մլն դրամ,

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

2. Հայաստանի Հանրապետության գնդակային հրաձգության Եվրոպայի առաջնության անցկացում 2006 թվականին՝ 45.0 մլն դրամ,
3. Համահայկական չորրորդ խաղերի անցկացում 2007թվականին՝ 80.0 մլն դրամ,
4. Ուսանողական մարզական խաղերի անցկացում 2006 թվականին և 2008թվականին, յուրաքանչյուր տարի՝ 2.8 մլն դրամ
5. 20-րդ ձմեռային օլիմպիական խաղերին մասնակցության ապահովում 2006թվականին՝ 40.0 մլն դրամ:

2006-2008 թվականներին Ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի ոլորտի գոյություն ունեցող և նոր ծրագրերի իրականացմանը ուղղվող հատկացումները ներկայացված են Աղյուսակ N 10.11.-ում:

Աղյուսակ 10.11.Ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի ոլորտի գոյություն ունեցող և նոր ծրագրերին ուղղվող հատկացումները 2006-2008 թվականներին

Ցուցանիշը	2006	2007	2008
Ֆիզիկական կուլտուրա և սպորտ, այդ թվում	1200.4	1233.7	1241.9
Գոյություն ունեցող ծրագրեր	1112.6	1153.7	1150.1
% ոլորտի ծախսերում	92.7	93.5	92.6
Նոր ծրագրեր	87.8	80.0	91.8
% ոլորտի ծախսերում	7.3	6.5	7.4

ՀԱՎԵԼՎԱԾ 10.3. Ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի ոլորտի բյուջետային հատկացումները 2004-2008թթ՝ ըստ գործառնական դասակարգման ենթախմբերի, ծրագրերի և ընթացիկ ու կապիտալ ծախսերի (մլն դրամ)

N	Ենթախմբերի /ծրագրերի/ անվանումը	2004 թ. փաստացի	2005թ. հաստատված բյուջե	2006թ.	2007թ.	2008թ.
07.01.01	Պետական կառավարում	71.3	84.2	117.9	136.0	155.5
	<i>ընթացիկ ծախսեր</i>	71.3	84.2	117.9	136.0	155.5
	<i>կապիտալ ծախսեր</i>	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	ՀՀ կառավարությանն առընթեր ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական կոմիտե	71.3	84.2	117.9	136.0	155.5
07.09	Սպորտ	907.4	1089.3	1082.5	1097.7	1086.4
	<i>որից՝ ընթացիկ ծախսեր</i>	907.4	1089.3	1082.5	1097.7	1086.4
	<i>այդ թվում</i>	0.0				
07.09.01	«Չեսս» շախմատային ակադեմիա» հիմնադրամի սուբսիդավորում	0.0	55.0	55.0	55.0	55.0
	ՀՀ կառավարության աշխատակազմ	0.0	55.0	55.0	55.0	55.0
07.09.02	Աշխարհի, Եվրոպայի առաջնություններին և միջազգային մրցաշարերին ՀՀ հավաքական թիմերի մասնակցության ապահովման նպատակով պետական աջակցություն «Սպորտային միջոցառումների կազմակերպման կենտրոն» ՊՈԱԿ-ին	281.0	330.9	330.9	330.9	330.9
	ՀՀ կառավարությանն առընթեր ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական կոմիտե	281.0	330.9	330.9	330.9	330.9
07.09.03	ՀՀ առաջնությունների անցկացման նպատակով պետական աջակցություն «Սպորտային միջոցառումների կազմակերպման կենտրոն» ՊՈԱԿ-ին	52.6	73.0	73.0	73.0	73.0
	ՀՀ կառավարությանն առընթեր ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական կոմիտե	52.6	73.0	73.0	73.0	73.0

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

N	Ենթախմբերի /ծրագրերի/ անվանումը	2004 թ. փաստացի	2005թ. հաստատված քլուզե	2006թ.	2007թ.	2008թ.
07.09.04	Ուսումնամարզական հավաքների անցկացման նպատակով պետական աջակցություն «Սպորտային միջոցառումների կազմակերպման կենտրոն» ՊՈԱԿ-ին	175.8	180.0	180.0	180.0	180.0
	ՀՀ կառավարությանն առընթեր ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական կոմիտե	175.8	180.0	180.0	180.0	180.0
07.09.05	Ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի զարգացման 2006-2008թթ պետական ծրագրի իրականացման գծով պետական պատվեր	180.0	180.0	180.0	180.0	180.0
	ՀՀ կառավարությանն առընթեր ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական կոմիտե	180.0	180.0	180.0	180.0	180.0
07.09.06	Օլիմպիական խաղերում, Աշխարհի, Եվրոպայի առաջնություններում և գավաթի խաղարկություններում հաղթողների և մրցանակակիրների դրամական պարգևների վճարման նպատակով պետական աջակցություն «Սպորտային միջոցառումների կազմակերպման կենտրոն» ՊՈԱԿ-ին	28.0	50.0	50.0	50.0	50.0
	ՀՀ կառավարությանն առընթեր ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական կոմիտե	28.0	50.0	50.0	50.0	50.0
07.09.07	ՀՀ հավաքական թիմերին մարզագույքով և մարզահանդերձանքով ապահովման նպատակով պետական աջակցություն «Սպորտային միջոցառումների կազմակերպման կենտրոն» ՊՈԱԿ-ին	5.0	5.0	5.0	5.0	5.0
	ՀՀ կառավարությանն առընթեր ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական կոմիտե	5.0	5.0	5.0	5.0	5.0
07.09.08	ՀՀ մարզերում, մարզերի և Երևան քաղաքի հանրակրթական դպրոցների միջև սպորտային խաղերի անցկացման նպատակով պետական աջակցություն «Սպորտային միջոցառումների կազմակերպման կենտրոն» ՊՈԱԿ-ին	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0
	ՀՀ կառավարությանն առընթեր ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական կոմիտե	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0
07.09.09	Համաշխարհային ունիվերսիադային ՀՀ ուսանող -մարզիկների մասնակցության ապահովման նպատակով պետական աջակցություն ՀՀ ուսանողական մարզական ֆեդերացիային	0.0	23.0	0.0	23.0	0.0
	ՀՀ կրթության և գիտության նախարարություն	0.0	23.0	0.0	23.0	0.0
07.09.10	«Հատուկ օլիմպիականներ» միջազգային կազմակերպության ձմեռային խաղերին մասնակցության ապահովման նպատակով պետական աջակցություն «Սպորտային միջոցառումների կազմակերպման կենտրոն» ՊՈԱԿ-ին	2.5	5.0	5.0	5.0	5.0
	ՀՀ կառավարությանն առընթեր ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական կոմիտե	2.5	5.0	5.0	5.0	5.0
07.09.11	Հանրակրթական դպրոցների 1-6-րդ դասարանների միջև ՀՀ Ազգային Ժողովի գավաթի խաղարկության անցկացման նպատակով պետական աջակցություն «Սպորտային միջոցառումների կազմակերպման կենտրոն» ՊՈԱԿ-ին	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
	ՀՀ կառավարությանն առընթեր ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական կոմիտե	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻ

N	Ենթախմբերի /ծրագրերի/ անվանումը	2004 թ. փաստացի	2005թ. հաստատված քույզե	2006թ.	2007թ.	2008թ.
07.09.12	«Հուսո գավաթ» հանրապետական ֆուտբոլային փառատոնի անցկացման նպատակով պետական աջակցություն «Սպորտային միջոցառումների կազմակերպման կենտրոն» ՊՈԱԿ-ին	5.0	5.0	5.0	5.0	5.0
	ՀՀ կառավարությանն առընթեր ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական կոմիտե	5.0	5.0	5.0	5.0	5.0
07.09.13	Նախագորակոչային և զորակոչային տարիքի երիտասարդության հանրապետական ռազմամարզական խաղերի անցկացման նպատակով պետական աջակցություն «Սպորտային միջոցառումների կազմակերպման կենտրոն» ՊՈԱԿ-ին	5.0	2.0	2.0	2.0	2.0
	ՀՀ կառավարությանն առընթեր ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական կոմիտե	5.0	2.0	2.0	2.0	2.0
07.09.14	Հայաստանի Հանրապետությունում կազմակերպվող ըմբշամարտի Եվրոպայի մեծահասակների առաջնության նպատակով պետական աջակցություն «Սպորտային միջոցառումների կազմակերպման կենտրոն» ՊՈԱԿ-ին	0.0	25.0			
	ՀՀ կառավարությանն առընթեր ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական կոմիտե	0.0	25.0	0.0	0.0	0.0
07.09.15	ՀՀ նախագահի մրցանակի համար «Լավագույն մարզական ընտանիք» մրցույթի անցկացման նպատակով պետական աջակցություն «Սպորտային միջոցառումների կազմակերպման կենտրոն» ՊՈԱԿ-ին	0.0	16.0	16.0	16.0	16.0
	ՀՀ կառավարությանն առընթեր ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական կոմիտե	0.0	16.0	16.0	16.0	16.0
07.09.16	Պետական աջակցություն Կ. Դեմիրճյանի անվան մարզամշակութային կենտրոն» ՊՈԱԿ-ին	13.8	19.2	22.6	22.6	22.6
	ՀՀ կառավարությանն առընթեր ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական կոմիտե	13.8	19.2	22.6	22.6	22.6
07.09.17	ՀՀ հավաքական թիմերին անհրաժեշտ վիտամիններով , դեղամիջոցներով և վերականգնողական միջոցներով ապահովման նպատակով պետական աջակցություն «Սպորտային միջոցառումների կազմակերպման կենտրոն» ՊՈԱԿ-ին	0.0	8.0	8.0	8.0	8.0
	ՀՀ կառավարությանն առընթեր ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական կոմիտե	0.0	8.0	8.0	8.0	8.0
07.09.18	ՀՀ հավաքական թիմերի ավագ մարզիչների վարձատրության և աշխարհի 8 չեմպիոնների թոշակի հատկացման նպատակով պետական աջակցություն «ՀՀ հավաքական թիմերի կենտրոն» ՓԲԸ –ին	0.0	17.3	17.3	17.3	17.3
	ՀՀ կառավարությանն առընթեր ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական կոմիտե	0.0	17.3	17.3	17.3	17.3
07.09.19	Հաշմանդամների հանրապետական մարզական խաղերի և «Հատուկ օլիմպիադաներ» միջազգային կազմակերպության ծրագրի շրջանակներում մարզական փառատոնի անցկացման նպատակով պետական աջակցություն «Սպորտային միջոցառումների կազմակերպման կենտրոն» ՊՈԱԿ-ին	0.0	4.0	4.0	4.0	4.0
	ՀՀ կառավարությանն առընթեր ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական կոմիտե	0.0	4.0	4.0	4.0	4.0

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

N	Ենթախմբերի /ծրագրերի/ անվանումը	2004 թ. փաստացի	2005թ. հաստատված բյուջե	2006թ.	2007թ.	2008թ.
07.09.20	Եվրոպայի առաջնությանը ֆուտբոլի ազգային պատանեկան հավաքականների մասնակցության ապահովման նպատակով պետական աջակցություն ՀՀ ֆուտբոլի ֆեդերացիային	0.0	50.0			
	ՀՀ կառավարությանն առընթեր ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական կոմիտե	0.0	50.0	0.0	0.0	0.0
07.09.	28-րդ օլիմպիական խաղերին մասնակցության ապահովման գծով «Սպորտային միջոցառումների կազմակերպման կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կողմից իրականացվող պետական պատվեր	89.0				
	ՀՀ կառավարությանն առընթեր ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական կոմիտե	89.0				
07.09.	Հաշմանդամների հանրապետական սպորտակիտայի անցկացման գծով «Սպորտային միջոցառումների կազմակերպման կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կողմից իրականացվող պետական պատվեր	2.0				
	ՀՀ կառավարությանն առընթեր ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական կոմիտե	2.0				
07.09.	«Հատուկ օլիմպիադա» միջոցառման շրջանակներում հանրապետական խաղերի անցկացման գծով «Սպորտային միջոցառումների կազմակերպման կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կողմից իրականացվող պետական պատվեր	1.5				
	ՀՀ կառավարությանն առընթեր ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական կոմիտե	1.5				
07.09.	Սպորտային այլ ծրագրերի իրականացման գծով «Սպորտային միջոցառումների կազմակերպման կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կողմից իրականացվող պետական պատվեր	25.2				
	ՀՀ կառավարությանն առընթեր ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական կոմիտե	25.2				
	Նոր ծրագրեր	0.0	0.0	87.8	80.0	91.8
	<i>այդ թվում</i>					
07.09.	Պեկինի 29-րդ օլիմպիական խաղերին մասնակցության ապահովման նպատակով պետական աջակցություն «Սպորտային միջոցառումների կազմակերպման կենտրոն» ՊՈԱԿ-ին	0.0				89.0
	ՀՀ կառավարությանն առընթեր ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական կոմիտե	0.0				89.0
07.09.	Հայաստանի Հանրապետության գնդակային հրաձգության Եվրոպայի առաջնության անցկացման նպատակով պետական աջակցություն «Սպորտային միջոցառումների կազմակերպման կենտրոն» ՊՈԱԿ-ին	0.0		45.0		
	ՀՀ կառավարությանն առընթեր ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական կոմիտե	0.0				
07.09.	Համահայկական չորրորդ խաղերի անցկացման նպատակով պետական աջակցություն «Սպորտային միջոցառումների կազմակերպման կենտրոն» ՊՈԱԿ-ին	0.0			80.0	
	ՀՀ կառավարությանն առընթեր ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական կոմիտե	0.0			80.0	
07.09.	ՌԻսանոդական մարզական խաղերի անցկացման նպատակով պետական աջակցություն ՀՀ ուսանողական մարզական ֆեդերացիային	0.0		2.8		2.8

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

N	Ենթախմբերի /ծրագրերի/ անվանումը	2004 թ. փաստացի	2005թ. հաստատված բյուջե	2006թ.	2007թ.	2008թ.
	<u>ՀՀ կրթության և գիտության նախարարություն</u>	0.0		2.8		2.8
07.09.	20-րդ ձմեռային օլիմպիական խաղերին մասնակցության ապահովման նպատակով պետական աջակցություն «Սպորտային միջոցառումների կազմակերպման կենտրոն» ՊՈԱԿ-ին	0.0		40.0		
	ՀՀ կառավարությանն առընթեր ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական կոմիտե	0.0		40.0		
	ԸՆԴԱՄՇՆԸ	978.7	1173.5	1200.4	1233.7	1241.9
	<i>ընթացիկ ծախսեր</i>	<i>978.7</i>	<i>1173.5</i>	<i>1200.4</i>	<i>1223.7</i>	<i>1241.9</i>
	<i>կապիտալ ծախսեր</i>	<i>0.0</i>	<i>0.0</i>	<i>0.0</i>	<i>0.0</i>	<i>0.0</i>
		ընդամենի նկատմամբ, տոկոս				
07.01.01	Պետական կառավարում	7.3	7.2	9.8	11.0	12.5
07.09	Սպորտ	92.7	92.8	90.2	89.0	87.5
		փոփոխ. նախորդ տարվա նկատմամբ, տոկոս				
07.09	Ընդամենը	-	19.9	2.3	2.8	0.7
07.01.01	Պետական կառավարում	-	18.1	40.0	15.4	14.3
07.09	Սպորտ	-	20.0	-0.6	1.4	-1.0

ԳԼՈՒԽ 11. ԳՅՈՒՂԱՏՆԵՏՄՈՒԹՅՈՒՆԸ

11.1. ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հայաստանի Հանրապետության տնտեսության կարևորագույն ոլորտներից մեկը՝ ագրոպարենային համակարգը, տալիս է երկրի համախառն ներքին արդյունքի ավելի քան 30%-ը, գյուղատնտեսության մասնաբաժինը վերջին 3 տարիներին կազմել է 22.5%: Ներկայումս ագրոպարենային ոլորտում ձևավորվել է շուկայական հարաբերություններով կարգավորվող ազատական տնտեսական համակարգ, որը ներառում է 338 հազարից ավելի գյուղացիական տնտեսություններ, գյուղատնտեսության սպասարկման, գյուղմթերքների իրացման ու վերամշակման բազմաթիվ մասնավոր ընկերություններ:

Հանրապետության գյուղատնտեսական արտադրության հիմնական հողօգտագործողները գյուղացիական տնտեսություններն են, որոնք տնօրինում են վարելահողերի 74.2%-ը, խոտհարքների՝ 43.8-ը և բազմամյա տնկարկների գերակշռող մասը:

Ներկայումս գյուղատնտեսության համախառն արտադրանքի ավելի քան 98 տոկոսը արտադրվում է մասնավոր հատվածի կողմից: 2004թ. տվյալներով գյուղատնտեսության համախառն արտադրանքի 56.3 տոկոսը բաժին է ընկնում բուսաբուծությանը, իսկ 43.7 տոկոսը անասնապահությանը:

11.1.1. Գյուղատնտեսության զարգացման միտումները

Ելնելով ոլորտի առանձնահատկություններից և երկրի պարենային անվտանգության խնդիրներից, կարևորվում է անցումային ժամանակաշրջանում գյուղատնտեսության պետական աջակցության քաղաքականությունը՝ ուղղված ագրարային ոլորտում իրավական հիմքի ձևավորմանը, գյուղատնտեսությունում տնտեսվարողների համար գործունեության և ներդրումների բարենպաստ պայմանների ապահովմանը, ենթակառուցվածքների զարգացմանը, պարենային ու սննդամթերքի անվտանգության ապահովմանը և այլն:

Հանրապետության գյուղացիական տնտեսությունների, գյուղատնտեսությամբ զբաղվող այլ տնտեսվարող սուբյեկտների արդյունավետ գործունեության և վարվող քաղաքականության արդյունքում 2004 թվականին ապահովվել է տնտեսական աճ: Գյուղատնտեսության համախառն արտադրանքը 2004թ. կազմել է 504.1 մլրդ դրամ, որը 2003թ. մակարդակը գերազանցել է 14.5%-ով: Բուսաբուծության համախառն արտադրանքը կազմել է 283.9 մլրդ դրամ, իսկ անասնապահությանը՝ 220.2 մլրդ դրամ և աճը համապատասխանաբար կազմել է 20.1 և 7.9%:

Վերջին տարիներին ծրագրավորված աջակցություն է ցուցաբերվել տնտեսվարող սուբյեկտներին բարձրորակ սերմերի (կարտոֆիլ, հացահատիկ), տնկիների, հանքային պարարտանյութերի, բույսերի պաշտպանության միջոցների մատակարարման աշխատանքների կազմակերպման ուղղությամբ, որի արդյունքում գյուղատնտեսական մշակաբույսերի ցանքատարածությունները 2004թ.-ին նախորդ տարվա համեմատ աճել է 10.6 հազ. հա-ով, հացահատիկի արտադրությունն՝ 47.4, կարտոֆիլինը՝ 13.6, բանջարեղենինը՝ 5.5, պտղինը՝ 10.2%-ով և խաղողինը՝ 1.82 անգամ:

Անասնապահական հիմնական մթերքների արտադրության ծավալները 2004 թվականին նախորդ տարվա նկատմամբ ավելացել է՝ մսինը՝ 2.8, կաթինը՝ 8.1, ձվինը՝ 12.1 և բրդինը՝ 1.7 տոկոսով:

Շնորհիվ գյուղատնտեսական հումք արտադրողների և վերամշակող կազմակերպությունների միջև պայմանագրային հարաբերությունների արմատավորման, բանկային համակարգի միջոցով ապրանքի դիմաց վճարումների անմիջական իրականացման որոշակիորեն բարելավվել է գյուղացիական տնտեսությունների շրջանառու միջոցների համալրումը:

11.1.2. Գյուղատնտեսության հիմնական խնդիրները

Գյուղատնտեսության առջև ծառայած են հետևյալ հիմնական խնդիրները, որոնք բխում են Աղքատության հաղթահարման ռազմավարական ծրագրից և ներառված են ՀՀ գյուղատնտեսության կայուն զարգացման ռազմավարությունում.

- Ագրարային բարեփոխումների խորացումը, շուկայական ենթակառուցվածքների զարգացումը և տնտեսավարման ձևերի կատարելագործումը:
- Պարենամթերքի ֆիզիկական և տնտեսական մատչելիության մակարդակի բարձրացումը, սննդի անվտանգության և հիմնական պարենային մթերքների ինքնաբավության նվազագույն մակարդակի ապահովումը:
- Բուսաբուծության ճյուղում ագրոտեխնիկայի առաջադիմական համակարգի ներդրմանը նպաստելը, սերմնաբուծության, սելեկցիայի, բույսերի պաշտպանության և կարանտինի միջոցառումների արդյունավետ իրականացման ապահովումը:
- Անասնաբուծության ոլորտում տոհմային գործի զարգացմանը և անասնաբուծության համակարգի բարելավմանն աջակցությունը:
- Գյուղատնտեսական հումքի վերամշակման, գյուղատնտեսության սպասարկող և գյուղի սոցիալական ենթակառուցվածքների զարգացմանը նպաստելը:

Վերը նշված խնդիրների լուծումը կնպաստի գյուղատնտեսությունում տնտեսվարողների համար բարենպաստ պայմանների ստեղծմանը, արտադրության արդյունավետության բարձրացմանը, հետևաբար նաև գյուղական բնակավայրերում աղքատության կրճատմանը, գյուղացիական տնտեսությունների եկամուտների ավելացմանը, նոր աշխատատեղերի ստեղծմանը:

11.2. ՈԼՈՐՏԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ, ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎ ԾԱԽՍԵՐԻ ՎՐԱ ԱԶԴՈՂ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ

11.2.1 Նպատակները

Գյուղատնտեսությունում 2006-2008 թվականներին վարվող քաղաքականությունը կնպատակաուղղվի ճյուղի և նրան սպասարկող ոլորտների գործունեության արդյունավետության բարձրացմանը, որի հետևանքով պայմաններ կստեղծվեն գյուղատնտեսության հետագա զարգացման և ընդլայնված վերարտադրության կազմակերպման, գյուղացիական տնտեսությունների իրական եկամուտների ավելացման, հանրապետության պարենային ապահովության և պարենային անվտանգության մակարդակի բարձրացման, բնակչության աղքատության նվազեցման համար:

Գյուղատնտեսության ոլորտում 2006-2008թթ միջնաժամկետ ծրագիրը կապահովի հետևյալ կոնկրետ նպատակների իրականացումը.

- Հողերի բերրիության պահպանում և բարձրացում – հողերի մելիորատիվ վիճակի գնահատում, հողատեսքերի երկրորդական աղակալման, ալկալիացման կանխարգելում:
- Գյուղատնտեսական մշակաբույսերի բարձրորակ բերքի անկորուստ ստացում - բույսերի վնասակար օրգանիզմների բազմացման, զարգացման ու տարածման հետազոտությունների և պայքարի աշխատանքների կազմակերպման միջոցով դրանց տարածման շրջանակների նվազեցում և հետագա կանխարգելում:
- Ներմուծվող և արտադրվող անվտանգ բուսական և կենդանական ծագումով մթերքներով բնակչության ապահովում – կարանտին անվտանգության ապահովում, կարանտին օրգանիզմների և կենդանական ծա-

գում ունեցող մթերքի, հումքի և կենդանիների միջոցով հանրապետության տարածք վարակիչ հիվանդությունների ներթափացման կանխարգելում:

- Կենդանիների և մարդու համար ընդհանուր վարակիչ հիվանդություններից բնակչության պահպանություն, գյուղատնտեսական կենդանիների մթերատվության բարձրացում - կենդանիների վարակիչ հիվանդությունների կանխարգելիչ պատվաստումների և տոհմասելեկցիոն աշխատանքների կազմակերպում:
- Գյուղացիական տնտեսություններին բարձրորակ սերմերով ապահովում - բույսերի սելեկցիոն նոր սորտերի պաշտպանություն, բարձր վերարտադրության սերմերի որակի գնահատում:
- Գյուղացիական տնտեսությունների իրական եկամուտների և գյուղատնտեսությունում համախառն ներքին արդյունքի ավելացում:
- Պարենային ապահովության և պարենային անվտանգության մակարդակի բարձրացում, կայուն միջպետական տնտեսական կապերի հաստատում:

11.2.2. Գերակայությունները

2006-2008 թվականներին գյուղատնտեսության ոլորտում իրականացվող քաղաքականությունը նպատակաուղղվելու է նաև գյուղատնտեսական ենթակառուցվածքների զարգացման ծրագրերի իրագործմանը, գիտահետազոտական աշխատանքների ընդլայնմանը, նոր տեխնոլոգիաների ներդրմանը, կրթական, տեղեկատվական և խորհրդատվական ծառայությունների ծավալների մեծացմանը և այլ միջոցառումների իրականացմանը: Նշված քաղաքականության իրականացման համար նախատեսվում է 2006-2008 թվականներին պետական բյուջեով նախատեսվող ծախսերը նպատակաուղղել գերակայություն ունեցող հետևյալ ներդրումային ծրագրերին.

- առաջնային սերմնաբուծության, տոհմային գործի կազմակերպման, արհեստական սերմնավորման միջոցառումների իրականացում,
- բույսերի առավել վտանգավոր և կարանտին հիվանդությունների դեմ կենտրոնական պայքարի միջոցառումներին աջակցության ցուցաբերում,
- անասնաբուժական և հակահամաճարակային միջոցառումների իրականացում,
- գյուղատնտեսական կենդանիների համարակալման ու հաշվառման գործընթացի շարունակում:
- բնական կերահանդակների և հողերի մելիորատիվ վիճակի բարելավման միջոցառումների իրականացում,
- գիտակրթական, տեղեկատվական և խորհրդատվական ոլորտի ամրապնդում ու զարգացում,
- գյուղական համայնքներում իրավիճակի գնահատման մեխանիզմների կատարելագործում և դրանից ելնելով գյուղական համայնքների սոցիալական ենթակառուցվածքների զարգացմանն աջակցություն,

Դրա հետ մեկտեղ գյուղատնտեսության զարգացման 2006-2008 թվականների քաղաքականության մեջ, որպես գլխավոր նպատակ, կմնա երկրի պարենային անվտանգության ապահովման մակարդակի բարձրացումը:

Վերջին փաստերն այն մասին են վկայում, որ Հայաստանում աղքատության կրճատման վրա ավելի մեծ է եղել գյուղատնտեսական աճի ազդեցությունը, քան տնտեսական աճինը: Տնային տնտեսությունների հետազոտությունները ցույց են տալիս, որ 2000-2003թթ գյուղատնտեսության ոլորտում գրանցված աճի յուրաքանչյուր տոկոսային կետ հանգեցրել է մինչև 2003թ. գյուղական աղքատության կրճատմանը՝ 0.37%-ով:

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Հետևաբար կարելի է հետևություն անել, որ վերը նշված նպատակներին և խնդիրներին համապատասխան միջոցառումների իրականացումն ուղղված է ԱՀՌԾ-ի հիմնական նպատակին՝ գյուղական բնակավայրերում աղքատության կրճատմանը:

Գյուղատնտեսության ոլորտի 2005-2007թթ և 2006-2008թթ ՄԺԾՆ ծրագրերով նախատեսված ծախսերի համամատականը ներկայացված է հետևյալ աղյուսակով.

Աղյուսակ 11.1. Ծախսերի համեմատական աղյուսակ 2005-2007թթ ՄԺԾՆ և 2006-2008թթ ՄԺԾՆ միջև ըստ ենթախմբերի (մլն դրամ)

	2005թ.		2006թ.		2007թ.		2008թ.
	2005-2007թթ ՄԺԾՆ	2005թ հաստատված բյուջե	2005-2007թթ ՄԺԾՆ	2006-2008թթ ՄԺԾՆ	2005-2007թթ ՄԺԾՆ	2006-2008թթ ՄԺԾՆ	2006-2008թթ ՄԺԾՆ
10.01 Գյուղատնտեսության ոլորտում պետական կառավարում	281.2	223.2	398.4	369.9	415.7	438.5	510.7
10.02 Հողերի բարելավման աշխատանքներ	561.6	250.6	525.6	615.1	490.6	564.1	564.1
10.04 Բույսերի պաշտպանություն	272.7	272.7	468.7	468.7	372.7	372.7	308.7
10.05 Անասնաբուծություն և հակահամաճարակային միջոցառումներ	1157.1	1354.9	1170.8	1236.8	1150.8	1153.6	1153.6
10.06 Անտառային տնտեսություն	300.0	400.0	300.0	1093.6	300.0	1292.7	1292.7
10.07 Տոհմաբուծություն, սերմնաբուծություն և այլ ծրագրեր	1702.9	2095.0	1875.3	3057.4	3965.0	5173.7	2658.4
Ընդամենը գյուղատնտեսության ոլորտ	4275.5	4596.4	4738.8	6841.5	6694.8	8995.3	6488.2

2006-2008թթ ՄԺԾՆ ծախսերը 2005-2007թթ ՄԺԾՆ նկատմամբ աճել են հետևյալ պատճառներով՝ հողերի բարելավման աշխատանքների ծավալների, յուրաքանչյուր տարվա համար անտառային տնտեսությանը հատկացվող միջոցների, վարկային ծրագրերի համար հատկացվող գումարների ավելացմամբ:

11.2.3. Ծախսերի մակարդակի վրա ազդող գործոնները

ՀՀ գյուղատնտեսության բնագավառում կատարվող ծախսերի փոփոխության վրա ազդող գործոնները պայմանավորված են ինչպես գյուղատնտեսության ներճյուղային կառուցվածքային փոփոխություններով, այնպես էլ մակրոտնտեսական իրավիճակով ու բնատնտեսական պայմաններով: Մասնավորապես, կատարվող ծախսերի վրա ազդում են հետևյալ հիմնական բնածին և տնտեսական գործոնները.

- բնական անբարենպաստ իրավիճակով պայմանավորված աղետները (ցրտահարություն, կարկտահարություն, ջրհեղեղներ, երաշտ և այլն),
- գյուղատնտեսական մշակաբույսերի ու կենդանիների հիվանդությունների պարբերական բռնկումները,
- գյուղատնտեսական հողատեսքերի մեխորատիվ վիճակի վատթարացումը՝ գրունտային ջրերի մակարդակի բարձրացում, հողերի աղակալում և այլն,
- ծրագրերի իրականացման համար անհրաժեշտ նյութական ռեսուրսների գների բարձրացումը,
- սահմանակից պետություններից գյուղատնտեսական կենդանիների ու մշակաբույսերի հիվանդությունների և վնասատուների ներթափացման վտանգի մշտական առկայությունը,
- ընդհանուր գների ինդեքսի համեմատ գյուղատնտեսական ապրանքների գների ավելի դանդաղ աճը:

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՍԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

	2004թ. փաստ. կատար.	2005թ. հաստ. բյուջե	իւս- % նրբաբաժնի նրբաբաժնի նրբաբաժնի	2006թ.	իւս- % նրբաբաժնի նրբաբաժնի նրբաբաժնի	2007թ.	իւս- % նրբաբաժնի նրբաբաժնի նրբաբաժնի	2008թ.	իւս- % նրբաբաժնի նրբաբաժնի նրբաբաժնի
10.01 Գյուղատնտեսության ուղորտում պետական կառավարում	207.1	223.2	7.8	369.9	65.7	438.5	18.5	510.7	16.5
տեսակարար կշիռը ամբողջ ծախսերի մեջ%	10.4	4.9	x	5.4	x	4.9	x	7.9	x
10.02 Հողերի բարելավման աշխատանքներ	35.0	250.6	616.0	615.1	145.5	564.1	-8.3	564.1	0.0
տեսակարար կշիռը ամբողջ ծախսերի մեջ%	1.8	5.5	x	9.0	x	6.3	x	8.7	x
10.04 Բույսերի պաշտպանություն	249.7	272.7	9.2	468.7	71.9	372.7	-20.5	308.7	-17.2
տեսակարար կշիռը ամբողջ ծախսերի մեջ%	12.5	5.9	x	6.9	x	4.1	x	4.8	x
10.05 Անասնաբուծություն և հակահամաճարակային միջոցառումներ	1059.9	1354.9	27.8	1236.8	-8.7	1153.6	-6.7	1153.6	0.0
տեսակարար կշիռը ամբողջ ծախսերի մեջ%	53.2	29.5	x	18.1	x	12.8	x	17.8	x
10.06 Անտառային տնտեսություն	244.5	400.0	63.6	1093.6	173.4	1292.7	18.2	1292.7	0.0
տեսակարար կշիռը ամբողջ ծախսերի մեջ%	12.3	8.7	x	16.0	x	14.4	x	19.9	x
10.07 Տոհմաբուծություն, սերմնաբուծություն և այլ ծրագրեր	196.1	2095.0	968.3	3057.4	45.9	5173.7	69.2	2658.4	-48.6
տեսակարար կշիռը ամբողջ ծախսերի մեջ%	9.8	45.6	x	44.7	x	57.5	x	41.0	x

Գյուղատնտեսության ուղորտում 2006-2008թթ միջնաժամկետ ծրագիրը կապահովի հետևյալ ծրագրերի իրականացումը.

ՀՈՂԵՐԻ ԲԱՐԵԼԱՎՄԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ

Հողերի ագրոքիմիական հետազոտության և բերրիության բարձրացման միջոցառումների պետպատվեր

Ծրագրի իրականացման գլխավոր նպատակը հողի բերրիության պահպանումն է, պարարտանյութերի խնայողաբար, արդյունավետ և էկոլոգիապես անվտանգ օգտագործումը:

Ծրագրի իրականացման արդյունքում ՄԺԾԾ ժամանակահատվածի յուրաքանչյուր տարում ակնկալվում է ստանալ.

1. Հանրապետության 174 համայնքների հողերի սննդատարբերով ապահովվածությունն արտացոլող և պարարտանյութերի պահանջարկի համար ագրոքիմիական քարտեզներ.

2. Մշակաբույսերի պարարտացման համար գիտականորեն հիմնավորված և կազմված երաշխավորագրեր.

Նշված արդյունքներին հասնելու համար նախատեսվում է իրականացնել հետևյալ միջոցառումները.

- Գյուղատնտեսական նշանակության 52.1 հազ. հեկտար հողատարածությունների ագրոքիմիական դաշտային հետազոտություններ՝ 22.1 հազ. հողամուշների մնուշառում.
- Հողամուշների և պարարտանյութերի 104.2 հազ. լաբորատոր փորձաքննություններ և գնահատում.
- Ագրոքիմիական քարտեզների կազմում և 174 համայնքներին հանձնում
- Մշակաբույսերի պարարտացման գիտականորեն հիմնավորված երաշխավորագրերի կազմում և 174 համայնքներին հանձնում:

Ծրագրով նախատեսված աշխատանքների իրականացումը կրում է շարունակական բնույթ և յուրաքանչյուր համայնքի համար այն պետք է կատարվի 5-տարին մեկ անգամ, հաշվի առնելով, որ հողի բերրության հիմնական ցուցանիշներ հանդիսացող սննդատարրերի պարունակությունը էական փոփոխություններ է կրում այդ ժամանակահատվածում:

Ժամանակին կատարվող հետազոտությունը հնարավորություն կտա կանխելու հողերի բերրության անկումը:

Ծրագիրն ընդգրկված է ՀՀ գյուղատնտեսության կայուն զարգացման ռազմավարության կատարումն ապահովող միջոցառումներում:

Բնական կերհանդակների (արոտների) բարելավում և ջրաբքիացում

Վերջին տասնամյակում խիստ անբարենպաստ իրավիճակ է ստեղծվել բնական կերհանդակների օգտագործման բնագավառում: Մասնավորապես, հեռագնա արոտների բարելավման և ջրաբքիացման աշխատանքների չկատարելու պատճառով դրանք գրեթե չեն օգտագործվում: Մինչդեռ գյուղամերձ արոտավայրերում նկատվում է գերբեռնված արածեցում, որի հետևանքով ակտիվացել են բուսածածկի նոսրացման, ինտենսիվ հողատարման գործընթացները և, արդյունքում, խիստ նվազել է արոտների օգտագործման արդյունավետությունը: Ստեղծված իրավիճակի շարունակումը կհանգեցնի գյուղամերձ արոտների շրջանառությունից դուրս գալուն, իսկ հեռագնա արոտներում կակտիվանան այնպիսի բացասական երևույթներ, ինչպիսիք են գուղձապատումը, բուսածածկի աղքատացումը, ոչ պիտանի թունավոր ու վնասակար բուսատեսակների զանգվածային տարածումը: Հրատապ խնդիր է դարձել արոտների բարելավման և ջրաբքիացման միջոցառումների իրականացումը:

ՄԺԾԾ յուրաքանչյուր տարվա համար առաջարկում է նախատեսել 160,0 մլն դրամի աշխատանքներ.

1) 2006 թվականին

ՀՀ Գեղարքունիքի մարզում - 90,0 մլն դրամ՝

- Սպիտակասարի (Գավառի տարածաշրջան) շուրջ 16 կմ ջրաբքիացման համակարգի վերականգնում - 25,0 մլն դրամ,

- Վաղաշենի (Մարտունու տարածաշրջան) 3 կմ ջրագծի կառուցում - 20,0 մլն դրամ,

- Ծովինար-Արծվանիստի (Մարտունու տարածաշրջան) շուրջ 13 կմ ջրաբքիացման համակարգի վերականգնում - 20,0 մլն դրամ,

- Ծովակ-Լուսակունքի (Վարդենիսի տարածաշրջան) շուրջ 16 կմ ջրաբքիացման համակարգի վերականգնում - 25,0 մլն դրամ,

ՀՀ Արագածոտնի մարզում - 70,0 մլն դրամ

- Աշտարակի շուրջ 30 կմ ջրաբքիացման համակարգի վերականգնում - 45,0 մլն դրամ,

- Ապարանի 3 կմ ջրագծի կառուցում - 25,0 մլն դրամ:

2) 2007 թվականին

- ՀՀ Լոռու մարզում – 50,0 մլն դրամ,
- ՀՀ Տավուշի մարզում – 55,0 մլն դրամ
- ՀՀ Վայոց Ձորի մարզում - 55,0 մլն դրամ:

3) 2008 թվականին

- ՀՀ Շիրակի մարզում – 55,0 մլն դրամ,
- ՀՀ Կոտայքի մարզում –50,0 մլն դրամ
- ՀՀ Սյունիքի մարզում - 55,0 մլն դրամ:

Ծրագրի իրականացման արդյունքում կբարձրանա բնական կերահանդակների բերքատվությունը, կավելանա իրական եկամուտները, որը կնպաստի աղքատության նվազեցմանը:

Ծրագիրն ընդգրկված է ՀՀ գյուղատնտեսության կայուն զարգացման ռազմավարության կատարումն ապահովող միջոցառումներում:

Գյուղատնտեսական մշակաբույսերի ոռոգման նորմերի ու ռեժիմների ճշտում

Ծրագիրը հաստատվել է ՀՀ կառավարության 2002 թվականի հուլիսի 25-ի հ. 1115-Ն որոշմամբ:

Գյուղատնտեսական մշակաբույսերի ոռոգման բնագավառում ներկայումս ամենահիստապ հարցը գյուղացիական տնտեսություններին բավարար քանակությամբ ջրի հատկացումն է և ջրավարձի գանձումը, որտեղ անհրաժեշտ ուշադրություն պետք է դարձնել բույսերի ջրապառման և ոռոգման ռեժիմների որոշմանը, որպեսզի ոռոգման ջուրը լիարժեք ծառայի իր նպատակին, պետք է հստակ հիմնավորել, թե որքան է գյուղմշակաբույսերի բնական զարգացումն ու բերքատվությունն ապահովող իրական ջրապահանջը և ինչպես են գոյանում կուրուստները:

Ծրագրով նախատեսվում է հաշվարկել գյուղմշակաբույսերի ոռոգման նորմերն ու ռեժիմները՝ մթնոլորտային տեղումների 50% և 75% ապահովվածության դեպքում, ջերմային հաշվեկշռի հաշվարկային մեթոդի կիրառումով: Աշխատանքի արդյունքում ավելի քան 30 տարվա վաղեմության ոռոգման նորմերի և ռեժիմների փոխարեն կառաջարկվեն նոր, ոռոգման ժամանակակից պայմաններին բավարարող նորմեր և ռեժիմներ, որոնց կիրառմամբ մշակաբույսերը վեգետացիոն շրջանում կապահովվեն անհրաժեշտ ջրաքանակով, որի հետևանքով 10-15%-ով կխնայվեն ջրային ռեսուրսները:

Ծրագիրն ընդգրկված է ՀՀ գյուղատնտեսության կայուն զարգացման ռազմավարության կատարումն ապահովող միջոցառումներում:

Արարատյան հարթավայրի ոռոգելի երկրորդային աղակալված հողերի արմատական բարելավում

Ծրագիրը հաստատվել է ՀՀ կառավարության 2002 թվականի հուլիսի 25-ի հ. 1115-Ն որոշմամբ:

Արարատյան հարթավայրի 80,9 հազ. հա ոռոգելի հողերից շուրջ 35,0 հազ. հա-ն տարբեր աստիճանի աղակալված և ալկալիացված են, ինչը Արարատյան հարթավայրի անապատացման հզոր ազդակներից մեկն է: Այս հողերում բերքի կորուստները, կախված հողում աղերի պարունակությունից, կազմում են 20-80%:

Աղակալված և ալկալիացված հողերի աղազերծումը ողջ հարթավայրում ֆինանսական հսկայական միջոցներ կապահանջի և Արարատյան հարթավայրի ոռոգելի երկրորդական աղակալված հողերի արմատական բարելավումը երկարաժամկետ ծրագիր է, որը պետք է սկսվի և, ֆինանսական հնարավոր միջոցների հայթ-հայթմանը զուգընթաց, հետևողականորեն իրականացվի:

Համաձայն «Հողագիտության, ագրոքիմիայի և մելիորացիայի գիտական կենտրոնի» կողմից մշակված «Աղակալված և ալկալիացված հողերի մելիորացիայի տեխնոլոգիայի», աղակալված և ալկալիացված հողերի աղազերծումը հնարավոր է միայն դրենաժային ցանցի արդյունավետ աշխատանքի պայմաններում:

Ծրագրի նպատակն է վերականգնել ներկայումս խցանված և չգործող փակ դրենաժային համակարգը՝ ապահովելով այդ տարածքներում գրունտային ջրերի անարգել հոսքը:

Ծրագրի իրականացման արդյունքում շուրջ 8,0 հազ. հա հողատարածքներում կկարգավորվեն գրունտային ջրերի մակարդակները, կկանխարգելվեն երկրորդական աղակալման գործընթացները, կկանխվի այդ տարածքներում գտնվող բնակավայրերի ջրակալումը, կբարելավվեն բնակչության սոցիալ-տնտեսական պայմանները, կապահովվի գյուղատնտեսական մշակաբույսերի կայուն բերքատվությունը, ինչն էլ կնպաստի աղքատության նվազեցմանը:

Նշված արդյունքներին հասնելու համար միջնաժամկետ ժամանակահատվածի յուրաքանչյուր տարում նախատեսվում է իրականացնել Արարատի և Արմավիրի մարզերում 1535 հա վրա փակ առկա դրենաժների վերականգնում և վերակառուցում: Իրականացվելու են հետևյալ միջոցառումները.

- մաքրում հատուկ մեխանիզմով,
- ջրհավաքների վերակառուցում,
- չորացուցիչների վերակառուցում,
- դիտահորերի մաքրում,
- դիտահորերի վերականգնում՝ բետոնե օղակի ավելացմամբ,
- դիտահորերի վերակառուցում,
- դիտահորերի տեղադրում:

Աշխատանքների ծավալները կհաշվարկվեն յուրաքանչյուր տարի ընտրված տարածքի համար՝ նախագծի կազմման ընթացքում:

Ծրագիրն ընդգրկված է ՀՀ գյուղատնտեսության կայուն զարգացման ռազմավարության կատարումն ապահովող միջոցառումներում:

ԲՈՒՅՍԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Գյուղմշակաբույսերի բուսասանիտարական վիճակի մոնիտորինգի լաբորատոր փորձաքննությունների հիման վրա կանխարգելիչ և ախտորոշիչ ծառայությունների իրականացման պետական պատվեր

Ծրագրի իրականացման նպատակն է հետազոտությունների և դիտարկումների հիման վրա բույսերի վնասակար օրգանիզմների բազմացման ու զարգացման կանխատեսումը, ախտորոշումը և ահազանգումը: Բույսերի պաշտպանության բնագավառում պետական ծրագրերի մշակումը և դրանց իրականացման նկատմամբ վերահսկողությունը, ինչպես նաև հանրապետություն ներկրվող և հանրապետությունում օգտագործվող թունանյութերի որակի նկատմամբ հսկողության ապահովումը, որի համար նախատեսվում է ՄԺԾԾ ժամանակահատվածի յուրաքանչյուր տարում մոնիտորինգի ենթարկել շուրջ 140 հազ.հեկտար հողատարածություն և թունանյութերի ազդող նյութի որոշման նպատակով լաբորատոր փորձաքննության ենթարկել թունանյութի 1000 նմուշ:

Իրականացվելու են մորելիների և մկնանման կրծողների զանգվածային բազմացման և տարածվածության կանխատեսումները:

Ծրագիրն ընդգրկված է ՀՀ գյուղատնտեսության կայուն զարգացման ռազմավարության կատարումն ապահովող միջոցառումներում:

Բույսերի կարանտինային ծառայություններ

Ծրագրի իրականացման նպատակն է կարանտին անվտանգության ապահովումը, կարանտին օրգանիզմների ներթափանցման կանխարգելումը, կարանտին օրգանիզմների արեալի ճշտումը և կարանտին հիվանդությունների ու վնասատուների օջախների լոկալիզացումը:

Ծրագրի իրականացումից ակնկալվող արդյունքներն են.

- Կարանտին օրգանիզմներով վարակվածության ճշտված արեալ:
- Երկրում կայուն բուսասանիտարական վիճակ:

Նշված արդյունքներին հասնելու համար նախատեսվում է ՄԺԾԾ ժամանակահատվածի յուրաքանչյուր տարում հանրապետությունում շուրջ 12800 հեկտար հողատարածության վրա կատարել դիտողական զննում և նմուշառում և շուրջ 8500 նմուշների ֆիտոպաթոլոգիական, էնտոմոնոլոգիական, մոլախտաբանական և հերմիտոլոգիական փորձաքննությունների անցկացում:

Ծրագիրն ընդգրկված է ՀՀ գյուղատնտեսության կայուն զարգացման ռազմավարության կատարումն ապահովող միջոցառումներում:

Բույսերի պաշտպանության միջոցառումներ

Ծրագրի նպատակն է հանրապետությունում իրականացնել առավել զանգվածային տարածված և վտանգավոր օրգանիզմների դեմ բույսերի պաշտպանության միջոցառումներ:

1. Պայքար մկնանման կրծողների դեմ: Այս բաղադրիչով նախատեսվում է կենտրոնացված կարգով թունանյութերը ձեռք բերել և տրամադրել գյուղական համայնքներին, իսկ բույսերի պաշտպանության աշխատանքները իրականացնել գյուղացիական տնտեսությունների միջոցով, որի համար նախարարության համապատասխան կառույցների կողմից գյուղատնտեսական տնտեսություններին կտրամադրվի անհրաժեշտ խորհրդատվություն և կիրականացվի համապատասխան վերահսկողություն: Միջնաժամկետ ժամանակահատվածում բույսերի պաշտպանության միջոցառումների մեջ կընդգրկվի՝ 2006 թ. – 276.0 հազ.հեկտար 332.0 մլն դրամ գումարով, 2007 թ. – 197.0 հազ.հեկտար 236.0 մլն դրամ գումարով և 2008 թ. – 197.0 հազ.հեկտար՝ 236.0 մլն դրամ գումարով:

2. Պայքար մորեխների և ծղրիղների դեմ: Նշված ծառայությունը կիրականացվի կենտրոնացված կարգով, ինչպես գյուղատնտեսական մշակաբույսերի ցանքատարածություններում, այնպես էլ խոտհարքներում, արոտներում և այլ հողատեսքերում: ՄԺԾԾ ժամանակահատվածի 2006 - 2007 թթ յուրաքանչյուր տարում նախատեսվում է բույսերի պաշտպանության միջոցառումներում ընդգրկել 10000-ական հեկտար՝ 64.0 մլն դրամ գումարով::

Բույսերի պաշտպանության միջոցառումների մեջ ընդգրկվող տարածությունների ընտրության հիմքում ընկած են հետևյալ սկզբունքները.

1. բույսերի առավել վնասակար օրգանիզմներով վարակված տարածաշրջանները,
2. Հանրապետության սոցիալապես առավել անապահով բնակչություն ունեցող տարածաշրջանները,
3. հիմնական հացահատիկային մշակաբույսերի մշակությանը զբաղվող տարածաշրջանները:

Ծրագրով նախատեսված միջոցառումների շնորհիվ հնարավոր կլինի կանխել վնասատու օրգանիզմների գործունեությունը և նվազագույնի հասցնել դրանց տարածման արեալը, որը նախապայման կհանդիսանա անկորուստ բերքի ստացման համար, զգալիորեն կբարելավվի գյուղատնտեսական նշանակության հողատեսքերի բուսասանիտարական վիճակը և շուրջ 60-80%-ով կնվազի վնասակար օրգանիզմների պատճառած վնասը:

Ծրագրի իրականացումը կապահովի լրացուցիչ բերքի ստացում, որը կբարձրացնի հողօգտագործողների իրական եկամուտները և կնպաստի աղքատության նվազեցմանը: 2008թ. պայքարի միջոցառումներ իրականացված տարածքներում մկնամանկրծողների կողմից հասցրած վնասը (բերքի կորուստը) 2005թ. համեմատությամբ կնվազի շուրջ 70%-ով:

Կապահովվի նախկինում մորեխներով չվարակված տարածքներում հասուն մորեխների հոտերի բացակայություն:

2008թ.-ին 2005թ. համեմատությամբ կապահովվի զուգավորվող, հասուն մորեխներով վարակված համայնքների թվի զգալի նվազում:

Ծրագիրն ընդգրկված է ՀՀ գյուղատնտեսության կայուն զարգացման ռազմավարության կատարումն ապահովող միջոցառումներում:

ԱՆԱՄՆԱԲՈՒԺՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՀԱԿԱՀԱՄԱՃԱՐԱԿԱՅԻՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐ

Կենդանիների հիվանդությունների լաբորատոր ախտորոշման և կենդանական ծագում ունեցող հումքի և նյութի փորձաքննության միջոցառումների իրականացման պետպատվեր

Ծրագրի իրականացման նպատակն է կենդանիների վարակիչ հիվանդությունների համաճարակային վիճակի բարելավումը, մարդու և կենդանիների համար ընդհանուր հիվանդություններից բնակչության պահպանումը:

Ծրագրի իրականացման արդյունքում կբարձրանա հակահամաճարակային միջոցառումների արդյունքում պատվաստված կենդանիների վարակամերժության (իմունայնության) մակարդակը և կկատարվի գյուղատնտեսական կենդանիների ախտորոշումը լաբորատոր մեթոդներով:

Նշված արդյունքներին հասնելու համար նախատեսվում է իրականացնել հետևյալ միջոցառումները.

- շիճուկանոնիտորինգ (սերոնոնիտորինգ)՝ հակահամաճարակային միջոցառումների իրականացումից հետո, որի հիման վրա գնահատվում են առանձին հիվանդությունների դեմ կատարված կանխարգելիչ պատվաստումների արդյունքները.
 - համակարգչային մշակմամբ պատվաստումների արդյունքների գնահատման բանկի ստեղծում, որի հիման վրա առաջարկվում են հակահամաճարակային միջոցառումների ծրագրի փոփոխություններ.
 - գյուղատնտեսական կենդանիների հիվանդությունների տեսակներին պատվաստանյութերի համապատասխանության գնահատում.
 - պատվաստանյութերի և ախտորոշիչ նյութերի պահպանություն՝ սահմանված նորմերին համապատասխան.
 - անասնաբուժական պետական տեսուչների և սահմանային հսկիչ կետերի աշխատակիցների կողմից ներկայացված փորձամուշների ախտորոշում և եզրակացության տրամադրում.
 - հակահամաճարակային մոնիտորինգի իրականացում և հարևան երկրներում հակահամաճարակային վիճակի վերաբերյալ տեղեկատվության ապահովում.
- Ծրագիրն ընդգրկված է ՀՀ գյուղատնտեսության կայուն զարգացման ռազմավարության կատարումն ապահովող միջոցառումներում:

«Պատվաստուկներ և այլ հակահամաճարակային միջոցառումների համար անհրաժեշտ պարագաների ձեռքբերում» և «Գյուղատնտեսական կենդանիների հիվանդությունների ախտորոշման և հակահամաճարակային միջոցառումների գծով պետական պատվեր»

Ղեկավարվելով «Անասնաբուժության մասին» ՀՀ օրենքով ու այդ հիվանդությունների դեմ պայքարի կազմակերպման գործող հրահանգներով, հանրապետությունում անասնաբուժական հակահամաճարակային կայուն իրավիճակ ապահովելու, ինչպես նաև մարդկանց և կենդանիների վարակիչ հիվանդությունները կանխելու նպատակով հանրապետությունում իրականացվում են ամենամյա հակահամաճարակային պարտադիր միջոցառումներ:

Միջնաժամկետ ժամանակահատվածում (2006-2008թթ) գյուղատնտեսական կենդանիների վարակիչ հիվանդությունների դեմ պատվաստումների՝ հակահամաճարակային միջոցառումների մեջ նախատեսվում է ընդգրկել կենդանիների և մարդկանց համար առավել վտանգավոր հետևյալ 7 հիվանդությունները՝

1. Բրուցելյոզ - խոշոր եղջերավոր անասուններ, մանր եղջերավոր անասուններ, խոզեր, ձիեր
2. Տուբերկուլյոզ - խոշոր եղջերավոր անասուններ
3. Սիբիրախտ - խոշոր եղջերավոր անասուններ, մանր եղջերավոր անասուններ, խոզեր, ձիեր
4. Դաբաղ - խոշոր եղջերավոր անասուններ
5. Էմկար - խոշոր եղջերավոր անասուններ
6. Պաստերելյոզ - խոշոր եղջերավոր անասուններ
7. Ժանտախտ – խոզեր

Կարանտինային և հատուկ վարակիչ հիվանդությունների կանխարգելումն ու վերացումը ներառում է հետևյալ համալիր միջոցառումների միաժամանակյա և հաջորդական իրականացումը՝

ա) պատվաստումների և այլ հակահամաճարակային միջոցառումների համար անհրաժեշտ պարագաների ձեռքբերում,

բ) հակահամաճարակային պատվաստումներ և ախտորոշիչ հետազոտումներ

Ծրագրի իրականացման արդյունքում հակահամաճարակային միջոցառումների մեջ ՄԺԾԾ ժամանակահատվածի յուրաքանչյուր տարում կընդգրկվեն շուրջ 640 հազ.գլուխ խ.ե.ա., 730 հազ.գլուխ մ.ե.ա., 320 հազ.գլուխ խոզ և 15 հազ.գլուխ ձի:

Միաժամանակ նախատեսվում է.

- իրականացնել հանրապետությունում առկա հակահամաճարակային իրավիճակի մասին ամենամյա հաշվետվությունների ներկայացում նախարարություն;
- հանրապետության տարածքում գյուղատնտեսական կենդանիների համարակալման ու հաշվառման, դրանց գրանցամատյանների վարման աշխատանքների կազմակերպում;
- անասնազվաքանակի մասին տեղեկատվության հավաքագրում;
- հարկադիր սպանդի ենթակա վարակակիր անասունների դիակիզում, ինչպես նաև սուր վարակիչ հիվանդությունների բացահայտման դեպքում՝ անասնապահական շինությունների ախտահանում.

Ծրագրերի իրականացումը կնպաստի հանրապետության տարածքում կենդանիների վարակիչ հիվանդությունների նկատմամբ կայուն հակահամաճարակային վիճակի ստեղծմանը, անասնաբուժասանիտարական տեսակետից բարորակ անասնապահական մթերքի և հումքի արտադրության ապահովմանը, կենդանիների և մարդու համար ընդհանուր վարակիչ հիվանդություններից բնակչության պաշտպանությանը, ինչպես նաև կայուն միջպետական տնտեսական կապերի հաստատմանը:

Ծրագրի իրականացման արդյունքների, մինչև 2008 թվականի ավարտը, ցուցանիշներ են հանդիսանալու.

- գյուղատնտեսական կենդանիների սիբիրախտով վարակվածության աստիճանը՝ մինչև 0.001%:
- գյուղատնտեսական կենդանիների բրուցելյոզով վարակվածության աստիճանը՝ մինչև 0.2%:
- գյուղատնտեսական կենդանիների տուբերկուլյոզով վարակվածության աստիճանը՝ մինչև 0.2%:

- խոզերի ժանտախտով վարակվածության աստիճանը՝ մինչև 02%:
- գյուղատնտեսական կենդանիների Ա,Օ և Ասիա 1 դաբադով վարակվածության աստիճանը՝ մինչև 0.5%:
- խոշոր եղջերավոր կենդանիների խշխշան պալարով վարակվածության աստիճանը՝ մինչև 0.1%:

Ծրագրի իրականացման արդյուքնում 2008 թվականից նշված հիվանդությունների վարակվածության աստիճանը չպետք է գերազանցի վերը նշված ցուցանիշները:

Ծրագիրն ընդգրկված է ՀՀ գյուղատնտեսության կայուն զարգացման ռազմավարության կատարումն ապահովող միջոցառումներում:

«Անասնաբուժական ծառայության, հակահամաճարակային միջոցառումների, կենդանիների հիվանդությունների կանխարգելման աշխատանքների կազմակերպման բնագավառում պետության կողմից համայնքի ղեկավարին պատվիրակված լիազորությունների իրականացման ֆինանսավորում»

Ծրագիրը 2005-2007 թթ ՄԺԾԾ-ում ընդգրկված է եղել «Մարզային անասնաբուժական ծառայություններ իրականացնող ՊՈԱԿ-րի կողմից իրականացվող գյուղատնտեսական կենդանիների հիվանդությունների ախտորոշման և հակահամաճարակային միջոցառումների գծով պետպատվեր» ծրագրում: Սակայն ելնելով անասնաբուժության ոլորտում կատարված և սպասվելիք կառուցվածքային փոփոխություններից նպատակահարմար է համարվել և ՀՀ 2004 և 2005 թվականների պետական բյուջեներում նախատեսվել է «Անասնաբուժական ծառայության, հակահամաճարակային միջոցառումների, կենդանիների հիվանդությունների կանխարգելման աշխատանքների կազմակերպման բնագավառում պետության կողմից համայնքի ղեկավարին պատվիրակված լիազորությունների իրականացման ֆինանսավորում» ծրագիրը:

Ծրագրով նախատեսված հակահամաճարակային կենդանիների հիվանդությունների կանխարգելման, ախտորոշման և այլ անասնաբուժական ծառայությունների իրականացումը պետությունը պատվիրակել է համայնքների ղեկավարներին, համայնքների և անասնաբույժների հետ կնքվել է 710 պայմանագրեր, 2006-2008թթ յուրաքանչյուր տարվա համար նախատեսվում է տրամադրել 255.6 մլն դրամ:

«Մահմանային հսկիչ կետերի կառուցում և վերազինում»

Ծրագրի նպատակն է կանխել կենդանիների վարակիչ, ինչպես նաև բույսերի կարանտին վնասատուների ու հիվանդությունների մուտքը հանրապետության տարածք, վերահսկելով ներմուծվող կենդանական և բուսական ծագում ունեցող մթերքի ու հումքի անասնաբուժասանիտարական և բուսասանիտարական տեսակետից անվտանգությունը: Այն ներառված չի եղել 2005-2007 թթ ՄԺԾԾ-ում: Սակայն ՀՀ 2005 թվականի պետական բյուջեով Բագրատաշենի, Ագարակի և Բավրայի սահմանային հսկիչ կետերի կառուցման և վերազինման համար նախատեսված է 195.0 մլն դրամ:

Ծրագիրն ամբողջական ավարտելու համար 2006 թվականին նախատեսվում է կառուցել Գոգավանի սահմանային հսկիչ կետը և ձեռք բերել անհրաժեշտ լաբորատոր սարքեր, որի համար նախատեսվում է հատկացնել 63.2 մլն դրամ, այդ թվում շենքերի կառուցման համար 43.2 մլն դրամ և լաբորատոր սարքավորումների ձեռքբերման համար 20.0 մլն դրամ:

ԱՆՏԱՌԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

«Անտառապահպանական, անտառապաշտպանական, անտառավերականգնման աշխատանքների պետական պատվեր»

ՀՀ կառավարության 2004թ հունվարի 15-ի հ. 7-Ն որոշմամբ ՀՀ անտառների պահպանության, պաշտպանության, վերարտադրության և օգտագործման բնագավառների կառավարման իրավասությունները վերապահվել է ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարությանը:

Միաժամանակ որոշակի փոփոխության է ենթարկվել անտառտնտեսության ոլորտում վարվող պետական քաղաքականությունը և կրճատվել են անտառահատման ծավալները, որի հետ կապված ավելացել է ՀՀ պետական բյուջեով ծրագրի իրականացման համար նախատեսված ծախսերը:

Ծրագիրն իրականացվում է չորս բաղադրիչով՝ անտառպահպանություն, անտառպաշտպանություն, անտառշինություն և անտառվերականգնում:

1. Անտառպահպանություն- «Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի տնօրինությանը հանձնված հանրապետության անտառպետֆոնդի տարածքը կազմում է ավելի քան 360.0 հազ.հա (ընդհանուրի 78%-ը), որտեղ անտառտնտեսվարում իրականացնելու համար գործում է 22 անտառտնտեսություն: Անտառային տարածքները պահպանելու համար, համաձայն անտառշինական նախագծերի, ստեղծված են 92 անտառպետություններ - 529 պահաբաժիններ, որոնք ի պահ են տրված նույնքան անտառապետների և անտառապահերի: Վերջիններս նյութական պատասխանատու անձինք են: Միջին հաշվով յուրաքանչյուր անտառապահի ի պահ է տրված շուրջ 680.5 հա անտառային տարածք:

Նշված բաղադրիչով նախատեսվում է իրականացնել «Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի աշխատողների աշխատավարձերի վճարումներ (աշխատավարձերի բարձրացումը պայմանավորված է ՀՀ կառավարության կողմից 2004թ. սեպտեմբերի 30-ի նիստի թիվ 38 արձանագրային որոշմամբ հավանության արժանացած «Ապօրինի անտառահատումների հետ կապված խնդիրների լուծման աջակցման միջոցառումների գործողությունների ծրագրով»):

Նշված բաղադրիչով նախատեսվում է յուրաքանչյուր տարվա համար համապատասխանաբար 400 մլն դրամ:

2. Անտառպաշտպանություն - Բաղադրիչով նախատեսվում է Մեղրու, Եղեգիսի, Ջերմուկի, Արագածոտնի և Հրազդանի անտառտնտեսությունների անտառներում իրականացնել վնասատուների և հիվանդությունների դեմ պայքարի միջոցառումները: Կատարված մոնիտորինգի արդյունքներով տարբեր տեսակի վնասատուներով և հիվանդություններով վարակված անտառները կազմում են ավելի քան 22.0 հազար հեկտար: Նշված պայքարի միջոցառումները անհրաժեշտ է իրականացնել պարբերաբար՝ կատարվող անտառպաթողիական հետազոտությունների հիման վրա, որի համար կպահանջվի յուրաքանչյուր տարում 92.7 մլն դրամ՝ կկատարվեն 18000 հա անտառպաթողիական հետազոտություններ, թունանյութի ձեռքբերում 4.5 հազ. կգ., 9.0 հազ.հա -ի ավիացիոն ծառայություններ:

3. Անտառվերականգնում - Հայաստանի անտառները վերջին 10-12 տարիների ընթացքում, պայմանավորված էներգետիկ ճգնաժամով, զգալիորեն տուժել են: Տարբեր աստիճանի ապօրինի հատումներ են կատարվել շուրջ 40 հազար հեկտարի վրա, բացի այդ հանրապետության անտառների 1/3 մասը, ավելի քան 100 հազար հեկտար, արդեն իսկ կորցրել են ինքնավերականգնման ունակությունը: Այդ իսկ պատճառով անտառների վիճակը բարելավելու համար խիստ կարևոր է դառնում անտառվերականգնման և անտառապատման աշխատանքների ծավալների ընդարձակումը և աշխատանքների որակի բարելավումը, ինչը նախատեսված է ՀՀ անտառային ազգային քաղաքականությամբ և ռազմավարությամբ, որը ընդունվել է ՀՀ կառավարության 2004թ. սեպտեմբերի 30-ի նիստի թիվ 38 արձանագրային որոշմամբ:

Միջոցառման իրականացման համար պահանջվում է 2006 թ. – 450.9 մլն դրամ, 2007 թ. – 650 մլն դրամ, 2008 թ. – 650 մլն դրամ:

ՄԺԾԾ ժամանակահատվածում գումարների ավելացումը պայմանավորված է հիմնված տնկարքների տարածքների աճով՝ կապված դրանց խնամքի աշխատանքների կազմակերպման հետ:

Ծրագրի իրականացումից ակնկալվող արդյունքներն են՝

Հանրապետության անտառների պահպանության բարելավում, ապօրինի օգտագործման նվազում.

- անտառներում վնասատուների և հիվանդությունների նվազում.
- անտառապատ տարածքների ավելացում
- անտառշինական նախագծերի առկայություն
- արդյունավետ անտառկառավարում:
- անտառամերձ բնակչության աղքատության նվազեցում:

1. Անտառշինություն - 1993թ.-ից հետո Անտառային պետֆոնդի տարածքում անտառշինական նախագծեր չեն իրականացվել բացառությամբ Լավարի և Նոյեմբերյանի անտառտնտեսությունների: Ներկայումս համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող բնական պաշարների կառավարման և չքավորության նվազեցման ծրագրի շրջանակներում իրականացվում է Իջևանի և Սևքարի անտառտնտեսությունների անտառշինական նախագծերի մշակումը: 2006-2008 թթ համար նախատեսվում է իրականացնել Կապանի, Գորիսի, Մեղրու, Ստեփանավանի, Գուգարքի և Գսեղի անտառտնտեսությունների անտառային պետֆոնդի գույքագրում և հաշվառում, ինչպես նաև անտառշինական նախագծերի կազմում յուրաքանչյուր տարում 50-ական հազար հեկտարի համար տարեկան՝ 150.0 մլն դրամ գումարով (մեկ հեկտարի արժեքը՝ 3000 դրամ):

Ծրագրերի իրականացման արդյունքում կապահովվեն հետևյալ ցուցանիշները.

1. Ապօրինի հատումների նվազում՝ յուրաքանչյուր տարում 10%-ով.
2008թ. ապօրինի հատումների ծավալի նվազում 2005թ. ցուցանիշների համեմատ 30%-ով
2. Հակահրդեհային միջոցառումների արդյունավետության բարձրացում յուրաքանչյուր տարում 15%-ով.
2005թ. համեմատ 2008թ. հակահրդեհային միջոցառումների արդյունավետության բարձրացում 50%-ով
3. Անտառային տարածքների վարակվածության նվազում՝ 2008 թվականին վնասատուներով և հիվանդություններով վարակված տարածքները չեն գերազանցելու պետական անտառային ֆոնդի անտառածածք տարածքների 3%-ը
4. Հիմնադրված և ցանված անտառային տարածքներում յուրաքանչյուր տարում անտառային կուլտուրաների 60% կայտղականության ապահովում
5. Անտառային տնկանյութի արտադրության ավելացում՝ յուրաքանչյուր տարում 20%-ով.
2008թ. տնկանյութի արտադրության ավելացում 2005թ. ցուցանիշների համեմատ 60%-ով
6. Անտառավերականգման և անտառապատման աշխատանքների ծավալների ավելացում, 2006թ. – 4150 հա, 2007թ. – 4500 հա, 2008թ.- 5000 հա երեք տարում՝ 13650 հա

ՏՈՒՆԱԲՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ , ՄԵՐՄՆԱԲՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԱՅԼ ԾՐԱԳՐԵՐ

«Մերմերի որակի ստուգման և պետական սորտափորձարկման միջոցառումների իրականացման գծով պետական պատվեր

Բույսերի սերմերի որակի ստուգում և փաստաթղթավորում, որն ապահովում է նաև «Սպառողների շահերի պաշտպանության մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված նվազագույն աշխատանքների կատարումը: Այս ծրագրի իրագործումը հնարավորություն է ընձեռում կանխել գյուղատնտեսական մշակաբույսերի ցանքային

ցածր որակ ունեցող սերմերի և տնկանյութի օգտագործումը և ապահովել կոնդիցիոն սերմերի վերարտադրություն: Նախատեսվող միջոցառումներն են՝

- սորտային նույնականացման աշխատանքների իրականացում,
- սերմերի խմբաքանակներից նմուշների ընտրություն,
- սերմնմուշների լաբորատոր փորձարկումների կազմակերպում.
- սորտային սերմադաշտերի ապրոքացիա:

Ծրագիրն ընդգրկված է ՀՀ գյուղատնտեսության կայուն զարգացման ռազմավարության կատարումն ապահովող միջոցառումներում:

«Հիդրոդերևույթաբանական միջոցառումների գծով պետական պատվեր»

Ծրագրի շնորհիվ նախատեսվում է լուծել հետևյալ խնդիրները.

- բույսերի ցրտահարությունների նախնական գզուչացման արդյունքում՝ բերքի կորուստներից խուսափելու միջոցառումների իրականացում..
- գետերի, լճերի, ջրավազանների և այլ ջրային մակերեսների ջրի պաշարների, զարնանային հորդացման էլեմենտների կանխատեսամբ նպաստել ցանքերի ոռոգման խնդիրների արդյունավետ կազմակերպմանը
- վտանգավոր և առավել վտանգավոր հիդրոդերևութաբանական երևույթների կանխատեսումներով նախնական միջոցառումների կազմակերպման հնարավորություն ընձեռնել:

Արհեստական սերմնավորման միջոցառումներ

Ծրագիրը բաղկացած է 2 բաղադրիչներից՝

1. Սերմնահեղուկի խորը սառեցման եղանակով պահպանում (11.5 մլն դրամ): Այս բաղադրիչը նախատեսվում է իրականացնել Արարատի, Գեղարքունիքի, Տավուշի, Լոռու և Սյունիքի մարզերում պահեստավորված առկա 528 հազար չափաբաժին սերմնահեղուկի պահպանումը -196°C աստիճանում (հեղուկ ազոտի միջավայրում), որը հնարավորություն կտա պահպանել սերմնահեղուկի կենսաբանական հատկանիշներն ու գենետիկական կայունությունը և առաջիկա տարիներին այդ սերմնահեղուկով հանրապետությունում իրականացնել կովերի արհեստական սերմնավորում:

2. Տոհմակայաններում պահվող տավարի բարձր մթերատու ցեղերի ցուլերից ստացված սերմնահեղուկի օգտագործմամբ հանրապետության տարբեր մարզերում իրականացնել կովերի արհեստական սերմնավորում:

Արհեստական սերմնավորման միջոցով պետք է ապահովել սերմնավորվող կովերի գլխաքանակի առնվազն 90-95% հղիություն:

Ծրագրի իրականացման արդյունքում արհեստական սերմնավորումից ստացված կովերի կաթնատվությունը կբարձրանա 15-20%-ով:

Աջակցություն գյուղատնտեսական տվյալների հավաքագրմանը

Ծրագրի հիմնական նպատակն է հանրապետության գյուղական համայնքների, ագրարային ոլորտի տարբեր ճյուղերի վերաբերյալ տեղեկատվության հավաքագրումը, դրանց մեքենայական մշակումը, պահպանումն ու վերլուծությունը և արդյունքում՝ ոլորտի գործունեության բարելավմանն առընչվող առաջարկությունների, ծրագրերի և այլ ծրագրային փաստաթղթերի մշակման համար անհրաժեշտ ելակետային բազայի ստեղծումը:

Կատարված ուսումնասիրությունների հիման վրա իրականացվում է գյուղական համայնքների վիճակի, բուսաբուծության, անասնաբուծության ճյուղերի, գյուղատնտեսության կոոպերացիայի, պարենային անվտանգ-

գության և այլ բնագավառների զարգացմանը նպաստող առաջարկությունների մշակումը, ինչպես նաև տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ներդրումը ագրոպարենային ոլորտում:

Ծրագիրն ընդգրկված է ՀՀ գյուղատնտեսության կայուն զարգացման ռազմավարության կատարումն ապահովող միջոցառումներում:

Հայաստանի Հանրապետությունում գյուղատնտեսական կենդանիների համարակալում և հաշվառում

Ծրագրի նպատակն է հանրապետությունում 2006-2008 թթ գյուղատնտեսական կենդանիների գլխաքանակի համարակալման և հաշվառման միջոցով բարելավել տոհմային գործը, բարձրացնել անասնաբուժական միջոցառումների արդյունավետությունն ու վերահսկելիությունը, ինչպես նաև նախապայմաններ ստեղծել վարկային միջոցների դիմաց անասունների գրավադրման համար:

Միաժամանակ նախատեսվում է մշակել հաշվառման համակարգ և ստեղծել տվյալների բանկ:

Ծրագիրը կրում է շարունակական բնույթ, միջնաժամկետ ժամանակահատվածի յուրաքանչյուր տարում կհամարակալվեն նորածին հորթերը և այլ երկրներից հանրապետություն ներկրված կենդանիները:

Ծրագրի իրականացման արդյունքում նախատեսվում է համարակալել՝ 2006թ.-310.0 հազ.գլուխ, 2007 թ.- 330.0 հազ.գլուխ և 2008 թ.- 330.0 հազ.գլուխ Խ.Ե.Ա.

Ծրագրի իրականացումը նպաստում է տոհմային գործի և անասնաբուժական միջոցառումների արդյունավետ կազմակերպմանը՝ արդյունքում անասնապահական մթերքների արտադրության ծավալները կավելանան համապատասխանաբար 2.0 և 1.5%, որը բերում է անասնատերերի իրական եկամուտների աճին և աղքատության նվազեցմանը:

Ծրագիրն ընդգրկված է ՀՀ գյուղատնտեսության կայուն զարգացման ռազմավարության կատարումն ապահովող միջոցառումներում:

Գյուղական Տարածքների Տնտեսական Զարգացման Ծրագիր (ԳԶՄՀ)

Գյուղական տարածքների տնտեսական զարգացման վարկային համաձայնագիրը Հայաստանի Հանրապետության Գյուղատնտեսության զարգացման միջազգային Հիմնադրամի կողմից ստորագրվել է 2005թ. հունվարի 28-ին: Ծրագրի ընդհանուր արժեքը կազմում է 28.72 մլն. ԱՄՆ դոլար: Ծրագիրը նախատեսվում է իրականացնել չորս տարվա ընթացքում: Ծրագրի նպատակն է ապահովել Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գտնվող առավել աղքատ 7 լեռնային մարզերի գյուղական բնակչության եկամուտների կայուն աճը և ծրագրի սահմանված տարածքներում աջակցություն ցուցաբերել գյուղատնտեսության հետ առընչվող տնտեսական գործունեության կայուն աճին:

Ծրագրի շրջանակներում 2006-2008 թթ ընթացքում նախատեսվում է իրականացնել հետևյալ աշխատանքները.

- գյուղական ձեռնարկատիրության ֆինանսավորում, որի շրջանակներում նախատեսվում է աջակցել գյուղական տնտեսական գործունեության ակտիվացմանը՝ ԳՏՏԶԾ տարածքում գյուղական միջին և փոքր արտադրողների ու ձեռնարկատերերի համար համապատասխան ֆինանսավորումը մատչելի դարձնելու միջոցով:

- գյուղական միջնորդային բիզնես ծառայություններ, որի շրջանակներում նախատեսվում է ծրագրի տարածքում զարգացնել ԳՏՏԶԾ հավատարմագրած բիզնես ծառայություններ մատակարարող կազմակերպությունների ցանց, որոնք կաջակցեն վարկառուներին բիզնես ծրագրեր նախապատրաստելու գործում:

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

- տնտեսական հիմնավորված ենթակառուցվածքներ, որի շրջանակներում նախատեսվում է բարելավել մատակարար-արժեքային շղթայի գործունեության արդյունավետությունը՝ հիմնական ենթակառուցվածքների թերությունների վերացման ճանապարհով:

Աղյուսակ 11.4. 2006-2008թթ գյուղատնտեսության ոլորտի ծախսերը (մլն դրամ)

Ծրագրի անվանումը	2004թ փաստացի ֆինանս.	ՀՀ 2005թ. հաստատված բյուջե	2006թ.	2007թ.	2008թ.
10.01.01.Գործադիր իշխանության պետ. կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանում	207.11	223.22	369.93	438.53	510.68
Ընթացիկ ծախսեր	207.11	223.22	369.93	438.53	510.68
Կապիտալ ծախսեր					
10.02. ՀՈՂԵՐԻ ԲԱՐԵԼԱՎՄԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ ՈՐԻԿ	30.00	250.60	615.10	564.10	564.10
Ընթացիկ ծախսեր	30.00	90.00	86.00	35.00	35.00
Կապիտալ ծախսեր	0.00	160.60	529.10	529.10	529.10
1. Հողերի ագրոքիմիական հետազոտության և բերրիության բարձրացման միջոցառումների պետական պատվեր, որից	30.00	35.00	35.00	35.00	35.00
Ընթացիկ ծախսեր	30.00	35.00	35.00	35.00	35.00
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
2. Գյուղատնտեսական մշակաբույսերի ոռոգման նորմերի և ռեժիմների ճշտում, որից	0.00	35.00	51.00	0.00	0.00
Ընթացիկ ծախսեր	0.00	35.00	51.00	0.00	0.00
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
3. Արարատյան հարթավայրի ոռոգելի հողերի աղային հանույթի կատարում, որից	0.00	20.00	0.00	0.00	0.00
Ընթացիկ ծախսեր	0.00	20.00	0.00	0.00	0.00
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
4. Արարատյան հարթավայրի ոռոգելի երկրորդային աղակալած հողերի արմատական բարելավում, որից	0.00	0.00	369.10	369.10	369.10
Ընթացիկ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	369.10	369.10	369.10
5. Բնական կերհանդակների (արոտների) բարելավում և ջրաբիացում, որից	0.00	160.60	160.00	160.00	160.00
Ընթացիկ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Կապիտալ ծախսեր	0.00	160.60	160.00	160.00	160.00
10.04 ԲՈՒՅՍԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ՈՐԻԿ	249.70	272.71	468.71	372.71	308.71
Ընթացիկ ծախսեր	249.70	272.71	468.71	372.71	308.71
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
1. Գյուղմշակաբույսերի բուսասանիտարական վիճակի մոնիտորինգի, լաբորատոր փորձաքննությունների հիման վրա կանխարգելիչ և ախտորոշիչ ծառայությունների իրականացման պետական պատվեր, որից	40.51	42.71	42.71	42.71	42.71
Ընթացիկ ծախսեր	40.51	42.71	42.71	42.71	42.71
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Ծրագրի անվանումը	2004թ փաստացի ֆինանս.	ՀՀ 2005թ. հաստատ- ված բյուջե	2006թ.	2007թ.	2008թ.
2. Բույսերի կարանտինային ծառայություններ, որից	25.55	30.00	30.00	30.00	30.00
Ընթացիկ ծախսեր	25.55	30.00	30.00	30.00	30.00
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
3. Բույսերի պաշտպանության միջոցառումներ, որից	183.64	200.00	396.00	300.00	236.00
Ընթացիկ ծախսեր	183.64	200.00	396.00	300.00	236.00
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
10.05. ԱՆԱՄՆԱԲՈՒԺՈՒԹՅՈՒՆ և ՀԱԿԱՀԱՍՏԱՆԱՐԱԿԱՅԻՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐ	1059.90	1354.88	1236.76	1153.56	1153.56
Ընթացիկ ծախսեր	1045.20	1159.88	1173.56	1153.56	1153.56
Կապիտալ ծախսեր	14.70	195.00	63.20	0.00	0.00
1. Կենդանիների հիվանդությունների լաբորատոր ախտորոշման և կենդանական ծագում ունեցող հումքի և նյութի փորձաքննության միջոցառումների իրականացման պետական պատվեր, որից	69.72	50.08	50.08	50.08	50.08
Ընթացիկ ծախսեր	69.72	50.08	50.08	50.08	50.08
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
2. Պատվաստուկների և այլ հակահամաճարակային միջոցառումների համար անհրաժեշտ պարագաների ձեռքբերում, որից	734.98	767.00	750.00	730.00	730.00
Ընթացիկ ծախսեր	734.98	767.00	750.00	730.00	730.00
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
3. Գյուղատնտեսական կենդանիների հիվանդությունների ախտորոշման և հակահամաճարակային միջոցառումների գծով պետական պատվեր, որից	45.24	98.76	103.88	103.88	103.88
Ընթացիկ ծախսեր	45.24	98.76	103.88	103.88	103.88
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
4. ՀՀ կառավարությանն առընթեր ոստիկանության ոստիկանական դասակի կողմից կարանտինային սահմանափակումների իրականացում, որից	11.26	14.00	14.00	14.00	14.00
Ընթացիկ ծախսեր	11.26	14.00	14.00	14.00	14.00
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
5. Անասնաբուժական ծառայության, հակահամաճարակային միջոցառումների, կենդանիների հիվանդությունների կանխարգելման աշխատանքների կազմակերպման բնագավառում պետության կողմից համայնքի ղեկավարին պատվիրակված լիազորությունների իրականացման ֆինանսավորում, որից	184.00	230.04	255.60	255.60	255.60
Ընթացիկ ծախսեր	184.00	230.04	255.60	255.60	255.60
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
6. Սահմանային հսկիչ կետերի կառուցում և վերազինում	0.00	195.00	63.20	0.00	0.00
Ընթացիկ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Կապիտալ ծախսեր	0.00	195.00	63.20	0.00	0.00

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Ծրագրի անվանումը	2004թ փաստացի ֆինանս.	ՀՀ 2005թ. հաստատ- ված բյուջե	2006թ.	2007թ.	2008թ.
7. Գյուղատնտեսական նշանակության այլ օբյեկտների հիմնանորոգում	14.70				
Ընթացիկ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Կապիտալ ծախսեր	14.70	0.00	0.00	0.00	0.00
10.06.ԱՆՏԱՈՒԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ	244.46	400.00	1093.60	1292.70	1292.70
Ընթացիկ ծախսեր	224.65	400.00	492.70	492.70	492.70
Կապիտալ ծախսեր	19.81	0.00	600.90	800.00	800.00
1. Անտառպահպանական, անտառպաշտպանական, անտառավերականգնման աշխատանքների պետական պատվեր, որից	224.65	400.00	1093.60	1292.70	1292.70
Ընթացիկ ծախսեր	224.65	400.00	492.70	492.70	492.70
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	600.90	800.00	800.00
2. Գյուղատնտեսական նշանակության այլ օբյեկտների հիմնանորոգում	19.81				
Ընթացիկ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Կապիտալ ծախսեր	19.81	0.00	0.00	0.00	0.00
10.07. ՏՈՂԱԲՈՒԹՅՈՒՆ, ՄԵՐՄՆԱԲՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԱՅԼ ԾՐԱԳՐԵՐ որից	196.11	2095.02	3057.44	5173.74	2658.42
Ընթացիկ ծախսեր	196.11	499.62	154.60	475.50	292.60
Կապիտալ ծախսեր	0.00	895.33	1310.96	3200.00	1523.06
Վարկավորում հանած մարումը	0.00	700.07	1591.88	1498.24	842.76
1. Հատուկ միջոցառումների իրականացում, որից	0.96	0.96	1.00	1.00	1.00
Ընթացիկ ծախսեր	0.96	0.96	1.00	1.00	1.00
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
2. Սերմերի որակի ստուգման և պետական սորտափորձարկման միջոցառումների իրականացման գծով պետական պատվեր, որից	23.50	25.00	25.00	25.00	25.00
Ընթացիկ ծախսեր	23.50	25.00	25.00	25.00	25.00
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
3. Սերմադաշտերի ապրոբացիա, որից	0.30				
Ընթացիկ ծախսեր	0.30	0.00	0.00	0.00	0.00
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
4. Հիդրոդերևութաբանական միջոցառումների գծով պետպատվեր, որից	2.20	2.20	2.20	2.20	2.20
Ընթացիկ ծախսեր	2.20	2.20	2.20	2.20	2.20
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
5. Արհեստական սերմնավորման միջոցառումներ, որից	39.19	41.50	41.50	41.50	41.50
Ընթացիկ ծախսեր	39.19	41.50	41.50	41.50	41.50
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
6. Աջակցություն գյուղատնտեսական տվյալների հավաքագրմանը, որից	21.53	30.00	30.00	30.00	30.00
Ընթացիկ ծախսեր	21.53	30.00	30.00	30.00	30.00
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
7. Հայաստանի Հանրապետությունում գյուղատնտեսական կենդանիների համարակալում և հաշվառում, որից	64.88	48.61	36.90	38.70	38.70

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Ծրագրի անվանումը	2004թ փաստացի ֆինանս.	ՀՀ 2005թ. հաստատ- ված բյուջե	2006թ.	2007թ.	2008թ.
Ընթացիկ ծախսեր	64.88	48.61	36.90	38.70	38.70
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
8. Հակակարկտային սարքավորումների ձեռքբերման գործընթացում պետության ստանձնած պարտավորությունների կատարում	0.00	80.00	0.00	0.00	0.00
Ընթացիկ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Կապիտալ ծախսեր	0.00	80.00	0.00	0.00	0.00
9. Ճապոնական կառավարության «Պարենային արտադրության անձ» ծրագրի շրջանակներում ձևավորված գործընկերային ֆոնդի հաշվին իրականացվող հակահեղեղային միջոցառումներ , որից	0.00	246.00	0.00	0.00	0.00
Ընթացիկ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Կապիտալ ծախսեր	0.00	246.00	0.00	0.00	0.00
10. Ճապոնական կառավարության «Պարենային արտադրության անձ» ծրագրի շրջանակներում ձևավորված գործընկերային ֆոնդի հաշվին իրականացվող անտառ-վերականգնման միջոցառումներ, որից	0.00	254.00	0.00	0.00	0.00
Ընթացիկ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Կապիտալ ծախսեր	0.00	254.00	0.00	0.00	0.00
11. Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող գյուղատնտեսական բարեփոխումների աջակցության ծրագիր	43.56	232.12	0.00	0.00	0.00
Ընթացիկ ծախսեր	43.56	196.87	0.00	0.00	0.00
Կապիտալ ծախսեր	0.00	35.25	0.00	0.00	0.00
12. Գյուղատնտեսության զարգացման միջազգային հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող Գյուղական տարածքների տնտեսական զարգացման ծրագիր,որից	0.00	1134.63	2920.84	5035.34	2520.02
Ընթացիկ ծախսեր	0.00	154.48	18.00	337.10	154.20
Կապիտալ ծախսեր	0.00	280.08	1310.96	3200.00	1523.06
Վարկավորում հանած մարումը	0.00	700.07	1591.88	1498.24	842.76
ԸՆԴԱՄԵՆԸ Գյուղատնտեսության միջոցառումն. իրականաց. ծրագիր, որից	1987.27	4596.43	6841.54	8995.35	6488.17
Ընթացիկ ծախսեր	1952.77	2645.43	2745.50	2968.01	2793.25
Կապիտալ ծախսեր	34.51	1250.93	2504.16	4529.10	2852.16
Վարկավորում հանած մարումը	0.00	700.07	1591.88	1498.24	842.76

ԳԼՈՒԽ 12. ԲՆԱՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

12.1. ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Բնապահպանական հարցերն ուղղակիորեն առնչվում են երկրի տնտեսական և սոցիալական զարգացման հիմնախնդիրներին:

Ցանկացած տնտեսական գործունեություն իր ազդեցությունն է թողնում շրջակա միջավայրի վրա: Բնապահպանության ոլորտի խնդիրն է առավելագույն չափով նվազեցնել շրջակա միջավայրի՝ մթնոլորտի, ջրերի, հողի, ընդերքի, բուսական և կենդանական աշխարհի վրա տնտեսական գործունեության վնասակար ներգործությունները՝ ապահովելով շրջակա միջավայրի և մարդու առողջության պահպանության երաշխիքները:

Կլիմայի գլոբալ փոփոխությունները, օզոնային շերտի քայքայումը, մեծ հեռավորությունների վրա օդի, ջրերի անդրսահմանային աղտոտումն, արդյունաբերական վթարների անդրսահմանային ներգործությունները, հողերի դեգրադացիան (անապատացում, աղակալում, էռոզիա և այլն), կենսաբազմազանության առանձին տեսակների անհետացման վտանգը տնտեսական գործունեության արդյունքն են, և դրանք ամբողջ աշխարհում առաջնային լուծում պահանջող խնդիրներ են:

Ուշադրության արժանի են նաև վտանգավոր քիմիական նյութերը, կայուն օրգանական աղտոտիչները, արտադրության պրոցեսում առաջացող վտանգավոր արտադրական թափոնները, ինչպես նաև մարդու կենսագործունեության հետևանքով առաջացած կենցաղային թափոնները, որոնք հանդիսանում են շրջակա միջավայրի աղտոտման հիմնական աղբյուրներից մեկը և որոնց գործածությունը պահանջում է կառավարման լուրջ մոտեցում:

Բնապահպանական հիմնախնդիրների լուծման արդյունքների շահառուները Հայաստանի Հանրապետության բնակչությունն ու միջազգային հանրությունն են, որոնց համար երկրում և տարածաշրջանում ստեղծվում/ապահովվում է բարենպաստ/անվտանգ շրջակա միջավայր:

Վերջին տարիներին ոլորտի զարգացումը ընթանում է բյուջետային հատկացումների և միջազգային ֆինանսական/բնապահպանական կազմակերպությունների կողմից տրամադրված դրամաշնորհների ընձեռնած հնարավորությունների շրջանակներում, նպատակաուղղված լինելով՝

- ◆ կանխարգելի/կամ նվազեցնել շրջակա միջավայրի հետագա աղտոտումը,
- ◆ պահպանել կենսաբազմազանությունը,
- ◆ վերականգնվող բնական ռեսուրսների գծով ապահովել դրանց վերարտադրության անհրաժեշտ ծավալները,
- ◆ չվերականգնվող բնական ռեսուրսների գծով ապահովել դրանց բանական և արդյունավետ օգտագործումը:

Բնագավառի զարգացումն ընթացել է երկրի տնտեսության զարգացմանը զուգընթաց և համահունչ այն բարեփոխումներին, որոնք կատարվել և կատարվում են Հայաստանում՝ տնտեսության գրեթե բոլոր բնագավառներում:

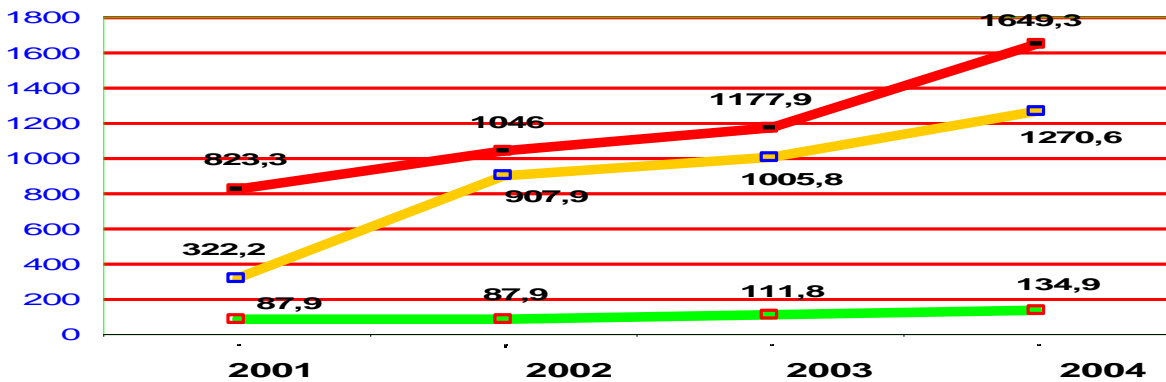
Շրջակա միջավայրի պահպանության բնագավառում վերջին ժամանակահատվածի հիշատակման արժանի ձեռքբերումներն են եղել՝

1. 1999թ.-ից Սևանա լճից էներգետիկ նպատակներով ջրբացթողումների դադարեցումը,
2. Սևանա լճի մակարդակի բարձրացման կայուն միտումները (շարունակական բնույթը) (2002 թ.՝ 44սմ, 2003 թ.՝ 48 սմ, 2004 թ.՝ 41 սմ):
3. 2002 թվականից էթիլացված բենզինի արտադրության, օգտագործման և ներմուծման արգելումը,

ՀՀ 2006-2008 ԹԹ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

4. Կայուն օրգանական աղտոտիչ համարվող մի շարք նյութերի արտադրության և օգտագործման արգելումը,
5. Ձերմոցային գազերի, ծծմբի, ազոտի օքսիդների, ամոնիակի և ցնդող օրգանական միացությունների արտանետումների սահմանափակման գործողությունները,
6. Շրջակա միջավայրի պահպանության դրամագլխի ստեղծումը,
7. Հայաստանի կողմից վավերացվել են մի շարք կարևոր բնապահպանական միջազգային համաձայնագրեր ու կոնվենցիաներ, այդ թվում`
 - Ø ՄԱԿ-ի Կլիմայի փոփոխության շրջանակային կոնվենցիային կից Կիոտոյի արձանագրություն, որը հնարավորություն կտա Հայաստանին մասնակցելու այդ արձանագրությամբ սահմանված միջազգային երկկողմանի համագործակցության մեխանիզմներում, իրականացնելով երկրի տնտեսական զարգացմանը նպատակաուղղված ներդրումային նախագծեր ,
 - Ø «Օզոնային շերտի պահպանության մասին» Վիեննայի կոնվենցիայի և «Օզոնային շերտը քայքայող նյութերի մասին» Մոնրեալի արձանագրության շրջանակներում`իրականացված համապատասխան նախաձեռնող քայլերի արդյունքում 2002 թվականի նոյեմբերին կայացած Կոնվենցիայի և Արձանագրության Կողմերի հերթական կոնֆերանսի որոշմամբ Հայաստանը դասվել է Կոնվենցիայի 5-րդ հոդվածի երկրների դասին, որը թույլ կտա օգտվելու Մոնրեալի արձանագրության ներքո գործող բազմակողմանի ֆոնդից` Հայաստանում օզոնասնվտանգ տեխնոլոգիաներ ներդնելու համար ,
 - Ø «Միջազգային առևտրում առանձին վտանգավոր քիմիական նյութերի և պեստիցիդների վերաբերյալ նախնական հիմնավորված համաձայնության ընթացակարգի կիրառման մասին» Ռոտերդամի կոնվենցիա,
 - Ø «Կայուն օրգանական աղտոտիչների մասին» Ստոկհոլմի կոնվենցիա,
 - Ø «Օզոնային շերտը քայքայող նյութերի մասին» Մոնրեալի արձանագրության Կոպենհագենի և Լոնդոնի ուղղումներ:
8. Կայուն զարգացման, ջրի ազգային խորհուրդների, ապօրինի անտառահատումների դեմ պայքարի միջգերատեսչական հանձնաժողովի և ջրավազանային կառավարման մարմինների կազմավորումը և այլն:
9. Ոլորտը կարգավորող օրենսդրական դաշտի զարգացումը և ընդլայնումը, այդ թվում` . «Թափոնների մասին» և «Բնապահպանական վերահսկողության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքների ընդունումը:
10. Բնապահպանական տեսչական աշխատանքների արդյունավետության բարձրացման շնորհիվ բնօգտագործման վճարների գծով պետական բյուջեի մուտքերը 2002 թ. համեմատ աճել են ավելի քան 2 անգամ:

Գծանկար 12.1 Բնօգտագործման վճարների դինամիկան 2001-2004 թ.թ. / մլն.դրամ /

- Բնօգտագործման վճարներ ընդամենը
- Ընդերքօգտագործման համար վճարներ
- Էներգապաշարների օգտագործման համար վճարներ

11. ՀՀ նոր ջրային օրենսգրքի համաձայն ձևակերպված ՋԹ-ներով իրավական դաշտ է բերվել հանրապետության ջրօգտագործման ծավալի շուրջ 90%-ը:

12. Ուազմավարական նշանակություն ունեցող մի շարք փաստաթղթերի ընդունումը՝ Հայաստանի Հանրապետության անտառի ազգային քաղաքականությունը և ռազմավարությունը, Ապօրինի անտառահատումների հետ կապված խնդիրների լուծմանն աջակցող միջոցառումների գործողությունների ծրագիրը,

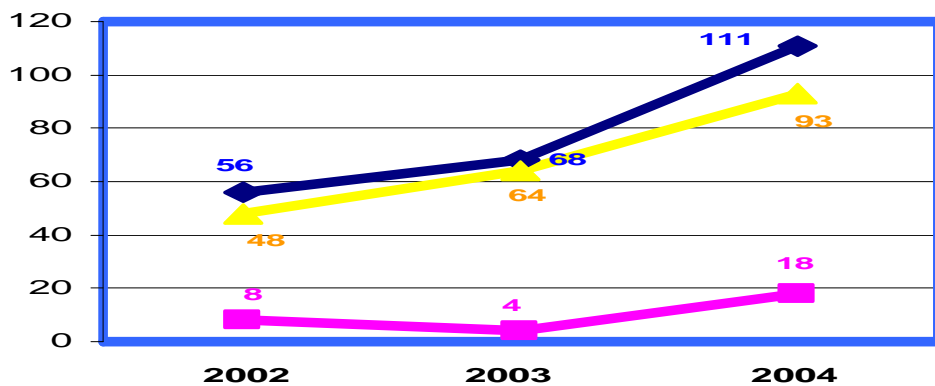
«Ավտոտրանսպորտից վնասակար արտանետումների նվազեցման հայեցակարգը,

Հայաստանի Հանրապետությունում «Կայուն օրգանական աղտոտիչների մասին» Ստոկհոլմի կոնվենցիայի իրականացման գործողությունների ազգային ծրագրի 2005-2010 թվականներին իրականացվելիք միջոցառումների ցանկը:

Վերջին երեք տարիների (2002 – 2004 թ.թ.) կտրվածքով ոլորտը բնութագրվում է հետևյալ հիմնական ցուցանիշներով

1) բնապահպանության և բնօգտագործման ոլորտների օրենսդրական դաշտը կատարելագործելու նպատակով հաշվետու ժամանակահատվածում նախարարության կողմից մշակվել են ավելի քան 200 կարևոր օրենսդրական, ենթօրենսդրական և այլ նորմատիվային փաստաթղթերի նախագծեր:

Գծանկար 12.2

- Ձեռնամենը մշակված իրավական ակտեր
- այլ թվում՝ օրենքի նախագծեր
- այլ իրավական ակտեր

2) «Սևանա լճի էկոհամակարգի վերականգնման, պահպանության, վերարտադրման և օգտագործման միջոցառումների 2002-2004 թվականների տարեկան ծրագրի իրականացման շրջանակներում .

2.1.Շարունակվում է ապահովվել 2001 թվականի տարվա վերջից սկսված Սևանա լճի մակարդակի աստճանական բարձրացումը՝

Վերջին տարիների կտրվածքով Սևանա լճի ջրօգտագործման հետ կապված ցուցանիշները բնորոշվում են հետևյալ կերպ՝

N	Ցուցանիշի անվանումը	Չափի միավորը				
			2001թ.	2002թ.	2003թ.	2004թ.
1	2	3	4	5	6	7
1.	Արփա-Սևան թունելով լիճ տեղափոխվող ջրաքանակը	մլն.խմ	210.39	243,71	260,58	247.55

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

2.	Ոռոգման նպատակով լճից բաց թողնված ջրի չափաքանակը	մլն.լսմ	161.30	98,30	117,46	148,80
3.	Լճի մակարդակը 31.12. դրությամբ	մ	1896.32	1896,76	1897,24	1897,65

2.2. Իրականացվել է Սևանա լճի ձկնային պաշարների համալրումը, որի նպատակով լիճ է բաց թողնվել՝ 2002 թ` գեղարքունի ձկան (1.5 գրամ և ավելի) - 175.0 հազ.հատ մանրածուկ, 2003 թվականին`

- կողակ ձկան թրթուրներ - 2.5 մլն. հատ,
- կողակ ձկան մանրածուկ /1.6 գրամ/ - 106.8 հազ. հատ,
- ամառային բախտակի մանրածուկ /3.1 գրամ/ - 20.7 հազ.հատ,
- գեղարքունի ձկան մանրածուկ /3.1 գրամ/ - 106.3 հազ.հատ:

2004 թվականին`

- ◆ կողակ ձկան թրթուրներ - 2.2 մլն. հատ,
- ◆ կողակ ձկան մանրածուկ /1.5 գրամ/ - 37.5 հազ.հատ,
- ◆ ամառային բախտակի մանրածուկ / 3 գրամ/ - 14.7 հազ.հատ,
- ◆ գեղարքունի ձկան մանրածուկ / 3 գրամ/ - 93.0 հազ.հատ:

2.3. Իրականացվում են «Սևան» ազգային պարկի պահպանությանը և տարածքների արդյունավետ օգտագործմանը նպատակաուղղված համապատասխան այլ միջոցառումներ և ծրագրեր, այդ թվում`

ՀՀ Գիտությունների Ազգային Ակադեմիայի հիդրոէկոլոգիայի և ձկնաբանության ինստիտուտի կողմից Սևանա լճում ձկան և խեցգետնի պաշարների հաշվառման ծրագրի շրջանակներում վերջին հինգ տարվա ընթացքում առաջին անգամ իրականացվել է լճի կենսապաշարների գծով ռեսուրսների գնահատում:

3) տեսչական վերահսկողական աշխատանքների արդյունավետության բարձրացման շնորհիվ զգալիորեն ավելացել են բնապահպանական և բնօգտագործման վճարների գծով պետական բյուջեի մուտքերը, նպաստավոր պայմաններ/հենք ստեղծելով հանրապետությունում բնապահպանական ծրագրերի և միջոցառումների ֆինանսավորման համար:

4) Ատոմային էներգիայի օգտագործման միջուկային և ռադիոակտիվ անվտանգության տեսչության կողմից հաշվետու ժամանակաշրջանում իրականացված տեսչական աշխատանքների արդյունքում ապահովվել է ՀԱԷ կայանի անվտանգ աշխատանքը:

5) «Շրջակա միջավայրի վրա ներգործության մոնիտորինգի կենտրոն» պետական ոչ առևտրային կազմակերպության կողմից իրականացվել են շրջակա միջավայրի աղտոտվածության ուսումնասիրություններ`

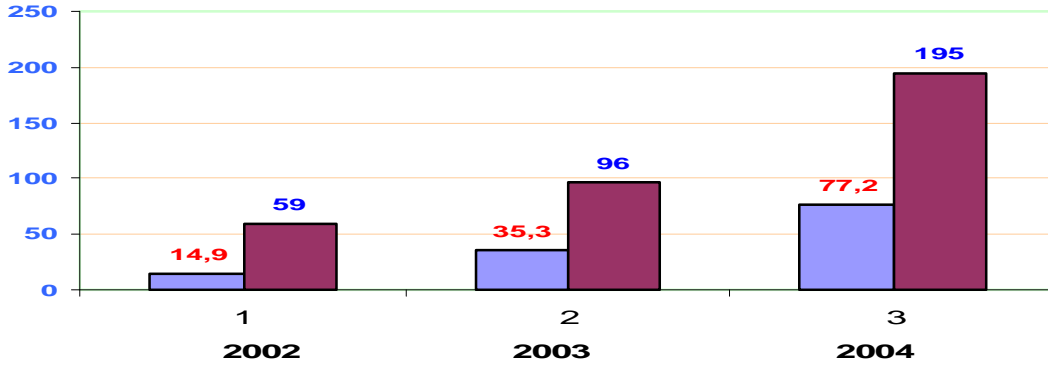
- մթնոլորտային օդի գծով հանրապետության 6 քաղաքներում (Երևան, Վանաձոր, Գյումրի, Արարատ, Ալավերդի, Հրազդան) տեղաբաշխված 13 դիտակայանների միջոցով,
- ջրերի աղտոտվածության գծով 21 ջրային օբյեկտների` Փամբակ, Դեբեդ, Մարցիգետ, Չորագետ, Ախթալա, Հրազդան, Մարմարիկ, Գետառ, Սևջուր, Զասախ, Արաքս, Ագատ, Վեդի, Արփա, Մեղրիգետ, Ողջի, Գեղի, Որոտան, Գորիսգետ գետերի, ինչպես նաև Երևանյան լճի գծով սահմանված 42 դիտակետերում:

6) Հայհիդրոմետի բնականոն աշխատանքի արդյունքներով հանրապետության ազգաբնակչությանը, ղեկավար մարմիններին, շահագրգիռ կազմակերպություններին ու ձեռնարկություններին տրամադրվել է փաստացի և սպասվող եղանակի մասին տեղեկատվություն, հիդրոոդերևութաբանական, հելիոեր-

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

կրաֆիզիկական և ֆոնային-գամմա ռադիացիոն իրավիճակի մասին տեղեկանքներ, կոնսուլտացիաներ, վտանգավոր և աղետային հիդրոօդերևութաբանական երևույթների մասին տրվել նախագուշացումներ, այդ թվում բավարար օդերևութաբանական սպասարկմամբ ապահովվել են օդանավերի թռիչքները:

Գծանկար 12.3 Բնապահպանական օրենսդրության խախտման համար կիրառված պատժամիջոցների 2002 – 2004 թ.թ. դինամիկան

Դատաքննչական մարմիններին հանձնված գործերի քանակը /գործ/
 Բնապահպանական մարմինների կողմից կիրառվող պատժամիջոցներից պետական բյուջե մուտքագրված գումարների ծավալը / մլն դրամ /

12. 2. ԳՈՐԾԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ, ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎ ԾԱԽՍԵՐԻ ՎՐԱ ԱԶԴՈՂ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ

12.2.1. Նպատակները

Ոլորտի զարգացման 2006-2008թթ ժամանակահատվածի գերակայությունները, որոնց շրջանակներում ձևավորվելու են առաջիկա երեք տարվա նպատակները, սահմանվել են վերջին ժամանակահատվածում մշակված և ՀՀ կառավարության կողմից հավանության արժանացած մի շարք փաստաթղթերում/ծրագրերի հիման վրա, այդ թվում՝

- Շրջակա միջավայրի պահպանության Ազգային գործողությունների ծրագիր (1998թ.)
- Սևանա լճի էկոլոգիական հավասարակշռության վերականգնման ծրագիր (1998թ.)
- Հայաստանում անապատացման դեմ պայքարի գործողությունների ազգային ծրագիր (2002թ.)
- Բնության հատուկ պահպանվող տարածքների պետական ռազմավարության և ազգային գործողությունների ծրագիր (2002թ.),
- Աղբատության հաղթահարման ռազմավարական ծրագիր (2003թ.)

2006 – 2008թթ զարգացման կարևորագույն նպատակներն են՝

(i) ՀՀ շրջակա միջավայրի՝ մթնոլորտի, ջրերի, հողերի, ընդերքի, կենդանական և բուսական աշխարհի, այդ թվում՝ բնության հատուկ պահպանվող տարածքների վրա վնասակար ներգործությունների կանխարգելումը կամ նվազեցումը, ինչպես նաև բնական ռեսուրսների բնական օգտագործման և վերարտադրության պետական քաղաքականության ձևավորումն ու կառավարումը,

(ii) մթնոլորտի, ջրերի, հողի, ընդերքի, բուսական և կենդանական աշխարհի, այդ թվում՝ բնության հատուկ պահպանվող տարածքների պահպանության, բնական ռեսուրսների բնական օգտագործման և վերարտադրության պետական կառավարման ապահովումը,

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

(iii) ՀՀ տարածքում արտադրվող և օգտագործվող վտանգավոր քիմիական նյութերի ու թափոնների կառավարման ապահովումը,

(iv) շրջակա միջավայրի վիճակի և հիդրոօդերևութաբանական երևույթների դիտարկումների, ուսումնասիրությունների և կանխատեսումների իրականացման ապահովումը,

(v) շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության պետական փորձաքննության իրականացման ապահովումը,

(vi) ընդերքի պահպանության և արդյունավետ օգտագործման ապահովումը:

12.2.2. Գերակայությունները

Միջնաժամկետ ժամանակահատվածում բյուջետային հատկացումները նպատակաուղղվելու են Շրջակա միջավայրի պահպանության ազգային գործողությունների և Աղբատության հաղթահարման ռազմավարական ծրագրում ներառված ներքոհիշյալ հրատապ հիմնախնդիրների լուծմանը, ինչպիսիք են՝

- Սևանա լճի հիմնախնդիր
- Կենսաբանական և լանդշաֆտային բազմազանության պահպանություն
- Անտառային ռեսուրսների դեգրադացիա
- Պայքար անապատացման գործընթացի դեմ:

Բնագավառի զարգացման 2006-2008թթ ժամանակահատվածի գերակայություններն են համարվում՝

(i) շրջակա միջավայրի՝ մթնոլորտի, ջրերի, հողի, ընդերքի, բուսական և կենդանական աշխարհի, այդ թվում՝ բնության հատուկ պահպանվող տարածքների պահպանության, բնական ռեսուրսների բանական օգտագործման և վերարտադրության պետական կառավարման ապահովումը,

(ii) շրջակա միջավայրի վիճակի և հիդրոօդերևութաբանական երևույթների դիտարկումները,

(iii) ընդերքի ուսումնասիրություն:

Բնապահպանության ոլորտում 2005-2007թթ և 2006-2008 ՄԺԾ ծրագրերով նախատեսված ծախսերի համեմատականը ներկայացված է հետևյալ աղյուսակով

Աղյուսակ 12.1. Ծախսերի համեմատական աղյուսակ 2005-2007թթ ՄԺԾ և 2006-2008թթ ՄԺԾ միջև ըստ ենթախմբերի (մլն դրամով)

	2005թ.		2006թ.		2007թ.		2008թ.
	2005-2007թ. ՄԺԾ	2005թ. հաստատված քանակ	2005-2007թ. ՄԺԾ	2006-2008թ. ՄԺԾ	2005-2007թ. ՄԺԾ	2006-2007թ. ՄԺԾ	2006-2007թ. ՄԺԾ
11.01 Բնապահպանության բնագավառում պետական կառավարում	638.6	482.5	908.0	651.6	948.3	765.0	890.9
10.03 Չկնաբուծություն, ջրային տնտեսություն	14.0	13.5	14.0	14.0	14.0	14.0	14.0
11.02 Լեռնահանքային արդյունաբերություն և երկրաբանություն	24.0	27.0	23.0	23.0	25.0	40.0	41.5
11.05 Բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ	240.0	241.8	229.0	206.1	179.6	218.8	246.8
11.06 Բնապահպանական այլ միջոցառումներ	1911.5	1686.97	1020.1	1192.1	1969.6	1815.4	4032.3
այդ թվում՝ Համաշխարհային Բանկի աջակցությամբ իրականացվող Բնական պաշարների կառավարման և չքավորության նվազեցման ծրագիր	1853.7	1582.7	933.8	1105.8	1837.2	1570.0	3782.8
13.05 Ընդհանուր բնույթի այլ ծառայություններ	244.1	250.1	266.5	454.1	244.1	321.2	287.6
Ընդամենը	3072.2	2701.8	2460.6	2540.9	3380.6	3174.4	5513.1

2006-2008թթ ՄԺԾ ծրագրով 2006 թվականի համար նախատեսված ծախսերի աճը 2005-2007թթ ՄԺԾ համապատասխան ծախսերի նկատմամբ հիմնականում պայմանավորված է Համաշխարհային Բանկի աջակցությամբ իրականացվող Բնական պաշարների կառավարման և չքավորության նվազեցման ծրագրի ֆինանսավորման ծավալների ավելացմամբ, ինչպես նաև Սևանա լճում և նրա ավազանում կատարվող հիդրոօդերևութաբանական մոնիտորինգի նոր ծրագրի նախատեսմամբ: 2006-2008թթ ՄԺԾ ծրագրով 2007 թվականին նախատեսված ծախսերը նվազում են 2005-2007թթ ՄԺԾ նույն ժամանակահատվածում ծրագրող ծախսերի նկատմամբ, ինչը բացատրվում է Համաշխարհային Բանկի աջակցությամբ իրականացվող Բնական պաշարների կառավարման և չքավորության նվազեցման ծրագրի ֆինանսավորման ծավալների պակասեցմամբ, ինչպես նաև մի շարք բնապահպանական ծրագրերի ծավալների փոփոխությամբ:

12.2.3. Ծախսերի մակարդակի վրա ազդող գործոնները

Ոլորտում իրականացվող ծրագրերի գծով ծախսերի մակարդակի վրա կարող են ազդել ներքոհիշյալ գործոնները

- բնակլիմայական (տեղումային, ջերմաստիճանային, երկրաբանական ռեժիմների և այլ) փոփոխություններ,
- բնական և տեխնածին բնապահպանական աղետներ,
- ժողովրդագրական (բնակչության աճի հետ կապված) գործոններով պայմանավորված բնապահպանական հիմնախնդիրների (աղտոտման ծավալների աճ, կենցաղային թափոնների խնդիր) առաջացում,
- տնտեսական (գնվող ապրանքների, ծառայությունների և աշխատանքների գների և սակագների և այլ, փոփոխություններ):

Շրջակա միջավայրի՝ մթնոլորտի, ջրերի, հողի, ընդերքի, բուսական և կենդանական աշխարհի, այդ թվում՝ անտառների և բնության հատուկ պահպանվող տարածքների պահպանության, բնական ռեսուրսների բանական օգտագործմանն ու վերարտադրությանն ուղղված առաջնային համարվող ծրագրերն են՝

12.3. ԳՈՅՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՅՈՂ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

2006 – 2008թթ ՄԺԾ ժամանակահատվածում ոլորտի զարգացման կարևորագույն նպատակների իրագործման շրջանակներում շարունակվելու են ըստ բնագավառների /ոլորտների/ ներքոհիշյալ ծրագրերի կատարումը.

I. «ՄԵՎԱՆԱ ԼՃԻ ՄԱՍԻՆ» ՀՀ ՕՐԵՆՔԻ կատարմանը նպատակաուղղված Սևանա լճի համալիր ծրագրի շրջանակներում իրականացման ենթակա միջոցառումների և ենթածրագրերի կատարման ապահովում, այդ թվում՝

(I) Սևանա լճում արժեքավոր և հազվագյուտ ձկնատեսակների վերարտադրություն, որի համար 2006–2008թթ հատկացվելու է 30.0 մլն դրամ՝ յուրաքանչյուր տարվա համար 10.0 մլն դրամ:

(II) Սևանա լճի ջրհավաք ավազանի վայրի բուսական և կենդանական ռեսուրսների հաշվառման շրջանակներում «Սևանա լճում ձկան և խեցգետնի պաշարների հաշվառում» ծրագրի իրականացումը, որի համար 2006–2008թթ հատկացվելու է 12.0 մլն դրամ՝ յուրաքանչյուր տարվա համար 4.0 մլն դրամ;

II. ԿԵՆՍԱԲԱԶՄԱԶԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՀՈՂԵՐԻ ՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Ծրագրավորվող ժամանակահատվածում բնագավառի գծով գոյություն ունեցող հինգ գերակա ծրագրերին գույզնթաց (բնության հատուկ պահպանվող տարածքների գործունեությունը ապահովող ծրագրերին 2006-2008թթ ընդամենը ուղղվելու է 568.3 մլն դրամ, յուրաքանչյուր տարվա համար 189.4 մլն դրամ) շարունակվելու են՝ ավարտական փուլին հասցնելով ՀՀ ԲՀՊՏ պետական ռազմավարության և ազգային գործողությունների ծրագրում ներառված ներքոհիշյալ ենթածրագրերի իրականացումը, այդ թվում՝

- (I) Բնության հուշարձանների անձնագրավորման և գույքագրման աշխատանքների ծրագիրը,
- (II) «Բնության հատուկ պահպանվող տարածքների կադաստրի ստեղծման» ծրագիրը,
- (III) Ավարտվելու են բնության հատուկ պահպանվող նոր տարածքների ձևավորման ծրագրային աշխատանքները,
- (IV) Շարունակվելու են Բնության հատուկ պահպանվող տարածքների վերանայման, սահմանների ճշգրտման և քարտեզագրման, գոտիավորման նախագծերի կազմման աշխատանքների իրականացումը,
- (V) Ավարտվելու է «Տեխնիկական աջակցություն «Խոսքովի անտառ» և «Շիկահող» պետական արգելոցներին» ծրագիրը:

Այս բնագավառում 2006-2008թթ պետական բյուջեից հատկացումները համապատասխանաբար կազմելու են՝ 206.1 մլն դրամ, 218.8 մլն դրամ և 246.8 մլն դրամ:

III. ՀԻՂՐՈՂԵՐԼՈՒՔԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋՆԱՎԱՅՐԻ ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

1. Հիղրոդերևութաբանության ոլորտում «Աջակցություն «Հայաստանի հիղրոդերևութաբանության և մոնիտորինգի պետական ծառայություն» ՊՈԱԿ-ին» ծրագրով աշխատանքները նպատակաուղղվելու են.
 - օդերևութաբանական, ագրոօդերևութաբանական, հիղրոլոգիական, ռադիոլոկացիոն, ակտիվմոնետրիական, օզոնամետրիական և աերոլոգիական դիտարկումների կատարմանը,
 - կլիմայի փոփոխության ուսումնասիրությանը և կլիմայի մոնիտորինգի իրականացմանը,
 - հանրապետության տարածքում ռադիացիոն մոնիտորինգի կատարմանը,
 - կլիմայի փոփոխության ուսումնասիրությունների կատարմանը,
 - հիղրոդերևութաբանական տվյալների հավաքագրմանը, կանխատեսումների և վտանգավոր աղետային երևույթների վերաբերյալ նախագուշացումների կազմմանը,
 - հանրապետության ղեկավար մարմիններին, զինված ուժերին, ավիացիային, տնտեսավարող սուբյեկտներին, գյուղատնտեսությանը, էներգետիկային, տրանսպորտին և այլ շահագրգիռ կազմակերպություններին հիղրոդերևութաբանական, ռադիացիոն և հելիոտերկրաֆիզիկական տարբեր տեղեկատվությամբ ապահովմանը:

Այս բնագավառին 2006-2008թթ ընդամենը ուղղվելու է 750.3 մլն դրամ, այդ թվում 2006 թվականին 272.5 մլն դրամ, իսկ 2007 և 2008 թվականներին տարեկան 250.1 մլն դրամ:

2. Շրջակա միջավայրի մոնիտորինգի ոլորտում ընդլայնվելու են ջրային օբյեկտների և օդային ավազանի աղտոտվածության վիճակի մոնիտորինգի աշխատանքները:

Այդ նպատակով ծրագրավորվող ժամանակահատվածում իրականացվելու են՝

- ՀՀ բնակավայրերում մթնոլորտի աղտոտվածության և դրա հետևանքով շրջակա միջավայրի վրա ներգործության մոնիտորինգի աշխատանքներ,

• ՀՀ մակերևութային ջրային օբյեկտների, առաջին հերթին՝ Սևանա լճի, գետերի, լճերի և ջրամբարների աղտոտվածության և այլ վնասակար ներգործությունների մոնիտորինգի աշխատանքներ:

Այս աշխատանքների իրականացման համար հատկացվելու է՝ 2006 թվականին 80.35 մլն դրամ, իսկ 2007 և 2008թթ տարեկան ուղղվելու է 126,5 մլն դրամ:

IV. ԸՆԴԵՐՔԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՄ

Ծրագրվող ժամանակահատվածում՝

ա/ ընդերքի ուսումնասիրության բնագավառում «Երկրաբանահետախուզական աշխատանքներ» ծրագրի շրջանակներում կատարվող երկրաբանական ուսումնասիրությունները նպատակաուղղվելու են երկրաբանական, հիդրոերկրաբանական, երկրաֆիզիկական ու երկրաքիմիական ուսումնասիրություններին և քարտեզագրմանը,

բ/ ընդերքի պահպանության բնագավառի գծով՝

1.«Երկրաբանահետախուզական աշխատանքներ» ծրագրի շրջանակներում ընդերքի պահպանության գծով հանրապետության համար կարևոր նշանակություն ունեցող հետևյալ աշխատանքների և միջոցառումների կատարմանը՝

- ՀՀ տարածքի ստորերկրյա ջրերի ռեժիմի և վիճակի ուսումնասիրություններ
- ՀՀ պինդ օգտակար հանածոների և ստորերկրյա ջրերի հանքավայրերի վերաբերյալ համակարգչային տեղեկատվական համակարգի ստեղծում

2. «Աջակցություն «Հանրապետական երկրաբանական ֆոնդ» ՊՈԱԿ-ին ծրագրի շրջանակներում կշարունակվի երկրաբանական ֆոնդի գործունեության արդյունավետության բարձրացումը՝ նպատակաուղղված նրա հիմնական գործառնությունների իրականացման ապահովմանը՝ այդ թվում՝

- օգտակար հանածոների հանքավայրերի ու հանքերևակումների կադաստրների և օգտակար հանածոների պաշարների հաշվեկշիռների վարում,
- երկրաբանական ուսումնասիրությունների, օգտակար հանածոների հանքավայրերի ու դրանց պաշարների և ընդերքի մասին այլ տեղեկատվական նյութերի հավաքագրում և պահպանում:

Նշված աշխատանքների իրականացման համար 2006-2008թթ ժամանակահատվածում պետական բյուջեից հատկացումները կազմելու են համապատասխանաբար 23.0 մլն դրամ, 40.0 մլն դրամ և 41.5 մլն դրամ:

V. ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ՈԼՈՐՏԻ ԳԾՈՎ ՎԵՐԼՈՒԾԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ

Ծրագրվող ժամանակահատվածում «Բնապահպանական ոլորտի գծով վերլուծական տեղեկատվական աշխատանքների, համակարգչային ցանցի սպասարկման և զարգացման գծով պետական պատվեր» ծրագրի շրջանակներում կիրականացվեն ելնելով Օրիուսի Կոնվենցիայով ՀՀ ստանձնած պարտավորությունների պատշաճ կատարումն ապահովելու նպատակներից:

Այդ նպատակով 2006-2007 թթ տարեկան ուղղվելու է 5.9 մլն դրամ, իսկ 2008 թվականին՝ 4.0 մլն դրամ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՄԲ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎՈՂ ԾՐԱԳՐԵՐ

Հայաստանի Հանրապետության և Միջազգային Զարգացման Ընկերակցության միջև 2002 թվականի հուլիսի 1-ին ստորագրվել է «Բնական պաշարների կառավարման և չքավորության նվազեցման» ծրագիրը, որն ուժի մեջ է մտել 2002թ. դեկտեմբերի 27 – ին և նախատեսվում է ավարտել 2008թ. դեկտեմբերի 27 – ին: Վարկի գումարը կազմում է 6.7 մլն SDR (10,000,000.0 ԱՄՆ դոլար):

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Ծրագրի գործողությունները նպատակաուղղված են Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի և Տավուշի մարզերում բնական պաշարների կայուն կառավարման մեխանիզմների ստեղծմանը և դրանց իրականացման միջոցով չքավորության նվազեցմանը: ՀՀ Կառավարությունը Ծրագրի իրականացման համար առաջնահերթությունը տվել է այս մարզերին, քանի որ Տավուշի մարզում են գտնվում հանրապետության անտառների ամենամեծ պաշարները, իսկ Գեղարքունիքի մարզում՝ ռազմավարական նշանակություն ունեցող Սևանա լիճը: Միաժամանակ երկու մարզերում էլ արձանագրվել են հանրապետությունում աղքատության միջին տվյալներից բարձր ցուցանիշներ:

Ծրագրի շրջանակներում 2006-2008 թվականներին նախատեսվում է իրականացնել հետևյալ աշխատանքները՝

- Ջրհավաք ավազանների համայնքաին կառավարում.
- Պետական ֆոնդի անտառների կառավարում.
- Պահպանվող տարածքների կառավարում և կենսաբազմազանության պահպանություն.
- Ծրագրի համակարգում և կառավարում:

ՆՈՐ ԾՐԱԳՐԵՐ

Նոր նախաձեռնություններով 2006 – 2008 թ.թ. ՄԺԾԾ ժամանակահատվածում ոլորտի զարգացման կարևորագույն նպատակների իրագործման շրջանակներում ծրագրավորվում է ներքոհիշյալ ծրագրերի իրականացումը՝

- Սևանա լճում և նրա ավազանում կատարվող հիդրոօդերևութաբանական մոնիտորինգի ծրագիր, որի իրականացման 2006 թվականին ուղղվելու է 181.6 մլն դրամ,
- Հիդրոօդերևութաբանական կայանների տեխնիկական վերազինմանը հատկացվելու է՝ 2007 թվականին 71.1 մլն դրամ և 2008 թվականին՝ 37.5 մլն դրամ,
- «Շրջակա միջավայրի վրա ներգործության մոնիտորինգի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի վերազինման ծրագրի իրականացման նպատակով 2007 թվականին ուղղվելու է 91.45 մլն դրամ, իսկ 2008 թվականին՝ 119.0մլն դրամ:

Աղյուսակ 12.2. Գոյություն ունեցող և նոր ծրագրերի ֆինանսավորումը 2006-2008թթ (մլն դրամով)

	2006	2007	2008
Բնապահպանություն	2540.9	3174.4	5513.1
նոր ծրագրեր	181.6	162.5	156.5
% ոլորտի նկատմամբ	7.1	5.1	2.8
գոյություն ունեցող ծրագրեր	2359.3	3011.9	5356.6
% ոլորտի նկատմամբ	92.9	94.9	97.2

Աղյուսակ 12.3. 2006-2008թթ բնապահպանության ոլորտի ծախսերը ըստ ընթացիկ և կապիտալ ծախսերի

(մլն դրամով)

	2006	2007	2008
Ա. Ընթացիկ ծախսեր	1257.5	1459.2	1574.7

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Կառավարման մարմնի պահպանում	651.6	765.0	890.9
Բնապահպանական ծրագրեր	605.9	694.2	683.8
Բ.Կապիտալ ծախսեր	1283.4	1715.2	3938.4
Բնապահպանական ծրագրեր	1283.4	1715.2	3938.4
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	2540.9	3174.4	5513.1

Աղյուսակ 12.4 Պետական բյուջեից բնապահպանության ոլորտի գծով ծախսերը 2006-2008թթ ըստ ենթախմբերի(մլն դրամով)

Ծախսերի գործառնական դասակարգման ենթախմբերի անվանումները	2004թ.փաստացի կատարողական	2005թ. ծրագիր	փոփոխությունը նախորդ տարվա նկատմամբ. տոկոսով	2006թ.	փոփոխությունը նախորդ տարվա նկատմամբ. տոկոսով	2007թ.	փոփոխությունը նախորդ տարվա նկատմամբ. տոկոսով	2008թ.	փոփոխությունը նախորդ տարվա նկատմամբ. տոկոսով
Ընդհանուր ծախսերը Հայաստանի ՀՆԱ-ի նկատմամբ՝ տոկոսով	0.05	0.09	x	0.11	x	0.13	x	0.20	x
Ընդհանուր ծախսերը պետական բյուջեի ծախսերի նկատմամբ՝ տոկոսով	0.3	0.49	x	0.58	x	0.65	x	1.03	x
Բնապահպանության ոլորտ, այդ թվում	1050.2	2701.8	157.3	2540.9	-6.0	3174.4	24.9	5513.1	73.7
11.01 Բնապահպանության բնագավառում պետական կառավարում	476.5	482.5	1.3	651.6	35.0	765.0	17.4	890.9	16.5
տոկոսով՝ ընդհանուր ծախսերի նկատմամբ	47.2	25.0	x	25.6	x	24.1	x	16.2	x
10.03 Չկնաբուծություն, ջրային տնտեսություն	14.0	13.5	-3.6	14.0	3.7	14.0	0.0	14.0	0.0
տոկոսով՝ ընդհանուր ծախսերի նկատմամբ	1.4	0.7	x	0.6	x	0.4	x	0.3	x
11.02 Լեռնահանքային արդյունաբերություն և երկրաբանություն	25.4	27.0	6.3	23.0	-14.8	40.0	73.9	41.5	3.8
տոկոսով՝ ընդհանուր ծախսերի նկատմամբ	2.5	1.4	x	0.9	x	1.3	x	0.8	x
11.05 Բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ	195.1	241.8	23.9	206.1	-14.8	218.8	6.2	246.8	12.8
տոկոսով՝ ընդհանուր ծախսերի նկատմամբ	19.4	12.5	x	8.1	x	6.9	x	4.5	x
11.06 Բնապահպանական այլ միջոցառումներ	95.1	1686.9	1673.8	1192.1	-29.3	1815.4	52.3	4032.3	122.1
տոկոսով՝ ընդհանուր ծախսերի նկատմամբ	9.1	62.4	x	46.9	x	57.2	x	73.1	x
13.05 Ընդհանուր բնույթի այլ ծառայություններ	244.1	250.1	2.5	454.1	81.6	321.2	-29.3	287.6	-10.5

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

տոկոսով՝ ընդհանուր ծախսերի նկատմամբ	24.3	12.9	x	17.9	x	10.1	x	5.2	x
-------------------------------------	------	------	---	------	---	------	---	-----	---

ՀՀ բնապահպանության նախարարության կողմից 2006-2008 թվականների ընթացքում ըստ առանձին ծախսային ուղղությունների ծախսերը համառոտ ներկայացված են ստորև բերված աղյուսակում:

Աղյուսակ 12.5. 2006-2008թթ բնապահպանության ոլորտի ծախսերը ըստ ծրագրերի (մլն դրամով)

Ծախսերի գործառնական դասակարգման խմբերի, ենթախմբերի և ծրագրերի անվանումները	2004թ. փաստացի կատարողական	2005թ. հաստատված բյուջե	2006 թ.	2007 թ.	2008 թ.
11.01.Բնապահպանության բնագավառում պետական կառավարում	476.48	482.47	651.66	765.04	890.91
Ընթացիկ ծախսեր	467.36	482.47	651.66	765.04	890.91
Կապիտալ ծախսեր	9.12	0.00	0.00	0.00	0.00
10.03.03 Չկան պաշարների համարման գծով պետական պատվեր	10.00	10.00	10.00	10.00	10.00
Ընթացիկ ծախսեր	10.00	10.00	10.00	10.00	10.00
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
10.03.05 Սևանա լճում ձկան և խեցգետնի պաշարների հաշվառում	4.00	3.55	4.00	4.00	4.00
Ընթացիկ ծախսեր	4.00	3.55	4.00	4.00	4.00
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
10.03 Ընդամենը, այդ թվում՝	14.00	13.55	14.00	14.00	14.00
Ընթացիկ ծախսեր	14.00	13.55	14.00	14.00	14.00
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
11.02.01 Երկրաբանահետախուզական աշխատանքներ	15.50	20.00	19.00	36.00	37.50
Ընթացիկ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Կապիտալ ծախսեր	15.50	20.00	19.00	36.00	37.50
11.02.02 Աջակցություն «Հանրապետական երկրաբանական ֆոնդ» ՊՈԱԿ-ին	4.00	4.00	4.00	4.00	4.00
Ընթացիկ ծախսեր	4.00	4.00	4.00	4.00	4.00
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
11.02.03 Լքված հանքավայրերի պաշարների գույքագրում	2.85	3.00	0.00	0.00	0.00
Ընթացիկ ծախսեր	2.85	3.00	0.00	0.00	0.00
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
11.02.04 Չափիչ սարքավորումների ձեռքբերում մետաղական հանքավայրերի համար	3.10	0.00	0.00	0.00	0.00
Ընթացիկ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Կապիտալ ծախսեր	3.10	0.00	0.00	0.00	0.00
11.02 Ընդամենը, այդ թվում՝	25.45	27.00	23.00	40.00	41.50
Ընթացիկ ծախսեր	6.85	7.00	4.00	4.00	4.00
Կապիտալ ծախսեր	18.60	20.00	19.00	36.00	37.50

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Ծախսերի գործառնական դասակարգման խմբերի, ենթախմբերի և ծրագրերի անվանումները	2004թ. փաստացի կատարողական	2005թ. հաստատված բյուջե	2006 թ.	2007 թ.	2008 թ.
11.05.01 Բնության հատուկ պահպանվող նոր տարածքների ստեղծման ծրագրերի մշակման գծով պետական պատվեր	3.50	4.50	1.00	0.00	0.00
Ընթացիկ ծախսեր	3.50	4.50	1.00	0.00	0.00
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
11.05.02 «Մեան» ազգային պարկի պահպանության, պարկում գիտական ուսումնասիրությունների, անտառտնտեսական աշխատանքների իրականացում	80.00	78.40	80.00	80.00	80.00
Ընթացիկ ծախսեր	80.00	78.40	80.00	80.00	80.00
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
11.05.03 «Դիլիջան» ազգային պարկի պահպանության, պարկում գիտական ուսումնասիրությունների, անտառտնտեսական աշխատանքների իրականացում	17.17	27.17	27.17	27.17	27.17
Ընթացիկ ծախսեր	17.17	27.17	27.17	27.17	27.17
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
11.05.04 «Արգելոցապարկային համալիր» ՊՈԱԿ-ի տնօրինության ներքո գտնվող ԲՀՊ տարածքների պահպանության, ԲՀՊ տարածքներում գիտական ուսումնասիրությունների, անտառտնտեսական աշխատանքների իրականացում	29.73	31.16	31.16	31.16	31.16
Ընթացիկ ծախսեր	29.73	31.16	31.16	31.16	31.16
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
11.05.04 «Շիկահող» պետական արգելոցի պահպանության, արգելոցում գիտական ուսումնասիրությունների գծով աշխատանքներ	7.66	8.98	8.98	8.98	8.98
Ընթացիկ ծախսեր	7.66	8.98	8.98	8.98	8.98
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
11.05.06 «Խոսրովի անտառ» պետական արգելոցի պահպանության, արգելոցում գիտական ուսումնասիրությունների գծով իրականացվող աշխատանքներ	42.12	42.12	42.12	42.12	42.12
Ընթացիկ ծախսեր	42.12	42.12	42.12	42.12	42.12
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
11.05.07 Բնության հատուկ պահպանվող տարածքների կադաստրի ստեղծում	1.30	2.70	2.70	1.35	1.35
Ընթացիկ ծախսեր	0.30	1.35	1.35	1.35	1.35
Կապիտալ ծախսեր	1.00	1.35	1.35	0.00	0.00

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Ծախսերի գործառնական դասակարգման խմբերի, ենթախմբերի և ծրագրերի անվանումները	2004թ. փաստացի կատարողական	2005թ. հաստատված բյուջե	2006 թ.	2007 թ.	2008 թ.
11.05.08 Տեխնիկական աջակցություն «Խոսարվի անտառ» և «Շիկահող» պետական արգելոցներին	6.50	21.10	5.00	0.00	0.00
Ընթացիկ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Կապիտալ ծախսեր	6.50	21.10	5.00	0.00	0.00
11.05.09 Բնության հուշարձանների գույքագրման, անձնագրավորման և ցանկի հաստատման ծրագրի մշակման գծով պետական պատվեր	1.10	6.15	7.00	0.00	0.00
Ընթացիկ ծախսեր	1.10	6.15	7.00	0.00	0.00
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
11.05.10 Բնության հատուկ պահպանվող տարածքների վերանայման, սահմանների ճշգրտման և քարտեզագրման աշխատանքներ	6.00	19.50	1.00	23.05	56.00
Ընթացիկ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Կապիտալ ծախսեր	6.00	19.50	1.00	23.05	56.00
11.05.17 Տեխնիկական աջակցություն և սարքավորումների տրամադրում Էրեբունի արգելոցին և մոնիտորինգի ու հետազոտական կայանի ստեղծում «Արգելոցապարկային համալիր» ՊՈԱԿ-ում	0.00	0.00	0.00	5.00	0.00
Ընթացիկ ծախսեր ընդամենը,	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	5.00	0.00
11.05 Ընդամենը, այդ թվում՝	195.08	241.78	206.13	218.83	246.78
Ընթացիկ ծախսեր	181.58	199.83	198.78	190.78	190.78
Կապիտալ ծախսեր	13.50	41.95	7.35	28.05	56.00
11.06.01 Բնապահպանության ոլորտի տեխնիկական կանոնակարգերի մշակման աշխատանքների գծով պետական պատվեր	0.00	2.65	0.00	0.00	0.00
Ընթացիկ ծախսեր	0.00	2.65	0.00	0.00	0.00
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
11.06.02 Վնասակար նյութերի արտանետումների աղբյուրների և քանակների քարտեզագրում	0.00	9.00	0.00	0.00	0.00
Ընթացիկ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Կապիտալ ծախսեր	0.00	9.00	0.00	0.00	0.00
11.06.03 Բնապահպանական ոլորտի գծով վերլուծական տեղեկատվական աշխատանքների, համակարգչային ցանցի սպասարկման և զարգացման գծով պետական պատվեր	4.04	5.94	5.94	5.94	4.04
Ընթացիկ ծախսեր	4.04	4.04	4.04	4.04	4.04
Կապիտալ ծախսեր	0.00	1.90	1.90	1.90	0.00
11.06.04 Ջրային աղբյուրների գույքագրում	14.88	0.00	0.00	0.00	0.00

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Ծախսերի գործառնական դասակարգման խմբերի, ենթախմբերի և ծրագրերի անվանումները	2004թ. փաստացի կատարողական	2005թ. հաստատված բյուջե	2006 թ.	2007 թ.	2008 թ.
Ընթացիկ ծախսեր	14.88	0.00	0.00	0.00	0.00
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
11.06.05 Ջրային օբյեկտների և օդային ավազանի ադտոտվածության վիճակի մոնիտորինգ	16.29	37.90	80.35	126.48	126.48
Ընթացիկ ծախսեր	16.29	37.90	80.35	126.48	126.48
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
11.06.06 Ադտոտման անշարժ աղբյուրներից վնասակար նյութերի արտանետումների տեխնոլոգիական և տարածքային նորմավորման ներդրման մեխանիզմի մշակում	2.00	0.90	0.00	0.00	0.00
Ընթացիկ ծախսեր	2.00	0.90	0.00	0.00	0.00
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
11.06.07 «Շրջակա միջավայրի վրա ներգործության մոնիտորինգի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի վերազինման ծրագիր	0.00	0.00	0.00	91.45	119.00
Ընթացիկ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	91.45	119.00
11.06.08 Ջրային պետական կադաստրի ստեղծում	0.00	23.00	0.00	21.50	0.00
Ընթացիկ ծախսեր	0.00	2.40	0.00	0.00	0.00
Կապիտալ ծախսեր	0.00	20.60	0.00	21.50	0.00
11.06.09 Ջրի ազգային ծրագրի մշակման աշխատանքներ	0.00	24.80	0.00	0.00	0.00
Ընթացիկ ծախսեր	0.00	24.80	0.00	0.00	0.00
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Համաշխարհային Բանկի աջակցությամբ իրականացվող Բնական պաշարների կառավարման և չքավորության նվազեցման ծրագիր	57.85	1582.75	1105.77	1570.03	3782.80
Ընթացիկ ծախսեր	18.5	128.79	33.00	104.78	94.40
Կապիտալ ծախսեր	39.35	1453.96	1072.77	1465.25	3688.40
11.06 Ընդամենը, այդ թվում՝	95.06	1686.94	1192.06	1815.40	4032.32
Ընթացիկ ծախսեր	55.71	201.49	117.39	235.30	224.92
Կապիտալ ծախսեր	39.35	1485.46	1074.67	1580.10	3807.40
13.05.01 Աջակցություն «Հայաստանի հիդրոդերևութաբանության և մոնիտորինգի պետական ծառայություն» ՊՈԱԿ-ին	244.10	250.10	250.10	250.10	250.10
Ընթացիկ ծախսեր	244.10	250.10	250.10	250.10	250.10
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
13.05.02 Հիդրոդերևութաբանական կայանների շենքերի և կառույցների հիմնանորոգում	0.00	0.00	22.40	0.00	0.00

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Ծախսերի գործառնական դասակարգման խմբերի, ենթախմբերի և ծրագրերի անվանումները	2004թ. փաստացի կատարողական	2005թ. հաստատված բյուջե	2006 թ.	2007 թ.	2008 թ.
Ընթացիկ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	22.40	0.00	0.00
13.05.03 Հիդրոօդերևութաբանական կայանների տեխնիկական վերագինում	0.00	0.00	0.00	71.10	37.50
Ընթացիկ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	0.00	71.10	37.50
13.05.03 Սևանա լճում և նրա ավազանում կատարվող հիդրոօդերևութաբանական մոնիտորինգի ծրագիր	0.00	0.00	181.60	0.00	0.00
Ընթացիկ ծախսեր	0.00	0.00	21.60	0.00	0.00
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	160.00	0.00	0.00
13.05 Ընդամենը, այդ թվում՝	244.10	250.10	454.10	321.20	287.60
Ընթացիկ ծախսեր	244.10	250.10	271.70	250.10	250.10
Կապիտալ ծախսեր	0.00	0.00	182.40	71.10	37.50
Ընդամենը	1050.16	2701.83	2540.94	3174.46	5513.11
Ընթացիկ ծախսեր	969.59	1154.42	1257.52	1459.21	1574.71
Կապիտալ ծախսեր	80.57	1547.41	1283.42	1715.25	3938.40

ԳԼՈՒԽ 13. ՏՐԱՆՍՊՈՐՏ ԵՎ ԿԱՊ

13.1. ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Տրանսպորտի և կապի ոլորտի 2006-2008 թվականների միջնաժամկետ ծախսային ծրագրի հիմնական ուղղությունը՝ **ճանապարհային տնտեսությունն է:**

Վերջին տարիներին ճանապարհային բնագավառում զգալի աշխատանքներ է կատարվել, որոնց ֆինանսական ներդրումները կազմել են 87.6 մլրդ. դրամ: Կառուցվել և վերականգնվել են շուրջ 1217 կմ ճանապարհներ, 20 կամուրջներ, հանձնվել են շահագործման Պուշկինի, Նալբանդի և Գիլիջանի թունելները: Կատարված ներդրումների արդյունքում տեղի է ունեցել հիմնական ճանապարհային ցանցի վիճակի բարելավման կտրուկ աճ, որի հետևանքով էապես նվազել է ճանապարհներից օգտվողների կողմից կատարված տրանսպորտային միջոցների շահագործման տարեկան ծախսերը՝ 1995թ.-ին մոտ 150 մլն. ԱՄՆ դոլարից 2003թ.-ին հասնելով մոտ 40 մլն. ԱՄՆ դոլարի:

Կատարված ներդրումների արդյունքում տեղի է ունեցել տրանսպորտային ընդհանուր ծախսերի համարյա կրկնակի նվազում, երթևեկության միջին արագության մեծացման շնորհիվ զգալիորեն կրճատվել է երթևեկության ժամանակը:

Կատարված վերականգնողական աշխատանքների արդյունավետության միջազգայնորեն ընդունված մի ցուցանիշն է նաև ճանապարհային ցանցի ծածկի անհարթության միջինացված գործակցի փոփոխության դինամիկան: Այդ գործակցի 3-4 մմ/մ արժեքն արտահայտում է ճանապարհային ցանցի լավ վիճակը միջազգային չափանիշներով, իսկ 7-8 մմ/մ ցուցանիշը՝ անմխիթար վատ վիճակը: Անցած տարիներին նպատակային և արդյունավետ վերականգնողական միջոցառումների իրականացման արդյունքում հիմնական ճանապարհային ցանցի ծածկի անհարթության միջինացված գործակցը 1995թ.-ի 7.8 մմ/մ արժեքից նվազել է մինչև 3.5 մմ/մ արժեքին 2003թ.-ին:

Հայաստանի Հանրապետության ընդհանուր օգտագործման 7800 կմ ընդհանուր երկարության ավտոմոբիլային ճանապարհների ցանցից 3360 կմ-ը (միջպետական նշանակության՝ 1560 կմ և հանրապետական նշանակության՝ 1800 կմ) գտնվում է ՀՀ տրանսպորտի և կապի նախարարության իրավասության տակ, իսկ մնացած 4440 կմ տեղական և համայնքային նշանակության ավտոճանապարհները գտնվում են տեղական ինքնակառավարման մարմինների և մարզպետարանների ենթակայության տակ:

Ճանապարհները սարքին վիճակում պահելու համար անհրաժեշտ է կատարել նորոգման և պահպանության մշտական համակարգված աշխատանքներ: Նախկինում այդ աշխատանքները գրեթե չեն կատարվել: Ամբողջ ճանապարհային ցանցի նորմատիվ նորոգման բոլոր ժամկետները վաղուց անցել են, ճանապարհների ընթացիկ պահպանության աշխատանքներ կատարվել են միան մայրուղիների վրա, այն էլ՝ ոչ լիարժեք ձևով, որի հետևանքով ճանապարհները հայտնվել էին զանգվածային քայքայման վիճակում: Վատթարացել էին երթևեկության անվտանգության պայմանները, խաթարվել էր ճանապարհների գեղագիտական տեսքը:

Ճանապարհների քանդվելուն նպաստել է նաև ծանր քաշային ցուցանիշներով տրանսպորտային միջոցների հոսքի աննախադեպ աճը, որի դինամիկ ազդեցությունն արդեն նվազ կրողունակություն ունեցող ճանապարհների վրա վերջիններին հասցնում է լրիվ քայքայման: Ռիստի շեշտակիորեն նվազել է ճանապարհների արդյունավետությունը, քանզի բազմաթիվ հատվածներում երթևեկության արագությունն այնքան է ընկել, որ գրեթե մոտենում է ճանապարհագուրկ վիճակին:

Հայաստանի Հանրապետության ճանապարհային ցանցի վիճակի, երթևեկության ինտենսիվության և տրանսպորտային միջոցների շահագործման ծախսերի վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ տրանսպորտային

միջոցների շահագործման տարեկան վնասները իննսուական թվականներին կազմում էին մոտ 152 մլն.ԱՄՆ դոլար:

Ըստ հաշվարկների, եթե 1994 թվականին մեկ կիլոմետր ճանապարհահատվածի վերականգնման համար միջին արժեքը կազմում էր 13500 ԱՄՆ դոլար ,սպա ներդրումները չիրականացնելու հետևանքով այն 1997 թ.-ին հասնում էր 39293 ԱՄՆ դոլարի:

Հանրապետության ավտոմոբիլային ճանապարհները վերջնականորեն քայքայումից փրկելու, տրանսպորտային փոխադրումների հետ կապված ծախսերի նվազեցման և ճանապարհատրանսպորտային պատահարների կանխարգելման նպատակով Համաշխարհային բանկի հետ համատեղ մշակվեց **Մայրուղիների վերականգնման ծրագիրը** ,որով վերականգնվել է 628.2 կմ միջպետական նշանակության ավտոճանապարհ և վերակառուցվել 1.8 կմ երկարությամբ Պուշկինի լեռնանցքի թունելը:

Հանրապետության ավտոճանապարհների վերականգնողական աշխատանքները շարունակական դարձնելու նպատակով ՀՀ տրանսպորտի և կապի նախարարության կողմից մշակվել և 2001թ.-ին գործողության մեջ է մտել **Տրանսպորտի վարկային ծրագիրը** և **Լինսի հիմնադրամի** կողմից ֆինանսավորվող **«Ճանապարհաշինություն» ծրագիրը**:

Այս երեք ծրագրերը լրացնում էին միմյանց և նրանց իրականացմամբ վերականգնվեցին հանրապետության հիմնական մայրուղիները և գլխավոր միմյանց կապող ավտոճանապարհները:

Առանձնակի ուշադրության են արժանի մաս հանրապետության ճանապարհատրանսպորտային ցանցի **կամրջային և արհեստական կառուցվածքները** , որոնք ներկայումս գտնվում են անմխիթար ,որոշ դեպքերում վթարային տեխնիկական վիճակում:

Հանրապետությունում ամբողջովին վերցված կամրջային կառուցվածքների շահագործումը տասնյակ տարիների ընթացքում իրականացվել է առանց վերականգնողական աշխատանքների կատարման, որի հետևանքով այդ կառուցվածքներում առաջ են եկել շահագործման համար վտանգավոր թերություններ ու վնասվածքներ:

Վիճակը կայունացնելու նպատակով մշակվել է Հայաստանի Հանրապետության ճանապարհների վթարավտանգ տեխնիկական վիճակում գտնվող կամրջային կառուցվածքների առաջնահերթ վերականգնմանուժեղացման 2002-2006թթ համալիր ծրագիրը,որը հաստատվել է ՀՀ կառավարության 2001 թվականի հուլիսի 2-ի 591 որոշմամբ: Ծրագիրը նպատակաուղղված է կարգավորելու և մոտակա 5 տարիների ընթացքում իրականացնելու այն կամրջային կառուցվածքներում վերականգնման-ուժեղացման աշխատանքները ,որոնց տեխնիկական վիճակը թելադրում է առաջնահերթ միջոցառումների իրականացում:

Ծրագրով նախատեսվում էր 2002-2006թթ կատարել 85 կամրջային կառուցվածքների վերականգնման-ուժեղացման աշխատանքներ, այդ թվում` մայրուղային ավտոճանապարհային` 23, երկաթուղային` 8, մարզային (տեղական) նշանակության `47, Երևան քաղաքում` 7:

ՀՀ տարածքում Հայաստանի հանրային ռադիոյի (ՀՀՌ) ծրագիրը գերկարճալիք տիրույթով հեռարձակվում է Երևանում, Գյումրիում և Սևանի լեռնացքում: Բնակչության ընդգրկվածությունը կազմում էր 65%: Հեռարձակումն իրականացվում է 2-4 կՎտ հզորությամբ,66-68 ՄՀՑ հաճախությամբ աշխատող` թվով երեք ռադիոհաղորդակներով:

ՀՀՌ-ի ծրագիրը գերկարճալիք տիրույթով չեր հեռարձակվում Վայոց Ձորի,Սյունիքի,Տավուշի և Լոռու մարզերում:

Ներկայումս ամբողջ աշխարհում ռադիոծրագրերը հեռարձակվում են հաճախությունների FM 87.5-108 ՄՀՑ տիրույթով և արտադրվող ռադիոընդունիչները հիմնականում այդ տիրույթում աշխատելու համար են:ՀՀՌ-

ի ծրագրի հեռարձակումը հանրապետության ամբողջ տարածքում FM տիրույթով կազմակերպելու նպատակով ՀՀ տրանսպորտի և կապի նախարարության կողմից մշակվել է **ՀՀ-ի ծրագրի սիժումն ապահովող միջոցառումների ծրագիր**, որը հաստատվել է ՀՀ կառավարության 12.07.2001թ. N 636 որոշմամբ:

ՀՀ տարածքում ՀՀ-ի ծրագրի հեռարձակումը կազմակերպելու համար գործող ռադիոռելեային կայաններում տեղադրել է 50-1000 Վտ հզորությամբ թվով 17 ռադիոհաղորդակներ:

13.2. ՈԼՈՐՏԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ, ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎ ԾԱԽՍԵՐԻ ՎՐԱ ԱԶԴՈՂ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ

13.2.1. Նպատակները

Տրանսպորտի բնագավառում 2006 - 2008թթ քաղաքականությունը նպատակամղված է լինելու գոյություն ունեցող ճանապարհների (ավտոմոբիլային, երկաթուղային) հնարավորությունների արդյունավետ օգտագործման միջոցով ինչպես ներհանրապետական, այնպես էլ միջպետական փոխադրումների ամբողջ ծավալով ապահովմանը: Այդ նպատակով 2006 - 2008 թվականներին կշարունակվեն հանրապետության համար կենսական և ռազմավարական նշանակության ավտոմոբիլային ճանապարհների կառուցման, հիմնանորոգման, վերակառուցման և պահպանման աշխատանքները: Միջպետական և հանրապետական նշանակության ավտոմոբիլային ճանապարհների հիմնանորոգումները կիրականացվեն այն ճանապարհահատվածներում, որոնք տարիներ շարունակ շահագործվելով, շարքից դուրս են եկել և տրանսպորտային միջոցների համար դարձել դժվար անցանելի և վտանգավոր: Ավտոմոբիլային ճանապարհների ընթացիկ փոսային նորոգումները և ձմեռային պահպանության աշխատանքները տրանսպորտային միջոցների երթևեկությունը կդարձնեն ավելի դյուրին և անվտանգ:

2006-2008թթ նախատեսվում է վերականգնել 970 կմ ճանապարհահատվածներ, մասնավորապես՝ պետական նշանակության ավտոճանապարհներն ու դրանց վրա գտնվող արհեստական կառույցները, իրականացնել ավտոճանապարհների նորոգում, այդ թվում՝ 2006 թվականին՝ միջպետական նշանակության 35 կմ և հանրապետական նշանակության 300 կմ ճանապարհահատվածների նորոգում, 2007 թվականին՝ միջպետական նշանակության 40 կմ և հանրապետական նշանակության 250 կմ ճանապարհահատվածների նորոգում, 2008 թվականին՝ միջպետական նշանակության 45 կմ և հանրապետական նշանակության 250 կմ ճանապարհահատվածների նորոգում, մարզային նշանակության ավտոճանապարհների շահագործում և պահպանում՝ մոտ 3000 կմ, իսկ նորոգում և հիմնանորոգում՝ 2006 թվականին՝ 50 կմ, 2007 թվականին՝ 60 կմ և 2008 թվականին՝ 70 կմ: 2006 - 2008թթ նախատեսվում է իրականացնել Հայաստանի Հանրապետությունում պետական նշանակության ավտոճանապարհահատվածների վրա գտնվող վթարավտանգ 70 կամուրջների (այդ թվում՝ միջպետական և հանրապետական նշանակության ավտոճանապարհների 17 կամուրջ) ինչպես նաև երկաթուղային կամուրջների վիճակի մանրակրկիտ հետազոտման և նախագծանախահաշվային փաստաթղթերի մշակման աշխատանքները:

13.2.2. Գերակայությունները

2006-2008 թվականներին տրանսպորտի և կապի ոլորտում իրականացվելիք ծախսային քաղաքականության հիմնական գերակայություններն են հանդիսանալու՝

- պետական նշանակության ավտոմոբիլային ճանապարհների պահպանման, շահագործման, հիմնանորոգման աշխատանքների իրականացումը,

- տրանսպորտային օբյեկտների հիմնանորոգումը,
- Երևանի մետրոպոլիտենի բնականոն գործունեության ապահովումը:

13.2.3. Ծախսերի մակարդակի վրա ազդող գործոնները

Տրանսպորտի ոլորտի 2006-2008 թթ միջին ժամկետ ծախսային ծրագրի վրա ազդող հիմնական գործոններն են՝

- իրականացվելիք աշխատանքների ծավալը՝ վերականգնվող ավտոճանապարհների երկարությունը, վերականգնվող տրանսպորտային օբյեկտների քանակը:
- իրականացվելիք աշխատանքների տեսակը՝ պահպանում, ընթացիկ նորոգում, հիմնանորոգում և այլն:
- մետրոպոլիտենի սուբսիդավորման չափի առումով՝ ուղևորափոխադրումների ծավալը ,ուղեվարձը:

13.3. ԳՈՅՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

2006-2008թթ ՄԺԾԾ-ով Պետական նշանակության ավտոճանապարհների հիմնանորոգում ծրագրով նախատեսվում է հատկացնել 2006թ.՝ 9267.4 մլն. դրամ, 2007թ.՝ 6000.0 մլն. դրամ և 2008թ.՝ 7000.0 մլն. դրամ:

Պետական նշանակության ավտոճանապարհների պահպանում և շահագործում ծրագրով նախատեսված աշխատանքների կատարման համար նախատեսվում է հատկացնել 2006թ.՝ 3938.2 մլն. դրամ, 2007թ.՝ 3938.2 մլն. դրամ և 2008թ.՝ 3938.2 մլն. դրամ:

Տեղական (մարզային) նշանակության ավտոճանապարհների պահպանություն ծրագրով նախատեսված աշխատանքների կատարման համար նախատեսվում է հատկացնել 2006թ.՝ 940.2 մլն. դրամ, 2007թ.՝ 940.2 մլն. դրամ և 2008թ.՝ 940.2 մլն. դրամ:

Տրանսպորտային օբյեկտների հիմնանորոգում ծրագրով նախատեսվում է իրականացնել ՀՀ կառավարության 02.07.01թ. թիվ 591 որոշմամբ հաստատված՝ ՀՀ ճանապարհային վթարավտանգ տեխնիկական վիճակում գտնվող կամրջային կառուցվածքների հիմնանորոգման աշխատանքները: 2006-2008թթ ՄԺԾԾ-ով նախատեսվում է նշված ծրագիրն ավարտել 2008 թվականին, որի համար կհատկացվի 2006թ.՝ 530.4 մլն. դրամ, 2007թ.՝ 530.4 մլն. դրամ և 2008թ.՝ 600.0 մլն. դրամ:

Համայնքային նշանակության ավտոճանապարհների պահպանման և շահագործման նպատակով համայնքներին սուբվենցիայի տրամադրում ծրագրով նախատեսվում է հատկացնել 2006թ.՝ 285.7 մլն. դրամ, 2007թ.՝ 285.7 մլն. դրամ և 2008թ.՝ 285.7 մլն. դրամ:

ՀՀ երկաթուղու Չամառյուի մետաղական կամրջի հիմնանորոգում ծրագրով նախատեսված է հատկացնել 2006թ.՝ 1 000.0 մլն. դրամ, 2007թ.՝ 681.4 մլն. դրամ և 2008թ.՝ 681.4 մլն. դրամ:

Հայաստանի հանրային ռադիոյի ծրագրի սփռումն ապահովող միջոցառումներ ծրագիրը նախատեսվում է իրականացնել 2006 թվականին, որի համար նախատեսված է հատկացնել 149.5 մլն. դրամ:

Երևանի մետրոպոլիտենի սուբսիդավորման ծրագիր

Մետրոպոլիտենին տրամադրվող սուբսիդիան կուղղվի վերջինիս գործունեությունից առաջացող ֆինանսական ճեղքվածքի ֆինանսավորմանը: Հաշվի առնելով մետրոպոլիտենի հատուկ նշանակությունը և դրա որպես տրանսպորտի միջոցի ոչ ճկուն լինելը, չի ակնկալվում, որ միջին ժամկետ հեռանկարում վերջինիս գործունեությունը շահութաբեր կլինի, որով էլ պայմանավորված է մետրոպոլիտենի սուբսիդավորման անհրաժեշտությունը:

2006-2008թթ ՄԺԾԾ-ով նախատեսվում է հատկացնել 2006թ.՝ 697.0 մլն. դրամ, 2007թ.՝ 697.0 մլն. դրամ և

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

2008թ.՝ 697.0 մլն.դրամ:

Աղյուսակ 13.1. Ծախսերի համեմատական աղյուսակ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ և 2006-2008թթ ՄԺԾԾ միջև ըստ ենթախմբերի (մլն.դրամ)

		2005թ.		2006թ.		2007թ.		2008թ.
		2005-2007թթ ՄԺԾԾ	2005թ. հաստատված բյուջե	2005-2007թթ ՄԺԾԾ	2006-2008թթ ՄԺԾԾ	2005-2007թթ ՄԺԾԾ	2006-2008թթ ՄԺԾԾ	2006-2008թթ ՄԺԾԾ
12.01	ՀՀ տրանսպորտի և կապի բնագավառում պետական կառավարում	305.6	303.5	416.2	234.3	433.3	279.2	329.5
12.02	«Երևանի մետրոպոլիտեն» ՊՓԲԸ-ի սուբսիդավորում	697.0	697.0	697.0	697.0	697.0	697.0	697.0
12.07	01. Պետական նշանակության ավտոճանապարհների հիմնանորոգում	5000.0	11211.6	6000.0	9267.4	6000.0	6000.0	7000.0
12.07	02. Պետական նշանակության ավտոճանապարհների պահպանում, շահագործում	5869.4	4515.7	5164.2	3938.3	5164.2	3938.3	3938.3
12.07	03. Տեղական (մարզային) նշանակության ավտոճան. պահպանում, շահագործում (այդ թվում ձմեռային պահպանություն)	0.0	1078.1	0.0	940.2	0.0	940.2	940.2
12.07	04. Տրանսպորտային օբյեկտների հիմնանորոգում	559.0	811.0	530.4	530.4	530.4	530.4	600.0
12.07	05. Համայնքային նշանակության ավտոճանապարհների պահպանման և շահագործման նպատակով համայնքներին սուբվենցիայի տրամադրում	0.0	327.6	0.0	285.7	0.0	285.7	285.7
12.07	06. ՀՀ երկաթուղու Չամառլուի մետաղական կամրջի հիմնանորոգում	0.0	0.0	0.0	1000.0	0.0	681.4	681.4
12.08	Հայաստանի հանրային ռադիոյի ծրագրի սփռումն ապահովող միջոցառումներ	0.0	0.0	0.0	149.5	0.0	0.0	0.0

Աղյուսակ 13,2 Պետական բյուջեից տրանսպորտի ոլորտի գծով ծախսերը 2004 -2008թթ

Ենթախմբի անվանումը	2004	2005	% փոփ.	2006	% փոփ.	2007	% փոփ.	2008	% փոփ.
Այն կազմում է Հայաստանի ՀՆԱ-ի նկատմամբ%-ը	0.8	0.9	x	0.7	x	0.5	x	4.8	x
Այն կազմում է պետական բյուջեի ծախսերի նկատմամբ%-ը	4.5	5.0	11.6	3.6	27.6	2.5	31.5	2.5	-0.2
Տրանսպորտի և կապի ոլորտ, այդ թվում	14665.9	19626.0	33.8	15706.4	20.0	11973.8	23.8	13093.7	9.4
ՀՀ տրանսպորտի և կապի բնագավառում պետական կառավարում	237.0	303.5	28.1	234.3	22.8	279.2	19.2	329.5	18.0
տեսակարար կշիռն ամբողջ ծախսերի մեջ,%	1.6	1.5	x	1.5	x	2.3	x	2.5	x

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

«Երևանի մետրոպոլիտեն» ՊՓԲԸ-ի սուբսիդավորում	622.2	697.0	112.0	697.0	0.0	697.0	0.0	697.0	0.0
տեսակարար կշիռն ամբողջ ծախսերի մեջ,%	4.2	3.6	x	4.4	x	5.8	x	5.3	x
Պետական նշանակության ավտոճանապարհների հիմնանորոգում	973.1	11211.6	1052.2	9628.0	14.1	6000.0	37.7	7000.0	16.7
տեսակարար կշիռն ամբողջ ծախսերի մեջ,%	6.6	57.1	x	61.3	x	50.1	x	53.5	x
Պետական նշանակության ավտոճանապարհների պահպանում, շահագործում	2853.3	5869.4	105.7	3938.3	32.9	3938.3	0.0	3938.3	0.0
տեսակարար կշիռն ամբողջ ծախսերի մեջ,%	19.5	29.9	x	25.1	x	32.9	x	30.1	x
Տեղական (մարզային), նշանակության ավտոճանապարհների պահպանում ու շահագործում (այդ թվում ձմեռային պահպանություն)	0.0	1078.1	0.0	940.2	12.8	940.2	0.0	940.2	0.0
տեսակարար կշիռն ամբողջ ծախսերի մեջ,%	0.0	69715.9	x	6.0	x	7.9	x	7.2	x
Տրանսպորտային օբյեկտների հիմնանորոգում	577.0	811.0	40.6	530.4	34.6	530.4	0.0	600.0	13.1
տեսակարար կշիռն ամբողջ ծախսերի մեջ,%	3.9	4.1	x	3.4	x	4.4	x	4.6	x
Համայնքային նշանակության ավտոճանապարհների պահպանման և շահագործման նպատակով համայնքների սուբվենցիայի տրամադրում	0.0	327.6	0.0	285.7	12.8	285.7	0.0	285.7	0.0
տեսակարար կշիռն ամբողջ ծախսերի մեջ,%	0.0	1.7	x	1.8	x	2.4	x	2.2	x
ՀՀ երկաթուղու Ջամադուլի մետաղական կամրջի հիմնանորոգում	0.0	0.0	0.0	1000.0	0.0	681.4	31.9	681.4	0.0
տեսակարար կշիռն ամբողջ ծախսերի մեջ,%	0.0	0.0	x	6.4	x	5.7	x	5.2	x
Հայաստանի Հանրային ռադիոյի ծրագրի սփռումն ապահովող միջոցառումներ	100.4	0.0	100.0	149.5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
տեսակարար կշիռն ամբողջ ծախսերի մեջ,%	0.7	0.0	x	1.0	x	0.0	x	0.0	x
Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող՝ Տրանսպորտի ծրագիր	9925.1	24.8	99.8	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
տեսակարար կշիռն ամբողջ ծախսերի մեջ,%	67.7	0.1	x	0.0	x	0.0	x	0.0	x

ԳԼՈՒԽ 14. ՋՐԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

14.1. ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Հայաստանի Հանրապետության ջրային տնտեսությունը բաղկացած է ոռոգման և խմելու ջրի համակարգերից: Ջրօգտագործման շուրջ 70%-ը բաժին է ընկել ոռոգման համակարգին, իսկ մնացած 30%-ը՝ խմելու ջրի համակարգին:

Ջրային տնտեսության համակարգի ֆիզիկական կառուցվածքը բաղկացած է.

- (i) 999.1 մլն մ³ ընդհանուր ծավալով 68 ջրամբարներից,
- (ii) 21 215 կմ ընդհանուր երկարությամբ ոռոգման ջրանցքներից,
- (iii) 410 ջրհան կայաններից, որից 68 չգործող,
- (iv) 1194 խորքային և արտեզյան հորերից, որից 909 համայնքներից անհատույց հանձնված խորքային և ինքնաշատրվանող հորերից,
- (v) 137 կմ ընդհանուր երկարությամբ ոռոգման կոլեկտորային ցանցից,
- (vi) 12761 կմ ընդհանուր երկարությամբ խմելու ջրի մայրուղային ջրատարներ և ներքաղաքային (ներհամայնքային) ցանցից, որից՝ 5108 կմ մայրուղային ջրատարներ, 7653 կմ խմելու ջրի ցանց,
- (vii) 4328 կմ ընդհանուր երկարությամբ կոյուղու ցանցից:

Խմելու ջրի համակարգը սպասարկվում է 123 խումբ աղբյուրներով, 176 արտեզյան ու խորքային հորերով և 29 գետային ջրընդունիչ կայաններով, 5108 կմ մայրուղային գծերով՝ որից 738 կմ՝ Երևանում, մնացածը՝ հանրապետության այլ մարզերում: Ներքին բաշխման ցանցերի երկարությունը կազմում է 7653 կմ, որից 1570 կմ՝ Երևանում:

Խմելու ջրի մատակարարումն ու կեղտաջրերի հեռացումն իրականացվում է «Հայջրմուղկոյուղի», Երևանի «Ջրմուղ-կոյուղի», «Նոր Ակունք», «Լոռի-ջրմուղկոյուղի» և «Շիրակ-ջրմուղկոյուղի» փակ բաժնետիրական ընկերությունների միջոցով:

Երևանի «Ջրմուղ-կոյուղի» ՓԲԸ-ն իրականացնում է Երևան քաղաքի և շրջակա թվով 34 բնակավայրերի ջրամատակարարումը և ջրահեռացումը: Համակարգն իր կազմում ընդգրկում է թվով 8 գլխամասային (ջրաղբյուրներում գտնվող) պոմպակայաններ, 90 կապտածներ, 29 հորատանցքեր, 23 տեղերում օրվա կարգավորող ջրամբարներ, 2645 կմ ջրմուղ և 1120 կմ կոյուղու ցանց: Ջրաղբյուրներից վերցվող և ցանց տրվող ջրաքանակը կրճատվել է և 2004թ. կազմել 367.4 մլն մ³ 2003թ. 403 մլն մ³ դիմաց, իսկ 2005թ. այն կկազմի 280 մլն մ³:

Ջրի իրացման ծավալը նույնպես կրճատվել է՝ 2004թ. կազմելով 72.7 մլն մ³, նախորդ տարվա 97.4 մլն մ³ դիմաց, իսկ 2005թ. սպասվող ցուցանիշը կկազմի 67.9 մլն մ³: Դրանում մեծ դեր է խաղացել բաժանորդների մոտ ջրաչափերի տեղադրումը: Եթե 2003թ. ջրաչափով չափվել է իրացված ջրի 42.1% -ը, ապա 2004թ.՝ շուրջ 85.7%-ը, իսկ 2005թ. իրացվող ջրի ծավալի ավելի քան 90%-ը կչափվի ջրաչափերի միջոցով:

Ջրամատակարարման ծավալների կրճատման, ինչպես նաև իրականացված կազմակերպական-տեխնիկական այլ միջոցառումների շնորհիվ հաջողվել է տարեցտարի էապես նվազեցնել էլեկտրաէներգիայի սպառման չափերը: Այսպես, 2004թ. էլեկտրաէներգիայի ծախսը կազմել է 131.8 մլն կվտ. ժամ՝ նախորդ տարվա 183.4 մլն կվտ. ժամի դիմաց, իսկ 2005թ. սպասվող ցուցանիշը կազմելու է 100 մլն կվտ. ժամ:

Երևանի «Ջրմուղ-կոյուղի» ՓԲԸ-ի բնակչության գծով բաժանորդների թիվը կազմում է 304046 բաժանորդ, բացի այդ ընկերությունը սպասարկում է 10421 այլ բաժանորդների (իրավաբանական անձանց):

«Հայջրմուղկոյուղի» ՓԲԸ-ի կողմից 2004թ. հանրապետության տարածքում բաժանորդներին մատա-

կարարվել է 47.7 մլն մ³ խմելու ջուր և մատուցվել է 25.7 մլն մ³ ջրահեռացման ծառայություններ, որոնցից գոյացած հասույթը կազմել է 3964.8 մլն դրամ: Գանձումը կազմել է 2473.4 մլն դրամ (այդ թվում՝ 376.6 մլն դրամ կանխավճարի մարում), որը կազմում է հասույթի 62.3%-ը: Նկատի ունենալով այն հանգամանքը, որ «Լոռի-ջրմուղկոյուղի» և «Շիրակ-ջրմուղկոյուղի» ՓԲԸ-ները գործունեություն են ծավալել 2004 թվականի վերջին ամիսներին, ուստի դրանց իրացման ցուցանիշները ներառվել են «Հայջրմուղկոյուղի» ՓԲԸ-ի ցուցանիշներում:

«Հայջրմուղկոյուղի» ՓԲԸ-ն 2004 թվականին ծախսել է 65.0 մլն կվտ.ժամ էլեկտրաէներգիա, որը 2003 թվականից ավել է 1.4 մլն կվտ.ժամով, ինչը հիմնականում կապված է համակարգի այլ կազմակերպություններից նոր սպասարկման տարածքներ (ծախսատար պոմպակայաններով, մասնավորապես՝ Արարատյան 1,2, Ծակքար, Մարալիկ, Ֆանտան, Ակունք, Չորաղբյուր, Ջրաբեր) վերցնելու հետ, որոնց ծախսը կազմել է 7.7 մլն կվտ.ժամ՝ 155.8 մլն դրամ արժեքով: Այսինքն, առանց նշված պոմպակայանների, և Վանաձոր և Շիրակ մասնաճյուղերի նոյեմբեր և դեկտեմբեր ամիսների ծախսը հաշվի առնելու, էլեկտրաէներգիայի ծախսը կկազմի 57.1 մլն կվտ.ժամ: Ընկերության 2003թ. էլեկտրաէներգիայի ծախսը կազմել է 63.7 մլն կվտ.ժամ, որի մեջ ներառված է նաև ոռոգման 4.3 մլն կվտ.ժամ ծախսը: Համեմատելով 2003 և 2004թթ էլեկտրաէներգիայի ծախսը՝ ստացվում է, որ առանց ընդունված պոմպակայանների և ոռոգման ծախսերը հաշվի առնելու, ըստ էության, էլեկտրաէներգիայի ծախսի գծով տնտեսվել է շուրջ 2.2 մլն կվտ.ժամ:

2004 թվականի ընթացքում ՀՀ պետական բյուջեից հատկացված սուբսիդիայի և սեփական միջոցների հաշվին ընկերությունը մարել է օգտագործված էլեկտրաէներգիայի արժեքն ամբողջությամբ՝ նույնիսկ առաջացնելով 31.6 մլն դրամի գերավճար (1239.0 մլն դրամի դիմաց վճարվել է 1270.6 մլն դրամ): Բացի այդ ընկերությունը 2004 թվականի ընթացքում աշխատողների աշխատավարձի գծով պարտքեր չի գոյացրել:

01.01.2004թ. դրությամբ ընկերությունում ջրաչափեր էին տեղադրել 82821 բաժանորդների մոտ, իսկ 01.01.2005թ. դրությամբ՝ 120293 բաժանորդների (ներառյալ «Վանաձոր» և «Շիրակ» մասնաճյուղերը): 2004 թվականի ընթացքում «Հայջրմուղկոյուղի» ՓԲԸ-ի բաժանորդներից 37472 (ներառյալ «Վանաձոր» և «Շիրակ» մասնաճյուղերը) տեղադրվել են ջրաչափեր:

ՀՀ կառավարության կողմից, որպես փորձնական ծրագիր, իրականացվեց Արմավիրի մարզի 12 համայնքների ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերի կառավարման ասպայետականացում, որի արդյունքում՝ համագործակցելով գերմանական վերականգնման վարկային բանկի (KfW) հետ, 1999թ. ՀՀ կառավարության (34% բաժնեմաս) և Արմավիրի մարզի 12 համայնքների մասնակցությամբ հիմնադրվեց «Նոր Ակունք» ՓԲԸ: ՀՀ կառավարության 12.02.2004թ. թիվ 218-Ն որոշմամբ պետական բաժնեմասը ավելացվեց՝ հասցնելով 51%-ի:

«Նոր-Ակունք» ՓԲԸ-ի կողմից 2004թ. բաժանորդներին մատակարարվել է 1.5 մլն.մ³ խմելու ջուր և մատուցվել է 0.2 մլն.մ³ ջրահեռացման ծառայություններ, որոնցից գոյացած հասույթը կազմել է 147.4 մլն դրամ: Գանձումը կազմել է 142.2 մլն դրամ (այդ թվում՝ 7 մլն դրամ կանխավճարի մարում) կամ հասույթի 96.5%-ը, որը 2003 թվականի համեմատությամբ ավել է 99.9 մլն դրամով:

ՀՀ կառավարության 2004թ. ապրիլի 8-ի «Լոռի-ջրմուղկոյուղի» և «Շիրակ-ջրմուղկոյուղի» փակ բաժնետիրական ընկերությունների հիմնադրման գործում Հայաստանի Հանրապետության մասնակցության պայմանների մասին» N573-Ն որոշմամբ հիմնադրվել է «Լոռի-ջրմուղկոյուղի» և «Շիրակ-ջրմուղկոյուղի» ՓԲԸ-ները:

«Լոռի-ջրմուղկոյուղի» ՓԲԸ-ի 51% բաժնեմասը պատկանում է ՀՀ կառավարությանը ի դեմս ՀՀ ջրտնտեսությունիտեին, մնացած 49% պատկանում է տեղական համայնքներին (Վանաձոր 44% , Լեռնապատ 1.5%, Դարպաս 1.5% ,Շահումյան 2%):

Հայ-գերմանական համագործակցության ծրագրով նախատեսվում է Լոռու մարզում 2005-2006թթ իրականացնել աշխատանքներ 11.4 մլն եվրոյի սահմաններում, որից 6.84մլն եվրո՝ վարկային միջոցների, 3.44 մլն եվրո դրամաշնորհի և 1.1 մլն եվրո ՀՀ պետական բյուջեի հաշվին:

«Շիրակ-ջրմուղկոյուղի» ՓԲԸ-ի 51% բաժնեմասը պատկանում է ՀՀ կառավարությանը ի դեմս ՀՀ ջրտնտեսությունիտեի, մնացած 49%-ը պատկանում է տեղական համայնքներին (ք.Գյումրի՝ 39.3%, ք.Մարալիկ՝ 2.1%, գ.Ախուրյան՝ 2.8%, գ.Ազատան՝ 1.4%, գ.Ոսկեհասկ՝ 0.7%, գ.Երազգավորս 0.5%, գ.Առափի՝ 0.3%, գ.Մարմաշեն՝ 0.5%, գ.Ամասիա՝ 0.6%, գ.Դարիքջանյան՝ 0.3%, գ.Բայանդուր՝ 0.2%, գ.Ախուրիկ՝ 0.3%):

Հայ-գերմանական համագործակցության ծրագրով նախատեսվում է Շիրակի մարզում 2005-2006թթ իրականացնել աշխատանքներ 14.59 մլն եվրո գումարի սահմաններում, որից 8.71 մլն եվրո վարկային միջոցների, 4.38 մլն եվրո դրամաշնորհի և 1.5 մլն եվրո ՀՀ բյուջեի հաշվին:

Ոլորտի ոռոգման համակարգի սպասարկման համար հանրապետությունում կառուցվել և գործում են 3800 կմ երկարությամբ մայր և միջտնտեսային, 17415 կմ ներտնտեսային նշանակության ջրանցքներ ու ջրատարներ, իսկ պահպանումն ու շահագործումը՝ իրականացնում է «Ոռոգում-ջրառ» և 54 ջրօգտագործողների ընկերությունների միջոցով: Համակարգում գտնվում են նաև դրենաժային շահագործման գործառնություններ իրականացնող «Մելիորացիա» ՓԲԸ-ն: ՀՀ կառավարության 30.09.2004թ. N 1348-Ն որոշմամբ «Մելիորացիա» ՓԲԸ-ի պետական սեփականություն հանդիսացող բաժնետոմսերի կառավարման լիազորությունները 2005թ. հունվարի 1-ից ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարությունից փոխանցվել են ՀՀ ջրտնտեսությունիտեին: Գեբիտորական պարտքերի հավաքագրումը և գույքի օտարումից առաջացող միջոցների հաշվին կրեդիտորական պարտքերի մարման գործընթացներ իրականացնում են «Ոռոգում» և «Ջրմուղ-կոյուղի» ՓԲԸ-ները:

Ոլորտի հիմնական խնդիրները

Ջրային տնտեսության բնագավառում կարևորվում է անցած տարիների ընթացքում կատարված բարեփոխումների շարունակման գործընթացի ապահովումը, որի ընթացքում նախատեսվում է իրականացնել հետևյալ աշխատանքներ.

1. կազմակերպել Երևանի «Ջրմուղ-կոյուղի» ՓԲԸ-ի կողմից օգտագործվող ջրային համակարգերի և այլ գույքի օգտագործման իրավունքը վարձակալությամբ մասնավոր հատվածին փոխանցելու գործընթացները.
2. ապահովել ՀՀ կառավարության և Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության կառավարության միջև ֆինանսական համագործակցության շրջանակներում KfW բանկի կողմից ֆինանսավորվող «Լոռու (Վանաձոր) և Շիրակի (Գյումրի) մարզերում ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերի բարելավում» ներդրումային ծրագրի գործողության մեջ դնելը.
3. նպաստել ջրօգտագործողների ընկերությունների կայացմանը և հետագա զարգացմանը, ինչպես նաև ջրօգտագործողների ընկերությունների միությունների ստեղծմանը՝ առնվազն մեկ ջրօգտագործողների ընկերությունների միություն հիմնադրելով,
4. շարունակել լիարժեք դարձնել օրենսդրական դաշտը և նորմատիվային բազան.
5. հաշվառման համակարգի կատարելագործում՝ 2005-2006թթ ավարտելու նպատակով.

6. գործուն մեխանիզմների ստեղծում՝ մատուցած ծառայությունների դիմաց վճարումների գանձման համար, այդ թվում՝ շարունակելով օգտագործել դատական ակտերի հարկադիր կատարման ծառայության ուժերը.

7. ապահովել տարիներով կուտակված աշխատավարձի պարտքերի մարումը.

8. խրախուսել ջրի և էլեկտրաէներգիայի խնայողությունը.

9. 2005 թվականի ընթացքում համաձայն վարկային ծրագրի ապահովել Երևան քաղաքի կայուն (շարունակական) ջրամատակարարումը և նպաստել «Հայջրմուղկոյուղի», «Լոռի-ջրմուղկոյուղի», «Շիրակ-ջրմուղկոյուղի» և «Նոր-Ակունք» ՓԲԸ-ների կողմից սպասարկվող տարածքներում նույնատիպ գործընթացի աստիճանական ակտիվացմանը.

10. ապահովել ծախսածածկող սակագների անցման մեխանիզմներ և ամբողջովին անցում կատարել անկանխիկ գանձման համակարգին.

11. իրականացնել վերահսկողություն ջրամատակարարման և ջրահեռացման ոլորտներում ապօրինությունների կանխարգելման ուղղությամբ:

Ընդհանուր առմամբ նախատեսվում է ապահովել խմելու և ոռոգման ջրի համակարգերի բարեփոխումների երկարաժամկետ ծրագրի իրականացումը՝ հիմնականում նպատակ դնելով բարձրացնել դրանց շահագործման հուսալիությունը և արդյունավետությունը, ինչպես նաև կրճատել ջրի կորուստները և բարելավել ջրամատակարարման ու ջրահեռացման ծառայությունների որակը: Միաժամանակ շարունակվելու են կարևորագույն հիդրոտեխնիկական կառուցվածքների, այդ թվում ջրամբարների պատվարների ամրապնդման ու նորոգման աշխատանքները, ինչպես նաև կապահովվի դրանց անվտանգ ու անխափան շահագործումը:

Իրականացվելիք քաղաքականության վերջնական նպատակը ջրային տնտեսության ոլորտի ընկերությունների գործունեության փոխադրումն է առևտրային սկզբունքների վրա:

Քաղաքականության հիմնական ուղղություններն են.

Քաղաքականությունը ֆինանսական աջակցության բնագավառում: 2006-2008 թվականների ընթացքում Կառավարության ֆինանսական աջակցությունը համակարգի ընկերություններին արտահայտվելու է բյուջետային սուբսիդիաների տրամադրման և պետական ներդրումային ծրագրերի իրականացման միջոցով: Սուբսիդավորման քաղաքականությունն ուղղված է լինելու ընթացիկ գործառնական ճեղքվածքի ֆինանսավորման նպատակով տրամադրվող սուբսիդիաների աստիճանական կրճատմանը: Այսպես, 2004 թվականին համակարգի ընկերություններին տրամադրվող սուբսիդիաների ծավալը 2003 թվականի համեմատ նվազել է 49.5 տոկոսով, 2005 թվականին՝ 2004 թվականի համեմատ նվազելու է 58.2 տոկոսով, 2006 թվականին՝ 2005 թվականի համեմատ՝ 13 տոկոսով: Իրականացվելիք ներդրումային քաղաքականության նպատակն է լինելու համակարգի ձեռնարկությունների գործունեության արդյունավետության բարձրացումը: Ներդրումային ծրագրերը հիմնականում ուղղված կլինեն համակարգի ձեռնարկությունների շահագործման և պահպանման ծախսերի ու ջրի կորուստների նվազեցմանը և ձեռնարկությունների կառավարման համակարգի բարելավմանը:

Քաղաքականությունը ընկերությունների կառավարման բարելավման բնագավառում: Համակարգի ընկերությունների կառավարման բարելավումը Կառավարության կողմից ոլորտում իրականացվող քաղաքականության հիմնական ուղղություններից է: Ոլորտի ընկերությունների կառավարման համակարգի բարեփոխումներն ուղղված են լինելու վերջիններիս ֆինանսական կենսունակության բարձրացմանը՝ ի հաշիվ շահագործման և պահպանման ծախսերի արդյունավետության բարձրացման և հավաքագրման մակարդակի բարելավման:

14.2. ՈԼՈՐՏԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ, ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎ ԾԱԽՍԵՐԻ ՎՐԱ ԱԶԴՈՂ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԾԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ

14.2.1. Նպատակները

ՀՀ ջրտնտեսությունների հիմնական նպատակներն են՝

- պետական սեփականություն հանդիսացող ջրային համակարգերի կառավարման ու անվտանգ օգտագործման ապահովումը.

- ջրային համակարգերի ներդրումային քաղաքականության մշակումն ու իրականացումը, ինչպես նաև ներդրումային ծրագրերի փորձաքննության կազմակերպումը.

- ջրային տնտեսության ոլորտի ընկերությունների գործունեության փոխադրումն առևտրային սկզբունքների վրա.

- համակարգի ձեռնարկությունների գործունեության արդյունավետության բարձրացումը.

- ջրային համակարգի արդյունավետ օգտագործման նկատմամբ վերահսկողության իրականացումը.

- շուրջօրյա ջրամատակարարման ապահովումը.

- համակարգի կազմակերպությունների կառավարման համակարգի բարելավումը՝ ֆինանսական կենսունակության բարձրացումը՝ ի հաշիվ շահագործման և պահպանման ծախսերի կրճատման, կորուստների նվազեցման և հավաքագրման մակարդակի բարձրացման:

14.2.2 Գերակայությունները

ՀՀ ջրտնտեսությունների հիմնախնդիրներին են վերաբերում համապատասխան կազմակերպությունների միջոցով որակյալ և շուրջօրյա ջրի մատակարարման, ինչպես նաև ջրի կորուստների կրճատման ապահովումը, ուստի պահանջված ֆինանսական միջոցները առաջնահերթ կուղղվեն՝

1. ջրի որակի բարելավման, ջրամատակարարման հուսալիության և գրաֆիկների հստակ պահպանման, ինչպես նաև աստիճանաբար շուրջօրյա ջրամատակարարման անցնելու գործընթացին.

2. հաշվառման համակարգի և ընկերությունների ֆինանսական վիճակի բարելավմանը.

3. ներտնտեսային ցանցերի վերականգնմանը.

4. մասնավոր կառավարման և մասնավոր կառավարիչներ ներգրավելու ուղղությամբ տարվող աշխատանքների իրականացմանը:

2006-2008 թվականների ողջ ժամանակահատվածում առաջնահերթությունը կտրվի գոյություն ունեցող ծրագրերին:

14.2.3. Ոլորտում իրականացվելիք ծրագրերի գծով ծախսերի մակարդակի վրա ազդող գործոնները

Ջրային տնտեսության ոլորտի 2006-2008 թվականների միջին ժամկետ ծախսային ծրագրերի մակարդակի վրա ազդող հիմնական գործոններն են՝

(I) իրականացվելիք աշխատանքների ծավալը՝ վերականգնվող ջրատարների երկարությունը, վերականգնվող ջրամբարների քանակը և այլն,

(II) իրականացվելիք աշխատանքների տեսակը՝ պահպանում, ընթացիկ նորոգում, հիմնանորոգում, կառու-

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

ցում և այլն,

(III) ջրային տնտեսության ընկերությունների սուբսիդավորման ծավալների առումով՝ մատուցվող ծառայությունների ծավալը, սակագները, վճարի հավաքագրման ցուցանիշը, ջրի կորուստների մակարդակը և այլն:

14.3. ԳՈՅՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Ջրային տնտեսության ոլորտի միջին ժամկետ ծախսային ծրագրով նախատեսված ծախսերը ամփոփված են Հավելված 14.1-ում:

Աղյուսակ 14.1. Ծախսերի համեմատական աղյուսակ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ և 2006-2008թթ ՄԺԾԾ միջև

	2005թ.		2006թ.		2007թ.		2008թ.
	2005-2007թթ ՄԺԾԾ	2005թ. հաստատված քյուզե	2005-2007թթ ՄԺԾԾ	2006-2008թթ ՄԺԾԾ	2005-2007թթ ՄԺԾԾ	2006-2008թթ ՄԺԾԾ	2006-2008թթ ՄԺԾԾ
ՀՀ ջրտնտեսությունիտեի կենտրոնական ապարատի պահպանում	89,2	73,2	117,88	101,52	122,17	113,34	126,45
Անավարտ շինարարական օբյեկտների պահպանում	45,5	45,5	45,5	45,5	45,5	45,5	45,5
«Որոտան-Արփա-Սևան ԹՇՎ» ՊՀ-ի պահպանում, տեխնիկական վիճակի բարելավում և նորոգում	272,0	322,29	272,0	320,6	272,0	376,61	465,73
Ջրամբարներում պահակային ծառայությունների իրականացում	17,1	17,1	17,1	17,1	17,1	17,1	17,1
Կոլեկտորադրենաժային ցանցի պահպանում և շահագործում, գրունտային ջրերի մակարդակների և որակի որոշման գծով պետական պատվեր	20,0	74,5	24,0	82,8	20,0	82,8	82,8
Կոլեկտորադրենաժային ցանցի մաքրում և նորոգում	400,0	321,0	400,0	337,2	400,0	337,2	337,2
«Լոռի-ջրմուղկոյուղի» ՓԲԸ-ի կանոնադրական կապիտալի համայրում	0,0	25,5	0,0	19,89	0,0	0,0	0,0
«Շիրակ-ջրմուղկոյուղի» ՓԲԸ-ի կանոնադրական կապիտալի համայրում	0,0	25,50	0,0	18,87	0,0	0,0	0,0
Ոռոգման համակարգի և խմելու ջրի ձեռնարկությունների սուբսիդավորում այդ թվում	6514,8	6514,8	2857,0	5091,6	1696,9	3878,7	2377,2
«Հայջրմուղկոյուղի» ՓԲԸ սուբսիդավորում	1366,5	1366,5	1293,6	1371,5	904,3	949,4	0
Երևան «Ջրմուղ-կոյուղի» ՓԲԸ սուբսիդավորում	1202,3	1202,3	1412,5	0,0	792,6	0,0	0
Ոռոգման համակարգերի սուբսիդավորում	3946,0	3946,0	150,8	3720,1	0	2929,3	2377,2
Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող Արմավիրի մարզի մի շարք բնակավայրերի ջրամատակարարման և կոյուղու համակարգերի վերականգնման ծրագիր	1539,28	1797,27	955,18	66,15	0	57,2	0

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

	2005թ.		2006թ.		2007թ.		2008թ.
	2005-2007թթ ՄԺԾԾ	2005թ. հաստատված բյուջե	2005-2007թթ ՄԺԾԾ	2006-2008թթ ՄԺԾԾ	2005-2007թթ ՄԺԾԾ	2006-2008թթ ՄԺԾԾ	2006-2008թթ ՄԺԾԾ
Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող՝ Պատվարների անվտանգության ծրագիր	1243,84	1805,64	2190,24	2350,24	5289,35	1035,1	0
Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող՝ Պատվարների անվտանգության երկրորդ ծրագիր	0,0	772,23	0,0	1420,5	0,0	1137,16	420,45
Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող՝ Ոռոգման համակարգերի զարգացման ծրագիր	2927,9	3288,77	9312,2	1925,28	0,0	1595,08	792,08
Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող՝ Համայնքային ջրամատակարարման և ջրահեռացման ծրագիր	3514,6	3120,88	3014,57	2362,32	4174,83	3796,90	2470,8
Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող՝ Երևանի ջրամատակարարման և ջրահեռացման ծրագրի նախապատրաստական կանխավճարի ծրագիր	662,6	416,60	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող՝ Երևանի ջրամատակարարման և ջրահեռացման ծրագրի	0,0	0,0	0,0	1993,71	0,0	3510,54	960,34
Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող Լոռու մարզի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերի վերականգնման ծրագիր	0,0	799,3	0,0	3482,50	0,0	750,00	0,0
Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող Շիրակի մարզի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերի վերականգնման ծրագիր	0,0	632,67	0,0	4941,7	0,0	850,00	0,0
Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող՝ Սոցիալական ներդրումների հիմնադրամի երկրորդ ծրագիր	371,20	126,00	436,05	96,11	0,0	0,0	0,0

1. «Որոտան-Արփա-Սևան» թունելի շահագործում, տեխնիկական վիճակի բարելավում և նորոգում

2006-2008թթ միջնաժամկետ ծախսային ծրագիրը նշված ուղղությամբ կազմված է՝ հիմք ընդունելով ՀՀ կառավարության 2003թ. հուլիսի 10-ի N 865-Ն և «Արփա-Սևան թունելի անխափան և անվտանգ շահագործման և նրա տեխնիկական վիճակի բարելավման միջոցառումների մասին» 2003թ. հունվարի 16-ի N 189-Ն որոշումները: Ծրագիրը հիմնված է «Արփա-Սևան թունելի տեխնիկական վիճակը գնահատող հանձնաժողովի» եզրակացության և «Ատոլիտի, խորհրդատվությունների, ինֆորմացիայի և վերլուծությունների» ՓԲԸ-ի և «Թունել»

ՄՊԸ-ի կողմից համատեղ կազմված «Արփա-Սևան ջրատարի համալիր կառույցների վերականգնման ներդրումային ծրագրի տեխնիկատնտեսական հիմնավորման» վրա:

Որոտան-Արփա-Սևան հիդրոհանգույցի և նրա հիդրոտեխնիկական կառուցվածքների, շենքերի, շինությունների, սարքավորումների, մեքենաների, մեխանիզմների և տեսչական ճանապարհների շահագործման, գործարկման և պահպանման համար անհրաժեշտ են հետևյալ ծախսերը՝ վերականգնման-վերանորոգման, նախագծա-նախահաշվային փաստաթղթերի կազմման, վերահսկման աշխատանքների, շահագործման, ընթացիկ նորոգման և պահպանման:

Նախատեսվում է Որոտան-Արփա-Սևան հիդրոհանգույցի Արփա-Սևան թունելի 3-րդ - 4-րդ հորանների վերագործարկումը և թիվ 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 թունելախորշերի առավել վթարված մոտ 5 կմ ընդհանուր երկարությամբ տեղամասերի վերանորոգումը, վերակառուցումը:

Ծրագրի ամբողջական իրականացումը հնարավորություն կընձեռի անվտանգ և անխափան շահագործել Որոտան-Արփա-Սևան հիդրոտեխնիկական համալիրը, ապահովել տարեկան 450 մլն խ.մ Սևանա լիճ տեղափոխվող ջրի նախագծային ծավալ:

2. Ջրային համակարգի ընկերությունների սուբսիդավորում

ՀՀ կառավարությանն առընթեր ջրային տնտեսության պետական կոմիտեի համակարգի ջրային տնտեսության ընկերությունների համակարգերն անխափան շահագործելու և զարգացնելու, կառավարումն ապապետականացնելու և ֆինանսատնտեսական գործունեությունը բարելավելու նպատակով «Հայջրմուղկոյուղի», Երևանի «Ջրմուղ-կոյուղի», «Ոռոգում-ջրառ», և ոռոգման համակարգերը շահագործող ընկերությունների ֆինանսական ճեղքվածքը փակելու համար ՀՀ կառավարության 2001թ. մայիսի 17-ի N 440, 2002 թվականի մայիսի 23-ի N 690-Ա և 2003 թվականի նոյեմբերի 6-ի N 1693-Ն որոշումներով հաստատված ֆինանսական առողջացման ծրագրերով նախատեսվել են ՀՀ պետական բյուջեից սուբսիդավորումներ:

ՀՀ հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողովի 2005թ. մարտի 22-ի որոշմամբ Երևանի «Ջրմուղ-կոյուղի» ՓԲԸ ծառայությունների մատուցման սակագինը գործող սակագների համեմատ սահմանվել է 125 դրամ/մ³, իսկ «Հայջրմուղկոյուղի» ՓԲԸ մասով՝ 140 դրամ/մ³: Բացի այդ, Երևանի «Ջրմուղ-կոյուղի» ՓԲԸ համակարգում կատարվող բարեփոխումների ներկա փուլում վարձակալական պայմանագրի շրջանակներում ոչ ուշ մինչև 2006թ. նախատեսվում է ներգրավել նոր վարձակալ կազմակերպություն, որի ընտրությունը և համակարգերի տրամադրումն իրականացվելու է նվազագույն ինքնաձախսածածկվող սակագներ սահմանելու սկզբունքով: Հետևաբար 2006թ.-ից Երևանի «Ջրմուղ-կոյուղի» ՓԲԸ համակարգի համար ՀՀ պետական բյուջեից սուբսիդիա չի տրամադրվելու:

«Հայջրմուղկոյուղի» ՓԲԸ գործադիր մարմնի լիազորությունները մասնավոր կառավարչին փոխանցելու կառավարման պայմանագրի համաձայն վերջինիս կանխիկ դրամի բոլոր կարիքները հոգալու համար (որոնք չեն կարող ծածկվել հավաքագրված հասույթներից) կտրամադրվեն գործառնական սուբսիդիաներ:

Անհրաժեշտ է նկատի ունենալով այն հանգամանքը, որ նախատեսվում է յուրաքանչյուր տարի 1 դրամով բարձրացնել ոռոգման ջրի արժեքը, որի շնորհիվ տարեկան կստացվ շուրջ 500 մլն դրամ լրացուցիչ եկամուտ: 2006-2008 թվականների համար սուբսիդիայի չափաքանակները ունեն հետևյալ տեսքը:

(հազ. դրամ)				
	2005 թվական նախատեսված	2006 թվական	2007 թվական	2008 թվական

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Ոռոգման համակարգերը շահագործող ՓԲԸ-ներ	3946000.0	3720100.0	2929300.0	2377200.0
Երևանի «Ջրմուղ-կոյուղի» ՓԲԸ	1202315.0	0	0	0
«Հայջրմուղկոյուղի» ՓԲԸ	1366490.0	1371500.0	949400.0	0

3. Կոլեկտորադրենաժային գանգերի մաքրում և նորոգում

Ծրագրի իրականացման արդյունքում ՄԺԾԾ ժամանակահատվածի յուրաքանչյուր տարում կպահպանվեն և կշահագործվեն հանրապետությունում առկա կոլեկտորադրենաժային ցանցերը, ինչպես նաև կմաքրվեն ու կվերանորոգվեն շուրջ 360.0 կմ ընդհանուր երկարությամբ կոլեկտորադրենաժային ցանցեր, որոնց արդյունքում կբարելավվի շուրջ 8000 հեկտար ոռոգելի գյուղատնտեսական հողատեսքերի մելիորատիվ վիճակը: Այդ նպատակով նախատեսվում է իրականացնել հետևյալ միջոցառումները.

- Կոլեկտորադրենաժային ցանցերի մաքրման և նորոգման աշխատանքների նախագծա-նախահաշվային փաստաթղթերի կազմում,
- Կոլեկտորադրենաժային ցանցերի մաքրում և նորոգում,
- 2007 թվականից սկսած Արարատյան հարթավայրի ոռոգելի հողերի տարածքներում գերխոնավ հողերի մակերեսները պահպանել ոչ ավելի քան 19 հազ. հեկտար:

4 Կոլեկտորադրենաժային ցանցերի պահպանում և շահագործում, գրունտային ջրերի մակարդակների և որակի որոշման գծով պետական պատվեր

Ոռոգելի հողերի մելիորատիվ վիճակի բարելավման նպատակով միջոցառումների մշակման համար նախատեսվում է իրականացնել.

- Կոլեկտորադրենաժային ցանցերի մաքրման և նորոգման աշխատանքների որակի տեխնիկական հսկողություն.
- Կոլեկտորադրենաժային ցանցերի տեխնիկական վիճակի պահպանում և շահագործում:
- Գրունտային ջրերի մակարդակների ստացիոնար, տասնօրյա միաժամանակյա 14400 դիտումներ Արարատյան հարթավայրի 400 դիտողական հորատանցքերում,
- Գրունտային ջրերի շուրջ 950 քիմիական անալիզ,
- Դրենաժային և ոռոգման ջրերի 140 քիմիական անալիզ,
- Դիտման հորատանցքերի վերականգնման նպատակով մինչև 10 մ խորությամբ 400 գծամետր հորատում,
- Դիտման հորատանցքերի մաքրման նպատակով էրլիֆտով ջրի արտամուծ,
- Հավաքագրված տվյալների հիման վրա թվային քարտեզների կազմում:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՄԲ ԻՐԱԿԱՆԱՅՎՈՂ ԾՐԱԳՐԵՐ

Ջրային տնտեսության բարեփոխումների և համակարգի վերականգնման ծրագրերում իրենց առանձնահատուկ դերն ու նշանակությունն ունեն ներդրումները և վարկային ծրագրերը:

1. Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող «Համայնքային զարգացման» ծրագիր (ՀԲ ՄՁԸ)

Համայնքային Ջարգացման Ծրագիրը ֆինանսավորվում է Հայաստանի Հանրապետության և Միջազգային Ջարգացման Ընկերակցության միջև 1998թ. հունիսի 19-ին կնքված և 1998թ. հուլիսի 6-ին Ազգային ժողովի կողմից վավերացված Համաձայնագրով հատկացված 30 միլիոն ԱՄՆ դոլար վարկի (Վարկի համարը՝

IDA 30950 AM) և ՀՀ կառավարության կողմից հատկացված 5.5 միլիոն ԱՄՆ դոլարին համարժեք գումարի չափով համաֆինանսավորման մասնաբաժնի հաշվին:

Համայնքային Ջարգացման Ծրագրի նպատակն է՝ Երևան քաղաքի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգի բարելավումը, ինչպես նաև իրականացնում է Երևան քաղաքում բարձրորակ խմելու ջրի և շուրջօրյա ջրամատակարարման ապահովմանն ուղղված աշխատանքներ:

2. Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի ջրամատակարարման և ջրահեռացման ծառայությունների ծրագրի նախապատրաստման կանխավճարի ծրագիր(ՀԲ ՄՁԸ)

ՀՀ կառավարությունն ակնկալում է լուծել ԵՁԿ ընկերության ապագա կառավարման առավել արդյունավետ տարբերակների ընտրության, սակագնային քաղաքականության, վարձավճարները լիարժեք հավաքագրող, ինքնաձախսածածկում ապահովող ընկերության վերափոխման ռազմավարական խնդիրներ:

Սակայն, նշված խնդիրների իրականացման համար առաջին հերթին անհրաժեշտ է սկսված Համայնքային զարգացման ծրագիրն հասցնել իր տրամաբանական ավարտին՝

- տարբեր ուսումնասիրությունների իրականացում, այդ թվում Ծրագրի սոցիալական և շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության ուսումնասիրություն, ջրի մատակարարման, պահպանման, բաշխման և կոյուղաջրերի վերանշակման գծով ներդրումների աշխատանքային նախագծերի կազմում,

- Երևանի «Ջրմուղ-կոյուղի» փակ բաժնետիրական ընկերության կառավարման մեջ մասնավոր հատվածի մասնակցության նախընտրելի տարբերակը որոշելու նպատակով համապատասխան ուսումնասիրության իրականացում,

- Երևանի «Ջրմուղ-կոյուղի» փակ բաժնետիրական ընկերությունը մասնավոր կառավարման պայմանագրային փաթեթի պատրաստում և աշխատակազմի ընտրության գործընթացում աջակցություն,

- պայմանագրի երկարաձգման ժամանակահատվածում փականների և ջրաչափերի տեղադրում, ընդհանուր շինությունների վերանորոգում,

- Երևանի «Ջրմուղ-կոյուղի» փակ բաժնետիրական ընկերությունն օպերատորի կողմից ծառայությունների մատուցում՝ ըստ կառավարման պայմանագրի:

3. «Համայնքային ջրամատակարարման և ջրահեռացման» ծրագիր

Հանրապետության բնակավայրերի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերում առաջացած բազմաթիվ տեխնիկական, ֆինանսատնտեսական և այլ խնդիրների լուծման համար նախապատրաստվում է «Համայնքային ջրամատակարարման և ջրահեռացման» վարկային ծրագիրը:

«Համայնքային ջրամատակարարման և ջրահեռացման» ծրագրի նպատակներն են՝

- Համակարգի հետագա փլուզման կանխումը և վիճակի բարելավումը,

- Կառուցվածքային բարեփոխումների միջոցով ջրմուղ-կոյուղու կազմակերպությունների առավել արդյունավետ կառավարման ապահովումը,

- Խմելու ջրի նկատմամբ բնակչության աճող պահանջների բավարարումը,

- Ջրի օգտագործման հաշվառման կազմակերպումը,

- Ծախսվող էլեկտրաէներգիայի կրճատումը,
- Համակարգի ֆինանսական վիճակի առողջացումն ու մասնավոր ներդրողների համար գրավիչ պայմանների ստեղծումը,
- Համակարգի հետագա ապապետականացման գործընթացի նախապատրաստումը:

4. Ոռոգման համակարգերի զարգացման ծրագիրը

Վարկի համարը՝ 3568 AM: Ծրագրի ընդհանուր արժեքն է՝ 30,8 մլն ԱՄՆ \$, որից՝ ՄՁԸ վարկը՝ 24,8 մլն ԱՄՆ \$, ՀՀ կառավարության մասնակցությունը՝ 3,9 մլն ԱՄՆ \$ շահառուների մասնակցություն՝ 2,1 մլն ԱՄՆ \$:

Ստորագրվել է՝ 2001 թ. սեպտեմբերի 1-ին Հայաստանի Հանրապետության և Միջազգային Չարգացման Ընկերակցության միջև:

Վավերացվել է՝ 2001 թ. հոկտեմբերի 26-ին ՀՀ Ազգային Ժողովի կողմից:

Գործում է՝ 2001 թ. դեկտեմբերի 3-ից:

Տվյալ ծրագիրը նախատեսվել է իրականացնել երկու փուլերով: Առաջին փուլի իրականացումը սկսվել է 2001 թ. դեկտեմբեր ամսից: Երկրորդ փուլը նախատեսվում է սկսել 2004 թվականին, որի արժեքը կազմելու է մոտ 35,0 մլն ԱՄՆ դոլար:

Ծրագրի նպատակն է ոռոգման և դրենաժային համակարգերի կառավարման կառուցվածքային բարեփոխումների միջոցով բարձրացնել ոռոգելի երկրագործության արդյունավետությունը, ջրամատակարարման համակարգը դարձնել կառավարելի, ֆինանսապես առողջ և գրավիչ ներդրողների համար, ջրօգտագործողներին ներգրավել համակարգերի կառավարման գործընթացի մեջ՝ քայլ առ քայլ ապապետականացնելով համակարգերի շահագործումն ու պահպանումը:

Վերը նշված նպատակների իրականացման համար ծրագրով նախատեսված է լուծել հետևյալ խնդիրները՝

- Ինքնահոս ոռոգման համակարգերի կառուցման միջոցով իջեցնել ջրի արժեքը, ապահովել հուսալի ջրամատակարարում և բարձրացնել ջրապահովությունը:
- Համակարգերի տեխնիկական վիճակի բարելավման միջոցով ապահովել հուսալի ջրամատակարարում, ջրի կորուստների և համակարգերի շահագործման ծախսերի նվազեցում:
- Լրացուցիչ ջրառի շնորհիվ բարձրացնել երկրագործության արդյունավետությունը:
- Ջրօգտագործողների սպառողական կոոպերատիվների և ֆեդերացիաների հաստատման և ուժեղացման շնորհիվ ստեղծել պայմաններ ապապետականացնելու համակարգերի շահագործումը և պահպանումը:
- Կառուցվածքային բարեփոխումների միջոցով բարելավել համակարգերի արդյունավետ կառավարումը, ապահովել սակագնային քաղաքականության թափանցելիությունը և մինչև ծրագրի ավարտը ոլորտը դարձնել ինքնաձախսաձածկելի:

5. Պատվարների անվտանգության ծրագիրը

Վարկի համարը՝ 3260 AM: Ծրագրի ընդհանուր արժեքն է՝ 30,3 մլն ԱՄՆ \$, որից՝ ՄՁԸ վարկը՝ 26,6 մլն ԱՄՆ \$, ՀՀ կառավարության մասնակցությունը՝ 3,7 մլն ԱՄՆ \$:

Ստորագրվել է՝ 1999 թ. հոկտեմբերի 7-ին Հայաստանի Հանրապետության և Միջազգային Չարգացման Ընկերակցության միջև:

Վավերացվել է՝ 2000 թ. մարտի 22-ին ՀՀ Ազգային Ժողովի կողմից:

Գործում է՝ 2000 թ. ապրիլի 6-ից:

Ծրագրի հիմնական նպատակները՝

Պատվարների անվտանգության ծրագրի հիմնական նպատակներն են՝ շուրջ 360.000 բնակչության անվտանգության ապահովումը և ոռոգման համակարգերի ջրապահովվածության ավելացումը, ապահովել պատվարների հուսալի շահագործումը, հիմնականում ոռոգման նպատակով օգտագործվող ջրամբարների պատվարների վերականգնումը և պատվարների անվտանգության պահպանման միջոցառումների իրականացումը:

Վերը նշված նպատակների իրականացման համար ծրագրով նախատեսված էր լուծել հետևյալ խնդիրները՝

• Առավել մեծ վտանգ ներկայացնող 20 պատվարների վերականգնում և անվտանգության միջոցառումների իրականացում:

• Մնացած բոլոր 60 պատվարների ուսումնասիրում, վթարային իրավիճակների հայտնաբերում և վերացում:

• Ջրամբարները շահագործող կազմակերպության տեխնիկական հագեցում:

Վերը նշված նպատակների իրականացման համար ծրագրով նախատեսված է լուծել հետևյալ խնդիրները՝

• Ժամանակակից պահանջներին համապատասխան գործող համակարգերի վերանորոգում և վերակառուցում, բաշխիչ ցանցերի գոտիավորում:

• Ինքնահոս համակարգերի կառուցում և էլեկտրաէներգիայի սպառման կրճատում:

• Հոսակորուստների հայտնաբերում և վերացում:

• Ջրի օգտագործման հաշվառման կազմակերպում:

• Կայուն և անխափան ջրամատակարարմամբ ապահովված սպառողների քանակի ավելացում:

• Վթարների վերանորոգման արձագանքման միջին անհրաժեշտ ժամանակի և վթարների թվի կրճատում:

• Ջրամատակարարման և ջրահեռացման գծերի քարտեզավորում:

• Ջրավարձերի հավաքագրման ավելացում:

• Սպառողների սպասարկմանն առընչվող ուսուցում, հասարակական տեղեկատվություն, արտակարգ իրավիճակներին արձագանքելու ծրագրերի մշակում և այլն:

6.Ոռոգման պատվարների անվտանգության ծրագիր

Ծրագրի իրականացումը սկսվել է 2004 թվականին և նախատեսվում է ավարտել 2009 թվականին:

Ծրագրի արժեքը կազմում է 7.5 մլն ԱՄՆ դոլար որից

ՄԻջազգային զարգացման ընկերություն – 6.75 մլն ԱՄՆ դոլար,

ՀՀ կառավարություն – 0.75 մլն ԱՄՆ դոլար:

Ծրագրի բաղադրիչներն են՝ 47 պատվարների վերականգնում, աշխատանքների նախագծում և վերահս-

կում, վերականգնողական աշխատանքներ, պատվարների անվտանգության կայունություն, պատվարների անվտանգության սարքավորումների դաշտային տեղադրում, Ոռոգում-ջրառի ուժեղացում, մոտեցնող ճանապարհների բարելավում անվտանգ. միջոցառումների համար, Ծրագրի կառավարում, տեխնիկական օժանդակություն և աուդիտ, Ծրագրի գործառնական ծախսեր:

7. Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի (KfW) աջակցությամբ իրականացվող Արմավիր մարզի մի շարք բնակավայրերի ջրամատակարարման և կոյուղու համակարգերի վերականգնման ծրագիր

Հայաստանի Հանրապետության և Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության ֆինանսական համագործակցության շրջանակներում 2004 թվականի հունվարին կնքված վարկային պայմանագրով նախատեսված է իրականացնել «Արմավիրի մարզի մի շարք բնակավայրերի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերի վերականգնում» ծրագիրը:

«ՀՀ Արմավիրի մարզի մի շարք բնակավայրերի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգի վերականգնում» ծրագիրը ֆինանսավորվում է KfW, ՀՀ՝ ի դեմս ՀՀ ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարության և «Նոր Ակունք» ՓԲԸ միջև 21.06.2000թ. և 12.09.2001թ. կնքված համաձայնագրերով հատկացված 25.0 մլն գերմանական մարկի վարկի և ՀՀ կառավարության 2.6 մլն մարկի համաֆինանսավորման հաշվին: Բացի այդ ծրագրի իրականացման համար ներգրավվել է 2.5 մլն. մարկ դրամաշնորհ:

Ծրագրի հիմնական ուղղությունն է «Նոր Ակունք» ՓԲԸ սպասարկման տարածքն առկա ծանր վիճակից դուրս բերելու, ընկերության ինքնուրույնության, շրջանառու կապիտալի ֆինանսական կառավարման, պահպանման և զարգացման, ինչպես նաև բնակչությանը որակյալ և շուրջօրյա ջրամատակարարման ապահովում:

8. Գերմանիային զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող Լոռու մարզի մի շարք բնակավայրերի ջրամատակարարման և կոյուղու համակարգերի վերականգնման ծրագիր

«ՀՀ Լոռու մարզի մի շարք բնակավայրերի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգի վերականգնում» ծրագիրը ֆինանսավորվում է KfW, Հայաստանի Հանրապետություն՝ ի դեմս ՀՀ ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարության և «Լոռի-ջրնուղկոյուղի» ՓԲԸ միջև կնքված պայմանագրերով հատկացված է 6.84 մլն եվրո վարկային միջոցներ, ՀՀ կառավարության համաֆինանսավորման հաշվին 1.1 մլն եվրո: Բացի այդ ծրագրի իրականացման համար ներգրավվել է 3.44 մլն եվրո դրամաշնորհ:

Ծրագիրը նախատեսվում է ավարտել մինչև 2006թ. տարեվերջ: Ծրագրի հիմնական ուղղությունն է «Լոռի-ջրնուղկոյուղի» ՓԲԸ սպասարկման տարածքն առկա ծանր վիճակից դուրս բերելու, ընկերության ինքնուրույնության, շրջանառու կապիտալի ֆինանսական կառավարման, պահպանման և զարգացման, ինչպես նաև բնակչությանը որակյալ և շուրջօրյա ջրամատակարարման ապահովում:

9. Գերմանիային զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող Շիրակի մարզի մի շարք բնակավայրերի ջրամատակարարման և կոյուղու համակարգերի վերականգնման ծրագիր

«ՀՀ Շիրակի մարզի մի շարք բնակավայրերի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգի վերականգնում» ծրագիրը ֆինանսավորվում է KfW բանկի, Հայաստանի Հանրապետության՝ ի դեմս ՀՀ

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարության և «Շիրակ-ջրմուղկոյուղի» ՓԲԸ միջև կնքված պայմանագրերով հատկացված է 8.71 մլն եվրո վարկային միջոցների և ՀՀ կառավարության համաֆինանսավորման հաշվին՝ 1.5մլն եվրո: Բացի այդ ծրագրի իրականացման համար ներգրավվել է 4.38 մլն եվրո դրամաշնորհ:

Ծրագիրը նախատեսվում է ավարտել մինչև 2006թ. տարեվերջ: Ծրագրի հիմնական ուղղությունն է «Շիրակ-ջրմուղկոյուղի» ՓԲԸ սպասարկման տարածքն առկա ծանր վիճակից դուրս բերելու, ընկերության ինքնուրույնության, շրջանառու կապիտալի ֆինանսական կառավարման, պահպանման և զարգացման, ինչպես նաև բնակչությանը որակյալ և շուրջօրյա ջրամատակարարման ապահովում:

Աղյուսակ 14.2. Պետական բյուջեից ջրային տնտեսության ոլորտի ծախսերը 2006-2008թթ (մլն դրամ)

	2005թ.	2006թ.	% փոփ	2007թ.	% փոփ	2008թ.	% փոփ
Այն կազմում է ՀՆԱ-ի նկատմամբ%-ը	1,01	1,07	*	0,70	*	0,29	*
Այն կազմում է պետական բյուջեի ծախսերի նկատմամբ%-ը	5,39	5,62	*	3,60	*	1,51	*
ՀՀ ջրային տնտեսության ոլորտ, այդ թվում՝	21274,86	24713,58	16,16	17583,22	-28,85	8095,64	-53,96
ՀՀ ջրտնտեսական կենտրոնական ապարատի պահպանում	73,18	101,52	38,73	113,34	11,64	126,45	11,56
տեսակարար կշիռը ամբողջի մեջ,%	0,34	0,41	*	0,64	*	1,56	*
Անավարտ շինարարական օբյեկտների պահպանում	45,5	45,5	0,00	45,5	0,00	45,5	0,00
տեսակարար կշիռը ամբողջի մեջ,%	0,21	0,18	*	0,26	*	0,56	*
«Որոտան-Արփա-Սևան ԹՇՎ» ՊՀ-ի պահպանում, տեխնիկական վիճակի բարելավում և նորոգում	322,29	320,57	-0,53	376,61	17,48	465,73	23,66
տեսակարար կշիռը ամբողջի մեջ,%	1,51	1,30	*	2,14	*	5,75	*
Ջրամբարներում պահակային ծառայությունների իրականացում	17,10	17,10	0,00	17,10	0,00	17,10	0,00
տեսակարար կշիռը ամբողջի մեջ,%	0,08	0,07	*	0,10	*	0,21	*
Կոլեկտորադրենաժային ցանցերի պահպանում և շահագործում, գրունտային ջրերի մակարդակների և որակի որոշման գծով պետական պատվեր	74,50	82,80	11,14	82,80	0,00	82,80	0,00
տեսակարար կշիռը ամբողջի մեջ,%	0,35	0,34	*	0,47	*	1,01	*
«Շիրակ-ջրմուղկոյուղի» ՓԲԸ-ի կանոնադրական կապիտալի համալրում	25,50	18,87	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
տեսակարար կշիռը ամբողջի մեջ,%	0,12	0,08	*	0,00	*	0,00	*
«Լոռի-ջրմուղկոյուղի» ՓԲԸ-ի կանոնադրական կապիտալի համալրում	25,50	19,89	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
տեսակարար կշիռը ամբողջի մեջ,%	0,12	0,08	*	0,00	*	0,00	*
Կոլեկտորադրենաժային ցանցի մաքրում և նորոգում	321,00	337,20	24,61	337,20	0,00	337,20	0,00
տեսակարար կշիռը ամբողջի մեջ,%	1,51	1,36	*	1,92	*	4,17	*
Ոռոգման համակարգի և խմելու ջրի ձեռնարկությունների սուբսիդավորում՝ այդ թվում	6514,80	5091,60	-21,85	3878,70	-23,82	2377,2	-38,71

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

	2005թ.	2006թ.	% փոփ	2007թ.	% փոփ	2008թ.	% փոփ
տեսակարար կշիռը ամբողջի մեջ,%	30,62	20.60	*	22.06	*	29.36	*
«Հայջրմուղկոյուղի» ՓԲԸ սուբսիդավորում	1366,50	1371,50	0,37	949,40	-30,78	0	-100,00
տեսակարար կշիռը ամբողջի մեջ,%	6,42	5.55	*	5.40	*	0,00	*
Երևան «Ջրմուղ-կոյուղի» ՓԲԸ սուբսիդավորում	1202,30	0,00	-100,00	0	0	0	0
տեսակարար կշիռը ամբողջի մեջ,%	5,65	0,0	*	0,0	*	0,0	*
Ռոռզման համակարգերի սուբսիդավորում	3946,00	3720.1	-5.72	2929.30	-21.26	2377.2	-18.85
տեսակարար կշիռը ամբողջի մեջ,%	18,55	15,05	*	16.66	*	29.4	*
Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող Արմավիրի մարզի մի շարք բնակավայրերի ջրամատակարարման և կոյուղու համակարգերի վերականգնման ծրագիր	1797,27	66,15	-96,32	57,19	-13,54	0,00	-100,00
տեսակարար կշիռը ամբողջի մեջ,%	8,45	0,27	*	0.33	*	0.00	*
Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Պատվարների անվտանգության ծրագիր	1805,64	2390,24	32,38	1035,10	-56,69	0	-100,00
տեսակարար կշիռը ամբողջի մեջ,%	8,49	9.67	*	5.89	*	0,00	*
Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Պատվարների անվտանգության երկրորդ ծրագիր	772,23	1420,52	83,95	1137,17	-19,95	420,46	-63,03
տեսակարար կշիռը ամբողջի մեջ,%	3,63	6,56	*	6.47	*	5.19	*
Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Ռոռզման համակարգերի զարգացման ծրագիր	3288,77	1925,28	-41,46	1595,08	-17,15	792,08	-50,34
տեսակարար կշիռը ամբողջի մեջ,%	15,46	7.79	*	9.07	*	9.78	*
Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Համայնքային ջրամատակարարման և ջրահեռացման ծրագիր	3120,88	2362,32	-24,31	3796,90	60,73	2470,80	-34,93
տեսակարար կշիռը ամբողջի մեջ,%	14,67	9.56	*	21.59	*	30.52	*
Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի ջրամատակարարման և ջրահեռացման ծրագրի նախապատրաստական կանխավճարի ծրագիր	416,59	0,00	*	0,00	*	0,00	*
տեսակարար կշիռը ամբողջի մեջ,%	1,96	0,00	*	*	*	*	*
Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի ջրամատակարարման և ջրահեռացման ծրագրի	0,00	1993,71	*	3510,54	76,08	960,34	-72,64
տեսակարար կշիռը ամբողջի մեջ,%	0,00	8.07	*	19.97	*	11.86	*
Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող Լոռու մարզի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերի վերականգնման ծրագիր	799,28	3482,50	335,70	750,00	-78.46	0,00	*
տեսակարար կշիռը ամբողջի մեջ,%	3,76	14,09	*	4,27	*	0,00	*

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

	2005թ.	2006թ.	% փոփ	2007թ.	% փոփ	2008թ.	% փոփ
Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող Շիրակի մարզի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերի վերականգնման ծրագիր	632,67	4941,70	681,09	-82,80	24,80	0,00	*
տեսակարար կշիռը ամբողջի մեջ,%	2,97	20,00	*	4,83	*	0,00	*
Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Համայնքային զարգացման ծրագիր	1096,16	0,00	*	0,00	*	0,00	*
տեսակարար կշիռը ամբողջի մեջ,%	5,15	0,00	*	0,00	*	0,00	*
Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Սոցիալական ներդրումների հիմնադրամի երկրորդ ծրագիր	126,00	96,11	-23,72	0,00	-100,00	0,00	-100,00
տեսակարար կշիռը ամբողջի մեջ,%	0,59	0,39	*	0,00	*	0,00	*

ՀԱՎԵԼՎԱԾ 14.1 Ջրային տնտեսության ոլորտում 2006-2008 թվականներին կանխատեսվող ծախսերը (մլն դրամ)

	2004թ. փաստացի	2005թ. հաստված բյուջե	2006			2007			2008		
			ընդամենը	ընթացիկ	կապիտալ	ընդամենը	ընթացիկ	կապիտալ	ընդամենը	ընթացիկ	կապիտալ
ՀՀ ջրտնտեսությունների կենտրոնական ապարատի պահպանում	69,6	73,2	101,5	101,5	0,0	113,3	113,3	0	126,4	126,4	0,0
Ջրային տնտեսության գծով ծրագրեր, այդ թվում՝	6667,6	7346,2	5933,5	5474,8	438,8	4737,9	4317,9	400,0	3325,5	2925,5	400,0
Անավարտ շինարարական օբյեկտների պահպանում	14,6	45,5	45,5	45,5	0,0	45,5	45,5	0,0	45,5	45,5	0,0
«Որոտան-Արփա-Սևան ԹՇՎ» ՊՀ-ի պահպանում, տեխնիկական վիճակի բարելավում և նորոգում	336,0	322,3	320,6	320,6	0,0	376,6	376,6	0,0	465,7	465,7	0,0
Ջրամբարներում պահակային ծառայությունների իրականացում	13,3	17,1	17,1	17,1	0,0	17,1	17,1	0,0	17,1	17,1	0,0
Կոլեկտորադրենաժային ցանցերի պահպանում և շահագործում, գրունտային ջրերի մակարդակների և որակի որոշման գծով պետական պատվեր	20,0	74,5	82,8	20,0	62,8	82,8	20,0	62,8	82,8	20,0	62,8
Կոլեկտորադրենաժային ցանցի մաքրում և նորոգում	377,7	321,0	337,2	0,0	337,2	337,2	0,0	337,2	337,2	0,0	337,2
«Լոռի-ջրմուղկոյուղի» ՓԲԸ-ի կանոնադրական կապիտալի համալրում	0,0	25,5	19,9	0,0	19,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
«Շիրակ-ջրմուղկոյուղի» ՓԲԸ-ի կանոնադրական կապիտալի համալրում	0,0	25,5	18,9	0,0	18,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

	2004թ. փաստացի	2005թ. հաստված բյուջե	2006			2007			2008		
			ընդա- մենը	ընթա- ցիկ	կապի- տալ	ընդա- մենը	ընթա- ցիկ	կապի- տալ	ընդա- մենը	ընթա- ցիկ	կապի- տալ
Ոռոգման համակարգի և խմելու ջրի ձեռնարկությունների սուբսիդավորում՝ այդ թվում	5906,0	6514,8	5091,6	5091,6	0,0	3878,7	3878,7	0,0	2377,2	2377,2	0,0
«Հայջրմուղկոյուղի» ՓԲԸ սուբսիդավորում	952,0	1366,5	1371,5	1371,5	0,0	949,4	949,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Երևան «Ջրմուղ-կոյուղի» ՓԲԸ սուբսիդավորում	899,1	1202,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ոռոգման համակարգերի սուբսիդավորում	4054,9	3946,0	3720,1	3720,1	0,0	2929,3	2929,3	0,0	2377,2	2377,2	0,0
Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող Արմավիրի մարզի մի շարք բնակավայրերի ջրամատակարարման և կոյուղու համակարգերի վերականգնման ծրագիր	333,8	1797,3	66,1	66,1	0,0	57,2	57,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող՝ Պատվարների անվտանգության ծրագիր	215,3	1805,6	2390,2	40,0	2350,2	1035,1	35,0	1000,1			
Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող՝ Պատվարների անվտանգության երկրորդ ծրագիր	0,0	772,2	1420,5	28,0	1392,5	1137,2	145,2	992,0	420,5	0,0	420,5
Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող՝ Ոռոգման համակարգերի զարգացման ծրագիր	624,8	3288,8	1925,3	125,1	1800,2	1595,1	355,0	1240,1	792,1	108,0	684,1
Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող՝ Համայնքային ջրամատակարարման և ջրահեռացման ծրագիր	107,2	3120,9	2362,4	457,2	1905,2	3796,9	2286,4	1510,5	2470,8	1207,3	1263,5
Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի ջրամատակարարման և ջրահեռացման ծրագրի նախապատրաստական կանխավճարի ծրագիր	0,0	416,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի ջրամատակարարման և ջրահեռացման ծրագրի	0,0	0,0	1993,7	35,5	1958,2	3510,5	155,5	3355,0	960,3	95,5	864,8
Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող Լոռու մարզի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերի վերականգնման ծրագիր	0,0	799,3	3482,5	78,1	3404,4	750,0	350,0	400,0	0,0	0,0	0,0

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

	2004թ. փաստացի	2005թ. հաստված բյուջե	2006			2007			2008		
			ընդա- մենը	ընթա- ցիկ	կապի- տալ	ընդա- մենը	ընթա- ցիկ	կապի- տալ	ընդա- մենը	ընթա- ցիկ	կապի- տալ
Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող Շիրակի մարզի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերի վերականգնման ծրագիր	0,0	632,7	4941,7	120,3	4821,4	850,0	350,0	500,0	0,0	0,0	0,0
Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Համայնքային զարգացման ծրագիր	191,3	1096,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
ՀԲ_ի աջակցությամբ իրականացվող Սոցիալական ներդրումների հիմնադրամի երկրորդ ծրագիր	126,0	96,1	0,0	96,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

ԳԼՈՒԽ 15. ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱ

15.1 Իրավիճակի նկարագրություն

Հայաստանի Հանրապետության էներգետիկ համակարգն իր մեջ ներառում է 3200 ՄՎտ ընդհանուր հզորությամբ էլեկտրակայաններ, շուրջ 35000 կմ ընդհանուր երկարությամբ տարբեր լարման էլեկտրահաղորդման գծեր, ավելի քան 9000 էլեկտրական ենթակայաններ և բազում այլ հանգույցներ, սարքեր ու սարքավորումներ, որոնց զգալի մասն սպառել են իրենց ծառայության ժամկետները և/կամ գտնվում են ֆիզիկապես և բարոյապես մաշված վիճակում:

15.1.1 Նպատակները

Անկախացումից հետո այս ոլորտում իրականացվող քաղաքականությունն ուղղված է հիմնականում երկրի էներգետիկ անկախության ապահովմանն ու անվտանգության բարձրացմանը, որոնք իրենց հերթին հանդիսանում են տնտեսության կայուն զարգացման հիմնական գործոններից:

15.1.2 Խնդիրները

Այդ իմաստով գերակա խնդիրներ են դիտարկվել էներգահամակարգի հուսալիության բարձրացումը, սեփական էներգառեսուրսների առավելագույն օգտագործումը և համակարգի ֆինանսատնտեսական գործունեության հավասարակշռությունը:

15.1.3 Ծրագրերը

Վերը նշված խնդիրների իրականացման համար ներգրավվել են մասն օտարերկրյա պետություններից և միջազգային ֆինանսական կազմակերպություններից ստացվող վարկային միջոցներ, որոնք ուղղվել են էներգետիկայի ոլորտի վերականգնմանն ու վերազինմանը: Մասնավորապես Վերակառուցման և զարգացման Եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվել է Հրազդան ՋԷԿ-ի 5-րդ էներգաբլոկի շինարարության աշխատանքները, իսկ Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի (KfW) աջակցությամբ իրականացվել են «Էներգետիկայի անհապաղ օգնություն. Քանաքեռ ՀԷԿ-ի վերականգնման» ծրագիրը, որի արդյունքում կատարվել է 1935 թվականից շահագործվող Քանաքեռ ՀԷԿ-ի վերազինում, երկու ագրեգատների համալիրների, հանգուցային կառույցների ու դերիվացիայի վերականգնում, և «Էլեկտրաէներգիայի տեղափոխման սեկտորի վերակառուցման» ծրագիրը, ինչի արդյունքում ամբողջությամբ վերազինվել են «Վանաձոր - 2» և «Կամո» ենթակայանները:

Ներկայումս ՀՀ էներգետիկայի ոլորտում ներդրումային քաղաքականության առումով իրականացվում է պետության մասնակցության կրճատում, ինչը պայմանավորված է ոլորտի որոշ ենթակառույցների մասնավորեցմամբ: Նախկինում միլիարդներով իրականացվող ծրագրերի փոխարեն վերը նշված խնդիրների իրականացման համար 2006-2008 թվականներին նախատեսվում է իրականացնել ընդամենը 2 ծրագիր՝ Միջազգային համագործակցության ճապոնական բանկի աջակցությամբ էլեկտրահաղորդման գծերի և բաշխիչ ցանցերի վերականգնման և Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ էլեկտրաէներգիայի տեղափոխման սեկտորի վերակառուցման ծրագրերը, Ընդ որում էլեկտրահաղորդման գծերի և բաշխիչ ցանցերի վերականգնման ծրագիրն իրականացվում էր Համաշխարհային բանկի և Միջազգային համագործակցության ճապոնական բանկի աջակցությամբ, սակայն 2005 թվականին նախատեսվում է ամբողջությամբ ավարտել Համաշխարհային բանկի ֆինանսավորմամբ նախատեսված թվով 8 հատ 220 կվ հզորությամբ ենթակայանների

հիմնական սարքավորումներով վերազինման, բարձրավորտ ենթակայանների համար անհրաժեշտ սարքավորումների ձեռքբերման, ինչպես նաև խորհրդատվական աշխատանքների իրականացման աշխատանքները:

Էլեկտրահաղորդման գծերի և բաշխիչ ցանցերի վերականգնման ծրագիր (Միջազգային համագործակցության ճապոնական բանկ)

Ծրագրի նպատակն է բարելավել էլեկտրաէներգիայի և եկամուտների հոսքերի հաշվառումը արտադրող, հաղորդող և բաշխիչ ձեռնարկությունների միջև, նվազեցնել տեխնիկական և առևտրային կորուստները, ավելացնել համակարգի մատչելիությունը և նվազեցնել շահագործման ծախսերը:

Միջազգային համագործակցության ճապոնական բանկի (ՄՀՃԲ) ֆինանսավորմամբ 2006-2008 թվականներին նախատեսվում է թվով 33 հատ 110 կվ հզորությամբ ենթակայանների հիմնական սարքավորումներով վերազինում, բարձրավորտ ենթակայանների համար անհրաժեշտ սարքավորումների ձեռքբերում, բնակչության սոցիալապես անապահով խավերի համար միաֆազ բազմասակագնային հաշվիչների (մինչև 150,000 հատ) և նրանց ստուգման սարքավորումների (մինչև 20 լրակազմ) առաքում, ՀՀ էներգահամակարգի նոր SCADA/Կապի համակարգի իրականացման առաջին փուլի սարքավորումների առաքում և տեղադրում, ինչպես նաև խորհրդատվական աշխատանքների իրականացում:

Էլեկտրաէներգիայի տեղափոխման սեկտորի վերակառուցման ծրագիր (Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկ (KFW))

ՀՀ կառավարության և Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության միջև 1997 թվականի ֆինանսական համագործակցության մասին համաձայնագրով «Վանաձոր - 2» և «Կամո» ենթակայանների վերակառուցման և վերազինման նպատակով տրամադրված 27.5 մլն գերմանական մարկ վարկի մնացորդային գումարով և ՀՀ կառավարության և Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության միջև Կովկասյան նախաձեռնության շրջանակներում ֆինանսական համագործակցության մասին համաձայնագրով նախատեսվող վարկային միջոցներով նախատեսվում է «Ալավերդի-2» ենթակայանի ամբողջական վերականգնում և վերազինում, որը կնպաստի էլեկտրաէներգիայի հուսալիության բարձրացմանը և անխափան մատակարարմանը Վրաստան:

«Հայկական ԱԷԿ»ՓԲԸ-ում աշխատած միջուկային վառելիքի չոր եղանակով պահպանման պահեստարանի նախագծում, անվտանգության հիմնավորում և կառուցում:

Հաշվի առնելով Հայկական ԱԷԿ-ի 2-րդ էներգաբլոկի անվտանգության աստիճանի բարձրացմանն ուղղված աշխատանքների իրականացման անհրաժեշտությունը նշված ծրագրով ՀՀ 2005թվականին պետական բյուջեով նախատեսվել է 854.8մլն.դրամ, 2006թ.-ին նախատեսվում է 854.8մլն.դրամ:

Աղյուսակ 15.1. Ծախսերի համեմատական աղյուսակ 2005-2007թթ ՄԺԾԾ և 2006-2008թթ ՄԺԾԾ միջև ըստ ենթախմբերի (մլն.դրամ)

Ծրագրի անվանումը	2005թ.		2006թ.		2007թ.		2008թ.
	2005-2007թթ ՄԺԾԾ	2005թ, հաստատվ բյուջե	2005-2007թթ ՄԺԾԾ	2006-2008թթ ՄԺԾԾ	2005-2007թթ ՄԺԾԾ	2006-2008թթ ՄԺԾԾ	2006-2008թթ ՄԺԾԾ
ՀՀ էներգետիկայի ոլորտում պետական կառավարում	175.40	124.9	142.40	170.80	258.30	201.00	234.00
Ճապոնիայի կառավարության աջակցությամբ իրականացվող էլեկտրահաղորդման գծերի և բաշխիչ ցանցերի վերականգնման ծրագիր	0.0	5990.0	4920.4	3198.50	9901.5	13526.9	0.0

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող էլեկտրաէներգիայի տեղափոխման սեկտորի վերակառուցման ծրագիր	0.0	2481.2	1565.9	2318.0	0.0	1540.3	2596.4
--	-----	--------	--------	--------	-----	--------	--------

15.2. Վարկային ծրագրով էներգետիկայի ոլորտի գծով ծախսեր 2006 -2008թթ

Ենթախմբի անվանումը	2004թ.	2005թ.	% փոփ.	2006թ.	% փոփ.	2007թ.	% փոփ.	2008թ.	% փոփ.
Այն կազմում է ՀՀ ՊԲ-ի նկատմամբ%-ով	2.1	2.1	x	1.3	x	3.1	x	0.5	x
Այն կազմում է ՀՆԱ-ի նկատմամբ%	0.4	0.40	x	0.24	x	0.60	x	0.09	x
Էներգետիկայի, այդ թվում՝	6993.9	8471.2	21.1	5516.50	-34.9	15066.9	173.1	2596.4	-82.8
Ճապոնիայի կառավարության աջակցությամբ իրականացվող էլեկտրահաղորդման գծերի և բաշխիչ ցանցերի վերականգնման ծրագիր	4879.2	5990.0	22.8	3198.5	-46.6	13526.9	322.9	0.0	-100.0
տեսակարար կշիռը ամբողջ ծախսերի մեջ%-ը	69.8	70.7	x	58.0	x	89.78	x	0.0	x
Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող էլեկտրաէներգիայի տեղափոխման սեկտորի վերակառուցման ծրագիր, այդ թվում՝	2114.7	2481.2	17.3	2318.0	-6.6	1540.0	-33.6	2596.4	68.6
տեսակարար կշիռը ամբողջ ծախսերի մեջ%-ը	30.2	29.3	x	42.0	x	10.2	x	100.0	x
«Հայկական ԱԷԿ» ՓԲԸ-ում աշխատած միջուկային վառելիքի չոր եղանակով պահպանման պահեստարանի կառուցում	0.0	854.8	0.0	854.8	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
տեսակարար կշիռը ամբողջ ծախսերի մեջ%-ը	0.0	10.1	x	15.5	x	0.0	x	0.0	x

ԳԼՈՒԽ 16. 1. ՀՀ ԱՌԵՎՏՐԻ ԵՎ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՈԼՈՐՏ

16.1.1. Իրավիճակի նկարագրությունը և հիմնախնդիրները

Առևտրի և տնտեսական զարգացման ոլորտում գերակա ուղղություններ են համարվում՝ Հայաստանում փոքր և միջին ձեռնարկատիրության զարգացումը և աջակցումը, զբոսաշրջության ոլորտի զարգացումը, ռադիոակտիվ թափոնների վնասագերծման աշխատանքները, արտադրանքի, աշխատանքների և ծառայությունների անվտանգության և որակի ապահովման բնագավառում պետության շահերի և սպառողների իրավունքների պետական պաշտպանությունը, ստանդարտացման և համապատասխանության գնահատման, չափագիտության միասնականությունը:

Կարևորելով փոքր և միջին ձեռնարկատիրության (ՓՄՁ) դերը երկրի տնտեսության զարգացման, բնակչության կենսամակարդակի բարձրացման, աղքատության հաղթահարման, հասարակության միջին խավի ձևավորման և երկրում տնտեսական, սոցիալական և քաղաքական կայունության ապահովման գործում, ՀՀ կառավարությունը ՓՄՁ ոլորտի զարգացումը համարում է, որպես երկրի տնտեսության գերակա ուղղություններից մեկը:

Հայաստանում ՓՄՁ զարգացման քաղաքականությունն ու ռազմավարությունն ուղղված է ՀՀ սոցիալ-տնտեսական և քաղաքական զարգացման գործընթացներում ՓՄՁ սուբյեկտների գործունեության և զարգացման համար բարենպաստ միջավայրի ապահովմանը և դրա արդյունքում՝ ՓՄՁ սուբյեկտների թվաքանակի ավելացմանը, նոր աշխատատեղերի ստեղծմանը և երկրում հասարակության միջին խավի ձևավորմանը:

Երկրի տնտեսական զարգացման մակարդակը բնութագրող ամենակարևոր ցուցանիշի՝ ՀՆԱ-ի մեջ ՓՄՁ ոլորտի մասնակցությունը 2004թ. կազմել է շուրջ 40%: 2004թվականի ընթացքում ստեղծվել են շուրջ 8500 նոր ՓՄՁ սուբյեկտներ, ապահովելով մոտ 21000 նոր աշխատատեղեր:

ՓՄՁ ոլորտի վերջին տարիների զարգացման միտումների հետ մեկտեղ ՓՄՁ սուբյեկտները դեռ շարունակվում են բախվել մի շարք հիմնախնդիրների, որոնք պայմանավորված են, մասնավորապես՝ ՓՄՁ սուբյեկտների համար ֆինանսական և վարկային միջոցների անմատչելիությամբ, գործարար տեղեկատվության, խորհրդատվության տրամադրման ու կադրերի մասնագիտական ուսուցման հարցերում առկա դժվարություններով, ՓՄՁ սուբյեկտների արտադրանքի և ծառայությունների շուկաներ առաջնորդման հետ կապված խնդիրներով, Հայաստանի մի շարք տարածաշրջաններում ՓՄՁ աջակցող ենթակառուցվածքների բացակայությամբ և դրանց թուլությամբ, ինչպես նաև սկսնակ գործարարների համար ձեռնարկատիրական գործունեություն ծավալելու հնարավորությունների սահմանափակությամբ:

Զբոսաշրջիկությունը Հայաստանի Հանրապետության կառավարության կողմից հայտարարված է որպես գերակա ճյուղ: Լինելով համաշխարհային տնտեսության առաջատար ոլորտներից մեկը այն ներառվել է այնպիսի գլոբալ համակարգերում, ինչպիսիք են կայուն զարգացումը (աղքատության հաղթահարում, շրջակա միջավայրի պահպանություն, համայնքների համաչափ զարգացում և այլն) մշակութային արժեքների փոխադարձ արժևորման և մարդկային տարաբնույթ զարգացման համակարգերում: Զբոսաշրջության ոլորտն իր յուրահատկությամբ միակն է, որը ինչպես անմիջական, այնպես էլ անուղղակի՝ միջնորդավորված ազդեցություն ունի տրանսպորտի, էներգետիկայի, ջրային ռեսուրսների, արհեստագործության, մշակույթի, քաղաքաշինության, սննդի և հանգստի ծառայությունների վրա: Զբոսաշրջության ենթակառուցվածքների զարգացման առումով մեծ նշանակություն ունի հանրապետության ամբողջ տարածքում ճանապարհների վերագործարկումը, հիմք հանդիսանալով Հայաստանում որակապես նոր զբոսաշրջային երթուղիների ձևավորման համար, ինչն էլ իր հերթին խթանում է շրջակա համայնքներում տնտեսության այլ ոլորտների զարգացմանը: Վերջին տարիների

ընթացքում վերանորոգված մշակութային օջախների և հատկապես թանգարանների վերաբացումը նույնպես խթան են հանդիսանում զբոսաշրջության ցուցանիշների աճի համար, քանզի հայկական զբոսաշրջության արդյունքում մշակութային զբոսաշրջությունը էական դերակատարում ունի:

Առկա են զբոսաշրջության զարգացմանը խոչընդոտող մի շարք գործոններ՝ զբոսաշրջային արդյունքի ցածր որակը, զբոսաշրջային արդյունքի ոչ մրցունակ գները միջազգային զբոսաշրջային շուկայում, Հայաստանը որպես միջազգային շուկայում նոր ինտեգրված երկիր լավագույն ձևով չի ներկայացվում միջազգային հանրությանը, Հայաստանը որպես զբոսաշրջության համար բարենպաստ, գրավիչ և ապահով երկրի նկարագիրը լիարժեք չի ձևավորված, ոլորտում բացակայում է վիճակագրական ստույգ տվյալների ստացման համակարգը, չկա ոլորտի միասնական կառավարման համակարգը, ոլորտը հագեցված չէ մասնագիտական կադրերով, բացակայում է ոլորտի գիտական ապահովումը:

Ուաղիոակտիվ թափոնների վնասագերծման ծրագրով իրականացվում է միջուկային և ճառագայթային անվտանգության նորմերի ու կանոնների պահպանմամբ ռադիոակտիվ թափոնների կենտրոնացված փոխադրումը՝ մարդկանց և շրջակա միջավայրի իոնացնող ճառագայթման վնասակար ազդեցությունից պաշտպանելու համար: Համակարգի վերջին երկու տարիների զարգացման ֆիզիկական և ֆինանսական միտումները եղել են ռադիոակտիվ պահեստների վերանորոգումը, դեզակտիվացիոն և լաբորատոր կառույցների վերանորոգումը, անվտանգության համակարգի տեղադրումը և սպասարկումը, ինչպես նաև աշխատավարձի բարձրացումը:

Ստանդարտների ազգային ինստիտուտ ՓԲԸ-ն իրականացնում և ընդունում է ազգային ստանդարտներ, ստանդարտացման ազգային համակարգի ստանդարտներով սահմանում է ստանդարտացման աշխատանքների կատարման կազմակերպամեթոդական և ընդհանուր տեխնիկական կանոններ, ընթացակարգեր, ինչպես նաև միջազգային, տարածաշրջանային, միջպետական ստանդարտների և այլ պետությունների ազգային ստանդարտների կիրառման կարգը, կազմակերպում է միջազգային, միջպետական, ազգային ստանդարտների նախագծերի փորձաքննություն, ներկայացնում է Հայաստանի Հանրապետությանը ստանդարտացման միջազգային կամ տարածաշրջանային կազմակերպություններում, ստեղծում է ստանդարտացման տեխնիկական հանձնաժողովներ և համակարգում դրանց գործունեությունը, ստեղծում և վարում է ստանդարտացման նորմատիվ փաստաթղթերի ֆոնդը, կազմակերպում է ստանդարտացման բնագավառում կադրերի մասնագիտացում և վերապատրաստում, համապատասխանության գնահատման բնագավառում կադրերի ուսուցում և որպես փորձագետներ՝ որակավորում, և դրանց արդյունքների հիման վրա նշված բնագավառներում շնորհում է համապատասխան վկայագրեր, իրականացնում է արտադրանքի, ծառայությունների, որակի և բնապահպանական կառավարման համակարգերի, անձանց համապատասխանության պարտադիր և կամավոր հավաստացման աշխատանքներ, կատարում է պետական մարմինների, սերտիֆիկացման մարմինների, իրավաբանական և ֆիզիկական անձանց պատվերներով արտադրանքի լաբորատոր փորձարկումներ: 2004թ. ժամանակաշրջանի գրանցված ազգային ստանդարտների քանակը կազմում է 306 հատ, այդ թվում՝ ՀՀ ստանդարտներ 32, միջպետական ստանդարտներ՝ 230 ներառյալ ՌԴ ստանդարտները, միջազգային ԻՍՕ, ԵՆ, ԻԷԿ ստանդարտներ 44 հատ: Պետական գրանցում ստացած տեխնիկական պայմանների քանակը կազմել է 411 հատ, իսկ թողարկված տեղեկատվական նյութերի քանակը 13 հատ:

Տեսչության հիմնական խնդիրներն են՝ արտադրանքի, աշխատանքի, ծառայությունների համապատասխանության հավաստման և չափագիտական նորմերի պահպանումը:

Տեսչության կողմից 2006-2008թթ իրականացվելիք ծրագրերի արդյունքներում նախատեսվում է՝ վերահսկվող շահառուների թվի աճ շուրջ 5% չափով, ակնկալելով ապրանքներ ներմուծող, վաճառող և

արտադրող կազմակերպությունների կողմից շուկայում իրացվող ապրանքների որակի և առողջ մրցակցության ապահովումը:

16.1.2. Հիմնական նպատակները և գերակայությունները

ՓՄՁ ոլորտի նպատակն է նպաստելու երկրի տնտեսության զարգացմանը, բնակչության կենսամակարդակի բարձրացմանը, աղքատության հաղթահարմանը, հասարակության միջին խավի ձևավորմանը և երկրում տնտեսական, սոցիալական և քաղաքական կայունության ապահովմանը: ՓՄՁ ոլորտի գերակայություններ են՝ ՓՄՁ սուբյեկտների աջակցության ենթակառուցվածքների ստեղծում, ամրապնդում և զարգացում, ՓՄՁ սուբյեկտների ֆինանսական և ներդրումային հնարավորությունների ընդլայնում:

Զբոսաշրջության ոլորտի զարգացման նպատակն է նպաստել աղքատության հաղթահարմանը, շրջակա միջավայրի պահպանությանը, համայնքների համաչափ զարգացմանը: Զբոսաշրջային գերակա ուղղություններն են ներգնա և ներքին զբոսաշրջության զարգացումը:

Ռ-ադիոակտիվ թափոնների վնասագերծման գոյություն ունեցող ծախսային ծրագրի իրականացումը նպաստում է միջուկային ճառագայթման անվտանգության նորմերի ու կանոնների պահպանմանը, ռադիոակտիվ թափոնների կենտրոնացված փոխադրմանը, մարդկանց և շրջակա միջավայրի իոնացնող ճառագայթման վնասակար ազդեցությունից պաշտպանելու աշխատանքների բարելավմանը: Գերակա է համարվում ռադիոակտիվ թափոնների տեղափոխումը, ուսումնասիրումը, պահպանումը, վնասագերծումը և թաղումը:

Ստանդարտացման և համապատասխանության գնահատման ոլորտի հիմնական նպատակներն են՝

- տնտեսվարող սուբյեկտների կողմից արտադրանքի, աշխատանքների, ծառայությունների նկատմամբ նորմատիվ փաստաթղթերով սահմանված պարտադիր պահանջների խախտումների կանխարգելումը և վերացումը,

- տեխնիկական կանոնակարգերի արտադրանքների և ծառայությունների համապատասխանության ապահովումը,

- չափումների միասնականության ապահովման բնագավառում ստանդարտացման նորմատիվ փաստաթղթերի սահմանված չափագիտական կանոնների ու նորմերի պահպանումը, խախտումների բացահայտումը և դրանց կանխարգելումը,

- հաստատված տեսակի թողարկվող չափման միջոցների համապատասխանության որոշումը,

- չափման միջոցների ստուգաչափման համար կիրառվող չափման միջոցների, այդ թվում՝ էտալոնների և աշխատանքային չափման միջոցների վիճակի ու կիրառման ճշտության որոշումը,

- չափումների կատարման վկայագրված մեթոդիկաների առկայությունը:

Գերակա ուղղություններ են՝ արտադրանքի, աշխատանքների և ծառայությունների անվտանգության և որակի ապահովման բնագավառում պետության շահերի և սպառողների իրավունքների պետական պաշտպանությունը: Չափագիտության հիմնական նպատակն է՝ ապահովել ոլորտում չափումների միասնականությունը: Գերակա է՝ ազգային էտալոնների ստեղծումը, ազգային էտալոնների բաղադրումը ԱՊՀ երկրների միջպետական էտալոնների հետ, ՀՀ ժամանակի և էտալոնային հաճախականության չափումների, միասնականության ապահովման ուղղությամբ նախատեսվում է ձեռքբերված ժամանակի և հաճախականության էտալոնի ներդրման և գործարկման կազմակերպումը, չափագիտական ոլորտում գիտահետազոտական աշխատանքների կատարումը, ոլորտի իրավական ակտերի, նորմատիվ փաստաթղթերի մշակումը:

16.1.3. Ծախսերի վրա ազդող գործոնները

ՓՄՁ ծրագրերի գծով ծախսերի մակարդակի վրա ազդող գործոնները պայմանավորված են, ինչպես ՓՄՁ պետական քաղաքականության արդյունավետ իրականացմամբ, այնպես էլ ՓՄՁ պետական քաղաքականության իրականացման հետ անմիջական առնչություն չունեցող գործոնների առկայությամբ: ՓՄՁ ոլորտի հետագա զարգացման և դրա վրա ծախսային գործոնների ազդեցության մեղման նպատակով անհրաժեշտ է տարեցտարի ընդլայնել ՓՄՁ ոլորտին ուղղված պետական աջակցության շրջանակները:

Ջրոսաշրջությունը լինելով տնտեսության առավել զգալուն ոլորտ ծախսերի մակարդակի վրա ազդող գործոններն են՝ ցանկացած անկայունությունները, ահաբեկչությունը, կոմֆլիկտները, պատերազմները, տնտեսական ցնցումները և կլիմայական աղետները, որոնց դեպքում ենթարկվում է տնտեսական, քաղաքական, ժողովրդագրական, ինչպես նաև աշխարհագրական փոփոխությունների, ֆինանսական միջոցների սղությունը, ներդրումների անբավարար ծավալները, վիզային ձևակերպումների սակագների բարձր արժեքները և մեխանիզմի բարդ ընթացակարգը, իրավահարաբերությունները կարգավորող օրենսդրական դաշտի անկատարությունը, ներքին և արտաքին զբոսաշրջային շուկաներում հայրենական զբոսաշրջային արդյունքի ոչ պատշաճ ներկայացումը բացասական ազդեցություն ունեն ոլորտի զարգացման գործընթացի վրա:

Ռադիոակտիվ թափոնների վնասազերծման ծրագրերի գծով ծախսերի մակարդակի վրա ազդող գործոնները կարող են հանդիսանալ սոցիալական և տնտեսական փոփոխությունները:

Ստանդարտացման և համապատասխանության գնահատման և Չափագիտության ծախսերի վրա ազդող գործոններն են՝ սղաճի գործոնը և արտարժույթի փոխարժեքի տարբերությունը: ՀՀ որակի տեսչության համակարգի ծախսերի վրա ազդող գործոնները՝ շուկայում գների փոփոխման հետևանքով հնարավոր է փորձանմուշների և օգտագործվող նյութերի ձեռքբերման ծախսերի մեծացում, որն հիմնականում պայմանավորված է արտարժույթի գնի փոփոխման հետ, ինչպես նաև սղաճի:

Գոյություն ունեցող ծախսային պարտավորությունները

ՓՄՁ ոլորտի գոյություն ունեցող ծախսային ծրագրերի իրականացումը մեծապես կնպաստի ՓՄՁ ոլորտի գերակայությունների, ՓՄՁ ոլորտի զարգացման և պետական աջակցության ծրագրային նպատակների իրականացմանը, որի արդյունքում ակնկալվում է.

- ՀՀ մարզերում գործարար ակտիվության բարձրացում,
- ՓՄՁ սուբյեկտների գործարարության շրջանակների ընդլայնում և նրանց մրցունակության բարձրացում,
- ՓՄՁ սուբյեկտների ֆինանսական և ներդրումային հնարավորությունների ընդլայնում,
- ՓՄՁ սուբյեկտներին տեղեկատվական, խորհրդատվական ուսուցողական ծառայությունների մատուցման ծավալների և հնարավորությունների ընդլայնում,
- ՓՄՁ սուբյեկտների թվաքանակի ավելացում:

Ծրագրի իրականացման համար 2006-2008թթ միջնաժամկետ ծախսային ծրագրով նախատեսված է 2006թ.-ին՝ 350.0 մլն.դրամ, 2007 թ.-ին՝ 400.0մլն.դրամ և 2008 թ.-ին՝ 450.0մլն.դրամ:

Ջրոսաշրջության ոլորտում գոյություն ունեցող ծախսային ծրագրեր են՝

1.«Ջրոսաշրջության զարգացման ծրագիրը», որի միջոցառումների իրականացումը, ուղղված է ոլորտի տարբեր բնագավառների զարգացմանը, կնպաստի Հայաստանում զարգացած զբոսաշրջության արդյունաբերության ստեղծմանը, որը կբավարարի հայրենական և արտասահմանյան զբոսաշրջիկների պահանջները և կապահովի երկրի տնտեսական զարգացման զգալի առաջընթաց:

«Ջրոսաշրջության զարգացման ծրագիրը» կազմված է ենթածրագրերից, որոնք նույնպես ինքնուրույն ծրագրեր են՝ զբոսաշրջության ոլորտի նորմատիվա-իրավական դաշտի ձևավորում և կատարելագործում, գովազդա-տեղեկատվական ապահովման համակարգի զարգացում, կադրային համակարգի ստեղծում, տեխնոլոգիական կառավարման համակարգի ստեղծում, մարքեթինգային ուսումնասիրությունների իրականացում, գիտական ապահովում:

2. «ՀՀ տարածքում կուրորտային առողջարանների և հանգստյան տների հեռանկարային զարգացման ծրագիրը», որի միջոցառումների իրականացման արդյունքում կստեղծվի ժամանակակից կուրորտային համակարգ, կապահովվի ներքին և ներգնա զբոսաշրջիկների թվաքանակի կայուն աճ և Հայաստանի ինտեգրումը միջազգային զբոսաշրջային շուկայում, կբարձրանա առողջարանային բնակավայրերի բնակչության կենսամակարդակը, կստեղծվեն նոր աշխատատեղեր:

Ծրագրի իրականացման համար 2006-2008թթ միջնաժամկետ ծախսային ծրագրով նախատեսված է 2006թ.-ին՝ 200.0 մլն.դրամ, 2007թ.-ին՝ 200.0մլն.դրամ և 2008 թ.-ին՝ 200.0մլն.դրամ:

Ռադիոակտիվ թափոնների վնասագերծման գոյություն ունեցող ծախսային ծրագրի իրականացումը նպաստում է միջուկային ճառագայթման անվտանգության նորմերի ու կանոնների պահպանման, ռադիոակտիվ թափոնների կենտրոնացված փոխադրման, մարդկանց և շրջակա միջավայրի իոնացնող ճառագայթման վնասակար ազդեցությունից պաշտպանելու աշխատանքների ծավալի բարելավմանը:

Ծրագրի իրականացման համար 2006-2008թթ միջնաժամկետ ծախսային ծրագրով նախատեսված է 2006թ.-ին՝ 29.54 մլն.դրամ, որից 12.5մլն.դրամ կապիտալ ծախսեր, 2007թ.-ին՝ 20,250 մլն.դրամ և 2008թ.-ին՝ 20,250 մլն.դրամ:

Ստանդարտացման և համապատասխանության գնահատման համակարգում իրականացվելիք ստանդարտացման և տեխնիկական կանոնակարգերի մշակման ծրագրերի կատարման արդյունքը կապահովի հանրապետությունում ստանդարտացման և համապատասխանության գնահատման աշխատանքների մակարդակի բարձրացումը և Առևտրի համաշխարհային կազմակերպության «Առևտրում տեխնիկական խոչընդոտների մասին» համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետության ստանձնած պարտավորությունների կատարումը:

Ծրագրի իրականացման համար 2006-2008թթ միջնաժամկետ ծախսային ծրագրով նախատեսված է 2006թ.-ին՝ 28,662մլն.դրամ, 2007 թ.-ին՝ 28,662մլն.դրամ և 2008թ.-ին՝ 28,662մլն.դրամ:

ՀՀ որակի տեսչության կողմից ստուգումների իրականացման ընթացքում փորձանմուշների գնման և հավատարմագրված փորձարկման լաբորատորիաներում դրանց փորձարկման, ինչպես նաև նավթամթերքների շարժական փորձարկման լաբորատորիայի ստեղծման համար 2005թ. պետական բյուջեով նախատեսվել է 156.0մլն.դրամի ծախսեր: Այդ թվում 100.0 մլն.դրամ ընթացիկ ծախսեր և 56.0մլն.դրամ կապիտալ ծախսեր:

Ելնելով վերը նշված նպատակներից, խնդիրներից և ակնկալվող արժեքներից ծրագրի իրականացման համար 2006-2008թթ միջնաժամկետ ծախսային ծրագրով նախատեսված է 2006թ.-ին՝ 100.0 մլն.դրամ, 2007 թ.-ին՝ 100.0 մլն.դրամ և 2008 թ.-ին՝ 165,747 մլն.դրամ:

Չափագիտության համակարգում իրականացվելիք չափագիտական ծրագրերի կատարման արդյունքում կբարձրանա հանրապետությունում չափագիտական սպասարկման մակարդակը և չափումների ճշտությունը, պետական փորձարկումների, ստուգաչափումների, արտադրանքի սերտիֆիկացման արդյունքների նկատմամբ փոխադարձ վստահությունը: Հայրենական չափագիտությունը կբարձրացնի որակապես նոր մակարդակի վրա, կնպաստի նորագույն տեխնոլոգիաների ներդրմանը, կապահովի նյութական արժեքների էներգետիկ ռեսուրսների հաշվառման հավաստությունը և կնպաստի խոչընդոտների վերացմանը միջազգային

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

ապրանքաշրջանառության ժամանակ և կրացառի հանրապետության կախվածությունը այլ երկրներից՝ բարձր ճշտության չափումների հարցում:

Ելնելով վերը նշված նպատակներից, խնդիրներից և ակնկալվող արժեքներից ծրագրի իրականացման համար 2006-2008թթ միջնաժամկետ ծախսային ծրագրով նախատեսված է 2006թ.-ին՝ 41,324մլն.դրամ, 2007 թ.-ին՝ 41,324մլն.դրամ և 2008 թ.-ին՝ 41,324 մլն.դրամ:

Աղյուսակ 16.1.1 Ծախսերի համեմատական աղյուսակ 2005-2007թթ ՄԺԾՆ և 2006-2008թթ ՄԺԾՆ միջև ըստ ենթախմբերի

(մլն.դրամ)

Ծրագրի անվանումը	2005թ.		2006թ.		2007թ.		2008թ.
	2005-2007թթ ՄԺԾՆ	2005թ. հաստատված բյուջե	2005-2007թթ ՄԺԾՆ	2006-2008թթ ՄԺԾՆ	2005-2007թթ ՄԺԾՆ	2006-2008թթ ՄԺԾՆ	2006-2008թթ ՄԺԾՆ
ՀՀ առևտրի և տնտեսական զարգացման ոլորտում պետական կառավարում	382.70	420.80	859.90	573.70	892.10	687.40	800.70
Հայաստանում փոքր և միջին ձեռնարկատիրության պետական աջակցության ծրագիր	300.0	300.0	350.0	350.0	400.0	400.0	450.0
ՀՀ զբոսաշրջիկության զարգացման պետական ծրագիր	0.0	20.0	0.0	200.0	0.0	200.0	200.0
Պետական աջակցություն «Ռ-ադիոակտիվ թափոնների վնասագերծում» ՓԲԸ-ին	17.041	17.041	17.041	29.54	17.041	20.25	20.25
ՀՀ առևտրի և տնտեսական զարգացման նախարարության «Ստանդարտների և որակի ազգային ինստիտուտ» ՓԲԸ-ի կողմից իրականացվող պատվեր	0.0	28.662	0.0	28.662	0.0	28.662	28.662
ՀՀ առևտրի և տնտեսական զարգացման նախարարության «Չափագետ» ՓԲԸ-ի կողմից իրականացվող պատվեր	0.0	41.324	0.0	41.324	0.0	41.324	41.324
ՀՀ 2005 թվականի տեխնիկական կանոնակարգերի պահանջների և չափագիտական կանոնների ու նորմերի պահպանման վերահսկողության պետական պատվեր	0.0	156.0	0.0	100.0	0.0	100.0	165.747

Աղյուսակ 16.1.2 Պետական բյուջեից առևտրի և տնտեսական զարգացման ոլորտի ծախսերը 2006 -2008թթ

Ծրագրի անվանումը	2004թ.	2005թ.	%	2006թ.	%	2007թ.	%	2008թ.	%
			փոփ.		փոփ.		փոփ.		փոփ.
Այն կազմում է ՀՀ ՊԲ-ի նկատմամբ%-ով	0.09	0.14	x	0.17	x	0.16	x	0.17	x
Այն կազմում է ՀՆԱ-ի նկատմամբ%-ով	0.02	0.03	x	0.03	x	0.03	x	0.03	x
ՀՀ առևտրի տնտեսական									

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

զարգացման ոլորտ այդ թվում`	285.7	563.03	97.0	749.5	33.1	790.236	5.4	905.983	14.6
Հայաստանում փոքր և միջին ձեռնարկատիրության պետական աջակցության ծրագիր	250.0	300.0	20.0	350.0	16.7	400.0	14.3	450.0	12.5
տեսակարար կշիռը ամբողջ ծախսերի մեջ%-ը	87.5	53.3	x	46.5	x	50.6	x	49.7	x
ՀՀ զբոսաշրջիկության զարգացման պետական ծրագիր	20.0	20.0	0.0	200.0	900.0	200.0	0.0	200.0	0.0
տեսակարար կշիռը ամբողջ ծախսերի մեջ%-ը	7.0	3.6	x	26.6	x	25.3	x	22.1	x
Պետական աջակցություն «Ռ-ադիոակտիվ թափոնների վնասագերծում» ՓԲԸ-ին	15.744	17.041	8.2	29.54	73.4	20.25	-38.2	20.25	0.0
տեսակարար կշիռը ամբողջ ծախսերի մեջ%-ը	5.5	3.0	x	3.9	x	2.56	x	2.2	x
ՀՀ առևտրի և տնտեսական զարգացման նախարարության «Ստանդարտների և որակի ազգային ինստիտուտ» ՓԲԸ-ի կողմից իրականացվող պատվեր	0.0	28.662	0.0	28.662	0.0	28.662	0.0	28.662	0.0
տեսակարար կշիռը ամբողջ ծախսերի մեջ%-ը	0.0	5.1	x	3.8	x	3.6	x	3.2	x
ՀՀ առևտրի և տնտեսական զարգացման նախարարության «Չափազետ» ՓԲԸ-ի կողմից իրականացվող պատվեր	0.0	41.324	0.0	41.324	0.0	41.324	0.0	41.324	0.0
տեսակարար կշիռը ամբողջ ծախսերի մեջ%-ը	0.0	7.3	x	5.5	x	5.2	x	4.6	x
ՀՀ 2005 թվականի տեխնիկական կանոնակարգերի պահանջների և չափազիտական կանոնների ու նորմերի պահպանման վերահսկողության պետական պատվեր	0.0	156.0	0.0	100.0	-35.9	100.0	0.0	165.747	65.7
տեսակարար կշիռը ամբողջ ծախսերի մեջ%-ը	0.0	27.7	x	13.3	x	12.7	x	18.3	x

ԳԼՈՒԽ 16.2. ԱՆՇԱՐԺ ԳՈՒՅՔԻ ԿԱԴԱՍՏՐ

Հայաստանի Հանրապետության անշարժ գույքի կադաստրի ոլորտի 2006-2008 թթ ծրագրերը կազմվել են հիմնվելով Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրության, Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2003 թվականի դեկտեմբերի 24-ի «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2004 թվականի գործունեության ծրագիրը հաստատելու մասին» N 1930-Ն որոշման և այլ օրենսդրական և իրավական ակտերի հիման վրա: 2003-2004 թթ պետական բյուջեով նախատեսված միջոցների հաշվին կոմիտեի ղեկավարությամբ իրականացվել է 21 ծրագրային աշխատանքներ: Բյուջեով նախատեսված 3100000.0 հազար դրամի դիմաց կատարողականը կազմել է 2918496.8 հազար դրամ կամ նախատեսվածի շուրջ 95%-ը:

16.2.1. Իրավիճակի նկարագրություն

Հաշվառում

Քարտեզագրումն ավարտված համայնքներում, գույքային իրավունքների առաջին պետական գրանցման շրջանակներում հաշվառվել և չափագրվել է անշարժ գույքի ավելի քան 952 հազար միավոր, ընթացիկ գործունեության արդյունքում՝ ավելի քան 358 հազար անշարժ գույքի միավոր:

Հողային հաշվեկշիռների կազմման /հողային ֆոնդի սկզբնական հաշվառման/ աշխատանքներն իրականացվել են հանրապետության 847 համայնքներում: Ծրագրի արդյունքում հողային ֆոնդը դասակարգվել է ըստ նպատակային և գործառնական նշանկության, հողատեսքերի, սեփականության իրավունքի սուբյեկտների: Հաշվառման աշխատանքները անընդհատ և լիարժեք կատարելու նպատակով կանոնակարգվել է պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների միջև տեղեկատվության հավաքագրման, փոխանակման և տրամադրման գործընթացը, ինչպես նաև կանոնակարգվել են ինքնակամ կառույցների հաշվառման և դասակարգման աշխատանքները: 2004 թվականին իրականացվել են 51 գյուղական և 17 քաղաքային համայնքների հողերի սկզբնական հաշվառման աշխատանքներ:

Հանրապետության բոլոր համայնքներում ավարտվել են ոռոգվող հողերի գույքագրման աշխատանքները:

Տպագրվել են համայնքների և մարզերի հողային հաշվեկշիռների մատյանները, որոնք սկզբնական հաշվառման տվյալները գրանցվելուց հետո փոխանցվելու են տեղական ինքնակառավարման և տարածքային կառավարման մարմիններին:

Հողերի սկզբնական հաշվառման նյութերը համայնքների ղեկավարներին տրամադրելու նպատակով՝ 220 համայնքների համար լրացվել են հողերի հաշվառման գրքերը, նախապատրաստվել են նաև կադաստրային քարտեզագրման գրաֆիկական տեքստային նյութերը:

2003-2004 թթ ընթացքում հաշվառման ոլորտի ֆինանսավորումը կազմել է 91513.3 հազար դրամ:

Միջնաժամկետ ժամանակահատվածում հաշվառման աշխատանքների հիմնական խնդիրները կապված են արդեն ստեղծված հողերի սկզբնական հաշվառման նյութերի և ոռոգվող հողերի գույքագրման տվյալների արդիական վիճակում պահելու անհրաժեշտությամբ: Հաշվառման աշխատանքների արդյունքում ստեղծված սկզբնական փաստաթղթերը, որպես սկզբնական նյութ հիմք են հանդիսանալու կադաստրի ոլորտում իրականացվող գրեթե բոլոր ծրագրերի համար:

Քարտեզագրում

1998-2004 թթ ընթացքում իրականացվել են կադաստրային քարտեզագրման աշխատանքներ հանրապետության բոլոր մարզերի 880 գյուղական համայնքներում և 48 քաղաքային տարածքներում: 1998-2004 թթ թվայնացվել և կադաստրային քարտեզներ են ստեղծվել այդ տարիների ընթացքում քարտեզագրված 875 գյուղական համայնքներում և 702.6 քառ. կմ քաղաքային տարածքներում:

Տեղագրական քարտեզագրման ոլորտում 2002-04թ. Հայաստանի Հանրապետությունում շարունակվել են աշխատանքները պետական մասշտաբային շարքի բազային քարտեզների ստեղծման ուղղությամբ, ձեռք են բերվել երկու ֆոտոգրամետրիական աշխատանքային կայաններ և սկսվել են օդալուսանկարահանման արդյունքում ստացված ժապավենների մուտքագրման և մշակման աշխատանքները: 2003-04թ. ՀՀ տարածքում առաջին անգամ իրականացվեց բարձր ճշտությամբ տիեզերական հանութագրում մոտ 11 հազ. քառ.կմ տարածքի համար: Իրականացվել է նաև ՀՀ սահմանամերձ գոտիների 1:10 000 մասշտաբի վերգետնյա տեղագրական հանութագրում 1067 քառ. կմ տարածքի վրա:

Թեմատիկ քարտեզագրության բնագավառում 2003-04թթ «Հայաստանի Ազգային ատլասի» ստեղծման ուղղությամբ: Ստեղծվել է 380 էջ հեղինակային բնօրինակ, խմբագրվել է 302 էջ քարտեզ, կատարվել է 283 էջի կազմողական աշխատանքներ: Ատլասի ընդհանուր 448 էջ ծավալից հրատարակման է նախապատրաստվել (ձևավորվել է) 321 էջը:

2004 թ. ստեղծվել և հրատարակվել են 15 անվամբ ուսումնական քարտեզներ:

Աշխարհագրական անվանումների բնագավառում 2002-04թթ ավարտվել են ՀՀ բոլոր մարզերի 929 համայնքների աշխարհագրական օբյեկտների հաշվառման աշխատանքները, ինչպես նաև գրանցվել են Արագածոտնի, Արմավիրի, Արարատի, կոտայքի, Սյունիքի մարզերի և Երևան քաղաքի 499 համայնքների աշխարհագրական անվանումների գրանցման աշխատանքները: Մասնագիտական հանձնաժողովում քննարկվել և գրանցման է նախապատրաստվել ՀՀ Արարատի և Արմավիրի մարզերի աշխարհագրական օբյեկտների անվանումները:

2003-2004 թթ ընթացքում քարտեզագրման ոլորտի ֆինանսավորումը կազմել է *1168552.8 հազար դրամ*:

Ոլորտի զարգացման համար կարևորագույն խնդիր է քարտեզագրական /հանույթային/ հիմքը որպես բազային՝ սկզբունքի ներդրում, թվային և երկրատեղեկատվական տեխնոլոգիաների, ֆոտոգրամետրիայի, հանութագրման մասնագետների պատրաստում և վերապատրաստում, աշխարհագրական անվանումների կանոնակարգում, աշխարհագրական անվանումների միասնական տեղեկատվական բանկի ստեղծում, բազային քարտեզագրական նյութերի ստացման նպատակով օդա- և տիեզերահանույթների իրականացումը, թվային ֆոտոգրամետրիկ տեխնոլոգիաների ներդրում, ֆոտոպլանների և օրթոֆոտոքարտեզների ստեղծում, և այլն:

Բոլոր այս միջոցառումների իրականացումը կնպաստի 22.01.04թ. ՀՀ կառավարության թիվ 100-Ն որոշմամբ սահմանված Աղքատության հաղթահարման ռազմավարական ծրագրի կատարումն ապահովող 2004-2006 թվականների միջոցառումների ցանկում ամրագրված աշխատանքների իրականացմանը. մասնավորապես՝ ինչպես գույքային իրավունքների առաջին պետական գրանցման աշխատանքների ավարտին, այնպես էլ հողի շուկայի զարգացմանը ուղղված միջոցառումների:

Գնահատում

Անշարժ գույքի կադաստրային գնահատման ոլորտում աշխատանքներ են իրականացվել 1999-2001թթ և 2002-2004թթ գույքահարկի և հողի հարկի հարկման բազաների ստեղծման ուղղությամբ: Այդ նպատակով 1999թ և 2001թ. ընթացքում յուրաքանչյուր ժամանակահատվածի համար իրականացվել են շուրջ 720000 միավոր շենքերի, շինությունների կադաստրային գնահատման աշխատանքներ, իսկ 1997-2003թթ ընթացքում յուրաքանչյուր տարի հողի հարկի հարկման բազայի ստեղծման նպատակով իրականացվել է շուրջ 1200000 միավոր հողամասերի գնահատում, որոնց տվյալները սահմանված կարգով տրամադրվել են հարկային և տեղական ինքնակառավարման մարմիններին:

2004 թվականի գերակա ուղղություններ են եղել 2005-2007թթ գույքահարկի և 2004թ. հողի հարկի բազաների ձևավորումը: 2005-2007թթ գույքահարկի բազաների ձևավորման շրջանակներում գնահատվել են 798072 միավոր շենքեր, շինություններ, այդ թվում Երևանում՝ 272048 միավոր: 2004 թվականին առաջին անգամ գույքահարկով հարկման նպատակով «Գույքահարկի մասին» ՀՀ օրենքի բաղկացուցիչ մասը կազմող հավելվածով սահմանված կարգով գնահատվեցին հասարակական և արտադրական նշանակության օբյեկտները: 2004թ. հողի հարկի բազաների ձևավորման շրջանակներում տարածքային ստորաբաժանումների կողմից գնահատվել են 1469042 միավոր, 474418 հեկտար հողեր, այդ թվում Երևանում՝ 33769 միավոր, 2931 հեկտար: Ձևավորված հողի հարկի և գույքահարկի բազաները տրամադրվել են հարկային և տեղական ինքնակառավարման մարմիններին:

Հայաստանի Հանրապետության գյուղատնտեսական հողատեսքերի որակական հաշվառման և հողերի կադաստրային գնահատման ծրագրի շրջանակներում իրականացվել են ՀՀ համայնքների վարչական սահմաններում գտնվող գյուղատնտեսական հողատեսքերի գնահատման աշխատանքներ: 2004 թվականին իրականացվել են համայնքների վարչական սահմաններից դուրս գտնվող գյուղատնտեսական հողատեսքերի գնահատման աշխատանքներ:

Կադաստրային գնահատման ոլորտի կանոնակարգման նպատակով մշակվել են մի շարք նորմատիվ իրավական և տեխնիկական փաստաթղթեր:

2003-2004 թթ ընթացքում գնահատման ոլորտի ֆինանսավորումը կազմել է 213400 հազար դրամ:

Անշարժ գույքի և անշարժ գույքի շուկայի համակարգված դիտարկումներ

1997-2003թթ ընթացքում հանրապետությանում հարկման նպատակով անշարժ գույքի կադաստրային գնահատման մեթոդիկաների մշակման համար իրականացվել են համակարգված դիտարկումներ՝ գյուղատնտեսական նշանակության և բնակավայրերի հողերի, շենքերի ու շինությունների վիճակի ու արժեքի վրա ազդող էական գործոնների բնութագրերի, դրանց փոփոխման չափանիշների, շուկայական գնագոյացման մոդելում ուղղիչ գործակիցների բացահայտման նպատակով: ՀՀ համայնքներում և Երևան քաղաքում բացահայտվել են բնակավայրերի հողերի, շենքերի ու շինությունների կադաստրային գնահատման նպատակով տարածագնահատման գոտիականության գործակիցները, գոտիների սահմանները: Իրականացվել են անշարժ գույքի շուկայի համակարգված դիտարկումներ, կազմվել և հրատարակվել են ամսական, եռամսյակային, կիսամյակային, տարեկան և այլ ժամանակահատվածների կտրվածքով հաշվետվություններ՝ անշարժ գույքի շուկայի վիճակի, գնային իրավիճակի վերաբերյալ:

Իրականացվել են անշարժ գույքի և անշարժ գույքի շուկայի 2003-2004թթ համակարգված դիտարկումների և վերլուծությունների տվյալների /ելակետային/ և համառոտագրերի մուտքագրում «RP Market» տեղեկատվական բանկի շտեմարանում:

2003-2004թթ ընթացքում համակարգված դիտարկումների ոլորտի ֆինանսավորումը կազմել է 54350

հազար դրամ:

Գրանցում

2000-2004 թթ ընթացքում գրանցվել և սեփականատերերին ու օգտագործողներին են տրամադրվել շուրջ 1659570 անշարժ գույքի նկատմամբ իրավունքի գրանցման վկայականներ, որից՝ 1267000-ը անվճար՝ իրավունքների առաջին պետական գրանցման աշխատանքների շրջանակներում:

Ընդհանուր առմամբ, սկսած 2000 թ.-ից առաջին պետական գրանցման շրջանակներում,

1. աշխատանքներ իրականացվել է 799 համայնքներում (906-LOT), որից 660 համայնքներում-ավարտվել են (քարտեզագրված 2240.0 հազար միավոր անշարժ գույքից),

2. իրավունքների պետական գրանցում է կատարվել 1267.0 հազար միավոր անշարժ գույքի նկատմամբ,

3. 1177.0 հազար միավոր անշարժ գույքի սեփականության իրավունքի գրանցման վկայական անվճար տրամադրվել է Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիներին,

Առաջին պետական գրանցումն ավարտված 116 համայնքներում օրենքով սահմանված կարգով՝ համայնքների հետ համատեղ, վերացվել են գույքի գրանցման առկա խոչընդոտները, որի արդյունքում սեփականատերերը հնարավորություն ունեցան շուկայում հանդես գալ որպես լիիրավ սուբյեկտ:

Առաջին պետական գրանցումն ավարտված 630 համայնքներում ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով՝ սեփականատերերի կողմից՝ օրենսդրության խախտումներով օգտագործվող հողամասերից անհատույց տրամադրվեցին՝ ընդամենը՝ 579544 միավոր 44063.9 հա:

Չնայած նրան, որ համայնքների հետ աշխատանքները եղան արդյունավետ՝ այնուամենայնիվ քաղաքային համայնքներում չհաջողվեց լուծել վերը նշված խոչընդոտներն ամբողջությամբ: Մասնավորապես Երևան քաղաքում, որտեղ քաղաքապետին 2004թ. ընթացքում տրամադրված՝ մոտ 22 հազար միավոր ինքնակամ գույքի վերաբերյալ այդպես էլ չկայացվեց որևիցե որոշում (ընդհանուր առմամբ 2003-04 թթ շուրջ 78000 միավոր):

2003-2004 թթ ընթացքում գրանցման ոլորտի ֆինանսավորումը կազմել է 396954 հազար դրամ:

Միջնաժամկետ ժամանակահատվածում գրանցման ոլորտի հիմնական խնդիրներն են լինելու գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցման համակարգի հուսալիության և թափանցիկության բարձրացումը, գրանցված իրավունքների և սահմանափակումների վերաբերյալ տեղեկատվության օբյեկտիվության, մատչելիության և անընդհատության ապահովումը:

Նշված խնդիրների իրականացման համար աշխատանքները կկատարվեն հետևյալ հիմնական ուղղություններով.

- իրավունքների պետական գրանցման և տեղեկատվության տրամադրման ավտոմատացված համակարգի ներդրում,
- իրավունքների պետական գրանցման գործընթացը կարգավորող իրավական ակտերի հետագա մշակում և ընդունում,
- վերը նշված միջոցառումների իրականացման կապակցությամբ՝ գրանցման ոլորտի մասնագետների համար սեմինար պարապմունքների և դասընթացների կազմակերպում:

Բացի այդ, «Շարժական գույքի կադաստրի վարման, շարժական գույքի գրավի իրավունքի, լիզինգի պայմանագրով վարձակալության իրավունքի գրանցման մասին» ՀՀ օրենքի 6-րդ հոդվածի պահանջների համաձայն

պետական գրանցման օբյեկտ են հանդիսանում նաև շարժական գույքի գրավի և լիզինգի պայմանագրով վարձակալության իրավունքները: ՀՀ Կառավարության կողմից նշված իրավունքների գրանցումն իրականացնող լիազորված պետական մարմին է ճանաչվել Անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտեն: Շարժական գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցումը հանրապետությունում սկզբունքորեն նոր գործառույթ է, ուստի այս առումով գրանցման ոլորտի խնդիրն է շարժական գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցման և գրանցված իրավունքների վերաբերյալ տեղեկատվական համակարգերի ստեղծումը:

Նշված խնդրի իրականացման նպատակով նախատեսվում է իրականացնել հետևյալ միջոցառումները.

- շարժական գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցման և տեղեկատվության տրամադրման ավտոմատացված համակարգի ներդրում,
- շարժական գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցման գորընթացը կարգավորող իրավական ակտերի մշակում և ընդունում,
- շարժական գույքի նկատմամբ իրավունքների վերաբերյալ ինչպես փաստաթղթային, այնպես էլ էլեկտրոնային (էլեկտրոնային փոստով կամ ինտերնետի միջոցով) տեղեկատվության տրամադրման կարգի սահմանում,
- շարժական գույքի նկատմամբ իրավունքների և սահմանափակումների պետական գրանցում և տեղեկատվության տրամադրում թեմաներով՝ ոլորտի մասնագետների համար սեմինար պարապմունքների և դասընթացների կազմակերպում:

Անշարժ գույքի կադաստրի տեղեկատվական բանկի ստեղծում

Սկսվել են տեղեկատվական բանկում կադաստրային, տեղագրական հանույթների, թվային քարտեզների, այդ թվում՝ թեմատիկ քարտեզների, ինչպես նաև անշարժ գույքի (հողերի, շենքերի և շինությունների) վերաբերյալ որակական և քանակական տվյալների, անշարժ գույքի նկատմամբ գրանցված իրավունքների և սահմանափակումների վերաբերյալ տեղեկատվության ստեղծման աշխատանքները:

Իրականացվել են համակարգում առկա կադաստրային գործերի վերանորոգման և վերականգման, համակարգչի մեջ մուտքագրման ու 1332474 կադաստրային գործերի էլեկտրոնային արխիվի ստեղծման աշխատանքներ: Կանոնակարգվել են անշարժ գույքի և նրա նկատմամբ իրավունքների գրանցման փաստաթղթերի, տեքստային և գրաֆիկական նյութերի ստեղծման, հավաքագրման, դասակարգման, թարմացման, փոխանակման ու տրամադրման աշխատանքները: Ավտոմատացված համակարգի ներդրման նպատակով ստեղծվել է 904 համայնքի թվային կադաստրային քարտեզներ: 30 տարածքային ստորաբաժանումներում տեղադրվել է ավտոմատացված համակարգը՝ փորձնական շահագործման նպատակով:

Ավարտվել է 400 համայնքի կադաստրային քարտեզների նոր ծրագրային ապահովման համակարգում ծածկագրումը

2003-2004 թթ ընթացքում տեղեկատվական բանկի ստեղծման ուղղությամբ ֆինանսավորումը կազմել է 377119.1 հազար դրամ:

Անշարժ գույքի կադաստրի տեղեկատվական բանկի ստեղծման միջոցով կիրականացվի ավտոմատացման համակարգի աշխատանքները ներդրումը, որը ներառված է ՀՀ կառավարության թիվ 100-Ն որոշմամբ սահմանված Աղքատության հաղթահարման ռազմավարական ծրագրի կատարումն ապահովող 2004-2006 թվականների միջոցառումների ցանկում:

Գեոդեզիական աշխատանքներ

2000 թ. նոյեմբերին գեոդեզիայի բնագավառը ՀՀ քաղաքաշինության նախարարությունից տեղափոխվել է ՀՀ կառավարությանն առընթեր անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտե:

Նշված ժամանակահատվածից կոմիտեում կանոնակարգվել է գեոդեզիայի և քարտեզագրության բնագավառում միասնական տեխնիկական քաղաքականության վարման, պետական գեոդեզիական ցանցի կետերի պահպանման, գեոդեզիայի և քարտեզագրության աշխատանքների տեսչական վերահսկողական աշխատանքների իրականացումը: 2001 թ. սկսվել են հանրապետության պետական գեոդեզիական ցանցի կետերի ուսումնասիրման և հետազոտման աշխատանքները: 2001թ. մայիսի 2-ին ընդունվել է «Գեոդեզիայի և քարտեզագրման մասին» ՀՀ օրենքը: 2001թ. մշակվել է «Գեոդեզիայի և քարտեզագրության բնագավառի 2002-2006 թթ զարգացման հայեցակարգը», որտեղ ընդգրկված է պետական գեոդեզիական և քարտեզագրական համակարգի զարգացման նպատակն ու խնդիրները, GPS տեխնոլոգիաների կիրառմամբ պետական գեոդեզիական ցանցի ստեղծման, աերոֆոտոհամութագրման աշխատանքների իրականացման, թվային (էլեկտրոնային) տեխնոլոգիաներով քարտեզների ստեղծման միջոցառումները:

Սկսվել են աշխատանքներ WGS-84 համաշխարհային գեոդեզիական կոորդինատային համակարգում 0-ական, 1-ին և 2-րդ դասի կետերի ստեղծման ու ժամանակակից ֆոտոգրամետրիկ սարքավորումների ներդրման ուղղությամբ:

ՀՀ կառավարության N1530-Ն որոշմամբ հաստատված ծրագրով 2002-2004 թվականը ներառյալ իրականացվել է 0-ական դասի 5 կետերի, 1-ին դասի 40 կետերի, 2-րդ դասի 761 կետերի ստեղծման աշխատանքներ, ՀՀ պետական բարձունքային I և II դասի ցանցերի՝ համապատասխանաբար 619.3 գծ. կմ և 365 գծ. կմ, որոնց նախահաշվային արժեքը կազմել է ընդամենը 372575.5 հազ. դրամ:

2003-2004 թթ ընթացքում գեոդեզիայի ոլորտի ֆինանսավորումը կազմել է 351118.8 հազար դրամ:

Գեոդեզիայի բնագավառում իրականացված աշխատանքների արդյունքում թվարկված խնդիրների լուծումը կրերի հողի շուկայի կայացման համար անհրաժեշտ նախադրյալների զարգացմանը:

Հողաշինարարություն

Հողօգտագործման ծրագրավորման և արդյունավետության բարձրացման ուղղությամբ իրականացված և ընթացքում գտնվող աշխատանքներն են.

1. 2001-2004թթ ընթացքում հանրապետության 916 համայնքներում իրականացվել են համայնքների սահմանների ճշգրտման, նկարագրման և քարտեզագրման աշխատանքները:
2. 2003 թվականին մշակվել են ՀՀ Արարատի մարզի 20 գյուղական համայնքների հողերի գոտիավորման և օգտագործման սխեմաներ, որը թույլ կտա նշված համայնքներում կանոնակարգել ինչպես հողօգտագործման, այնպես էլ քաղաքաշինական գործունեության հետ կապված բազմաթիվ խնդիրներ, միաժամանակ տեղական ինքնակառավարման մարմինները նշված ոլորտներում ինքնուրույն վճիռներ կայացնելու հնարավորություն կստանան:
3. 318 համայնքներում իրականացվել են վարչական սահմաններում գտնվող պետական սեփականության հողերը անհատույց սեփականության իրավունքով համայնքներին փոխանցելու համար հատակագծերի և անվանացանկերի պատրաստման աշխատանքները:

ՀՀ կառավարության կողմից հաստատվել են 125 համայնքների հողերի օգտագործման ժամանակավոր սխեմաներ, 2001-2004թթ նման սխեմաներ հաստատվել են հանրապետության բոլոր մարզերի 445 համայնքների հողերի օգտագործման ժամանակավոր սխեմաներ:

2003-2004 թթ ընթացքում հողաշինարարության ոլորտի ֆինանսավորումը կազմել է 353956.9 հազար դրամ:

Հողաշինարարության ոլորտում համայնքների սահմանների ճշգրտման, նկարագրման և քարտեզագրման աշխատանքների հետ կապված խղիրների առկայությունը, համայնքներում ինչպես հողօգտագործման, այնպես էլ քաղաքաշինական գործունեության հետ կապված բազմաթիվ խնդիրների լուծման անհրաժեշտությունը պայմանավորված է մի շարք միջոցառումների իրականացման հետ, մասնավորապես՝ գյուղատնտեսական հողերում ներդրումների և հիպոթեքային վարկավորման խթանման նպատակով հողերի միավորման ու խոշորացման ծրագրերի իրականացման հետ:

Միջազգային համագործակցություն

ՀՀ կառավարությանն առընթեր անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտեն իր ստեղծման օրվանից սերտորեն համագործակցել է միջազգային կազմակերպությունների և օտարերկրյա համանման կառույցների հետ: Այսպես. 1997 թվականին համագործակցություն սկսվեց Իսպանիայի Ռեգիստրների կոլեգիայի հետ, որի շրջանակներում իրականացվեց համակարգի մի քանի մասնագետների ուսուցումը: 1999 թվականին համագործակցություն սկսվեց ՄԱԿ-ի ԵՏՀ հողային ռեսուրսների կառավարման հարցերով աշխատանքային խմբի հետ և նույն թվականի նոյեմբերին կոմիտեն ընտրվեց այդ կազմակերպության բյուրոյի անդամ: 2003թ. կոմիտեն վերընտրվեց բյուրոյի կազմում ևս երկու տարով: Համակարգը անդամակցում և համագործակցում է նաև ԱՊՀ և Բալթյան երկրների կադաստրի համակարգի նախագծողների խորհրդի, ԱՊՀ և Բալթյան երկրների գեոդեզիայի ոլորտի նախագծողների խորհրդի, գլոբալ և տարածաշրջանային գեոդեզիական ցանցերի Եվրոպայի EUREF (European Reference Framework) հանձնաժողովի և Եվրոգեոգրաֆիքս (EUROGEOGRAPHICS) միության հետ:

Շարունակվել է նաև համագործակցությունը Ամերիկայի Միջազգային Գործակալության (ԱՄՆ ՄՁԳ) հետ, մասնավորապես 2004 թվականին ստորագրվել է փոխըմբռնման հուշագիր՝ անշարժ գույքի կենտրոնացված տվյալների բազայի ստեղծմանն ուղղված համատեղ ծրագիր իրականացնելու համար:

Կադաստրի պետական կոմիտեն նաև սկսել է համագործակցել Միացյալ Ազգերի Կազմակերպության Պարենի և Գյուղատնտեսության Կազմակերպության և ՀՀ կառավարության հետ՝ հողերի միավորման փորձնական ծրագիր իրականացնելու նպատակով:

Հիմնական գերակայությունները

2006-2008 թթ անշարժ գույքի կադաստրի զարգացման հիմնական ուղղություններն ու գերակայությունները հետևյալն են.

- (i) ՀՀ տարածքում անշարժ գույքի միասնական կադաստրի վարման համակարգի ներդրումը և դրա արդյունավետ կառավարման ապահովումը
- ՀՀ տարածքում անշարժ գույքի նկատմամբ իրավունքների գրանցման ավտոմատացված on-line համակարգի ներդրում, անշարժ գույքի վերաբերյալ գրանցված իրավունքների և սահմանափակումների, որակական և քանակական տվյալների միասնական տեղեկատվական համակարգի ներդրում և

կառավարում. անշարժ գույքի կադաստրի 47 տարածքային ստորաբաժանումներում և տեղեկատվական կենտրոնում ներդրվելու է անշարժ գույքի գրանցման ավտոմատացված համակարգ և ապահովվելու է արտաքին օգտագործողներին դրա հասանելիությունը:

- Շուկայական մեխանիզմների վրա հիմնված՝ հարկման նպատակով գնահատման նոր համակարգի ներդրում և գնահատման աշխատանքների ավտոմատացման ուղղությամբ անշարժ գույքի միասնական հարկին անցման աշխատանքների իրականացում:

- Անշարժ գույքի շուկայի զարգացմանն աջակցում:

(ii) Գեոդեզիայի և քարտեզագրության ոլորտի կառավարման արդյունավետության բարձրացումը

- Պետական մասշտաբային շարքի բազային քարտեզների (տեղագրական, կադաստրայի, թեմատիկ) քվային ֆոնդի ստեղծում՝ հիմնված նորագույն տեխնոլոգիաների վրա:

- Արբանյակային, օդային և վերգետնյա հանույթային տեխնոլոգիաների հիման վրա ֆոտոգրամետրիկ մեթոդների ներդրում:

- Աշխարհագրական անվանումների հաշվառման և գրանցման ավտոմատացված համակարգի ներդրում:

- Արբանյակային տեխնոլոգիաների հիման վրա պետական գեոդեզիական պլանային և բարձունքային ցանցի արդիականացում:

(iii) Հողաշինարարության և հողալին ռեսուրսների կառավարման արդյունավետ համակարգի ձևավորումը

- Պետական և համայնքային սեփականություն համարվող հողերի օտարման և օգտագործման տրամադրման հրապարակային սակարկությունների մեխանիզմների կատարելագործում, հողի շուկայի ձևավորման աջակցություն:

Ծրագրվող ծախսերը և ակնկալվող արդյունքները

Ակնկալվում է, որ իրականացվելիք ծրագրերը (ըստ բնագավառների) կունենան հետևյալ արդյունքները.

Գրանցում

- Շարժական գույքի գրավի, հիպոթեքի, ֆինանսական վարձակալության (լիզինգի) գրանցման նոր համակարգի մշակում, որը հիմնված կլինի ինտերնետային տեխնոլոգիաների վրա և հնարավորություն կտա արտաքին օգտագործողներին (հիմնականում առևտրային բանկերին) իրական ժամանակում (on-line) իրականացնել գրանցումներ և ստանալ անհրաժեշտ տեղեկատվություն:

Գեոդեզիա

- WGS-84 համաշխարհային գեոդեզիական կոորդինատային համակարգում նոր գեոդեզիական ցանցի ստեղծման աշխատանքների շարունակություն որի արդյունքում կստեղծվի ազգային գեոդեզիական ցանցը հետևյալ կառուցվածքով՝ 0 ակն դասի 6 կետ, 1-ին դասի 50 կետ, 2-րդ դասի 1144 կետ: Ներդրված ցանցը հնարավորություն կտա լուծել հանրապետությունում գեոդեզիայի ոլորտին վերաբերող գիտական, տնտեսական և պաշտպանական ցանկացած խնդիր:

- պետական բարձունքային ցանցի I դասի 1835.3 գծ. կմ նիվելիրացում, որտեղ ընդգրկված է 562 հատ հենանիշեր և դրոշմանիշեր, II 1453.4 գծ. կմ նիվելիրացում, որտեղ ընդգրկված է 347 հատ հենանիշեր և դրոշմանիշեր, III դասի 246 գծ. կմ նիվելիրացում,

- ՀՀ պետական վարչատարածքային միավորների (համայնքների) սահմանների ճշտման և ամրացման աշխատանքներ – 928 համայնքներում:

Ավտոմատացում

- ՀՀ տարածքում անշարժ գույքի նկատմամբ իրավունքների գրանցման ավտոմատացված on-line համակարգի ներդրում,
- անշարժ գույքի վերաբերյալ գրանցված իրավունքների և սահմանափակումների, որակական և քանակական տվյալների միասնական տեղեկատվական համակարգի ներդրում և կառավարում.
- անշարժ գույքի կադաստրի տարածքային ստորաբաժանումներում և տեղեկատվական կենտրոնում ներդրվելու է անշարժ գույքի գրանցման ավտոմատացված համակարգ և ապահովվելու է արտաքին օգտագործողներին դրա հասանելիությունը:
- Հողերի գնահատման և անշարժ գույքի համակարգված դիտարկումների և շուկայի վերլուծության ավտոմատացված համակարգի նախագծում, ներդրում և սպասարկում:
- Աշխարհագրական անվանումների ավտոմատացված համակարգի նախագծում, ներդրում և սպասարկում:
- Երկրատեղեկատվական համակարգի նախագծում, ներդրում և սպասարկում:

Գնահատում և համակարգված դիտարկում

1. Անշարժ գույքի գնահատման նոր համակարգի ներդրման նպատակով.
 - բնակավայրերի հողերի և դրանց վրա գտնվող շենքերի, շինությունների գնային իրավիճակի համակարգված դիտարկումների իրականացում /2006-2008թթ ընթացքում/,
 - Գյուղատնտեսական նշանակության հողերի գնային իրավիճակի համակարգված դիտարկումների իրականացում /2006-2008թթ ընթացքում/,
 - Անշարժ գույքի գնային իրավիճակի և անշարժ գույքի շուկայի վիճակի և գնային իրավիճակի համակարգված դիտարկումների ճյուղային երկրատեղեկատվական բանկի ստեղծման ծրագրի շարունակում /2006-2008թթ ընթացքում/,
2. Անշարժ գույքի շուկայի զարգացմանն աջակցելու նպատակով՝ անշարժ գույքի շուկայի վիճակի և գնային իրավիճակի համակարգված դիտարկումների իրականացում, ճյուղային երկրատեղեկատվական բանկի ստեղծման ծրագրի շարունակում /2006-2008թթ ընթացքում/,

Արտաքին ֆինանսական աջակցությունը

2006-2008 թվականների ընթացքում ակնկալում է արտաքին ֆինանսական աջակցություն ստանալ հետևյալ ծրագրերի շրջանակներում.

- (i) Շվեդիայի զարգացման գործակալության «Կադաստրի համակարգի զարգացումը Հայաստանում» ծրագիր՝
 - գեոդեզիայի ոլորտում աջակցություն.
 - հողերի գնահատման ոլորտի աջակցություն.

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

- հողերի միավորման ոլորտում աջակցություն.
- գրանցման ավտոմատացման ոլորտի աջակցություն.
- ուսուցում:

(ii) «Հողերի միավորման փորձնական ծրագիր»՝ ՄԱԿ-ի Պարենի և գյուղատնտեսության կազմակերպության դրամաշնորհային ֆինանսավորմամբ՝

- § միավորման փորձնական ծրագրի կազմում.
- § միավորման մեխանիզմների մշակում.
- § 1 համայնքում ծրագրի իրականացում:

16.2.1 Կադաստրի բնագավառի 2006-2008 թթ պետական ծախսերի կանխատեսումը

Խումբ	Ենթախումբ	Ծախսերի գործառնական դասակարգման խմբերի, ենթախմբերի և ծրագրերի անվանումները	ՀՀ 2005 թ. հաստատված բյուջե	2006 թ.	Տեսակարար կշիռը ընդամենը ծախսերի նկատմամբ, %	2007 թ.	հազար դրամ		
							Տեսակարար կշիռը ընդամենը ծախսերի նկատմամբ, %	2008 թ.	Տեսակարար կշիռը ընդամենը ծախսերի նկատմամբ, %
		Ընդամենը	1508900,0	1069215,7	100,0	635700,0	100,0	476000,0	100,0
		որից							
08	05	Կադաստրային քարտեզագրում՝ առաջին պետական գրանցման աշխատանքների իրականացում	120000,0	20000,0	1,9	20000,0	3,1	20000,0	4,2
		շեղումը նախորդ տարվա նկատմամբ /% /		-83,3		0,0		0,0	
08	05	«Գեոդեզիայի և քարտեզագրության կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կողմից իրականացվող աշխարհագրական անվանումների հաշվառման և գրանցման աշխատանքներ	18000,0	7000,0	0,7	14000,0	2,2	14000,0	2,9
		շեղումը նախորդ տարվա նկատմամբ /% /		-61,1		100,0		0,0	
08	05	«Գեոդեզիայի և քարտեզագրության կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կողմից իրականացվող Հայաստանի ազգային ատլասի ստեղծման աշխատանքների պետական պատվեր	43000,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
		շեղումը նախորդ տարվա նկատմամբ /% /		-100,0		0,0		0,0	
08	05	«Գեոդեզիայի և քարտեզագրության կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կողմից իրականացվող պետական մասշտաբային շարքի բազային քարտեզների ստեղծման և օդալուսանկարահանման աշխատանքների իրականացման պետական պատվեր	350600,0	269261,0	25,2	109000,0	17,1	36000,0	7,6
		շեղումը նախորդ տարվա նկատմամբ /% /		-23,2		-59,5		-67,0	

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Խումբ	Ենթախումբ	Ծախսերի գործառնական դասակարգման խմբերի, ենթախմբերի և ծրագրերի անվանումները	ՀՀ 2005 թ. հաստատված բյուջե	2006 թ.	Տեսակարար կշիռը ընդամենը ծախսերի նկատմամբ, %	2007 թ.	Տեսակարար կշիռը ընդամենը ծախսերի նկատմամբ, %	2008 թ.	Տեսակարար կշիռը ընդամենը ծախսերի նկատմամբ, %
08	05	«Գեոդեզիայի և քարտեզագրության կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կողմից իրականացվող քարտեզագրված միավորների թվայնացման աշխատանքների պետական պատվեր	27000,0	10000,0	0,9	10000,0	1,6	10000,0	2,1
		շեղումը նախորդ տարվա նկատմամբ /% /		-63,0		0,0		0,0	
08	05	«Գեոդեզիայի և քարտեզագրության կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կողմից իրականացվող գեոդեզիական աշխատանքների իրականացման (WGS-84 համաշխարհային գեոդեզիական կոորդինատային համակարգում նոր գեոդեզիական ցանցի ստեղծման աշխատանքների շարունակություն) պետական պատվեր	133924,2	125232,7	11,7	0,0	0,0	0,0	0,0
		շեղումը նախորդ տարվա նկատմամբ /% /		-6,5		-100,0		0,0	
08	05	Գույքի նկատմամբ իրավունքների առաջին պետական գրանցման աշխատանքների իրականացում և սեփականության իրավունքի վկայականների տրամադրում	75000,0	118722,0	11,1	0,0	0,0	0,0	0,0
		շեղումը նախորդ տարվա նկատմամբ /% /		58,3		-100,0		0,0	
08	05	Անշարժ գույքի պետական միասնական կադաստրի տեղեկատվության տրամադրում	30000,0	30000,0	2,8	30000,0	4,7	30000,0	6,3
		շեղումը նախորդ տարվա նկատմամբ /% /		0,0		0,0		0,0	
08	05	«Հողչինմոնիթորինգ» ՊՈԱԿ-ի կողմից իրականացվող ՀՀ համայնքների վարչական սահմաններից դուրս գտնվող գյուղատնտեսական նշանակության հողերի գնահատման աշխատանքների իրականացման գծով պետական պատվեր	70000,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
		շեղումը նախորդ տարվա նկատմամբ /% /		-100,0		0,0		0,0	
08	05	Գույքահարկի և հողի հարկի բազայի ստեղծման նպատակներով անշարժ գույքի՝ այդ թվում հողերի կադաստրային գնահատման աշխատանքների իրականացում	40000,0	0,0	0,0	40000,0	6,3	0,0	0,0
		շեղումը նախորդ տարվա նկատմամբ /% /		-100,0		100,0		-100,0	

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Խումբ	Ենթախումբ	Ծախսերի գործառնական դասակարգման խմբերի, ենթախմբերի և ծրագրերի անվանումները	ՀՀ 2005 թ. հաստատված բյուջե	2006 թ.	Տեսակարար կշիռը ընդամենը ծախսերի նկատմամբ, %	2007 թ.	Տեսակարար կշիռը ընդամենը ծախսերի նկատմամբ, %	2008 թ.	Տեսակարար կշիռը ընդամենը ծախսերի նկատմամբ, %
08	05	Անշարժ գույքի կադաստրի վարման ավտոմատացված համակարգի ներդրում, զարգացում, և տեղեկատվական բանկի սպասարկում	296100,0	170000,0	15,9	315500,0	49,6	273000,0	57,4
		շեղումը նախորդ տարվա նկատմամբ /%/		-42,6		85,6		-13,5	
08	05	Երկրատեղեկատվական համակարգի նախագծում, ներդրում և սպասարկում	50000,0	104000,0	9,7	3000,0	0,5	53000,0	11,1
		շեղումը նախորդ տարվա նկատմամբ /%/		108,0		-97,1		1666,7	
08	05	«Հողշինմունիթորինգ» ՊՈԱԿ-ի կողմից իրականացվող անշարժ գույքի գնահատման նոր համակարգի ներդրման նպատակով հողի և դրա վրա գտնվող շենքերի և շինությունների և անշարժ գույքի համակարգված դիտարկումների իրականացման պետական պատվեր	55000,0	30000,0	2,8	30000,0	4,7	30000,0	6,3
		շեղումը նախորդ տարվա նկատմամբ /%/		-45,5		0,0		0,0	
08	05	Հասարակության տեղեկատվություն	10000,0	10000,0	0,9	10000,0	1,6	10000,0	2,1
		շեղումը նախորդ տարվա նկատմամբ /%/		0,0		0,0		0,0	
08	05	ՀՀ վարչատարածքային միավորների սահմանների նկարագրություն և վարչատարածքային նոր բաժանման կազմակերպում ու իրականացում	110000,0	175000,0	16,4	54200,0	8,5	0,0	0,0
		շեղումը նախորդ տարվա նկատմամբ /%/		59,1		-69,0		-100,0	
08	05	«Հողշինմունիթորինգ» ՊՈԱԿ-ի կողմից իրականացվող ՀՀ համայնքների վարչական սահմաններից դուրս գտնվող տարածքների սկզբնական հաշվառման տվյալների ստեղծման և թարմացման աշխատանքների պետական պատվեր	20000,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
		շեղումը նախորդ տարվա նկատմամբ /%/		-100,0		0,0		0,0	
08	05	Քաղաքների տարածքում WGS-84 համաշխարհային գեոդեզիական կոորդինատային համակարգում 2-րդ դասի ցանկի ստեղծում և II, III դասի նիվիլ. ցանցի նիվիլիրացում, հավասարակշռում և	60275,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Խումբ	Ենթախումբ	Ծախսերի գործառնական դասակարգման խմբերի, ենթախմբերի և ծրագրերի անվանումները	ՀՀ 2005 թ. հաստատված բյուջե	2006 թ.	Տեսակարար կշիռը ընդամենը ծախսերի նկատմամբ, %	2007 թ.	Տեսակարար կշիռը ընդամենը ծախսերի նկատմամբ, %	2008 թ.	Տեսակարար կշիռը ընդամենը ծախսերի նկատմամբ, %
		կատալոգի կազմում							
		շեղումը նախորդ տարվա նկատմամբ /%/		-100,0		0,0		0,0	

ԳԼՈՒԽ 16.3.ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

16.3.1.ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Համաձայն «Պետական վիճակագրության մասին» ՀՀ օրենքի դրույթների. ՀՀ Ազգային վիճակագրական ծառայությունը, որպես հանրային շահին ուղղված գործառույթներ իրականացնող պետական մարմին, պատասխանատու է տնտեսության և հասարակության մեջ տեղի ունեցող երևույթների, գործընթացների և դրանց արդյունքների վերաբերյալ վիճակագրական տեղեկատվության համակարգի կազմակերպման և պետական ու տեղական ինքնակառավարման մարմիններին, իրավաբանական անձանց, պետական հիմնարկներին և միջազգային կազմակերպություններին, ինչպես նաև հանրությանը վիճակագրական ամփոփ տեղեկատվությամբ ապահովման համար:

Համաձայն «Պետական վիճակագրության մասին» ՀՀ օրենքի դրույթների՝ ՀՀ տարածքում պետական վիճակագրության իրագործման հիմքը պետական վիճակագրական աշխատանքների տարեկան ծրագիրն է, որը հաստատվում է պետական բյուջեի հաստատումից հետո մեկամսյա ժամկետում:

2004 թվականի պետական վիճակագրական աշխատանքների ծրագրում ներառված 443 ծածկագրերով (պարբերականությունը հաշվի առած՝ 1796) վիճակագրական աշխատանքներից 441-ը (պարբերականությունը հաշվի առած՝ 1794) կամ 99.9%-ը կատարվել են սահմանված ժամկետներում և պարբերականությամբ: Ընդ որում, չկատարված 2 աշխատանքները կատարվել են 40%-ով:

Ծրագրով նախատեսված տեղեկատվահրատարակչական գործունեության մասով 2004թվականին ՀՀ ԱՎԾ կողմից հրապարակվել են 142 անուն՝ ընդհանուր առմամբ 26616 տպաքանակով և մոտ 15,6 մլն էջ ընդհանուր ծավալով վիճակագրական նյութեր: Ծրագրով նախատեսված և հրապարակված 19 վիճակագրական ժողովածուներից 18-ը կամ 94.7%-ը նախատեսված էր հրապարակել ՀՀ պետական բյուջեի ֆինանսավորմամբ:

Միաժամանակ, համաձայն Ծրագրի, հրապարակվել են նախատեսված 18 անուն վիճակագրական տեղեկագրեր (ամսական, եռամսյակային, տարեկան պարբերականությամբ՝ 72) և 9 վիճակագրական զեկույցներ (չի պատրաստվել «Մահացությունը և դրա պատճառները Հայաստանի Հանրապետությունում»):

Համաձայն Ծրագրի, հրապարակվել են 29 մամլո հաղորդագրություններ և ՀՀ ԱՎԾ աշխատակազմի մարզային գործակալությունների 44 տեղեկատվական եռամսյակային զեկույցներ:

2004 թվականի ընթացքում միջազգային համագործակցության շրջանակում ՀՀ ԱՎԾ կողմից լույս է ընծայվել 15 հրապարակում /ներառյալ Հայաստանի վիճակագրական տարեգիրքը լազերային սկավառակով/, 2 մամլո հաղորդագրություն, էլեկտրոնային փոստով պատասխանվել է 253 հարցումների:

2005 թվականի պետական վիճակագրական աշխատանքների ծրագրում» ներառված են 437 ծածկագրերով (պարբերականությունը հաշվի առած՝ 1804) վիճակագրական աշխատանքներ:

Նախատեսված է իրականացնել 8 վիճակագրական հետազոտություններ, որոնցից 3-ը ՀՀ պետական բյուջեի ֆինանսավորմամբ: Ծրագրով նախատեսված է հրապարակել 16 վիճակագրական ժողովածուներ ՀՀ պետական բյուջեի ֆինանսավորմամբ:

Միաժամանակ, համաձայն Ծրագրի, կհրապարակվեն 19 անուն վիճակագրական տեղեկագրեր (ամսական, եռամսյակային, տարեկան պարբերականությամբ՝ 84) և 8 վիճակագրական զեկույցներ, մոտ 30 թեմատիկ մամլո հաղորդագրություններ, 24 տեղեկատվական ամսական զեկույցներ և ՀՀ ԱՎԾ աշխատակազմի մարզա-

յին գործակալությունների 44 տեղեկատվական եռամսյակային զեկույցներ:

Հայաստանի Հանրապետությունում պետական վիճակագրության առջև ծառայած խնդիրներն են.

ա) միջազգային, ֆինանսական, տնտեսական, հասարակական և այլ կազմակերպությունների կողմից ընդունված, ինչպես նաև ազգային չափանիշներին համապատասխան վիճակագրության միասնական մեթոդաբանության ապահովումը,

բ) տնտեսական ու հասարակական գործընթացների և դրանց արդյունքների վերաբերյալ վիճակագրական տեղեկատվության համակարգի կազմակերպումը և համակարգումը,

գ) պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմիններին, կազմակերպություններին (այդ թվում՝ միջազգային), գիտակրթական հաստատություններին, լրատվամիջոցներին, ինչպես նաև հանրությանը ամփոփ տեղեկատվությամբ ապահովումը,

դ) վիճակագրական տեղեկատվական աղբյուր հանդիսացող փաստաթղթերի ձևերի մշակման համակարգումը,

ե) վիճակագրական տեղեկատվության արժանահավատության, ամբողջականության ապահովումը, ներառյալ այդ նպատակով վիճակագրական սկզբնական (անվանական) տվյալների անանունության (գաղտնիության) պահպանման նկատմամբ վերահսկողության կազմակերպումն ու իրականացումը,

զ) վիճակագրական աշխատանքների կազմակերպման համար անհրաժեշտ վիճակագրական բիզնես (ձեռնարկատիրական) ռեզիստրի վարումը և դրա պարբերական արդիականացումը,

է) տեխնիկատնտեսական և սոցիալական տեղեկատվության դասակարգիչների մշակումը և դրանց ներդաշնակեցումը (այդ թվում՝ շարունակական կատարելագործման միջոցով) միջազգայնորեն ընդունված ու կիրառվող դասակարգումների հետ:

Մույն ենթակետում թվարկված խնդիրների իրագործումը, թե ուղղակիորեն և թե անուղղակի, պայմանավորված է նաև «Աղքատության հաղթահարման ռազմավարական ծրագրի» մոնիտորինգի իրականացման համար անհրաժեշտ ցուցանիշների կազմի ու բովանդակության, ինչպես նաև դրանց հաշվարկային մեթոդաբանությունների կատարելագործման ու միջազգայնորեն երաշխավորված ու կիրառվող մեթոդաբանությունների հետ ներդաշնակեցման հիմնադրույթով:

16.3.2.ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ, ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎ ԾԱԽՍԵՐԻ ՎՐԱ ԱԶԳՈՂ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ

ա) վիճակագրական տվյալների որակի և թափանցիկության ապահովման, վիճակագրությունում միջազգային չափանիշների ներդրման և կիրառման նկատառումներով պայմանավորված՝ անցում կատարել տեղեկատվության տարածման միջազգայնորեն ընդունված չափանիշների կիրառմանը (մասնավորապես անդամակցել Արժույթի միջազգային հիմնադրամի կողմից մշակված «Տվյալների տարածման հատուկ ստանդարտին»), ինչը ենթադրում է նաև Հայաստանի Հանրապետության Ազգային վիճակագրական ծառայության պաշտոնական ինտերնետային էջի անխափան շահագործում և տեղեկատվության կազմի ու որակի, ինչպես նաև մեթատվյալների պարբերական արդիականացում,

բ) համայնքների անձնագրերի ներդրմանը և վարմանը զուգընթաց, կատարելագործել և ընդլայնել տարածքային վիճակագրության վարման համար անհրաժեշտ ցուցանիշների կազմն ու բովանդակությունը,

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

գ) անցում կատարել վարչական ռեգիստրների միջոցով տեղեկատվության հավաքագրման մեխանիզմի ամբողջական կիրարկմանը, հաշվի առնելով պետական վիճակագրական աշխատանքների տարեկան ծրագրերով սահմանված համապատասխան աշխատանքների իրականացման ապահովումը,

դ) բարձրացնել տվյալների նախապատրաստման օպերատիվությունը՝ օգտագործելով տվյալների հավաքագրման ժամանակակից միջոցները և մեթոդները, այդ թվում՝ տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ներդրման և կիրառման միջոցով,

ե) զարգացնել վիճակագրական տվյալների բազաները, մասնավորապես պարբերաբար (նվազագույնը՝ ամենամյա) արդիականացնել բիզնես - ռեգիստրի տվյալների բազան (իրավաբանական անձանց և անհատ ձեռնարկատերերի մասով), ձևավորել և վարել ճյուղային և տարածքային ռեգիստրները,

զ) վիճակագրական տեղեկատվության սպառողների (օգտագործողների) պահանջումների առավել ամբողջական և օպերատիվ բավարարման նպատակով ընդլայնել վիճակագրական հրապարակումների (տեղեկագրեր, ժողովածուներ և այլն) կազմն ու բովանդակությունը, ընդլայնելով նաև տեղեկատվական տեխնոլոգիաների կիրառմամբ տարածման հնարավորությունները,

է) վիճակագրական տեղեկատվության համադրելիության և միասնականության ապահովման նկատառումներով պայմանավորված շարունակել տեխնիկատնտեսական և սոցիալական տեղեկատվության դասակարգման և կողմնորման միասնական համակարգի ստեղծումը, ներդաշնակեցված միջազգային դասակարգումների հետ,

ը) կանանց հիմնախնդիրների վիճակագրական հաշվառման հետագա կատարելագործման և այդ բնագավառում միջազգային համադրումների ապահովման նկատառումներով պայմանավորված՝ շարունակել գեներալային կտրվածքով վարվող վիճակագրության ամբողջականացմանն ուղղված աշխատանքները,

թ) միջազգային համագործակցության շրջանակում ընդլայնել տվյալների ընդգրկման դաշտը՝ կատարելագործելով տվյալների հավաքագրման հիմնական ենթակառուցվածքը և ավելացնել վիճակագրական հետազոտությունների հաճախականությունն ու քանակը,

ժ) արդիականացնել Հայաստանի Հանրապետության Ազգային վիճակագրական ծառայության աշխատակազմի տեղային (լոկալ) համակարգչային ցանցը, ցանցային ռեսուրսների կորպորացման և կորպորատիվ ցանցի կառուցման միջոցով, ինչը կմիավորի Հայաստանի Հանրապետության Ազգային վիճակագրական ծառայության աշխատակազմի առանձնացված և կառուցվածքային ստորաբաժանումները:

Վիճակագրության ոլորտի համար 2005-2007 և 2006-2008 թվականների միջնաժամկետ ծրագրերով նախատեսված հատկացումները ներկայացված են Աղյուսակ N 16.1.-ում:

Աղյուսակ 16.3.1. Ոլորտի բյուջետային հատկացումները 2005-2008թթ՝ ըստ բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման ենթախմբերի (մլն դրամ)

Խումբ, ենթախումբ	Ծախսերի գործառնական դասակարգման խմբերի, ենթախմբերի և ծրագրերի անվանումները	2005 թ.		2006 թ.		2007 թ.		2008թ.
		2005-2007թթ ՄԺԾԾ	ՀՀ հաստատված բյուջեի	2005-2007թթ ՄԺԾԾ	2006-2008թթ ՄԺԾԾ	2005-2007թթ ՄԺԾԾ	2006-2008թթ ՄԺԾԾ	
01.07.01.	Պետական կառավարում	474.8	372.3	648.2	497.8	673.8	571.1	653.5

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

01.07.03	Պետական վիճակագրական տեղեկատվության հավաքագրում	204.4	208.0	205.3	208.0	205.3	208.0	208.0
	ԸՆԴԱՄԵՆԸ	679.2	580.3	853.5	705.8	879.1	779.1	861.5

Ծախսերի վրա ազդող գործոնները

Պետական վիճակագրության ոլորտում 2006-2008 թվականներին իրականացվելիք ծախսերի վրա ազդող հիմնական գործոնը՝ քաղաքացիական ծառայողների բազային աշխատավարձի բարձրացումն է:

16.3.3 ԳՈՅՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Հաշվի առնելով ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից ընդունվող՝ պետական վիճակագրական աշխատանքների եռամյա ծրագրերով սահմանվող վիճակագրության գործառնության ոլորտների ռազմավարական զարգացման հիմնական ուղղություններն ու միջոցառումները՝ 2006-2008թվականներին ոլորտին ուղղված հատկացումները ըստ տարիների կկազմեն՝ 2006թվականին՝ 705.8 մլն դրամ, 2007թվականին՝ 779.1 մլն դրամ, 2008թվականին՝ 861.5 մլն դրամ:

Ծախսերի աճը կկազմի՝ 2005 թվականին՝ 6.4% 2004 թվականի փաստացի նկատմամբ, 2006 թվականին՝ 21.6% 2005 թվականի նկատմամբ, 2007 թվականին՝ 10.4% 2006 թվականի նկատմամբ, 2008 թվականին՝ 10.6% 2007 թվականի նկատմամբ:

Պետական վիճակագրության բնագավառի միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով նախատեսված հատկացումներն ամփոփված են Աղյուսակ 16.3.2.-ում:

Աղյուսակ 16.3.2. Ոլորտի բյուջետային հատկացումները 2004-2008թթ՝ ըստ բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման ենթախմբերի և ընթացիկ ու կապիտալ ծախսերի

N	Ենթախմբերի /ծրագրերի/ անվանումը	2004	2005	2006	2007	2008
		փաստացի	ծրագիր	կանխատեսում		
01.07.01	Պետական կառավարում	354.0	372.3	497.8	571.1	653.5
	<i>ընթացիկ ծախսեր</i>	<i>354.0</i>	<i>372.3</i>	<i>497.8</i>	<i>571.1</i>	<i>653.5</i>
	<i>կապիտալ ծախսեր</i>	<i>0.0</i>		<i>0.0</i>	<i>0.0</i>	<i>0.0</i>
	<u>ՀՀ ազգային վիճակագրական ծառայություն</u>	354.0	372.3	497.8	571.1	653.5
01.07.03	Պետական վիճակագրական տեղեկատվության հավաքագրում	191.4	208.0	208.0	208.0	208.0
	<i>ընթացիկ ծախսեր</i>	<i>187.7</i>	<i>204.4</i>	<i>204.4</i>	<i>204.4</i>	<i>204.4</i>
	<i>կապիտալ ծախսեր</i>	<i>3.7</i>	<i>3.6</i>	<i>3.6</i>	<i>3.6</i>	<i>3.6</i>
	<u>ՀՀ ազգային վիճակագրական ծառայություն</u>	191.4	208.0	208.0	208.0	208.0
	ԸՆԴԱՄԵՆԸ	545.3	580.3	705.8	779.1	861.5
	<i>ընթացիկ ծախսեր</i>	<i>545.3</i>	<i>576.7</i>	<i>702.2</i>	<i>775.5</i>	<i>857.9</i>
	<i>կապիտալ ծախսեր</i>	<i>0.0</i>	<i>3.6</i>	<i>3.6</i>	<i>3.6</i>	<i>3.6</i>
		ընդամենի նկատմամբ, տոկոս				
01.07.01	Պետական կառավարում	64.9	64.2	70.5	73.3	75.9
01.07.03	Պետական վիճակագրական տեղեկատվության հավաքագրում	35.1	35.8	29.5	26.7	24.1
		փոփոխ. նախորդ տարվա նկատմամբ, տոկոս				
	Ընդամենը		6.4	21.6	10.4	10.6
01.07.01	Պետական կառավարում	-	5.2	33.7	14.7	14.4
01.07.03	Պետական վիճակագրական	-	8.7	0.0	0.0	0.0

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

	տեղեկատվության հավաքագրում						
--	----------------------------	--	--	--	--	--	--

ԳԼՈՒԽ 17. 2006-2008 թթ պետական կապիտալ ծախսերի ծրագիր

17.1. Պետական կապիտալ ծախսերի ծրագրման հիմնադրույթները

Շուկայական տնտեսությունում պետական կապիտալ ծախսերի անհրաժեշտության հիմնավորման կենտրոնական տարրն է հանդիսանում պետության միջամտությունը պահանջող ոլորտների սահմանումը և դրանով պայմանավորված մասնավոր ու պետական ներդրումների միջև ընտրությունը, որը և հիմք է հանդիսանում պետական ներդրումային ծրագրերի ծավալների և գերակա ուղղությունների որոշման համար:

Հայաստանում տեղի ունեցած տնտեսական և կառուցվածքային բարեփոխումների արդյունքում պետության դերը և մասնակցության աստիճանը տնտեսության մեջ զգալիորեն կրճատվել են և ներկայումս համեմատելի են ԵՄ նոր անդամ, ինչպես նաև անդամակցող երկրների ցուցանիշներին:

Նշված կրճատումը պայմանավորում է նաև պետական ներդրումային քաղաքականության գերակայությունների և հիմնական ուղղությունների սահմանման և դրանց պետության փոփոխվող տնտեսական դերին համապատասխանեցման անհրաժեշտությունը: Դրա հիմքն է կազմում կառավարության հստակ պատկերացումը տնտեսական զարգացման ներկա փուլում պետության տնտեսական դերակատարության մասին, որը իր արտահայտությունն է գտնում պետության տնտեսական զարգացման ռազմավարական հիմնարար փաստաթղթերում:

Այդ առումով պետական երկարաժամկետ և միջնաժամկետ ներդրումային քաղաքականության հիմնական ուղղությունները, գերակայությունները և ծավալային սահմանափակումները պետք է որոշվեն ելնելով ծրագրման գործողությունների հետևյալ հաջորդականությունից՝

(i) տնտեսությունում պետության դերի վերաբերյալ հասարակությունում ձևավորված քաղաքական կոնսենսուսի բացահայտում և հստակեցում:

(ii) այդ կոնսենսուսի հիման վրա ձևավորված պետական ներդրումային ծրագրերի հիմնական ուղղությունների, գերակա ոլորտների, ֆինանսավորման ցանկալի ծավալների (ներառյալ ներքին և փոխառու ու գրանտային բնույթի արտաքին ռեսուրսներից ֆինանսավորումը)՝ երկարաժամկետ բնույթի սոցիալական և տնտեսական զարգացման ռազմավարական պետական փաստաթղթերում արտահայտում⁸,

(iii) երկարաժամկետ ռազմավարական ծրագրերի հիման վրա որոշակի պարբերությամբ ձևավորված և դրանց դրույթները ըստ ծավալների և ժամկետների մանրամասնող և հստակեցնող պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրերի մշակում⁹:

Պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրերում առաջին բյուջետային տարվա համար նախատեսված պետական ծախսերի շրջանակը, ներառյալ ներդրումային ծրագրերը հիմք են հանդիսանում տարեկան պետական բյուջեների կազմման համար, ներառյալ ներդրումային ծրագրերի մանրամասնումը, այսպիսով՝ ապահովելով պետական ծախսերի երկարաժամկետ գերակայությունների, միջնաժամկետ կանխատեսումների

⁸ Ներկայումս Հայաստանում այդպիսի հիմնարար փաստաթուղթ է հանդիսանում «Աղքատության հաղթահարման ռազմավարական ծրագիրը» (ԱՀՌԾ), որը ՀՀ կառավարության կողմից ընդունվել է 2003 թ. օգոստոսին և որի ծրագրային հորիզոնը տարածվում է մինչև 2015 թ.:

⁹ Պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրերը (ՄԺԾԾ) Հայաստանում ունեն 3 տարվա գործողության հորիզոն, կազմվում են ԱՀՌԾ գերակայությունների և բյուջետային շրջանակի հիման վրա և ընդունվում են ամեն տարի բյուջետային գործընթացների շարունակականությունը և ծախսերի ծրագրային բնույթը ապահովելու նպատակով: Առաջին նմանօրինակ ծրագիրը ՀՀ կառավարության կողմից ընդունվել է 2003 թ.:

և կարճաժամկետ իրականացման սկզբունքների համակցումը, ինչպես նաև զարգացման ծրագրերի վրա հիմնված ծախսային քաղաքականության ապահովումը:

Ժամանակակից պետության դերը ներդրումային քաղաքականության ոլորտում պայմանավորված է և ուղղակի բխում է դրա ընդհանուր տնտեսական դերի գնահատականից: 15 տարի տևող բարեփոխումների ընթացքում հայկական հասարակության մեջ արդեն ձևավորվել է այն պատկերացումը, որ պետությունը կայուն սոցիալական և տնտեսական զարգացման ապահովման նպատակով պետք է իրականացնի գործառույթների երկու լայն շրջանակ՝

- (i) սոցիալական և տնտեսական զարգացմանը նպաստող հանրային բարիքների մատակարարում¹⁰,
- (ii) տնտեսական և սոցիալական արդարության ապահովում¹¹, որը նպատակաուղղված է բնակչության սոցիալապես անապահով և աղքատ խավերին հիմնարար բարիքներից օգտվելու հնարավորություններ ընձեռելուն՝ համապատասխան ֆինանսական օժանդակություն տրամադրելով և/կամ համապատասխան ապրանքների և ծառայությունների մատչելիությունն ապահովելով:

Ելնելով պետության մասնակցության վերը նշված հիմնական շրջանակներից, ներդրումային ծրագրերի միջոցով պետական մասնակցության նպատակահարմարության պարզաբանման առումով շրջանակներից յուրաքանչյուրի մասով անհրաժեշտ է պատասխաններ ձևավորել հետևյալ հարցադրումներին.

- (i) Ո՞րն է պետության ներկայիս և նախատեսվող դերը նշված ոլորտում (կարգավորում, հասարակական ծառայությունների մատուցում, ենթակառուցվածքների պահպանում և զարգացում, ծառայությունների մատչելիության ապահովում, աղքատների և անապահով խավերի պաշտպանություն և այլն):
- (ii) Ի՞նչպես է իրագործվում պետության մասնակցությունը նշված ոլորտում և մասնակցության ինչպիսի՞ փոփոխություններ են նախատեսվում միջնաժամկետ հեռանկարում (հանրային ծառայությունների ուղղակի մատուցում պետական սեփականության հիման վրա և պետական հատվածի կողմից, ոչ պետական կառույցների հետ համագործակցելով, մատուցվող ծառայությունների դիմաց ոչ պետական կազմակերպությունների պետական ֆինանսավորմամբ, բնակչության որոշակի խավերի միջև ֆինանսական ռեսուրսների ուղղակի բախշմամբ և այլն): Պետության ոլորտային մասնակցության ձևերի և բնույթի փոփոխությունը պայմանավորված է սոցիալական և տնտեսական զարգացման ռազմավարական փաստաթղթերով, որոնց դրույթները հետագայում մանրամասնվում և հստակեցվում են պետական ծախսային միջնաժամկետ ծրագրերում:

- (iii) Անհրաժեշտ են արդյո՞ք պետական ներդրումային ծրագրերը և պետական սեփականությունը տվյալ ոլորտում պետության արդյունավետ մասնակցության համար: Այս հարցադրման պատասխանը պայմանավորված է սոցիալական և տնտեսական զարգացման ռազմավարությամբ, որը սահմանում է այն ոլորտները, որտեղ պետական մասնակցության ձևերը ենթակա են փոփոխման և սահմանում է նշված փոփոխությունների իրականացման ռազմավարությունը:

¹⁰ Հանրային բարիքներն իրենցից ներկայացնում են այնպիսի ապրանքներ (ծառայություններ), որոնք սպառման մեջ ոչ մրցակցելի են (դրանց սպառումը որևէ մեկ սպառողի կողմից չի բացառում սպառումը որևէ այլ սպառողի կամ սպառողների խմբերի համար) և ունեն ոչ բացառելի բնույթ (հնարավոր չէ սահմանափակել սպառումը առանձին անձանց կամ անձանց խմբերի համար): Ելնելով դրանից՝ անհնար է դառնում վճարներ գանձել հանրային բարիքների սպառման համար, հետևաբար մասնավոր արտադրողները խթաններ չեն ունենում այդ արտադրությունը կազմակերպելու: Այսպիսով, ժամանակակից շուկայական տնտեսությունում արդյունավետ կերպով որոշակի ապրանքներ և ծառայություններ մատակարարելու շուկայի անկարողությունը հանդիսանում է պետության մասնակցության հիմնական պատճառներից մեկը:

¹¹ Մրցակցային շուկաները անցումային և զարգացող երկրներում հաճախ այնպես են բախշում բնակչության համար հիմնարար պահանջներ բավարարող ապրանքները և ծառայությունները, որը սոցիալապես ընդունելի չէ և դա չի նպաստում աղքատության և անհավասարության կրճատմանը: Այդ պարագայում պետական միջամտությունը անհրաժեշտ է այդ ապրանքներից և ծառայություններից բնակչության աղքատ և սոցիալապես անպաշտպան խավերին օգտվելու հնարավորությունները ապահովելու նպատակով:

Անհրաժեշտության մասին որոշումները զարգացման ռազմավարությամբ սահմանված ոլորտներում պետական ներդրումների և պետական սեփականության վերաբերյալ կարող են չհամընկնել, այսինքն՝ պետական ներդրումային ծրագրերը, ելնելով տվյալ ոլորտում միջամտության անհրաժեշտությունից, կարող են ուղղվել նաև ոչ պետական հատված:

Պետական մասնակցության և պետական ներդրումային ծրագրերի կարիք ունեցող ոլորտների բացահայտման և մակրոտնտեսական, ներառյալ բյուջետային շրջանակի երկարաժամկետ կանխատեսման հիման վրա, սահմանվում են պետական ներդրումային ծրագրերի գծով ծախսերի չափերը և միջոլորտային գերակայությունները:

Միջոլորտային գերակայությունների սահմանումից հետո պետական ներդրումային ծրագրերի մեջ ընդգրկված ամեն մի ոլորտի համար ընտրվում են պետական ներդրումային ծրագրերի իրականացման տարբերակները, որոնք ընդհանուր առմամբ կարող են ունենալ հետևյալ դրսևորումները՝

(i) Պետական ներդրումային ծրագրերը ուղղված են տվյալ ոլորտում պետական սեփականության պահպանմանը կամ զարգացմանը: Այդ դեպքում խնդիր է դրվում պահպանել կամ ավելացնել պետական սեփականության հաշվեկշռային արժեքը և/կամ հասնել այդ սեփականությունը բնութագրող որոշակի որակական ցուցանիշների մախատեսված արժեքների: Նմանօրինակ ծրագրերը նաև պետք է համապատասխան որոշումներ պարունակեն ներդրումների օբյեկտ հանդիսացող պետական սեփականության հետագա ճակատագրի, ինչպես նաև ներդրումային ծրագրերի արդյունքում առաջացած նոր պետական գույքի շահագործման համար անհրաժեշտ ընթացիկ և հետագա կապիտալ ծախսերի մասին:

(ii) Նշված ծրագրերի հաջող իրականացման կարևոր պայման է հանդիսանում տվյալ ոլորտի պետական սեփականության գույքագրումը և պահպանման ու զարգացման ներոլորտային գերակայությունների սահմանումը, որը պետք է իրականացվի ելնելով տվյալ ոլորտում պետական սեփականության առկայության անհրաժեշտության մասին կայացրած որոշումներից, ինչպես նաև ներոլորտային պետական ներդրումների ընդհանուր ծավալային սահմանափակումներից, որոնք մախատեսվում են ԱՀՌԾ-ում և մանրամասնեցվում են պետական ծախսերի միջնաժամկետ ծրագրերում և տարեկան բյուջեներում: Պետական սեփականություն հանդիսացող օբյեկտների նկատմամբ, որոնք չեն ընդգրկվել ներոլորտային գերակայությունների ցանկերի մեջ, պետք է կայացվեն համապատասխան որոշումներ (օրինակ՝ վերապրոֆիլավորում, մասնավորեցում, փոխանցում համայնքային սեփականության և այլն):

(iii) Պետական ներդրումային ծրագրերը ուղղված են ոչ պետական սեփականություն պահպանմանը: Նշված ծրագրերի անհրաժեշտությունը կարող է պայմանավորված լինել կենսական կարևորություն ունեցող և կոլեկտիվ օգտագործման առարկա հանդիսացող ոչ պետական միջոցների պահպանմանը կամ վերականգնմանը, եթե կանխավ հայտնի է ներդրումային մասնավոր ռեսուրսների բացակայության կամ խիստ սահմանափակ լինելու մասին (օրինակ՝ ներհամայնքային ռոզգման երկրորդային ցանցեր):

(iv) Եթե գոյություն ունի այլընտրանք նոր պետական սեփականության ձեռք բերման կամ կառուցման ու եղած շուկայի հնարավորությունների օգտագործման միջև, ապա ընտրությունը պետք է կատարվի ելնելով տնտեսական արդյունավետության հայտանիշներից: Մասնավորապես, բնակարանային շինարարության ոլորտում այլընտրանք կարող է լինել բնակարանային շինարարությունը և բնակարանային հավաստագրերը, որոնց օգնությամբ պետությունը ֆինանսավորում է պետության հաշվին բնակարանային պայմանները բարելավման ենթակա անձանց: Պետական կառավարման բնագավառի ներդրումային ծրագրերի շրջանակներում այդպիսի այլընտրանք կարող են լինել շենքերի շինարարությունը կամ վերականգնումը և վարձակալությունը, ավտոտրանսպորտի ձեռքբերումը և պահպանումը և դրա վարձակալությունը և այլն:

Նշված փուլի արդյունքում պետական ներդրումային ծրագրերի մեջ ընդգրկված ոլորտների համար պետք է որոշվեն պետական ներդրումային ծրագրերի հնարավոր տեսակները, նշելով այն ենթաոլորտները, որտեղ դրանք կարող են կիրառվել և համապատասխան ենթաոլորտային սահմանափակումները:

Ներդիր 17.1. Պետական կապիտալ ծախսերի գերակայությունները՝ աղքատության հաղթահարման ռազմավարության համատեքստում

ԱՀՌԾ-ում պետական ներդրումային ծրագրերի ծավալային սահմանները, ելնելով տնտեսության մեջ պետության մասնակցության ներկայիս չափերից և երկարաժամկետ հեռանկարում դրանց փոփոխման կանխատեսումներից, սահմանված են ՀՆԱ նկատմամբ տարեկան 4.0-4.4%-ի սահմաններում (4.4 տոկոս՝ 2006 թ., հետագայում նվազելով մինչև ՀՆԱ նկատմամբ 4 տոկոս՝ 2015 թ.):

Պետական ներդրումային ծրագրերի միջոլորտային գերակայությունների սահմանումը ԱՀՌԾ-ում իրականացվել է հաշվի առնելով՝

- (i) տվյալ ոլորտում պետական ներդրումների և աղքատության ու անհավասարության հաղթահարման միջև գոյություն ունեցող կապը, այսինքն՝ ինչքանով են պետական ներդրումային միջամտության արդյունքում բարելավվում նյութական կամ մարդկային աղքատությունը բնութագրող ԱՀՌԾ նպատակային ցուցանիշների արժեքները: Հետևաբար, գերակայություն են ստանում այն ոլորտները, որտեղ պետական ներդրումային միջամտությունը բերում է առավելագույն արդյունքների:
- (ii) տվյալ ոլորտում պետական ներդրումային միջամտության ժամանակային առումով առաջնահերթությունները՝ գերակայություն են ստանում այն ոլորտները, որտեղ պետական միջամտության ժամանակին չիրականացնելը կհանգեցնի ոլորտի գործունեության համար անհրաժեշտ հիմնական միջոցների անդառնալի կամ էական կորստի: Այլ բառերով, նյութական կամ մարդկային աղքատության հաղթահարման առումով համեմատելի արդյունքներ ունեցող միջամտություններից գերակայություն են ստանում այն ոլորտները, որտեղ գործունեության համար անհրաժեշտ հիմնական միջոցների բնութագրերն ավելի վատթար են:

17.2. 2000 - 2005 թթ հիմնական զարգացումները

2000-2005 թթ ՀՀ պետական բյուջեից ֆինանսավորված կապիտալ ծախսերը տատանվել են ՀՆԱ նկատմամբ 3-5%-ի շրջանակներում, իսկ առավելագույն մակարդակն արձանագրվել է 2003 թ. (ՀՆԱ նկատմամբ՝ 5.2 տոկոս): Միևնույն ժամանակ, բյուջեի ընդամենը ծախսերի կառուցվածքում կապիտալ ծախսերի մասնաբաժինը տատանվել է 15-25%-ի շրջանակներում (տես աղյուսակ 17.2.1):

Աղյուսակ 17.2.1 ՀՀ պետական բյուջեի կապիտալ ծախսերը 2000 - 2005 թթ

	2000	2001	2002 ⁽¹⁾	2003 ⁽²⁾	2004	2005
	Փաստացի					
Ընդամենը կապիտալ ծախսեր						
մլն դրամ	38,610.7	39,773.1	34,193.2	83,803.4	60,618.5	89,372.8
%՝ պետական բյուջեի ընդամենը ծախսերի նկատմամբ	17.3	16.3	13.0	26.8	18.2	22.6
%՝ ՀՆԱ նկատմամբ	3.7	3.4	2.5	5.2	3.2	4.2
Ներքին աղբյուրների հաշվին						
մլն դրամ	21,592.6	12,161.0	13,406.1	19,253.7	30,423.9	62,291.6
%՝ ընդամենը կապիտալ ծախսերի նկատմամբ	55.9	30.6	39.2	23.0	50.2	69.7
%՝ պետական բյուջեի ընդամենը ծախսերի նկատմամբ	9.7	5.0	5.1	6.2	9.1	15.8
%՝ ՀՆԱ նկատմամբ	2.1	1.0	1.0	1.2	1.6	3.0
Արտաքին աղբյուրների հաշվին						
մլն դրամ	17,018.1	27,612.1	20,787.0	64,549.7	30,194.6	27,081.2
%՝ ընդամենը կապիտալ ծախսերի նկատմամբ	44.1	69.4	60.8	77.0	49.8	30.3
%՝ պետական բյուջեի ընդամենը ծախսերի նկատմամբ	7.6	11.3	7.9	20.6	9.0	6.9
%՝ ՀՆԱ նկատմամբ	1.7	2.3	1.5	4.0	1.6	1.3

⁽¹⁾ Ներառված չեն Լիևի հիմնադրամի միջոցներով իրականացված կապիտալ ծախսերը (30.4 մլրդ դրամ կամ ՀՆԱ 2.2 տոկոս):

⁽²⁾ Ներառված են Լիևի հիմնադրամի միջոցներով իրականացված կապիտալ ծախսերը (39.8 մլրդ դրամ կամ ՀՆԱ 2.5 տոկոս):

⁽³⁾ Ըստ ՀՀ կառավարության «ՀՀ 2005 թ. պետական բյուջեի կատարումն ապահովող միջոցառումների մասին» ՀՀ կառավարության 2005 թ. փետրվարի 24-ի N 265-Ն որոշման:

Աղբյուրը՝ ՀՀ Ազգային վիճակագրական ծառայություն, ՀՀ ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարություն:

Ֆինանսավորման աղբյուրների առումով կապիտալ ծախսերի կառուցվածքում 2000-2003 թթ, ընդհանուր առմամբ, գերակշռել են արտաքին աղբյուրներից ֆինանսավորվող նպատակային ծրագրերի գծով ծախսերը: Ընդ որում, 2000-2001 թթ ներքին աղբյուրներից ֆինանսավորված կապիտալ ծախսերի շուրջ կեսը ֆինանսավորվել է ձեռնարկությունների և անավարտ շինարարության օբյեկտների սեփականաշնորհումից ստացված միջոցների հաշվին: Այդ տարիներին բյուջետային քաղաքականության առանցքային հիմնախնդիրներից էր ծախսերի գծով նախկինում կուտակված պարտքերի մարումը (այդ թվում՝ կապիտալ ծախսերի գծով), ինչը հարուցում էր ռեսուրսային լրացուցիչ սահմանափակումներ:

Վերջին տարիներին, բյուջետային համակարգի կայունացման ու ռեսուրսային շրջանակի ընդլայնմանը զուգընթաց, աստիճանաբար մեծանում են երկարաժամկետ հեռանկարին միտված ռազմավարական խնդիրների լուծմանն ուղղված բյուջետային քաղաքականության ձևակերպման ու իրականացման հնարավորությունները: Դա, մասնավորապես, իր արտացոլումն է գտել 2003-2005 թթ ներքին աղբյուրների հաշվին ֆինանսավորվող կապիտալ ծախսերի մակարդակների վարքագծում, որոնք ավելացել են ինչպես անվանական արտահայտությամբ, այնպես էլ ՀՆԱ-ի նկատմամբ հարաբերակցությունների տեսքով: Մասնավորապես, 2005 թ. ծրագրային համապատասխան ցուցանիշները գրեթե երկու անգամ գերազանցում են 2004 թ. արձանագրված փաստացի ցուցանիշների մակարդակը: Միևնույն ժամանակ, եթե 2004 թ. ներքին աղբյուրներից ֆինանսավորված կապիտալ ծախսերի մասնաբաժինը ընդամենը կապիտալ ծախսերում կազմել է շուրջ 50%, ապա 2005 թ. բյուջեով այն կազմում է 70%:

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Ոլորտների միջև կապիտալ ծախսերի բաշխման և ծրագրերի առաջնահերթությունների վերաբերյալ որոշումների կայացման գործընթացում ՀՀ կառավարությունը հնարավորինս ձգտել է առաջնորդվել պետական քաղաքականության գերակայություններով՝ դրանք արտացոլելով պետական ծախսերի, մասնավորապես, կապիտալ ծախսերի ծրագրերում: Բացի այդ, կարևոր խնդիրներից է ներքին և արտաքին աղբյուրների հաշվին կատարվող կապիտալ ծախսերի համաձայնեցումն ու դրանց փոխլրացնելիության ապահովումը: Այդուհանդերձ, ներքին ռեսուրսների անբավարարության պայմաններում 2001-2002 թթ դրանք ավելի շատ կողմնորոշված են եղել ընթացիկ ծախսերին, իսկ ներքին կապիտալ ծախսերն ուղղվել են այն գերակա ուղղություններին, որտեղ արտաքին օժանդակության մասնակցությունը սահմանափակ է եղել: Սակայն, 2003-2005 թթ ընթացքում ներքին ռեսուրսային հնարավորությունները (ի հաշիվ ընթացիկ եկամուտների) տարեցտարի ավելացել են՝ ընդլայնելով բյուջետային շրջանակը և մեծացնելով կապիտալ ծախսերի գծով որոշումների կայացման ազատության աստիճանը, ինչն իր արտացոլումն է գտել 2004-2005 թթ պետական բյուջեների ցուցանիշներում:

Աղյուսակ 17.2.2 ՀՀ պետական բյուջեի կապիտալ ծախսերի կառուցվածքը՝ ըստ գործառական դասակարգման խոշորացված խմբերի 2000 - 2005 թթ

	2000	2001	2002 ⁽¹⁾	2003 ⁽²⁾	2004	2005
	<i>փաստացի ծախսեր</i>					<i>Բյուջե⁽³⁾</i>
	<i>տոկոս՝ ընդամենը կապիտալ ծախսերի նկատմամբ</i>					
Ընդամենը կապիտալ ծախսեր	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Ընդհանուր նշանակության պետական ծառայություններ	2.3	5.4	7.9	7.0	15.2	19.1
Սոցիալական ծառայություններ	15.1	16.4	6.7	13.7	17.3	15.0
Բնակարանային կոմունալ տնտեսություն	28.6	15.2	14.2	25.7	12.4	18.8
Տնտեսական ծառայություններ	45.4	56.8	53.5	51.0	52.9	41.4
Այլ ծառայություններ	8.7	6.2	17.7	2.4	2.2	5.7
	<i>տոկոս՝ ընդամենը ներքին աղբյուրների հաշվին կապիտալ ծախսերի նկատմամբ</i>					
Ներքին աղբյուրների հաշվին, ընդամենը	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Ընդհանուր նշանակության պետական ծառայություններ	4.0	17.7	18.7	26.6	26.7	24.8
Սոցիալական ծառայություններ	11.6	19.5	10.5	15.4	27.8	15.6
Բնակարանային կոմունալ տնտեսություն	38.4	25.1	20.0	23.2	10.2	18.1
Տնտեսական ծառայություններ	34.0	30.1	22.4	26.0	32.0	34.4
Այլ ծառայություններ	12.0	7.7	28.3	8.8	3.2	7.2
	<i>տոկոս՝ ընդամենը արտաքին աղբյուրների հաշվին կապիտալ ծախսերի նկատմամբ</i>					
Արտաքին աղբյուրների հաշվին, ընդամենը	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Ընդհանուր նշանակության պետական ծառայություններ	0.0	0.0	1.0	1.2	3.6	5.9
Սոցիալական ծառայություններ	19.6	15.0	4.2	13.2	6.8	13.5
Բնակարանային կոմունալ տնտեսություն	16.1	10.9	10.4	26.5	14.6	20.6
Տնտեսական ծառայություններ	59.8	68.5	73.5	58.5	73.9	57.8
Այլ ծառայություններ	4.5	5.6	10.9	0.5	1.1	2.1

⁽¹⁾ Ներառված չեն Լիսի հիմնադրամի միջոցներով իրականացված կապիտալ ծախսերը (30.4 մլրդ դրամ):

⁽²⁾ Ներառված են Լիսի հիմնադրամի միջոցներով իրականացված կապիտալ ծախսերը (39.8 մլրդ դրամ):

⁽³⁾ Ըստ ՀՀ կառավարության «ՀՀ 2005 թ. պետական բյուջեի կատարումն ապահովող միջոցառումների մասին» ՀՀ Կառավարության 2005 թ. փետրվարի 24-ի N 265-Ն որոշման:

Պետական քաղաքականության գերակայությունների և բյուջետային ծախսերի փոխկապվածության ուժեղացման առումով մեծ դերակատարում է ունեցել 2002 թվականից բյուջետային ծախսերի միջնաժամկետ ծրագրման պրակտիկայի արմատավորումը բյուջետային գործընթացում, իսկ 2003 թ. ՀՀ կառավարության կողմից հաստատված «Աղքատության հաղթահարման ռազմավարական ծրագիրը» դարձել է ռազմավարական այն հենքը, որն ուղղորդում է պետական ծախսերի ինչպես միջնաժամկետ, այնպես էլ տարեկան ծրագրերի մշակումը: Բացի այդ, աղքատության հաղթահարման համապարփակ ռազմավարության և պետական

միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրերի առկայությունը էապես բարձրացրել է ներքին աղբյուրների և արտաքին օժանդակության հաշվին ֆինանսավորվող կապիտալ ծախսերի համաձայնեցման գործընթացը: Ըստ էության, վերջին երկու տարիներին, դոնորները՝ երկրին օժանդակության իրենց ռազմավարությունները մշակելիս և ՀՀ իշխանությունների հետ դրանք բանակցելիս մեծ կարևորություն են տվել ԱՀՌԾ և պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրերի փաստաթղթերում ամրագրված գերակայություններին և քաղաքականության ուղղություններին:

Այդուհանդերձ, ձեռքբերումներին զուգընթաց, շարունակում են բաց մնալ հարցեր, որոնք վերաբերում են կապիտալ ծախսերի ինչպես միջոլորտային, այնպես էլ, հատկապես, ներոլորտային և կոնկրետ ծրագրերի մակարդակով գերակայությունների և առաջնահերթությունների վերաբերյալ որոշումների կայացման մեխանիզմներին և այդ հարթությունում բյուջետավորման ընթացակարգերում առկա հիմնախնդիրներին: 2006 - 2008 թթ միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրում կապիտալ ծախսերի առանձին բաժնով ներկայացումը նպատակ է հետապնդում շեշտադրել այն տրամաբանությունն ու սկզբունքները, որոնք ընկած են եղել միջոլորտային և ներոլորտային կտրվածքով առաջիկա երեք տարիների ընթացքում կապիտալ ծախսերի բաշխման հիմքում, ինչպես նաև առանձնացնել կապիտալ ծախսերի բյուջետավորման գործընթացում ու մեխանիզմներում առկա առանցքային խնդիրներն ու հիմնական խոչընդոտները, որոնց մեղմման ուղղությամբ մոտ ապագայում ձեռնարկվելու են համապատասխան միջոցառումներ:

17.3 .Պետական կապիտալ ծախսերի անհրաժեշտությունը

Կապիտալ ծախսերի ծրագրման փուլում առանցքային դեր է վերագրվել ծախսերի անհրաժեշտությունը պայմանավորող գործոնների տարանջատմանը, որոնք, ըստ էության, ազդել են ինչպես առանձին ծրագրերի՝ կապիտալ ծախսերի միջնաժամկետ ծրագրում ընդգրկելու վերաբերյալ որոշումների կայացման, այնպես էլ, որոշ դեպքերում, միջծրագրային առաջնահերթությունների սահմանման պարագայում:

Ծրագիրը մշակելիս ՀՀ կառավարությունը առանձին ուղղություններով ներդրումների վերաբերյալ որոշումների կայացման ընթացքում տարանջատել է հետևյալ գործոնները, որոնք պայմանավորում են կապիտալ ծախսերի անհրաժեշտությունը՝

- (i) Կապիտալ ծախսեր, որոնց չկատարումը հանգեցրել է (և/կամ հանգեցնելու է) *հետաձգված ծախսերի կուտակմանը*, ինչն, իր հերթին, ավելացնում է ընթացիկ ծախսերի վրա ճնշումը.
- (ii) Կապիտալ ծախսեր, որոնց անհրաժեշտությունը պայմանավորված է համապատասխան ծառայությունների նկատմամբ *պահանջարկի աճով*.
- (iii) Կապիտալ ծախսեր, որոնց նպատակը մատուցվող ծառայությունների *որակի բարելավումն է*.
- (iv) Կապիտալ ծախսեր այն ոլորտներում, որտեղ *մասնավոր ներդրումների ծավալներն անբավարար են* (թեև այդ ոլորտների ծառայություններին ավելի շատ բնորոշ են «մասնավոր» բարիքների հատկություններ).
- (v) Կապիտալ ծախսեր, որոնք *կրում են միանգամայն (ոչ պարբերական) բնույթ* և պայմանավորված են պետության կողմից ստանձնած որոշակի պարտավորություններով (օրինակ, աղետի գոտում բնակարանային շինարարություն, փախստականների բնակարաններով ապահովում և այլն):

17.4. Կապիտալ ծախսերի ծրագրման սկզբունքները

2006-2008 թթ կապիտալ ծախսերը ծրագրելիս ՀՀ կառավարությունը, հաշվի առնելով մակրոտնտեսական և

հարկաբյուջետային շրջանակներից բխող ընդհանուր սահմանափակումները, առաջնորդվել է հետևյալ սկզբունքներով.

- (i) կառավարության քաղաքականության նպատակներին և գերակայություններին համապատասխանություն,
- (ii) հանրային ակտիվների չվերականգնման պարագայում՝ մատուցվող ծառայությունների ծավալների (և/կամ որակի) անկման վտանգի հաղթահարում,
- (iii) անվտանգության, ռազմավարական նշանակության և տարածաշրջանային մրցունակությանը նպաստող խղիւրների լուծում,
- (iv) մասնավոր հատվածի զարգացմանը (ներդրումների ներգրավմանը) նպաստում և տնտեսական աճի խթանում,
- (v) տարածքային կտրվածքով անհամասնությունների մեղմում և համապատասխան ծառայությունների մատչելիության ավելացում,
- (vi) պետության կողմից ստանձնած որոշակի (ներդրումային բնույթի) պարտավորությունների կատարում,
- (vii) ապագա ընթացիկ ծախսերի կրճատում՝ ի հաշիվ ծրագրային ժամանակահատվածում կապիտալ ծախսերի կատարման,
- (viii) կապիտալ ծախսերի առանձին ծրագրերի նպատակների և արդյունքների որոշակիություն, հստակություն և հիմնավորվածություն:

Միևնույն ժամանակ, կառավարությունը կապիտալ ծախսերի եռամյա ծրագրում առանձնացրել է ռեզերվային (ըստ ոլորտների առաջժմ չբաշխված) բաղադրիչ: Դա պայմանավորված է հետևյալ հանգամանքներով.

- (i) Որոշ ոլորտներում, թեև կապիտալ ծախսերի պահանջը ակնհայտ է, այդուհանդերձ, պահանջվող կապիտալ ծախսերի ծավալների ճշգրիտ գնահատականը պահանջում է լրացուցիչ ուսումնասիրություններ:
- (ii) Որոշ ոլորտներում, որտեղ կա կապիտալ ծախսերի պահանջ, ներկայումս ընթացքի մեջ են հզորությունների ճշգրտմանը (օպտիմալացմանը) ուղղված բարեփոխումներ, որոնց ավարտից հետո պետության միջամտության շրջանակները ավելի կհստակեցվեն՝ ինչպես կապիտալ ծախսերի ծավալների, այնպես էլ դրանց ֆինանսավորման սկզբունքների և մեխանիզմների առումով:
- (iii) Կապիտալ ծախսերի չբաշխված բաղադրիչը որոշակիորեն մեծացնում է հարկաբյուջետային քաղաքականության դիսկրեցիոնության աստիճանը՝ հնարավորություն տալով ավելի ադեկվատ արձագանքել մակրոտնտեսական զարգացումներին:

Կառավարությունը հատուկ կարևորում է պետական ակտիվների գույքագրման և արժեքի գնահատման (և/կամ վերագնահատման) անհրաժեշտությունը, որից էապես կախված է կապիտալ ծախսերի ծրագրման և բյուջետավորման նպատակայնությունն ու արդյունավետությունը:

17.5 2006-2008 թթ պետական կապիտալ ծախսերի շրջանակը

2006 – 2008 թթ պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով նախատեսվում է կապիտալ ծախսերի գծով իրականացնել 343.5 մլրդ դրամ հատկացումներ՝ 2006 թ.՝ 97.3 մլրդ դրամ, 2007 թ.՝ 111.4 մլրդ դրամ և 2008 թ.՝ 134.8 մլրդ դրամ (տե՛ս Աղյուսակ 17.5): Ընդհանուր կապիտալ ծախսերի շուրջ 67.2 տոկոսը նախատեսվում է ֆինանսավորել ներքին, իսկ 32.8 տոկոսը՝ արտաքին աղբյուրների հաշվին:

Աղյուսակ 17.5.1 ՀՀ 2006-2008 թթ կապիտալ ծախսերի շրջանակը, մլն դրամ

		2004	2005	2006	2007	2008	2006-2008
		Փաստ.	Բյուջե ⁽¹⁾	2006-2008 ՄԺԾԾ			
Ա	Ընդհանուր նշանակության պետական ծառայություններ	9,214.8	17,026.5	21,234.2	29,532.6	28,208.8	78,975.7
Բ	Սոցիալական ծառայություններ	10,512.5	13,395.0	15,392.9	20,776.3	29,593.2	65,762.4
Բ1	Կրթություն և գիտություն	8,569.4	9,487.4	10,714.1	15,279.9	21,843.5	47,837.6
Բ2	Առողջապահություն	1,393.3	2,097.2	2,489.7	2,829.0	5,437.9	10,756.7
Բ3	Սոցիալական ապահովագրություն և սոցիալական ապահովություն	32.8	647.3	323.3	502.3	0.0	825.7
Բ4	Մշակույթ, տեղեկատվություն, սպորտ և կրոն	516.9	1,163.2	1,865.7	2,165.0	2,311.8	6,342.5
Գ	Բնակարանային կոմունալ տնտեսություն	7,533.0	16,836.7	18,229.1	12,107.2	15,005.0	45,328.9
Գ-1	Բնակարանային տնտեսություն և բնակարանային շինարարություն	1,184.9	8,310.5	4,935.9	5,706.0	12,400.7	23,030.1
Գ-2	Ջրամատակարարում և կոյուղու համակարգերի շահագործում	4,754.4	5,827.8	12,224.0	5,765.5	2,128.3	20,117.8
Գ-3	Այլ	1,593.8	2,698.4	1,069.2	635.7	476.0	2,180.9
Դ	Տնտեսական ծառայություններ	32,047.4	37,042.4	30,635.6	34,530.3	22,485.0	87,650.8
1	Վառելիքային և էներգետիկ համալիր	8,021.1	9,777.7	6,337.3	14,336.3	2,469.2	23,155.3
2	Գյուղատնտեսություն, անտառային և ջրային տնտեսություն, ձկնաբուծություն	6,761.2	7,219.2	8,447.1	8,161.3	4,356.7	20,965.1
3	Արդյունաբերություն, հանքային հանածոներ (բացառությամբ վառելիքի), շինարարություն և բնապահպանություն	1,319.3	3,092.0	2,719.4	2,415.3	4,638.4	9,773.1
4	Տրանսպորտ, ճանապարհային տնտեսություն և կապ	13,806.3	14,782.6	10,947.3	7,211.8	8,281.4	26,440.5
5	Տնտեսական այլ ծառայություններ	2,139.5	2,170.9	2,172.0	2,405.6	2,739.4	7,317.0
Ե	Այլ ծառայություններ	1,310.8	5,072.3	6,379.7	7,270.0	8,270.0	21,919.8
1	Երևանի համաքաղաքային նշանակության ծախսեր	...(2)	...(2)	4,000.0	5,000.0	6,000.0	15,000.0
2	Հիմնական խմբին չդասվող ծախսեր	1,310.8	5,072.3	2,379.7	2,270.0	2,270.0	6,919.8
Զ	Չբաշխված կապիտալ ծախսեր	0.0	0.0	5,406.0	7,179.6	31,249.5	43,835.1
	ԸՆԴԱՄԵՆԸ ԿԱՊԻՏԱԿԱԼ ԾԱԽՍԵՐ	60,618.5	89,372.8	97,265.0	111,396.1	134,811.5	343,472.6

⁽¹⁾ Ըստ ՀՀ կառավարության «ՀՀ 2005 թ. պետական բյուջեի կատարումն ապահովող միջոցառումների մասին» ՀՀ կառավարության 2005 թ. փետրվարի 24-ի N 265-Ն որոշման:

⁽²⁾ 2004 և 2005 թթ Երևանի համաքաղաքային նշանակության ծախսերը բաշխված են՝ ըստ գործառնական դասակարգման համապատասխան խմբերի (համապատասխանաբար՝ 7 996.8 մլն դրամ և 6 824.3 մլն դրամ):

2006 – 2008 թթ ծրագրված կապիտալ ծախսերը ծրագրային ՀՆԱ-ի նկատմամբ միջինում կազմելու են 4.5 տոկոս՝ ընդ որում ծրագրային ժամանակահատվածում այս ցուցանիշին բնորոշ է աճի միտում՝ 2008 թ. ՀՆԱ-ի 4.9 տոկոս՝ 2006 թ. 4.2%-ի համեմատ (տե՛ս Աղյուսակ): Թեև այս ցուցանիշի գծով միջազգային համեմատականները բավականին դժվար է կատարել, այդուհանդերձ կարելի է արձանագրել, որ զարգացած շուկայական տնտեսությամբ երկրներում պետական կապիտալ ծախսերի մակարդակը (ՀՆԱ-ի նկատմամբ) ավելի ցածր է: Դա, մասամբ, պայմանավորված է այդ տնտեսությունների արդեն կայացած կառուցվածքներով: Հայաստանի տնտեսությունն առայժմ գտնվում է կառուցվածքային փոփոխությունների փուլում և ծրագրելով մնան մակարդակի կապիտալ ծախսեր կառավարությունը, նախ և առաջ, հաշվի է առել այն հանգամանքը, որ մի շարք ոլորտներում մասնավոր հատվածի ներգրավումը գրեթե անհավանական է և պետական կապիտալ ծախսերը պետք է հանդիսանան մասնավոր ներդրումներին փոխարացնող ու խթանող՝ հնարավորինս բացառելով

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԱԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

մասնավոր ներդրումների դուրսնդման հնարավորությունը: Նման տրամաբանությամբ է պայմանավորված նաև ընդամենը պետական բյուջեի ծախսերում կապիտալ ծախսերի բավական մեծ տեսակարար կշիռը, որը ծրագրային ժամանակահատվածում տատանվում է 22-25% շրջանակներում:

Ի տարբերություն 2001-2004 թթ, երբ կապիտալ ծախսերի կառուցվածքում, որպես կանոն, գերակշռել են արտաքին աղբյուրներից ֆինանսավորված կապիտալ ծախսերը, 2006-2008 թթ կապիտալ ծախսերի շրջանակում գերակշռում են ներքին աղբյուրների հաշվին ֆինանսավորվելիք կապիտալ ծախսերը՝ ծրագրային ժամանակահատվածում ներքին աղբյուրների հաշվին տարեկան կտրվածքով ֆինանսավորվելու է ընդամենը կապիտալ ծախսերի շուրջ երկու երրորդը (տե՛ս Աղյուսակ):

Աղյուսակ 17.5.2. ՀՀ 2006-2008 թթ պետական կապիտալ ծախսերի շրջանակը՝ ըստ ֆինանսավորման աղբյուրների

	2004	2005	2006	2007	2008
	Փաստ.	Բյուջե ⁽¹⁾	2006-2008 ՄԺԾԾ		
Ընդամենը կապիտալ ծախսեր					
մլն դրամ	60,618.5	89,372.8	97,265.0	111,396.1	134,811.5
%՝ պետական բյուջեի ընդամենը ծախսերի նկատմամբ	18.2	22.6	22.2	22.9	25.3
%՝ ՀՆԱ նկատմամբ	3.2	4.2	4.2	4.4	4.9
Ներքին աղբյուրների հաշվին					
մլն դրամ	30,423.9	62,291.6	67,235.5	73,743.2	89,838.9
%՝ ընդամենը կապիտալ ծախսերի նկատմամբ	50.2	69.7	69.1	66.2	66.6
%՝ պետական բյուջեի ընդամենը ծախսերի նկատմամբ	9.1	15.8	15.3	15.1	16.8
%՝ ՀՆԱ նկատմամբ	1.6	3.0	2.9	2.9	3.3
Արտաքին աղբյուրների հաշվին					
մլն դրամ	30,194.6	27,081.2	30,029.5	37,652.9	44,972.6
%՝ ընդամենը կապիտալ ծախսերի նկատմամբ	49.8	30.3	30.9	33.8	33.4
%՝ պետական բյուջեի ընդամենը ծախսերի նկատմամբ	9.0	6.9	6.8	7.7	8.4
%՝ ՀՆԱ նկատմամբ	1.6	1.3	1.3	1.5	1.6

⁽¹⁾ Ըստ ՀՀ կառավարության «ՀՀ 2005 թ. պետական բյուջեի կատարումն ապահովող միջոցառումների մասին» ՀՀ կառավարության 2005 թ. փետրվարի 24-ի N 265-Ն որոշման:

17.6 2006-2008 թթ պետական կապիտալ ծախսերը՝ ըստ ոլորտների

Եռամյա կտրվածքով նախատեսված հատկացումների՝ ըստ ծառայությունների բնույթի բաշխումն ունի հետևյալ պատկերը. 23 տոկոսն ուղղվելու է ընդհանուր նշանակության պետական ծառայություններին, սոցիալական ծառայությունները կլանելու են ընդհանուր կապիտալ հատկացումների 19 տոկոսը, բնակարանային կոմունալ տնտեսության գծով խնդիրների լուծմանն ուղղված կապիտալ ծախսերը կազմելու են 13%, իսկ տնտեսական ծառայութենների գծով ծախսերը՝ 26%: Կապիտալ ծախսերի եռամյա փաթեթում 13 տոկոսը վերագրված է կապիտալ ծախսերի չբաշխված բաղադրիչին (տե՛ս Աղյուսակ 17.6.1): Ընդ որում, եթե ծրագրային ժամանակահատվածի առաջին երկու տարիներին չբաշխված բաղադրիչի մասնաբաժինը կազմում է շուրջ 6%, ապա երրորդ տարվա կտրվածքով դրա մասնաբաժինն անհամեմատ մեծ է և կազմում է 23%: 2006 թ. համար կապիտալ ծախսերի չբաշխված բաղադրիչի բաշխումը կիրականացվի տարեկան բյուջեի մշակման ընթացքում՝ երբ կհստակեցվեն ներկայումս քննարկման մեջ գտնվող որոշ ծրագրերի տեխնիկական բնույթի մանրամասները:

Աղյուսակ 17.6.1. Կապիտալ ծախսերի կառուցվածքը՝ ըստ ծառայությունների բնույթի, տոկոս՝ ընդամենը կապիտալ ծախսերի նկատմամբ

		2004	2005	2006	2007	2008	2006-2008
		Փաստ.	Բյուջե ⁽¹⁾	2006-2008 ՄԺԾԾ			
Ա	Ընդհանուր նշանակության պետական ծառայություններ	15.2	19.1	21.8	26.5	20.9	23.0
1	Սոցիալական ծառայություններ	17.3	15.0	15.8	18.7	22.0	19.1
2	Բնակարանային կոմունալ տնտեսություն	12.4	18.8	18.7	10.9	11.1	13.2
3	Տնտեսական ծառայություններ	52.9	41.4	31.5	31.0	16.7	25.5
4	Այլ ծառայություններ	2.2	5.7	6.6	6.5	6.1	6.4
Զ	Չբաշխված կապիտալ ծախսեր	0.0	0.0	5.6	6.4	23.2	12.8
	ԸՆԴԱՄԵՆԸ ԿԱՊԻՏԱԼ ԾԱԽՍԵՐ	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Ներդիր 17. 2. Ոլորտների առանձնահատկությունները և պետական կապիտալ ծախսերի ծրագրումը

Առանձին ոլորտներում պետական կապիտալ ծախսերը ծրագրելիս հաշվի են առնվել այդ ոլորտների առանձնահատկությունները՝ դասակարգված ըստ որոշակի հայտանիշների: Սույն ծրագրի շրջանակներում դիտարկվել են ոլորտների դասակարգման երկու հայտանիշ՝ (i) ոլորտների դասակարգում՝ ըստ պետական ծախսերի բնույթի (ընթացիկ/կապիտալ) և (ii) ոլորտների դասակարգում՝ ըստ պետական միջամտության հիմնական շարժառիթների:

Ոլորտների դասակարգումը՝ ըստ պետական ծախսերի բնույթի (ընթացիկ/կապիտալ): Այս կտրվածքով դիտարկվել է ոլորտների երկու խումբ՝

- (i) ոլորտներ, որտեղ պետական բյուջեից ֆինանսավորում են ինչպես ընթացիկ, այնպես էլ կապիտալ ծախսեր.
- (ii) ոլորտներ, որտեղ պետական բյուջեի ֆինանսավորումը սահմանափակվում է հիմնականում կապիտալ ծախսերով:

Ոլորտներն՝ ըստ պետության միջամտության հիմնական շարժառիթների: Այս հարթությունում դիտվել են ոլորտների հետևյալ երեք խմբերը՝

- (i) պետության կողմից մատուցվող հիմնական (առաջնային) ծառայություններ, որոնց մատուցման անհատականացումը անհնար է (կամ գրեթե անհնար է).

§ ոլորտներ, որտեղ մատուցվող ծառայությունները իրենց բնույթով հանդիսանում են հանրային բարիքներ, այսինքն՝ սպառման մեջ ոչ մրցակցելի են և, ըստ էության, անհնար է սահմանափակել դրանցից օգտվողների շրջանակը (օրինակ, պետական կառավարում, պաշտպանություն, հասարակական կարգի պահպանություն և ազգային անվտանգություն).

§ ոլորտներ, որտեղ ծառայություններին բնորոշ են «խառը» բարիքների հատկություններ՝ հանրային բարիքների հատկությունների գերակշռմամբ և., առնվազն տեսանելի ապագայում, դրանց պահպանումն ու վերականգնումը հիմնականում շարունակելու է մնալ կառավարության (և/կամ ՏԻՄ-երի) առանցքային գործառնությունների շարքում (օրինակ՝ ճանապարհային տնտեսություն).

- (ii) ոլորտներ, որտեղ ծառայությունները, որպես կանոն, անհատականացված են և շահառուների շրջանակը հստակ է, սակայն պետությունը, որոշակի նկատառումներից ելնելով, ֆինանսավորում է այդ ոլորտները (օրինակ՝ կրթություն (մասնավորապես, հանրակրթություն), առողջապահություն).

- (iii) ոլորտներ, որտեղ ծառայություններին ավելի շատ բնորոշ են «մասնավոր» բարիքների հատկություններ, սակայն հաշվի առնելով այդ ոլորտներում պահանջվող ներդրումների ծավալները և շատ դեպքերում դրանց հետզման հեռանկարները՝ դրանք մասնավոր հատվածի համար դառնում են ոչ գրավիչ (օրինակ՝ խմելու ջրի համակարգ, ոռոգման համակարգ, էներգետիկա):

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

2006-2008 թթ կապիտալ ծախսերի շրջանակով (եռամյա կտրվածքով) սոցիալական ծառայությունների գծով հատկացումները կազմում են 66 մլրդ դրամ կամ նույն ժամանակահատվածի ծրագրված կապիտալ ծախսերի 19 տոկոսը: Սոցիալական ծառայությունների գծով կապիտալ ծախսերի հատկացումները տարեկան կտրվածքով ծրագրային ժամանակահատվածում կազմելու են ՀՆԱ-ի 0.9%: Ծախսերը գերազանցապես ֆինանսավորվելու են ներքին աղբյուրների հաշվին, որոնց մասնաբաժինը կազմելու է շուրջ 85% (տե՛ս Աղյուսակ 17.6.2):

Սոցիալական ծառայությունների գծով ներդրության թափանցիկ (եռամյա կտրվածքով) ունի հետևյալ պատկերը՝ կրթության բնագավառ ուղղվող ծախսերը կազմում են 47.8 մլրդ դրամ (կամ սոցիալական ծառայությունների գծով կապիտալ հատկացումների 72.7 տոկոսը), առողջապահության ոլորտին հատկացումները՝ 10.8 մլրդ դրամ (16.4 տոկոս)¹², մշակույթի, տեղեկատվության, սպորտի և կրոնի բնագավառին մասհանումները՝ 6.3 մլրդ դրամ (9.6 տոկոս), իսկ սոցիալական ապահովագրությանն ու սոցիալական ապահովության բնագավառին 0.8 մլրդ դրամ (1.3 տոկոս):

Աղյուսակ 17.6.2 2006-2008 թթ պետական կապիտալ ծախսերը սոցիալական ծառայությունների բնագավառում

	2005	2006	2007	2008
	Բյուջե ⁽¹⁾	2006-2008 թթ ՄԺԾԾ		
Ընդամենը				
մլն դրամ	13,395.0	15,392.9	20,776.3	29,593.2
%՝ պետական բյուջեի ընդամենը կապիտալ ծախսերի նկատմամբ	15.0	15.8	18.7	22.0
%՝ ՀՆԱ նկատմամբ	0.6	0.7	0.8	1.1
Ներքին աղբյուրների հաշվին				
մլն դրամ	9,729.5	12,893.5	18,091.7	25,237.3
%՝ ոլորտի ընդամենը կապիտալ ծախսերի նկատմամբ	72.6	83.8	87.1	85.3
Արտաքին աղբյուրների հաշվին				
մլն դրամ	3,665.5	2,499.4	2,684.6	4,355.8
%՝ ոլորտի ընդամենը կապիտալ ծախսերի նկատմամբ	27.4	16.2	12.9	14.7

⁽¹⁾ Ըստ ՀՀ կառավարության «ՀՀ 2005 թ. պետական բյուջեի կատարումն ապահովող միջոցառումների մասին» ՀՀ կառավարության 2005 թ. փետրվարի 24-ի N 265-Ն որոշման:

Կրթություն

Կրթության բնագավառը, հանդիսանալով պետական քաղաքականության գերակայություններից մեկը, 2006-2008 թթ միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրում ինչպես ընթացիկ, այնպես էլ կապիտալ ծախսերի առումով գտնվում է առաջնահերթությունների շարքում:

2006-2008 թթ կապիտալ ծախսերի շրջանակում, ինչպես և ընթացիկ ծախսերի առումով, կրթության բնագավառում գերակայությունը տրվում է տարրական, հիմնական և միջնակարգ ընդհանուր կրթությանը (հանրակրթություն): 2006-2008 թթ այս ուղղությամբ կապիտալ ծախսերի ծրագրված մակարդակը կազմում է 47.5 մլրդ դրամ (բնագավառին ծրագրային հատկացումների ավելի քան 99 տոկոսը) կամ նույն ժամանակահատվածի ընդհանուր կապիտալ ծախսերի շուրջ 14 տոկոսը: Հանրակրթության բնագավառում կապիտալ ծախսերը ծրագրային ժամանակահատվածում միջին տարեկան կտրվածքով կազմելու են ՀՆԱ-ի 0.6%: Ընդ որում, ծրագրային ժամանակահատվածում հանրակրթության բնագավառի կապիտալ ծախսերի շուրջ 95 տոկոսը ֆինանսավորվելու է ներքին աղբյուրների հաշվին (տե՛ս Աղյուսակ 17.6.):

¹² Հաշվի չի առնված կապիտալ ծախսերի չբաշխված բաղադրիչից ոլորտին հնարավոր հատկացումները, որոնց անդրադարձ է կատարվում ծրագրի առողջապահության ոլորտին նվիրված հատվածում:

Աղյուսակ 17.6.3. 2006-2008 թթ պետական կապիտալ ծախսերը կրթության բնագավառում

	2005	2006	2007	2008
	Բյուջե ⁽¹⁾	2006-2008 թթ ՄԺԾԾ		
Ընդամենը				
մլն դրամ	9,487.4	10,714.1	15,279.9	21,843.5
%՝ պետական բյուջեի ընդամենը կապիտալ ծախսերի նկատմամբ	10.6	11.0	13.7	16.2
%՝ ՀՆԱ նկատմամբ	0.4	0.5	0.6	0.8
<i>Ներքին աղբյուրների հաշվին</i>				
մլն դրամ	7,288.7	9,853.8	14,582.7	20,996.4
%՝ ոլորտի ընդամենը կապիտալ ծախսերի նկատմամբ	76.8	92.0	95.4	96.1
<i>Արտաքին աղբյուրների հաշվին</i>				
մլն դրամ	2,198.7	860.3	697.2	847.1
%՝ ոլորտի ընդամենը կապիտալ ծախսերի նկատմամբ	23.2	8.0	4.6	3.9
Տարրական, հիմնական և միջնակարգ ընդհանուր կրթություն				
մլն դրամ	8,219.4	10,614.1	15,169.9	21,733.5
%՝ ոլորտի ընդամենը կապիտալ ծախսերի նկատմամբ	86.6	99.1	99.3	99.5
%՝ պետական բյուջեի ընդամենը կապիտալ ծախսերի նկատմամբ	9.2	10.9	13.6	16.1
%՝ ՀՆԱ նկատմամբ	0.4	0.5	0.6	0.8

⁽¹⁾ Ըստ ՀՀ կառավարության «ՀՀ 2005 թ. պետական բյուջեի կատարումն ապահովող միջոցառումների մասին» ՀՀ Կառավարության 2005 թ. փետրվարի 24-ի N 265-Ն որոշման:

Հանրակրթության ոլորտում կապիտալ ծախսերի **հիմնական նպատակը** պետական սեփականություն հանդիսացող ակտիվների պահպանման և վերականգնման ճանապարհով հանրակրթական հաստատությունների բնականոն և հուսալի գործունեության ապահովումն է:

Առաջնորդվելով աղքատության հաղթահարման ռազմավարության ծրագրային գերակայություններով և հիմք ընդունելով «ՀՀ հանրակրթական դպրոցների հիմնադրոգման և բարելավման համալիր ծրագրի» դրույթները՝ հիմնական նպատակի ապահովումն իրականացվելու է հետևյալ ուղղություններով նախատեսվող միջոցառումներով.

- (i) հանրակրթական դպրոցների վթարավտանգ մասնաշենքերի վերականգնում-ուժեղացում՝ ապահովելով դրանց շահագործման անվտանգությունը,
- (ii) ջեռուցման համակարգերի ներդրում՝ ապահովելով ջեռուցման ամբողջ սեզոնի ընթացքում ուսումնական գործընթացի անընդհատությունը,
- (iii) դպրոցների շենքերի (և/կամ կառուցվածքների) պատշաճ պահպանության ապահովում,
- (iv) դպրոցներում սանիտարահիգիենիկ անվտանգ պայմանների ապահովում:

Առաջիկա հինգ տարիների ընթացքում կառավարությունը ձգտելու է հաղթահարել հանրակրթական դպրոցներում առաջնահերթ լուծում պահանջող խնդիրները¹³:

Ծրագրված կապիտալ ծախսերի արդյունավետությունը բարձրացնելու և հետագա տարիների կապիտալ ծախսերի ծրագրերում համապատասխան ճշգրտումներ կատարելու առումով կառավարությունը հատուկ կարևորություն է տալու «ՀՀ հանրակրթական դպրոցների հիմնադրոգման և բարելավման համալիր ծրագրի» շրջանակներում 2002-2005 թթ կատարված աշխատանքների վերաբերյալ հաշվետվության պատրաստմանը: Հաշվետվությունում ամփոփվելու են ըստ մարզերի և ըստ դպրոցների կատարված աշխատանքները: Նման հաշվետվությունը հիմք կհանդիսանա համապատասխան ծրագրի վերանայման և հանրակրթական դպրոցների

¹³ Տվյալ համատեքստում խոսքը չի վերաբերում մարզադահլիճներին և հանդիսությունների սրահներին վերաբերող խնդիրներին, որոնց վերաբերյալ որոշումների կայացումը պահանջում է լրացուցիչ ուսումնասիրություններ:

կապիտալ ծախսերի պահանջի ճշգրտված գնահատականների ներկայացման համար: Ծրագրի վերանայման ընթացքում, մասնավորապես, քննարկման առարկա է դառնալու ծրագրի տարբեր բաղադրիչների (ա) ուսումնական մասնաշենքեր, բ) մարզադահլիճներ (հանդիսությունների սրահներ), գ) գույքի համալրում) նույն հարթությունում դիտարկելու նպատակահարմարությունը:

Ընդունելով այն փաստը, որ կապիտալ ծախսերը կրում են միանվագ բնույթ և ըստ դպրոցների կապիտալ ծախսերի պահանջները տարբերվում են, այդուհանդերձ, ՀՀ կառավարությունը ձգտելու է, որ պետական կապիտալ ծախսերը ըստ դպրոցների բաշխվեն այնպես, որ դա չհանգեցնի ըստ դպրոցների (և/կամ ըստ մարզերի) էական անհամասնաձայնությունների:

Ըստ դպրոցների կապիտալ ծախսերը որոշակի համամասնություններով բաշխմանը զուգընթաց, կառավարությունը հատուկ ուշադրություն է դարձնելու արդյունավետության ցուցանիշներին և կապիտալ ծախսերի հիմնավորվածությանը: Այս համատեքստում, կառավարությունը առաջին ձեռնպահ է մնալու հանրակրթական դպրոցների տարածքների ընդլայնմանն ուղղված կապիտալ ծախսերից, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ նման միջամտության պահանջը կհիմնավորվի պահանջարկի ավելացման և համապատասխան ծառայությունների մատչելիության վտանգվածության փաստարկներով:

Առաջնահերթ լուծում պահանջող խնդիրների շարքում կառավարությունը հատուկ կարևորում է անավարտ շինարարությանը վերաբերող հարցերը՝ նման ծրագրերին տալով հիմնական գերակայություն, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ պետական տարածաբային կառավարման մարմինների (և/կամ համապատասխան վերահաս կառավարման մարմինների) կողմից այդ ծրագրերը առաջնահերթ չեն համարվում և ենթակա են կոնսերվացման:

Առաջիկայում պետությունը մտադիր է շարունակել հանրակրթական դպրոցների ինքնուրույնության ընդլայնմանն ուղղված բարեփոխումները՝ ինչ-որ առումով նպաստելով նաև այդ հաստատությունների կառավարման մարմինների վարքագծում պետական ակտիվների արդյունավետ կառավարման խթանների ներդրմանը: Այս համատեքստում, կառավարությունը մտադիր է ընդլայնել մեկ աշակերտի հաշվով ֆինանսավորման մեխանիզմի կիրառելիությունը՝ համանման մեխանիզմով ֆինանսավորելով նաև կապիտալ ծախսերի կարիքների համար դպրոցներին տրամադրվելիք կապիտալ տրանսֆերտները (դրամաշնորհները):

Միևնույն ժամանակ, կապիտալ ծախսերի մասով դպրոցներին տրամադրվող որոշակի ինքնուրույնության հետ մեկտեղ, քայլեր են ձեռնարկվելու տրամադրվելիք միջոցների օգտագործման նպատակայնությունը ապահովելու ուղղությամբ: Մասնավորապես, դպրոցների կողմից կապիտալ տրանսֆերտների հաշվին ֆինանսավորվելիք կապիտալ ծախսերի բյուջեները հաստատվելու են համապատասխան մարմինների կողմից, ինչպես նաև քայլեր են ձեռնարկվելու դրանց իրականացման հսկողությունը կանոնակարգելու ուղղությամբ:

Առողջապահություն

Առողջապահության ոլորտում մինչ այժմ բոլոր աղբյուրներից կատարված կապիտալ ներդրումները, ընդհանուր առմամբ, անբավարար են եղել ժամանակակից չափորոշիչներին բավարարող որակյալ ծառայությունների մատուցման համար: Արտաքին աղբյուրների հաշվին պետական բյուջեի կապիտալ ծախսերը հիմնականում ուղղվել են գյուղական բժշկական ամբուլատորիաներին, իսկ ներքին աղբյուրներից բյուջետային կապիտալ ծախսերը վերջին տարիներին կատարվել են կենտրոնացված կարգով՝ առաջնահերթությունը, մասնավորապես տալով մանկաբարձագինեկոլոգիական ծառայությունների որակի բարելավմանը:

Առաջիկա տարիներին ոլորտում կատարվելիք կապիտալ ծախսերը ուղղվելու են ինչպես առաջնային,

այնպես էլ հիվանդանոցային բուժօգնության օղակներ: Այդուհանդերձ, հաշվի առնելով ոլորտի ներդրության առանձնահատկությունները, կապիտալ ծախսերի ծրագրումը և ֆինանսավորումը իրականացվելու է տարբերակված մոտեցումներով:

Հիվանդանոցային բուժօգնության ոլորտի առանձնահատկություններից է, մասնավորապես այն, որ համապատասխան ծառայությունների գծով պետական պատվերի շրջանակներում ծառայությունները մատուցվում են ինչպես պետական, այնպես էլ մասնավոր հաստատությունների կողմից: Այս առումով կառավարության համար առաջնահերթ խնդիրներից է հանդիսանում կապիտալ ծախսերի ծրագրման և ֆինանսավորման ռազմավարության մշակումը և ներդրումը:

Հիվանդանոցային բուժօգնության ոլորտում կապիտալ ծախսերի ծրագրման հաջորդ կարևոր խնդիրներից է ներկայումս բնագավառի օպտիմալացման ուղղությամբ իրականացվող բարեփոխումների ազդեցությունը կապիտալ ծախսերի պահանջի չափերի վրա:

Մյուս կողմից, հիվանդանոցային բուժօգնության բնագավառում ներքին աղբյուրներից կապիտալ ծախսերի՝ ըստ հաստատությունների բաշխման առումով առանցքային է տարածքային կտրվածքով անհամամասնությունների մեղմումը՝ միտված հանրապետության բնակչությանը որակյալ բժշկական ծառայությունների մատչելիության ապահովմանը: Այս տեսանկյունից կառավարությունը առաջնահերթությունը տալու է կապիտալ ծախսերի գծով այն ծրագրերին, որոնք ուղղված են Երևանից դուրս տեղաբաշխված հիվանդանոցային բուժհաստատությունների շենքային պայմանների ու սարքավորումներով զինվածության բարելավմանը: Այդուհանդերձ, այս մասով ևս, կապիտալ ծախսերի նպատակայնությունն ու արդյունավետությունը էապես կախված են առկա հզորությունների՝ պահանջարկին համապատասխանեցման և դրանց օգտագործման արդյունավետության բարձրացման խնդիրների հետ: Հաշվի առնելով այս հանգամանքը, կառավարությունը կապիտալ ծախսերի առումով առաջնահերթությունը տալու է այն հաստատություններին, որոնց համար մշակված և իրականացման փուլում կլինեն հզորությունների օպտիմալացման ծրագրեր՝ Երևան քաղաքի բուժհաստատությունների համապատասխան փաստաթղթերի օրինակով:

Առաջնային (ամբուլատոր-պոլիկլինիկական) բուժօգնության բնագավառում առաջիկա տարիներին առաջնահերթ են լինելու մարզային և Երևան քաղաքի պոլիկլինիկական հաստատությունների կապիտալ ծախսերի պահանջները: Դա պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ վերջին տարիներին պետական բյուջեից առաջնային բուժօգնության օղակում կատարված կապիտալ ծախսերը հիմնականում ուղղված են եղել գյուղական բժշկական ամբուլատորիաների շենքային պայմանների բարելավմանն ու սարքավորումներով վերազինմանը:

Այս համատեքստում կառավարության քաղաքականության հիմնարար մոտեցումներից է լինելու առաջնային բուժօգնության օղակում կապիտալ ծախսերի ռազմավարության համապատասխանեցումը ոլորտում ներկայումս իրականացվող բարեփոխումներին, որոնք նպատակ են հետապնդում անցում կատարել ընտանեկան բժշկության համակարգին:

Ստորև բերվող աղյուսակում արտացոլված է առողջապահության բնագավառի 2006-2008 թթ կապիտալ ծախսերի շրջանակը, որը ներառում է արտաքին աղբյուրներից ֆինանսավորվող կապիտալ ծախսերը և ներքին աղբյուրներից ծրագրված ծախսերի այն մասը, որոնք պայմանավորված են բնակչության առողջության պահպանմանը վերաբերող հրատապ լուծում պահանջող խնդիրներով՝ հաշվի առնելով հիմնական ծառայությունների որակի, մատչելիության և հավասարության նկատառումները (տես Աղյուսակ 17.6.): Այս մասով, առաջիկա տարիներին պետությունը շարունակելու է կիրառել կենտրոնացված կարգով կապիտալ ծախսերի իրակա-

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

նացման պրակտիկան և դրանց գծով ծրագրված մասհանումներն արտացոլված են կապիտալ ծախսերի շրջանակի առողջապահության ոլորտի ցուցանիշներում:

Աղյուսակ 17.6.4. 2006-2008 թթ պետական կապիտալ ծախսերը առողջապահության բնագավառում

	2005	2006	2007	2008
	Բյուջե ⁽¹⁾	2006-2008 թթ ՄԺԾԾ		
Ընդամենը				
մլն դրամ	2,097.2	2,489.7	2,829.0	5,437.9
% պետական բյուջեի ընդամենը կապիտալ ծախսերի նկատմամբ	2.3	2.6	2.5	4.0
% ՀՆԱ նկատմամբ	0.1	0.1	0.1	0.2
<i>Ներքին աղբյուրների հաշվին</i>				
մլն դրամ	1,139.8	1,039.8	1,298.4	1,929.1
% ոլորտի ընդամենը կապիտալ ծախսերի նկատմամբ	54.3	41.8	45.9	35.5
<i>Արտաքին աղբյուրների հաշվին</i>				
մլն դրամ	957.5	1,450.0	1,530.7	3,508.7
% ոլորտի ընդամենը կապիտալ ծախսերի նկատմամբ	45.7	58.2	54.1	64.5

⁽¹⁾ Ըստ ՀՀ կառավարության «ՀՀ 2005 թ. պետական բյուջեի կատարման սպասվող միջոցառումների մասին» ՀՀ կառավարության 2005 թ. փետրվարի 24-ի N 265-Ն որոշման:

Միևնույն ժամանակ, կառավարությունը համոզված է, որ ոլորտի կապիտալ ծախսերի պահանջը անհամեմատ մեծ է: Այդուհանդերձ, հաշվի առնելով ոլորտի հզորությունների օպտիմալացմանն ուղղված ներկայումս ընթացող բարեփոխումները (հատկապես հիվանդանոցային բուժօգնության օղակում) և ոլորտի կապիտալ ծախսերի պլանավորման ու ֆինանսավորման մեխանիզմների հստակեցման անհրաժեշտությունը, կառավարությունը առայժմ ձեռնպահ է մնում առողջապահության ոլորտում լրացուցիչ կապիտալ ծախսերի եռամյա կտրվածքով ծրագրումից՝ նկատի ունենալով համապատասխան հիմնավորվածության դեպքում կապիտալ ծախսերի շրջանակի չբաշխված բաղադրիչի հաշվին այդ ծախսերի ֆինանսավորման հնարավորությունը:

Տնտեսական ծառայություններ

2006-2008 թթ կապիտալ ծախսերի շրջանակով (եռամյա կտրվածքով) տնտեսական ծառայությունների գծով հատկացումները կազմում են 87.7 մլրդ դրամ կամ նույն ժամանակահատվածի ծրագրված կապիտալ ծախսերի 25.5 տոկոսը: Տնտեսական ծառայությունների գծով կապիտալ ծախսերի գծով հատկացումները տարեկան կտրվածքով ծրագրային ժամանակահատվածում կազմելու են ՀՆԱ-ի 1.2%: Ծախսերի ֆինանսավորումը ներքին և արտաքին աղբյուրների հաշվին կատարվելու է գրեթե հավասար բաժիններով(տես աղյուսակ 17.6.5): Այդուհանդերձ, ըստ ոլորտների ֆինանսավորման աղբյուրների կառուցվածքը տարբերվում է: Մասնավորապես, տրանսպորտի բնագավառում ծրագրված կապիտալ ծախսերն ամբողջությամբ ամրագրված են ներքին աղբյուրներին, իսկ էներգետիկայի ոլորտում դրանք գրեթե ամբողջությամբ ֆինանսավորվելու են արտաքին աղբյուրների հաշվին: Մինչդեռ, բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգման «Գյուղատնտեսություն, անտառային և ջրային տնտեսություն, ձկնաբուծություն» և «Արդյունաբերություն, հանքային հանածոներ (բացառությամբ վառելիքի), շինարարություն և բնապահպանություն» խմբերում ներքին աղբյուրների հաշվին ֆինանսավորումը կազմելու է շուրջ 30%, իսկ մնացած մասը ֆինանսավորվելու է նպատակային վարկային ծրագրերի շրջանակներում:

Աղյուսակ 17.6.5. 2006-2008 թթ պետական կապիտալ ծախսերը տնտեսական ծառայությունների բնագավառում

	2005	2006	2007	2008
	Բյուջե ⁽¹⁾	2006-2008 թթ ՄԺԾԾ		
Ընդամենը				
մլն դրամ	37,042.4	30,635.6	34,530.3	22,485.0
% պետական բյուջեի ընդամենը կապիտալ ծախսերի նկատմամբ	41.4	31.5	31.0	16.7
% ՀՆԱ նկատմամբ	1.8	1.3	1.4	0.8
<i>Ներքին աղբյուրների հաշվին</i>				

ՀՀ 2006-2008 թթ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

մլն դրամ	21,401.2	17,218.3	12,804.5	13,948.6
%՝ ոլորտի ընդամենը կապիտալ ծախսերի նկատմամբ	57.8	56.2	37.1	62.0
<i>Արտաքին աղբյուրների հաշվին</i>				
մլն դրամ	15,641.2	13,417.3	21,725.7	8,536.4
%՝ ոլորտի ընդամենը կապիտալ ծախսերի նկատմամբ	42.2	43.8	62.9	38.0

⁽¹⁾ Ըստ ՀՀ կառավարության «ՀՀ 2005 թ. պետական բյուջեի կատարումն ապահովող միջոցառումների մասին» ՀՀ կառավարության 2005 թ. փետրվարի 24-ի N 265-Ն որոշման:

Տնտեսական ծառայությունների գծով կապիտալ ծախսերի կառուցվածքում (եռամյա կտրվածքով) ամենամեծ տեսակարար կշիռն ունեն տրանսպորտի և ճանապարհին տնտեսության բնագավառին հատկացումները՝ 30.2% (26.4 մլրդ դրամ): Ընդ որում, վերջիններիս կառուցվածքում գերակշռում են ճանապարհային տնտեսություն ուղղվող կապիտալ ծախսերը (շուրջ 90 տոկոս): Վառելիքա-էներգետիկ համալիրը տնտեսական ծառայությունների գծով կապիտալ ծախսերի կառուցվածքում իր տեսակարար կշռով երկրորդն է (26.4% կամ 23.2 մլրդ դրամ), իսկ «Գյուղատնտեսություն, անտառային և ջրային տնտեսություն, ձկնաբուծություն» խումբը՝ երրորդը (24% կամ 21 մլրդ դրամ):

Հաշվի առնելով տնտեսական աճի և աղքատության հաղթահարման առումով ճանապարհային ցանցի և ոռոգման համակարգի կարևոր նշանակությունը¹⁴ (ինչը ամրագրված է աղքատության հաղթահարման ռազմավարության ծրագրային դրույթներում), ստորև ներկայացվում է այդ ոլորտների կապիտալ ծախսերը պայմանավորող հիմնական գործոնները, կապիտալ ծախսերի գերակայություններն ու քաղաքականության հիմնական ուղղությունները:

Ճանապարհային տնտեսություն

Ավտոմոբիլային ճանապարհային ցանցին խիստ բնորոշ են հանրային բարիքների հատկությունները, այսինքն՝ մի կողմից, տվյալ բարիքների (ծառայությունների) սպառումն, ըստ էության, ոչ մրցակցելի է, մյուս կողմից՝ գրեթե անհնար է սահմանափակել այդ ծառայություններից օգտվողների շրջանակը:

Թեև վերջին տարիներին ճանապարհային տնտեսությունում կատարված բավականին մեծ ծավալի պետական ներդրումներին, ճանապարհային տնտեսությունում մնում են խնդիրներ, որոնց լուծումը պահանջում է պետական կապիտալ ծախսերի տեսքով պետության միջամտություն: Դա, մասնավորապես, պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ մինչ այժմ կատարված ներդրումներն ավելի շատ ուղղված են եղել միջպետական նշանակության ճանապարհներին: Ըստ վերջին գնահատականների, ճանապարհային ցանցի առկա վիճակի պայմաններում ճանապարհներից օգտվողների (միայն տրանսպորտային միջոցների մասով) տարեկան կորուստները գնահատվում են շուրջ 100 մլն դոլար: Մյուս կողմից, հետազոտությունները վկայում են, որ Հայաստանում տնտեսական աճը խիստ կորելացվում և պայմանավորված է ճանապարհային ցանցի վիճակով:

Հաշվի առնելով ճանապարհային ցանցի՝ երկրի հետագա սոցիալ-տնտեսական զարգացման առումով առանցքային նշանակությունը, պետության քաղաքականությունը առաջիկա տարիներին ուղղվելու է ճանապարհային ցանցի վիճակի բարելավմանն ու դրա պահպանմանը:

2006-2008 թթ բնագավառի կապիտալ ծախսերը ծրագրելիս կառավարությունն առաջնորդվել է հետևյալ **գերակայություններով՝**

- (i) ռազմավարական նշանակություն ունեցող ճանապարհային հատվածներ,

¹⁴ «Գյուղատնտեսություն, անտառային և ջրային տնտեսություն, ձկնաբուծություն» խմբում կապիտալ ծախսերի կառուցվածքում գերակշռում են ոռոգման համակարգին ուղղվող ներդրումները:

(ii) տնտեսական արդյունավետության առավել բարձր ցուցանիշներով բնութագրվող ճանապարհային հատվածներ,

(iii) ճանապարհային հատվածներ, որոնց վերկանգնումը նպատակ է հետապնդում ՀՀ բնակավայրերը առնվազն մեկ ուղիով կապել միմյանց և ելք ապահովել դեպի մայրուղիներ՝ դրանց շարքում առաջնահերթությունը տալով այն հատվածներին, որոնք տնտեսական աճի խթանման և աղքատության կրճատման առումով ունեն ավելի բարձր վարկանիշ (ռանգ):

2006-2008 թթ ճանապարհային տնտեսությանը կապիտալ հատկացումները կազմելու են 24 մլրդ դրամ (ՀՆԱ-ի նկատմամբ՝ միջին հաշվով տարեկան 0.3 տոկոս) (տե՛ս աղյուսակ 17.6.6): Ընդ որում, ծրագրով նախատեսվում է այդ ծախսերը ֆինանսավորել ներքին աղբյուրների հաշվին: Կապիտալ ծախսերի աճին զուգընթաց, կառավարությունը պատրաստակամ է համապատասխանորեն ծրագրել նաև ակտիվների պատշաճ պահպանման և բնականոն շահագործման համար պահանջվող ընթացիկ ծախսերի գծով մասհանումները՝ անհրաժեշտության դեպքում վերանայելով դրանց մակարդակը:

Միևնույն ժամանակ, ներկայումս Հազարամյակի մարտահրավերներ կորպորացիայում (ԷմՍիՍի) քննարկվում է ԱՄՆ կառավարության Հազարամյակի մարտահրավերներ նախաձեռնության շրջանակներում Հայաստանին օժանդակություն տրամադրելու ՀՀ կառավարության հայտը, որի բաղադրիչներից մեկը վերաբերում է ճանապարհային տնտեսությանը՝ նպատակ հետապնդելով բարելավել գյուղական ճանապարհները, որոնց ներկա վիճակը վատթար է և զգալիորեն խոչընդոտում է տնտեսական զարգացմանը: Այդ բաղադրիչի շրջանակներում ՀՀ կառավարությունը ակնկալում է 2006-2009 թթ ԱՄՆ կառավարությունից ստանալ 57 մլն ԱՄՆ դոլարի աջակցություն (միջին հաշվով տարեկան ՀՆԱ-ի նկատմամբ 0.25 տոկոս): Կախված ԱՄՆ կառավարության կողմից տրամադրվելիք միջոցների ծավալից, ՀՀ կառավարությունը պատրաստակամ է համապատասխան վերաբաշխումներ կատարել ներքին ռեսուրսների հաշվին ֆինանսավորվող կապիտալ ծախսերի շրջանակում՝ արտացոլելու ճանապարհային տնտեսության ոլորտին վերաբերող առաջնահերթությունները, որոնք մասնավորապես շեշտադրված են աղքատության հաղթահարման ռազմավարությունում:

Աղյուսակ 17.6.6. 2006-2008 թթ պետական կապիտալ ծախսերը ճանապարհային տնտեսության բնագավառում

	2005	2006	2007	2008
	Բյուջե ⁽¹⁾	2006-2008 թթ ՄԺԾԾ		
Ընդամենը				
մլն դրամ	14,637.6	9,797.8	6,530.4	7,600.0
%՝ պետական բյուջեի ընդամենը կապիտալ ծախսերի նկատմամբ	16.4	10.1	5.9	5.6
%՝ ՀՆԱ նկատմամբ	0.7	0.4	0.3	0.3
Ներքին աղբյուրների հաշվին				
մլն դրամ	14,637.6	9,797.8	6,530.4	7,600.0
%՝ ոլորտի ընդամենը կապիտալ ծախսերի նկատմամբ	100.0	100.0	100.0	100.0

⁽¹⁾ Ըստ ՀՀ կառավարության «ՀՀ 2005 թ. պետական բյուջեի կատարումն ապահովող միջոցառումների մասին» ՀՀ կառավարության 2005 թ. փետրվարի 24-ի N 265-Ն որոշման:

Գյուղատնտեսություն և ջրային տնտեսություն

Գյուղատնտեսության և ջրային տնտեսության բնագավառում կապիտալ ծախսերի ծրագրային մակարդակը 2006-2008 թթ, եռամյա կտրվածքով, կազմում է 21 մլրդ դրամ: Ոլորտի կապիտալ ծախսերի ընդհանուր ծավալի 30 տոկոսը ֆինանսավորվելու է ներքին աղբյուրների հաշվին, իսկ մնացած մասը՝ վարկային ծրագրերի շրջանակներում: Այդուհանդերձ, ծրագրային ժամանակահատվածի վերջին տարում նախատեսվում է ներքին աղբյուրներից ֆինանսավորել կապիտալ ծախսերի շուրջ 40 տոկոսը՝ ի տարբերություն 2006-2007 թթ, երբ ներքին աղբյուրների մասնաբաժինը տատանվում է 25%-ի շրջակայքում (տե՛ս աղյուսակ 17.6.7.):

Աղյուսակ 17.6.7. 2006-2008 թթ պետական կապիտալ ծախսերը գյուղատնտեսության և ջրային տնտեսության բնագավառում

	2005	2006	2007	2008
	Բյուջե ⁽¹⁾	2006-2008 թթ ՄԺԾԾ		
Ընդամենը				
մլն դրամ	7,219.2	8,447.1	8,161.3	4,356.7
% պետական բյուջեի ընդամենը կապիտալ ծախսերի նկատմամբ	8.1	8.7	7.3	3.2
% ՀՆԱ նկատմամբ	0.3	0.4	0.3	0.2
<i>Ներքին աղբյուրների հաշվին</i>				
մլն դրամ	2,082.2	2,123.3	2,143.4	1,821.7
% ոլորտի ընդամենը կապիտալ ծախսերի նկատմամբ	28.8	25.1	26.3	41.8
<i>Արտաքին աղբյուրների հաշվին</i>				
մլն դրամ	5,137.0	6,323.8	6,017.8	2,535.0
% ոլորտի ընդամենը կապիտալ ծախսերի նկատմամբ	71.2	74.9	73.7	58.2

⁽¹⁾ Ըստ ՀՀ կառավարության «ՀՀ 2005 թ. պետական բյուջեի կատարումն ապահովող միջոցառումների մասին» ՀՀ Կառավարության 2005 թ. փետրվարի 24-ի N 265-Ն որոշման:

Ոլորտին հատկացումների զգալի մասը ամրագրված է **ռոռզման համակարգում** կատարվելիք ներդրումների (17.7% կամ 3.724 մլրդ դրամ): Միևնույն ժամանակ, անհրաժեշտ է հաշվի առնել ոլորտին տրամադրվելիք կապիտալ ծախսերի ծավալների հնարավոր ընդլայնումը՝ պայմանավորված Հազարամյակի մարտահրավեր կորպորացիային (ԷմՍիՄի) ԱՄՆ կառավարության Հազարամյակի մարտահրավերներ նախաձեռնության շրջանակներում Հայաստանին օժանդակություն տրամադրելու ՀՀ կառավարության հայտի քննարկվումների արդյունքներով: ՀՀ կառավարության հայտի, ծավալային առումով, ամենամեծ բաղադրիչը նպատակ է հետապնդում բարելավել Հայաստանի ռոռզման համակարգը՝ ակնկալելով այս ոլորտի խնդիրների լուծման համար ԱՄՆ կառավարությունից 2006-2009 թթ ստանալ 118 մլն ԱՄՆ դոլար օժանդակություն:

Կառավարությունը, իր քաղաքականության շրջանակներում, ռոռզման համակարգը դիտելով որպես գերակա ուղղություն՝ դա պայմանավորում է երկրի սոցիալ-տնտեսական զարգացման և պարենային անվտանգության առումով գյուղատնտեսության կարևոր նշանակությամբ, որի հետագա աճը կարող է էապես վտանգվել՝ պայմանավորված ռոռզման համակարգի հիմնախնդիրներով: Ոռռզման համակարգում կատարվող պետական ներդրումների **առաջնային նպատակը** տնտեսական աճի խոչընդոտների վերացումն ու փոքր գյուղացիական տնտեսությունների եկամուտների աճն է:

Մյուս կողմից, կառավարությունը, հաշվի առնելով այն փաստը, որ ռոռզման ոլորտի ծառայությունները, ըստ էության, չեն բավարարում հանրային բարիքների հատկություններին, որդեգրելու է ոլորտում պետական և ոչ պետական հատվածների փոխգործության կատարելագործմանը միտված քաղաքականություն: Այս համատեքստում կառավարությունը հիմնականում իր վրա է վերցնելու ներդրումային պարտավորությունները և շարունակելու է վարել ոլորտի սուբսիդավորման գուսպ քաղաքականություն՝ ակտիվների պահպանության և շահագործման ապահովումն իրականացնելով համապատասխան սակագնային քաղաքականության օգնությամբ: Բացի այդ, կառավարությունը, համապատասխան միջավայր ապահովելով, ձգտելու է ներդրումային պարտավորությունները ևս ժամանակի ընթացքում փուլային կերպով փոխանցել ծառայություններից գուս օգտվողներին (ջրօգտագործողների ընկերություններին):